

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೫

ಆವಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೨)
(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದ -

ಅಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್
ಮೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್
ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
೧೯೪೯

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202057

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No **K349.547** Vol **II**
5945 Pt **III.** Accession No **14517**
No **2**

Author **సమద్రాజ్యమేళం.**

Title **మృత్యువేదము. చరిత్రము.**

This book should be returned on or before the date last marked below

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೫

ಆನಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೨)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

ಶಿ

ಅವಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೨)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಅ ರಿ ಕೆ

ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯ ಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮೊದಲಾಗಿ ನೂರಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದವರೆಗಣ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅವಂತೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ 'ಮಹಾಕಾಲವನ'ವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಮಹಾಕಾಲವನದಲ್ಲಿಯೇ 'ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರಲಿಂಗ'ವು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಲಿದಾಸಾದಿ ಮಹಾಕವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೊಳಕೊಂಡು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವಂತಿಯ ಉಜ್ಜಯಿನೀನಗರವು ಚಾರಿತ್ರಕವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೇ ಆಗಿರುವುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಸಲುವಾಗಿ ಮಹಾಮಹಾ ಮೇಧಾವಿಗಳು ಹಗಲಿರುಳೂ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ದುಡಿದ ದುಡಿಮೆಯ ಸತ್ಫಲಸಂಕೇತಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಸುಂದರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾದ ಅವಂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಖಂಡವು ತನ್ನೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಕಥಾನುಕಥನಗುಣದಿಂದಲೂ, ದೇವ ದೇವಿಯರ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯಸಂಕಥನ ವೈಭವದಿಂದಲೂ, ಹರಿಹರಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ನಿರೂಪಣ ವೈಖರಿಯಿಂದಲೂ ಓದುಗರಿಗೆ ಹೃದಯಹಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಿರದು.

ಇಂತಹ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ ಸಂಪುಟವೆನಿಸಿರುವ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದದೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹೋಪಕೃತಿಯೆನ್ನಿಸಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಚಿರಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಶ್ರೀಮದ್ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ., ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಐ. ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳವರಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇತೋಪ್ಯತಿಶಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಳಗಳನ್ನೂ ದಯೆಪಾಲಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೋಟೆಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ

ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಾನಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನ ೩೯೭-೪೦೫

ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದೀರ್ಘತಪೋಮುನ್ಯುಪಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನ .. ೪೦೬-೪೦೮

ಐವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಋಕ್ಷಶೃಂಗಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನ .. ೪೦೯-೪೧೬

ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದೀರ್ಘತಪನ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವರ್ಣನ .. ೪೧೭-೪೨೭

ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಶೀರಾಜಮೋಕ್ಷಗಮನವರ್ಣನ .. ೪೨೮-೪೩೪

ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಾನಾದಿಫಲವರ್ಣನ .. ೪೩೫-೪೫೪

ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವ್ಯಾಧಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನ .. ೪೫೫-೪೫೯

ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೬೦-೪೬೩

ಐವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೬೪-೪೬೬

ಅರುವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೬೭-೪೭೯

ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೮೦-೪೮೧

ಅರುವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕರೋಡಿಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೮೨-೪೮೫

ಅರುವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುಮಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .. ೪೮೬-೪೮೭

ಅರುವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಗಸ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೪೮೮

ಅರುವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

೪೮೯-೪೯೦

ಅರುವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಾತೃತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೪೯೧-೪೯೨

ಅರುವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಉಂಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೪೯೩-೫೦೮

ಅರುವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಧನದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೦೯-೫೧೦

ಅರುವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಂಗಳೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೧೧-೫೧೩

ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೧೪

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೧೫

ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೧೬-೫೨೫

ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋಪಾಲೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೨೬-೫೨೯

ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೩೦-೫೩೧

ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಂಖಜೂಡತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೩೨-೫೩೩

ಎಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೩೪-೫೩೭

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೫೩೮-೫೩೯

ಎಸ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೪೦—೫೪೫

ಎಸ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಧಿಸ್ತಂದ ಮಧುಗ್ಧಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೪೬—೫೪೭

ಎಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೪೮—೫೪೯

ಎಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೫೦—೫೫೧

ಎಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಂಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೫೨—೫೫೪

ಎಂಬತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೫೫—೫೭೨

ಎಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಪಿತೀರ್ಥಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೭೩—೫೮೦

ಎಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೮೧—೫೯೬

ಎಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೫೯೭—೫೯೯

ಎಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಋಣತ್ರಯಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೦೦

ಎಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೦೧—೬೦೩

ಎಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪೂತಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೦೩—೬೦೪

ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಜಲಶಾಯಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೦೫—೬೨೧

ತೊಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಚಂಡಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೨೨—೬೨೩

ತೊಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಯಮಹಾಸ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೨೪-೬೨೮

ತೊಂಬತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಲ್ಲೊಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೨೯-೬೩೦

ತೊಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೩೧

ತೊಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನರನಾರಾಯಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೩೨-೬೩೫

ತೊಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೩೬-೬೩೭

ತೊಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೩೮-೬೪೫

ತೊಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೪೬-೬೪೧

ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೪೨-೬೪೫

ನೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೪೬-೬೪೭

ನೂರೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೪೮-೬೪೯

ನೂರೇರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೪೯-೬೫೦

ನೂರಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏರಂಡೀಸಂಗಮತೀರ್ಥಫಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೫೧-೬೫೨

ನೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸುವರ್ಣಲಿಖತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೫೩-೬೫೪

ನೂರೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕರಂಜತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೬೫೫

ನೂರಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಮದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೨೨-೨೨೫

ನೂರೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೨೬

ನೂರೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರೋಹಿಣೀಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೨೭-೨೩೦

ನೂರೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೩೧-೨೩೪

ನೂರಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೩೫-೨೩೬

ನೂರಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸ್ವಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೩೭-೨೪೪

ನೂರಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೪೫-೨೪೭

ನೂರಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಟತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . ೨೪೮

ನೂರಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಯೋನಿಸಂಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . ೨೪೯

ನೂರಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೫೦-೨೫೨

ನೂರಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೫೩

ನೂರಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತ್ರೀಲೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೫೪

ನೂರಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೫೫-೨೬೧

ನೂರಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರೇವಾಕಲ್ಲೋಡಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . . . ೨೬೨-೨೬೪

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೬೫-೭೬೯

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ..

.. ೭೭೦-೭೭೪

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಹನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೭೫-೭೮೦

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೮೨

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೮೩

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೮೪-೭೯೦

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಯೋನಿಜಪ್ರಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೯೨-೭೯೪

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ..

.. ೭೯೫

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭೃಕುಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೯೬-೭೯೭

ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೭೯೮-೮೦೦

ನೂರ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ..

.. ೮೦೧

ನೂರ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೮೦೨-೮೦೮

ನೂರ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅದಿವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೮೦೯-೮೧೧

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಮಂಗಳಾಚರಣಶ್ಲೋಕಃ

ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಸಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಖ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ
ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಕಾಲರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವರೋ
. ಆ ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯಾದ ಪರಮಶಿವನಿಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

ಅಧ್ಯಾಪನವಂತ್ಯಖಂಡೇ

ತೃತೀಯೇ ಲೋಕವಾಖಂಡೇ ವಿಸ್ತಾರಯೋ ಭಾಗಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮತಯೇ ।
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ । ವಿಷ್ಣುನೇ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಗೀತಾಸಂ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ ।
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ತಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುಮಾಶ್ರಯೇ ॥
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ ।
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ವಿನಾಕಿನೇ ॥

ಅಧ್ಯಕ್ಷಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಾನಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಕಾಲೇ ತತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕಸ್ತಿಂಭಾದ್ಲಂ ದಾನಂ ತಥೇಶ್ವರ ।

ಯಾತ್ರಾ ತತ್ರ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಾ ತಿಥೌ ಯಸ್ಯಾಂ ವದಾಂತು ತತ್ ॥ ೧ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪಿತೃತೀರ್ಥಂ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಿಕಮುತ್ತಮಂ ।

ಇದಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ತರ್ಪಣೈಃ ॥ ೨ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಾನಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನ

೧. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈಶ್ವರನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಶ್ರಾದ್ಧ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾವ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆಯಾಗಬೇಕು? ಅದನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೀಯುವ ಗಯಾ ತೀರ್ಥವು ಉತ್ತಮವೂ ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಈ ತೀರ್ಥವೂ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ತರ್ಪಣಾದಿಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ವಿಶೇಷೇಣ ತು ಕುರ್ವೀತ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸರ್ವಯುಗಾದಿಷು ।
 ಮನ್ವಂತರಾದಯೋ ನತ್ನ ಶ್ರಾದ್ಧಯಂತಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ || ೩ ||
 ಅಶ್ವಯುಕ್ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷನವಮಿಾ ದ್ವಾದಶೀ ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ಚ ।
 ತೃತೀಯಾ ಚೈತ್ರಮಾಸಸ್ಯ ತಥಾ ಭಾದ್ರಪದಸ್ಯ ಚ || ೪ ||
 ಆಷಾಢಸ್ಯೈವ ದಶಮಿಾ ಮಾಘಸ್ಯೈವ ತು ಸಪ್ತಮಿಾ ।
 ಶ್ರಾವಣಸ್ಯಾಷ್ವಮಿಾ ಕೃಷ್ಣಾ ತಥಾಽಷಾಢಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾ || ೫ ||
 ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯ ತ್ವಮಾವಾಸ್ಯಾ ಪೌಷ್ಯಸ್ಯೈಕಾದಶೀ ಸಿತಾ ।
 ಕಾರ್ತಿಕೇ ಫಾಲ್ಗುನೀ ಚೈತ್ರೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠೀ ಪಂಚದಶೀ ತಥಾ || ೬ ||
 ಮನ್ವಂತರಾದಯಶ್ಚೈತೇ ಅನಂತಫಲದಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ।
 ಅಯನೇ ಚೋತ್ತರೇ ರಾಜನ್ದಕ್ಷಿಣೇ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಚರೇತ್ || ೭ ||
 ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚ ತಥಾ ಮಾಘೇ ವೈಶಾಖಸ್ಯ ತೃತೀಯಿಕಾ ।
 ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ಚ ಚೈತ್ರಸ್ಯ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ವಿಶೇಷತಃ || ೮ ||
 ಅಪ್ಪಕಾಸು ಚ ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ತಥೈವ ಚ ।
 ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲಾ ಇಮೇ ಸರ್ವೇ ದತ್ತಮೇಷ್ಟ್ಯಕ್ಷಯಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೯ ||
 ಮಧುಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷ ಏಕಾದಶ್ಯಾಮುಪೋಷಿತಃ ।
 ನಿಶಿ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಪಾದಸಮಿಾಪತಃ || ೧೦ ||

೩. ವತ್ಸ! ಸಕಲ ಯುಗಾದಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳ ಆದಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

೪-೭. ಅಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಾ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶೀ, ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ತದಿಗಿ, ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ತದಿಗಿ, ಆಷಾಢಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ, ಮಾಘಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಾ, ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳಾಷ್ಟಮಿಾ, ಅಷಾಢ ಮಾಸದ ದುಣ್ಣಿಮೆ, ಫಾಲ್ಗುನ ಬಹುಳಾಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶೀ, ಕಾರ್ತಿಕ, ಫಾಲ್ಗುನ, ಚೈತ್ರ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳು— ಇವುಗಳು ಅಸರಿಮಿತ ಫಲಗಳನ್ನೀಯುವ ಮನ್ವಂತರಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾಯಣ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೮-೯. ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾಘ, ವೈಶಾಖ ಮಾಸಗಳ ತದಿಗಿಗಳು, ಚೈತ್ರ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಪ್ಪಕ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ವ್ಯತೀಪಾತ— ಇವುಗಳು ಶ್ರಾದ್ಧ ಕಾಲಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು.

೧೦. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದದ ಬಳಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಧೂಪದೀಪಾದಿನೈವೇದ್ಯೈಃ ಸ್ತುಜ್ಮಾಲಾಃಗುರುಚಂದನೈಃ |

ಅರ್ಚಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ವಿಸ್ಥೋಃ ಪಠೇಯುಃ ಸ್ವಾಕ್ಷನೀಂ ಕಥಾಂ ||

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾನುಮಂತೋಕ್ತಂ ಸೂಕ್ತಂ ಜಪತಿ ಯೋ ದ್ವಿಜಃ |

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೧೨ ||

ಪ್ರಾತಃಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ದ್ವಿಜಾನ್ಸಂಪೂಜ್ಯ ಯತ್ನತಃ |

ದಾನಂ ದದ್ಯಾದ್ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಗೋಹಿರಣ್ಯಾಂಬರಾದಿಕಂ || ೧೩ ||

ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |

ಶ್ರಾದ್ಧದಸ್ತು ವ್ರಜೇತ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ || ೧೪ ||

ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಗುಹಾವಾಸಿನಿ ಲಿಂಗಕೇ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡಮುಶಾನಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ || ೧೫ ||

ಉತ್ತಾನವಾದ ಉವಾಚ :-

ಗುಹಾಮಧ್ಯೇ ನುಹಾದೇವ ಲಿಂಗಂ ಪರಮಶೋಭಿತಂ |

ಯೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ದೇವ ತನ್ಮಮಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಸಿ || ೧೬ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಖ್ಯಾತೋ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೋ ಮುನೀಶ್ವರಃ |

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಪದ್ಮಂ ಸ ತವಸ್ತೇವೇ ಸುದಾರುಣಂ || ೧೭ ||

೧೧-೧೨ ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಹೂವಿನ ಮಾಲೆ, ಅಗುರು, ಚಂದನ ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪುರಾಣವ ಕಥೆಯನ್ನು ವರಿಸಿದವನೂ, ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ ವೇದಗಳ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವ ದ್ವಿಜನೂ ಸಕಲ ಪಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೩. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಗೋವು, ಹಿರಣ್ಯ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೪. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನ ಸಿತ್ಯಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೧೫. ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನ ಗುಹಾವಾಸಿ ಲಿಂಗದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇ ಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೬ ಉತ್ತಾನವಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ—ಮಹೇಶ್ವರಾ! ಗುಹೆಯ ನಡುವೆ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಮಾಡಿರು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೧೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ತ್ರಿಭುವನವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿವರ್ಯನು ಸಾವಿರ ದಿವ್ಯ ವರ್ಷಕಾಲ ದಾರುಣತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

ಗುಹಾಮಧ್ಯಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಸೌ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಮುಪಾಶ್ರಿತಃ |
 ಲಿಂಗಂ ತು ಸ್ಥಾಪಿತಂ ತೇನ ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೧೮ ||
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೋಪನಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ತತ್ರ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ವನ್ ದ್ಯಾದ್ಧೀಪಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೧೯ ||
 ದೇವಸ್ಯ ಸ್ನಪನಂ ಕುರ್ಯಾದನ್ಯತೈಃ ಪಂಚಭಿಸ್ತಥಾ |
 ಯಥಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸಮಾಲಭ್ಯ ಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ || ೨೦ ||
 ಸ್ವಶಾಖೋತ್ಪನ್ನಮಂತ್ರೈಶ್ಚ ಜಪಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯಃ |
 ಸಾವಿತ್ರೃಷ್ಟಸಹಸ್ರಂ ತು ಶತಾಷ್ಟಕಮುಧಾಂಪಿ ನಾ || ೨೧ ||
 ಏತತ್ಪತ್ನಾ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಜನ್ಮನಃ ಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಚತುರ್ದಶಾಂ ತು ನೈ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ || ೨೨ ||
 ಪಾತ್ರಂ ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ದಾತವ್ಯಮಾತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಾ |
 ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ಯಸಂಶಯಂ || ೨೩ ||
 ದಾತಾ ಸ ಗಚ್ಛತೇ ತತ್ರ ಯತ್ರ ಭೋಗಾಃ ಸನಾತನಾಃ |
 ಗುಹಾಮಧ್ಯೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತು ಲೋಟಿಯೇಚ್ಛೈವ ಶಕ್ತಿತಃ || ೨೪ ||
 ನೀಲೇ ಗಿರೌ ಹಿ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಸಮಸ್ತಂ ಲಭಂತಿ ತೇ |
 ಶೂಲಭೇದೇ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛ್ರಾದ್ಧಂ ಪರ್ವಣಿ ಪರ್ವಣಿ || ೨೫ ||

೧೮. ಗುಹೆಯ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸನಿರತನಾದ ಈ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರನೆಂಬ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು.

೧೯. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಉಪನಾಸಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಕ್ತನು ಸಾರ ಗಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೨೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಎಂಟುಸಾವಿರ ಅಥವಾ ಎಂಟನೂರು ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೨-೨೩. ನೃಪವರ್ಯನೆ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಿ ವಾತ್ರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೨೪-೨೫. ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸನಾತನ ಭೋಗಗಳಿರುವ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಗುಹೆಯ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಹೊರಳಾಡಿ ದವನು ನೀಲಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಶೂಲ

ವಿಶೇಷಾಚ್ಛೇತ್ರಮಾಸಾಂತೇ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು	
ಕೇದಾರೇ ಚೈವ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಗಂಗಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ	೨೬
ಸಿತಾಃ ಸಿತೇ ತು ಯತ್ಪುಣ್ಯಮನ್ಯತೀರ್ಥೇ ವಿಶೇಷತಃ	
ಅರ್ಬುದೇ ವಿದ್ಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಚಾನುರಪರ್ವತೇ	೨೭
ಗಯಾದಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ	
ವಿಧಿಮಂತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತಸ್ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ	೨೮
ಕುಲಾನಾಂ ತಾರಯೇದ್ವಿಂಶಂ ದಶಪೂರ್ವಾನ್ದಶಾಪರಾನ್	
ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ತತೋ ಮೂರ್ತೌ ಶುಚಿಭೂತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ	೨೯
ನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಪ್ರದದ್ಯಾದಷ್ಟಪುಷ್ಪಿಕಾಂ	
ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತೈರಷ್ಟಭಿಃ ಪುಷ್ಪೈರ್ಮಾನಸೈಃ ಶೃಣು ತದ್ಯಥಾ	೩೦
ವಾರಿಜಂ ಸೌಮ್ಯಮಾಗ್ನೇಯಂ ವಾಯವ್ಯಂ ಪಾರ್ಥಿವಂ ಪುನಃ	
ವಾನಸ್ಪತ್ಯಂ ಭವೇತ್ ಷಷ್ಠಂ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ತು ಸಪ್ತಮಂ	೩೧
ಅಷ್ಟಮಂ ಶಿವಪುಷ್ಪಂ ಸ್ಯಾದೇಷಾಂ ಶೃಣು ನಿರ್ನಿರ್ಣಯಂ	
ವಾರಿಜಂ ಸಲಿಲಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಮಧು ಘೃತಂ ಪಯಃ	೩೨
ಆಗ್ನೇಯಂ ಧೂಪದೀಪಾದ್ಯಂ ವಾಯವ್ಯಂ ಚಂದನಾದಿಕಂ	
ಪಾರ್ಥಿವಂ ಕಂದಮೂಲಾದ್ಯಂ ವಾನಸ್ಪತ್ಯಂ ಫಲಾತ್ಮಕಂ	೩೩

ಭೇದದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನವೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಕೇದಾರ, ಗಂಗಾನಾಗರಸಂಗಮ, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಅರ್ಬುದ, ಅಮರಪರ್ವತ ಇವುಗಳ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಗಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಿದವನು ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ತಲೆಯ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಅನಂತರ ಅದರ ದಕ್ಷಿಣವಿಕ್ರಿಸ್ತನಲ್ಲಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಶುದ್ಧನೂ, ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವೂ, ಮಾನಸಿಕವೂ ಆದ ಅಷ್ಟಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೨೧-೨೭. ವಾರಿಜ, ಸೌಮ್ಯ, ಆಗ್ನೇಯ, ವಾಯವ್ಯ, ಪಾರ್ಥಿವ, ವಾನಸ್ಪತ್ಯ, ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ, ಶಿವ ಎಂದು ಅಷ್ಟ ಪುಷ್ಪಗಳು. ಇವುಗಳ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೇಳು. ನೀರಿನಿಂದ ವಾರಿಜಪುಷ್ಪವೂ, ಮಧು, ಘೃತ, ಹಾಲುಗಳಿಂದ ಸೌಮ್ಯಪುಷ್ಪವೂ, ಧೂಪದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಆಗ್ನೇಯ ಪುಷ್ಪವೂ, ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ವಾಯವ್ಯ ಪುಷ್ಪವೂ, ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ಪುಷ್ಪವೂ, ಫಲದಿಂದ

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ತು ಸಾತಾದ್ಯಂ ಶಿವಪುಷ್ಪಂ ತು ವಾಸನಾ |
 ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರಥಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಮಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಃ || ೩೪ ||
 ತೃತೀಯಂ ತು ದಯಾ ಪುಷ್ಪಂ ಕ್ಷಮಾ ಪುಷ್ಪಂ ಚತುರ್ಥಕಂ |
 ಧ್ಯಾನಪುಷ್ಪಂ ತಪಃಪುಷ್ಪಂ ಜ್ಞಾನಪುಷ್ಪಂ ತು ಸತ್ಯಮಂ || ೩೫ ||
 ಸತ್ಯಂ ಚೈವಾಷ್ಟಮಂ ಪುಷ್ಪಮೇಭಿಸ್ತುಷ್ಯಂತಿ ದೇವತಾಃ |
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಪಸ್ವಿನಃ ಪೂಜ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಿನಶ್ಚ ನರಾಧಿಪ || ೩೬ ||
 ಭತ್ತಮಾವರಣಂ ದದ್ಯಾದುಸಾನದ್ಯುಗಲಂ ತಥಾ |
 ತೇನ ಪೂಜಿತಮಾತ್ರೇಣ ಪೂಜಿತಾಃ ಪುರುಷಾಸ್ತ್ರಯಃ || ೩೭ ||
 ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾನದ್ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |
 ಶೂಲಪಾಣೇಸ್ತು ಭಕ್ತ್ಯಾ ನೈ ಜಾಪ್ಯಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ || ೩೮ ||
 ಪಂಚಾಮೃತೈಃ ಪಂಚಗವ್ಯೈರ್ಯಕ್ಷ ಕರ್ದಮಕುಂಕುಮೈಃ |
 ಸಮಾಲಭೇತ ದೇವೇಶಂ ಶ್ರೀಖಂಡಾಂಗುರುಚಂದನೈಃ || ೩೯ ||
 ನಾನಾವಿಧೈಶ್ಚ ಯೇ ಪುಷ್ಪೈರರ್ಚಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಶಾಲಿನಃ |
 ನಿಶಿ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯುರ್ದೀಪದಾನಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೪೦ ||
 ಧೂಪನೈವೇದ್ಯಕಂ ದದ್ಯಾತ್ಪಠೇತ್ಪರಾಣಿಕೀಂ ಕಥಾಂ |
 ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜಪಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ || ೪೧ ||

ವಾನಸ್ಪತ್ಯ ಪುಷ್ಪವೂ, ವಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಪುಷ್ಪವೂ, ವಾಸನೆಯಿಂದ ಶಿವಪುಷ್ಪವೂ ಸಾಧಿತವಾಗುವುದು. ಅಹಿಂಸಾ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಧ್ಯಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಯ ಈ ಎಂಟು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ಭತ್ತ, ವಸ್ತ್ರ, ವಾದರಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಆ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗುವರು

೩೮ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಮುಂದೆ ಜಪಿಸಿದವರು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು.

೩೯ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದಲೂ, ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದಲೂ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಯಕ್ಷಕರ್ದಮ, ಕುಂಕುಮ, ಶ್ರೀಖಂಡ, ಅಗುರು, ಚಂದನಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಬೇಕು.

೪೦. ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ನಾನಾವಿಧ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ದೀಪವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೪೧-೪೩. ಅನಂತರ ಧೂಪ ದೀಪ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ತ್ತು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪರಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತ, ಪವಮಾನಸೂಕ್ತ,

ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಂ ಪೌರುಷಂ ಸೂಕ್ತಂ ಸಾವನಾನಂ ವೃಷಾಕಪಿಂ ।
 ನೇದೋಕ್ತೈಶ್ಚೈವ ಮಂತ್ರೈಶ್ಚ ರೌದ್ರೀಂ ನಾ ಬಹುರೂಪಿಣೀಂ ॥ ೪೨ ॥
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಯೂಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ।
 ನಾನಾವಿಧೈರ್ಮಹಾಭೋಗೈಃ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೪೩ ॥
 ಅಗ್ನಿಮಿತ್ಯಾದಿ ಜಾಸ್ಯಾನಿ ಯುಗ್ವೇದೀ ಜಪತೇ ತು ಯಃ ।
 ರುದ್ರಾನ್ಸುರುಷಸೂಕ್ತಂ ಚ ಶ್ಲೋಕಾಃಕ್ರಾಧ್ಯಾಯಂ ಚ ಶುಕ್ರಿಯಂ ॥ ೪೪ ॥
 ಇಷೇತ್ಪಾದಿಕಮಂತ್ರೌಷಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮೇವ ಚ ।
 ಗಾಯತ್ರೈಂ ವೈ ಮಧುಚೈವ ಮಂಡಲಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಿ ಚ ॥ ೪೫ ॥
 ಏತಾಂ ಜಸ್ಯಾಂಸ್ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಜುರ್ವೇದೀ ಜಪೇದ್ಯದಿ ।
 ದೇವವ್ರತಂ ನಾನುದೇವ್ಯಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಮೇವ ಚ ॥ ೪೬ ॥
 ಬೃಹದ್ರಥಂತರಂ ಚೈವ ಯೋ ಜಪೇದ್ಭಕ್ತಿತತ್ಪರಃ ।
 ಸ ಪ್ರಯಾತಿ ನರಃ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೪೭ ॥
 ಸಾದತೌಚಂ ತಥಾಭ್ಯಂಗಂ ಕುರುತೇ ಯೋಽತ್ರ ಭಕ್ತಿತಃ ।
 ಗೋದಾನೇ ಚೈವ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೪೮ ॥
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಯೂಜಯೇತ್ತತ್ರ ಮಧುನಾ ಸಾಯಸೇನ ಚ ।
 ಏಕಸ್ಥಿನ್ಯೋಜಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ ॥ ೪೯ ॥

ರುದ್ರಸೂಕ್ತ, ವೇದೋಕ್ತಮಂತ್ರ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ರುದ್ರಮಂತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರು ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗುವರು.

೪೪-೪೭. ಅಗ್ನಿವಿಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಯುಗ್ವೇದಿಯೂ, ರುದ್ರ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತ, ಶುಕ್ರಿಯ ಶ್ಲೋಕಾಧ್ಯಾಯ, ಇಷೇತ್ಪಾದಿ ಮಂತ್ರ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಗಾಯತ್ರೀ, ಮಧು, ಮಂಡಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಯಜುರ್ವೇದಿಯೂ, ದೇವವ್ರತ, ನಾನುದೇವ್ಯ, ಪುರುಷರ್ಷಭ, ಬೃಹದ್ರಥಂತರ ಇವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಪಿಸಿದ ಸಾಮವೇದಿಯೂ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

೪೮. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಾದಪ್ರಶ್ನಗಳನ, ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವನು

೪೯. ಅಲ್ಲಿ ಮಧು ಮತ್ತು ಸಾಯಸಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಕೋಟಿ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

ಸುವರ್ಣಂ ರಜತಂ ವಸ್ತ್ರಂ ದದ್ಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೇ |

ತರ್ಪಿತಾಸ್ತೇನ ದೇವಾಃ ಸ್ಯುರ್ನುನುಷ್ಠಾಃ ಪಿತರಸ್ತಥಾ || ೫೦ ||

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ |

ದೇವಾರ್ಚನಂ ಯೇ ಚ ಕುರ್ಯುರ್ಜಪಂ ಹೋನುಂ ವಿಶೇಷತಃ |

ದದ್ಯಾದ್ಧಾನಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ನೇದಸಾರಗೇ || ೫೧ ||

ಅಶ್ವಂ ರಥಂ ಗಜಂ ಯಾನಂ ತುಲಾಪುರುಷಮೇವ ಚ |

ಶಕಟಂ ಯಃ ಪ್ರದದ್ಯಾದ್ವಾ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಪ್ರಪೂರಿತಂ || ೫೨ ||

ಸಯೋಕ್ತಂ ಲಾಂಗಲಂ ದದ್ಯಾದ್ಧ್ಯವಾನೌ ತು ಧುರಂಧರೌ |

ಗೋಭೂತಿಲಹಿರಣ್ಯಾದಿ ಸಾತ್ರೇ ದಾತವ್ಯಮಾರ್ಚಿತಂ || ೫೩ ||

ಅಸಾತ್ರೇ ವಿದುಷಾ ಕಿಂಚಿನ್ನ ದೇಯಂ ಭೂತಿಮಿಚ್ಛತಾ |

ಯತೋಽಸೌ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ದಧಾತಿ ಧರಣೇ ಕಿಲ || ೫೪ ||

ತತೋ ವಿಪ್ರಾಯ ಸಾ ದೇಯಾ ಸರ್ವಸಮ್ಪಾಘನಾಲಿನೀ |

ಅಥಾನ್ಯಚ್ಛೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಗೋದಾನಸ್ಯ ತು ಯತ್ಪಲಂ || ೫೫ ||

ಯಾವದ್ವತ್ಸಸ್ಯ ಸಾದೌ ದ್ವೌ ಮುಖಂ ಯೋನ್ಯಾಂ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |

ತಾನದ್ಗೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಯಾವದ್ಗರ್ಭಂ ನ ಮುಂಚತಿ || ೫೬ ||

೫೦. ದ್ವಿಜನರ್ಯರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ, ರಜತ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ದೇವ, ಮನುಷ್ಯ, ಪಿತೃಗಳು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೫೧. ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ದೇವರನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಜಪ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನೇದಸಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶಕ್ತನುಸಾರ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫೨-೫೩. ಸತ್ಪಾತ್ರನಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ, ರಥ, ಆನೆ, ವಾಹನ, ತುಲಾಪುರುಷ, ಸಪ್ತ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗಾಡಿ, ಕಟ್ಟುಮಣಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೇಗಿಲು, ಯೌವನವುಳ್ಳ ಎತ್ತುಗಳು, ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ಎಳ್ಳು, ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫೪-೫೫ ತನ್ನ ಎಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಆವಾತ್ರನಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡಕೂಡದು. ಭೂಮಿಯು ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯೆ! ಗೋದಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೫೬. ಕರುವಿನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳೂ, ಮುಖವೂ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಕರುವು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಗೋವನ್ನು ಭೂಮಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಯೇನ ಕೇನಾಃ ಪೃಥುಸಾಯೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ತಾಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ |
 ಪೃಥ್ವೀ ದತ್ತಾ ಭವೇತ್ತೇನ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ || ೫೭ ||
 ತಾರಯೇನ್ನಿಯತಂ ದತ್ತಾ ಕುಲಾನಾನೋಕವಿಂಶತಿಂ |
 ರೌಷ್ಯಮುರೀಂ ಕಾಂಸ್ಯದೋಹಾಂ ಸವಸ್ತ್ರಾಂ ಚ ಪಯಸ್ವಿನೀಂ || ೫೮ ||
 ಯೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ಕೃತಿನೋ ಗ್ರಸ್ತೇ ಸೂರ್ಯೇ ನಿಶಾಕರೇ |
 ತೇಷಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ನ ಜಾನಾಮಿ ಪುಣ್ಯಸ್ಯಾಽಬ್ಧ ಶತ್ವೇರಸಿ || ೫೯ ||
 ಸರ್ವಸ್ಯಾಽಪಿ ಹಿ ದಾನಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಽಸ್ತೀಹ ನರಾಧಿಪ |
 ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೇಪರಾಗೇ ಚ ದಾನಸಂಖ್ಯಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೬೦ ||
 ಯತ್ರ ಗೌರ್ವಶ್ಯತೇ ರಾಜನ್ವರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ತತ್ರ ಹಿ |
 ತತ್ರ ಪರ್ವ ವಿಜಾನೀಯಾನ್ವಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೬೧ ||
 ಪುನಃ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ತು ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಗಮನಂ ನರಃ |
 ಅಥವಾ ಮ್ಪ್ರಿಯತೇ ಯೋಽತ್ರ ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭವೇತ್ || ೬೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
 “ದಾನಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ” ನಾಮೈಕಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೭-೫೯. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಾಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಆ
 ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಪರ್ವತಕಾನನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
 ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಅದು ಇವ್ವತ್ತೊಂದು ಕುಲ
 ಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದು. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ
 ಗೊರಸುಳ್ಳುದೂ, ಕಂಚಿನ ವಾತ್ರೆಯಿಂದಲೂ, ವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದೂ,
 ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆದ ಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವಂತರ
 ಪುಣ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಗರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲಾರೆನು.

೬೦. ಎಲೈ ಅರಸನೇ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಾನಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಬೆಲೆ
 ಯಿದೆ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ.

೬೧. ಗೋವು ಇರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇರುವುವು. ಆಗಲೆ
 ವರ್ವಕಾಲವೆಂದರಿಯಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಕೂಡದು.

೬೨ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ
 ಮಾನವನು ರುದ್ರನ ಸೇವಕನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ದಾನಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯ ವಂಚಾಶತ್ತ್ವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದೀರ್ಘತಪೋಮುನ್ಯಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಅನ್ಯದಾಖ್ಯಾನಕಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಪುರಾವೃತ್ತಂ ನರಾಧಿಪ ।

ಸಕುಟುಂಬೋ ಗತಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ಮುನೀರ್ಯತ್ರ ಮಹಾತಪಾಃ

॥ ೧ ॥

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ನಾಕಂ ಗತೋ ವಿಪ್ರಃ ಸಕುಟುಂಬೋ ಮಹಾನ್ಯಸಿಃ ।

ಕೌತುಕಂ ಪರಮಂ ದೇವ ಕಥಯಸ್ವ ಮನು ಪ್ರಭೋ

॥ ೨ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಚಿತ್ರಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಕಾಶಿರಾಜಃ ಪುರಾಂಭವತ್ ।

ಶೂರೋ ದಾತಾ ಸುಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಕಾಮಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್

॥ ೩ ॥

ಸಾ ಪುರೀ ಜನಸಂಕೀರ್ಣಾ ನಾನಾರತ್ನೋಪಶೋಭಿತಾ ।

ವಾರಾಣಸೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಗಂಗಾತೀರಮುಪಾಶ್ರಿತಾ

॥ ೪ ॥

ಶರಚ್ಚಂದ್ರಪ್ರತೀಕಾಶಾ ವಿದ್ವಜ್ಜನವಿಭೂಷಿತಾ ।

ಇಂದ್ರಯಷ್ಟಿಸಮಾಕೀರ್ಣಾ ಗೋಪಗೋಕುಲಸಂವೃತಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದೀರ್ಘತಪೋಮುನ್ಯಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ

೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅರಸನೆ! ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ಮುನಿಯು ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವನು.

೨. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಆ ಮುನಿಯು ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು? ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲ ವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಹಿಂದೆ ಶೂರನೂ, ದಾನಶೀಲನೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಸಮೃದ್ಧನೂ ಆದ ಚಿತ್ರಸೇನನೆಂಬ ಕಾಶಿರಾಜ ನಿದ್ದನು.

೪-೯. ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ರತ್ನಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಶರತ್ಕಾಲದ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವುದೂ, ವಿದ್ವಾಂಸ ರಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಇಂದ್ರಧ್ವಜಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಗೋಲ್ಲ

ಬಹುಧ್ವಜಸಮಾಕೀರ್ಣಾ ನೇದಧ್ವನಿನಾದಿತಾ ।

ವಣಿಗ್ಜನೈರ್ಬಹುವಿದ್ಯೈಃ ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯಶಾಲಿನೀ

॥ ೬ ॥

ಯಂತ್ರಾಽಽದಾನ್ಯೈಃ ಪ್ರತೋಲೀಭಿರುಚ್ಚೈಶ್ಚಾನ್ಯೈಃ ಸುಶೋಭಿತಾ ।

ದೇವತಾಯತನೈರ್ದಿವ್ಯೈರಾಶ್ರಮೈರ್ಗರ್ಹನೈರ್ಯುತಾ

॥ ೭ ॥

ನಾನಾಪುಷ್ಪಫಲೈ ರಮ್ಯಾ ಕದಲೀಖಂಡಮಂಡಿತಾ ।

ಪನಸೈರ್ಬಹುಕುಲೈಸ್ತಾಲ್ಪೈರಶೋಕೈರಾಮ್ರಕೈಸ್ತಥಾ

॥ ೮ ॥

ರಾಜವೃಕ್ಷಕಸಿತ್ಪೈಶ್ಚ ದಾಡಿಮೈರುಪಶೋಭಿತಾ ।

ವೇದಾಽಧ್ಯಯನನಿರ್ಘೋಷೈಃ ಪವಿತ್ರೀಕೃತಮಂಗಲಾ

॥ ೯ ॥

ತಸ್ಯಾ ಉತ್ತರದಿಗ್ಭಾಗೇ ಆಶ್ರಮೋಽಭೂತ್ಸುಶೋಭನಃ ।

ತನ್ಮಂದರಾವನಂ ನಾನು ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಂ

॥ ೧೦ ॥

ಬಹುಮಂದಾರಸಂಯುಕ್ತಂ ತೇನ ಮಂದಾರಕಂ ವಿದುಃ ।

ವಿಪ್ರೋ ದೀರ್ಘತಪಾ ನಾನು ಸರ್ವದಾ ತತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ

॥ ೧೧ ॥

ತಪಸ್ತಪತಿ ಸೋಽತ್ಯರ್ಥಂ ತೇನ ದೀರ್ಘತಪಾಃ ಸ್ಮೃತಃ ।

ಸ ತಿಷ್ಠತಿ ಸಪತ್ನೀಕಃ ಸಸುತಃ ಸಸ್ನುಷ್ಪತಥಾ

॥ ೧೨ ॥

ರಿಂದಲೂ, ಗೋವುಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡವಾದುದೂ, ಅನೇಕ ಧ್ವಜಗಳುಳ್ಳುದೂ, ವೇದಘೋಷವುಳ್ಳುದೂ, ಬಹು ವಿಧ ವರ್ತಕರ ಕ್ರಯ ವಿಕ್ರಯಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೂ, ಯಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ರಸ್ತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ದೇವಾಲಯ, ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮ, ವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಬಹು ವಿಧ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದ ರಮ್ಯವಾದುದೂ, ಬಾಳೆಯ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಹಲಸು, ಬಕುಲ, ತಾಳೆ, ಅಶೋಕ, ನೂವು, ರಾಜ ವೃಕ್ಷ, ಜೇಲ, ದಾಳಿಂಬ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರಗೊಂಡುದೂ ಆದ ಆ ಕಾಶೀವಟ್ಟಣವು ವಾರಾಣಸಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

೧೦. ಆ ವಾರಾಣಸಿಯ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಂದಾರವನವೆಂಬ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಆಶ್ರಮವಿದ್ದಿತು.

೧೧. ಅನೇಕ ಮಂದಾರ ವೃಕ್ಷಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಂದಾರಕವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘತಪನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೧೨. ಅವನು ಅತಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದೀರ್ಘತಪನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಸೊಸೆಯರೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶುಶ್ರೂಷಂತಿ ಸದಾ ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ ಪಂಚ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ ಕನೀಯಾಂಸ್ತು ಋಕ್ಷಶೃಂಗೋ ನುಹಾತಸಾಃ || ೧೩ ||

ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗುಣಾನ್ವಿತಃ |

ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸರತೋ ನಿತ್ಯಂ ಕಂದಮೂಲಫಲಾಶನಃ || ೧೪ ||

ತಿಷ್ಠತೇ ಮೃಗರೂಪೇಣ ಮೃಗಯೂಥಚರಸ್ತದಾ |

ದಿನಾಂತೇ ಚ ದಿನಾಂತೇ ಚ ಮಾತಾಪಿತೃಃ ಸಮೀಪಗಃ || ೧೫ ||

ಅಭಿವಾದಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಭಕ್ತಿನಾನ್ಮನಿಪುತ್ರಕಃ |

ಪುನರ್ಗಚ್ಛತಿ ತತ್ತ್ವೇನ ಕಾನನೇ ಗಿರಿಗಹ್ವರೇ || ೧೬ ||

ಕ್ರೀಡನ್ಮೂಲಮೃಗೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಸ ಮುನೇಃ ಸುತಃ |

ಕದಾಚಿದ್ವೈವಯೋಗೇನ ಋಕ್ಷಶೃಂಗೋ ಮನಾರ ಸಃ || ೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ದೀರ್ಘತಪೋಮುನ್ಯಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಿಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೩-೧೪. ಅವನನ್ನು ಐದು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಗುಣವಂತನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸನಿರತನೂ, ಕಂದ, ಮೂಲ, ಫಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವವನೂ ಆದ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನೆಂಬವನು ಅವನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಗನಾಗಿದ್ದನು.

೧೫. ಅವನು ಮೃಗರೂಪದಿಂದ ಮೃಗಗಳ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸಿ ಮರಳಿ ಕಾಡಿಗೂ ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೬. ಮುನಿಸುತನಾದ ಆ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೃಗಗಳೊಡನೆ ಆಡುತ್ತ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮಡಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ದೀರ್ಘತಪೋಮುನ್ಯಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಿವಂಶಾಶತ್ವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮುಕ್ತಶೃಂಗಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನಂ

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಆಶ್ರಮೇ ವಸತಸ್ತಸ್ಯ ಸ ದೀರ್ಘತಪಸೋ ಮುನೇಃ |

ಕನೀಯಾಂಸ್ತನಯೋ ದೇವ ಕಥಂ ಮೃತ್ಯುಮುಸಾಗತಃ

॥ ೧ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣುಷ್ಟೈಕಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಮಹೀಪತೇ |

ಶ್ರವಣಾದೇವ ಯಾಸ್ಯಾಸ್ತು ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ

॥ ೨ ॥

ಕಾಶೀರಾಜೋ ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮಃ |

ಚಿತ್ರಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಧರಣ್ಯಾಂ ಸ ನರಾಧಿಪ

॥ ೩ ॥

ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ಸದಾ ಧರ್ಮೋ ನಾಽಧರ್ಮೋ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ಷಚಿತ್ |

ವೇದಧರ್ಮರತೋ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಜಾ ಧರ್ಮೇಣ ಸಾಲಯನ್

॥ ೪ ॥

ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತಶ್ಚೈವ ಯುದ್ಧಾತಿಥ್ಯಪ್ರಿಯಃ ಸದಾ |

ಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ ಕಾಮತಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮುಕ್ತಶೃಂಗಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನಂ

೧. ಉತ್ತಾನವಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸ್ವಾಮಿಯೆ! ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೀರ್ಘತಪೋಮುನಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಮಗನು ಹೇಗೆ ಮಡಿದನು?

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದೊರೆಯೆ! ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ದಿವ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ನರನು ಸಕಲ ಮನಗಲಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩. ಆತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ವೀರನೂ ಆದ ಕಾಶೀರಾಜನು ಧರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಸೇನನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು.

೪-೫. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮವು ನೆಲೆಸಿದ್ದಿತು. ಅಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಧರ್ಮಾಸಕ್ತನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೊರೆಯುವವನೂ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತನೂ, ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಧಿಪತ್ಯಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೋಶಸ್ಯಾಂತೋ ನ ವಿದ್ಯೇತ ಹಸ್ತಶ್ಚರಥಪತ್ತಿಮಾನ್ ।

ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಜ್ಞೈಃ ಪಂಡಿತೈಃ ಸಹ ಸಂಕಥಾಂ

|| ೬ ||

ಕಥಯನ್ರಾಜತೇ ರಾಜಾ ಕೈಲಾಸ ಇವ ಶಂಕರಃ ।

ಏವಂ ಸ ಸಾಲಯನ್ರಾಜ್ಯಂ ರಾಜಾ ಮಂತ್ರಿಣಮುಬ್ರವೀತ್

|| ೭ ||

ಮೃಗಯಾಯಾಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತಿಷ್ಠಧ್ವಂ ರಾಜ್ಯಸಾಲನೇ ।

ಗಮ್ಯತಾಂ ಸಚಿವೈಃ ಪ್ರೋಕ್ತೇ ಗತೋಽಸೌ ವಸುಧಾಧಿಪಃ

|| ೮ ||

ಅಶ್ವಾರೂಢಾಶ್ಚ ಧಾವಂತೋ ರಾಜಾನೋ ಮಂಡಲಾಧಿಪಾಃ ।

ಭತ್ತೈಶ್ಚ ತ್ರಾಣಿ ಘೃಷ್ಯಂತೋಽನುಜಗ್ಮುಃ ಕಾನನಂ ಪ್ರತಿ

|| ೯ ||

ರಜಸ್ತತ್ರೋತ್ಥಿತಂ ಭೌಮಂ ಗಜನಾಜಿಪದಾಹತಂ ।

ತೇನೈತಚ್ಛಾದಿತಂ ಸರ್ವಂ ಸದಿಜ್ಞಾತ೯ಂಡಮಂಡಲಂ

|| ೧೦ ||

ನ ತತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ಸೂರ್ಯೋ ನ ಕಾಷ್ಮಾ ನ ಚ ಚಂದ್ರಮಾಃ ।

ಸಾದಸಾಶ್ಚ ನ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಗಿರಿಶೃಂಗಾಣಿ ಸರ್ವತಃ

|| ೧೧ ||

ಪರಸ್ಪರಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ನಿಶಾರ್ಥೇ ವಾರ್ಷಿಕೇ ಯಥಾ ।

ತತ್ರಾಸೌ ಸುಮಹದ್ರೂಢಂ ಮೃಗಾಣಾಂ ಸಮಲಕ್ಷ್ಯತ

|| ೧೨ ||

ಅಧಾನತ್ಸಹಿತಃ ಸರ್ವೈಃ ಸ ರಾಜಾ ರಾಜಪುತ್ರಕೈಃ ।

ವೃಂದಾಸ್ಫೋಟೋಽಭವತ್ತೇಷಾಂ ಶೀಘ್ರಂ ಜಗ್ಮುದ್ವಿಶೋ ದಶ || ೧೩ ||

೬-೮. ಅವನ ಬೊಕ್ಕಸವು ಬರಿದಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಳುಗಳುಳ್ಳ ಅವನು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನರಿತ ಪಂಡಿತರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣಮಾಡುತ್ತ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನಂತ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ೨ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ನೀನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಾಲನೆಮಾಡು” ಎಂದನು. ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗು ಎನ್ನಲು ದೊರೆಯು ಹೊರಟನು.

೯. ಸಾಮಂತರಾಜರು ಅಶ್ವಗಳನ್ನೇರಿ ಧಾವಿಸುತ್ತ ಭತ್ತಗಳಿಂದ ಭತ್ತಗಳನ್ನು ಘರ್ಷಿಸುತ್ತ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

೧೦. ಆನೆ ಕುದುರೆ ಕಾಲಾಳುಗಳ ತುಳಿತದಿಂದಂಟಾದ ಭೂಮಿಯ ಧೂಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೂ ಮುಸುಕಿದುವು.

೧೧-೧೩. ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಮರಗಳೂ, ಸರ್ವತಃ ಖರಗಗಳೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಸದಾರ್ಧಗಳಾವುವೂ ಪರಸ್ಪರ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಸೇನನು ದೊಡ್ಡ ಮೃಗಗಳ ಹಿಂಡೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ರಾಜಪುತ್ರರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದನು. ಅವು ಗುಂಪು ಚದರಿ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಬೇಗನೆ ಓಡಿದುವು.

ಏಕಮಾರ್ಗಗತೋ ರಾಜಾ ಚಿತ್ರಸೇನೋ ಮಹೀಪತಿಃ |
 ಏಕಾಕೀ ಸ ಗತಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಚ ತೇ ಮೃಗಾಃ || ೧೪ ||
 ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಸೌ ತತೋ ದುರ್ಗಂ ಕಾನನಂ ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ |
 ವಲ್ಲಿಗುಲ್ಮಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಸ್ಥಿತೋ ಯತ್ರ ನ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ || ೧೫ ||
 ಅದೃಶ್ಯಾಂಶ್ಚ ಮೃಗಾನ್ಮತ್ವಾ ದಿಶೋ ರಾಜಾ ವ್ಯಲೋಕಯತ್ |
 ಕಾಂ ದಿಶಂ ನು ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಕ್ವ ಮೇ ಸೈನ್ಯಸಮಾಗಮುಃ || ೧೬ ||
 ಏನಂ ಕಷ್ಟಂ ಗತೋ ರಾಜಾ ಚಿತ್ರಸೇನೋ ನರಾಧಿಪಃ |
 ವೃಕ್ಷಚ್ಛಾಯಾಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ನಿಶ್ರಾಮನುಕರೋನ್ಮುಪಃ || ೧೭ ||
 ಕ್ಷುತ್ರೃಷಾತೋಽಭ್ರಮನ್ದುರ್ಗೇ ಕಾನನೇ ಗಿರಿಗಹ್ವರೇ |
 ತತೋಽಪಶ್ಯತ್ಪರೋ ದಿವ್ಯಂ ಪದ್ಮಿನೀಖಂಡಮಂಡಿತಂ || ೧೮ ||
 ಹಂಸಕಾರಂಧವಾಕೀರ್ಣಂ ಚಕ್ರವಾಕೋಪಶೋಭಿತಂ |
 ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ ರಾಜೇಂದ್ರಃ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಟತನೂರಹಃ || ೧೯ ||
 ಕಮಲಾನಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ತತಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರತ್ |
 ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ದೇವಾನೃನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಯಥಾವಿಧಿ || ೨೦ ||
 ಆಚ್ಛಾದ್ಯ ಶತಪತ್ಮೈಶ್ಚ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಶಂಕರಂ |
 ಯಯೌ ಪಾನೀಯಮಮಲಂ ಯಥಾವತ್ಸ ಸಮಾಹಿತಃ || ೨೧ ||

೧೪-೧೫. ಈ ಚಿತ್ರಸೇನರಾಜನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೃಗಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಲತೆ, ಪ್ರಾದೇಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೬. ರಾಜನು ಮೃಗಗಳ, ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವವು ಎಂದು ತಿಳಿದು “ಈಗ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಲಿ? ನನಗೆ ಸೈನ್ಯಸಮಾಗಮವು ಎಲ್ಲಿ ಆಗುವುದು?” ಎಂದು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು.

೧೭. ಓಗಿಗೆ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಆ ಚಿತ್ರಸೇನರಾಜನು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೮. ಅನಂತರ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಂಜರಿಸುತ್ತ ಕಮಲಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ದಿವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸರೋವರವನ್ನು ಕಂಡನು.

೧೯-೨೦. ಹಂಸ, ಕಾರಂಧವ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯು ಮಾನವಾದ ಆ ಸರಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊರೆಯು ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಮಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಿಂದು ಪಿತ್ಯ, ದೇವ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ತಾವರೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದನು.

ಉತ್ತೀರ್ಯ ಸಲಿಲಾತ್ತೀರೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೃಕ್ಷಂ ಸಮೀಪಗಂ ।
 ಉತ್ತರೀಯನುಧಃ ಕೃತ್ವೋಪವಿಷ್ಟೋ ಧರಣೀತಲೇ ॥ ೨೨ ॥
 ಚಿಂತಯನ್ನಪವಿಷ್ಟೋಽಸೌ ಕಿಮದ್ಯ ಪ್ರಕರೋನ್ಮಹಂ ।
 ತತ್ರಾಃಸೀನೋ ದದರ್ಶಾಥ ವನೋದ್ದೇಶೇ ಮೃಗಾನ್ಸಹೂನ್ ॥ ೨೩ ॥
 ಕೇಚಿತ್ಸಾರ್ವಮುಖಾಸ್ತತ್ರ ಚಾಪರೇ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಾಃ ।
 ನಾರುಣ್ಯಾಭಿಮುಖಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿತ್ಕಾಬೇರದಿಜ್ಜುಖಾಃ ॥ ೨೪ ॥
 ಕೇಚಿನ್ನಿದ್ರಾಪರಾಃ ಕೇಚಿದೂರ್ಧ್ವಕರ್ಣಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ಪರೇ ।
 ಮೃಗನುಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತೋ ಯೋಗೀ ಋಕ್ಷಶೃಂಗೋ ಮಹಾತಪಾಃ ॥ ೨೫ ॥
 ಮೃಗಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತೋ ರಾಜಾ ಆಹಾರಾರ್ಥಮಚಿಂತಯತ್ ।
 ಹತ್ವೈತೇಷು ಮೃಗಂ ಕಂಚಿದ್ಭಕ್ಷಯಾಮಿ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ ॥ ೨೬ ॥
 ಸ್ವಸ್ಥಾವಸ್ಥೋ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಮೃಗಮಾಂಸಸ್ಯ ಭಕ್ಷಣಾತ್ ।
 ಕಾಶೀಂ ಪ್ರತಿ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾರ್ಗಮನ್ವಿಷ್ಯ ಯತ್ನತಃ ॥ ೨೭ ॥
 ವಿಚಿಂತ್ಯೈವಂ ತತೋ ರಾಜಾ ವೃಕ್ಷಮೂಲಮುಪಾಶ್ರಿತಃ ।
 ಚಾಪಂ ಗೃಹ್ಯ ಕರಾಗ್ರೇಣ ಸ ಶರಂ ಸಂದಧೇ ತತಃ ॥ ೨೮ ॥

೨೨. ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ದಡದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು.

೨೩. ಅವನು “ಈಗ ನಾನು ಏನನ್ನು ಮಾಡಲಿ?” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲೇ ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕಂಡನು.

೨೪-೨೫. ಆ ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ದಕ್ಷಿಣಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಪಶ್ಚಿಮಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಉತ್ತರಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ನಿದ್ರಿಸುವುವೂ, ಕೆಲವು ಮೇಲ್ಮುಖವಾದ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಯೋಗಿಯಾದ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ಆ ಮೃಗಗಳ ನಡುವೆ ನಿಂತಿದ್ದನು.

೨೬. ರಾಜನು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಯೋಚಿಸಿದನು. “ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೃಗವನ್ನು ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವೆನು.

೨೭. ಈ ಮೃಗಮಾಂಸದ ಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿ, ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಾಶಿಗೆ ತೆರಳುವೆನು” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

೨೮. ಅವನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾಣವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದನು.

ವಿಚಿಕ್ಷೇಪ ಶರಂ ತತ್ರ ಯತ್ರ ತೇ ಬಹವೋ ಮೃಗಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸ ನೈ ವಿದ್ಧಃ ಋಕ್ಷಶೃಂಗೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೨೯ ||
 ಜಗ್ಮುಸ್ತಸ್ಮಾಸ್ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಶಬ್ದಂ ಕೃತ್ವಾ ನನೌಕಸಃ |
 ಸ ಋಷಿಃ ಪತಿತಸ್ತತ್ರ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಚಾಸಬ್ರವೀತ್ || ೩೦ ||
 ಹಾಹಾ ಕಷ್ಟಂ ಕೃತಂ ತೇನ ಯೇನಾಸಹಂ ಘಾತಿತೋಽಧುನಾ |
 ಕಸ್ಯೈಷಾ ದುರ್ಮತಿರ್ಜಾರ್ತಾ ಪಾಪಬುದ್ಧೇರ್ಮಮೋಪರಿ || ೩೧ ||
 ಮೃಗಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಶ್ಚಾಸಹಂ ನ ಕಂಚಿದುಪರೋಽಧಯೇ |
 ತಾಂ ವಾಚಂ ಮಾನುಷೀಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ ರಾಜಾ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ || ೩೨ ||
 ಶೀಘ್ರಂ ಗತ್ವಾ ತತೋಽಪಶ್ಯದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸಾ |
 ಹಾಹಾ ಕಷ್ಟಂ ಕೃತಂ ಮೇಽದ್ಯ ಯೇನಾಸೌ ಘಾತಿತೋ ದ್ವಿಜಃ || ೩೩ ||
 ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ಅಕಾನಾದ್ಭಾತಿತಸ್ತ್ವಂ ತು ಮೃಗಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಮಯಾಸಘ |
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ಬಹುದಾರೂಣಿ ಸ್ವತನುಂ ದಾಹಯಾಮ್ಯಹಂ || ೩೪ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾದೃಷ್ಟಂ ತು ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನ ಸನುಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ |
 ಅನ್ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯಾಃ ಶುದ್ಧಿರ್ಮೇ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೩೫ ||

೨೯. ಅನೇಕ ಮೃಗಗಳಿರುವ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಆ ಮೃಗಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ತಾಡಿತನಾದನು.

೩೦. ಆಗ ಆ ಮೃಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯಗೊಂಡು ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತ ಓಡಿ ಹೋದುವು. ಆ ಮುನಿಯು ಅಲ್ಲಿಯ ಬಿಮ್ಮ “ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ!” ಎಂದನು.

೩೧. “ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಹೂಡಿದವನು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವನು. ಯಾವ ಪಾಪಿಗೆ ನನ್ನಮೇಲೆ ಇಂತಹ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು?”

೩೨-೩೩. ಮೃಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.” ಚಿತ್ರಸೇನನಾದರೂ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡನು. “ಅಯ್ಯೋ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ವಧಿಸಿದ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವುಂಟಾಯಿತು” ಎಂದನು.

೩೪. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಮುನಿಯೆ! ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಮೃಗವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವೆನು.

೩೫. ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟ ಪಾಪಗಳಿಲ್ಲ.

ಋಕ್ಷಶೃಂಗ ಉವಾಚ :-

ನ ತೇ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವೇತ್ಕಾಚಿನ್ನಯಿ ಪಂಚತ್ವನಾಗತೇ ।

ಬಹ್ವೋ ಹತ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ವಿನಾಶೇ ಮನು ಸಾಂಪ್ರತಂ ॥ ೩೬ ॥

ಜನನೀ ನೇ ಪಿತಾ ವೃದ್ಧೋ ಭ್ರಾತರಶ್ಚ ತಪಸ್ವಿನಃ ।

ಭ್ರಾತೃಜಾಯಾ ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ಮಯಿ ಪಂಚತ್ವನಾಗತೇ ॥ ೩೭ ॥

ಏತಾ ಹತ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಕಥಂ ಶುದ್ಧಿರ್ಭವೇತ್ತನ ।

ಉಪಾಯಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತಂ ಕರ್ತುಂ ಯದಿ ಮನ್ಯಸೇ ॥ ೩೮ ॥

ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ಉಪಾಯಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ಮೇದ್ಯ ಯಶ್ಚೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ ।

ಕರಿಷ್ಯೇ ತನುಹಂ ಸರ್ವಂ ಯತ್ಪೇನಾಪಿ ಮಹಾಮುನೇ ॥ ೩೯ ॥

ಋಕ್ಷಶೃಂಗ ಉವಾಚ :-

ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಕಥಂ ಕೋ ವಾ ಕುತಸ್ತ್ವಮಿಹ ಚಾಂತಃಗತಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಶಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಕೋ ಭವಾನುತ ಶೂದ್ರಜಃ ॥ ೪೦ ॥

ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ನಾಹಂ ಶೂದ್ರೋಽಸ್ಮಿ ಭೋಸ್ತುತ ನ ವೈಶೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನ ವಾ ।

ನ ಚಾತ್ಮಜೋಽಸ್ಮಿ ನಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಽಸ್ಮಿ ಮಹಾಮುನೇ ॥ ೪೧ ॥

೩೬. ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಾನು ಸಾಯುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮರಣದಿಂದ ಈಗ ಬಳಕೆ ವತ್ಸೆಯೂ ಆಗುವುದು.

೩೭. ನನ್ನ ತಾಯಿ, ವೃದ್ಧನಾದ ತಂದೆ, ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಸಹೋದರರು, ಅವರ ವತ್ತಿಯರು ಇವರೆಲ್ಲ ನಾನು ಸಾಯುವುದರಿಂದ ಮಡಿಯುವರು.

೩೮. ಇವರ ಮರಣವು ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು? ನೀನು ಮಾಡಬಯಸುವೆಯಾದರೆ ಒಂದುವಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೩೯. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹರ್ಷಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಮಾಡುವೆನು.

೪೦. ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆ? ಬ್ರಹ್ಮ, ಕ್ಷತ್ರ, ವೈಶ್ಯರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಜಾತಿಯವನು? ಅಥವಾ ಶೂದ್ರನೋ?

೪೧. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹರ್ಷಿಯೆ! ನಾನು ಶೂದ್ರನೂ, ವೈಶ್ಯನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಚಂಡಾಲನೂ ಅಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿರುವೆನು.

ಧರ್ಮಜ್ಞಶ್ಚ ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ ಸರ್ವಸತ್ವಹಿತೇ ರತಃ |

ಅಕಾಮಾತ್ಮಾತಕಂ ಜಾತಂ ಕಥಂ ಶುದ್ಧಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೪೨ ||

ಋಕ್ಷಶೃಂಗ ಉನಾಚಃ—

ಮಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಽಶ್ರಮಂ ಗಚ್ಛ ಯತ್ರ ತೌ ಪಿತೌ ಮನು |

ಆನೇದಯಸ್ವ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಪುತ್ರಘಾತಿನಮಾತುರಂ

|| ೪೩ ||

ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ಕಾರುಣ್ಯಂ ಚ ತಮೋಪರಿ |

ಉಪಾಯಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇನ ಶಾಂತಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೪೪ ||

ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಿತ್ರಸೇನೋ ನೃಪೋತ್ತಮ |

ಸ್ಕಂಧೇ ಕೃತ್ವಾ ತು ತಂ ವಿಸ್ತಂ ಜಗಾಮಾಶ್ರಮಸನ್ನಿಧೌ

|| ೪೫ ||

ನ ಶಕ್ನೋತಿ ಯದಾ ಮೋಢುಂ ವಿಶ್ರಾಂತ್ಯತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ತಾನತ್ಪಶ್ಯತಿ ತಂ ವಿಸ್ತಂ ಮೂರ್ಛಿತಂ ವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯಂ

|| ೪೬ ||

ಮುನೋಚ ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ತಂ ಛಾಯಾಯಾಂ ವಟಿಭೂರುಹಃ |

ವಸ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಕ್ರೇ ವಾತಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || ೪೭ ||

೪೨. ಧರ್ಮವನ್ನರಿತವನೂ, ಕೃತಜ್ಞನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ನನಗೆ ಅರಿಯದೆ ವಾಸವುಂಟಾಗಿದೆ ಅದರಿಂದ ನಾನು ಹೇಗೆ ಶುದ್ಧನಾಗುವೆನು ?

೪೩. ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆ ಯೆಂದು ತಿಳಿಸು.

೪೪. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯೆಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಲು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವರು.

೪೫. ದೊರೆಯೆ ! ಚಿತ್ರಸೇನರಾಜನು ಅವನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೪೬. ಅವನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರದೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೊಂಡನು. ಆಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೂರ್ಛಿಗೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೪೭. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಅವನನ್ನು ಆಲದಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಬಟ್ಟೆ ಯನ್ನು ನಾಲ್ಕುಮಡಿ ಮಾಡಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದನು.

ಪಶ್ಯತಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಋಕ್ಷಶೃಂಗೋ ಮಹಾತಪಾಃ |

ಪಂಚತ್ವಮಗಮಚ್ಛೀಘ್ರಂ ಧ್ಯಾನಯೋಗೇನ ಯೋಗನಿತ್ || ೪೮ ||

ಪಾಹಯಾಮಾಸ ತಂ ನಿಪ್ರಂ ನಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ |

ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ ಶೋಕಾತೋಽ ವಿಲಲಾಪ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || ೪೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಋಕ್ಷಶೃಂಗಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ತ್ರಿಪಂಚಾಶತ್ಪ್ರಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೮. ಅವನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಯೋಗಜ್ಞನಾದ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನು
ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಬೇಗನೆ ನುಡಿದನು.

೪೯. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಿಧಿಯಂತೆ ದಹನಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು
ಮಾಡಿ ಮಿಂದು ಶೋಕದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಋಕ್ಷಶೃಂಗಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ಐವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

|| ಶ್ರೀ ||

ಅಧ ಚತುಃಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದೀರ್ಘತಪಃ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವರ್ಣನಂ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ತತಶ್ಚಾನಂತರಂ ರಾಜಾ ಜಗಾಮೋದ್ವೇಗಮುತ್ತುಮಂ ।
ಕಥಂ ಯಾಮಿ ಗೃಹಂ ತ್ವದ್ಯ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಮಹಂ ಪುನಃ || ೧ ||
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಮಾವಿಷ್ಟೋ ಜುಹೋಮ್ಯಗ್ನೌ ಕಲೇವರಂ ।
ಅಥವಾ ತಸ್ಯ ನಾಕೈನ ತಂ ಗಚ್ಛಾಮ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಪ್ರತಿ || ೨ ||
ಕಥಯಾಮಿ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ಗತ್ವಾ ತಸ್ಯ ಮಹಾಮುನೇಃ ।
ಏವಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ರಾಜಾಸೌ ಜಗಾಮಾಶ್ರಮಸನ್ನಿಧೌ || ೩ ||
ಋಕ್ಷಶೃಂಗಸ್ಯ ಚಾಂಸ್ಥೀನಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಸ ನೃಪೋತ್ತಮಃ ।
ದೃಷ್ಟಿಮಾರ್ಗೇ ಸ್ಥಿತಸ್ತಸ್ಯ ಮಹರ್ಷೇರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮನಃ || ೪ ||
ದೀರ್ಘತಪಾ ಉವಾಚ :-

ಅಗಚ್ಛ ಸ್ವಾಗತಂ ತೇಸ್ತು ಅಸನೇತೋಪವಿಶ್ಯತಾಂ ।
ಅಘ್ಯಂ ದದಾಮ್ಯಹಂ ಯೇನ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸವಿಷ್ಟರಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದೀರ್ಘತಪನ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವರ್ಣನ

೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅನಂತರ ಆ ಚಿತ್ರಸೇನನು “ಈಗ ನಾನು ಕಾತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ?” ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ವೃಥೆ ಗೊಂಡನು.

೨-೪. “ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿ? ಅಥವಾ ಆ ಮುನಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ತಂದೆಗೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿ?” ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಆ ದೀರ್ಘತಪನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಾದನು.

೫. ದೀರ್ಘತಪನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಮಹಾರಾಜ! ಬಾ. ನಿನಗೆ ಸುಖಾಗಮನವಾಗಲಿ. ಈ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ. ನಿನಗೆ ನಾನು ಅಘ್ಯ ಆಸನ ಮಧುಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ಅರ್ಘ್ಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ನ ಯೋಗ್ಯೋಽಹಂ ಮಹರ್ಷೇ ನಾಃಸ್ಮಿ ಭಾಷಣೇ |
 ಮೃಗಮಧ್ಯಸ್ಥಿತೋ ವಿಪ್ರಸ್ತವ ಪುತ್ರೋ ಮಯಾ ಹತಃ || ೬ ||
 ಪುತ್ರಘ್ನಂ ನಿಧ್ವಿ ಮಾಂ ವಿಪ್ರ ತೀವ್ರದಂಡೇನ ದಂಡಯ |
 ಮೃಗಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಹತೋ ವಿಪ್ರ ಯುಕ್ಸಶೃಂಗೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೭ ||
 ಇತಿ ಮತ್ವಾ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುರು ಮೇ ತ್ವಂ ಯಥೋಚಿತಂ |
 ಮಾತಾ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗೃಹಾನ್ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯ ವಿಹ್ವಲಾ || ೮ ||
 ಹಾ ಹತಾಃಸ್ಮೀತ್ಯುನಾಚೇದಂ ಪಸಾತ ಧರಣೀತಲೇ |
 ವಿಲಲಾಪ ಸುದುಃಖಾತಾ ಪುತ್ರಶೋಕೇನ ಪೀಡಿತಾ || ೯ ||
 ಹಾ ಹತಾ ಪುತ್ರ ಪುತ್ರೇತಿ ಕರುಣಂ ಕುರರೀ ಯಥಾ |
 ವಿಲಲಾಪಾತುರಾ ಮಾತಾ ಕ್ಷಗತೋ ಮಾಂ ನಿಹಾಯ ನೈ |
 ಮುಖಂ ದರ್ಶಯ ಚಾತ್ತೀಯಂ ಮಾತರಂ ಮಾಂ ಹಿ ಮಾನಯ || ೧೦ ||
 ಶ್ರುತಾಃಸ್ಯಯನಸಂಪನ್ನಂ ಜಪಹೋಮಪರಾಯಣಂ |
 ಆಗತಂ ತ್ವಾಂ ಗೃಹದ್ವಾರೇ ಕದಾ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುತ್ರಕ || ೧೧ ||
 ಲೋಕೋಕ್ತ್ಯಾ ಶೂಯತೇ ಚೈತಚ್ಚಂದನಂ ಕಿಲ ಶೀತಲಂ |
 ಪುತ್ರಗಾತ್ರಪರಿಷ್ಕಂಗಳ್ಚಂದನಾದಪಿ ಶೀತಲಃ || ೧೨ ||

೬. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹರ್ಷಿಯೇ! ನಾನು ಅರ್ಘ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಿಸಲೂ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ ನಾನು ಮೃಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆನು.

೭ ಮೃಗಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆ ಯುಕ್ಸಶೃಂಗನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರಘ್ನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕರಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸು.

೮-೧೦. ಮುನಿವರ್ಯನೇ! ನೀನು ಇದನ್ನರಿತು ಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದನು. ತಾಯಿಯು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಮನೆ ಯಿಂದ ಹೊರಟು, “ಅಯ್ಯೋ! ಹತಳಾದೆನು” ಎಂದು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದಳವಳು, “ಅಯ್ಯೋ! ಮಗನೇ!” ಎಂದು ಕುರರಿಯಂತೆ ಕೂಗುತ್ತ ಈ ರೀತಿ ಗೋಳಾಡಿದಳು. “ಮಗು! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ? ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸು. ತಾಯಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸು.

೧೧. ಮಗು! ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನನೂ, ಜಪಹೋಮನಿರತನೂ ಆಗಿ ಮನೆಯಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡುವೆನು?

೧೨. ಜನರ ಮಾತಿಂದ ಚಂದನವು ಶೀತಲವೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಗನ ಶರೀರದ ಆಲಿಂಗನವು ಚಂದನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೀತಲವಾದುದು.

ಕಿಂ ಚಂದನೇನ ಪೀಯೂಷಬಿಂದುನಾ ಕಿಂ ಕಿಮಿಂದುನಾ || ೧೩ ||
 ಪುತ್ರಗಾತ್ರಪರಿಷ್ಕಂಗಳಾತ್ರಂ ಗಾತ್ರಂ ಭವೇದ್ಯದಿ || ೧೪ ||
 ಪರಿಷ್ಕಜಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾನುಹಂ ಪುತ್ರ ಸುಪ್ರಿಯ |
 ಸಂಚತ್ವನುನುಯಾಸ್ಯಾಮಿ ತ್ವದ್ವಿಹೀನಾಃ ದ್ಯ ದುಃಖಿತಾ || ೧೫ ||
 ಏನಂ ವಿಲಪತೀ ದೀನಾ ಪುತ್ರಶೋಕೇನ ಪೀಡಿತಾ |
 ಮೂರ್ಛಿತಾ ನಿಹ್ವಲಾ ದೀನಾ ನಿಪಸಾತ ಮಹೀತಲೇ || ೧೬ ||
 ಭಾರ್ಯಾಂ ಚ ಪತಿತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುತ್ರಶೋಕೇನ ಪೀಡಿತಾಂ |
 ಚುಕೋಪ ಸ ಮುನಿಸ್ತತ್ರ ಚಿತ್ರಸೇನಾಯ ಭೂಭೃತೇ || ೧೭ ||

ದೀರ್ಘತಪಾ ಉನಾಚ :-

ಯಾಹಿ ಯಾಹಿ ಮಹಾಪಾಪ ಮಾ ಮುಖಂ ದರ್ಶಯಸ್ವ ಮೇ |
 ಕಿಂ ತ್ವಯಾ ಘಾತಿತೋ ವಿಪ್ರೋ ಹ್ಯಕಾಮಾಚ್ಛ ಸುತೋ ಮಮ || ೧೮ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಬಹ್ವ್ಯಸ್ತೇ ವಸುಧಾಧಿಪ |
 ಸಕುಟುಂಬಸ್ಯ ಮೇ ತ್ವಂ ಹಿ ಮೃತ್ಯುರೇಷ ಉಪಸ್ಥಿತಃ || ೧೯ ||
 ಏನಮುಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ವಿಪ್ರೋ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತದಾ ಕ್ರೋಧಂ ಮುನಿಭಾವಾಜ್ಞ ಗಾದ ಹ || ೨೦ ||

೧೩-೧೪. ಶರೀರವು ಮಗನ ಗಾತ್ರಾಲಿಂಗನೆಗೆ ವಾತ್ಸವಾಗಿರಲು ಚಂದನ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಅಮೃತ ಬಿಂದುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಚಂದ್ರನಿಂದಾಗಲಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ?

೧೫. ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೇ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಲು ಬಯಸುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿದ ನಾನು ಈಗ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಮಡಿಯುವೆನು.”

೧೬. ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವಳು ಮೂರ್ಛಗೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು.

೧೭. ಆ ದೀರ್ಘತಪನು ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿತ್ರಸೇನರಾಜನಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

೧೮. ದೀರ್ಘತಪನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾವಾಸಿಯೇ! ತೊಲಗು. ನನಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಡ. ನೀನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಕೊಂದಿರಲಾರೆ ?

೧೯. ನಿನಗೆ ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುವು. ನೀನು ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತನಾದ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆ.”

೨೦. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಮರಳಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮುನಿಭಾವದಿಂದ ಕೋಪ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

ದೀರ್ಘತಪಾ ಉವಾಚ :-

ಉದ್ವೇಗಂ ತ್ಯಜ ಭೋ ವತ್ಸ ದುರುಕ್ತಂ ಗದಿತೋ ಮಯಾ |
 ಪುತ್ರಶೋಕಾಃ ಭಿಭೂತೇನ ದುಃಖತಪ್ತೇನ ಮಾನದ || ೨೦ ||
 ಕಿಂ ಕರೋತಿ ನರಃ ಸ್ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರೇರ್ಯಮಾಣಃ ಸ್ವಕರ್ಮಭಿಃ |
 ಸ್ರಾಗೇವ ಹಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಬುದ್ಧಿಃ ಕರ್ಮಾನುಸಾರಿಣೀ || ೨೧ ||
 ಅನೇನೈವ ವಿಧಾನೇನ ಪಂಚತ್ವಂ ವಿಹಿತಂ ಮಮ |
 ಹತ್ಯಾಸ್ತವ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಪೂರ್ವಮುಕ್ತಾ ನ ಸಂಶಯಃ || ೨೨ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರನಿಶಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಶೂದ್ರಚಂಡಾಲಜಾತಿಷು |
 ಕಸ್ತ್ವಂ ಕಥಯ ಸತ್ಯಂ ಮೇ ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ನಿಹತೋ ದ್ವಿಜಃ || ೨೩ ||
 ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ವಿಜ್ಞಾಪಯಾಮಿ ವಿಸ್ತರ್ಷೇ ಕ್ಷಂತವ್ಯಂ ಮೇ ಮಮೋಪರಿ |
 ನಾಹಂ ವಿಸ್ತೋಸ್ಥಿ ವೈ ತಾತ ನ ವೈಶ್ಯೋ ನ ಚ ಶೂದ್ರಜಃ || ೨೪ ||
 ನ ವ್ಯಾಧರ್ಪಾಂತ್ಯಜಾತೋ ನಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಽಹಂ ಮಹಾಮುನೇ |
 ಕಾಶೀರಾಜೋ ಮೃಗಾನ್ದಂತುಮಾಗತೋ ವನಮುತ್ತಮಂ || ೨೫ ||
 ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ನಿಪಾತತೋ ಹ್ಯೇವ ಮೃಗರೂಪಧರೋ ಮುನಿಃ |
 ಇದಾನೀಂ ತವ ಪಾದಾಂತೇ ಸಂಶ್ರಿತಃ ಪಾತಕಾನ್ವಿತಃ || ೨೬ ||

೨೦. ದೀರ್ಘತಪನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಗು! ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದ ನಾನು ಬಿರುನುಡಿಯನ್ನು ನುಡಿದಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ವೃಥೆಯನ್ನು ಬಿಡು

೨೧. ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಮಾನವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದರೂ ಏನನ್ನು ಮಾಡುವನು? ಮೊದಲೇ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾದುದು.

೨೨. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಮರಣವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೨೩. ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ಚಂಡಾಲರಲ್ಲಿ ಯಾರಾಗಿರುವೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು. ಏಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆ?

೨೪-೨೬. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ! ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ವೈಶ್ಯನೂ, ಶೂದ್ರನೂ, ಬೇಡನೂ, ಚಂಡಾಲನೂ ಅಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ಕಾಶೀರಾಜನಾಗಿರುವೆನು. ನಾನು ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಈ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದೆನು. ಈಗ ಪಾಪಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಕಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನುಯಾ ವಿಪ್ರ ಉಪಾಯಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ || ೨೮ ||
ದೀರ್ಘತಪಾ ಉನಾಚಃ—

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನ ಶಕ್ಯೇತಾಪ್ಯೇಕಾ ನಿಸ್ತರಿತುಂ ಪ್ರಭೋ |
ದಶೈಕಾ ಚ ಕಥಂ ಶಕ್ತಾಸ್ತಾಃ ಶೃಣುಷ್ವ ನರೇಶ್ವರ || ೨೯ ||
ಚತ್ವಾರೋ ಮೇ ಸುತಾ ರಾಜನ್ ಸಭಾರ್ಯಾ ಮಾತೃಪೂರ್ವಕಾಃ |
ಮಯಾ ಸಹ ನ ಜೀವಂತಿ ಋಕ್ಷಶೃಂಗಸ್ಯ ಕಾರಣೇ || ೩೦ ||
ಉಪಾಯಂ ಶೋಭನಂ ತಾತ ಕಥಯಿಷ್ಯೇ ಶೃಣುಷ್ವ ತಂ |
ಶಕ್ನೋಷಿ ಯದಿ ತಂ ಕರ್ತುಂ ಸುಖೋಪಾಯಂ ನರೇಶ್ವರ || ೩೧ ||
ಸಕುಟುಂಬಂ ಸಮಸ್ತಂ ಮಾಂ ದಾಹಯಿತ್ವಾ ನಲೇ ನೃಪ |
ಅಸ್ಥಿನಿ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಶೂಲಭೇದೇ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ || ೩೨ ||
ನರ್ಮದಾಹತ್ಯೇ ಕಾಲೇ ಶೂಲಭೇದಂ ಹಿ ವಿಶ್ರುತಂ |
ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನಮುತ್ತಮಂ || ೩೩ ||
ಶುಚಿಭೂತಾ ನುಮಾಸ್ಥಿನಿ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ |
ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ಸರ್ವಪಾಪೈಸ್ತು ಮಮ ವಾಕ್ಯಾನ್ ಸಂಶಯಃ || ೩೪ ||

೨೮. ನಾನು ಈಗ ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಉಪಾಯವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨೯. ದೀರ್ಘತಪನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅರಸನೆ! ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನೇ ವರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ಶಕ್ಯವು? ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

೩೦. ಆ ಋಕ್ಷಶೃಂಗನಿಗಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ನನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ, ಅವರ ಪತ್ನಿಯರೂ, ತಾಯಿಯೂ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩೧. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸುಖವಾದ ಆ ಉಪಾಯವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವೆ

೩೨. ದೊರೆಯೆ! ಕುಟುಂಬಹಿತನಾದ ನನಗೆ ಅಗ್ನಿಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಎಸೆ.

೩೩. ಸಕಲ ವಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ ಆದ ಶೂಲಭೇದವೆಂಬ ಆ ವ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥವು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿರುವುದು.

೩೪. ನೀನು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ನನ್ನ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವೆ.

ರಾಜೋನಾಚ :-

ಅದೇಶೋ ದೀಯತಾಂ ತಾತ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಸಮಸ್ತಂ ಮೇಃಸ್ಥಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ರಾಜ್ಯಂ ಕೋಶಃ ಸುಹೃತ್ಪುತಾಃ || ೩೫ ||
 ತವಾಧೀನಂ ಮಹಾವಿಪ್ರ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಪ್ರಸೀದ ಮೇ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ವಿನದತೋರ್ವಿಪ್ರರಾಜ್ಞೋಸ್ತದಾ ನೃಪ || ೩೬ ||
 ಸ್ಫುಟಿತ್ವಾ ಹೃದಯಂ ಶೀಘ್ರಂ ಮುನಿಭಾರ್ಯಾ ಮೃತಾ ತದಾ |
 ಪುತ್ರಶೋಕಸಮಾವಿಷ್ಟಾ ನಿರ್ಜೀವಾ ಪತಿತಾ ಕ್ಷಿತೌ || ೩೭ ||
 ಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಮಾತೃಶೋಕೇನ ಸರ್ವೇ ಪಂಚತ್ವನಾಗತಾಃ |
 ಸ್ತುಷಾಶ್ಚೈವ ತದಾ ಸರ್ವಾ ಮೃತಾಶ್ಚ ಸಹ ಭರ್ತ್ವಭಿಃ || ೩೮ ||
 ಪಂಚತ್ವಂ ಚ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮುನಿಮುಖ್ಯಾ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ವಿಸ್ರಾನಾಹ್ವಾಪಯಾಮಾಸ ಯೇ ತತ್ರಾಶ್ರಮನಾಸಿನಃ || ೩೯ ||
 ತೇಭ್ಯೋ ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ನೃಪೋತ್ತಮಃ |
 ಸ ತೈಸ್ತದಾಃಭ್ಯುನುಜ್ಞಾತಃ ಕಾಷ್ಠಾನ್ಯಾದಾಯ ಯತ್ನತಃ || ೪೦ ||
 ದಾಹಂ ಸಂಚಯನಂ ಚಕ್ರೇ ಚಿತ್ರಸೇನೋ ಮಹೀಪತಿಃ |
 ಋಕ್ಸ ಶೃಂಗಾದಿಸರ್ವೇಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಸ್ಥೀನಿ ಯತ್ನತಃ || ೪೧ ||
 ಯಾಮ್ಯಾಶಾಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತೋ ರಾಜಾ ಪಾದಚಾರೀ ಮಹೀಪತೇ |
 ನ ಶಕ್ನೋತಿ ಯದಾ ಗಂತುಂ ಛಾಯಾಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ || ೪೨ ||

೩೫-೩೬. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿಯೆ! ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯ, ಕೋಶ, ಮಿತ್ರರು, ಮಕ್ಕಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುವು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಹೀಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ರಾಜನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪತ್ನಿಯು ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಎದೆಯೊಡೆದು ಮಡಿದು ನಿರ್ಜೀವಳಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು

೩೮. ಮಕ್ಕಳೂ ತಾಯಿಯು ಮೃತಳಾದ್ದರಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡು ಮಡಿದರು. ಸೊಸೆಯರೂ ಪತಿಗಳೊಡನೆ ಮೃತರಾದರು.

೩೯-೪೨. ಮುನಿಯೇ ಮೊಪಲಾದವರ, ಮಡಿಯಲು ರಾಜನು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವರ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ತಂದು ದಾಹ ಸಂಚಯನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಋಕ್ಸ ಶೃಂಗನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ನಡೆದು ನಡೆಯಲಾರದಿದ್ದಾಗ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

ವಿಶ್ರಮ್ಯ ಚ ಪುನರ್ಗಚ್ಛೇದ್ಭಾರಾಕ್ರಾಂತೋ ಮಹೀಪತಿಃ |
 ಸಚೈಲಂ ಕುರುತೇ ಸ್ನಾನಂ ಮುಕ್ತಾಸ್ಥೀನಿ ಪದೇ ಪದೇ || ೪೩ ||
 ಪಿಬೇಜ್ಜಲಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ ಗಚ್ಛನ್ನಕ್ಷಣಾಢುಖಃ |
 ಅಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ಸಂಗತೋ ನರ್ಮದಾತಟಿಂ || ೪೪ ||
 ಅಶ್ರಮಸ್ಥಾನ್ದ್ವಿಜಾನ್ದ್ವಿಷ್ಟಾಸ್ವ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ || ೪೫ ||
 ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ಕಥ್ಯತಾಂ ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಂ ನೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ |
 ಯೇನ ಯಾಮಿ ಮಹಾಭಾಗಾ ಸ್ವಕಾರ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಯೇ || ೪೬ ||
 ಮುನಯ ಉಚುಃ :-

ಇತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರಾದವಾರ್ತಕ್ರೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ |
 ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತತೋ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ನಾನ್ಯಥಾ || ೪೭ ||
 ಋಷಿವಾಕ್ಯೇನ ರಾಜಾಂಸೌ ಶೀಘ್ರಂ ಗತ್ವಾ ನರೇಶ್ವರಃ |
 ಸ ದದರ್ಶ ತತಃ ಶೀಘ್ರಂ ಬಹುದ್ವಿಜಸಮಾಕುಲಂ || ೪೮ ||
 ಬಹುದ್ರುಮಲತಾಕೀರ್ಣಂ ಬಹುಪುಷ್ಪೋಪಶೋಭಿತಂ |
 ಋಕ್ಷಸಿಂಹಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ನಾನಾವ್ರತಧರೈಃ ಶುಭೈಃ || ೪೯ ||

೪೩-೪೪. ಅಸ್ಥಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ರಾಜನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಆಗಾಗ ಆ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಸಚೇಲವ್ಯಾನಮಾಡಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ನಿರಾಹಾರನಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತ ಬೇಗನೆ ನರ್ಮದಾ ತಟವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೪೫. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

೪೬-೪೭. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದ್ವಿಜವರ್ಯರೆ! ಶೂಲಭೇದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು. ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ನೀನು ಈ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತಟದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ಮೈಲಿಗಳ ಒಳಗೆ ಅತಿ ಮನೋಹರವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವೆ. ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಇಲ್ಲ.

೪೮-೪೯. ಆ ರಾಜನು ಋಷಿಗಳ ಮಾತಿನಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಅನೇಕ ಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಬಹು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಕರಡಿ, ಸಿಂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಾನಾ ವ್ರತಧಾರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡನು.

ಏಕಸಾದಾ ಸ್ಥಿತಾಃ ಕೇಚಿದಪರೇ ಸೂರ್ಯದೃಷ್ಟಯಃ	
ಏಕಾಂಗುಷ್ಟಸ್ಥಿತಾಃ ಕೇಚಿದೂರ್ಧ್ವಬಾಹುಸ್ಥಿತಾಃ ಪರೇ	೫೦
ದಿನೈಕಭೋಜನಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿತ್ತ್ವಂದಫಲಾಶನಾಃ	
ತ್ರಿರಾತ್ರಭೋಜನಾಃ ಕೇಚಿತ್ಪರಾಕವ್ರತಿನೋಃ ಪರೇ	೫೧
ಚಾಂದ್ರಾಯಣರತಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿತ್ಪಕ್ಷೋಪನಾಸಿನಃ	
ಮಾಸೋಪನಾಸಿನಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿದೃತ್ವಂತಸಾರಣಾಃ	೫೨
ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸರತಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿದ್ಧ್ಯಾಯಂತಿ ತತ್ಪದಂ	
ಶೀರ್ಣಪರ್ಣಾಶಿನಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿಚ್ಛಕಟುಕಾಶನಾಃ	೫೩
ಶೈನಾಲಭೋಜನಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿನ್ಮರುತಭೋಜನಾಃ	
ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯೇ ಚ ಸ್ಥಿತಾಃ ಕೇಚಿತ್ಕೇಚಿಚ್ಛವಾಸ್ತಗ್ನಿಹೋತ್ರೀಣಃ	೫೪
ಏವಂ ವಿಧಾನ್ ದ್ವಿಜಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಾನುಭ್ಯಾಮನನಿಂ ಗತಃ	
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ರಾಜನ್ರಾಜಾ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್	೫೫
ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-	
ಕಸ್ತಿನೇಶೇ ಚ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸತ್ಯಂ ಕಥಯತ ದ್ವಿಜಾಃ	
ಯೇನಾಃಭಿನಾಂಛಿತಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಸಫಲಾ ಮೇ ಭವಿಸ್ಯತಿ	೫೬

೫೦-೫೪. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಒಂದು ವಾದದಿಂದಲೇ ನಿಂತವರೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಒಂದು ಬೆರಳಿನಿಂದ ನಿಂತವರೂ, ಕೆಲವರು ಉರ್ಧ್ವಬಾಹುಗಳಾಗಿ ನಿಂತವರೂ, ಕೆಲವರು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದಾವ್ರತಿ ಭುಂಜಿಸುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಗಣನು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಪರಾಕ ವ್ರತಧಾರಿಗಳೂ, ಕೆಲವರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತನಿರತರೂ, ಕೆಲವರು ಪಕ್ಷಕಾಲ ಉಪವಾಸಮಾಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಉಪವಾಸಮಾಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಋತುವಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಾರಣಮಾಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ನಿರತರೂ, ಕೆಲವರು ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಕಹಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಪಾಚಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಗೃಹಸ್ಥರೂ, ಕೆಲವರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೫೫. ಆ ರಾಜನು ಇಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ಮೊಣಕಾಲುಗಳನ್ನೂರಿ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

೫೬. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ದ್ವಿಜರೆ! ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥವು ಎಲ್ಲಿದೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರುವುದು.

ಯುಷಯ ಊಚುಃ:-

ಧನ್ವಂತರಶತಂ ಗಚ್ಛ ಭೃಗುತುಂಗಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ |
 ಕುಂಡಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ತತ್ಪೂರ್ಣಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಪಯಸಾ ಶಿನಂ || ೫೭ ||
 ತೇಷಾಂ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗತಃ ಕುಂಡಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚೈವ ತು ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಭ್ರಾಂತಿರ್ಜಾತಾ ನೃಪಸ್ಯ ನೈ || ೫೮ ||
 ತತೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಪನ್ನಶ್ಚಿಂತಯನ್ತ್ಸೈ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |
 ಆಕಾಶಸ್ಥಂ ದದರ್ಶಾಸೌ ಸಾಮಿಷಂ ಕುರರಂ ನೃಪಃ || ೫೯ ||
 ಭ್ರಮಮಾಣಂ ಗೃಹೀತಾಃಹಿಂ ವಧ್ಯಮಾನಂ ನಿರಾಮಿಷೈಃ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ಚ ಯುಯುಧುಃ ಸರ್ವೇಃಸ್ಯಾಮಿಷಕಾಂಕ್ಷಯಾ || ೬೦ ||
 ಹತಶ್ಚಂಚುಪ್ರಹಾರೇಣ ಸ ತತಃ ಪತಿತೋಽಂಭಸಿ |
 ಶೂಲೇನ ಶೂಲಿನಾ ಯತ್ರ ಭೂಭಾಗೋ ಭೇದಿತಃ ಪುರಾ || ೬೧ ||
 ತತ್ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಸ ಸದ್ಯಃ ಪುರುಷೋಽಭವತ್ |
 ವಿನೂನಸ್ಥಂ ದದರ್ಶಾಸೌ ಪುನಾಂಸಂ ದಿವ್ಯರೂಪಿಣಂ || ೬೨ ||
 ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸೋ ಯಕ್ಷಾಸ್ತಂ ಯಾಂತಂ ತುಷ್ಟುವುರ್ದಿವಿ |
 ಅಪ್ಸರೋಗೀಯಮಾನೇ ತು ಗತೇ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ |
 ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನಾಶ್ವರ್ಜಯಂ ಪರಮಂ ಗತಃ || ೬೩ ||

೫೭. ದೊರೆಯೆ ! ನೀನು ನೂರು ಬಿಲ್ಲಿನ ದೂರ ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ಭೃಗು ಸರ್ವತದ ಠಿಖರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಒಂದು ಕುಂಡ ವನ್ನು ನೋಡುವೆ.

೫೮. ಅವರ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಂಡದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಆ ತೀರ್ಥ ವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ರಾಜನಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಯಿತು.

೫೯. ಬಳಿಕ ಅವನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಕುರರ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕಂಡನು.

೬೦. ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದ ಇತರ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಾಂಸದ ಆಶೆಯಿಂದ ಸರ್ಪ ವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಆ ಕುರರ ಪಕ್ಷಿಯೊಡನೆ ಪರಸ್ಪರ ಜಗಳವಾಡಿದುವು.

೬೧. ಆ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೊಕ್ಕುಗಳ ಏಟಿನಿಂದ ಮಡಿದ ಆ ಕುರರ ಪಕ್ಷಿಯು ಈಶ್ವರನು ಶೂಲದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸೀಳಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೬೨-೬೩. ಅದು ಕೂಡಲೆ ಆ ತೀರ್ಥದ ವ್ರಭಾವದಿಂದ ಪುರುಷಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿತು. ಚಿತ್ರಸೇನನು ವಿನೂನದಲ್ಲಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯ ರೂಪಿಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡನು. ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರರು ಯಕ್ಷರು ಇವರು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗು

ಋಷಿಣಾ ಕಥಿತಂ ಯದ್ವತ್ಪದ್ವತ್ತೀರ್ಥಂ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಹೃಷ್ಯರೋಮಾಂಭವದ್ವಿಷ್ಣ್ವಾ ಪ್ರಭಾವಂ ತೀರ್ಥಸಂಭವಂ || ೬೪ ||

ಮಮಾಂವ್ಯ ದಿವಸೋ ಧನ್ಯೋ ಯಸ್ಮಾದತ್ರ ಸಮಾಗತಃ |

ಅಸ್ಥಿನಿ ಭೂಮೌ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ || ೬೫ ||

ತಿಲಮಿಶ್ರೇಣ ತೋಯೇನಾತರ್ಪಯತ್ಪ್ರತ್ಯದೇವತಾಃ |

ಗೃಹ್ಯಾಸ್ಥಿನಿ ತತೋ ರಾಜಾ ಚಿಕ್ಷೇವಾಂತರ್ಜಲೇ ತದಾ || ೬೬ ||

ಕ್ಷಣಮೇಕಂ ತತೋ ವೀಕ್ಷ್ಯ ರಾಜೋರ್ಧ್ವವದನಃ ಸ್ಥಿತಃ |

ತಾನ್ದದರ್ಶ ಪುನಃ ಸರ್ವಾನ್ದಿವ್ಯರೂಪಧರಾಂಭುಭಾನ್ || ೬೭ ||

ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಸಂವೀತಾನ್ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತಾನ್ |

ವಿಮಾನೈರ್ವಿವಿಧೈರ್ವಿವಿಧೈರಪ್ಯರೋಗಣಸೇವಿತೈಃ || ೬೮ ||

ಪೃಥಗ್ಭೂತಾಂಶ್ಚ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ವಿಮಾನೇಷು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾನ್ |

ಉತ್ಪತ್ತಿನತ್ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ರಾಜಾ ಸಂಹರ್ಷಿತೋಽಭವತ್ || ೬೯ ||

ಋಷಿರ್ವಿಮಾನಮಾರೂಢಶ್ಚಿತ್ರಸೇನಮಥಾಽಬ್ರವೀತ್ |

ಭೋಃ ಭೋಃ ಸಾಧೋ ಮಹಾರಾಜ ಚಿತ್ರಸೇನ ಮಹೀಪತೇ || ೭೦ ||

ತ್ತಿರುವ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಅವರರು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು ಆ ಪುರುಷನು ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಮಿತ್ರ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಚಿತ್ರಸೇನನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು

೬೪. ಆ ತೀರ್ಥವು ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ರಾಜನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡನು.

೬೫-೬೬. “ನಾನು ಈದಿನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದೆನು” ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು.

೬೭-೬೯. ದೊರೆಯು ಬಳಿಕ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ದಿವ್ಯರೂಪಧಾರಿಗಳೂ, ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟವರೂ, ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವರೂ ಆಗಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಿವೆ. ಆ ಮುನಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು.

೭೦-೭೧. ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದ ದೀರ್ಘತಪನು ಚಿತ್ರಸೇನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು. “ಎಲೈ ಸಾಧುವಾದ ಚಿತ್ರಸೇನ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ನಪಶ್ಯೇಷ್ಮ ಗತಿರ್ದಿವ್ಯಾ ಮಮೇದೃಶೀ |
 ಜಾತೇಯಂ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಕೃತಂ ಪರಮಶೋಭನಂ || ೭೧ ||
 ಸ್ವಸುತೋಽಪಿ ನ ಶಕ್ನೋತಿ ಪಿತೃಣಾಂ ಕರ್ತುಮಾದೃಶಂ |
 ಮದೀಯವಚನಾತ್ತಾತ ನಿಷ್ಪಾಪಸ್ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೭೨ ||
 ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಾಮಿಕಂ ಮನಸೇಸ್ಥಿತಂ |
 ಅಶೀರ್ವಾದಾಂಸ್ತತೋ ದತ್ವಾ ಚಿತ್ರಸೇನಾಯ ಧೀಮತೇ |
 ಸ್ವರ್ಗಂ ಜಗಾಮು ಸಸುತಸ್ತತೋ ದೀರ್ಘತಪಾ ಮುನಿಃ || ೭೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ದೀರ್ಘತಪಃ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಚತುಃಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಿಂದ ನನಗೆ ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಗತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ನೀನು ಮಂಗಳಕರವಾದ
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ.

೭೧. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮಗನೂ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಲು ಶಕ್ತನಾಗುವು
 ದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತಿಂದಿವಾಪವಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವೆ.

೭೨. ಮತ್ತು ಮನೋಭಿಲಷಿತವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ಮುನಿಯು ಹೀಗೆ
 ಚಿತ್ರಸೇನನಿಗೆ ಅಶೀರ್ವಾದವನ್ನಿತ್ತು ಪುತ್ರರೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ದೀರ್ಘತಪಃ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಂಚಸಂಚಾರತ್ರಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಶೀರಾಜಮೋಕ್ಷಗಮನವರ್ಣನಂ

ಉತ್ತಾನವಾದ ಉವಾಚ :-

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತೀರ್ಥಜಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಿತ್ರಸೇನೋ ನರೇಶ್ವರಃ ।

ಕಿಂ ಚಕಾರ ಕ್ಷ ನಾ ನಾಸಂ ಕಿಮಾಹಾರೋ ಬಭೂವ ಹ

॥ ೧ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಭೃಗುತಂಗಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಐಶಾನೀಂ ವಿಶಮಾಶ್ರಿತಃ ।

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಕುಂಡೇ ತತ್ರ ನೃಪೋತ್ತಮಃ

॥ ೨ ॥

ಸರ್ವಾನ್ನೇನಾನ್ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾನ್ ।

ವಿಚಿಕ್ಷೇಷ ಯದಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ್ಣಾ ರುದ್ರಕೇಶವಾ ।

ಕರೇ ಗೃಹೀತ್ವಾ ರಾಜಾನಂ ರುದ್ರೋ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್

॥ ೩ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಮಹಾರಾಜ ಮಾಸಕಾಲೇ ತ್ವಂ ಕೃಥಾ ವೃಥಾ ।

ಅಧ್ಯಾಸಪ್ಯಸಿ ಯುವಾ ತ್ವಂ ಮೈ ನ ಯುಕ್ತಂ ಮರಣಂ ತವ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಶೀರಾಜಮೋಕ್ಷಗಮನವರ್ಣನ

೧. ಉತ್ತಾನವಾದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಚಿತ್ರಸೇನರಾಜನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದನು? ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದನು? ಏನು ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು?

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆ ರಾಜನು ಭೃಗುವರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಆ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೩. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರಲು ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ರುದ್ರನು ರಾಜನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು.

೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಥಾ ವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಡ. ನೀನಿನ್ನೂ ಯುವಕನಾಗಿರುವೆ. ನೀನಿಗೆ ಮರಣವು ಉಚಿತವಲ್ಲ.

ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಗಚ್ಛ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ಯಥೇಪ್ಸಿತಾನ್ |

ಕುರು ನಿಷ್ಕಂಟಕಂ ರಾಜ್ಯಂ ನಾಕೇ ಶಕ್ರ ಇನಾಸಪರಃ || ೫ ||

ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ನ ರಾಜ್ಯಂ ಕಾಮಯೇ ದೇವ ನ ಪುತ್ರಾನ್ ಚ ಬಾಂಧವಾನ್ |

ನ ಭಾರ್ಯಾಂ ನ ಚ ಕೋಶಂ ಚ ನ ಗಜಾನ್ ತುರಂಗಮಾನ್ || ೬ ||

ಮುಂಚ ಮುಂಚ ಮಹಾದೇವ ಮಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮಮ |

ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಮಾಮಾಂತ್ಯೈವ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮಹೇಶ್ವರ || ೭ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯಸ್ಯಾಗ್ರತೋ ಭವೇದ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಶಂಭುಸ್ತಥೈವ ಚ |

ಸ್ವರ್ಗೇಣ ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸ ಗತಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ || ೮ ||

ತುಷ್ಠಾ ವಯಂ ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ವೃಣೇಷ್ಯ ವರಮುತ್ತಮಂ |

ಯಥೇಪ್ಸಿತಂ ಮಹಾರಾಜ ಸತ್ಯಮೇತದಸಂಶಯಂ || ೯ ||

ಚಿತ್ರಸೇನ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಠಾಸ್ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ |

ಅದ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ಥಾತವ್ಯಮಿಹ ಸರ್ವದಾ || ೧೦ ||

೫. ನೀನು ಬೇಗನೆ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ವನ್ನಾಳು.

೬. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ, ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನೂ, ಆನೆ ಕುದುರೆ ಗಳನ್ನೂ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಮಹೇಶ್ವರ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಬೇಡ. ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈಗಲೇ ಸ್ವರ್ಗವು ಲಭಿಸಲಿ.

೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಯಾವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೇ ಇರುವರೋ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದೇನು ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಜನ? ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿತಾನೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡುವನು?

೯. ನಾವು ಮೂವರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಬೇರೊಂದು ಉತ್ತಮವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೧೦. ಚಿತ್ರಸೇನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ಮೊದಲೊಂದು ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಮಾಡಿರಿ.

ಗಯಾಶಿರೋ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಕೃತಂ ಯುಷ್ಮಾಭಿರೇವ ಚ |

ತಥೈವೇದಂ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಶೂಲಭೇದಂ ಚ ಸಾವನಂ || ೧೧ ||

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಾ ಯೂಯಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ವಸಾಮ್ಯಹಂ |

ಗಣಾನಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಮಾಧಿಪತ್ಯಮುಥಾಃ ಸ್ತು ಮೇ || ೧೨ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ —

ಅದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ತಿಷ್ಠಾಂತುಃ ಶೂಲಭೇದೇ ನರೇಶ್ವರ |

ತ್ರಿಕಾಲಂ ಹಿ ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಕಲಾಂಶೇನ ವಸಾಮಹೇ || ೧೩ ||

ನಂದಿಸಂಜ್ಞೋ ಗಣಾಧೀಶೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಭವಾನ್ಮುನಂ |

ಮತ್ಸನಿಾಸೇ ತು ಭವತ ಆದೌ ಪೂಜಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೧೪ ||

ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ ತಾನಿ ಚಾಸ್ಥೀನಿ ಯತ್ರ ದೀರ್ಘತಪಾ ಯಯೌ |

ಸಕುಟುಂಬೋ ವಿಮಾನಸ್ಥಃ ಸ್ವರ್ಗತಸ್ತ್ವಂ ತಥಾ ಕುರು || ೧೫ ||

ಏನಂ ದೇವಾ ವರಂ ದತ್ವಾ ಚಿತ್ರಸೇನಾಯ ಸಾರ್ಥಿವ |

ಕುಂಡಮೂರ್ಧನಿ ಯಾಮ್ಯಾಯಾಂ ತ್ರಯೋ ದೇವಸ್ತದಾ ಸ್ಥಿತಾಃ || ೧೬ ||

ಪರಸ್ಪರಂ ವದಂತ್ಯೇವಂ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಮಿದಂ ಪರಂ |

ಯಥಾ ಗಯಾಶಿರಃ ಪುಣ್ಯಂ ಪೂರ್ವಮೇವ ಹಿ ಪತ್ಯತೇ |

ತಥಾ ರೇವಾತಟೇ ಪುಣ್ಯಂ ಶೂಲಭೇದಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೭ ||

೧೧. ನೀವು ಗಯೆಯನ್ನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಶೂಲ ಭೇದವನ್ನೂ ಪಾವನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ.

೧೨. ನೀವಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಾನು ವಾಸಮಾಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಗಣ ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಒಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

೧೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ! ಇದು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ನಾವು ಮೂರುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಕಲಾಂಶದಿಂದ ಇರುವೆವು.

೧೪. ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಂದಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ನಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಬಳಿ ನಿನಗೆ ಮೊದಲ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುವುದು.

೧೫-೧೬. ಈ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದರಿಂದ ದೀರ್ಘತಪನ ಕುಟುಂಬಸಹಿತನಾಗಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ನೀನು ಮಾಡು. ಅರಸ! ಆ ದೇವತೆಗಳು ಚಿತ್ರಸೇನನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಕುಂಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು.

೧೭. “ಗಯಾಶಿರಸ್ಸು ಪುಣ್ಯಕರವಾದಂತೆಯೇ ರೇವಾತಟದಲ್ಲಿ ಶೂಲ ಭೇದ ತೀರ್ಥವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು” ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಇದಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಗಯಾಶಿರಃ |
 ಸಕೃತ್ಪಿಂಡೋದಕೇನ್ನೈವ ನರೋ ನಿರ್ಮಲತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೮ ||
 ಏಕಂ ಗಯಾಶಿರೋ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಭೂಸತೇ |
 ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾಹರ್ತಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ || ೧೯ ||
 ಕುಂಡಮುದೀಚ್ಯಾಂ ಯಾಮ್ಯಾಯಾಂ ದಶಹಸ್ತಪ್ರಮಾಣತಃ |
 ರೌದ್ರವಾರುಣಕಾಷ್ಠಾಯಾಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಚೈಕವಿಂಶತಿ || ೨೦ ||
 ಏತತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಪಿಂಡದಾನಾದಿ ಕರ್ಮಸು |
 ನಾಃ ಧರ್ಮನಿರತಾ ದಾತುಂ ಲಭಂತೇ ದಾನಮತ್ರ ಹಿ || ೨೧ ||
 ವಿಷ್ಣುಸ್ತು ಪಿತೃರೂಪೇಣ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪೀ ಪಿತಾಮಹಃ |
 ಪ್ರಪಿತಾಮಹೋ ರುದ್ರೋಽಭೂದೇವಂ ತ್ರಿಪುರುಷಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ || ೨೨ ||
 ಕದಾ ಸಶ್ಯತಿ ತೀರ್ಥಂ ನೈ ಕದಾ ನಸ್ತಾರಯಿಷ್ಯತಿ |
 ಇತಿ ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಸತತಂ ನೃಪ |
 ಶೂಲಭೇದೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶೂಲಧರಂ ಸಕೃತ್ || ೨೩ ||
 ನಾಃ ಪುತ್ರೋ ನಾಃ ಧನೋ ರೋಗೀ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ಜಾಯತೇ |
 ಏಕವಿಂಶತಿಂ ಪಿತುಃ ಸಕ್ಷೇ ಮಾತುಶ್ಚೈವೈಕವಿಂಶತಿಂ || ೨೪ ||

೧೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಗಯಾಶಿರಸ್ಸು ಪುಣ್ಯಕರವಾದಂತೆಯೇ ಈ ತೀರ್ಥವೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಒಂದುಸಾರಿ ಪಿಂಡೋದಕವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೯ ದೊರೆಯೆ! ಗಯಾಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥದ ಹದಿನಾರನೆ ಒಂದಂಶಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಗಲಾರದು.

೨೦. ಈ ಕುಂಡವು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಮಾರು ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮಾರು ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು.

೨೧. ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧರ್ಮನಿರತರು ಇಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಪಿತೃರೂಪದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಿತಾಮಹರೂಪದಿಂದಲೂ, ರುದ್ರನು ಪ್ರಪಿತಾಮಹರೂಪದಿಂದಲೂ ಇರುವರು.

೨೩-೨೪. ಪಿತೃಗಳು “ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರು ಯಾವಾಗ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೋಡುವರೋ? ಯಾವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವರೋ?” ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶೂಲಧರನನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ನೋಡಿದ

ಭಾರ್ಯಾಪಕ್ಷೇ ದಶೈವೇಹ ಕುಲಾನ್ಯೇತಾನಿ ತಾರಯೇತ್ |

ಶೂಲಭೇದವನೇ ರಾಜಂಭಾಕಮೂಲಫಲೈರಪಿ || ೨೫ ||

ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೋಜಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ |

ಪಂಚಸ್ಥಾನೇಷು ಯಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರುತೇ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ಸರಃ || ೨೬ ||

ಕುಲಾನಿ ಪ್ರೇತಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ಹಿ ತಾರಯೇತ್ |

ದ್ವಿಜದೇವಪ್ರಸಾದೇನ ಪಿತೃಣಾಂ ಚ ಪ್ರಸಾದತಃ || ೨೭ ||

ಶ್ರಾದ್ಧದೋ ನಿವಸೇತ್ಪತ್ರ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ಸ್ಯುರಾತ್ಮಘಾತಿನೋ ಯೇ ಚ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹನಶ್ಚಯೇ || ೨೮ ||

ದಂಷ್ಟ್ರಿಭಿರ್ಜಲಸಾತೇ ಚ ವಿದ್ಯುತ್ಪಾತೇಷು ಯೇ ಮೃತಾಃ |

ನ ಯೇಷಾಮಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರೋ ನಾಶೌಚಂ ನೋದಕಕ್ರಿಯಾ || ೨೯ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಸ್ತೇಷಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ವೀತ ಭಕ್ತತಃ |

ಮೋಕ್ಷಾನ್ವಾಪ್ತಿರ್ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ಯುಗಮೇಕಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೦ ||

ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಭಕ್ತತಂ ಪಾಪಂ ಬಾಲಭಾವಾಚ್ಚ ಯತ್ಕೃತಂ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ನಾಶಯೇತ್ಪಾಪಂ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಭೂಪತೇ || ೩೧ ||

ಮನುಷ್ಯನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಪುತ್ರನೂ, ನಿರ್ಧನನೂ, ರೋಗಿಯೂ ಆಗುವು ದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ತಲೆಯ ಪಿತೃ ಗಳನ್ನೂ, ಪತ್ನೀಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತಲೆಮೊರೆಯ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಈ ಶೂಲಭೇದವನದಲ್ಲಿ ಶಾಕ, ಗೆಣಸು, ಫಲಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಪಂಚಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ದ್ವಿಜ, ದೇವ, ಪಿತೃಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರೇತರಾಗಿರುವ ಕುಲದ ಸಮಸ್ತ ಜನರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೨೮-೩೦. ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವವನು ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸು ವನು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡವರೂ, ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದವರೂ, ಹೆಲ್ಲುಳ್ಳ ಘಾತುಕಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದರಿಂದಲೂ ಸಿಡಿಲಿ ನಿಂದಲೂ ಮಡಿದವರೂ, ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವರೂ, ಆಶೌಚ, ತರ್ಪಣಾದಿ ಗಳಿಲ್ಲದವರೂ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಯುಗಕಾಲ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೩೧. ದೊರೆಯೆ! ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಬಾಲಭಾವದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ರಜಕೇನ ಯಥಾ ಧೌತಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಭವತಿ ನಿರ್ಮಲಂ ।	
ತಥಾ ಸಾಪೋಽಪಿ ತತ್ತೀರ್ಥೇ ಸ್ನಾತೋ ಭವತಿ ನಿರ್ಮಲಃ	॥ ೩೨ ॥
ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ಯೋಽತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ವಿಧಿಸಮನ್ವಿತಂ ।	
ಧ್ಯಾಯನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಹಾದೇವಂ ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಂ ಪದಂ	॥ ೩೩ ॥
ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ ಸ ಯಥಾಕಾಮಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಶಿವಮಂದಿರೇ ।	
ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಜಾಯತೇಽಸೌ ಶುಭೇ ಕುಲೇ	॥ ೩೪ ॥
ರೂಪವಾನ್ಸುಭಗಶ್ಚೈವ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ ।	
ರಾಜಾ ನಾ ರಾಜಪುತ್ರೋ ನಾ ಧರ್ಮಾಚಾರಸಮನ್ವಿತಃ	॥ ೩೫ ॥
ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜಂಸ್ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಫಲಮುತ್ತಮಂ ।	
ಯಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ಮಾನವೋ ನಿತ್ಯಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷ್ಯಃ	॥ ೩೬ ॥
ಯ ಇದಂ ಶ್ರಾವಯೇನ್ನಿತ್ಯಮಾಖ್ಯಾನಂ ದ್ವಿಜಪುಂಗವಾನ್ ।	
ಶ್ರಾದ್ಧೇ ದೇವಕುಲೇ ವಾಽಪಿ ಪಠೇತ್ಸರ್ವಣಿ ಪರ್ವಣಿ	॥ ೩೭ ॥
ಗೀರ್ವಾಣಾಸ್ತಸ್ಯ ತುಷ್ಯಂತಿ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ।	
ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚೈವ ನಶ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕಂ	॥ ೩೮ ॥

೩೨. ಅಗಸನು ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆಯು ಮಡಿಯಾಗುವಂತೆ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ವಾಪಿಯೂ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವನು.

೩೩. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸನ್ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೩೪. ಅವನು ಶಿವಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿನೋದಗೊಂಡು ವೇದ ವೇದಾಂಗ ತತ್ವಗಳನ್ನರಿತವನಾಗಿ ಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

೩೫. ಸುಂದರನೂ, ಸುಭಗನೂ, ಸಕಲವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ ಆಗಿ ಧರ್ಮಾಚಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜನೂ ಅಥವಾ ರಾಜಪುತ್ರನೂ ಆಗುವನು.

೩೬ ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತವಾವಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೭-೩೮. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹೇಳಿದವನ, ಶ್ರಾದ್ಧದ, ದೇವಾಲಯ ಪ್ರತಿಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಠಿಸಿದವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇವ, ಪಿತೃ, ಮನುಷ್ಯರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವವರ ಮತ್ತು ಪಠಿಸುವವರ ಸಕಲಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

ಲಿಖಿತ್ವಾ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ದದಾತಿ ಯಃ |

ಜಾತಿಸ್ಥಿರತ್ವಂ ಲಭತೇ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಭಿಮತಂ ಫಲಂ || ೩೯ ||

ರುದ್ರಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾವದ್ಯಾವದಕ್ಷರಮನ್ವಿತಂ || ೪೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕಾಶೀರಾಜಮೋಕ್ಷಗಮನವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಪಂಚಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೯-೪೦. ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವವನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನಾಗಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ರುದ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕಾಶೀರಾಜಮೋಕ್ಷಗಮನವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಪರ್ವ ಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಾನಾದಿಫಲವರ್ಣನಂ

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಅನ್ಯಚ್ಚ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕೇನ ಗಂಗಾಃ ಪತಾರಿತಾ |
ರುದ್ರಶೀರ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಾ ದೇವೀ ಪುಣ್ಯಾ ಕಥಮಿಹಾಗತಾ || ೧ ||
ಪುಣ್ಯಾ ದೇವಶಿಲಾನಾಮ ತಸ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ |
ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಯದಿ ಶಂಕರ || ೨ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣುಸ್ವೈಕಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ಯಥಾ ಗಂಗಾಃ ಪತಾರಿತಾ |
ದೇವ್ಯೈಃ ಸರ್ವೈರ್ನುಹಾಭಾಗಾ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಾಯ ವೈ || ೩ ||
ಅಸ್ತಿ ವಿಂಧ್ಯೋ ನಗೋ ನಾಮ ಯಾಮ್ಯಾಶಾಯಾಂ ಮಹೀಪತೇ |
ಗೀರ್ವಾಣಾಸ್ತು ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ತಸ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ನರೇಶ್ವರ || ೪ ||
ತತ್ರ ಚಾಹ್ವಾನಿತಾ ಗಂಗಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದ್ವೈರಪಿಠೈಃ ಸುರೈಃ |
ಅಭ್ಯರ್ಚ್ಯೇಶಂ ಜಗನ್ನಾಥಂ ದೇವದೇವಂ ಜಗದ್ಗುರುಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಾನಾದಿಫಲವರ್ಣನ

೧-೨. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಎಲೈ ಶಂಕರನೆ! ಗಂಗೆಯನ್ನು ಯಾರು ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಸಿದರು? ರುದ್ರನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರಳಾದ ಗಂಗಾ ದೇವಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಳು? ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೂ ದೇವಶಿಲೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆನು.

೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ಸಕಲಲೋಕಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಭಾಗಳಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಇಳಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೪. ಮಹಾರಾಜನೆ! ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯವೆಂಬ ಪರ್ವತವಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಅದರ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

೫-೬. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದಿವಿಜರೂ, ಜಗನ್ನಾಥನೂ, ಜಗದ್ಗುರುವೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಆತನ ಜಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಡೆಂದು

ಜಟಾಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಾಂ ಗಂಗಾಂ ನೋಚಯಸ್ವೇತಿ ಭೂತಲೇ |
 ಭಾಸ್ವಂತೀ ಸಾ ತತೋ ಮುಕ್ತಾ ರುದ್ರೇಣ ಶಿರಸಾ ಭುವಿ || ೬ ||
 ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ದೇವೈರುತ್ಪಾದಿತಾ ಸ್ವಯಂ |
 ತತೋ ದೇವನದೀ ಜಾತಾ ಸಾ ಹಿತಾಯ ನೃಣಾಂ ಭುವಿ || ೭ ||
 ವಸಂತಿ ಯೇ ತಟೇ ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಭಕ್ತಿತಃ |
 ಪಿಬಂತಿ ಚ ಜಲಂ ನಿತ್ಯಂ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ || ೮ ||
 ಯತ್ರ ಸಾ ಪತಿತಾ ಕುಂಡೇ ಶೂಲಭೇದೇ ನರಾಧಿಪ |
 ದೇವನದ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಚ್ಯಾಂತು ತತ್ರ ಪ್ರಾಚೀ ಸರಸ್ವತೀ || ೯ ||
 ಯಾನ್ಮಾಯಾಂ ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ತತ್ರ ತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ |
 ತತ್ರ ದೇವಶಿಲಾ ಪುಣ್ಯಾ ಸ್ವಯಂ ದೇವೇನ ನಿರ್ಮಿತಾ || ೧೦ ||
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ |
 ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೧೧ ||
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಪೂಜಯೇನ್ನೃಪ |
 ಸ್ವಲ್ಪಾನ್ನೇನಾಪಿ ದತ್ತೇನ ತಸ್ಯ ಚಾಂತೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೧೨ ||

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕರೆದರು ಅನಂತರ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮಸ್ತಕದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು

೭. ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೇ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ದೇವನದಿ ಯೆನಿಸಿದ ಗಂಗೆಯು ಮಾನವರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದಳು.

೮. ಆ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನ್ನಾನ ಮಾಡುವವರೂ, ಅದರ ನೀರನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಕುಡಿಯುವವರೂ ಯಮನಗರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ದೊರೆಯೇ! ಶೂಲಭೇದ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗಂಗಾನದಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನಸರಸ್ವತಿಯಿರುವುದು.

೧೦. ಶೂಲಭೇದದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಶಿಲಾ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೧೧. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೧೨. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದವನ ಪುಣ್ಯವೂ ಅವಸಾನಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಕಾನಿ ದಾನಾನಿ ದತ್ತಾನಿ ಶಸ್ತಾನಿ ಧರಣೀತಲೇ |

ಯಾನಿ ದತ್ವಾ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ || ೧೩ ||

ದೇವಶಿಲಾಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಜಂ ಫಲಂ |

ವ್ರತೋಪನಾಸನಿಯನ್ಯೈರ್ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ತದ್ವದಸ್ಸ ಮೇ || ೧೪ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಆಸೀತ್ಪುರಾ ಮಹಾವೀರ್ಯಶ್ಚೇದಿನಾಥೋ ಮಹಾಬಲಃ |

ವೀರಸೇನ ಇತಿಖ್ಯಾತೋ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಸ್ತಸಃ || ೧೫ ||

ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಷಷ್ಠ ರಿಪುರ್ನಾಸ್ತಿ ನ ವ್ಯಾಧಿರ್ನ ಚ ತಸ್ಯರಾಃ |

ನ ಚಾಂಧರ್ಮೋಽಭವತ್ತತ್ರ ಧರ್ಮ ಏವ ಹಿ ಸರ್ವದಾ || ೧೬ ||

ಸದಾ ಮುದಾನ್ವಿತೋ ರಾಜಾ ಸಭಾಯೋಽ ಬಹುಪುತ್ರಕಃ |

ಏಕಾಃಸೀದ್ವಹಿತಾ ತಸ್ಯ ಸುರೂಪಾ ಗಿರಿಜಾ ಯಥಾ || ೧೭ ||

ಇಷ್ಟಾ ಸಾ ಪಿತೃಮಾತೃಭ್ಯಾಂ ಬಂಧುವರ್ಗಜನಸ್ಯ ಚ |

ಕೃತಂ ನೈವಾಹಿಕಂ ಕರ್ಮ ಕಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯಥಾ ವಿಧಿ || ೧೮ ||

ಅನಂತರಂ ಚೇದಿಪತಿರ್ವಾದರಾಬ್ಧ ಮಖೇ ಸ್ಥಿತಃ |

ತತಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತು ಯೋ ಭರ್ತಾ ಸ ಮೃತ್ಯುವಶಮಾಗತಃ || ೧೯ ||

೧೩. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ — ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವ ದಾನಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು? ಯಾವ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ವಾವಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು?

೧೪. ದೇವಶಿಲೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲ ಮತ್ತು ವ್ರತ, ಉಪವಾಸ, ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೧೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಿಂದೆ ಅತಿವೀರನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ವೀರಸೇನನೆಂಬ ಸಾಮಂತರಾಜನಿದ್ದನು.

೧೬. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವೂ, ವ್ಯಾಧಿಯೂ, ಕಳ್ಳರೂ, ಅಧರ್ಮವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮಮಾತ್ರವೇ ನೆಲಸಿದ್ದಿತು.

೧೭-೧೯. ವತ್ಸಿ, ಬಹುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು—ಇವರಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ರಾಜನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಗಿರಿಜೆಯಂತೆ ಸುಂದರಿಯೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೂ, ಬಂಧು ಜನಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯಳೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ರಾಜನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದನು. ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಪತಿಯು ಮಡಿದನು.

ವಿಧನಾಂ ತಾಂ ಸುತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಜಾ ಶೋಕಸಮನ್ವಿತಃ |
 ಉನಾಚ ನಚನಂ ತತ್ರ ಸ್ವಭಾರ್ಯಾಂ ದುಃಖಸೀಡಿತಾಂ || ೨೦ ||
 ಪ್ರಿಯೇ ದುಃಖಮಿದಂ ಜಾತಂ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ಸುದುಃಸಹಂ |
 ನೈಷಾ ರಕ್ಷಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಾ ರೂಪಯಾವನಗರ್ವಿತಾ || ೨೧ ||
 ದೂಷಯೇತ ಕುಲಂ ಕ್ವಾಪಿ ಕಥಂ ರಕ್ಷ್ಯಾ ಹಿ ಬಾಲಿಕಾ |
 ನೋಪಾಯೋ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಭಾನುಮತ್ಯಾಶ್ಚ ರಕ್ಷಣೇ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ವಿನದತೋಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತ್ಕನ್ಯಕಾಃಪ್ರವೀತ್ || ೨೨ ||
 ಭಾನುಮತ್ಪುನಾಚ :-
 ನ ಲಜ್ಜಾಮಿ ತನಾಂಗ್ರೇಹಂ ಜಲ್ಪಂತೀ ತಾತ ಕರ್ಹಚಿತ್ |
 ಸತ್ಯಂ ನೋತ್ಪದ್ಯತೇ ದೋಷೋ ಮದರ್ಥೇ ತೇ ನರಾಧಿಪ || ೨೩ ||
 ಅದ್ಯ ಪ್ರಭೃತ್ಯಹಂ ತಾತ ಧಾರಯಿಷ್ಯೇ ನ ಮೂರ್ಧಜಾನ್ |
 ಸ್ಮೂಲವಸ್ತ್ರಪಟಾರ್ಧಂ ತು ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಗೃಹೇ || ೨೪ ||
 ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಾನ್ಯಾಶು ಪುರಾಣವಿಹಿತಾನಿ ಚ |
 ಆತ್ಮಾನಂ ಶೋಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೋಷಯಿಷ್ಯೇ ಜನಾರ್ದನಂ || ೨೫ ||

೨೦. ದೊರೆಯು ವಿಧವೆಯಾದ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖಗೊಂಡು ಶೋಕ ಸೀಡಿತಳಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೨೧. “ಪ್ರಿಯಳೆ! ನಮಗೆ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಈ ದುಃಖ ವುಂಟಾಯಿತು. ರೂಪ ಯಾವನದಿಂದ ಗರ್ವಿತಳಾದ ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

೨೨. ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಇವಳು ಕುಲವನ್ನೆ ಕೆಡಿಸಿಯಾಳು. ಈ ಬಾಲೆ ಯನ್ನು ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು? ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ.” ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಆ ಭಾನುಮತಿಯು ಕೇಳಿ ಇಂತೆಂದಳು.

೨೩. ಭಾನುಮತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.-ಅಪ್ಪ! ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲು ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ದೋಷವೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೪. ಅಪ್ಪ! ನಾನು ಇದು ಮೊದಲೊಂದು ತಲೆಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪವಾದ ವಸ್ತ್ರದ ತುಂಡನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆನು.

೨೫. ಬೇಗನೆ ಪುರಾಣವಿಹಿತವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಶೋಷಣೆಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ವನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವೆನು.

ಮನ್ಮೇಷಾ ನರ್ತತೇ ಬುದ್ಧಿಯಾದಿ ತ್ವಂ ತಾತ ಮನ್ಯಸೇ |
 ಭಾನುಮತ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜಾ ಸಂಹರ್ಷಿತೋಽಭವತ್ || ೨೬ ||
 ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಕೋಶಂ ದತ್ವಾ ಸುಪುಷ್ಕಲಂ |
 ವಿಸ್ತೃಜ್ಯ ಪುರುಷಾನ್ಸುದ್ಧಾನ್ಶ್ರುತ್ವಾ ತಸ್ಯಾಃ ಸುರಕ್ಷಣೇ || ೨೭ ||
 ಪುರುಷಾನ್ ಸಾಯುಧಾಂಶ್ಚಾಽಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಸಪುರೋಹಿತಾನ್ |
 ದಾಸೀದಾಸಾನ್ವದಾತೀಂಶ್ಚ ಚಾಸ್ಯಾಃ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಷಮಾನ್ || ೨೮ ||
 ತತಃ ಪಿತುರ್ಮತೇನೈವ ಗಂಗಾತೀರಂ ಗತಾ ಸತೀ |
 ಅವಗಾಹ್ಯ ತಟೇ ದ್ವೇ ತು ಗಂಗಾಯಾಃ ಸ ನರಾಧಿಪ || ೨೯ ||
 ನಿತ್ಯಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸದ್ವಿಸ್ತಾನಗ್ಧಮಾಲ್ಯಾದಿಭೂಷಣೈಃ |
 ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಸಾ ತೀರೇ ಗಂಗಾಯಾಃ ಸಮವಸ್ಥಿತಾ || ೩೦ ||
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಗಂಗಾಂ ತದಾ ರಾಜ್ಞೀ ಗತಾ ಕಾಷ್ಠಾಂ ತು ದಕ್ಷಿಣಾಂ |
 ಸ್ತ್ರಾಪ್ತಾ ಸಾ ಸಚಿನೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಯತ್ರ ರೇವಾ ಮಹಾನದೀ || ೩೧ ||
 ಸಮಾಃ ಪಂಚ ಸ್ಥಿತಾತತ್ರ ಓಂಕಾರೇನುರಕಂಟಕೇ |
 ಉದಗ್ರಾನ್ಮೇಷು ತೀರ್ಥೇಷು ತೀರ್ಥಾತ್ತೀರ್ಥಂ ಜಗಾಮು ಸಾ || ೩೨ ||
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜ್ಯ ವಿಸ್ತಾನ್ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಮತಂದ್ರಿತಾ |
 ವಾರುಣೀಂ ಸಾ ದಿಶಂ ಗತ್ವಾ ದೇವನದ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮೇ || ೩೩ ||

೨೬. ನೀನು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ನಾನು ಹೀಗೆಮಾಡಲು ಆಲೋಚಿಸಿರುವೆನು. ರಾಜನು ಭಾನುಮತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡನು.

೨೭-೨೮. ಅವಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಗಾಗಿ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಅವಳೊಡನೆ ವೃದ್ಧರನ್ನೂ, ರಕ್ಷಣಗಾಗಿ ಆಯುಧವಾಣಿಗಳಾದ ಪುರುಷರನ್ನೂ, ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ, ದಾಸೀದಾಸರನ್ನೂ, ಅವಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

೨೯-೩೦. ಅವಳು ತಂದೆಯ ಅಭಿಸ್ತಾಯದಂತೆ ಗಂಗಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತ ಸದ್ವಿಪ್ರರನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಳು.

೩೧. ಅನಂತರ ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

೩೨. ಅಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರಾಮರಕಂಟಕ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವಿದ್ವು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀರ್ಥದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

೩೩-೩೪. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಂಗೆಯ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹ

ದದರ್ಶ ಚಾಶ್ರಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮುನಿಸಂಘೈಃ ಸಮಾಕುಲಂ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುನಿಸಮೂಹಂ ಸಾ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್ || ೩೪ ||

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ನಾಮ ಚೈವಾಸ್ಯ ಕೇದೃಶಂ |

ಕಥಯಂತು ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ನಮಃ || ೩೫ ||

ಋಷಯ ಊಚುಃ :-

ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ತು ನಿಖ್ಯಾತಂ ಚಕ್ರಂ ದತ್ತಂ ಪುರಾ ಹರೇಃ |

ಮಹೇಶ್ವರೇಣ ತುಷ್ಠೇನ ದೇವದೇವೇನ ಶೂಲಿನಾ || ೩೬ ||

ಅತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇನತಾಃ |

ಅನಿವರ್ತಿತಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೩೭ ||

ದ್ವಿತೀಯೇಽಹ್ನಿ ತತೋ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛೂಲಭೇದೇ ತಪಸ್ವಿನಿ |

ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ನಿಧಾನೇನ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ || ೩೮ ||

ಜನ್ಮತ್ರಯಕೃತ್ಯೈಃ ಸಾಪೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಜಲೇನ ತಿಲಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರದದ್ಯಾದಂಜಲಿತ್ರಯಂ || ೩೯ ||

ತೃಷ್ಯಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ಯಸಂಶಯಂ |

ಯಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೈರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ನೃಪ || ೪೦ ||

ದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು.

೩೫. “ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತರಿ! ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಕೆಸರನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೇಳಿರಿ.

೩೬. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಈಶ್ವರನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಿಂದ ಇದು ಚಕ್ರತೀರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೩೭. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಶಾಶ್ವತ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೩೮. ತಪಸ್ವಿನಿಯೆ! ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಶೂಲಭೇದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೩೯-೪೦. ಅದರಿಂದ ನರನು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಪಾಪದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಮೂರು ಬೊಗಸೆ ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ಜಲದಿಂದ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ

ವಾರ್ಧುಷ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತು ವರ್ಜ್ಯಂತೇ ಪಿತೃಣಾಂ ದತ್ತಮುಕ್ತಯಂ ।
 ಅಪರೇಽಹ್ನಿ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪುಣ್ಯಾಂ ದೇವಶಿಲಾಂ ಶುಭಾಂ ॥ ೪೧ ॥
 ವೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಜಾಹ್ನವೀ ಪುಣ್ಯಾ ದೇವೈರುತ್ಪಾದಿತಾ ಪುರಾ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ಜಲಂ ದದ್ಯಾತ್ತಿಲಮಿಶ್ರಂ ನರಾಧಿಪ ॥ ೪೨ ॥
 ಸಕೃತ್ಪಿಂಡಪ್ರದಾನೇನ ಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ ।
 ಏಕಾದಶ್ಯಮುಪೋಷಿತ್ವಾ ಪಕ್ಷಯೋರುಭಯೋರಪಿ ॥ ೪೩ ॥
 ಕ್ಷುಸಾಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಶೇತ್ಪೌರಾಣಿಕೇಂ ಕಥಾಂ ।
 ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಪುಷ್ಪಧೂಪನಿವೇದನೈಃ ॥ ೪೪ ॥
 ಪ್ರಭಾತೇ ಭೋಜಯೇದ್ವಿಸ್ರಾನ್ದಾನಂ ದದ್ಯಾತ್ಸ್ವಶಕ್ರಿತಃ ।
 ಚತುರ್ಥೇಽಹ್ನಿ ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಯತ್ರ ಪ್ರಾಚೇ ಸರಸ್ವತೀ ॥ ೪೫ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮದೇಹಾದ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ಸಾವನಾರ್ಥಂ ಶರೀರಿಣಾಂ ।
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ॥ ೪೬ ॥
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಮನಿಂದ್ಯಾನ್ಭೋಜಯೇದ್ವಿಜಾನ್ ।
 ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ ೪೭ ॥

ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ವಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಪಿತೃಗಳಿಗರ್ಪಿಸುವುದು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು. ಮಾರನೆಯದಿನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ದೇವತೆಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೪೨. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ದೇವತೆಗಳು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಗಂಗೆಯು ಕಾಣಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ಜಲದಿಂದ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೪೩-೪೭. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಪಿಂಡವ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಾದಶೀದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಪುಷ್ಪ ಧೂಪ ನಿವೇದನಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತನುನಾರ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ನರರ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟ ಪ್ರಾಚೀನ ಸರಸ್ವತಿಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ಶ್ಲಾಘ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಮಯಂ ತಥಾ |
 ದೇವಕೋಟಿಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಕೋಟಿಲಿಂಗೋತ್ತಮೋತ್ತಮಂ || ೪೮ ||
 ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಕುರುತೇ ಯೋಽತ್ರ ಶುಚಿಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಪಕ್ಷಂ ಮಾಸಂ ಚ ಷಣ್ಮಾಸಮಬ್ಧಮೇಕಂ ಕದಾಚನ || ೪೯ ||
 ನ ತಸ್ಯ ಸಂಭವೋ ಮರ್ತ್ಯೇ ತಸ್ಯ ವಾಸೋ ಭವೇದ್ಧಿವಿ |
 ನಿಯಮಸ್ಥೋ ವಿಮುಚ್ಯೇತ ತ್ರಿಜನ್ಮಜನಿತಾದಘಾತ್ || ೫೦ ||
 ವಿನಾ ಪುಂಸಾ ತು ಯಾ ನಾರೀ ದ್ವಾದಶಾಬ್ಧಂ ಶುಚಿವ್ರತಾ |
 ತಿಷ್ಠತೇ ಸಾಂಕ್ಷಯಂ ಕಾಲಂ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೫೧ ||
 ಮುನೀನಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುದಾ ಪರಮಯಾ ಯಯೌ |
 ತತೋಽವಗಾಹ್ಯ ತತ್ತೀರ್ಥಮಹರ್ನಿಶಮತಂದ್ರಿತಾ || ೫೨ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವಂ ತು ಪುನರ್ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಶ್ರೂಯತಾಂ ವಚನಂ ಮೇಽದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸಪುರೋಹಿತಾಃ || ೫೩ ||
 ನ ತ್ಯಜಾಮಾದ್ಯಶಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯಾವಜ್ಜೀವಮಹರ್ನಿಶಂ |
 ಮತ್ತಿತುಶ್ಚ ತಥಾ ಮಾತುಃ ಕಥಯಧ್ವಮಿದಂ ವಚಃ || ೫೪ ||

೪೮. ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲ ದೇವತಾರೂಪವೂ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥರೂಪವೂ, ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಕೋಟಿಲಿಂಗ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು

೪೯-೫೦. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಯಾಗಲಿ, ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾಗಲಿ, ಒಂದು ತಿಂಗಳಾಗಲಿ, ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಲಿ, ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ನಾಗಿ ಮಿಂದು ಶುದ್ಧನಾದವನು ಮಾನವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುವನು. ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವವನು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫೧. ಪುರುಷನಲ್ಲದೆ ನಾರಿಯೂ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಶುದ್ಧಳಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಪೂಜ್ಯ ಳಾಗುವಳು.

೫೨-೫೩. ಆ ಭಾನುಮತಿಯು ಮುನಿಗಳ ಆ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ರತದಿನವೂ ಅಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಿಂದು ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ಪುರೋಹಿತ ರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ದ್ವಿಜರೆ! ಈಗ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

೫೪-೫೫. ನಾನು ಮಡಿಯುವವರೆಗೆ ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಂದೆಗೂ, ತಾಯಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ

ತ್ವತ್ಕನ್ಯಾ ಶೂಲಭೇದಸ್ಥಾ ನಿಯತಾ ವ್ರತಚಾರಿಣೀ ।
 ಏವಮುಕ್ತಾಸ್ವ ಸ್ಥಿತಾ ಸಾ ತು ತತ್ರ ಭಾನುಮತೀ ನೃಪ ॥ ೫೫ ॥
 ಏಕಾಂತರೋಪನಾಸಸ್ಥಾ ಶನೈರ್ಮಾಸೋಪನಾಸಿತಾ ।
 ದೇವಶಿಲಾಸ್ಥಿತಾ ನಿತ್ಯಂ ದಧೌ ಸಾ ಚಕ್ರಪಾಣಿನಂ ॥ ೫೬ ॥
 ಅಹರ್ನಿಶಂ ದಹೇದ್ಧೂಪಂ ಚಂದನಂ ಚ ಸದೀಪಕಂ ।
 ಪಾದಶೌಚಂ ಸ್ವಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ಭೋಜಯತೇ ದ್ವಿಜಾನ್ ।
 ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಸಾ ರಾಜ್ಞೀ ಸುವ್ರತಾ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ॥ ೫೭ ॥
 ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಅನ್ಯದ್ದೇವಶಿಲಾಯಾಸ್ತು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶೃಣು ಭೂಪತೇ ।
 ಕಥಯಾಮಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸೇತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ॥ ೫೮ ॥
 ಕಶ್ಚಿದ್ವನೇಚರೋ ವ್ಯಾಧಃ ಶಬರಃ ಸಹ ಭಾರ್ಯಯಾ ।
 ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಸೀಡಿತಸ್ತತ್ರ ಆಮಿಷಾರ್ಥಂ ವನಂಗತಃ ॥ ೫೯ ॥
 ನಾಪಶ್ಯತ್ಪಕ್ಷಿಣಸ್ತತ್ರ ನ ಮೃಗಾನ್ ಪಲಾನಿ ಚ ।
 ಸರಸ್ತತೋ ದದರ್ಶಾಥ ಪದ್ಮಿನೀಖಂಡಮಂಡಿತಂ ॥ ೬೦ ॥

ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಎಂದು ಹೇಳಿರಿ.” ಆ ಭಾನುಮತಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾಸವಾಗಿದ್ದಳು.

೫೬. ಅವಳು ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಊಟಮಾಡುವವಳೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಂಗಳುಕಾಲ ಉಪವಾಸಮಾಡುವವಳೂ ಆಗಿ ದೇವಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ವಿಷ್ಣು ವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದಳು.

೫೭. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಧೂಪ, ಚಂದನ, ದೀಪಗಳನ್ನಿತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಅವರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೫೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ ! ದೇವಶಿಲೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಇತಿಹಾಸ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪುರಾತನನಾದ ಅದರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೫೯. ವನಸಂಚಾರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಬೇಡನು ಪತ್ತಿಯೊಡನೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷುದಿಂದ ಸೀಡಿತನಾಗಿ ಮಾಂಸಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು.

೬೦. ಅವನು ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ಮೃಗಗಳನ್ನೂ, ಫಲಗಳನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ತಾವರೆಯ ಸಮೂಹದಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಒಂದು ಸರೋವರ ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರೋವರಂ ತತ್ರ ಶಬರೀ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಕುಮುದಾನಿ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ದಿವ್ಯಾನ್ಯಾಹಾರಸಿದ್ಧಯೇ || ೬೦ ||
 ದೇವಸ್ಯ ಪೂಜನಾರ್ಥಂ ತು ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ಯತ್ನತಃ |
 ವಿಕ್ರಯೋ ಭವಿತಾ ತತ್ರ ಧರ್ಮಶೀಲೋ ಜನೋ ಯತಃ || ೬೧ ||
 ಭಾರ್ಯಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜಗ್ರಾಹ ಕುಮುದಾನಿ ಸಃ |
 ಉತ್ತೀರ್ಣಸ್ತು ತಟೇ ಯಾವದ್ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ಶ್ರೀವೃಕ್ಷಮಗ್ರತಃ || ೬೨ ||
 ಶ್ರೀಫಲಾನಿ ಗೃಹೀತ್ವಾತು ಸುಪಕ್ವಾನಿ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಶೂಲಭೇದಂ ಸ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋ ದದರ್ಶ ಸುಬಹೂನ್ ಜನಾನ್ || ೬೩ ||
 ಚೈತ್ರಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನರಾಧಿಪ |
 ತಸ್ಮಿನ್ನಹನಿ ನಾಶ್ನೀಯುರ್ಬಾಲಾ ವೃದ್ಧಾಸ್ತಥಾಸ್ತ್ರಿಯಃ || ೬೪ ||
 ಮಂಡಪಂ ದದೃಶೇ ತತ್ರ ಕೃತಂ ದೇವಶಿಲೋಪರಿ |
 ವಸ್ತ್ರೈಃ ಸಂವೇಷ್ಟಿತಂ ದಿವ್ಯಂ ಸೃಜ್ಮಾತ್ಮೈರುಪಶೋಭಿತಂ || ೬೫ ||
 ಋಷಯಶ್ಚಾಃಗತಾಸ್ತತ್ರ ಯೇ ಚಾಃಶ್ರಮನಿನಾಸಿನಃ |
 ಸೋಪವಾಸಾಃ ಸನಿಯಮಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಾಃಗ್ನಿಪರಿಗ್ರಹಾಃ || ೬೬ ||
 ದೇವನದ್ಯಾಸ್ತಟೇ ರಮ್ಯೇ ಮುನಿಸುಘೈಃ ಸಮಾಕುಲೇ |
 ಆಗಚ್ಛದ್ಭಿರ್ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗಸ್ತತ್ರ ನ ಲಭ್ಯತೇ || ೬೭ ||

೬೦. ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಸರೋವರವನ್ನು ಕಂಡು, “ನಾಥ! ನೀನು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನೈದಿಲಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ

೬೧. ಜನರು ಧರ್ಮಪುರಾಣವು ಸರಿಂದ ಶೂಲಭೇದ ದೇವರ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು.”

೬೨-೬೪. ಆ ಬೇಡನು ಪತ್ನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನೈದಿಲಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಂದೆ ದಡದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಗಿದ ಅದರ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶೂಲಭೇದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅನೇಕ ಜನಗಳನ್ನು ಕಂಡನು.

೬೫. ದೊರೆಯೆ! ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಶೀತ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರೂ, ವೃದ್ಧರೂ, ಹಂಗಸರೂ ಭೋಜನಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೬೬. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಶಿಲೆಯಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿರುವ ಹೂವಿನಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ದಿವ್ಯಮಂಡಪವನ್ನು ಕಂಡನು.

೬೭. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೂ, ಉಪವಾಸಮಾಡುವವರೂ, ನಿಯಮವನ್ನಾಚರಿಸುವವರೂ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳೂ ಆದ ಮುನಿಗಳು ಬಂದರು.

೬೮. ಮನೋಹರವಾದ ಗಂಗಾತಟವು ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬರುವ ಜನರಿಗೆ ದಾರಿಯು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜನಪದಂ ತತ್ರ ತಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ಶಬರೋಬ್ರವೀತ್ |

ಗಚ್ಛ ಪೃಚ್ಛಸ್ವ ಕಮಪಿ ಕಿಮದ್ಯ ಸ್ನಾನಕಾರಣಂ || ೧೯ ||

ಪರ್ವಾಣಿ ಯಾನಿ ಶ್ರಾಯಂತೇ ಕಿಂ ಸ್ವಿತ್ಸಾಯೇಂದ್ರಸಂಪ್ಲವಃ |

ಅಯನಂ ಕಿಂ ಭವೇದದ್ಯ ಕಿಂವಾಕ್ಯಯತ್ಯತೀಯಕಾ || ೨೦ ||

ತತಃ ಸ್ವಭರ್ತುರ್ವಚನಾಚ್ಛಬರೀ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾ ತದಾ |

ಪಪ್ರಚ್ಛ ನಾರೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಂಗ್ರೇ ದತ್ತಾಂಗ್ರೇ ಕಮಲೇ ಶುಭೇ || ೨೧ ||

ತಿಥಿರದ್ಯೈವ ಕಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಕಿಂ ಪರ್ವ ಕಥಯಸ್ವ ನೇ |

ಕಿಮಯಂ ಸ್ನಾತಿ ಲೋಕೋಯಂ ಕಿಂ ನಾ ಸ್ನಾನಸ್ಯ ಕಾರಣಂ || ೨೨ ||

ನಾರ್ಯವಾಚಃ—

ಅದ್ಯ ಚೈಕಾದಶೀ ಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೀ |

ಉಪೋಷಿತಾ ಸಕೃದ್ಯೇನ ನಾಕಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಕರೋತಿ ಸಾ || ೨೩ ||

ತಸ್ಯಾಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಬರೀ ಶಬರಾಯ ವೈ |

ಕಥಯಾಮಾಸ ಚಾಂವ್ಯಗ್ರಾ ಸ್ತ್ರೀವಾಕ್ಯಂ ನೃಪಸತ್ತಮ || ೨೪ ||

ಅದ್ಯ ತ್ವೇಕಾದಶೀ ಪುಣ್ಯಾ ಬಾಲವೃದ್ಧೈರುಪೋಷಿತಾ |

ಮದನೈಕಾದಶೀ ನಾನು ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೀ || ೨೫ ||

೧೯. ಶಬರನು ಆ ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು. “ಹೋಗು ನ್ನಾನಮಾಡಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೇಳು.

೨೦. ವರ್ವತಿಥಿಯೋ? ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಗ್ರಹಣವೋ? ಅಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೋ? ಅಥವಾ ಅಕ್ಷಯತದಿಗೆಯೋ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋ?”

೨೧. ಬಳಿಕ ಆ ಬೇಡನ ಸತಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ವಚನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂದೆ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

೨೨. “ಈ ದಿನ ಯಾವ ತಿಥಿಯು? ಪರ್ವತಿಥಿಯೋ? ನನಗೆ ಹೇಳು. ಈ ಜನರು ಏಕೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುವರು? ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?”

೨೩. ನಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಈ ದಿನ ಸಕಲ ವಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಏಕಾದಶೀ ತಿಥಿಯು. ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೪. ಶಬರಿಯು ಅವಳ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ಪತಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದಳು.

೨೫. “ಈ ದಿನ ಬಾಲವೃದ್ಧರು ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತವಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮದನೈಕಾದಶಿಯು.

ನಿಯತಾ ಶ್ರೂಯತೇ ತತ್ರ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಸುಶೋಭನಾ ।
 ವ್ರತಸ್ಥಾ ನಿಯತಾಹಾರಾ ನಾನ್ಮಾ ಭಾನುಮತೀ ಸತೀ ॥ ೨೬ ॥
 ನೈತಯಾ ಸದ್ಯಶೀ ಕಾಚಿತ್ತಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಾ ।
 ದೃಶ್ಯತೇ ಸಾ ವರಾರೋಹಾ ಹ್ಯವತೀರ್ಣಾ ಮಹೀತಲೇ ॥ ೨೭ ॥
 ಭಾರ್ಯಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಬರಸ್ತಾಂ ಜಗಾದ ಹ ।
 ಕಮಲಾನಿ ಯಥಾಲಾಭಂ ದತ್ವಾ ಭುಂಕ್ಸ್ವ ಹಿ ಸತ್ಪರಂ ॥ ೨೮ ॥
 ಮಮೈಷಾ ವರ್ತತೇ ಬುದ್ಧಿರ್ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಮಯಾ ಧ್ರುವಂ ।
 ನ ಮಯೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಭದ್ರೇ ಸಾಪಬುದ್ಧ್ಯಾ ಶುಭಂ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೨೯ ॥
 ಶಬರ್ಯವಾಚ :-

ನ ಪೂರ್ವಂ ತು ಮಯಾ ಭುಕ್ತಂ ಕಸ್ತಿಂಶ್ಚೈವ ತು ವಾಸರೇ ।
 ಭುಕ್ತಶೇಷಂ ಮಯಾ ಭುಕ್ತಂ ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ಸ್ಮರಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೩೦ ॥
 ಭಾರ್ಯಾಯಾ ನಿಶ್ಚಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತುಂ ಜಗಾಮ ಹ ।
 ಅರ್ಧೋತ್ತರೀಯವಸ್ತ್ರೇಣ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಭಕ್ತಿತಃ ॥ ೩೧ ॥
 ಸರ್ವಾನ್ದೇವಾನ್ಮಮಸ್ತುತ್ಯ ಗತೋ ದೇವಶಿಲಾಂ ಪ್ರತಿ ।
 ತಸ್ಮಾ ಸ ಶಂಕಮಾನೋಽಪಿ ನಮಸ್ತುತ್ಯ ಜನಾರ್ದನಂ ॥ ೩೨ ॥

೨೬. ಆಲ್ಲಿ ಭಾನುಮತಿಯೆಂಬ ಓರ್ವ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

೨೭. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವಳಿಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಯಾವಳೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ.

೨೮-೨೯. ಬೇಡನು ವತ್ತಿಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಕಮಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಬೇಗನೆ ಭೋಜನಮಾಡು. ನಾನು ಉಟವಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು. ವಾಪಬುದ್ಧಿಯಾದ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಲಿಲ್ಲ.

೩೦. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಯಾವ ದಿನವೂ ನಾನು ನಿನಗಿಂತ ಮೊದಲು ಉಟವಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಭುಕ್ತಶೇಷವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

೩೧-೩೨. ಬೇಡನು ವತ್ತಿಯ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಅರಿತು ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಹೋದನು. ಉತ್ತರೀಯಾರ್ಧವನ್ನುಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ವಂದಿಸಿ ದೇವಶಿಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶಂಕಿಸುತ್ತ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತನು.

ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಕುಮುದೇ ದತ್ತೇ ತಯಾ ರಾಜ್ಞಿ ನಿವೇದಿತಂ ।
 ತದ್ವೃಷ್ಟಾ ಪದ್ಮಯುಗಲಂ ತಾಂ ದಾಸೀಂ ಸಾಂಭ್ರವೀತ್ತದಾ ॥ ೮೩ ॥
 ಕುತ್ರ ಪದ್ಮದ್ವಯಂ ಲಬ್ಧಂ ಕಥ್ಯತಾಮಗ್ರತೋ ನುನು ।
 ಶೀಘ್ರಂ ತತ್ತ್ವೇನ ಗತ್ವಾ ಚ ಪದ್ಮಾನ್ಯಾನಯ ಚಾಪರಾನ್ ॥ ೮೪ ॥
 ಧಾನ್ಯೇನ ವಸುನಾ ನಾಂಸಿ ಕಮಲಾನಿ ಸಮಾನಯ ।
 ಭಾನುಮತ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗತಾ ಸಾ ಶಬರಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೮೫ ॥
 ಶ್ರೀಫಲಾನಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಬಹೂನ್ಯನ್ಯಾನಿ ದೇಹಿ ಮೇ ॥ ೮೬ ॥

ಶಬರ್ಯುರ್ವಾಚ :-

ಶ್ರೀಫಲಾನಿ ಸುಪುಷ್ಪಾಣಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ನ ಲೋಭೋ ನ ಸ್ಪೃಹಾ ಮೇಽಸ್ತಿ ಗತ್ವಾ ರಾಜ್ಞೀಂ ನಿವೇದಯ ॥ ೮೭ ॥
 ತಯಾ ಚ ಸತ್ತ್ವರಂ ಗತ್ವಾ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ನಿವೇದಿತಂ ।
 ಶಬರ್ಯುಕ್ತಂ ಪುರಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸವಿಸ್ತರಪರಂ ವಚಃ ॥ ೮೮ ॥
 ತಸ್ಯಾಸ್ತು ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜ್ಞೀ ತತ್ರ ಸ್ವಯಂಗತಾ ।
 ಉವಾಚ ಶಬರೀಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ದೇಹಿ ಪದ್ಮಾನಿ ಮೂಲ್ಯತಃ ॥ ೮೯ ॥

೮೩. ಶಬರಿಯು ಯಾವಳಿಗೆ ನೈದಿಲೆ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳೋ, ಅವಳು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜಪುತ್ರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಆ ಎರಡು ನೈದಿಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದಳು.

೮೪. “ನನಗೆ ಈ ನೈದಿಲೆ ಹೂವುಗಳು ಎಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದುವು? ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ನೈದಿಲೆ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ

೮೫-೮೬. ಧಾನ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಮಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.” ಭಾನುಮತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ದಾಸಿಯು ಶಬರನೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಬಿಲ್ವಫಲಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬಹು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದಳು.

೮೭. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಶ್ರೀಫಲಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಡುವೆನು ನನಗೆ ಆಶಯಾಗಲಿ, ಅವೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ತಿಳಿಸು.

೮೮. ಆ ದಾಸಿಯು ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯ ಮುಂದೆ ಶಬರಿಯು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು.

೮೯. ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ದಾಸಿಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನೇ ಶಬರಿಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಬಿಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

ಶಬರ್ಯುನಾಚ :-

ನ ಮೂಲ್ಯಂ ಕಾನುಯೇ ದೇವಿ ಫಲಪುಷ್ಪಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಶ್ರೀಫಲಾನಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ ನಮ ಗೃಹ್ಯತಾಂ || ೯೦ ||

ಅರ್ಚಾಂ ಕುರು ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ನಾಸುದೇನೇ ಜಗತ್ಪತೌ || ೯೧ ||

ರಾಜ್ಞಾನಾಚ :-

ವಿನಾ ಮೂಲ್ಯಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಕಮಲಾನಿ ತನಾಃಧುನಾ ।

ಧಾನ್ಯಸ್ಯ ಖಾರಿಕಾಮೇಕಾಂ ದದಾಮಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ || ೯೨ ||

ದಶ ನಿಶತ್ಯಥ ತ್ರಿಂಶಚ್ಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಾಂಸಿ ನಾ ।

ಗೃಹಾಣ ನಾ ಖಾರಿಶತಂ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಾಂಭೋಧಿಮುತ್ತರ || ೯೩ ||

ವಸು ರತ್ನಂ ಸುವರ್ಣಂ ಚ ಅನ್ಯತ್ತೇ ಯದಭೀಷಿತಂ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಂಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಕಮಲಾರ್ಥೇ ನ ಸಂಶಯಃ || ೯೪ ||

ಶಬರ್ಯುನಾಚ :-

ನಾಃಹಾರಂ ಚಿಂತಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಮುಕ್ತ್ವಾ ದೇವಂ ವರಾನನೇ ।

ದೇವಕಾರ್ಯಂ ವಿನಾ ಭದ್ರೇ ನಾಃನ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೯೫ ||

೯೦. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ದೇವಿ! ನಾನು ಈ ಹಣ್ಣು, ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಬಿಲ್ವಫಲಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊ.

೯೧. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆ ಅರ್ಚಿಸು.

೯೨. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಮಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಖಾರಿ ಅಳತೆಯ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ತೆಗೆದುಕೊ.

೯೩. ಹತ್ತು, ಇಪ್ಪತ್ತು, ಮೂವತ್ತು, ನಲವತ್ತು ಅಥವಾ ನೂರು ಖಾರಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈ ದುರ್ಭಿಕ್ಷು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟು.

೯೪. ಕಮಲಕ್ಕಾಗಿ ದ್ರವ್ಯ, ರತ್ನ, ಸುವರ್ಣ ಅಥವಾ ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ಇತರ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವೆನು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

೯೫. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಸುಂದರಿಯೆ! ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಹಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಞವಾಚ :-

ನ ತ್ವಯಾನ್ಮಂ ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಸರ್ವಮನ್ನೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಮಾನ್ಮಂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ್ಯತಾಂ ॥ ೯೬ ॥

ತಪಸ್ವಿನೋ ಮಹಾಭಾಗಾ ಯೇ ಚಾಸರಣ್ಯನಿವಾಸಿನಃ ।

ಗೃಹಸ್ಥದ್ವಾರಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಯಾಚಂತೇನ್ಮಮತಂದ್ರಿತಾಃ ॥ ೯೭ ॥

ಶಬರ್ಯವಾಚ :-

ನಿಷೇಧಶ್ಚ ಕೃತಃ ಪೂರ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಸತ್ಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ।

ಸತ್ಯೇನ ತಪತೇ ಸೂರ್ಯಃ ಸತ್ಯೇನ ಜ್ವಲತೇನಲಃ ॥ ೯೮ ॥

ಸತ್ಯೇನ ತಿಷ್ಠತ್ಯದಧಿವಾರ್ಯಯುಃ ಸತ್ಯೇನ ವಾತಿ ಹಿ ।

ಸತ್ಯೇನ ಪಚ್ಯತೇ ಸಸ್ಯಂ ಗಾವಃ ಕ್ಷೀರಂ ಸ್ರವಂತಿ ಚ ॥ ೯೯ ॥

ಸತ್ಯಾಧಾರಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗತ್ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಂ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯೇನ ಪಾಲಯೇತ್ ॥ ೧೦೦ ॥

ದೇವಕಾರ್ಯಂ ತು ಮೇ ಮುಕ್ತ್ವಾ ನಾನ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।

ಗೃಹಾಣ ರಾಜ್ಞಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಕುರು ಪೂಜಾಂ ಗದಾಭೃತಃ ॥ ೧೦೧ ॥

ಶ್ರೂಯತೇ ದ್ವಿಜನಾಕೈಸ್ತು ನ ದೋಷೋ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ।

ಕುಶಾಃ ಶಾಕಂ ಪಯೋ ಮತ್ಸ್ಯಾ ಗಂಧಾಃ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾ ದಧಿ ।

ಮಾಂಸಂ ಶಯ್ಯಾಸನಂ ಧಾನ್ಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯೇಯಾ ನ ವಾರಿಚ ॥ ೧೦೨ ॥

೯೬. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಅನ್ನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಅನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

೯೭. ಮಹಾಭಾಗರಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಗೃಹಸ್ಥನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಯಾಚಿಸುವರು.

೯೮-೯೯. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಎಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವುವು. ಸತ್ಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯು ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರವು ನಿಂತಿದೆ. ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಹಸುಗಳು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

೧೦೦. ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು.

೧೦೧. ನನಗೆ ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜಕುಮಾರಿಯೆ! ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

೧೦೨. ದರ್ಭೆ, ಶಾಕ, ಹಾಲು, ಮೀನು, ಗಂಧ, ಹೂವು, ಅಕ್ಷತೆ, ಮಾಂಸ, ಹಾಸಿಗೆ, ಆಸನ, ಆರಳು, ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು

ರಾಜ್ಞನಾಚ :-

ಆರಾನ್ಮೋಪಹೃತಂ ಪುಷ್ಪಮಾರಣ್ಯಂ ಪುಷ್ಪಮೇವ ಚ |

ಕ್ರೀತಂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹೇ ಲಬ್ಧಂ ಪುಷ್ಪಮೇವಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ || ೧೦೩ ||

ಉತ್ತಮಂ ಪುಷ್ಪಮಾರಣ್ಯಂ ಗೃಹೀತಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಚ |

ಮಧ್ಯಮಂ ಫಲಮಾರಾನ್ಮೋ ತ್ವಧಮಂ ಕ್ರೀತಮೇವ ಚ |

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೇಣ ಯಲ್ಲಬ್ಧಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ತದ್ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ || ೧೦೪ ||

ಪುರೋಹಿತ ಉವಾಚ :-

ಗೃಹಾಣ ರಾಜ್ಞಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಕುರು ಪೂಜಾಂ ಗದಾಭೃತಃ |

ಉಪಕಾರಃ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯೋ ವ್ಯಪದೇಶೇನ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ || ೧೦೫ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶ್ರೀಫಲಾನಿ ಸಪದ್ಮಾನಿ ದತ್ತಾನಿ ಶಬರೇಣ ತು |

ಗೃಹೀತ್ವಾ ತಾನಿ ರಾಜ್ಞೀ ಸಾ ಪೂಜಾಂ ಚಕ್ರೇ ಸುಶೋಭನಾಂ || ೧೦೬ ||

ಕ್ಷೃಪಾಜಾಗರಣಂ ಚಕ್ರೇ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪೌರಾಣಿಕೇಂ ಕಥಾಂ |

ಶಬರಸ್ತು ತತೋ ಭಾರ್ಯಾಮಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೦೭ ||

ನಿರಾಕರಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦೩. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ತೋಟದಿಂದ ತಂದುದು, ಕಾಡಿನಿಂದ ತಂದುದು, ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡುದು, ದಾನವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡುದು ಎಂದು ಪುಷ್ಪವು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು.

೧೦೪. ಕಾಡಿನಿಂದ ತಾನೇ ತಂದ ಹೂವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ತೋಟ ದಿಂದ ತಂದುದು ಮಧ್ಯಮವು. ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುದು ಅಧಮವು. ದಾನದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದು ನಿಷ್ಕಲವು ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಿಳಿಯು ತ್ತಾರೆ.

೧೦೫. ಪುರೋಹಿತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆ ! ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನೆಸದಿಂದ ಋಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೦೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆ ಬೇಡನು ಬಿಲ್ವಫಲಗಳನ್ನೂ, ಪದ್ಮ ಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೧೦೭. ಪುರಾಣಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಬಳಿಕ ಬೇಡನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

ದೀಪಾರ್ಥಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಸ್ನೇಹೋ ಯಥಾಲಾಭೇನ ಸುಂದರಿ ।
 ಕೃತ್ವಾ ದೀಪಂ ತತಸ್ತೌ ತು ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಹರೇಃ ಶುಭಾಂ ॥ ೧೦೮ ॥
 ಚಕ್ರತುರ್ಜಾಗರಂ ರಾತ್ರೌ ಧ್ಯಾಯಂತೋ ಧರಣೀಧರಂ ।
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ನಾನೋತ್ಸುಕಂ ಜನಂ ॥ ೧೦೯ ॥
 ಸ್ನಾತಿ ನೈ ಶೂಲಭೇದೇ ತು ದೇವನದ್ಯಾಂ ತಥಾಪರೇ ।
 ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ನರಾಃ ಕೇಚಿನ್ಮಾರ್ಕಂಡಸ್ಯ ಹೃದೇಪರೇ ॥ ೧೧೦ ॥
 ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಗತಾಶ್ಚಕ್ರುಃ ಸ್ನಾನಂ ಕೇಚಿದ್ವಿಧಾನತಃ ।
 ಶುಚಯಸ್ತೇ ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೇವಶಿಲೋಪರಿ ॥ ೧೧೧ ॥
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚಕ್ರುಃ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪೂತಚೇತಸಾ ।
 ತಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಬರೋ ಬಿಲ್ವೈಃ ಪಿಂಡಾಂಶ್ಚ ಕ್ರೇ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥ ೧೧೨ ॥
 ಭಾನುಮತ್ಯಾ ತಥಾ ಭರ್ತುಃ ಪಿಂಡನಿರ್ವಪಣಂ ಕೃತಂ ।
 ಅನಿಂದ್ಯಾ ಭೋಜಿತಾ ವಿಸ್ತೃ ದಂಭನಾರ್ಧುಷ್ಯವರ್ಜಿತಾಃ ॥ ೧೧೩ ॥
 ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನೈಸ್ತಥಾ ದಧ್ನಾ ಶರ್ಕರಾನುಧುಸರ್ಪಿಷಾ ।
 ಪಾಯಸೇನ ತು ಗನ್ಯೇನ ಕೃತಾಸ್ನೇನ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೧೧೪ ॥
 ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ತಥಾ ರಾಜ್ಞೀ ದದೌ ದಾನಂ ಯಥಾವಿಧಿ ।
 ಪಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಛತ್ರಂ ಶಯ್ಯಾಂ ಗೋವೃಷಸೇನ ಚ ॥ ೧೧೫ ॥

೧೦೮-೧೧೦. ಸುಂದರಿಯೆ ! ದೀಪಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಾ. ಬಳಿಕ ಅವರಿಬ್ಬರು ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವರು ಜನರೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರು. ಕೆಲವರು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದರು. ಕೆಲವರು ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಹೃದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರು.

೧೧೧-೧೧೨. ಕೆಲವರು ಚಕ್ರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದರು. ಆ ಜನರೆಲ್ಲ ಮಿಂದು ಶುದ್ಧರಾಗಿ ದೇವಶಿಲೆಯಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದರು. ಬೇಡನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಲ್ವಫಲಗಳಿಂದ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೧೩-೧೧೪. ಭಾನುಮತಿಯು ಪತಿಗೆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನಿತ್ತು ಶ್ಲಾಘ್ಯರೂ, ದಂಭ, ವಾರ್ಧುಷ್ಯವಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಸರಿನಿಂದಲೂ, ಸಕ್ಕರೆ, ಜೇನು, ಫೃತ, ಪಾಯಸ, ಹಾಲು, ಅನ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದಳು.

೧೧೫-೧೧೬. ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಹಾಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಪಾದುಕೆ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಛತ್ರ, ಹಾಸಿಗೆ, ವೃಷಭ, ಚಿನ್ನ, ರತ್ನ, ದ್ರವ್ಯ ಮೊದಲಾದ

ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ದಾನಾನಿ ಹೇಮರತ್ನಧನಾನಿ ಚ |

ಚಕ್ರತೀರ್ಥೇ ಮಹಾರಾಜ ಕಪಿಲಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |

ಪೃಥ್ವೀ ತೇನ ಭವೇದ್ಧತ್ತಾ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ

|| ೧೧೬ ||

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ದತ್ತಾನಿ ರಸ್ತಾನಿ ಜಗತೀಪತೇಃ |

ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದೇವೇಶ ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದತಃ

|| ೧೧೭ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ತಿಲಪ್ರದಃ ಪ್ರಚಾಮಿಷ್ವಾಂ ದೀಪದಶ್ಚ ಕ್ಷುರುತ್ತಮಂ |

ಭೂಮಿದಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನೋತಿ ದೀರ್ಘಮಾಯುರ್ಹಿರಣ್ಯದಃ || ೧೧೮ ||

ಗೃಹದೋ ರೋಗರಹಿತೋ ರೂಪ್ಯದೋ ರೂಪವಾನ್ ಭವೇತ್ |

ವಾಸೋದಶ್ಚಂದ್ರಸಾಲೋಕ್ಯಮರ್ಕಸಾಯುಜ್ಯಮಶ್ವದಃ

|| ೧೧೯ ||

ವೃಷದಸ್ತು ಶ್ರಿಯಂ ಪುಷ್ಪಾಂ ಗೋದಾತಾ ಚ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ |

ಯಾನಶಯ್ಯಾಪ್ರದೋ ಭಾರ್ಯಾಮೃತ್ಪರ್ವಮಭಯಪ್ರದಃ || ೧೨೦ ||

ಧಾನ್ಯದಃ ಶಾಶ್ವತಂ ಸೌಖ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮದೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಶ್ವತಂ |

ನಾರ್ಯನ್ನಪೃಥಿವೀನಾಸ್ತಿಸ್ತಿಕಾಂಚನಸರ್ಪಿಷಾಂ

|| ೧೨೧ ||

ವಿವಿಧ ದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತಳು. ಚಕ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಶೈಲವನಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೧೧೬. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವೇಶನೆ! ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಡಲರ್ಹವಾದ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳು.

೧೧೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ತಿಲದಾನಮಾಡಿದವನು ಇಷ್ಟವಾದ ಸಂತತಿಯನ್ನೂ, ದೀಪವನ್ನಿತ್ತವನು ಉತ್ತಮವಾದ ಕಣ್ಣನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ಹಿರಣ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

೧೧೯. ಗೃಹದಾನಮಾಡಿದವನು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ರಜತವನ್ನಿತ್ತವನು ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಚಂದ್ರನಾಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ, ಅಶ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

೧೨೦-೧೨೩. ವೃಷಭವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಅತಿಶಯೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಗೋದಾನಮಾಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ವಾಹನ, ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತವನು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಶಾಶ್ವತ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ, ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಶಾಶ್ವತ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ನೀರು, ಅನ್ನ, ಭೂಮಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಎಳ್ಳು, ಚಿನ್ನ, ತುಪ್ಪ

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದಾನಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದಾನಂ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |
 ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ಭಾವೇನ ಯದ್ಯದ್ದಾನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ || ೧೨೨ ||
 ತೇನ ತೇನ ಸ ಭಾವೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪ್ರೀತಿಪೂಜಿತಂ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಾನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ರಾಜ್ಞೇದತ್ತಾನಿ ಯಾನಿ ಚ || ೧೨೩ ||
 ಉನಾಚ ಶಬರೋ ಭಾರ್ಯಾಂ ಯತ್ತಚ್ಛಣು ನರೇಶ್ವರ |
 ಪುರಾಣಂ ಪಠಿತಂ ಭದ್ರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವೇದಪಾರಗೈಃ || ೧೨೪ ||
 ಶ್ರುತಂ ಚ ತನ್ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ದಾನಧರ್ಮಫಲಂ ಶುಭಂ |
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ಸ್ನಾನದಾನವ್ರತಾದಿಭಿಃ || ೧೨೫ ||
 ಶರೀರಂ ದುಸ್ತ್ಯಜಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಲಭತೇ ಗತಿಮುತ್ತಮಾಂ |
 ಸಂಸಾರಸಾಗರಾಧ್ವೀತಃ ಸತ್ಯಂ ಭದ್ರೇ ವದಾಮಿ ತೇ || ೧೨೬ ||
 ಅನೇಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಕೃತಾನಿ ಬಹುಶೋ ಮಯಾ |
 ಘಾತಿತಾ ಜಂತವೋ ಭದ್ರೇ ನಿರ್ದಗ್ಧಾಃ ವರ್ವತಾಃ ಸದಾ || ೧೨೭ ||
 ತೇನ ಪಾಪೇನ ದಗ್ಧೋಹಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ನ ನಿವರ್ತತೇ |
 ತೀರ್ಥಾವಗಾಹನಂ ಪೂರ್ವಂ ಪಾಪೇನ ನ ಕೃತಂ ಮಯಾ || ೧೨೮ ||
 ತೇನಾಹಂ ದುಃಖಿತೋ ಭದ್ರೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯಮನಿವರ್ತಕಂ |
 ಮಾತುರ್ಗೃಹಂ ಪ್ರಯಾಹಿ ತ್ವಂ ತ್ಯಜ ಸ್ನೇಹಂ ಮಮೋಪರಿ |
 ನಗಶೃಂಗಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ನೋಕ್ತುಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ತನುಂ || ೧೨೯ ||

ಈ ಎಲ್ಲಾ ದಾನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿದ್ಯಾದಾನವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಯಾವ
 ಯಾವ ಭಾವದಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಆಯಾ ಭಾವ
 ಕೃತಗುಣವಾಗಿ ವ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ದೊರೆಯೆ! ಬೇಡನು ರಾಜ
 ಪುತ್ರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಸಕಲ ದಾನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಏನನ್ನು
 ಹೇಳಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. “ಮಂಗಳಕರಳ! ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
 ಪುರಾಣವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ನಾನು ದಾನಧರ್ಮಗಳ ಶುಭಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ
 ದೆನು. ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ನಾನ ದಾನ ವ್ರತಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾರ್ಜಿತವಾದ
 ಪಾಪದಿಂದ ಬಂದ ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದುವನು. ನಾನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ನಿಜ
 ವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೨೭ ನಾನು ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು
 ಕೊಂದಿರುವೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ವರ್ವತಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟೆನು.

೧೨೮. ಆ ಪಾಪದಿಂದ ದಗ್ಧನಾದ ನನ್ನ ಬಡತನವು ನೀಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆ
 ಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೧೨೯. ಅದರಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡ ನಾನು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗದ ಬಡತನವನ್ನು

ಶಬರ್ಯುವಾಚ :-

ಮಾತ್ರಾ ಪಿತ್ರಾ ನ ಮೇ ಕಾರ್ಯಂ ನಾಪಿ ಸ್ವಜನಬಾಂಧವೈಃ |
 ಯಾ ಗತಿಸ್ತವ ಜೀವೇಶ ಸಾ ಮಮಾಪಿ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೧೩೦ ||
 ನ ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಾದ್ಯಶೋ ಧರ್ಮೋ ವಿನಾ ಭರ್ತೃ ಸ್ವಜೀವಿತಂ |
 ಶ್ರೂಯಂತೇ ಬಹವೋ ದೋಷಾ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೇಷ್ವನೇಕಥಾ || ೧೩೧ ||
 ಪಾರಣಂ ಕುರು ಭೋಜೇಂದ್ರ ವ್ರತಂ ಯೇನ ನ ನಶ್ಯತಿ |
 ಯತ್ತೇಭಿನಾಂಭಿತಂ ಕಂಚಿದ್ವಿಷ್ಣುನೇ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ || ೧೩೨ ||
 ಭಾರ್ಯಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುಮುದೇ ಶಬರಸ್ತತಃ |
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ಶ್ರೀಫಲಂ ಶೀಘ್ರಂ ಹೋಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ || ೧೩೩ ||
 ಸರ್ವದೇವಾನಾನ್ಮನುಸೃತ್ಯ ಭುಕ್ತೋಽಪಿ ಚ ತಯಾ ಸಹ |
 ಚೈತ್ರ್ಯಂ ತು ವಿಷುವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಸ್ಮಾ ತತ್ರ ದಿನತ್ರಯಂ || ೧೩೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ದಾನಾದಿಫಲವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಷಟ್ಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗು. ನಾನು ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು.

೧೩೦. ಶಬರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ನನಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಂಧುಬಾಂಧವರಿಂದಲೂ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನೆ! ನಿನಗಾಗುವಗತಿಯೇ ನನಗೂ ಆಗುವುದು.

೧೩೧. ಗಂಡಗಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿರುವುದು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗುಚಿತವಾದ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳುಂಟಾಗುವುವು ಎಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೩೨. ಭೋಜೇಂದ್ರನೆ! ವ್ರತವು ಕೆಡದಂತೆ ಪಾರಣಿಯನ್ನು ಮಾಡು. ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲರ್ಹನಾಗಿರುವೆ.

೧೩೩-೧೩೪. ಬೇಡನು ಪತ್ನಿಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು. ಅವನು ಶ್ರೀಫಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಧಿಯಂತೆ ಹೋಮಗೈದು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ವಂದಿಸಿ ಆ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಭುಂಜಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ವಿಷುವ ತ್ಪಣ್ಯಕಾಲವೆಂದರಿತು ಮೂರು ದಿನಗಳಿದ್ದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ “ದಾನಾದಿಫಲವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸವ್ತವಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವ್ಯಾಧಸ್ತಗಗಮನವರ್ಣನಂ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಭಾನುಮತೀ ದ್ವಿಜಾನ್ಪೋಜ್ಯ ಬುಭುಜೇ ಭುಕ್ತಶೇಷತಃ ।
ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸುಸುಖಮಾಸ್ಥಾಯ ತದನ್ತಂ ಪರಿಣಾನ್ಯ ಚ ॥ ೧ ॥
ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಮದನಾಖ್ಯತಿಥೌ ತದಾ ।
ಮಾರ್ಕಂಡಸ್ಯ ಹೃದೇ ಸ್ನಾತ್ವಾಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ದೇವಂ ಗುಹಾಶಯಂ ॥ ೨ ॥
ಕೃತೋಪವಾಸನಿಯಮಾ ಸ್ನಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
ಪಂಚಾಮೃತಸುಗಂಧೇನ ಧೂಪದೀಪನಿನೇದನೈಃ ॥ ೩ ॥
ಅರ್ಚಯದ್ವಿವಿಧೈಃ ಪುಷ್ಪೈರ್ನೈವೇದ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭನೈಃ ।
ಕ್ಷುಪಾಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪೌರಾಣಿಕೀಂ ಕಥಾಂ ॥ ೪ ॥
ನೃತ್ಯಗೀತೈಸ್ತಥಾ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ದಧ್ಯಾ ದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
ಅನ್ತಂ ವಿಸ್ತಾರಿತಂ ಸರ್ವಂ ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೫ ॥
ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಸುತಾಃ ಸರ್ವೇ ಭೋಜಿತಾಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಾಃ ।
ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ದಿನಂ ಯಾವತ್ಸಂಪೂಜ್ಯ ವೃಷಭಧ್ವಜಂ ॥ ೬ ॥
ಶಂಖವಾದಿತ್ರಭೇರೀಭಿಃ ಪಟಿಹಧ್ವನಿನಾದಿತಂ ।
ಕ್ಷುಪಾಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಭೂತಜನಸಂಕುಲಂ ॥ ೭ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವ್ಯಾಧಸ್ತಗಗಮನವರ್ಣನಂ

೧-೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಭಾನುಮತಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನು ತಿಂದು ಸುಖವಾಗಿದ್ದು ಆ ಅನ್ನವು ಜೀರ್ಣವಾದ ತರುವಾಯ ಮದನವೆಂಬ ತ್ರಯೋದಶೀತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಗುಹಾಶಾಯಿಯಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಉಪವಾಸವ್ರತ ವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಧೂಪ, ದೀಪ, ವಿವಿಧ ಪುಷ್ಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದಳು. ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಗೈದು ಪುರಾಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅವನ ಮುಂದೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಬಡಿಸಿದಳು.

೬-೮. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದ ಜನರನ್ನು ಉಪಕರಣಸಹಿತವಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಶಂಖ, ವಾದಿತ್ರ, ನಗಾರಿ,

ನೃತ್ಯಗೀತೈಸ್ತಥಾ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪ್ರೇರಿತಾ ಸಾ ನಿಶಾ ತದಾ |
 ಪ್ರಭಾತೇ ಭೋಜಿತಾ ವಿಪ್ರಾಃ ಸಾಯಸ್ಪರ್ಮಧುಸರ್ಪಿಷಾ || ೮ ||
 ದತ್ತ್ವಾ ದಾನಾನಿ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಶಕ್ತ್ಯಾ ವಿಪ್ರಾನುಸಾರತಃ |
 ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಪುಷ್ಪೈಃ ಸುಗುಂಧೈರ್ಮರ್ದನೇನ ಚ || ೯ ||
 ವಿಚಿತ್ರೈಃಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ದೇವಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವೇಷ್ಪಿತಃ |
 ಸ್ವಗ್ಧಾನೈರ್ಲಂಬಮಾನೈಶ್ಚ ಬಹುದೀಪಸಮುಜ್ವಲೈಃ || ೧೦ ||
 ಪಕ್ವಾನ್ಮೇವಿವಿಧೈರ್ಭಕ್ಷ್ಯೈಃ ಸುವೃತ್ತೈರ್ಮೋದಕಾದಿಭಿಃ |
 ತತಸ್ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸರ್ವೇ ವೇದಾಧ್ಯಯನತತ್ಪರಾಃ || ೧೧ ||
 ತತ್ಸರ್ವ ಕೀರ್ತಯಾಂಚಕ್ರಃ ಪದ್ಮಕುನಾಮು ನಾಮತಃ |
 ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ದಿನಂ ತ್ವದ್ಯ ತಿಥಿಃ ಪಂಚದಶೀ ತಥಾ || ೧೨ ||
 ತ್ವಾಷ್ಟಮೇವ ಚ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಸಂಕ್ರಾಂತಿರ್ವಿಷುವಸ್ತಥಾ |
 ವ್ಯತೀಪಾತಸ್ತಥಾಯೋಗಃ ಕರಣಂ ವಿಷ್ವಿರೇವ ಚ || ೧೩ ||
 ಪದ್ಮಕು ನಾಮು ಪರ್ವತದಯನಾದಿ ಚತುರ್ಗುಣಂ |
 ಅತ್ರ ದತ್ತಂ ಹುತಂ ಜಪ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಭವತಿ ಚಾಕ್ಷಯಂ || ೧೪ ||
 ತೇ ದ್ವಿಜಾ ಭಾನುಮತ್ಯಾಥ ಶೂಲಭೇದಂಗತಾಃ ಸಹ |
 ದದೃಶುಃ ಶಬರಂ ಕುಂಡೇ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ ಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೧೫ ||

ಪಟಹ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತ ಬಹುಜನರೊಡನೆ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು
 ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದಳು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಾಯಸ,
 ಮಧು, ಘೃತಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು.

೯. ತರುವಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತು
 ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪುಷ್ಪ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು.

೧೦-೧೪. ಬಳಿಕ ಶಂಕರನಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಡಿಸಿ
 ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧ ಪಕ್ವಾನ್ನ
 ಗಳಿಂದಲೂ, ಮೋದಕಾದಿ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ವೇದಾ
 ಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನರಾದ ಸಕಲಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ದಿನ, “ಭಾನುವಾರ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ,
 ತ್ವಷ್ಟುದೇವತಾಕವಾದ ನಕ್ಷತ್ರ, ವಿಷುವತ್ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗ,
 ವಿಷ್ವಿಕರಣ ಇವುಗಳು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಅಯನಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಿಂತ ನಾಲ್ಕಡಿ
 ಯಾದ ಪದ್ಮಕವೆಂಬ ಯೋಗವಾಗಿರುವುದು. ಈ ದಿನ ಮಾಡಿದ ದಾನ,
 ಹೋಮ, ಜಪ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವು” ಎಂದರು.

೧೫. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭಾನುಮತಿಯೊಡನೆ ಶೂಲಭೇದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ
 ಪತ್ತಿಯೊಡನೆ ಇರುವ ಬೇಡನನ್ನು ಕಂಡರು.

ಐಶಾನೀಂ ಸ ದಿಶಂ ಗತ್ವಾ ಪರ್ವತೇ ಭೃಗುಮೂರ್ಧನಿ ।
ಪತಿತುಂ ಚ ಸಮಾರೂಢೋ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ ಪಾರ್ಥಿವಂ ॥ ೧೬ ॥
ಭಾನುಮತ್ಕುವಾಚಃ—

ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠ ಮಹಾಸತ್ತ್ವ ಶೃಣುಷ್ವ ವಚನಂ ಮಮ ।
ಕಿಮರ್ಥಂ ತ್ಯಜಸಿ ಪ್ರಾಣಾನದ್ಯಾಃಪಿ ಚ ಯುವಾ ಭವಾನ್ ॥ ೧೭ ॥

ಕಃ ಸಂತಾಪಃ ಕ ಉದ್ವೇಗಃ ಕಿಂ ದುಃಖಂ ನ್ಯಾಧಿರೇವಚ ।
ಶಿಶುಃ ಸಂದೃಶ್ಯಸೇದ್ಯಾಪಿ ಕಾರಣಂ ಕಥ್ಯತಾಮಿದಂ ॥ ೧೮ ॥
ಶಬರ ಉವಾಚಃ—

ಕಾರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಕಿಂಚಿನ್ನದುಃಖಂ ಕಿಂಚದೇವತು ।
ಸಂಸಾರಭಯಭೀತೋಽಹಂ ನಾನ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ ೧೯ ॥
ದುಃಖೇನ ಲಭ್ಯತೇ ಯಸ್ಮಾನ್ನಾನುಷ್ಯಂ ಜನ್ಮಭಾಗ್ಯತಃ ।

ಮಾನುಷ್ಯಂ ಜನ್ಮಚಾಸಾದ್ಯ ಯೋ ನ ಧರ್ಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥ ೨೦ ॥
ಸ ಗಚ್ಛೇನ್ನಿರಯಂ ಘೋರಮಾತ್ಮದೋಷೇಣ ಸುಂದರಿ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಪತಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೀರ್ಥೇಽಸ್ಮಿನ್ನಾಪನಾಶನೇ ॥ ೨೧ ॥

೧೬. ಆ ಬೇಡನು ಪತ್ತಿಯೊಡನೆ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಲು ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿದನು.

೧೭. ಭಾನುಮತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಮಹಾಧೀರನೆ! ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಯುವಕನಾದ ನೀನು ಈಗ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಏಕೆ ತ್ಯಜಿಸುವೆ?

೧೮. ನೀನಿಗೆ ಯಾವ ವೃಥೆಯುಂಟಾಗಿದೆ? ಯಾವ ಕಷ್ಟವೊದಗಿದೆ? ಯಾವ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ? ಈಗಲೂ ನೀನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳು.

೧೯. ಶಬರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಂಸಾರಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ಬೇರೆ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿಯೂ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦-೨೧. ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯವಶದಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದು. ಸುಂದರಿ! ಇಂತಹ ಮಾನವಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನು ತನ್ನ ದೋಷದಿಂದಲೇ ನರಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ವಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿರುವೆನು.

ರಾಜ್ಞಾ ನಾಚ :-

ಅದ್ಯಾಃಸಿ ವರ್ತತೇ ಕಾಲೋ ಧರ್ಮಸ್ಯೋಪಾರ್ಜನೇ ತವ ।

ಕೃತಾಃಪಕೃತಕರ್ಮಾ ವೈ ವ್ರತದಾನ್ಯೈರ್ವಿಶುದ್ಧೈತಿ || ೨೨ ||

ಅಹಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಧಾನ್ಯಂ ವಾ ನಾಸಾಂಸಿ ದ್ರವಿಣಂ ಬಹು ।

ನಿತ್ಯಮಾಚರ ಧರ್ಮಂ ತ್ವಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೨೩ ||

ಶಬರ ಉವಾಚ :-

ನೈವಾಹಂ ಕಾನುಯೇ ವಿತ್ತಂ ನ ಧಾನ್ಯಂ ವಸ್ತ್ರಮೇವಚ ।

ಯೋ ಯಸ್ಯೈವಾನ್ಮಮಶ್ನಾತಿ ಸತಸ್ಯಾಶ್ನಾತಿ ಕಿಲ್ಪಿಷಂ || ೨೪ ||

ರಾಜ್ಞಾ ನಾಚ :-

ಕಂದಮೂಲಫಲಾಹಾರೋ ಭ್ರಮಿತ್ವಾ ಭೈಕ್ಷ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।

ಅವಗಾಹ್ಯ ಸುತೀರ್ಥಾನಿ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೨೫ ||

ತತೋ ವಿಮುಕ್ತಪಾಪಸ್ತು ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕುರುತೇ ಶುಚಿಃ ।

ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ಪೂತಸ್ತ್ವಂ ಸದ್ಗತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ ಧ್ರುವಂ || ೨೬ ||

ಶಬರ ಉವಾಚ :-

ಅನ್ನಮದ್ಯ ಮಯಾ ತ್ಯಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋಸಿ ಮಹತ್ತರಂ ।

ಸತ್ಯಂ ನ ಲೋಪಯೇ ದೇವಿ ನಿಶ್ಚಿತಾಸ್ತ್ರ ಮತಿರ್ಮಮ || ೨೭ ||

೨೨. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ —ಬೇಡ! ಈಗಲೂ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಗೆ ಸಮಯವಿದೆ. ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿವನೂ ವ್ರತ ಮತ್ತು ದಾನಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೨೩. ನಾನು ನಿನಗೆ ಧಾನ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಬಹು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡುವೆನು. ನಿತ್ಯವೂ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸು.

೨೪. ಶಬರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಾನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಧಾನ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಯಾವನ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವನೋ, ಅವನು ಅವನ ಪಾಪವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

೨೫. ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ನೀನು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡಿ ಗಡ್ಡೆ, ಗಿಣಿಸು, ಫಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಗೈದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ.

೨೬. ಬಳಿಕ ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

೨೭. ಬೇಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದೇವಿ! ಈ ದಿನ ನಾನು ಪ್ರಾಣಿಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದನ್ನು ಮಾಡದಿರಲಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು.

ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ದೇವಿ ಕ್ಷಮಸ್ವಾಽದ್ಯ ಜನ್ಯೈಃಸಹ |
 ಅರ್ಥೋತ್ತರೀಯವಸ್ತ್ರೇಣ ಸಂಯಮ್ಯಾತ್ಮಾನಮುದ್ಯತಃ || ೨೮ ||
 ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹಿತೋ ವ್ಯಾಧೋ ಹರಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪಪಾತಹ |
 ನತಾರ್ಥಾತ್ಪ್ರತಿತೋ ಯಾವದ್ಗತಜೀವೋ ನರಾಧಿಪ || ೨೯ ||
 ಚೂರ್ಣೇಭೂತೌ ಹಿ ತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಂಡಸ್ಯೋಪರಿ ಭೂಮಿಪ |
 ತ್ರಿಮುಹೂರ್ತೇ ಗತೇ ಕಾಲೇ ಶಬರೋ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ || ೩೦ ||
 ದಿವ್ಯಂ ವಿನೂನಮಾರೂಢೋ ಗತಶ್ಚಾನ್ಯುತ್ತಮಾಂ ಗತಿಂ || ೩೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ವ್ಯಾಧಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಸಪ್ತ ಪಂಚಾಶತ್ತ ಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೮-೨೯. ದೇವಿ! ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು. ಈ ಜನರೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉತ್ತರೀಯದ ಅರ್ಧಭಾಗದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಅವನು ಪರ್ವತದ ಅರ್ಧಭಾಗದಿಂದ ಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಮೃತನಾದನು.

೩೦-೩೧. ದೊರೆಯೆ! ಕುಂಡದ ಮೇಲೆ ಪುಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂರು ಕ್ಷಣವಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಡನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ದಿವ್ಯ ವಿನೂನ ವನ್ನೇರಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ವ್ಯಾಧಸ್ವರ್ಗಗಮನವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
 ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟವಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಉತ್ತಾನಪಾದ ಉವಾಚ :-

ಅಥಾತೋ ದೇವದೇವೇಶ ಭಾನುಮತ್ಯಕರೋಚ್ಚ ಕಿಂ ।

ಏಷ ಮೇ ಸಂಶಯೋ ದೇವ ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದತಃ

॥ ೧ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಮುಹೂರ್ತಂ ಸಾ ಗತಾ ಕುಂಡಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಂಡಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ರಾಜ್ಞೀ ಹರ್ಷೇಣ ಪೂರಿತಾ

॥ ೨ ॥

ವಿಪ್ರಾನ್ಬಹೂನ್ ಸಮಾಹೂಯ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ।

ದತ್ವಾತು ವಿಧಿವದ್ದಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ನೃಪಾತ್ಮಜ

॥ ೩ ॥

ನಿಶ್ಚಯಂ ಪರಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ಥಿತಾ ಶಾಂತೇನ ಚೇತಸಾ ।

ತತಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವತ್ಪ್ರಿಯೋನ್ನೇವಾನ್ನರಾಧಿಸ

॥ ೪ ॥

ಕ್ಷಪಯಿತ್ವಾ ಪಕ್ಷಮೇಕಂ ಮಧುಮಾಸಸ್ಯ ಸಾ ಸ್ಥಿತಾ ।

ಅಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ತತೋ ರಾಜ್ಞೀ ಗತಾ ಪರ್ವತಸನ್ನಿಧೌ

॥ ೫ ॥

ನಗಶೃಂಗಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಮುಕುಲಿತೌ ಕರೌ ।

ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಸರ್ವಾನಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ದೇವೇಶ! ಅನಂತರ ಭಾನುಮತಿಯು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದಳು? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳು.

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ಕುಂಡದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು.

೩-೬. ಕೂಡಲೆ ಬಹು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ದಾನಮಾಡಿ ನಿರ್ದಯಿಸಿ ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಂತು ವಿಧಿಯಂತೆ ಸಿತ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಳೆದು ಮೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಪರ್ವತದ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಳು. ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ಶೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದಳು.

ಮನು ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ಯೇಚಾಃಸ್ಯೇ ಸಖಿಬಾಂಧವಾಃ ।

ಕ್ಷಮಾಪಯಿತ್ವಾ ಸರ್ವಾಂಸ್ತಾನ್ಸಚನಂ ಮನು ಕಥ್ಯತಾಂ || ೭ ||

ತ್ವತ್ಪುತ್ರೀ ಶೂಲಭೇದೇತು ತಪಃಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಶಕ್ತತಃ ।

ವಿಸೃಜ್ಯ ಚೈವ ಸಾತ್ಮಾನಂ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ದಿನಂ ಯಯೌ || ೮ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಉಚುಃ:-

ಸಂದೇಶಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಸ್ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ಶೋಭನವ್ರತೇ ।

ಮಾತಾ ಪಿತೃಭ್ಯಾಂ ಸುಶ್ರೋಣಿ ಮಾ ತೇಭೂದತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೯ ||

ತತೋ ವಿಸೃಜ್ಯ ತಾಂಲ್ಲೋಕಾನ್ ಸ್ಥಿತಾಃ ಪರ್ವತಮೂರ್ಧನಿ ।

ಅರ್ಥೋತ್ತರೀಯವಸ್ತ್ರೇಣ ಗಾಢಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೧೦ ||

ತತಶ್ಚಿಕ್ಷೇಪ ಸಾತ್ಮಾನಮೇಕಚಿತ್ತಾ ನರಾಧಿಪ ।

ನಗಾರ್ಥೇ ಪತಿತಾ ಯಾವತ್ತಾವದ್ವಿಷ್ವಾಃ ಸುರಾಂಗನಾಃ || ೧೧ ||

ಭೋ ಭೋ ವತ್ಸೇ ಮಹಾಭಾಗೇ ಭಾನುಮತ್ಯತಿತಾಪಸಿ ।

ದಿವ್ಯಂ ವಿಮಾನಮಾರುಹ್ಯ ಕೈಲಾಸಂ ಪ್ರತಿಗಮ್ಯತಾಂ || ೧೨ ||

ತತಃ ಸಾ ಪಶ್ಯತಾಂ ತೇಷಾಂ ಜನಾನಾಂ ತ್ರಿದಿನಂಗತಾ || ೧೩ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಃ ಸರ್ವಃ ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಃ ।

ಯಃ ಶ್ರುತಃ ಶಂಕರಾತ್ಪೂರ್ವಮೃಷಿದೇವ ಸಮಾಗಮೇ || ೧೪ ||

೭. “ನನ್ನ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಸಹೋದರರು, ಮಿತ್ರರು, ಬಾಂಧವರು ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನೇ ಮಾತನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿರಿ.

೮. “ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.”

೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ಎಲಾ ಶುಭವ್ರತಳೆ! ನಿನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವೆವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂಶಯಬೇಡ.

೧೦-೧೨. ಬಳಿಕ ಅವಳು ಆ ಜನರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ಉತ್ತರೀಯದ ಅರ್ಧದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಪರ್ವತದ ಅರ್ಧಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುರನಾರಿಯರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು “ತಪಸ್ವಿನಿಯಾದ ಎಲಾ ಮಗಳೆ! ಭಾನುಮತಿ! ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳು” ಎಂದರು.

೧೩. ಬಳಿಕ ಆ ಜನರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅವಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

೧೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ನಾನು ಋಷಿದೇವತೆಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಶೂಲಭೇದದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಯ ಇದಂ ಪಠತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೀರ್ಥೇ ದೇವ ಕುಲೇಃ ಪಿ ನಾ	
ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ಮಹಾಪಾಪಾದಪಿ ಜನ್ಮ ಶತಾರ್ಜಿತಾತ್	೧೫
ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಚ ಸುರಾಸೀ ಚ ಸ್ತ್ರೀಯಾ ಚ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ	
ಗೋಘಾತೀ ಸ್ತ್ರೀವಿಘಾತೀ ಚ ದೇವಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹಾರಕಃ	೧೬
ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹೀ ಮಿತ್ರಘಾತೀ ತಥಾ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಃ	
ಪರನ್ಯಾಸಾಪಹಾರೀ ಚ ಪರನಿಕ್ಷೇಪಲೋಪಕಃ	೧೭
ರಸಭೇದೀ ತುಲಾಭೇದೀ ತಥಾ ನಾರ್ಧುಷಿಕಸ್ತು ಯಃ	
ಯಃ ಕನ್ಯಾನಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಚ ತಥಾ ವಿಕ್ರಯಕಾರಕಃ	೧೮
ಪರಭಾರ್ಯಾ ಭ್ರಾತೃಭಾರ್ಯಾ ಗೌಃಸ್ನುಷಾ ಕನ್ಯಕಾ ತಥಾ	
ಅಭಿಗಾಮಾ ಪರದ್ವೇಷೀ ತಥಾ ಧರ್ಮಪ್ರದೂಷಕಃ	೧೯
ಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವ ಏವೈತೇ ಶೂಲಭೇದಪ್ರಭಾವತಃ	೨೦
ಯ ಇದಂ ಶ್ರಾವಯೇಚ್ಛಾಂ ದ್ವೇ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಭುಂಜತಾಂ ನೃಪ	
ಮುದಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಸಂಹೃಷ್ವಾಃ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಶಃ	೨೧
ಯಶ್ಚೇದಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪತ್ಯಮಾನಂ ನರೋ ವಶೀ	
ಸ ಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣಭಾಗ್ಯವೇತ್	೨೨

೧೫. ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಾಗಲಿ, ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವವನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಮಹಾಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೬-೨೦. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವನು, ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದವನು, ಕಳ್ಳನು, ಗುರುಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವನು, ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಂದವನು, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನು, ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹಿಯು, ಮಿತ್ರಘನು, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕನು, ಪರರ ನಿಧಿ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನು, ರಸವನ್ನೂ, ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನೂ ಭೇದಿಸಿದವನು, ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವವನು, ಕನ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾರುವವನು, ಪರರ ಪತ್ನಿ, ಸಹೋದರರ ಪತ್ನಿ, ಗೋವು, ಸೊಸೆ, ಕನ್ಯೆ ಇವರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವವನು, ಇತರರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವನು, ಧರ್ಮದೂಷಕನು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಶೂಲಭೇದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾವಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೨೧. ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭೋಜನಮಾಡುವಾಗ ಇದನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಅವರ ಪಿತೃಗಳು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವರು.

೨೨. ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಇದನ್ನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮಂಗಳಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

ಇದಂ ಯಶಸ್ಸಮಾಯುಷ್ಯಮಿದಂ ಪಾನನಮುತ್ತಮಂ ।

ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ನೃಣಾಮಾಯುಃ ಕೀರ್ತಿವಿನರ್ಧನಂ ॥ ೨೩ ॥

ಇತಿ ಕಥಿತಮಿದಂ ತೇ ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ

ಮಹಿಮ ನಹಿ ಮನುಷ್ಯಃ ಶ್ರೂಯತೇ ಯತ್ಸಪಾಹೈಃ ।

ಮದನರಿಪುತಟಿನ್ಯಾ ಯಾಮ್ಯ ಕೂಲಸ್ಥಿತಸ್ಯ

ಪ್ರಬಲದುರಿತಕಂದೋಚ್ಛೇದಕುದ್ವಾಲಕಲ್ಪಂ ॥ ೨೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮಾಷ್ಟಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩. ಇದು ಯಶಸ್ಸು, ಆಯುಸ್ಸುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಪವಿತ್ರವೂ, ಉತ್ತಮವೂ, ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಆಯುಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೨೪. ಮಹಾದೇವನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತಟದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಶೂಲಭೇದದ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಪಾಪಿಗಳಾದ ಮಾನವರು ಕೇಳದಿರುವುದೂ, ಪ್ರಬಲವಾದ ಪಾಪವೆಂಬ ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಗುದ್ದಲಿಯಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಈ ಶೂಲಭೇದ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶೂಲಭೇದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯೈಕೋನಷಷ್ಠಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಂ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವಸಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ ।

ಶ್ರುತೇ ಯಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಭಾವೇತು ಸರ್ವಸಾಪೈಃಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧ ॥

ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ಸರ್ವದಾ ದೇವೋ ವೇದಮೂರ್ತಿದಿವಾಕರಃ ॥ ೨ ॥

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಸಾರ್ವಕಾಮಿಕಮುತ್ತಮಂ ।

ಇದಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಂ ॥ ೩ ॥

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಯಥಾ ವೃದ್ಧಿದಾರ್ಪಣಸ್ಯ ಜಗತೀಪತೇ ।

ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಂ ತಥಾ ದಾನಂ ವರ್ಧತೇ ನಾಃತ್ರಸಂಶಯಃ ॥ ೪ ॥

ಯವಮೇಕಂ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಸರ್ವಾರ್ಥಂ ಮಸ್ತುಕೇ ನೃಪ ।

ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಂ ತಥಾ ಸ್ಥಾನಂ ಯಥಾ ಸ್ಥಾನಂ ನರೈಃ ಸ್ಮೃತಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಬಳಿಕ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಪುಷ್ಕರಿಣಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರತಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದೊಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಸ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನು.

೩. ಸಮಸ್ತೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೀಯುವ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ತೀರ್ಥವೂ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೪. ದೊರೆಯೆ! ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಪುಷ್ಕರಿಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದಾನವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವುದು.

೫. ಪುಷ್ಕರಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಯವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ನರನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಯವವೇ ನೆಲಸುವುದು.

ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದದ್ಯಾದ್ಧಾನಂ ಯಥಾವಿಧಿ |
ಹಸ್ಯಶ್ಚ ರಥರತ್ನಾದಿ ಗೃಹಂ ಗಾಶ್ಚ ಯುಗಂಧರಾನ್ || ೬ ||
ಸುವರ್ಣಂ ರಜತಂ ವಾಃಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ದದಾತಿ ಯಃ |
ತ್ರಯೋದಶಗುಣಂ ಯಾವತ್ತ್ರಯೋದಶಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೭ ||
ತಲಮಿಶ್ರೇಣ ತೋಯೇನ ತರ್ಪಯೇತ್ಪ್ರತ್ಯದೇವತಾಃ |
ದ್ವಾದಶಾಬ್ದೇ ಭವೇತ್ಪ್ರೀತಿಸ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮಹೀಪತೇ || ೮ ||
ಯಸ್ತತ್ರ ಕುರುತೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಾಯಸ್ಯರ್ಮಧು ಸರ್ಪಿಷಾ |
ಶ್ರಾದ್ಧದೋ ಲಭತೇ ಸ್ವರ್ಗಂ ಪಿತೃಣಾಂ ದತ್ತಮುಕ್ಖಯಂ || ೯ ||
ಅಕ್ಷತೈರ್ಬದರೈರ್ಬಿಲ್ವೈರಿಂಗುದೈರ್ವಾ ತಿಲೈಃ ಸಹ |
ಅಕ್ಷಯಂ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೦ ||
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಯೋ ದೇವಂ ಪೂಜಯೇಚ್ಛ ದಿನಾಕರಂ |
ಆದಿತ್ಯಹೃದಯಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಪುನರಾದಿತ್ಯಮರ್ಚಯೇತ್ |
ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪುನರನುಂ ಲೋಕಂ ತ್ರಿದಶೈರಸಿ ವಂದಿತಂ || ೧೧ ||
ಋಚಮೇಕಾಂ ಜಪೇದ್ಯಸ್ತು ಯಜುರ್ವಾ ಸಾನು ಏವ ಚ |
ಸ ಸಮಗ್ರಸ್ಯ ನೇದಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ವೈ ನೃಪ || ೧೨ ||

೬-೭. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ದಾನಮಾಡಿದವನೂ, ಹದಿನೂರು ದಿನ ಅನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ರತ್ನ, ಮನೆ, ಗೋವು, ಎತ್ತು, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ದಾನಮಾಡಿದವನೂ ಆದ ಮಾನವನು ಹದಿನೂರರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೮. ದೊರೆಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಲಸಹಿತವಾಗಿ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವರು.

೯. ಅಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಾಯಸ, ಚೇನು, ತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

೧೦. ಕೆಡದ ಬದರಿಯ ಹಣ್ಣು, ಬಿಲ್ವಫಲ, ಇಂಗಳದ ಹಣ್ಣು ಇವುಗಳಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೧. ಆ ಪುಷ್ಕರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆರ್ಚಿಸಿ ಆದಿತ್ಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮರಳಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದವನು ದೇವವಂದ್ಯನಾದ ಉತ್ತಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೨. ಅಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದ ಅಥವಾ ಸಾಮವೇದದ ಒಂದು ಋಕ್ಕನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಸಮಗ್ರವೇದದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಯಸ್ತ್ಯಕ್ಷರಂ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಧ್ಯಾಯಮಾನೋ ದಿನಾಕರಂ ।

ಆದಿತ್ಯಹೃದಯಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ ॥ ೧೩ ॥

ಯಸ್ತತ್ರ ವಿಧಿನತ್ಪಾಣಾಂಸ್ತೃಜತೇ ನೃಪಸತ್ತಮ ।

ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರ ದೇವೋ ದಿನಾಕರಃ ॥ ೧೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕೋನಘೃತವೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೩. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಮೂರಕ್ಷರದ ಆದಿತ್ಯ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ, ಆದಿತ್ಯಹೃದಯವನ್ನೂ ಜಪಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೪. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯನಿರುವ ಉತ್ತಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ

ಐವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯಾಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಭೂಯೋಽಪ್ಯಹಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಸರ್ವದುಃಖಹರಂ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವವಿಘ್ನವಿನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಆಯುಃ ಶ್ರೀವರ್ಧನಂ ನಿತ್ಯಂ ಪುತ್ರದಂ ಸ್ವರ್ಗದಂ ಶಿವಂ ।

ಯಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಚಾನ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಕುರುನಂದನ

॥ ೨ ॥

ನಾಲಭಂತ ಶ್ರಿಯಂ ನಾಕೇ ಮರ್ತ್ಯೇ ಪಾತಾಲಗೋಚರೇ ।

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗಯಾ ಗಂಗಾ ನೈಮಿಷಂ ಪುಷ್ಕರಂ ತಥಾ

॥ ೩ ॥

ವಾರಾಣಸೀಚ ಕೇದಾರಂ ಪ್ರಯಾಗಂ ರುದ್ರನಂದನಂ ।

ಮಹಾಕಾಲಂ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ನೃಪೋತ್ತಮ

॥ ೪ ॥

ರವಿತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣಿ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಪೋಡಶೀಂ ।

ರವಿತೀರ್ಥೇ ಹಿ ಯದ್ವೃತ್ತಂ ತಚ್ಚೈವಾಪ್ಯ ನೃಪೋತ್ತಮ

॥ ೫ ॥

ಸ್ನೇಹಾತ್ತೇ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಾರ್ಧಕೇನಾತಿಸೀಡಿತಃ ।

ಶೃಣ್ವಂತು ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ತಪೋನಿಷ್ಠಾ ಮಹಾಜನಃ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಾನು ಮರಳಿ ಸಕಲ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೂ, ಸಕಲವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆಯುಸ್ಸು, ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವನೂ, ಪುತ್ರಲಾಭ, ಸ್ವರ್ಗಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳು ಈ ತೀರ್ಥದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಗಯೆ, ಗಂಗೆ, ನೈಮಿಷ, ಪುಷ್ಕರ, ವಾರಾಣಸೀ, ಕೇದಾರ, ಪ್ರಯಾಗ, ರುದ್ರನಂದನ, ಮಹಾಕಾಲ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ ಇವುಗಳು ರವಿತೀರ್ಥದ ಹದಿನಾರ ನೆಯ ಒಂದು ಕಲೆಗೂ ಸರಿದೂರೆಯಿಲ್ಲ. ಅರಸ! ರವಿತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವೊಂದನ್ನು ಕೇಳು.

೬. ಮುದುಕನಾದ ನಾನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ತಪೋ ನಿರತರೂ, ಮಹೋಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಲಿ.

ಶ್ರುತಂ ಮೇ ರುದ್ರಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ನಂದಿಸ್ಕಂದಗಣೈಃ ಸಹ |
 ಸಾರ್ವತ್ಯಾ ಪೃಷ್ಠಃ ಶಂಭುಶ್ಚ ರವಿತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಂ || ೭ ||
 ಶಂಭುನಾ ಚ ಯದಾಖ್ಯಾತಂ ಗಿರಿಜಾಯಾಃ ಸಸಂಭ್ರಮಂ |
 ತತ್ಸರ್ವಮೇಕಚಿತ್ತೇನ ರುದ್ರೋದ್ಗೀತಂ ಶ್ರುತಂ ಮಯಾ || ೮ ||
 ತತ್ತೇಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣು ಯತ್ನೇನ ನಾಂಡನ |
 ದುರ್ಭಿಕ್ಷೋಪಹತಾ ನಿವ್ರಾ ನರ್ಮದಾಂ ತು ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ || ೯ ||
 ಉದ್ದಾಲಕೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಮಾಂಡವ್ಯೋ ಗೌತಮಸ್ತಥಾ |
 ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಾಃ ಗರ್ಗಶ್ಚ ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋ ಗಾಲವಸ್ತಥಾ || ೧೦ ||
 ನಾಚಿಕೇತೋ ವಿಭಾಂಡಶ್ಚ ವಾಲಖಿಲ್ಯಾದಯಸ್ತಥಾ |
 ಶಾತಾತಪಶ್ಚ ಶಂಖಶ್ಚ ಜೈಮಿನಿಗೋಭಿಲಸ್ತಥಾ || ೧೧ ||
 ಜೈಗೀಷವ್ಯಃ ಶತಾನೀಕಃ ಸರ್ವ ಏವ ಸಮಾಗತಾಃ |
 ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಕೃತಾ ತೈಸ್ತು ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಸಮಂತತಃ || ೧೨ ||
 ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರಮಾಯಾತಾಃ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ಯಪಿಪುಂಗವಾಃ |
 ವೃಕ್ಷೈಃ ಸಂಘಾದಿತಂ ಶುಭ್ರಂ ಧನತಿದುಕಸಾಟಲೈಃ || ೧೩ ||
 ಜಂಬೀರೈರರ್ಜುನೈಃ ಕುಬ್ಜೈಃ ಶಮೀಕೇಸರಕಿಂಶುಕೈಃ |
 ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ಸುಗಂಧಿಕುಸುಮಾಕುಲೇ || ೧೪ ||
 ಪುನ್ನಾಗನಾಲಿಕೇರೈಶ್ಚ ಖದಿರೈಃ ಕಲ್ಪಸಾದಪೈಃ |
 ಅನೇಕ ಶ್ವಾಪದಾಕೀರ್ಣಂ ಮೃಗಮಾರ್ಜಾರಸಂಕುಲಂ || ೧೫ ||
 ಋಕ್ಷಹಸ್ತಿಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಚಿತ್ರಕೈಶ್ಲೋಪಶೋಭಿತಂ |
 ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ವನೇ ಪುಷ್ಪಸಮಾಕುಲೇ || ೧೬ ||

೭-೧೬. ಸಾರ್ವತಿಯು ಸರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ರವಿತೀರ್ಥದ
 ಫಲವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವನು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳಿದನು. ರುದ್ರನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಿ,
 ಸ್ಕಂದ, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳು ಇವರೊಡನೆ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದ
 ಆ ಫಲವನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಉದ್ದಾಲಕ, ವಸಿಷ್ಠ, ಮಾಂಡವ್ಯ,
 ಗೌತಮ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಯ, ಗರ್ಗ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ಗಾಲವ, ನಾಚಿಕೇತ, ವಿಭಾಂಡ,
 ವಾಲಖಿಲ್ಯ, ಶಾತಾತಪ, ಶಂಖ, ಜೈಮಿನಿ, ಗೋಭಿಲ, ಜೈಗೀಷವ್ಯ, ಶತಾನೀಕ
 ಮೊದಲಾದ ಮಹಾರ್ಷಿಗಳು ದುರ್ಭಿಕ್ಷದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ
 ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನರ್ಮದೆಯ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದಾಗಿ, ಧನ, ತಿಂದುಕ, ಸಾಟಲ,
 ಜಂಬೀರ, ಅರ್ಜುನ, ಕುಬ್ಜ, ಶಮೀ, ಕೇಸರ, ಕಿಂಶುಕ, ಶುಕ, ಪುನ್ನಾಗ,
 ತೆಂಗು, ಖದಿರ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ,
 ಅನೇಕ ಹಿಂಸ್ರ ಮೃಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಬೆಕ್ಕು, ಕರಡಿ, ಆನೆ, ಚಿತ್ರಕ

ವನಾಂತೇ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಕ್ತಾ ರಕ್ತಾಂಬರಾನ್ವಿತಾಃ |
 ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಶೋಭಾಢ್ಯಾ ರಕ್ತಚಂದನಚರ್ಚಿತಾಃ || ೧೭ ||
 ರಕ್ತಾಭರಣಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಸಾಶಹಸ್ತಾ ಭಯಾವಹಾಃ |
 ತಾಸಾಂ ಸಮೀಪಗಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಚೀಮೂತಸನ್ನಿಭಾಃ || ೧೮ ||
 ಮಹಾಕಾಯಾ ಭೀಮವಕ್ತ್ರಾಃ ಸಾಶಹಸ್ತಾ ಭಯಾವಹಾಃ |
 ಅನಾವೃಷ್ಟ್ಯಪಮಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅತುರಾಃ ಪಿಂಗಲೋಚನಾಃ || ೧೯ ||
 ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಾ ಕರಾಲಾಸ್ಯಾ ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟ್ರಾ ದುರಾಸದಾ |
 ವೃದ್ಧಾನಾರೀ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಯಾ ಯುಷ್ಮಿಪುಂಗವೈಃ || ೨೦ ||
 ತತಃ ಸಮೀಪಗಾ ವೃದ್ಧಾ ತಸ್ಯ ವೃಂದಸ್ಯ ಭಾರತ |
 ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯನಿರತಾ ವಿಪ್ರಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತೈಃ ಸಾಪಕರ್ಮಭಿಃ || ೨೧ ||
 ಊಚುಸ್ತೇ ತು ಸಮೂಹೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಸ್ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಾನ್ |
 ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಸರ್ವೇ ತಿಷ್ಠಂತೇ ತೀರ್ಥಮಧ್ಯತಃ |
 ತೇ ಪ್ರಸ್ಥಾಸ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಸರ್ವಭೈವ ತ್ವರಾನ್ವಿತಾಃ || ೨೨ ||
 ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ಸರ್ವೇ ಚೈವ ತ್ವರಾನ್ವಿತಾಃ |
 ಜಗ್ತುಸ್ತೇ ನರ್ಮದಾಕಕ್ಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೇನಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೨೩ ||

ಮೃಗಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ ಆದ ಆದಿತೈಶ್ವರ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಸುನಾಸನೆಯಾದ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.

೧೭-೨೨ ಆ ವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಟ್ಟವರೂ, ಕೆಂಪು ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವವರೂ, ಕೆಂಪು ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವವರೂ, ಕೆಂಪು ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ಪಾಶವನ್ನು ಹಿಡಿದವರೂ, ಭಯಂಕರರೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಅವರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀಲ ಮೇಘಕ್ಕೆ ಸಮಾನರೂ, ದೊಡ್ಡರೇರವುಳ್ಳವರೂ, ಭಯಂಕರ ಮುಖವುಳ್ಳವರೂ, ಪಾಶವನ್ನು ಹಿಡಿದವರೂ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಂತಿರುವವರೂ, ಹಳದಿಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ಆದ ಪುರುಷರನ್ನೂ, ಅವರ ಬಳಿ ಉದ್ಭವಾದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಭಯಂಕರಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಹರಿತವಾದ ಹಲ್ಲುಳ್ಳವಳೂ, ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಳೂ ವೃದ್ಧಳೂ ಆದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ ಕಂಡರು. ವಾಪಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗುಂಪಾಗಿರುವ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, “ನಮ್ಮ ನಾಥರು ತೀರ್ಥದನಡುವೆ ಇರುವರು. ಮಹಾಭಾಗರೆ! ನೀವು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಿ” ಎಂದರು.

೨೩. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ತತಃ ಕೇಚಿತ್ಸು ವಂತ್ಯನ್ಯೇ ಜಯ ದೇವಿ ನಮೋಸ್ತುತೇ || ೨೪ ||
 ನಮೋಸ್ತುತೇ ಸಿದ್ಧಗಣೈರ್ನಿಷೇವಿತೇ
 ನಮೋಸ್ತುತೇ ಸರ್ವಪವಿತ್ರಮಂಗಲೇ |
 ನಮೋಸ್ತುತೇ ವಿಪ್ರಸಹಸ್ರಸೇವಿತೇ
 ನಮೋಸ್ತು ರುದ್ರಾಂಗಸಮುದ್ಭವೇ ವರೇ || ೨೫ ||
 ನಮೋಸ್ತುತೇ ಸರ್ವಪವಿತ್ರಪಾವನೇ
 ನಮೋಸ್ತುತೇ ದೇವಿ ವರಪ್ರದೇ ಶಿವೇ |
 ನಮಾಮಿ ತೇ ಶೀತಜಲೇ ಸುಖಪ್ರದೇ
 ಸರಿದ್ವರೇ ಪಾಪಹರೇ ವಿಚಿತ್ರಿತೇ || ೨೬ ||
 ಅನೇಕಭೂತೌಘಸುಸೇವಿತಾಂಗೇ
 ಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷೋರಗ ಪಾವಿತಾಂಗೇ |
 ಮಹಾಗಜೌಘೈರ್ಮಹಿಷೈರ್ವರಾಹೈ
 ರಾಪಿಯಸೇ ತೋಯಮಹೋರ್ಮಿಮಾಲೇ || ೨೭ ||
 ನಮಾಮಿ ತೇ ಸರ್ವವರೇ ಸುಖಪ್ರದೇ
 ವಿನೋಚಯಾಸ್ತಾನಘಪಾಶಬದ್ಧಾನ್ |
 ಭ್ರಮಂತಿ ತಾವನ್ನರಕೇಷು ಮತ್ಯಾರ್
 ಯಾವತ್ತವಾಂಭೋ ನಹಿ ಸಂಶ್ರಯಂತಿ || ೨೮ ||

೨೪-೨೫. ಅನಂತರ ಅವರು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. “ದೇವಿ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. ಸಿದ್ಧರ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಸರ್ವಪವಿತ್ರಳೂ, ಅನೇಕ ವಿಪ್ರರಿಂದ ಸೇವಿತಳೂ, ರುದ್ರನ ಅಂಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೨೬. ಪಾವನಳೂ, ವರಪ್ರದಳೂ, ತಣ್ಣಗಿರುವ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಖ ದಾಯಕಳೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಪಾಪನಿವಾರಕಳೂ, ವಿಚಿತ್ರಳೂ ಆದ ಓ ದೇವಿಯೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೨೭. ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸೇವಿಸುವ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ, ಉರಗರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಜಲವನ್ನು ಮಹಾಗಜಗಳೂ, ಕೋಣಗಳೂ, ಹಂದಿಗಳೂ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವವು.

೨೮. ಸರ್ವೋತ್ತಮಳೂ, ಸುಖಪ್ರದಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೆ! ಪಾಪವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಿಸು. ಮಾನವರು ನಿನ್ನ ನೀರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವರು.

ಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಕರ್ಮಶ್ಚಂದ್ರಮಸೋ ರವೇಸ್ತೇ
 ತದ್ದೇವಿ ದದ್ಯಾತ್ಪರಮಂ ಪದಂತು || ೨೯ ||
 ಅನೇಕ ಸಂಸಾರ ಭಯಾದ್ವಿತಾನಾಂ
 ಪಾಪೈರನೇಕೈರಭಿವೇಷ್ಟಿತಾನಾಂ ।
 ಗತಿಸ್ತ್ವಮಂಭೋಜಸಮಾನವಕ್ತ್ರೇ
 ದ್ವಂದ್ವೈರನೇಕೈರಭಿಸಂವೃತಾನಾಂ || ೩೦ ||
 ನದ್ಯಶ್ಚ ಪೂತಾ ನಿಮಲಾ ಭವಂತಿ
 ತ್ವಾಂ ದೇವಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ನ ಸಂಶಯೇತು ।
 ದುಃಖಾತುರಾಣಾನುಭಯಂ ದದಾಸಿ
 ಶಿಷ್ಟೈರನೇಕೈರಭಿಪೂಜಿತಾಸಿ || ೩೧ ||
 ವಿಣ್ಮೂತ್ರದೇಹಾಶ್ಚ ನಿಮಗ್ನದೇಹಾ
 ಭ್ರಮಂತಿ ತಾವನ್ನರಕೇಷು ಮರ್ತ್ಯಾಃ ।
 ಮಹಾಬಲಧ್ವಸ್ತತರಂಗಭಂಗಂ
 ಜಲಂ ನ ಯಾವತ್ತವ ಸಂಸ್ಪೃಶಂತಿ || ೩೨ ||
 ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಃ ಪುಲಿಂದಾಸ್ತ್ವಥ ಯಾತುಥಾನಾಃ
 ಪಿಬಂತಿ ಯೇಽಂಭಸ್ತವ ದೇವಿ ಪುಣ್ಯಂ ।
 ತೇಽಪಿ ಪ್ರಮುಚ್ಯಂತಿ ಭಯಾಚ್ಚ ಘೋರಾ
 ತ್ಥಿಮುತ್ರ ವಿಸ್ರಾ ಭವಪಾಶಭೀತಾಃ || ೩೩ ||

೨೯. ಆ ನಿನ್ನ ನೀರು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಕಿರಣಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೇ ಉತ್ತಮ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩೦. ಪದ್ಮಮುಖಿಯೆ! ಸಂಸಾರದ ಅನೇಕ ಭಯಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರೂ, ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತರೂ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ಅನೇಕ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಆದ ಮಾನವರಿಗೆ ನೀನೇ ಗತಿಯು.

೩೧. ದೇವಿ! ನದಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ದುಃಖಗೊಂಡವರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುವೆ. ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಟರಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವೆ.

೩೨-೩೩. ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಈ ಮಾನವರು ನಿನ್ನ ಅತಿಬಲದಿಂದ ನಾಶವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳ ನೀರನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿರುವವರೆಗೆ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಮ್ಲೇಚ್ಛರೂ, ಬೇಡರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಘೋರಭಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಭೀತರಾದ ವಿಪ್ರಂನ್ನೇನು.

ಸರಾಂಸಿ ನದ್ವಃ ಕ್ಷಯಮುಭ್ಯುಪೇತಾ
ಘೋರೇ ಯುಗೇಽಸ್ಥಿನ್ಯಲಿನಾವಸೃಷ್ಟೇ |

ತ್ವಂ ಭ್ರಾಜಸೇ ದೇವಿ ಜಲೌಘಪೂರ್ಣಾ

ದಿವೀನ ನಕ್ಷತ್ರಪಥೇ ಚ ಗಂಗಾ

|| ೩೪ ||

ತವ ಪ್ರಸಾದಾದ್ವರದೇ ವಿಶಿಷ್ಟೇ

ಕಾಲಂ ಯಥೇಮಂ ಪರಿಪಾಲಯಿತ್ವಾ |

ಯಾಸ್ಯಾನು ನೋಕ್ಷ್ಯಂ ತವ ಸುಪ್ರಸಾದಾ

ದ್ವಯಂ ಯಥಾ ತ್ವಂ ಕುರು ನಃ ಪ್ರಸಾದಂ

|| ೩೫ ||

ತ್ವಾನಾಶ್ರಿತಾ ಯೇ ಶರಣಂ ಗತಾಶ್ಚ

ಗತಿಸ್ತ್ವಮಂಜೇನ ಪಿತೇನ ಪುತ್ರಾನ್ |

ತ್ವತ್ಪಾಲಿತಾ ಯಾವದಿಮಂ ಸುಘೋರಂ

ಕಾಲಂ ತ್ವನಾವೃಷ್ಟಿಹತಂ ಕ್ಷಿಪಾಮಃ

|| ೩೬ ||

ಏವಂ ಸ್ತುತಾ ತದಾ ದೇವೀ ನರ್ಮದಾ ಸರಿತಾಂ ವರಾ |

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಸಾ ಪರಾ ಮೂರ್ತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ

|| ೩೭ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪತಂತಿ ಯೇ ಸ್ತೋತ್ರಮಿದಂ ನರೇಂದ್ರ

ಶೃಣ್ವಂತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಯಾ ಪ್ರಶಾಂತಾಃ |

ತೇ ಯಾಂತಿ ರುದ್ರಂ ವೃಷಸಂಯುತೇನ

ಯಾನೇನ ದಿವ್ಯಾಂಬರಭೂಷಿತಾಂಗಾಃ

|| ೩೮ ||

೩೪. ಕಲಿಯು ಅವರಿಸಿರುವ ಘೋರವಾದ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ ಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ ನಾಶವಾದುವು. ದೇವಿ! ನೀನು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದವಳಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂತೆ ವೃಕಾಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ.

೩೫. ವರದಾಯಕಳೂ, ಉತ್ತಮಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೇ! ನಾವು ಈ ಕಾಲ ವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು.

೩೬. ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ನೀನೇ ಗತಿಯು. ನಾವು ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದಪಾಲಿತರಾಗಿ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗದಂತೆ ಈ ಘೋರಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆವು.

೩೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಲು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಳು.

೩೮. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ದೊರೆಯೇ! ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ವನ್ನು ಪಠಿಸುವವರೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರೂ ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವರಾಗಿ ವೃಷಭವಾಹನದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇರುವರು.

ಯೇ ಸ್ತೋತ್ರಮೇತತ್ಸತತಂ ಜಪಂತಿ

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ತೋಯೇನ ಚ ನರ್ಮದಾಯಾಃ |

ತೇಭ್ಯೋಽಂತಕಾಲೇ ಸರಿದುತ್ತಮೇಯಂ

ಗತಿಂ ನಿಶುದ್ಧಾಮಚಿರಾದ್ದದಾತಿ

|| ೩೯ ||

ಪ್ರಾತಃ ಸಮುತ್ತಾಪ್ಯ ತಥಾ ಶಯಾನೋ

ಯಃ ಕೀರ್ತಯೇತಾನುದಿನಂ ಸ್ತವೇಂದ್ರಂ |

ದೇಹಕ್ಷಯಂ ಸಲಿಲೇ ದದಾತಿ

ಸಮಾಶ್ರಯಂ ತಸ್ಯ ಮಹಾನುಭಾವ

|| ೪೦ ||

ಸಾಪೈರ್ನಿಮುಕ್ತಾ ದಿವಿ ಮೋದಮಾನಾಃ |

ಸಂಭೋಗಿನಶ್ಚೈವ ತು ನಾನ್ಯಥಾ ಚ

|| ೪೧ ||

ಪ್ರಸನ್ನಾ ನರ್ಮದಾದೇವೀ ಸ್ತೋತ್ರೇಣಾನೇನ ಭಾರತ |

ಜಲೇನಾಸ್ಮಾಯಿತಾನ್ವಿಸ್ತಾನ್ದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಾಹಿನೀ

|| ೪೨ ||

ಅಮೃತತ್ವಂ ತು ವೋ ದದ್ಮಿ ಯೋಗಿಭಿರ್ಯನ್ ಗಮ್ಯತೇ |

ದುರ್ಲಭಂ ಯತ್ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಲ್ಲಭಿಷ್ಯಥ

|| ೪೩ ||

ಇತಿ ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ರಾಜಂಲ್ಲಬ್ಧ್ವಾ ವರಮನುತ್ತಮಂ |

ಗಮಿಷ್ಯಂತಃ ಪ್ರೀತಚಿತ್ತಾ ದದ್ಯುಃಶಿಶ್ವಿತ್ರಮದ್ಭುತಂ

|| ೪೪ ||

೩೯. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಮಿಂದು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಪಿಸುವವರಿಗೆ ಈ ಉತ್ತಮ ನದಿಯು ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗತಿಯನ್ನೀಯುವುದು.

೪೦. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದಕೂಡಲೆ ಮತ್ತು ಮಲಗುವಾಗಲೂ ಈ ಉತ್ತಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವವಾನವನಿಗೆ ನರ್ಮದೆಯು ತನ್ನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಶರೀರವು ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವಳು.

೪೧. ಅವರು ವಾಪಸುಮುಕ್ತರಾಗಿ, ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವರು. ಇದು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೪೨-೪೪. ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ ದರಿಯುವ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ವ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ತನ್ನ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಖಗೊಂಡ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವಿರಿ” ಎಂದಳು. ಅರಸ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕಂಡರು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತೈಃ ಪುರುಷಾಃ ಸಾರ್ಥ ನರ್ಮದಾತಟಿಸಂಸ್ಥಿತಾಃ |

ಸ್ನಾನದೇವಾರ್ಚನಾಸಕ್ತಾಃ ಪಂಚ ಏವ ಮಹಾಬಲಾಃ || ೪೫ ||

ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸರ್ವೇರ್ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗೈಃ |

ಸಂಪೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತೈರ್ಮಹಾರಾಜ ಯಥಾ ತದನಧಾರಯ || ೪೬ ||

ವಿಸ್ತಾ ಉಚುಃ :-

ನನಾಂತೇ ಸ್ತ್ರೀಯುಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾರೌದ್ರಂ ಭಯಾನಹಂ |

ವೃದ್ಧಾಶ್ಚ ಪುರುಷಾಸ್ತತ್ರ ಸಾಶಹಸ್ತಾ ಭಯಾನಹಾಃ || ೪೭ ||

ದುರ್ಧರ್ಷಾ ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷಾಶ್ಚ ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಚಂಚಲಾಃ |

ವ್ಯಾಹರಂತಃ ಶುಭಾಂ ನಾಚಂ ನ ತತ್ರ ಗತಿರಸ್ತಿ ನೈ || ೪೮ ||

ಅಪರಸ್ಪರಯೋಃ ಸರ್ವೇ ನಿರೀಕ್ಷಂತಃ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ತೈಸ್ತು ಯದ್ವಚನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥ್ಯತಾಮಿತಿ || ೪೯ ||

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಪುರುಷಾಃ ಪಂಚ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತತ್ರ ಸತ್ತಮಾಃ |

ತೇ ಪ್ರಸ್ಥಾಸ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಸರ್ವಥೈವ ತ್ವರಾನ್ವಿತಾಃ || ೫೦ ||

೪೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದೇವಾರ್ಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರೂ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರೂ ಆದ ಐದು ಜನರನ್ನು ನೋಡಿದರು.

೪೬. ಮಹಾರಾಜ ! ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತರಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿ.

೪೭-೪೮. ವಿಸ್ತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- ನಾವು ಕಾಡಿನ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರನಾದ ಇಬ್ಬರು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ವೃದ್ಧರೂ, ಸಾಶವನ್ನು ಹಿಡಿದವರೂ, ಭಯಂಕರರೂ, ನೋಡಲಾಗದವರೂ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಗದವರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವವರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಾಗದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವವರೂ ಆದ ಕೆಲವು ಪುರುಷರನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು.

೪೯. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಂಚಪುರುಷರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಂಬಂಧ ವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುತ್ತ, “ಆ ಪುರುಷರು ಏನು ಹೇಳಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ” ಎಂದರು.

೫೦. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು “ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಹಾಭಾಗರಾದ ಐದು ಮಂದಿ ಪುರುಷರು ಅಲ್ಲಿರುವರು. ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ” ಎಂದಿರುವರು ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಅಥ ತೇ ಪುರುಷಾಃ ಪಂಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಾಕೃಮಿದಂ ಶುಭಂ ।

ಪರಸ್ಪರಂ ನಿರೀಕ್ಷಂತೋ ವದಂತಿ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೫೦ ॥

ಕ್ಷ ತೇ ಕಸ್ಯ ಕತೋ ಯಾತಾಃ ಕಿಮುಕ್ತಂ ತೈರ್ಭಯಾವಹೈಃ ॥ ೫೧ ॥

ಪುರುಷಾ ಉಚುಃ:-

ತೀರ್ಥಾವಗಾಹನಂ ಸರ್ವೈಃ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣಪಶ್ಚಿಮೈಃ ।

ಉತ್ತರೈಶ್ಚ ಕೃತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನ ಸಾಪಂ ತೈರ್ವ್ಯಪೋಹಿತಂ ॥ ೫೨ ॥

ನಿಷ್ಪಾಸಾಶ್ಚಾಘಂ ಸಂಜಾತಾಸ್ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ।

ಶೃಣ್ವಂತು ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ವಹ್ನಿಕಾಲೋಪಮಾ ದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೫೩ ॥

ಸಾತಕಾನಿ ಚ ಘೋರಾಣಿ ಯಾನ್ಯಚಿಂತ್ಯಾನಿ ದೇಹಿನಾಂ ।

ಸಾಪಿಷ್ಠೇನ ತು ಚೈಕೇನ ಗುರುದಾರಾ ನಿಷೇವಿತಾ ॥ ೫೪ ॥

ಹೃತಂ ಚಾಃನ್ಯೇನ ಮಿತ್ರಸ್ವಂ ಸುವರ್ಣಂ ಚ ಧನಂ ತಥಾ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಮಹಾರೌದ್ರಾ ಕೃತಾಚಾಃನ್ಯೇನ ಸಾತಕಂ ॥ ೫೫ ॥

ಸುರಾಪಾನಂ ತು ಚಾನ್ಯಸ್ಯ ಸಂಜಾತಂ ಚಾಪ್ಯಕಾಮತಃ ।

ಗೋವಧ್ಯಾಚಾಪ್ಯಕಾಮೇನ ಕೃತಾ ಚೈಕೇನ ಸಾಪಿನಾ ॥ ೫೬ ॥

ಅಕಾಮತೋಽಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಾತಕಾನಿ ನರಾಧಿಪ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ತು ತೇ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಾಕೃಂ ತದ್ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಾಃ ॥ ೫೭ ॥

೫೦. ಬಳಿಕ ಆ ಪಂಚಪುರುಷರು ಶುಭಕರವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡುತ್ತ ಹೀಗೆಂದರು.

೫೧. “ಅವರೆಲ್ಲಿರುವರು? ಯಾರ ಸಂಬಂಧೀಕರು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಮೋದರು? ಭಯಂಕರರಾದ ಅವರು ಏನನ್ನು ಹೇಳಿದರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

೫೨-೫೪. ಪುರುಷರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ಅಗ್ನಿಯನುರಂತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೆ! ಕೇಳಿರಿ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೂ ಅವರ ವಾವವು ತೊಲಗಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾಪರಹಿತರಾದರು.

೫೫-೫೬. ಮಾನವರಿಗೆ ಯಾವ ಪಾಪಗಳು ಘೋರವೂ, ಅಚಿಂತ್ಯವೂ ಆಗಿರುವವೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಪತ್ತೀಗಮನರೂಪವಾದ ಒಂದನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಮಾಡಿರುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಮಿತ್ರನ ಚಿನ್ನವನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಅವಹರಿಸಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಭಯಂಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನೆಸಗಿರುವನು.

೫೭. ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುರಾಪಾನ ದೋಷವುಂಟಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತಿಳಿಯದೆ ಗೋವನ್ನು ಕೊಂದನು.

೫೮. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಾಪಗಳುಂಟಾಗಿರುವುವು. ಆ ಪಂಚ ಪುರುಷರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು.

ಸದ್ಯ ಏನ ತದಾ ಜಾತಾಃ ಸಾಪಿಷ್ಠಾ ಗತಕಲ್ಮಷಾಃ |
 ತೀರ್ಥಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇನ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಪ್ರಭಾವತಃ || ೫೯ ||
 ನಕ್ಷಚಿತ್ತಾತಕಾನಾಂ ತು ಪ್ರವೇಶಶ್ಚಾಸ್ತ್ರಜಾಯತೇ |
 ಏನಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಾಪಿಷ್ಠಾಶ್ಚ ಪರಸ್ಪರಂ || ೬೦ ||
 ಚಿತ್ರಭಾನುಃ ಸ್ಮೃತಸ್ತೈಸ್ತು ವಿಚಿಂತ್ಯ ಹೃದಯೇ ಹರಿಂ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ರೇವಾಜಲೇ ಪುಣ್ಯೇ ತರ್ಪಿತಾಃ ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೬೧ ||
 ನತ್ವಾ ತು ಭಾಸ್ಕರಂ ದೇವಂ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತು ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜ್ವಲಂತಂ ಜಾತನೇದಸಂ || ೬೨ ||
 ಪತಿತಾಃ ಪಾಂಡನಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಪೋದ್ವಿಗ್ನಾ ನುಹೀಪತೇ |
 ಸಾತ್ವಿಕೀಂ ವಾಸನಾಂ ಕೃತ್ವಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರಜಸ್ತಮಸ್ತಥಾ || ೬೩ ||
 ಹತಂ ತೈಃ ಸಾವಕೇ ಸರ್ವಂ ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತಟೇ |
 ವಿನಾನಸ್ಥಾಸ್ತದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಸ್ತೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೬೪ ||
 ಆಶ್ಚರ್ಯಮತುಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಮೃಷಿಭಿರ್ನರ್ಮದಾತಟೇ |
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ರಾಗದ್ವೇಷವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೬೫ ||
 ರವಿತೀರ್ಥಂ ದ್ವಿಜಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾಃ ಸೇವಂತೇ ನೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಯಾ |
 ತೀರ್ಥಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ || ೬೬ ||

೫೯. ಕೂಡಲೆ ಆ ವಾಪಿಗಳು ಈ ತೀರ್ಥದ ಮತ್ತು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾಪರಹಿತರಾದರು.

೬೦-೬೧. ವಾಪಿಷ್ಠರಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ ವೆಂದಾಲೋಚಿಸಿ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪುಣ್ಯಕರನಾದ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರು.

೬೨-೬೩. ಅವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಉರಿಯು ತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿ ಆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು.

೬೪. ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರ ವಾಯಿತು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿನಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರು.

೬೫-೬೬. ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರು ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ನದಿ ಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊರೆಯೆ! ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

ಪೀಡಿತೋ ವೃದ್ಧಭಾವೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರೀತೋ ನರೇಶ್ವರ ।
 ಉದ್ದೇಶಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದ್ವಿಕೋಶಾಭ್ಯಂತರೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥ ೬೭ ॥
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ರವಿತೀರ್ಥಂ ಶ್ರುತಂ ನುಯಾ ।
 ಈಶ್ವರೇಣ ಪುರಾಖ್ಯಾತಂ ಷಣ್ಮುಖಸ್ಯ ನರಾಧಿಪ ॥ ೬೮ ॥
 ಶ್ರುತಂ ರುದ್ರಾಚ್ಚ ತೈಃ ಸರ್ವೈರಹಂ ತತ್ರ ಸಮಾಸುಗಃ ॥ ೬೯ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ನಾರ್ತಂಡಗ್ರಹಣೇ ಸ್ತ್ರಾಪ್ತೇ ಯೇ ವ್ರಜಂತಿ ಷಡಾನನ ।
 ರವಿತೀರ್ಥೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತುಲ್ಯಮೇತತ್ಪಲಂ ಲಭೇತ್ ।
 ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ತಥಾ ಜಪ್ಯೇ ಹೋಮೇ ಚೈವ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೭೦ ॥
 ಗ್ರಾಮೇ ನಾ ಯದಿವಾಃರಣ್ಯೇ ಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವತ್ರ ನರ್ತುಧಾ ।
 ರವಿತೀರ್ಥೇ ವಿಶೇಷೇಣ ರೇವಾ ಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಾ ॥ ೭೧ ॥
 ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಸೂರ್ಯದಿನೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಚ ವೈದೃತೌ ।
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಗ್ರಹಣೇನುಯಾಂ ಯೇ ವ್ರಜಂತಿ ಚಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ ॥ ೭೨ ॥
 ಕಾಮಕ್ರೋಧೈರ್ವಿಮುಕ್ತಾಶ್ಚ ರಾಗದ್ವೇಷೈಸ್ತಥೈವ ಚ ।
 ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ನರಾಧಿಪ ॥ ೭೩ ॥

೬೭. ದೊರೆಯೆ ! ನಾನು ವಾರ್ಧಕ್ಯಪೀಡಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಾಲ್ಕುಮೈಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೬೮. ಹಿಂದೆ ಈಶ್ವರನು ಸ್ತುತನೆಗೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೬೯. ಸ್ತುತನೇ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ರುದ್ರನಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಆಗ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದೆನು.

೭೦. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ರವಿತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಂತೆಯೇ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಸ್ನಾನ ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ ಇವುಗಳಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

೭೧-೭೨. ನರ್ತನದಿಂದಲೂ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ಆದು ಭಾನುವಾರ, ಷಷ್ಠಿ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ವೈದೃತಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಗ್ರಹಣ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತೇಂದ್ರಿಯ ರಾಗಿ ರವಿತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಅತಿಶಯಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೭೩-೭೪. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ದೀಪಂ ದೇವಸ್ಯ ಬೋಧಯೇತ್ |
 ಕಥಾಂ ನೈ ನಿಷ್ಕವೀಂ ಪಾರ್ಥ ವೇದಾಭ್ಯಸನಮೇವ ಚ || ೭೪ ||
 ಋಗ್ವೇದಂ ವಾ ಯಜುರ್ವೇದಂ ಸಾಮವೇದಮಥರ್ವಣಂ |
 ಋಚನೇಕಾಂ ಜಪೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ವೇದಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೭೫ ||
 ಗಾಯತ್ರಾ ಚ ಚತುರ್ವೇದಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ |
 ಪ್ರಭಾತೇ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಸ್ರಾ ನನ್ನ ದಾನಹಿರಣ್ಯತಃ || ೭೬ ||
 ಭೂಮಿದಾನೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಅನ್ನದಾನೇನ ಶಕ್ತಿತಃ |
 ಛತ್ರೋಪಾನಹಶಯ್ಯಾದಿ ಗೃಹದಾನೇನ ಪಾಂಡನ || ೭೭ ||
 ಗ್ರಾಮಧೂರ್ವಹದಾನೇನ ಗಜಕನ್ಯಾಹಯೇನ ಚ |
 ವಿದ್ಯಾಶಕಟಿದಾನೇನ ಸರ್ವೇಷಾಮುಭಯಂ ಭವೇತ್ || ೭೮ ||
 ಶತ್ರುಶ್ಚ ಮಿತ್ರತಾಂ ಯಾತಿ ವಿಷಂ ಚೈವಾನ್ಯತಂ ಭವೇತ್ |
 ಗೃಹಾ ಭವಂತಿ ಸುಪ್ರೀತಾಃ ಪ್ರೀತಸ್ತಸ್ಯ ದಿನಾಕರಃ || ೭೯ ||
 ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ರವಿತೀರ್ಥಫಲಂ ನೃಪ |
 ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ನರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರವಿತೀರ್ಥಫಲಂ ಶುಭಂ || ೮೦ ||
 ತೇಽಪಿ ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ರವಿಲೋಕೇ ವಸಂತಿ ಹಿ |
 ಗೋದಾನೇ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಭೃಗುರ್ದರ್ಶನೇ || ೮೧ ||

ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ನಿಷ್ಕವೀದಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ವೇದಪಾರಾಯಣಮಾಡಬೇಕು.

೭೫. ಋಗ್ವೇದಸಾಮಧಾರ್ವಣವೇದಗಳ ಒಂದು ಋಕ್ಕನ್ನು ಜಪಿಸಿದವನೂ ಸಮಸ್ತವೇದ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೭೬-೭೮. ನರನು ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಿಂದ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನ್ನ, ಸುವರ್ಣ, ಭೂಮಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಛತ್ರ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಹಾಸಿಗೆ, ಮನೆ, ಗ್ರಾಮ, ಎತ್ತು, ಆನೆ, ಕನೈ, ವಿದ್ಯೆ, ಗಾಡಿ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇವರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಭಯ ವುಂಟಾಗುವುದು.

೭೯. ಶತ್ರುವು ಮಿತ್ರನಾಗುವನು, ವಿಷವು ಅಮೃತವಾಗುವುದು. ಗ್ರಹ ಗಳು ಸಂತುಷ್ಟವಾಗುವುವು. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು.

೮೦-೮೩. ದೊರೆಯೆ! ನಿನಗೆ ಈ ರವಿತೀರ್ಥದ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರು ನೆನು. ಈ ರವಿತೀರ್ಥದ ಫಲವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ಮಾನವರು ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು. ಗೋದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಭೃಗುತೀರ್ಥದ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ಕೇದಾರದಲ್ಲಿ ಜಲ

ಕೇದಾರ ಉದಕಂ ಪೀತ್ವಾ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ನೃಣಾಂ ।
 ಅಬ್ಧನುಶ್ಚತ್ಥಸೇನಾಯಾಂ ತಿಲಸಾತ್ರಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ ॥ ೮೨ ॥
 ತತ್ಪಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರ ಕೀರ್ತನಾತ್ ।
 ಶ್ರುತೇ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇನ ಜಾಯತೇ ಯಸ್ತುಸಾತ್ಮಜ ॥ ೮೩ ॥
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತವ ಮಹೀಪತೇ ।
 ಸಾಸಾನಿ ಚ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ಭಿನ್ನಸಾತ್ರೇ ಯಥಾ ಜಲಂ ॥ ೮೪ ॥
 ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಭಿಮುಖೋ ನಿತ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ।
 ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ತೀರ್ಥಂ ಕಥಿತಂ ತವ ಸಾಂಡನ ॥ ೮೫ ॥
 ಸಾಪಿಷ್ಠಾನಾಂ ಕೃತಘ್ನಾನಾಂ ಸ್ವಾಮಿಮಿತ್ರಾವಘಾತಿನಾಂ ।
 ತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನಂ ಶುಭಂ ತೇಷಾಂ ಗೋಪಿತವ್ಯಂ ಸದಾ ಬುದ್ಧಿಃ ॥ ೮೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಷಷ್ಠತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೆಲ್ಲವೂ ಇದರಿಂದ ದೊರಕುವುದು. ಈ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಒಂದುವರ್ಷ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ತಿಲವಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಮತ್ತೆ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೮೪. ದೊರೆಯೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಒಡೆದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿದುಹೋಗುವಂತೆ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೮೫. ನಿತ್ಯವೂ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗುವನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಅತಿರಹಸ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೮೬. ವಾಪಿಷ್ಠರೂ, ಕೃತಘ್ನರೂ, ಸ್ವಾಮಿ, ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕೊಂದವರೂ ಆದ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಬುಧರು ಈ ಶುಭಕರವಾದ ತೀರ್ಥದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಕೂಡದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ಅರವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಿತಿಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಂ ಪುಣ್ಯಂ ನರ್ಮದಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ ।

ಶಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಸುನಿಖ್ಯತಮಶೇಷಾಘನಿಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಪುರಾ ಶಕ್ರೇಣ ತತ್ಪ್ರವ ತಪೋ ನೈ ದುರತಿಕ್ರಮಂ ।

ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವಂ ಪ್ರತಿ ಮಹೇಶ್ವರಂ

॥ ೨ ॥

ತತಃ ಸಂತೋಷಿತೋ ದೇವ ಉಮಾಪರ್ತಿರ್ನರಾದಿಪ ।

ದೇವೇಂದ್ರತ್ವಂ ವರಂ ರಾಜ್ಯಂ ದಾನವಾನಾಂ ವಧಂ ದದೌ

॥ ೩ ॥

ಲಬ್ಧಂ ಶಕ್ರೇಣ ನೃಪತೇ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥಭಾವತಃ ।

ತತಃ ಪುಣ್ಯತನುಂ ತೀರ್ಥಂ ಸಂಜಾತಂ ವಸುಧಾತಲೇ

॥ ೪ ॥

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ತು ಮಾಸಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತ್ರಯೋದಶೀಂ ।

ಉಪೋಷ್ಯ ನೈ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಸಮಸ್ತ ವಾಸಗಳನ್ನು ಸರಿಹರಿಸುವುದೂ ಆದ ಶಕ್ರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ ವಾದ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೩. ಮಹಾರಾಜ! ಬಳಿಕ ಅದರಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮಹೇಶ್ವರನು ಆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದೇವಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ, ಉತ್ತಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ದಾನವರ ವಧೆಯನ್ನೂ ವರವನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು.

೪. ದೊರೆಯೆ! ಇಂದ್ರನು ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇದನ್ನು ಪಡೆದನು. ಬಳಿಕ ಅದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ತೀರ್ಥವಾಯಿತು.

೫. ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಮುಃಸ್ವಪ್ನಸಂಭವೈಃ ಸಾಹೈರ್ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಸಮುದ್ಭವೈಃ |
 ಗ್ರಹಶಾಕಿನಿಸಂಭೂತೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಂಡುನಂದನ || ೬ ||
 ಶಕ್ರೇಶ್ವರಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಯೇ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ಭಕ್ತತಃ |
 ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೭ ||
 ಅಗಮ್ಯಾಗಮನೇ ಚೈವ ಅವಾಹ್ಯೇ ಚೈವ ವಾಹಿತೇ |
 ಸ್ವಾಮಿಮಿತ್ರ ವಿಘಾತೇ ಯನ್ನಶ್ಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೮ ||
 ಗೋಪ್ರದಾನಂ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಶುಭಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುಂಗವೇ |
 ಧುರ್ಯಂ ವಾ ದಾಪಯೇತ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಾಂಗರುಚಿರಂ ನೃಪ || ೯ ||
 ದಾತವ್ಯಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಸಮುಭೀಷ್ವತಾ |
 ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಶಕ್ರೇಶ್ವರಫಲಂ ನೃಪ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾಮ್ನಕಷಷ್ಠಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಮಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ದುಸ್ವಪ್ನ, ದುಶ್ಯಕುನ, ಪಿಶಾಚ, ಶಾಕಿನಿಗಳಿಂದಂಟಾದ ತಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೭. ನರೇಂದ್ರ! ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೮. ಅಗಮ್ಯಾಗಮನ, ವಿನಾಹಾನರ್ಹಗಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸ್ವಾಮಿ, ಮಿತ್ರರ ವಧೆ ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೯-೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಗೋವನ್ನಾಗಲಿ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರನಾದ ಎತ್ತನ್ನಾಗಲಿ ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯೆ! ಈ ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಶಕ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
 ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯ ದ್ವಿಷಷ್ಠಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕರೋಡೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕರೋಡೀಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ನೈ ನಿಹತಾಸ್ತಾತ ದಾನವಾಃ ಸಪದಾನುಗಾಃ

॥ ೧ ॥

ಇಂದ್ರಾದಿದೇವೈಃ ಸಂಹೃಷ್ಣೈಃ ಸತತಂ ಜಯಬುದ್ಧಿಭಿಃ ।

ತೇಷಾಂ ಯೇ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಶ್ಚ ಪೂರ್ವನೈರಮನುಸ್ಮರನ್

॥ ೨ ॥

ಕ್ರುದ್ಧೈರ್ದೇವಸಮೂಹೈಶ್ಚ ದಾನವಾ ನಿಹತಾ ರಣೇ ।

ತೇಷಾಂ ಶಿರಾಂಸಿ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸವಾಸವಾಃ

॥ ೩ ॥

ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಬಂಧುಭಾವಮನುಸ್ಮರನ್ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಉಮಾಪತಿಂ

॥ ೪ ॥

ಇಂದ್ರೇಣ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇಃಪೂಜಯಂತ್ಲೋಕಸಿದ್ಧಯೇ ।

ಹೃಷ್ಯಚಿತ್ತಾಃ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಜಗ್ಮುರಾಕಾಶಮಂಡಲಂ

॥ ೫ ॥

ದಾನವಾನಾಂ ಮಹಾಭಾಗ ಸೂದಿತಾ ಕೋಟಿರುತ್ತಮಾ ।

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಕರೋಡೀತಿ ಮಹೀತಲೇ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕರೋಡೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರೋಡೀಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ, ಕ್ರುದ್ಧರೂ ಆದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಪರಿವಾರ ಸಹಿತರಾದ ದಾನವರನ್ನೂ, ಅವರ ಪುತ್ರಪೌತ್ರರನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೊಂದಿರುವರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆ ದಾನವರು ತಮಗೆ ಬಂಧುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ದಾನವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೬-೯. ಅಲ್ಲಿ ದಾನವರನ್ನು ಕೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕರೋಡಿ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಆ ಸಾಪ

ವಿಖ್ಯಾತಂ ತು ತದಾ ಲೋಕೇ ಸಾಪಘ್ನಂ ಸಾಂಡುನಂದನ	
ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಭೌ ಪಕ್ಷೌ ಚ ಭಕ್ತಿತಃ	
ಉಪೋಷ್ಯ ಶೂಲಿನಶ್ಚಾಗ್ರೇ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ	೭
ಸತ್ಕಥಾಸಾಠಸಂಯುಕ್ತೋ ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಯುತಃ	
ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ಸ್ರಾಪ್ತೇ ಪೂಜಯೇತ್ತಿದಶೇಶ್ವರಂ	೮
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ಶ್ರೀಖಂಡೇನ ಚ ಗುಂಠಯೇತ್	
ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಪಲ್ಲವಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನತಃ	೯
ಬಹುರೂಪಂ ಜಪನ್ಮಂತ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ	
ಯಥೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ನಾಭಿಮಾತ್ರೇ ಜಲೇ ಕ್ಷಿಪೇತ್	೧೦
ತಿಲಾಂಜಲಿಂ ತು ಪ್ರೇತಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾಮುಪಸ್ಥಿತಃ	
ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ಪ್ರವ ವಿಸ್ರಾಯ ಕಾರಯೇದ್ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ	೧೧
ವಿಷಮೈರಗ್ರಜಾತ್ಯೈಶ್ಚ ವೇದಾಭ್ಯಸನತತ್ಪರೈಃ	
ಗೋಹಿರಣ್ಯೇನ ಸಂಪೂಜ್ಯ ತಾಂಬೂಲ್ಯೈರ್ಭೋಜನೈಸ್ತಥಾ	೧೨
ಭೂಷಣೈಃ ಸಾದುಕಾಭಿಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ನಾಂಡುನಂದನ	
ಭವೇತ್ಕೋಟಿಗುಣಂ ತಸ್ಯ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ	೧೩
ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಜೇದ್ವೇಹಂ ವಿಧಾನತಃ	
ತಸ್ಯ ಭವತಿ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ	೧೪

ವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ಅಷ್ಟಮಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಈಶ್ವರನ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ ಸತ್ಕಥ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಜಾಗರಣೆಗೈಯ್ದು ಬೆಳಗಾಗಲು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಪಲ್ಲವ, ಫಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

೧೦-೧೩. ನಾಭಿಮಾತ್ರಜಲದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು ಬಹು ರೂಪೇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ ತಿಲತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ವಿಷಮಸಂಖ್ಯೆಯವರೂ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸನಿರತರೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿಸಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋವು, ಹಿರಣ್ಯ, ತಾಂಬೂಲ, ಭೋಜನ, ಒಡನೆ, ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರಾಜ್ಞಸಿದರೆ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

೧೪. ದೊರೆಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

ಯಾನದಸ್ಥೀನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ನರ್ಮದಾಜಲೇ |
 ತಾವದ್ವಸತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಶಿವಲೋಕೇ ಸುದುರ್ಲಭೇ || ೧೫ ||
 ತತಃ ಕಾಲಾಚ್ಛ್ವತಸ್ತಸ್ಮಾದಿಹ ಮಾನುಷತಾಂ ಗತಃ |
 ಕೋಟೀ ಧನಪತಿಃ ಶ್ರೀಮಾಂಜಾಯತೇ ರಾಜಪೂಜಿತಃ || ೧೬ ||
 ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮಾಯುಕ್ತೋ ನೇಧಾವೀ ಬೀಜಪುತ್ರಕಃ |
 ವಿಖ್ಯಾತೋ ವಸುಧಾಪೃಷ್ಠೇ ದೀರ್ಘಾಯುರ್ಮಾನವೋ ಭವೇತ್ || ೧೭ ||
 ಪುನಃ ಸ್ಮರತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ಕರೋಡೀಶ್ವರಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೮ ||
 ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಯನ್ಯೇ ರುದ್ರೈರಾದಿತೈರ್ವಸುಭಿಸ್ತಥಾ |
 ವಿಶ್ವೇದೇವೈಸ್ತಥಾ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ಥಾಪಿತಸ್ತಿದಶೇಶ್ವರಃ || ೧೯ ||
 ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ |
 ಮಾನವೋ ಭಕ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಾಸಾದಂ ಕಾರಯೇತ್ತಯಃ || ೨೦ ||
 ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸದ್ಗತಿಂ ಸಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ನ್ಯಾಯೋಪಾತ್ರಧನೇನೈವ ದಾರುಪಾಷಾಣಕೇಷ್ವಕೈಃ || ೨೧ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರ್ವೈಶ್ಯೈಃ ಶೂದ್ರೈಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಶಕ್ತಿತಃ |
 ತೇಃಪಿ ಯಾಂತಿ ನರಾ ಲೋಕೇ ಶಾಂಕರೇ ಸುರಪೂಜಿತೇ || ೨೨ ||

೧೫. ಅವನ ಆಸ್ತಿಗಳು ಎಷ್ಟರವರೆಗೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವುವೋ ಅಷ್ಟರವರೆಗೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಅವನು ದುರ್ಲಭವಾದ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೧೬-೧೭. ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಆ ಲೋಕದಿಂದ ತಪ್ಪಿದವನಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಕೋಟ್ಯಧೀಶನೂ, ಸಂವತ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ರಾಜಪೂಜಿತನೂ, ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಸಂತತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತನೂ ಆಗುವನು.

೧೮. ಮರಳಿ ಆ ಕರೋಡೀಶ್ವರತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೯-೨೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಯಮ, ರುದ್ರ, ಆದಿತ್ಯ, ವಸು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ಲೋಕದಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆ ಕರೋಡೀಶ್ವರನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯುಸಾರ ನ್ಯಾಯಾರ್ಜಿತವಾದ ಧನದಿಂದಲೇ ಮರ, ಕಲ್ಲು, ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಅವರು ದೇವಪೂಜಿತವಾದ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತೀರ್ಥಜಂ ನೃಪ |
ತಸ್ಯ ಸಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯೇತ ಷಣ್ಮಾಸಾಭ್ಯಂತರಂ ಚ ಯತ್ || ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಕರೋದೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ದ್ವಿಷಸ್ತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩. ದೊರೆಯೆ! ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಳಿದವನ ವಾಸವು ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕರೋದೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಆರುನತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಿಷ್ಠಿತಿಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಮಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕುಮಾರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಮಗಸ್ಯೇಶ್ವರ ಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೧ ॥

ಷಣ್ಮುಖೇನ ಪುರಾ ತಾತ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಆರಾಧ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ನರಾಧಿಪ ॥ ೨ ॥

ದೇವ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪೋ ಜಾತಃ ಸರ್ವಶತ್ರುನಿಬರ್ಹಣಃ ।

ಉಗ್ರತೇಜಾ ಮಹಾತ್ಮಾಸೌ ಸಂಜಾತಸ್ತೀರ್ಥಸೇವನಾತ್ ॥ ೩ ॥

ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸಂಜಾತಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಗತ್ವಾ ಏಕಚಿತ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥ ೪ ॥

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮಸ್ಯ ನ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಸ್ನಾನಯೋಗೈರಿಜಾನಾಥಂ ದಧಿದುಗ್ಧೇನ ಸರ್ಪಿಷಾ ॥ ೫ ॥

ಗೀತಂ ತತ್ರ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಪಿಂಡದಾನಂ ಯಥಾ ವಿಧಿ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೈಃ ಪಾರ್ಥ ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತೈಃ ಶುಭೈಃ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕುಮಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ ! ಬಳಿಕ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಗಸ್ಟೇಶ್ವರನ ಬಳಿಯಿರುವ ಕುಮಾರೇಶ್ವರನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ವತ್ಸ ! ಹಿಂದೆ ಷಣ್ಮುಖನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಈ ಕುಮಾರೇಶ್ವರನನ್ನು ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು

೩. ಈ ತೀರ್ಥದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಸ್ಕಂದನು ದೇವಸೈನ್ಯಾಧಿಪನೂ, ಸಕಲ ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ, ಕರಿನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದನು.

೪-೬. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥವುಂಟಾಯಿತು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಅಷ್ಟಮಿ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನರನ ಒಮ್ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಾಲು ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಶಂಕರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಂಗೀ.

ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಧೀಯತೇ ತತ್ರ ಅಕ್ಷಯಂ ಪಾಂಡುನಂದನ ।

ಸರ್ವತೀರ್ಥಮಯಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ಶಿಖಿನಾ ನೃಪ

॥ ೭ ॥

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕುಮಾರೇಶ್ವರಜಂ ಫಲಂ ।

ಕುಮಾರದರ್ಶನಾತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪಾಂಡುನಂದನ

॥ ೮ ॥

ಮೃತಃ ಸ್ವರ್ಗಮನಾಪ್ನೋತಿ ಸತ್ಯನಿಶ್ಚರಭಾಷಿತಂ

॥ ೯ ॥

ಇತೀ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕುಮಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನು ತ್ರಿಷಷ್ಠಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವನ್ನು ಹಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತವಾದ

ಶ್ರೋತ್ರಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಪವಸ್ತುವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು.

ಇಂತಹ ಸಕಲ ತೀರ್ಥರೂಪವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ತುತನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೮-೯. ನಿನಗೆ ಈ ಕುಮಾರೇಶ್ವರನಿಂದಾಗುವ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಕುಮಾರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಮಾನವನು

ಮಡಿದು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಈ ಶಂಕರನ ಮಾತು ನಿಶ್ಚಯವಾದುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕುಮಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”ವೆಂಬ

ಆರುವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುಃಷ್ಠಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ನರಾಣಾಂ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರನುತ್ತಮಂ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ರಾಜನ್ಮಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ ।

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ತು ಮಾಸಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀ

॥ ೨ ॥

ಘೃತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಧೀವಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಥೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಏಕನಿಂಶತಿ ಕುಲೋಪೇತೋ ನಚ್ಯನೇದೈಶ್ಚರಾತ್ಪದಾತ್

॥ ೩ ॥

ಧನಂ ಚೋಪಾನಹೌ ಛತ್ರಂ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಘೃತಕಂಬಲಂ ।

ಭೋಜನಂ ಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್

॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಚತುಃಷ್ಠಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಬಳಿಕ ವಾಸ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೩. ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಮಿಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಮನುಷ್ಯನು ಧ್ಯಾನಸ್ಥನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಘೃತಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದರೆ ಇಸ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲಗಳೊಡನೆ ಈಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಛತ್ರ, ಘೃತಕಂಬಲ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಭೋಜನ ಇವುಗಳನ್ನಿತ್ತವನ ಪುಣ್ಯವು ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ” ವೆಂಬ

ಅರುವತ ನಾಲಕೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಪಂಚಷಷ್ಠಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಆನಂದೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ರುದ್ರಸ್ಯ ಪರಮಾನಂದೋ ಯತ್ರ ಜಾತೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಆನಂದಶ್ಚೈವ ಸಂಜಾತೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।

ಕಥ್ಯತಾಂ ನೇ ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಸಹಬಾಂಧವೈಃ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಥಯಾಮಿ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಆನಂದೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ದಾನವಾನಾಂ ವಧಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ

॥ ೩ ॥

ಪೂಜಿತೋ ದೇವತೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಕಿನ್ನರೈರ್ಯಕ್ಷಪನ್ನಗೈಃ ।

ಆನಂದಸಂಯುತೋ ದೇವೋ ನನರ್ತ ವೃಷವಾಹನಃ

॥ ೪ ॥

ಭೈರವಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಗೌರ್ಯಾ ಚಾರ್ಧಾಂಗ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ।

ಭೂತವೇತಾಲಕಂಕಾಲ್ಪೈರ್ಭೈರವೈರ್ಭೈರವೋ ವೃತಃ

॥ ೫ ॥

ನನರ್ತ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾಂಡುನಂದನ ।

ತುಷ್ಪೈರ್ಮರುದ್ಗಣೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಕಮಲಾಸನಃ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ! ಅನಂತರ ಉತ್ತಮವಾದ ಆನಂದೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತಷ್ಟೆ! ಸಕಲವಾಸಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ನನಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳು.

೩-೬. ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೃಪವರ್ಯನೆ! ಉತ್ತಮವಾದ ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮಹೇಶ್ವರನು ದಾನವರನ್ನು ವಧಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಯಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ, ಪನ್ನಗರಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಗೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾದ ಭೂತ, ಬೇತಾಳ, ಕಪಾಲಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರ

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಮಾನಂದೇಶ್ವರಮುಚ್ಯತೇ ।

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ನರಾಧಿಪ || ೭ ||

ವಿಧಿವಚ್ಚಾರ್ಚಯೇದ್ಧೇವಂ ಸುಗಂಧೇನ ವಿಲೇಪಯೇತ್ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಮುಜಯೇತ್ತತ್ರ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೮ ||

ಗೋದಾನಂ ತತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಸ್ತ್ರದಾನಂ ಶುಭಾವಹಂ ।

ವಸಂತಸ್ಯ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ಪ್ರೇಮ ಕಾರಯೇತ್ || ೯ ||

ಇಂಗುದೈರ್ಬದರೈರ್ಬಿಲ್ವೈರಕ್ಷುತೈಶ್ಚ ಜಲೇನ ವಾ ।

ಪ್ರೇತಾನಾಂ ಕಾರಯೇಚ್ಛ್ರಾದ್ಧಮಾನಂದೇಶ್ವರ ಉತ್ತಮೇ || ೧೦ ||

ಆನಂದಿತಾ ಭವೇಯುಸ್ತೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಸ್ಥವಂ ।

ಸಂತತೇರ್ವೈ ನ ವಿಚ್ಛೇದಃ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ಜಾಯತೇ ।

ಆನಂದೋಹಿ ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ಪ್ರತಿಜನ್ಮನಿ ಭಾರತ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಪಂಚಷಷ್ಠತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾದ ಗೌರಿಯೊಡನೆ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದನು. ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಸಮಸ್ತ ಮರುದ್ಗಣ ಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರು.

೭-೮. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಆನಂದೇಶ್ವರವೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. ದೊರೆಯೇ! ಅಷ್ಟಮಾ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದೇಶ್ವರನನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ಶಕ್ತನುಸಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೯-೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಗೋದಾನವನ್ನೂ, ಶುಭಕರವಾದ ವಸ್ತ್ರದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ತ್ರಯೋದಶಿಯದಿನ ಇಂಗುದ, ಬದರ, ಬಿಲ್ವ ಫಲ ಅಥವಾ ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈಯ್ಯಬೇಕು.

೧೧. ಆ ಪ್ರೇತಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುವು. ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತತಿಯು ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ

ಅರುವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಪಠಃ ಪಷ್ಠಿ ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾತೃತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಾತೃತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಸಂಗಮಸ್ಯ ಸಮಿಪಸ್ಥಂ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ ॥ ೧ ॥

ಮಾತರಸ್ತತ್ರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂಜಾತಾ ನರ್ಮದಾ ತಟೇ ।

ಉಮಾರ್ಥಧಾರಿದೇವೇಶೋ ವ್ಯಾಲಯಜ್ಞೋಪವೀತಧೃಕ್ ॥ ೨ ॥

ಉನಾಚ ಯೋಗಿನೀವೃಂದಂ ಕಷ್ಟಂ ಕಷ್ಟಮಹೋ ಹರ ।

ಅಜೇಯಾಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮಹೇಶ್ವರ ॥ ೩ ॥

ತೀರ್ಥಮತ್ರ ವಿಧಾನೇನ ಪ್ರಖ್ಯಾತಂ ವಸುಧಾತಲೇ ।

ಏವಂ ಭವತು ಯೋಗಿನ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರಧಾಚ್ಛಿವಃ ॥ ೪ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನವಮ್ಯಾಂ ನಿಯತಃ ಶುಚಿಃ ।

ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯೇನ್ಮಾತೃಗೋಚರಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಾತೃತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅರಸ! ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮನಾದ ಮಾತೃ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೪. ಆ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ಮಾತೆಯರು ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಆ ಯೋಗಿನಿ ಯರು “ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನೂ, ಸರ್ಪಯಜ್ಞೋಪವೀತನೂ, ಆದ ಹರನೆ! ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಜೇಯರನ್ನಾಗಿಸು” ಎಂದರು. ಶಿವನು, “ಯೋಗಿನಿಯರೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ”ಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಅಂದಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

೫. ಶ್ರೀ ಮಾಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನವಮಾದಿನ ನರನು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾತೆಯರೂ, ಶಿವನೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು.

ತಸ್ಯ ಸ್ತುರ್ಮಾತರಃ ಪ್ರೀತಾಃ ಪ್ರೀತೋಽಯಂ ನೃಷನಾಹನಃ |

ವಂಧ್ಯಾಯಾ ಮೃತನತ್ಸಾಯಾ ಅಪುತ್ರಾಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೬ ||

ಸ್ನಾಸನಂ ಚಾರಭೇತ್ತತ್ರ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವಿದುತ್ತಮಃ |

ಸಹಿರಣ್ಯೇನ ಕುಂಭೇನ ಪಂಚರತ್ನಫಲಾನ್ವಿತಃ || ೭ ||

ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಪುತ್ರಕಾಮಾಯಾಃ ಕಾಂಸ್ಯಸಾತ್ರೇಣ ದೇಶಿಕಃ |

ಪುತ್ರಂ ಸಾ ಲಭತೇ ನಾರೀ ವೀರ್ಯವಂತಂ ಗುಣಾನ್ವಿತಂ || ೮ ||

ಯೋ ಯಂ ಕಾಮನುಭಿಧ್ಯಾಯೇತ್ತತಃ ಸ ಲಭತೇ ನೃಪ |

ಮಾತೃತೀರ್ಥಾತ್ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ನ ಭೂತಂ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಯಂಡೇ

“ ಮಾತೃತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಪಟೃಷ್ಠಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬-೮. ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನರಿತ ಮಾನವನು, ಪುತ್ರರನ್ನು ಬಯಸುವ ಬಂಜೆಗೂ, ಮೃತ ಶಿಶುವುಳ್ಳವಳಿಗೂ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವಳಿಗೂ ಚೆನ್ನ, ಪಂಚರತ್ನ, ಫಲಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕಂಚಿನ ಕಲಶದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅವರು ವೀರನೂ, ಗುಣವಂತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೯. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಯಾವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಮಾತೃತೀರ್ಥಕ್ಕೆಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವು ಹಿಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಯಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಮಾತೃತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಅರುವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಪ್ತಷಷ್ಠಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಉಂಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ತಾತ ಜಲಮುಧೈ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ।
ಉಂಕೇಶ್ವರಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಸುರಾಸುರನಮಸ್ಕೃತಂ ॥ ೧ ॥
ಇದಂ ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ನಾನಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಮಹೀತಲೇ ।
ಅಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಶೃಣು ಭಾರತ ॥ ೨ ॥
ಆಸೀತ್ಪುರಾ ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ದಾನವೋ ಬಲದರ್ಪಿತಃ ।
ಕಾಲಪೃಷ್ಠ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಸುತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸುತಸ್ಯ ಚ ॥ ೩ ॥
ಗಂಗಾತಟಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ।
ಅಧೋಮುಖೋಽಪಿ ಸಂಸ್ಥಿತ್ವಾಽಪಿಬದ್ಧೂಮನುಹರ್ನಿಶಂ ॥ ೪ ॥
ತತಶ್ಚಾನಂತರಂ ದೇವಸ್ಥಿತ್ವತೇಹ್ಯುಮಯಾ ಸಹ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಸಾರ್ವತೀ ಸಾ ತು ತಪಸ್ಕುಗ್ರೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥ ೫ ॥
ಪಶ್ಯಪಶ್ಯ ಮಹಾದೇವ ಧೂಮಾಶೀ ತಿಷ್ಠತೇ ನರಃ ।
ಪ್ರಸೀದ ತ್ವಂ ಕುರುಷ್ವಾಸ್ಯ ದೇಹಿ ಶೀಘ್ರಂ ವರಂ ವಿಭೋ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಉಂಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಆ ತೀರ್ಥದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ನಡುವೆ ಸುರಾಸುರರಿಂದ ವಂದಿತವಾದ ಉಂಕೇಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ, ಬಹುಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳು.

೩. ಹಿಂದೆ ಅತ್ಯಂತ ವೀರನೂ, ದೇಹಬಲದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡವನೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮೊಮ್ಮಗನೂ ಆದ ಕಾಲಪೃಷ್ಠನೆಂಬ ದಾನವನಿದ್ದನು.

೪. ಅವನು ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅತಿಶಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಅಧೋಮುಖನಾಗಿ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೫-೬. ಮಹೇಶ್ವರನೊಡನಿದ್ದ ವಾರ್ವತಿಯು, ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಮಹಾದೇವ! ಧೂಮವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ದಾನವನನ್ನು ನೋಡು. ಇವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಬೇಗನೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದಳು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯದುಕ್ತಂ ವಚನಂ ದೇವಿ ನ ತನ್ನೇ ರೋಚತೇ ಪ್ರಿಯೇ ।
 ಸ್ವಕಾರ್ಯಂ ಚ ಸದಾ ಚಿಂತ್ಯಂ ಪರಕಾರ್ಯಂ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥ ೭ ॥
 ಮೂರ್ಖಸ್ತ್ರೀಬಾಲಶತ್ರುಣಾಂ ಯಶ್ಚಂದೇನಾನುವರ್ತತೇ ।
 ವ್ಯಸನೇ ಪತತೇ ಘೋರೇ ಸತ್ಯಮೇತದುದೀರಿತಂ ॥ ೮ ॥
 ದೇವುನಾಚ :-

ಭಾರ್ಯಯಾಃಭೃಥಿತೋ ಭರ್ತಾ ಕಾರಣಂ ಬಹು ಭಾಷತೇ ।
 ಲಘುತ್ವಂ ಯಾತಿ ಸಾ ನಾರೀ ಏವಂ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಪತ್ಯತೇ ॥ ೯ ॥
 ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಯದಿ ಮಾಂ ತ್ವಂ ನ ಮನ್ಯಸೇ ।
 ಸಾರ್ವತ್ಯಾ ಪ್ರೇರಿತೋ ದೇವೋ ಗತೋಽಸೌ ದಾನವಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೧೦ ॥
 ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಕಿಮರ್ಥಂ ಪಿಬಸೇ ಧೂಮಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ತಪ್ಯಸೇ ತಪಃ ।
 ಕಿಂ ದುಃಖಂ ಕಿಂ ನು ಸಂತಾಪೋ ವದ ಕಾರ್ಯಮುಭೇದಿಸ್ವಿತಂ ॥ ೧೧ ॥
 ಯುನಾ ತ್ವಂ ದೃಶ್ಯಸೇದ್ಯಾಃಪಿ ವರ್ಷವಿಂಶತಿರೇವ ಚ ।
 ತದಾಚಕ್ಷ್ಣ್ವ ಹಿ ಮೇ ಸರ್ವಂ ತಪಸಃ ಕಾರಣಂ ಮಹತ್ ॥ ೧೨ ॥

೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೇವಿ! ನೀನು ಆಡಿದ ಮಾತು ನನಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾವು ಮೊದಲು ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

೮. ಮೂರ್ಖ, ಸ್ತ್ರೀ, ಬಾಲಕ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನನುಸರಿಸುವವನು ಘೋರವಾದ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ನಾನು ಹೇಳಿರುವುದು ನಿಜ.

೯. ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ಪತ್ನಿಯು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಪತಿಯು ಬಹುಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಲಾಘವವನ್ನು ಹೊಂದುವಳು. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೀಗೆ ಸಾರುವುದು.

೧೦. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮಾನಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು.” ಹೀಗೆ ಸಾರ್ವತಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಲು ಶಂಕರನು ಆ ದಾನವನೊಡನೆ ಹೋದನು.

೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದಾನವ! ನೀನು ಹೀಗೇಕೆ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ? ಏಕೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಯಾವ ದುಃಖ ಅಥವಾ ಸಂತಾಪವುಂಟಾಗಿದೆ? ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು.

೧೨. ನೀನು ಈಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಯುವಕನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಇರುವ ಮಹತ್ಕಾರಣವೇನು? ಹೇಳು.

ದಾನವ ಉವಾಚ :-

ಅಚಲಾ ದೀಯತಾಂ ಭಕ್ತಿರ್ಮಮ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ ತವೋಪರಿ ।

ಅಪರಂ ವರ್ಷಸಾಹಸ್ರಂ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಮೇ ಗತಂ ವಿಭೋ

॥ ೧೩ ॥

ದಿನಸಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇ ದ್ವೇ ಪೂರ್ಣೇ ತ್ವತ್ತಪಸಾ ಮಮ

॥ ೧೪ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯಾಚಸ್ವಾಭೀಪ್ಸಿತಂ ಕಾರ್ಯಂ ತುಷ್ಣೋಹಂ ತವ ಸುವ್ರತ ।

ದೇವಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ದಾನವಃ

॥ ೧೫ ॥

ಕಿಂ ನಾಕಂ ಯಾಚಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಕಿಮದ್ಯ ಸಕಲಾಂ ಮಹೀಂ ।

ಏನಂ ಸ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕಾಮಬಾಣೇನ ಪೀಡಿತಃ

॥ ೧೬ ॥

ದಾನವ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋಸಿ ಮೇ ದೇವ ವರಂ ದಾಸ್ಯಸಿ ಮೇ ಪ್ರಭೋ ।

ಸಂಗ್ರಾಮೈಸ್ತು ನ ತುಷ್ಣೋಹಂ ಬಲಂ ನಾಸ್ತೀತಿ ಕಿಂಚನ

॥ ೧೭ ॥

ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನ್ಯಹಂ ದೇವ ಪಾಣಿನಾ ಸಮುಪಸ್ಪೃಶೇ ।

ದೇವದಾನವಗಂಧರ್ವೋ ಭಸ್ಮಸಾದ್ಯಾತು ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್

॥ ೧೮ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯತ್ತ್ವಯಾ ಚಿಂತಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಫಲಂ ತವ ।

ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಗಚ್ಛ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಭವನಂ ಪ್ರತಿ ದಾನವ

॥ ೧೯ ॥

೧೩-೧೪. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸ್ಥಿರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ ಒಂದು ಸಾವಿರ ದಿನಗಳೂ ಕಳೆದುವು.

೧೫-೧೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಸುವ್ರತನಾದ ದಾನವನೆ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಯಾವ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಕಾಮಬಾಣದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಆ ದಾನವನು ಶಂಕರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಈಗ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬೇಡಲೋ, ಅಥವಾ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಯಾಚಿಸಲೋ? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಆ ತರುವಾಯ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೧೭. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸ್ವಾಮಿ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನಾನು ಸಮರದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಬಲವಿಲ್ಲವೆಂದಿಲ್ಲ.

೧೮. ನಾನು ಯಾವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟುವೆನೋ; ಅವನು ದೇವ, ದಾನವ, ಗಂಧರ್ವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡಲೆ ಬೂದಿಯಾಗಲಿ.

೧೯. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದಾನವ! ನೀನು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸಫಲವಾಗುವುದು. ಏಳು, ಬೇಗನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗು.

ದಾನವ ಉವಾಚ :-

ಸ್ಥೀಯತಾಂ ದೇವದೇವೇಶ ಯಾವಜ್ಞಾಸ್ತಾಮಿ ತೇ ವರಂ ।
ಯುಷ್ಮನ್ನೂರ್ಧ್ವಿ ನ್ಯಸೇ ಪಾಣಿಂ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಮೇ ಭವೇದ್ಯಥಾ ॥ ೨೦ ॥
ತತಶ್ಚಾನಂತರಂ ದೇವಶ್ಚಿಂತಯಾನೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ನ ಸ್ಕಂದೋ ನ ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಾ ಯಃ ಕಾರ್ಯೇಷು ಕ್ಷಮೋಽಧುನಾ ॥ ೨೧ ॥
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚೈವಾಪದಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ದೇವಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ ವೃಷಂ ।
ಅನೇನ ಸಹ ಪಾಪೇನ ಯುಧ್ಯಸ್ತ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಕ್ಷಣಂ ॥ ೨೨ ॥
ಕರಂ ಪ್ರಾಸಾರಯದ್ವೈತೋ ದೇವಂ ಮೂರ್ಧ್ವಿಕಲ ಸ್ಪೃಶೇತ್ ।
ಲಾಂಗೂಲೇನಾಹತೋ ದೈತ್ಯೋ ವಿಷಣ್ಣಃ ಪತಿತೋ ಭುವಿ ॥ ೨೩ ॥
ದೇವಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಮಾಶಾಂ ಗತಶ್ಚೈವೋಮಯಾ ಸಹ ।
ಭಯಭೀತೋ ನಿರೀಕ್ಷೇತ ಗ್ರೀವಾಂ ಭಜ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೨೪ ॥
ಗತೇಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಯುಯುಧೇ ವೃಷಭೇಣ ಸಃ ।
ದ್ವಾನೇತೌ ಬಲಿನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠೌ ಯುಯುಧಾತೇ ಮಹಾಬಲೌ ॥ ೨೫ ॥
ಪ್ರಹಾರೈರ್ವಜ್ರಸದೃಶೈಃ ಕೋಪೇನ ಘಟಿಕಾತ್ರಯಂ ।
ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ನ ಸ್ಪೃಶೇದ್ಯೋ ನೈ ವೃಷಭಸ್ಯ ಶಿರಸ್ತಥಾ ॥ ೨೬ ॥
ಹತ್ವಾ ಲಾಂಗೂಲಪಾತೇನ ಆಗತೋ ವೃಷಭಸ್ತದಾ ।
ಉತ್ಥಿತಶ್ಚಾಃಪ್ಯಸೌ ದೈತ್ಯೋ ವ್ರಜತೇ ವೃಷಸೃಷ್ಟತಃ ॥ ೨೭ ॥

೨೦. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವೇಶ! ನಿನ್ನ ವರವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲು. ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನು ಇಡುವೆನು.

೨೧-೨೨. ಅನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನು ತನಗೆ ಬಂದ ಅವತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತ, ಹರಿ, ಬ್ರಹ್ಮರು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲವೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ವೃಷಭನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಈಗ ನೀನು ಈ ಪಾಪಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು.

೨೩. ದಾನವನು ಕೈಯನ್ನು ಚಾಚಿ ಈಶ್ವರನ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೃಷಭದ ಬಾಲದಿಂದ ತಾಡಿತನಾಗಿ ಖೇದಕೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು.

೨೪-೨೫. ಶಂಕರನು ಭೀತನಾಗಿ ಉಮೆಯೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ಆ ದಾನವನು ಮರಳಿಮರಳಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದನು. ಶಂಕರನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಅವನು ವೃಷಭನೊಡನೆ ಕಾಳಗ ಮಾಡಿದನು.

೨೬-೨೭. ಅತಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೋಪದಿಂದ ವಜ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ಮೂರು ಘಳಿಗೆಗಳ ಕಾಲ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು. ವೃಷಭ

ವಾಯುನೇಗೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ಆಗತಂ ದಾನವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೃಷೋ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೮ ||

ಆರುಹ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಮೇ ದೇವ ಶೀಘ್ರಮೇವ ಹಿ ಗಮ್ಯತಾಂ |

ಆರುಹ್ಯ ವೃಷಭಂ ದೇವೋ ಜಗಾಮ ಚೋಮಯಾ ಸಹ || ೨೯ ||

ನಾಕಂ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತತೋ ದೇವೋ ಗತಃ ಶಕ್ರಸ್ಯ ಮಂದಿರಂ |

ನಾತ್ಯಜದ್ಧೇವಪೃಷ್ಠಂ ತು ದಾನವೋ ಬಲದರ್ಪಿತಃ || ೩೦ ||

ಇಂದ್ರಲೋಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗತಸ್ತದಾ |

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಗತೋ ದೇವೋ ಭಯಾತ್ಸಹ ದಿವೌಕಸ್ಯಃ || ೩೧ ||

ಅಪಶ್ಯತ್ತತ್ರ ತತ್ಪ್ರೇವ ಪೃಷ್ಠೇ ಲಗ್ನಂ ತು ದಾನವಂ |

ಸರ್ವಾಂಲ್ಲೋಕಾನ್ಪ್ರಮಿತ್ವಾತು ದೇವೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಃ || ೩೨ ||

ನ ಸ್ಥಾನಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕಂಚಿದ್ಯತ್ರ ವಿಶ್ರಮ್ಯತೇ ಕ್ಷಣಂ |

ದೇವದಾನವಯೋಸ್ತತ್ರ ಯುದ್ಧಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ || ೩೩ ||

ಹರ್ಷಿತಾತ್ಮಾ ಮುನಿಸ್ತತ್ರ ಚಿರಂ ನೃತ್ಯತಿ ನಾರದಃ |

ಧನ್ಯೋಽಹಮದ್ಯ ಮೇ ಜನ್ಮ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಜೀವಿತಂ || ೩೪ ||

ನಂದರೋ ಆ ದಾನವನು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಿರುವಂತೆ ಬಾಲದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ದೈತ್ಯನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ವೃಷಭನನ್ನು ಹಿಂದಟ್ಟಿ ಹೋದನು.

೨೮-೨೯. ಅವನು ವಾಯುನೇಗದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನೆಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವೃಷಭನು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು, “ದೇವ! ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು” ಎಂದನು. ಶಂಕರನು ಅದರಂತೆ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟನು.

೩೦. ಶಂಕರನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಇಂದ್ರನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಬಲದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡ ದಾನವನು ಅವನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

೩೧-೩೪. ಆಗ ಶಿವನು ಇಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಭಯದಿಂದ ತಾನು ಹೋದೆಡೆಗೆಲ್ಲ ದಾನವನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು. ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ಸ್ಥಳವೂ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾರದನು ದೇವದಾನವರಿಗೆ ದಾರುಣಸಮರವಾಗುವುದೆಂದರಿತು, “ನಾನು ಈ ದಿನ ಧನ್ಯನಾದೆನು. ನನ್ನ ಜೀವನವು ಸುಜೀವನವಾಯಿತು” ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಕುಣಿದನು.

ಮಹಾಂತಂ ಚ ಕಲಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂತೋಷಃ ಪರಮೋಭವತ್ |

ದೇವದಾನವಯೋಸ್ತತ್ರ ಯುದ್ಧಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಚ ನಾರದಃ || ೩೫ ||

ಅಜಗಾಮ ತತೋ ವಿಪ್ರೋ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೋಽಥ ತಂ ವಿಪ್ರಂ ಪ್ರತಿಪೂಜ್ಯಾಬ್ರವೀದಿದಂ || ೩೬ ||

ಭೋ ನಾರದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾನೀಷೇ ಕೇಶವಂ ಕ್ವಚಿತ್ |

ಗತ್ವಾ ತತ್ರ ಚ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಕೇಶವಾಯ ನಿವೇದಯ || ೩೭ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ದೇವದಾನವಸಿದ್ಧಾ ನಾಂ ಗಂಧರ್ವೋರಗರಕ್ಷಸಾಂ |

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದೇವೇಶೋ ಹರತೇ ಧ್ರುವಮಾಪದಂ || ೩೮ ||

ಅಸಂಭಾವ್ಯಂ ನ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಮನಸಾಃಪಿ ನ ಚಿಂತಯೇತ್ |

ಈದೃಶೀಂ ನೈವ ಬುಧ್ಯಾಮಿ ಅಪದಂ ಚ ವಿಭೋ ತವ || ೩೯ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಗಚ್ಛ ನಾರದ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ |

ವಿದಿತಂ ಚ ತ್ವಯಾ ಸರ್ವಂ ಯತ್ಕೃತಂ ದಾನವೇನ ತು || ೪೦ ||

ಅನಥ್ಯೋ ದಾನವೋಹ್ಯೇಷ ಸೇಂದ್ರೈರಪಿ ಮರುದ್ಗಣೈಃ |

ಗತ್ವಾ ತು ಕೇಶವಂ ದೇವಂ ನಿವೇದಯ ಮಹಾಮುನೇ || ೪೧ ||

೩೫-೩೬. ದೊಡ್ಡ ಜಗಳವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನು ಆ ದೇವದಾನವರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶಿವನೆಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಶಿವನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಪೂಜಿಸಿ ಹೀಗೆಂದನು.

೩೭. “ಎಲೈ ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ನಾರದನೆ! ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ಈ ಯುದ್ಧದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸು.”

೩೮-೩೯. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಹರನೆ! ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ನಾಗರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ನಿನಗೆ ಅಪತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದರೇನು? ನಿನಗೆ ಅಪತ್ತು ಅಸಂಭಾವ್ಯವೂ, ಹೇಳಲಾಗದಿರುವುದೂ, ಆಲೋಚಿಸಲನರ್ಹವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಅಪತ್ತು ನಿನಗುಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದು ಅರಿಯೆನು.

೪೦. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಾರದ! ನೀನು ಬೇಗನೆ ವಿಷ್ಣುವಿನೆಡೆಗೆ ಹೋಗು. ಈ ದಾನವನು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

೪೧. ಇವನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವಧ್ಯನಾಗಿರುವನು. ವಿಷ್ಣುವಿನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸು.

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ನ ತು ಗಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ದೇವ ಸುಪ್ತಃ ಕ್ಷೀರೋದಧೌ ಸುಖೀ |
ಕೇಶವಃ ಪ್ರೇರಣೇಹ್ಯೇಷಾಮಾದೇಶೋ ದೀಯತಾಂ ಪ್ರಭೋ || ೪೨ ||
ಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಸ್ತಾ ದುಹಿತ್ರಾ ವಾ ರಾಜಾನಂ ಚ ತಥಾ ಪ್ರಭುಂ |
ಗುರುಂ ಚೈವಾದಿತಃ ಕೃತ್ವಾ ಶಯಾನಂ ನ ಪ್ರಚೋದಯೇತ್ || ೪೩ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ಕ್ವಚಿದಗಾರೇಷು ವಹ್ನಿರುತ್ಪದ್ಯತೇ ಮಹಾನ್ |
ನಿಧನಂ ಯಾಂತಿ ತತ್ರ ಸ್ಥಾ ಯದ್ಬುದ್ಧೀರನ್ವ ಸೂರಯಃ || ೪೪ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ಶೀಘ್ರಂ ಗಚ್ಛ ಮಹಾದೇವ ಆತ್ಮಾನಂ ರಕ್ಷ ಸುಪ್ರಭೋ |
ಗಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ನ ಸಂದೇಹೋ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ || ೪೫ ||
ತತೋ ನಂದಿಮಹಾಕಾಲೌ ಸ್ತಂಭಹಸ್ತೌ ಭಯಾನಕೌ |
ಜಘ್ನತುರ್ದಾಸವಂ ತತ್ರ ಮುದ್ಗರಾದಿಭಿರಾಯುಧೈಃ || ೪೬ ||
ತ್ರಯೋಽಪಿ ಚ ಮಹಾಕಾಯಾಃ ಸಪ್ತತಾಲಪ್ರಮಾಣಕಾಃ |
ನ ಶನೋ ಜಾಯತೇ ತೇಷಾಂ ಯುದ್ಧತಾಂ ಚ ಪರಸ್ಪರಂ || ೪೭ ||

೪೨. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶಂಕರ! ನಾನು ಕೇಶವನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲಾರೆ. ಆತನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿರುವನು. ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚಿಸಲು ಇವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡು.

೪೩. ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಸಹೋದರಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮಗಳೇ ಆಗಲಿ ದೊರೆಯನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೂ, ಗುರುವನ್ನೂ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಎಚ್ಚಿಸಬಾರದು.

೪೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಸಾಯುವರೆಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆ?

೪೫. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶಂಕರ! ಬೇಗನೆ ಹೋಗು. ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು ವಿಷ್ಣುವಿನೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

೪೬. ಬಳಿಕ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಹಿಡಿದವರೂ, ಭಯಂಕರರೂ ಆದ ನಂದಿ ಮಹಾಕಾಲರು ಮುದ್ಗರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಆ ದಾನವನನ್ನು ಹೊಡೆದರು.

೪೭. ದೊಡ್ಡ ಶರೀರವುಳ್ಳವರೂ, ಏಳು ತಾಳೆಮರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಆ ಮೂವರೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಅದು ಶಾಂತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ತತಶ್ಚಾನಂತರಂ ವಿಪ್ರೋಃಗಚ್ಛತ್ತಂ ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿ |

ಸುಪ್ತಂ ಕ್ಷೀರಾರ್ಣವೇಷಪಶ್ಯಚ್ಛೇಷಪರ್ಯಂಕಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೪೮ ||

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಾದಯುಗಂ ಗೃಹ್ಯ ಊರೂಪರಿ ನಿವೇಶಿತಂ |

ಅಸ್ಪರೋಗೀಯಮಾನಂ ತು ಭಕ್ತ್ಯಾನಮ್ಯ ಚ ಕೇಶವಂ || ೪೯ ||

ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಜೀವಿತಂ |

ಉತ್ಥಾಪಯಸ್ವ ದೇವೇಶಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ತ್ವನುವಿಶಂಕಿತಾ || ೫೦ ||

ನಾರದಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಾದಾಂಗುಷ್ಯಂ ವ್ಯನುರ್ದಯತ್ |

ನಾರದಸ್ತಿಷ್ಠತೇ ದ್ವಾರಿ ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಮಧುಸೂದನ || ೫೧ ||

ದೇವೋಽಪಿ ನಾರದಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಂ ಹರ್ಷಮುಪಾಗತಃ |

ಸ್ವಾಗತಂ ತು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಪ್ರಭಾತಾಃಪ್ಯ ಶರ್ವರೀ || ೫೨ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ದೇವ ಪ್ರಭಾತಂ ತವ ದರ್ಶನಾತ್ |

ಕುಶಲಂ ಚ ನ ದೇವಾನಾಂ ಶೀಘ್ರಮುತ್ತಿಷ್ಠ ಗಮ್ಯತಾಂ || ೫೩ ||

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ :-

ಬ್ರಹ್ಮಾಚೇಂದ್ರಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ತು ಮರುದ್ಗಣಾಃ |

ಅಪದಃ ಕಾರಣಂ ಯಚ್ಚ ತತ್ಸಮಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಸಿ || ೫೪ ||

೪೮. ಅನಂತರ ನಾರದನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶೇಷತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡನು.

೪೯-೫೦. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ತನ್ನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಅಪ್ಪರೆಯರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸಿ, “ಈ ದಿನ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಯಿತು. ಜೀವನವು ಸುಜೀವನವಾಯಿತು” ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ, “ಎಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆ! ನೀನು ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸು” ಎಂದನು.

೫೧. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ನಾರದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಲಿನ ಬೆರಳನ್ನು ಒತ್ತಿ, “ನಾರದನು ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿರುವನು. ಕೇಶವ! ಏಳು” ಎಂದಳು.

೫೨. ಕೇಶವನು ನಾರದನನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, “ಮುನಿವರ್ಯನೇ! ಸುಖಾಗಮನವೇ? ರಾತ್ರಿಯು ಸುಪ್ರಭಾತವಾಯಿತೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೫೩. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — “ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಈ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವು ಸಫಲವಾಯಿತು. ವೇದತೆಗಳು ಕುಶಲರಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇಗನೆ ಏಳು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು.”

೫೪. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ರುದ್ರರಿಗೂ

ನಾರದ ಉವಾಚ :—

ದಾನವೇನ ಮಹಾತೀವ್ರಂ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಸುದಾರುಣಂ ।
 ರುದ್ರೇಣ ಚ ವರೋ ದತ್ತೋ ಭಸ್ಮತ್ವಂ ಮನಸೇಽಪ್ಸಿತಂ ॥ ೫೫ ॥
 ವರದಾನಬಲೇನ್ನೈವ ಸ ದೇವಂ ಹಂತುಮರ್ಹತಿ ।
 ಈದೃಶಂ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನೀತೋ ದೇವೋಽಮರೈಃ ಸಹ ॥ ೫೬ ॥
 ನಾರದಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜಗಾನು ಸ ಮುನಿರ್ಹರಿಃ ।
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಸ್ತಮಿಶಾನಂ ಗಚ್ಛಂತಂ ದಿಶಮುತ್ತರಾಂ ॥ ೫೭ ॥
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಂ ಚ ರುದ್ರೋಽಥ ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
 ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ದೇವಂ ಚ ಮಧುಸೂದನಃ ॥ ೫೮ ॥

ವಿಷ್ಣು ರುವಾಚ :—

ಭಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ದೇವ ಕಥ್ಯತಾಂ ಚ ಮಹೇಶ್ವರ ।
 ದೇವದಾನವಯಕ್ಷಾಣಾಂ ಪ್ರೇಷಯೇಯಂ ಯಮಾಲಯಂ ॥ ೫೯ ॥
 ಲಲಾಟೇ ಚ ಕೃತೋ ಘರ್ನೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಚ ಮಹೇಶ್ವರ ।
 ಛಿತ್ವಾ ಶಿರಸ್ತಥಾಂಗಾನಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ನ ಶಂಶಯಃ ॥ ೬೦ ॥

ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಪತ್ತಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಅದನ್ನು ಕೇಳಲರ್ಹ ನಾಗಿರುವೆನು.

೫೫-೫೬. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದಾನವನೋರ್ವ ಕಠಿನವಾದ ತವನನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ರುದ್ರನು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮುಟ್ಟಿದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮ ಸಾತ್ಕರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವರವಾಗಿತ್ತನು. ದಾನವನು ಆ ವರದಾನದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಶಂಕರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಅವನ ಕಾರ್ಯವನ್ನರಿತು ದೇವತೆಗಳು ಶಂಕರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು

೫೭. ವಿಷ್ಣುವು ನಾರದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕಂಡನು.

೫೮. ರುದ್ರನೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಅವನನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಕೊಂಡನು. ನಾರಾಯಣನು ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೀಗೆಂದನು.

೫೯. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹೇಶ್ವರ! ನಿನಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಹೇಳು. ನಿನಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವ ದೇವ, ದಾನವ ಯಕ್ಷರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಯಮಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು.

೬೦. ತಲೆ, ಅಂಗಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಬೆವರು ನಿನ್ನ ಹಣೆ ಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದಲ್ಲ!

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ನಾಸ್ತಿ ಸೌಖ್ಯಂ ಚ ಮೂರ್ಖೇಷು ನಾಸ್ತಿ ಸೌಖ್ಯಂ ಚ ರೋಗಿಷು |

ಪರಾಧೀನೇನ ಸೌಖ್ಯಂ ತು ಸ್ತ್ರೀಜಿತೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ || ೬೧ ||

ಸ್ತ್ರೀಜಿತೇನ ಮಯಾ ವಿಷ್ಣೋ ವರೋ ದತ್ತಸ್ತು ದಾನವೇ |

ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಛಾ ನ್ಯಸೇತ್ಪಾಣಿಂ ಸ ಭವೇದ್ಭಸ್ಮಪುಂಜನತ್ || ೬೨ ||

ಅಜೇಯಶ್ಚಾನ್ಮರಶ್ಚೈವ ಮಯಾ ಹ್ಯುಕ್ತಃ ಸ ಕೇಶವ |

ಹಂತುಮಿಚ್ಛತಿ ಮಾಂ ಸಾಪ ಉಪಾಯಸ್ತವ ವಿದ್ಯತೇ || ೬೩ ||

ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ :-

ಗಚ್ಛಂತು ಅನುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ ಸಹ ಶಂಕರ |

ಉಪಾಯಂ ಸರ್ಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ವಧಾರ್ಥಂ ದಾನವಸ್ಯ ಚ || ೬೪ ||

ರೇವಾಯಾಶ್ಚ ತಟೀ ತಿಷ್ಠ ದೇವ ತ್ವಮನುರೈಃ ಸಹ |

ಕಾಲಕ್ಷಯೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಗಮ್ಯತಾಂ ತ್ವರಿತಂ ಪ್ರಭೋ || ೬೫ ||

ದಕ್ಷಿಣಾ ಯತ್ರ ಗಂಗಾ ಚ ರೇವಾ ಚೈವ ಮಹಾನದೀ |

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಚ ದೃಶ್ಯೇತ ಪ್ರಾಚೀ ಚೈವ ಸರಸ್ವತೀ || ೬೬ ||

ತತ್ಸಮಂ ಚ ಮಹಾತೀರ್ಥಂ ನ ಮರ್ತ್ಯೇ ಚೈವ ದೃಶ್ಯತೇ |

ಸ್ನಾನಂ ಯೇ ತತ್ರ ಕುರ್ವಂತಿ ದಾನಂ ಚೈವ ತು ಭಕ್ತಿತಃ || ೬೭ ||

ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಂ ಸಾಪಂ ನಶ್ಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಏತತ್ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ || ೬೮ ||

೬೧. ಮೂರ್ಖರಿಗೂ, ರೋಗಿಗಳಿಗೂ, ಪರಾಧೀನನಾದವನಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀವಶನಾದವನಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೬೨-೬೩. ಸ್ತ್ರೀವಶನಾದ ನಾನು ಈ ದಾನವನಿಗೆ, “ನೀನು ಯಾರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯನ್ನು ಇಡುವೆಯೋ ಅವನು ಬೂದಿಯಾಗುವನು. ಅಜೇಯನೂ, ಅಮರನೂ ಆಗುವೆ” ಎಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಪಾಪಿಯಾದ ಇವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಬಯಸುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ.

೬೪. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಶಂಕರ! ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಡಲಿ. ಆ ದಾನವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆನು.

೬೫. ಶಂಕರ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿರು. ಕಾಲವಿಳಂಬಮಾಡಬೇಡ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗು.

೬೬-೬೮. ದಕ್ಷಿಣಗಂಗೆ, ರೇವಾನದಿ, ಪ್ರಾಚೀಸರಸ್ವತೀ ಇವುಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುವೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಾತೀರ್ಥವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದವರ ಏಳು

ಗಮ್ಯತಾಂ ತತ್ರ ದೇವೇಶ ಉಂಕೇಶಂ ತ್ವಂ ಸಹಾಸನುರೈಃ	
ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ವಚನಾದೇವ ಪ್ರವಿಷ್ಣೋ ಹೃದಮುತ್ತಮಂ	೬೯
ರತಿಂ ಸುನುಹತೀಂ ಚಕ್ರೇ ಸಹ ತತ್ರ ಮರುದ್ಗಣೈಃ	
ತತಶ್ಚಾನಂತರಂ ದೇವೋ ಮಾಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಹ್ಯನೇಕಥಾ	೭೦
ವಸಂತಮಾಸಂ ಸಂಸೃಜ್ಯ ಉದ್ಯಾನವನಶೋಭಿತಂ	
ಅಶೋಕೈರ್ಬಕುಲೈಶ್ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮವೃಕ್ಷೈಃ ಸುಶೋಭನೈಃ	೭೧
ಶ್ರೀವೃಕ್ಷೈಶ್ಚ ಕಪಿತ್ಥೈಶ್ಚ ಶಿರೀಷೈ ರಾಜಚಂಪಕೈಃ	
ಶ್ರೀಫಲೈಶ್ಚ ತಥಾ ತಾಟೈಃ ಕದಂಬೋದಂಬರೈಸ್ತಥಾ	೭೨
ಅಶ್ವತ್ಥಾದಿದ್ರುಮಶ್ಚೈವ ನಾನಾವೃಕ್ಷೈರನೇಕಶಃ	
ನಾನಾಪುಷ್ಪೈಃ ಸುಗಂಧಾಢ್ಯೈರ್ಭ್ರಮರೈಶ್ಚ ನಿನಾದಿತಂ	೭೩
ತಸ್ಮಿನ್ನಧ್ಯೇ ಮಹಾವೃಕ್ಷೋ ನ್ಯಗ್ರೋಧಶ್ಚ ಸುಶೋಭನಃ	
ಬಹುಪಕ್ಷಿಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಕೋಕಿಲಾರಾವ ನಾದಿನಃ	೭೪
ಕೃಷ್ಣೇನ ಚ ಕೃತಂ ತಸ್ಮಿನ್ನನ್ಯಾರೂಪಂ ಚ ತತ್ಕೃಣಾತ್	
ನ ತಸ್ಯಾಃ ಸದೃಶೀ ಕನ್ಯಾ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸ ಚರಾಚರೇ	೭೫
ಅನ್ಯಾಶ್ಚ ಕನ್ಯಕಾಃ ಸಪ್ತ ಸುರೂಪಾಃ ಶುಭಲೋಚನಾಃ	
ದಿವ್ಯರೂಪಧರಾಃ ಸರ್ವಾ ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ	೭೬

ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಉಂಕೇಶ ತೀರ್ಥವು ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವೂ ಆಗಿರುವುದು. ದೇವೇಶ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು.” ಶಂಕರನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಸರೋವರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಬಳಿಕ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಅನೇಕಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು.

೭೧-೭೪. ಅಶೋಕ, ಬಕುಲ, ಬ್ರಹ್ಮವೃಕ್ಷ, ಶ್ರೀವೃಕ್ಷ, ಬೇಲ, ಬಾಗಿ, ರಾಜಚಂಪಕ, ಶ್ರೀಫಲ, ತಾಳೆ, ಈಚಲ, ಅತ್ತಿ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷ ಗಳಿಂದಲೂ, ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಅನೇಕ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿಸುವುದಾಗಿ ತುಂಬಿಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಗೊಂಡ ಉದ್ಯಾನದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ವಸಂತಮಾಸವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ಆ ಉದ್ಯಾನದ ನಡುವೆ ಸುಂದರವೂ, ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಕೋಗಿಲೆಯ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ದೊಡ್ಡ ಆಲದಮರವಿದ್ದಿತು.

೭೫. ಅದರಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಕೂಡಲೆ ಕನ್ಯಾರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಕನ್ಯೆಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

೭೬-೭೮. ಅಲ್ಲದೆ ಸುಂದರಿಯರೂ, ಸುಂದರ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವರೂ, ದಿವ

ಪುಮಾಂಸನುಭಿಕಾಂಕ್ಷಂತೋಽಯದ್ಯೇಕಃ ಕಾನುಯೇತ್ತಿಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ಮೌಕ್ತಿಕೈ ರತ್ನಮಾಣಿಕ್ಯೈರ್ವೈಡೂರ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭನ್ಯಃ || ೭೭ ||
 ಕಾನುಹಾರೈಶ್ಚ ನಂಶೈಶ್ಚ ಬದ್ಧೋ ಹಿಂದೋಲಕಃ ಕೃತಃ |
 ಅರೂಢಾಶ್ಚ ಮಹಾಕನ್ಯಾ ಗಾಯಂತೇ ಸುಸ್ವರಂ ತದಾ || ೭೮ ||
 ಮಾರುತಃ ಶೀತಲೋ ವಾತಿ ವನಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುಶೋಭನಂ |
 ವಾತೇನ ಪ್ರೇರಿತೋ ಗಂಧೋ ದಾನವೋ ಘ್ರಾಣಸೀಡಿತಃ || ೭೯ ||
 ತತಃ ಕುಸುಮಗಂಧೇನ ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮಂ ಗತಃ |
 ಆಘ್ರಾಯ ಚೇದೃಶಂ ಪುಣ್ಯಂ ನ ದೃಷ್ಟಂ ನ ಶ್ರುತಂ ನುಯಾ || ೮೦ ||
 ವನೇ ಚಿಂತಯತಃ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ಯನಿಗೀತಂ ಸುಶೋಭನಂ |
 ಗೀತಸ್ಯ ಚ ದ್ವನಿಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮೋಹಿತೋ ಮಾಯಯಾ ಹರೇಃ || ೮೧ ||
 ವ್ಯಾಧಸ್ಯೈವ ಮಹಾಕೂಟೇ ಪತಂತಿ ಚ ಯಥಾ ಮೃಗಾಃ |
 ಕಾಲಸ್ಪೃಷ್ಟಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣೇ ಪತಿತಶ್ಚ ನರಾಧಿಪ || ೮೨ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕನ್ಯಾಂ ಚ ತಾಂ ದೈತ್ಯೋ ಮೂರ್ಛಯಾ ಪತಿತೋ ಭುವಿ |
 ಪತಿತೇನ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾಕಾ ಕನ್ಯಾ ವಟಿತಲೇ ಸ್ಥಿತಾ || ೮೩ ||

ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾಮಿಸುವ ಪುರುಷನನ್ನು ವ್ಯಾಮೋಹಗೊಳಿಸುವವರೂ ಆದ ಇತರ ಏಳು ಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಮುತ್ತು, ರತ್ನ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಕಾನುಹಾರ, ಕೊಳಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಯ್ಯಾಲೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡಿದರು.

೭೯. ಗಾಳಿಯು ಶೋಭನವಾದ ವನವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸಿತು. ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬಂದ ಸುವಾಸನೆಯು ದಾನವನ ಮೂಗನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು.

೮೦-೮೧. ಆ ಹೂವಿನ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ದಾನವನು ಅದನ್ನು ಮೂಸಿ ಇಂತಹ ಪರಿಮಳವನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಆಘ್ರಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ಇಂಪಾದ ಹಾಡು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಾನವನು ಹರಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡನು.

೮೨. ಕಾಲಪುಷ್ಪದಾನವನು ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಬೇಡನಿಂದ ಮೃಗಗಳು ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ವಿಷ್ಣು ವಿನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು.

೮೩. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಅವನು ಅಲದಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡನು.

ಅಸ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಪುನಃ ಕಾಮೇನ ಪೀಡಿತಃ |

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಹೇಮದಂಡಂ ತು ತಾಂ ಪಾತಯಿತುಮಿಚ್ಛತಿ || ೮೪ ||

ಕನ್ನೋವಾಚ :-

ಮಾ ಮಾನುಸಸ್ಪರ್ಶಯ ತ್ವಂ ಹಿ ಕುಮಾರ್ಯಹಂ ಕುಲೋತ್ತಮ |

ಭೋ ಮುಂಚ ಮುಂಚ ಮಾಂ ಶೀಘ್ರಂ ಯಾವದ್ಗಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಗೃಹಂ ||

ದಾನವ ಉವಾಚ :-

ಅಹಂ ವಿನಾಹಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಯಾ ಸಹ ಸುಶೋಭನೇ |

ಭೂಪೃಷ್ಠೇ ಸಕಲೇ ರಾಜ್ಞೇ ಭವಸ್ಯೇವಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೮೫ ||

ಕನ್ನೋವಾಚ :-

ಪಿತಾ ರಕ್ಷತಿ ಕೌಮಾರೇ ಭರ್ತಾ ರಕ್ಷತಿ ಯೌವನೇ |

ಪುತ್ರೋ ರಕ್ಷತಿ ವೃದ್ಧತ್ವೇ ನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮರ್ಹತಿ || ೮೬ ||

ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಮಮೈವಾಸ್ತಿ ಉತ್ಪನ್ನಾಹಂ ಮಹತ್ಕುಲೇ |

ಯಾಚ್ಯಸ್ತು ಮತ್ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ಮಾತಾಃಪಿ ಹಿ ತಥೈವ ಚ || ೮೭ ||

ದಾನವ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ಮಾಂ ನೇಚ್ಛಸೇ ತ್ವದ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ನಾಽವಲಂಬಸೇ |

ಮಮಾಽಪಿ ಚ ತದಾ ಹತ್ಯಾ ಸತ್ಯಂ ಚ ಶುಭಲೋಚನೇ || ೮೮ ||

೮೪. ಆ ದಾನವನು ನಾರಿಯರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಕೋಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬೀಳಿಸಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

೮೫. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಎಲೈ ಕುಲೀನನೇ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡ ನಾನು ಕನ್ಯೆಯು. ಬೇಗನೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾನು ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವೆನು.

೮೬. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸುಂದರಿ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವೆನು ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೂ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ರಾಣಿಯಾಗುವೆ.

೮೭. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯೂ, ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಗಂಡನೂ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಮಗನೂ ರಕ್ಷಿಸುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಲ್ಲ.

೮೮. ನಾನು ದೊಡ್ಡ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಸಹೋದರರನ್ನು ಯಾಚಿಸಬೇಕು.

೮೯. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸುಂದರಿ! ನೀನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಾಯುವೆನು.

ಕನ್ಯಾ ಉವಾಚ :—

ವಿಶ್ವಾಸೋ ನೈವ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಯಾದ್ಯಶೇ ತಾದ್ಯಶೇ ನರೇ |
 ನರಾಃ ಸ್ತ್ರೀಷು ವಿಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ಲಂಪಟಾಃ ಕಾಮಮೋಹಿತಾಃ || ೯೦ ||
 ಪರಿಣೇಯ ತು ಮಾಂ ತ್ವಂ ಹಿ ಭುಂಕ್ಷ್ಯ ಭೋಗಾನ್ಮಯಾ ಸಹ |
 ಜನ್ಮನಾಶೋ ಭವೇತ್ಪಶ್ಯಾನ್ಮತ್ವಂ ನಾನೋ ಭವೇನ್ಮಮ || ೯೧ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಕ್ಷತ್ರೀಣೇ ವೈಶ್ಯಾ ಶೂದ್ರೀ ಯಾವತ್ತಥೈವ ಚ |
 ದ್ವಿತೀಯೋ ನ ಭವೇದ್ಭರ್ತಾ ಏಕಾಕೀಚೇಹ ಜನ್ಮನಿ || ೯೨ ||

ದಾನವ ಉವಾಚ :—

ಯತ್ತ್ವಯಾ ಗದಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ತನ್ಮಯಾ ಧಾರಿತಂ ಹೃದಿ |
 ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಮೇ ಕುರುಷ್ವಾನ್ಯ ಯತ್ತೇ ಮನಸಿ ರೋಚತೇ || ೯೩ ||
 ಕನ್ಯೋವಾಚ :—

ಜಾನೀಷ್ಟ ಗೋಪಕನ್ಯಾಂ ಮಾಂ ಕ್ರೀಡಾಮಿ ಸಖಿಭಿಃ ಸಹ |
 ಅಸ್ತತ್ಕುಲೇಷು ಯದ್ದಿವ್ಯಂ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಯಥಾವಿಧಿ || ೯೪ ||
 ನ ತದ್ವಿವ್ಯಂ ಕುಲೇಃಸ್ಮಾಕಂ ವಿಷಂ ಕೋಶಂ ನ ತತ್ತಲಾ |
 ಗೋಪಾನ್ವಯೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಹಸ್ತಃ ಶಿರಸಿ ಧೀಯತೇ || ೯೫ ||

೯೦. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ; ಯಾವ ಮನುಷ್ಯ ನಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಕೆಯಿಡಬಾರದು. ಕಾಮಮೋಹಿತರಾದ ಪುರುಷರು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಲಂಪಟರೂ, ವಿಚಿತ್ರರೂ ಆಗಿರುವರು.

೯೧-೯೨. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನೊಡನೆ ಸುಖವ ನ್ನನುಭವಿಸು. ನೀನು ಮೃತನಾದರೆ ನನಗೆ ನೀನೂ ಇಲ್ಲ. ಇತರರೂ ಪತಿಯಾಗು ವಂತಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಎರಡನೆ ಗಂಡ ನಾಗಬಾರದು (ಪುನರ್ವಿವಾಹವಾಗಬಾರದು). ಅವರು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗ ರಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು.

೯೩. ದಾನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೆ ಕನ್ಯೆಯೆ ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು.

೯೪. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ನಾನು ಗೊಲ್ಲರಕನ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿ. ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ವಿಹಿತವಾದ ದಿವ್ಯವಿಧಿ ಯೊಂದಿದೆ. ಆ ವಿಧಿಯನ್ನು ನೀನೀಗ ಆಚರಿಸು.

೯೫. ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ವಿಷ, ಬೊಕ್ಕಸ, ತಕ್ಕಡಿಗಳು ದಿವ್ಯಗಳಲ್ಲ. ಗೊಲ್ಲರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಕೈಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಮಾಂಧೇನೈವ ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಮಸ್ತಕೇ ಕರಃ |
 ತತ್ಕ್ಷಣಾದ್ಭಸ್ಮಸಾದ್ಭೂತೋ ದಗ್ಧಸ್ತುಣಚಯೋ ಯಥಾ || ೯೬ ||
 ಕೇಶವೋಪರಿ ದೇವೈಸ್ತು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಃ ಶುಭಾ ಕೃತಾ |
 ಹೃಷ್ವಾಃ ಸರ್ವೇಗಮಂದೇವಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ವಿಗತಜ್ವರಾಃ || ೯೭ ||
 ಕ್ಷೀರೋದಂ ಕೇಶವೋಗಚ್ಛತ್ಕಾಲಪೃಷ್ಠೇ ನಿಪಾತಿತೇ |
 ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚರಿತಂ ದಾನವಸ್ಯ ಚ || ೯೮ ||
 ಸ ಜಯಿಾ ಜಾಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಶಂಕರಸ್ಯ ವಚೋ ಯಥಾ |
 ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ರಾಜಂಲ್ಲಿಂಗೇಶ್ವರಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ || ೯೯ ||
 ಲೀನಂ ಚ ಪಾತಕಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ನಶ್ಯತಿ |
 ತ್ವಗಸ್ಥಿ ಶೋಣಿತಂ ಮಾಂಸಂ ಮೇದಸ್ಸಾಯುಸ್ತಥೈವ ಚ || ೧೦೦ ||
 ಮಜ್ಜಾ ಶುಕ್ರಗತಂ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯತೇ ಜನ್ಮಕೋಟಿಜಂ |
 ಲುಂಕೇಶ್ವರೇ ಮಹಾರಾಜ ತೋಯಂ ಪಿಬತಿ ಭಕ್ತಿತಃ || ೧೦೧ ||
 ತ್ರಿಭಿಃ ಪ್ರಸೃತಿ ಮಾತ್ರಾಭಿಃ ಪಾಪಂ ಯಾಂತಿ ಸಹಸ್ರಧಾ |
 ವಿಶೇಷೇಣ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಭೌ ಸಕ್ಷೌ ತು ಚಾಷ್ಟಮಿಾ || ೧೦೨ ||
 ಉಪೋಷ್ಯ ಯೋ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಿತೃಣಾಂ ಪಾಂಡುನಂದನ |
 ಉದ್ಧೃತಾಸ್ತೇನ ತೇ ಸರ್ವೇ ನಾರಕೀಯಾಃ ಪಿತಾಮಹಾಃ || ೧೦೩ ||

೯೬. ಅರಸ! ಕಾಮಾಂಧನಾದ ಅವನು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನು ಇಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಒಣಗಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯಂತೆ ಬೂದಿಯಾದನು.

೯೭. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಮೇಲೆ ಶುಭಕರವಾದ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೯೮-೧೦೩. ಆ ಕಾಲಪೃಷ್ಠದಾನವನು ಮಡಿಯಲು ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಈ ದಾನವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದವನು ಶಂಕರನ ಮಾತಿನಂತೆ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರುವ ಪಾತಕವು ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ಲಿಂಗೇಶ್ವರ ವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಚರ್ಮ, ಮೂಳೆ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮೇದಸ್ಸು, ಸ್ನಾಯು, ಮಜ್ಜೆ, ಶುಕ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುವುದು. ಮಹಾರಾಜ! ಲುಂಕೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೂರುಬೋಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಪಾಪವು ಸಾವಿರವಿಧವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಮಾನವನು ಎರಡು ಸಕ್ಷಗಳ ಚತುರ್ದಶೀ, ಅಷ್ಟಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪಿತಾಮಹರೆಲ್ಲ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು.

ಕಾಕಿಣೀಂ ಚೈವ ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ವೇದಪಾರಗೇ |

ತೇನ ದಾನಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್ || ೧೦೪ ||

ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತು ನಾನ್ಯಥಾ ರಾಜಂ ಭಂಕರೋ ವದತೇ ತ್ವಿದಂ |

ಸ್ವರ್ಶಲಿಂಗಮಿದಂ ರಾಜಂ ಭಂಕರೇಣ ತು ನಿರ್ಮಿತಂ || ೧೦೫ ||

ಸ್ವರ್ಶಮಾತ್ರೇ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರುದ್ರನಾಸೋಽಭಿಜಾಯತೇ |

ತೇನ ದಾನಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್ || ೧೦೬ ||

ಏತಸ್ಮಾತ್ಕರಣಾದ್ರಾಜಂಲ್ಲೋಕಪಾಲಾಶ್ಚ ರಕ್ಷಕಾಃ |

ದುರ್ಗಾ ಚ ರಕ್ಷಣೇ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಚತುರ್ಹಸ್ತಧರಾ ಶುಭಾ || ೧೦೭ ||

ಧನದೋ ಲೋಕಪಾಲೇಶೋ ರಕ್ಷಕಶ್ಚೇಶ್ವರಸ್ಯ ಚ |

ರಕ್ಷತೀಹ ಸದಾಕಾಲಂ ಗ್ರಹವ್ಯಾಸಾರೂಪತಃ || ೧೦೮ ||

ಪುತ್ರಭ್ರಾತೃಸಮಾರೂಪೈಃ ಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧರೂಪಿಭಿಃ |

ಲುಂಕೇಶ್ವರಂ ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇವೈರ್ನಾರ್ಢ್ಯಾಪಿ ಮುಚ್ಯತೇ || ೧೦೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ನುಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಲುಂಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಸಪ್ತಷಷ್ಟಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೦೪-೧೦೫. ಅಲ್ಲಿ ನರನು ವೇದಪಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನಿತ್ತರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಎಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುವನು. ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೆ! ಶಂಕರನು ಇದನ್ನು ಸ್ವರ್ಶಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೧೦೬. ಇದರ ಸ್ವರ್ಶದಿಂದಲೇ ಮಾನವರಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೆಸಗಿದ ದಾನಗಳ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೦೭. ಶಂಕರನು ಈ ಲಿಂಗದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನೂ, ಚತುರ್ಭುಜಳಾದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು.

೧೦೮. ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಕುಬೇರನೂ ಈ ಲಿಂಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಂತೆ ಇದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೦೯. ಈ ಲುಂಕೇಶ್ವರನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಪುತ್ರಭ್ರಾತೃರೂಪದಿಂದಲೂ, ಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧರೂಪದಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಈಗಲೂ ತೃಪ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಲುಂಕೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಅರುವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ತರ್ಮೋದ್ಧಾರಯಃ

ಧನದರ್ಶನಾರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಧನದಸ್ಯ ತು ತತ್ತೀರ್ಥಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಯುಧಿಸ್ಥಿರ |
ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ || ೧ ||
ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ತತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇ ನಾಂತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
ಚೈತ್ರಮಾಸತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೨ ||
ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ |
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಧನದಂ ಬುಧಃ || ೩ ||
ದೀಪಂ ಘೃತೇನ ದಾತವ್ಯಂ ಗೀತಂ ವಾದ್ಯಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ |
ಪ್ರಭಾತೇ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಪ್ರಾನಾತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಿ || ೪ ||
ಪ್ರತಿಗ್ರಹಸಮರ್ಥಾಂಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾಸಿದ್ಧಾಂತವಾದಿನಃ |
ಶೌತಸ್ಮಾರ್ತಕ್ರಿಯಾಯುಕ್ತಾನ್ಪರದಾರಪರಾಜ್ಮುಖಾನ್ || ೫ ||
ಪೂಜಯೇದ್ಗೋಹಿರಣ್ಮೇನ ವಸ್ತ್ರಾಪಾನಹಭೋಜನೈಃ |
ಭತ್ತಶಯ್ಯಾ ಪ್ರದಾನೇನ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಧನದರ್ಶನಾರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯುಧಿಸ್ಥಿರ! ಒಳಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಸಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಧನದರ್ಶನಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೩. ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಧನದನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು.

೪-೬. ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಗೀತವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಾನವನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಸಮರ್ಥರೂ, ವಿದ್ಯಾಸಿದ್ಧಾಂತವಾದಿಗಳೂ, ಶೌತಸ್ಮಾರ್ತಕ್ರಿಯಾನಿರತರೂ, ಪರಪತ್ನೀ ಪರಾಜ್ಮುಖರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗೋವು, ಚಿನ್ನ, ವಸ್ತ್ರ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಭೋಜನ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕೊಡೆ, ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಸಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

ಶ್ರೀಜನ್ಮಜನಿತಂ ಪಾಪಂ ಧನದಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ |

ಸ್ವರ್ಗದಂ ದುರ್ವಿನೀತಾನಾಂ ವಿನೀತಾನಾಂ ಚ ಮೋಕ್ಷದಂ || ೭ ||

ಅನ್ನದಂ ಚ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ |

ಕುಲೀನತ್ವಂ ದುಃಖಹಾನಿಃ ಸ್ವಭಾವಾಜ್ಞಾಯತೇ ನರೇ || ೮ ||

ವ್ಯಾಧಿಧ್ವಂಸೋ ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ನರ್ಮದೋದಕಸೇವನಾತ್ |

ಧನದಸ್ಯ ತು ಯಸ್ತೀರ್ಥೇ ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ || ೯ ||

ಸ ಯಾತಿ ಭಾಸ್ಕರೇ ಲೋಕೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವರ್ಜಿತೇ |

ದೇವದ್ರೋಣೀಂ ಚ ತತ್ತ್ವೇನ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಪಾಂಡುನಂದನ || ೧೦ ||

ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ ರೇವಾಯಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ |

ತೇ ಯಾಂತಿ ಶಾಂಕರೇ ಲೋಕೇ ಸರ್ವದುಃಖವಿವರ್ಜಿತೇ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಧನದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾನುಷ್ಕೃಷ್ಣಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭-೮. ಮತ್ತು ಧನದನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಆ ತೀರ್ಥವು ದುರ್ವಿನೀತರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ವಿನೀತರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ದರಿದ್ರರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡುವುದು. ಮಾನವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕುಲೀನತೆಯೂ, ದುಃಖನಾಶವೂ ಆಗುವುದು.

೯-೧೧. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾದಾನಮಾಡುವವನು ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನಾದ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ದೇವದ್ರೋಣಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವವರು ಸಕಲ ದುಃಖರಹಿತನಾದ ಶಂಕರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಧನದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಅರುವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕೋನಸಸ್ತು ತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಂಗಲೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಭೂಮಿಪುತ್ರೇಣ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೧ ॥

ತೋಷಿತಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಂಕರಃ ಶಶಿಶೇಖರಃ ।

ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಗುರುರ್ದೇವಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ಮಂಗಲೇಶ್ವರಃ ॥ ೨ ॥

ಬ್ರೂಹಿ ಪುತ್ರ ವರಂ ಶುಭ್ರಂ ತಂ ತೇ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಮಂಗಲ ॥ ೩ ॥

ಮಂಗಲ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಮೇ ಶಂಭೋ ಪ್ರತಿಜನ್ಮನಿ ಶಂಕರ ।

ತ್ವದಂಗಸ್ವೇದಸಂಭೂತೋ ಗ್ರಹಮಧ್ಯೇ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೪ ॥

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಈಶಾನ ಪೂಜ್ಯೋಽಹಂ ಸರ್ವದೇವತೈಃ ।

ಕೃತಾರ್ಥೋಹ್ಯದ್ಯಸಂಜಾತಸ್ತವ ದರ್ಶನಭಾಷಣಾತ್ ॥ ೫ ॥

ಸ್ಥಾನೇಽಸ್ಮಿನ್ನೇವದೇವೇಶ ಮನು ನಾಮ್ನಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಏನಂ ಭವತು ತೇ ಪುತ್ರೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂತರಧೀಯತ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನರೇಂದ್ರ ! ಅನಂತರ ಲೋಕದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗಾರಕನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಂಗಲೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನವೆ ಮಂಗಳನ ಮಹಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

೩. ಅವನು, “ಮಗು ! ಉತ್ತಮವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದನು.

೪-೬. ಮಂಗಳನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಶಂಕರ ! ನೀನು ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುತ್ತಿರು. ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳ ಬೆವರಿನಿಂದಂಟಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿ ಗ್ರಹಗಳ ನಡುವೆ ವಾಸಮಾಡುವೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಭಾಷಣದಿಂದ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. ಈ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೀನು ನೆಲಸು.” ಶಂಕರನು, “ಮಗು ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಮಂಗಲೋಪಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ನೈ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
 ಆತ್ಮಯೋಗಬಲೇನೈವ ಶೂಲಿನಾಃ ಪೂಜಯತ್ತತಃ || ೭ ||
 ಸರ್ವದುಃಖಹರಂ ಲಿಂಗಂ ನಾಮ್ನಾ ನೈ ಮಂಗಲೇಶ್ವರಂ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ನೈ ರಾಜನ್ಬ್ರಹ್ಮಣಾನ್ಪ್ರೀಣಯೇತ್ಸುಧೀಃ || ೮ ||
 ಸಪತ್ನೀಕಾನ್ಸುಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕೇ ವ್ರತೇ |
 ಪತ್ನೀ ಭರ್ತಾರಸಂಯುಕ್ತಂ ವಿದ್ವಾಂಸಂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಂ ದ್ವಿಜಂ || ೯ ||
 ವ್ರತಾಂತೇ ಚೈವ ಗೌರ್ಧುರ್ಯೈಃ ಶಿವನುದ್ದಿಶ್ಯ ದೀಯತೇ |
 ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಮಹಾದೇವಃ ಸಪತ್ನೀಕೋ ವೃಷಧ್ವಜಃ || ೧೦ ||
 ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ ಲೋಹಿತಂ ಪಾಂಡುನಂದನ |
 ಧೂರ್ವಹೌ ರಕ್ತವರ್ಣೌ ಚ ಶುಭ್ರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ತಥೈವ ಚ || ೧೧ ||
 ಛತ್ರಂ ಶಯ್ಯಾಂ ಶುಭಾಂ ಚೈವ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಂ |
 ದಾತವ್ಯಂ ಪಾಂಡನಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಶುದ್ಧೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ || ೧೨ ||
 ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ತಥಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಪಕ್ಷಯೋಃ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಯೋಃ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ರೈವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿತ್ತಶಾತ್ಯೇನ ವರ್ಜಿತಃ || ೧೩ ||
 ಪ್ರೇತಾ ಭವಂತಿ ಸುಸ್ತ್ರೀತಾ ಯುಗಮೇಕಂ ಮಹೀಪತೇ |
 ಸಪುತ್ರೋ ಜಾಯತೇ ಮರ್ತ್ಯಃ ಪ್ರತಿಜನ್ಮ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೧೪ ||

೭-೯. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅಂಗಾರಕನೂ ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸರ್ವ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವ ಮಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ದೊರೆಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕವ್ರತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೧೦-೧೨. ವ್ರತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಹಾದೇವನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿ ಎಂದು ಎರಡು ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ, ಅಥವಾ ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಎರಡು ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಛತ್ರ, ಹಾಸಿಗೆ, ಕೆಂಪು ಹೂವಿನಹಾರ, ಗಂಧ, ಇವುಗಳನ್ನೂ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೩. ಅಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳ ಚತುರ್ಥಿ, ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿತ್ತಶಾತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈಯಬೇಕು.

೧೪. ದೊರೆಯೆ! ಪ್ರೇತಗಳು ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಯುಗಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುವು. ಆ ಮಾನವನು ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವೇನ ಸರ್ವಾಂಗರುಚಿರೋ ನೃಪ ।

ಮಂಗಲಂ ಭವತೇ ವಂಶೇ ನಾಶುಭಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್

॥ ೧೫ ॥

ಭಕ್ತ್ಯಾಯಃ ಕೀರ್ತಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಸಾಸಂ ವ್ಯವೋಹತಿ

॥ ೧೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೫. ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ನಾಗುವನು. ಅವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೬. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದವನ ಸಾಸವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಅರುವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ರವಿಣಾ ನಿರ್ಮಿತಂ ಸಾರ್ಥ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೧ ॥

ಸ್ವಾಂಶೇನ ಭಾಸ್ಕರಸ್ತತ್ರ ತಿಷ್ಠತೇ ಚೋತ್ತರೇ ತಟೇ ।

ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಹರಃ ಪುಂಸಾಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

॥ ೨ ॥

ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೃಷ್ಯಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।

ಸ್ನಾನಂ ಯಃ ಕಾರಯೇನ್ನತ್ಯಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರೇತೇಷು ಭಕ್ತಿತಃ ।

ತಸ್ಯ ಸಾಪಕ್ಷಯಃ ಸಾರ್ಥ ಸೂರ್ಯಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ

॥ ೩ ॥

ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾಚ್ಛುತಃ ಸೋಽಪಿ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ ।

ಧನಾಢ್ಯೋ ವ್ಯಾಧಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಜ್ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ

॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ರವಿಯು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವೂ, ಸಮಸ್ತ ಸಾಪ ನಾಶಕವೂ ಆದ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಮಾನವರ ಸಕಲ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ನೆಲಸಿರುವನು.

೩. ಪ್ರತಿ ಷಷ್ಠೀ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶಿಗಳ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವವನ ಸಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಅವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೪. ಅನಂತರ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ವಂಶ ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಧನಾಢ್ಯನೂ, ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ ಆಗಿ ಜೀವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಪಿಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಾಮೇಶ್ವರಂ ತತಶ್ಚಾನ್ಯಚ್ಛೃಣು ಪಾಂಡವಸತ್ತಮ ।

ಸಿದ್ಧೋ ಯತ್ರ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಗೌರೀಪುತ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ಧೂಪನೈವೇದ್ಯಪೂಜನೈಃ ॥ ೨ ॥

ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಜಗತಾಮೀಶಂ ಸರ್ವಸಾಪ್ಯೈ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಸ್ಯ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೩ ॥

ಯೋ ಯೇನ ಯಜತೇ ತತ್ರ ಸ ತಂ ಕಾಮಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ಶ್ರುತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮೈಕಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅನಂತರ
ಕಾಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು. ಅಲ್ಲಿ ಗೌರೀಪುತ್ರನೂ,
ಅತಿ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಗಣೇಶನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

೨-೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಮಾನವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ಶಂಕರನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಧೂಪ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ
ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ
ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನರನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನ
ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯಾವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
ಅಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ದ್ವಿಸಪ್ತ ತ್ರಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರಂ ಶುಭಂ ।

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ ।

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಮಣಿನಾಗೇನ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಅಶೀವಿಷೇಣ ಸರ್ಪೇಣ ಈಶ್ವರಸ್ತೋಷಿತಃ ಕಥಂ ।

ಕ್ಷುದ್ರಾಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಭಯದಾ ವಿಷಶಾಲಿನಃ ॥ ೨ ॥

ಕಥ್ಯತಾಂ ತಾತ ಮೇ ಸರ್ವಂ ಪಾತಕಸ್ಯೋಪಶಾಂತಿದಂ ।

ಮಮ ಸಂತಾಪಜಂ ದುಃಖಂ ದುರ್ಯೋಧನಸಮುದ್ಭವಂ ॥ ೩ ॥

ಕರ್ಣಭೀಷ್ಮೋದ್ಭವಂ ರೌದ್ರಂ ದುಃಖಂ ಪಾಂಚಾಲಿಸಂಭವಂ ।

ತವ ವಕ್ತ್ರಾಂಬುಜೋಫೇನ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ನಿರ್ವೃತಿಂ ಗತಃ ॥ ೪ ॥

ಶ್ರುತ್ವಾ ತವ ಮುಖೋದ್ಗೀತಾಂ ಕಥಾಂ ನೈ ಪಾಪನಾಶಿನೀಂ ।

ಅಯುಕ್ತಮಿದಮಸ್ಮಾಕಂ ದ್ವಿಜ ಕ್ಲೇಶೋ ನ ಶಾಮ್ಯಸಿ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಮಣಿನಾಗನು ಜನಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮುನಿಯೆ ! ಆ ನಾಗನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು ? ವಿಷದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನಾಗಗಳು ಕ್ಷುದ್ರಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವೂ ಆಗಿರುವವಲ್ಲವೆ.

೩-೪. ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಆ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೇಳು. ದುರ್ಯೋಧನ, ಕರ್ಣ, ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೌಪದಿಯರಿಂದಂಟಾದ ನನ್ನ ದುಃಖವು ನಿನ್ನ ಮುಖಮಲದ ಪ್ರಭಾಪ್ರವಾಹದಿಂದ ನೆಂದು ಕರಗಿದೆ. ನಾನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಸುಖಗೊಂಡಿರುವೆನು.

೫. ಮುನಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನನ್ನ ದುಃಖವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅನುಚಿತವು.

ಅಥನಾ ಸ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇ ತಾತ ವಿದ್ಯಾದಾನಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಂ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಕಥಾಶ್ರವಣತೋ ಹರೇಃ

|| ೬ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಯಥಾ ಯಥಾ ತ್ವಂ ನೃಪ ಭಾಷಸೇ ಚ

ತಥಾ ತಥಾ ಮೇ ಸುಖಮೇತಿ ಭಾರತೀ ।

ಶೈಥಿಲ್ಯತಾ ನಾ ಜರಯಾನ್ವಿತಸ್ಯ

ತ್ವತ್ಸಾಹೃದಂ ನಶ್ಯತಿ ನೈವ ತಾತ ।

ಶೃಣುಸ್ವ ತಸ್ಮಾತ್ಸಹ ಬಾಂಧವೈಶ್ಚ

ಕಥಾಮಿನಾಂ ಸಾಪಹರಾಂ ಪ್ರಶಸ್ತಾಂ

|| ೭ ||

ಕಥಯಾಮಿ ಯಥಾ ವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ

|| ೮ ||

ಕಥಿತಂ ಪೂರ್ವತೋ ವೃತ್ತೈಃ ಸಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಭಾರತ

|| ೯ ||

ದ್ವೇ ಭಾರ್ಯೇ ಕಶ್ಯಪಸ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷ್ವನುತ್ತಮೇ ।

ಗರುತ್ಮಂತಂ ಚ ವಿನತಾಃಸೂತ ಕದ್ಮೂರಹೀನಥ

|| ೧೦ ||

ಸಂತೋಷೇಣ ಚ ತೇ ತಾತ ತಿಷ್ಠತಃ ಕಾಶ್ಯಪೇ ಗೃಹೇ ।

ಕದ್ಮೂಶ್ಚ ವಿನತಾ ನಾನು ಹೃಷ್ಯೇ ಚ ವನಿತೇ ಸದಾ

|| ೧೧ ||

ತಾಭ್ಯಾಂ ಸಾರ್ಧಂ ಕ್ರೀಡತೇ ಚ ಕಶ್ಯಪೋಽಪಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।

ತತಸ್ತ್ವೇಕದಿನೇ ಸ್ರಾಪ್ತೇ ಆಶ್ರಮಸ್ಥಾ ಶುಭಾನಸಾ

|| ೧೨ ||

ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಂ ಹಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮನೋವೇಗಸಮನ್ವಿತಂ ।

ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಹಿ ತನ್ವಂಗೀ ಹಯಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪಾಂಡುರಂ

|| ೧೩ ||

೬. ಅಥನಾ ವಿದ್ಯಾದಾನದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ ಅದೇ ಫಲವೇ ನಿತ್ಯವೂ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಅರಸ! ನೀನು ಮಾತನಾಡಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮಾತು ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಮುದುಕನಾದ ನನಗೆ ಶೈಥಿಲ್ಯವಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯ ಮೈತ್ರಿಯೂ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

೮-೯. ಹಿಂದಿನವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡುಬಂದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳುವೆನು.

೧೦. ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಉತ್ತಮರಾದ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿನತೆಯು ಗರುಡನನ್ನೂ, ಕದ್ಮುವು ಸರ್ಪಗಳನ್ನೂ ಹಡೆದಳು.

೧೧-೧೪. ಆ ಕದ್ಮೂ ವಿನತೆಯರು ಕಶ್ಯಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದರು. ಕಶ್ಯಪನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದಾನೊಂದು

ಧಾವಮಾನಮವಿಶ್ರಾಂತಂ ಜನೇನ ಮನಸೋಪಮಂ ।

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸಾ ಚಾಶ್ವಮೀರ್ಷ್ಯಾಭಾವೇನ ಚಾಬ್ರವೀತ್ ॥ ೧೪ ॥

ಕದ್ಗುರುನಾಚ :-

ಬ್ರೂಹಿ ಭದ್ರೇ ಸಹಸ್ರಾಂಶೋರಶ್ವಃ ಕಿಂ ವರ್ಣಕೋ ಭವೇತ್ ।

ಅಹಂ ಬ್ರವೀಮಿ ಕೃಷ್ಣೋಽಯಂ ತ್ವಂ ಕಿಂ ವದಸಿ ತದ್ವದ ॥ ೧೫ ॥

ವಿನತೋನಾಚ :-

ಪಶ್ಯಸೇ ನನು ನೇತ್ಯೈಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಂ ಶ್ವೇತಂ ನ ಪಶ್ಯಸಿ ।

ಅಸತ್ಯಭಾಷಣಾದ್ಭದ್ರೇ ಯಮಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ॥ ೧೬ ॥

ಸತ್ಯಾನ್ಯತೇ ತು ವಚನೇ ಪಣಸ್ತವ ಮನ್ಯುವ ತು ।

ಸಹಸ್ರಂ ಚೈವ ವರ್ಷಾಣಾಂ ದಾಸ್ಯಹಂ ತವ ಮಂದಿರೇ ॥ ೧೭ ॥

ಅಸತ್ಯಾ ಯದಿ ಮೇ ವಾಣೇ ಕೃಷ್ಣ ಉಚ್ಚೈಶ್ಚನಾ ಯದಿ ।

ತದಾಹಂ ತ್ವದ್ಗೃಹೇ ದಾಸೀ ಭವಾಮಿ ಸರ್ಪಮಾತ್ಮಕೇ ॥ ೧೮ ॥

ಯದಿ ಉಚ್ಚೈಶ್ಚನಾಃ ಶ್ವೇತೋಽಹಂ ದಾಸೀ ತನ್ಯವ ತು ।

ಏನಂ ಪರಸ್ಪರಂ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಸಂವಾದೋಽಯಂ ವ್ಯವರ್ಧತ ॥ ೧೯ ॥

ಆಶ್ರಮೇಷು ಗತಾ ಬಾಲಾ ರಾತ್ರೌ ಚಿಂತಾಪರಾ ಸ್ಥಿತಾ ।

ಬಂಧುವರ್ಗಸ್ಯ ಕಥಿತಂ ಸಮಸ್ತಂ ತದ್ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೨೦ ॥

ದಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಕಶ್ಯಪನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಕದ್ಗುವು ಮನೋವೇಗದಿಂದ ನಡೆಯುವುದೂ, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವುದೂ, ಎಡೆಬಿಡದೆ ಓಡುತ್ತಿರುವುದೂ ಆದ ಉಚ್ಚೈಶ್ಚವಸ್ಸೆಂಬ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಸೂಯೆಯಿಂದ ಇಂತೆಂದಳು.

೧೫. ಕದ್ಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಮಂಗಳಕರಳೆ! ಸೂರ್ಯನ ಕುದುರೆಯು ಯಾವ ಬಣ್ಣವಾಗಿರುವುದು? ನಾನು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಏನನ್ನು ಹೇಳುವೆ? ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

೧೬. ವಿನತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಮಂಗಳಕರಳೆ! ಆ ಕುದುರೆಯು ಕಣ್ಣು ಕೃಷ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಮೈಯು ಶ್ವೇತವರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಸುಳ್ಳುಮಾತಿನಿಂದ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆ.

೧೭-೧೯. ನನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ದಾಸಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಉಚ್ಚೈಶ್ಚವಸ್ಸು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯಾಗಿರು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ವಿನಾದವು ಬೆಳೆಯಿತು.

೨೦. ಆ ಕದ್ಗುವು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾದಳು. ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಳು.

ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಕಥಿತಂ ಸಾರ್ಥ ಸಣಂ ಚೈವ ನುಯಾಕೃತಂ ।
 ಹಾಹಾಕಾರಃ ಕೃತಃ ಸರ್ಪೈಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಾತ್ರಾ ಸಣಂ ಕೃತಂ ॥ ೨೧ ॥
 ಜಾತಾ ದಾಸೀ ನ ಸಂದೇಹಃ ಶ್ವೇತೋ ಭಾಸ್ಕರನಾಹನಃ ।
 ಉಚ್ಚೈಶ್ಚನಾ ಹಯಃ ಶ್ವೇತೋ ನ ಕೃಷ್ಣೋ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೨೨ ॥
 ಕದ್ಮುರುನಾಚಃ :-

ಯಥಾಹಂ ನ ಭವೇ ದಾಸೀ ತತ್ಕಾರ್ಯಂ ಚ ವಿಚಿಂತ್ಯತಾಂ ।
 ವಿಶದ್ಧಂ ರೋಮಕೂಪೇಷು ಹ್ಯುಚ್ಚೈಶ್ಚನಹಯಸ್ಯ ತು ॥ ೨೩ ॥
 ಏಕಂ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರಂ ತು ಯಾವತ್ಪಷ್ಟಃ ಸ ದೃಶ್ಯತೇ ।
 ಕ್ಷಣಮಾತ್ರೇಣ ಚೈಕೇನ ದಾಸೀ ಸಾ ಭವತೇ ಮನು ॥ ೨೪ ॥
 ದಾಸೀಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ತಾಂ ತನ್ವೀಂ ವಿನತಾಂ ಸತ್ಯಗರ್ವಿತಾಂ ।
 ತತಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಾಃ ಸರ್ವೇ ಭವಿಷ್ಯಥ ಯಥಾಸುಖಂ ॥ ೨೫ ॥
 ಸರ್ಪ ಉಚುಃ :-

ಯಥಾ ತ್ವಂ ಜನನೀ ಚಾಂಬ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭುನಿ ಪೂಜಿತಾ ।
 ತಥಾ ಸಾಸಿ ವಿಶೇಷೇಣ ವಂಚಿತನ್ಯಾ ನ ಮಾತರಃ ॥ ೨೬ ॥
 ಮಾತಾ ಚ ಪಿತೃಭಾರ್ಯಾ ಚ ಮಾತೃಮಾತಾ ಪಿತಾಮಹೀ ।
 ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಹಿತಂ ತಾಸಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥ ೨೭ ॥

೨೧. “ ಪುತ್ರರೆ! ನಾನು ವಣತೊಟ್ಟಿರುವೆನೆಂದಳು.” ಸರ್ಪಗಳು ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಪಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಹಾಕಾರಮಾಡಿದರು.

೨೨-೨೪. ಅವರು, “ಸೂರ್ಯನ ವಾಹನವಾದ ಉಚ್ಚೈಶ್ಚನಸ್ಸು ಬೆಳ್ಳಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕದ್ಮುವು ದಾಸಿಯಾದಳು” ಎಂದು ಕೊಂಡರು. “ನಾನು ದಾಸಿಯಾಗದಿರಲು ಉವಾಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿರಿ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆ ಕುದುರೆಯು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಅದರ ರೋಮ ಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಿ. ಆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳು ನನಗೆ ದಾಸಿಯಾಗುವಳು.

೨೫. ನೀವು ಹೀಗೆ ಸತ್ಯದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡ ಆ ವಿನತೆಯನ್ನು ನನಗೆ ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಕೆ ತೆರಳಿರಿ” ಎಂದು ಕದ್ಮುವು ಹೇಳಿದಳು.

೨೬-೨೭. ಸರ್ಪಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.—ಅಮ್ಮ! ನೀನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪೂಜ್ಯಳೊ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ವಿನತೆಯೂ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿರುವಳು. ಮಾತೆಯರನ್ನು ವಂಚಿಸಬಾರದು. ತಾಯಿ, ತಂದೆಯ ಪತ್ನಿ, ಅಜ್ಜಿ, ತಂದೆಯ ತಾಯಿ ಇವರಿಗೆ ಮನೋವಾಕ್ಯಮರ್ಗಗಳಿಂದ ಹಿತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

ಸಾ ತತಸ್ತೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಕಾಲಾನಲೋಪಮಾ ।	
ಮನು ವಾಕ್ಯಮಕುರ್ವಾಣಾ ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಭುವಿ ಪನ್ನಗಾಃ	೨೮
ಹವ್ಯನಾಹಮುಖೇ ಸರ್ವೇ ತೇ ಯಾಸ್ಯಂತ್ಯನಿಚಾರಿತಂ ।	
ಮಾತುಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವೇ ಚೈವ ಭುಜಂಗಮಾಃ	೨೯
ಕೇಚಿತ್ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರೋಮೇಷು ಉಚ್ಚೈಶ್ಚವಹಯಸ್ಯ ಚ ।	
ನಷ್ಟಾಃ ಕೇಚಿದ್ಗತದಿಶಃ ಕದ್ರೂಶಾಪಭಯಾತ್ತತಃ	೩೦
ಕೇಚಿದ್ಗಂಗಾಜಲೇ ನಷ್ಟಾಃ ಕೇಚಿನ್ನಷ್ಟಾಃ ಸರಸ್ವತೀಂ ।	
ಕೇಚಿನ್ನಹೋದಧೌ ಅೀನಾಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ವಿಂಧ್ಯಕಂದರೇ	೩೧
ಆಶ್ರಿತ್ಯ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಮಣಿನಾಗೋತ್ತಮೋ ನೃಪ ।	
ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಮುತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾ ತಟೇ	೩೨
ಮಾತೃಶಾಪಭಯಾತ್ಪಾರ್ಥ ಧ್ಯಾಯತೇ ಕಾಮನಾಶನಂ ।	
ಅಚ್ಛೇದ್ಯಮಪ್ರತರ್ಕ್ಯಂ ಚ ವಿನಾಶೋತ್ಪತ್ತಿವರ್ಜಿತಂ	೩೩
ವಾಯುಭಕ್ಷಃ ಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ತದರ್ಥಂ ರವೀವಿಕ್ಷುಕಃ ।	
ಏನಂ ಧ್ಯಾನರತಸ್ಯೈವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತಿಪುರಾಂತಕಃ	೩೪

೨೮-೩೦. ಸರ್ಪಗಳ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಕ್ರುದ್ಧಳಾಗಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿ ಯಂತಾದ ಆ ಕದ್ರುವು, “ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಿಸದೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾವುಗಳು ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುವು.” ತಾಯಿಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಚ್ಚೈಶ್ಚವಸ್ಥಿನ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕುವು. ಕೆಲವು ಕದ್ರುವಿನ ಶಾಪದ ಭಯದಿಂದ ಹತ್ತದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡವು.

೩೧. ಕೆಲವು ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವು ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವು ವಿಂಧ್ಯವರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಿತು ಕೊಂಡವು.

೩೨-೩೩. ದೊರೆಯೆ! ಉತ್ತಮವಾದ ಮಣಿನಾಗನು ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಶಾಪದ ಭಯದಿಂದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಆ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ಕಾಮನಾಶಕನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿ ರಹಿತನೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೩೪. ಅವನು ನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ವಾಯುಭಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಏವತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ಆತಪಭಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ಸಾಧುಸಾಧು ಮಹಾಭಾಗ ಸತ್ತ್ವವಾಂಸ್ತು ಭುಜಂಗಮು ।
ತ್ವಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹೀತೋಽಹಂ ಪ್ರೀತಸ್ತೇಹ್ಯುರಗೇಶ್ವರ ।
ವರಂ ಯಾಚಯ ಮೇ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಯಸ್ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ

॥ ೩೫ ॥

ಮಣಿನಾಗ ಉವಾಚ :-

ಮಾತೃಶಾಪಭಯಾನ್ನಾಥ ಕ್ಲಿಷ್ಟೋಽಹಂ ನರ್ಮದಾತಟೀ ।
ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಮೇ ನಾಥ ಮಾತೃಶಾಪೋ ಭವೇತ್ತಥಾ

॥ ೩೬ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಹನ್ಯವಾಹಮುಖಂ ವತ್ಸ ನ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಮಮಾಜ್ಞಯಾ ।
ಮಮ ಲೋಕೇ ನಿವಾಸಶ್ಚ ತವ ಪುತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ

॥ ೩೭ ॥

ಮಣಿನಾಗ ಉವಾಚ :-

ಅತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಮಹಾದೇವ ಸ್ಥೀಯತಾಮಂಶಭಾಗತಃ ।
ಸಹಸ್ರಾಂಶೇನ ಭಾಗೇನ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ।
ಉಪಕಾರಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಮಮ ನಾಂವ್ವೇನ ಶಂಕರ

॥ ೩೮ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಸ್ಥಾಪಯಸ್ವ ಪರಂ ಲಿಂಗಮಾಜ್ಞಯಾ ಮಮ ಪನ್ನಗ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ಹಿತೋ ದೇವೋ ಜಗಾಮ ಹ್ಯುಮಯಾ ಸಹ

॥ ೩೯ ॥

೩೫. “ಮಹಾಭಾಗ! ಒಳ್ಳೆಯದು ಸಂತೋಷ, ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ವಶನಾಗಿ ದಿಟನಾಗಿಯೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ.

೩೬. ಮಣಿನಾಗನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಾಥ! ನಾನು ತಾಯಿಯ ಶಾಪದ ಭಯದಿಂದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಡಗಿ ವೃಥೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಶಾಪವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿ.

೩೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಗು! ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಲೋಕವಾಸವು ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೩೮. ಮಣಿನಾಗನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಶಂಕರ! ನೀನು ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಾವಿರದ ಒಂದನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ನೆಲೆಸು.

೩೯. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹೇಶ್ವರನು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸೆಂದು ಹೇಳಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ಗತ್ವಾ ಶುಚಿಪ್ರಯತಮಾನಸಾಃ |
 ಪಂಚಮ್ಯಾಂ ನಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಷ್ಯಮ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಯೋಃ || ೪೦ ||
 ಅರ್ಚಯಂತಿ ಸದಾ ಪಾರ್ಥ ನೋಪಸರ್ಪಂತಿ ತೇ ಯಮಂ |
 ದಧ್ನಾ ಚ ಮಧುನಾ ಚೈವ ಘೃತೇನ ಕ್ಷೀರಯೋಗತಃ || ೪೧ ||
 ಸ್ನಾಪಯಂತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಮುಮಾದೇಹಾರ್ಥದಾರಿಣಂ |
 ಕಾಮಾಂಗದಹನಂ ದೇವಮುಘಾಸುರನಿಷ್ಕೂದನಂ || ೪೨ ||
 ಸ್ನಾಪ್ಯಮಾನಂ ಚ ಯೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಮೇಶ್ವರಂ |
 ತೇ ಯಾಂತಿ ಚ ಪರೇ ಲೋಕೇ ಸರ್ವಪಾವಿವರ್ಜಿತೇ || ೪೩ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರೇತೇಷು ಯೇ ಪಾರ್ಥ ಚಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಪಂಚಮೀಷು ಚ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಶ್ಚ ಸದಾ ಯೋಗೈರ್ವೇದಪಾಠಕಚಿಂತಕೈಃ || ೪೪ ||
 ಸ್ವದಾರನಿರತೈಃ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಮಣೈಃ ಪರದಾರವಿವರ್ಜಿತಃ |
 ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತೈಸ್ತಾತ ಶೂದ್ರಪ್ರೇಷಣವರ್ಜಿತೈಃ || ೪೫ ||
 ಖಂಜಾಶ್ಚ ದರ್ದುರಾಃ ಸಂಧಾ ನಾಧುರಾಶ್ಚ ಕೃಷೀವಲಾಃ |
 ಭಿನ್ನವೃತ್ತಿಕರಾಃ ಪುತ್ರನಿಯೋಜ್ಯಾ ನ ಕದಾಚನ || ೪೬ ||

೪೦-೪೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ಪಂಚಮಿ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಅಷ್ಟಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಯಮನೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಮಾರ್ಥಾಂಗಿಯಾಗಿರುವವನೂ, ಕಾಮನನ್ನು ದಹಿಸಿದವನೂ, ಅಂಧಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದವನೂ ಆದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ದಧಿ, ಮಧು, ಘೃತ, ಕ್ಷೀರಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡುವನು. ಮತ್ತು ಸಕಲ ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೪೪-೪೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಪಂಚಮಿ, ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಯೋಗ್ಯರೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡುವವರೂ, ಸ್ವಪತ್ನೀನಿರತರೂ, ಸಾಧುಗಳೂ, ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತರೂ, ಶೂದ್ರಸೇವಕರಲ್ಲದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪರಪತ್ನೀವಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೬. ಮಗು! ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕುಂಟರೂ, ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳೂ, ನಪುಂಸಕರೂ, ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರೂ, ವ್ಯವಸಾಯಮಾಡುವವರೂ, ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬಾರದು.

ನೃಷಲೀ ಮಂದಿರೇ ಯಸ್ಯ ಮಹಿಷೀಂ ಯಸ್ತು ಪಾಲಯೇತ್ |
 ಸ ವಿಪ್ರೋ ದೂರತಸ್ತ್ವಾಚ್ಯೋ ವ್ರತೇ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ನರಾಧಿಪ || ೪೭ ||
 ಕಾಣಾಷ್ಟುಂಟಾಶ್ಚ ಮಂಟಾಶ್ಚ ವೇದಪಾಠವಿವರ್ಜಿತಾಃ |
 ನ ತೇ ಪೂಜ್ಯಾ ದ್ವಿಜಾಃ ಸಾರ್ಥ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರೇ ಶುಭೇ || ೪೮ ||
 ಯದೀಚ್ಛೇದೊರ್ಧ್ವಗಮನಮಾತ್ಮನಃ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ |
 ಸರ್ವಾಂಗರುಚಿರಾಂ ಧೇನುಂ ಯೋ ದದ್ಯಾದಗ್ರಜನ್ಮನೇ || ೪೯ ||
 ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |
 ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾಚ್ಚ್ಯುತಃ ಸೋಽಪಿ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ || ೫೦ ||
 ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರಂ ನೃಪ |
 ನ ತೇಷಾಂ ಜಾಯತೇ ವಂಶೇ ಪನ್ನಗಾನಾಂ ಭಯಂ ನೃಪ || ೫೧ ||
 ಪನ್ನಗಃ ಶಂಕತೇ ತೇಷಾಂ ಮಣಿನಾಗಪ್ರದರ್ಶನಾತ್ |
 ಸೌಪರ್ಣರೂಪಿಣಸ್ತೇ ನೈ ದೃಶ್ಯಂತೇ ನಾಗಮಂಡಲೇ || ೫೨ ||
 ಫಲಾನಿ ಚೈವ ದಾನಾನಾಂ ಶೃಣುಷ್ವಾಽಥ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ಅನ್ನಂ ಸಂಸ್ಕಾರಸಂಯುಕ್ತಂ ಯೇ ದದಂತೇ ನರೋತ್ತಮಾಃ || ೫೩ ||
 ತೋಯಂ ಶಯ್ಯಾಂ ತಥಾ ಭತ್ರಂ ಕನ್ಯಾಂ ದಾಸೀಂ ಸುಭಾಷಿಣೀಂ |
 ಪಾತ್ರೇ ದೇಯಂ ಯತೋ ರಾಜನ್ಯದೀಚ್ಛೇಚ್ಛೇಯ ಆತ್ಮನಃ || ೫೪ ||

೪೭. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನೂ, ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ವ್ರತ ಮತ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ತೊರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

೪೮-೫೦. ಈ ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳೊಡನೆ ತಾನೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವವನು, ಕುರುಡರೂ, ಮೊದಲು ಮಾತಾಡುವವರೂ, ಹುಚ್ಚರೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದ ಧೇನುವನ್ನಿತ್ತವನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಉತ್ತಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು. ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೫೧. ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದರ್ಶನಮಾಡಿದವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೫೨. ಆ ಮಣಿನಾಗನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸರ್ಪವು ಶಂಕಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ನಾಗಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಗರುಡರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫೩-೫೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅನಂತರ ದಾನಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

ಸುರಭೀಣಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಗಂಧವಸ್ತ್ರಾಣಿ ದಾಪಯೇತ್ |
 ದೀಪಂ ಧಾನ್ಯಂ ಗೃಹಂ ಶುಭ್ರಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಂ || ೫೫ ||
 ಯೇ ದದಂತೇ ಪರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೇ ವ್ರಜಂತಿ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ |
 ಮಣಿನಾಗೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಚ್ಚ ದಾನಂ ಪ್ರದೀಯತೇ || ೫೬ ||
 ತಸ್ಯ ದಾನಸ್ಯ ಭಾವೇನ ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಸೋ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ |
 ಪಾತಕಾನಿ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ಅನುಪಾತ್ರೇ ಯಥಾಜಲಂ || ೫೭ ||
 ನರ್ಮದಾತೋಯಸಂಸಿದ್ಧಂ ಭೋಜ್ಯಂ ವಿಪ್ರೇ ದದಾತಿ ಯಃ |
 ಸೋಽಪಿ ಪಾಪೈರ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಕ್ರೀಡತೇ ದೈವತೈಃ ಸಹ || ೫೮ ||
 ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಚ್ಛ್ವತಾನಾಂ ಹಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರವದಾಮ್ಯಹಂ |
 ದೀರ್ಘಾಯುಷೋ ಜೀವಪುತ್ರಾ ಧನವಂತಃ ಸುಶೋಭನಾಃ || ೫೯ ||
 ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ ಸುತಭೃತ್ಯುಃ ಸಮನ್ವಿತಾಃ |
 ತ್ಯಾಗಿನೋ ಭೋಗಸಂಯುಕ್ತಾ ಧರ್ಮಾಖ್ಯಾನರತಾಃ ಸದಾ || ೬೦ ||
 ದೇವದ್ವಿಜಗುರೋರ್ಭಕ್ತಾಸ್ತೀರ್ಥಸೇವಾಪರಾಯಣಾಃ |
 ಮಾತಾಪಿತೃವಶಾ ನಿತ್ಯಂ ದ್ರೋಹ ಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೬೧ ||

ತನಗೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನ್ನ, ನೀರು, ಹಾಸಿಗೆ, ಕೂಡೆ, ಕನ್ಯೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ದಾಸಿ ಇವರನ್ನು ಸತ್ಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫೫-೫೬. ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಹೂವು, ಗಂಧ, ವಸ್ತ್ರ, ದೀಪ, ಧಾನ್ಯ, ಸಮಸ್ತಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುವವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಮಣಿನಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ದಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದು. ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇಂಗುವಂತೆ ಪಾಪಗಳು ನೀಗುವುವು.

೫೮. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಭೋಜನವಸ್ತುವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಿನೋದಪಡುವನು.

೫೯-೬೦. ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಗಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವ ಅದೇ ಮಾನವರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಂತರೂ, ಬದುಕಿರುವ ಪುತ್ರನುಳ್ಳವರೂ, ಧನವಂತರೂ, ಸುಂದರರೂ, ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಧಿರಹಿತರೂ, ಪುತ್ರಭೃತ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ತ್ಯಾಗಶೀಲರೂ, ಭೋಗಿಗಳೂ, ಧರ್ಮಾಖ್ಯಾನರತರೂ, ದೇವತೆಗಳು, ದ್ವಿಜರು, ಗುರುಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ತೀರ್ಥಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ

ಏಭಿರೇವ ಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಯೇ ನರಾಃ ಸಾಂಡುನಂದನ |
 ಸತ್ಯಂತೇ ಸ್ವರ್ಗದಾ ಯಾತಾಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ನಾಸಂ ವ್ರಜಂತಿ ತೇ || ೬೨ ||
 ಸರ್ವತೀರ್ಥನರಂ ತೀರ್ಥಂ ಮಣಿನಾಗಂ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನನಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೈಣುಯಾದಸಿ || ೬೩ ||
 ಸೋಽಸಿ ಪಾಪೈರ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ |
 ನ ವಿಷಂ ಕ್ರಮತೇ ತೇಷಾಂ ವಿಚರಂತಿ ಯಥೇಚ್ಛಯಾ || ೬೪ ||
 ಭಾದ್ರಪದ್ಯಾಂ ಚ ಯತ್ ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನೇ |
 ತತ್ಫಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ಅಖ್ಯಾನಶ್ರವಣೇನ ತು || ೬೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಸಂಚರ್ಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ದ್ವಿಸಪ್ತ ತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಿರತರೂ, ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವವರೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ರೋಹ
 ಕ್ರೋಧಗಳಿಲ್ಲದವರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೆಂದೇ ತಿಳಿಯ
 ಬೇಕು. ಅವರು ಮರಳಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇ ತೆರಳುವರು.

೬೨-೬೪. ಮಣಿನಾಗತೀರ್ಥವು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮ
 ವಾದುದು. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ತೀರ್ಥದ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸುವವರೂ, ಕೇಳುವ
 ವರೂ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು. ವಿಷವು ಅವರನ್ನು
 ಆಕ್ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವರು.

೬೫. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಷಷ್ಠೀದಿನ ಸೂರ್ಯ
 ನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ತ್ರಿಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಸಾರ್ಥಂ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಗೋದೇಹಾನ್ನಿಃಸೃತಂ ಲಿಂಗಂ ಪುಣ್ಯಂ ಭೂಮಿತಲೇ ನೃಪ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಗೋದೇಹಾನ್ನಿಃಸೃತಂ ಕಸ್ಮಾಲ್ಲಿಂಗಂ ಸಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ ।

ದಕ್ಷಿಣೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಮಣಿನಾಗಸಮೀಪತಃ ।

ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥ್ಯತಾಂ ವಿಪ್ರ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಸಂಭವಂ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಾಮಧೇನುಸ್ತಪಸ್ತತ್ರ ಪುರಾ ಸಾರ್ಥಂ ಚಕಾರ ಹ ।

ಧ್ಯಾಯತೇ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ

॥ ೩ ॥

ತುಷ್ಟಸ್ತಸ್ಯಾ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಕಪಿಲಾಯಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ನಿಃಸೃತೋ ದೇಹಮುಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಚ್ಛೇದ್ಯಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ, ಅತಿಮಂಗಳಕರವೂ, ಗೋವಿನ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟ ಲಿಂಗವುಳ್ಳದೂ ಆದ ಉತ್ತಮವಾದ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮುನಿಯೇ! ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಮಣಿನಾಗನ ಬಳಿ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಆ ಲಿಂಗವು ಗೋವಿನ ದೇಹದಿಂದ ಏಕೆ ಹೊರಟಿತು? ಆ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಹಿಂದೆ ಕಾಮಧೇನುವು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿತು.

೪. ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆ ಕಪಿಲಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅದರ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟನು.

ತುಷ್ಣೋ ದೇವಿ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಕಪಿಲೇ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ।
ಆರಾಧನಂ ಕೃತಂ ಯಸ್ಮಾತ್ತದ್ವಿದಾಶು ಶುಭಾನನೇ

॥ ೫ ॥

ಸುರಭ್ಯುವಾಚ :-

ಲೋಕಾನಾಮುಪಕಾರಾಯ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಹಂ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ।

ಲೋಕಕಾರ್ಯಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಮತ್ಪ್ರಸಾದತಃ

॥ ೬ ॥

ಲೋಕಾಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಂತಿ ಮತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಶಂಕರ ।

ತೀರ್ಥೇ ತ್ವಂ ಭವ ಮೇ ಶಂಭೋ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೭ ॥

ತಥೇತಿ ಭಗವಾನುಕ್ತ್ವಾ ತೀರ್ಥೇ ತತ್ರಾನ್ವಸನ್ಮದಾ ।

ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ನಿಖ್ಯಾತಂ ನಸುಧಾತಲೇ ।

ಸ್ನಾನೇನೈಕೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪಾಪಸಂಘಂ ನ್ಯವೇಹತಿ

॥ ೮ ॥

ಗೋಪಾರೇಶ್ವರ ಗೋದಾನಂ ಯಸ್ಮು ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।

ಯೋಗ್ಯೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೇ ದೇಯಾ ಯೋಗ್ಯಾ ಭೇನುಃ ಸಕಾಂಚನಾ ॥ ೯ ॥

ಸವತ್ಸಾ ತರುಣೇ ಶುಭ್ರಾ ಬಹುಕ್ಷೀರಾ ಸವಸ್ತ್ರಕಾ ।

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾನುಷ್ಠನ್ಯಾಂ ವಾ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ॥ ೧೦ ॥

೫. “ ದೇವಿಯೂ ಜಗನ್ನಾತೆಯೂ ಆದ ಕಪಿಲೆಯೇ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ಸುಂದರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಹೇಳು ” ಎಂದನು.

೬. ಸುರಭಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ — ಶಂಕರ! ಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಪ್ರಪಂಚದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು.

೭. ಜನರು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಶಂಕರ! ನೀನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿರು.

೮. ಶಿವನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಸ್ನಾನಮೊಂದರಿಂದಲೇ ಪಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು.

೯-೧೦. ಗೋಪಾರೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಗೋದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯನಾದ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಯೌವನವುಳ್ಳದೂ, ಶ್ವೇತವರ್ಣದ್ದೂ, ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲನ್ನುಕೊಡುವುದೂ, ವಸ್ತ್ರಸಹಿತವಾದುದೂ ಅದ ಆಕಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಸರ್ವೇಷು ಚೈವ ಮಾಸೇಷು ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ದಾಸಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಿಜೇ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯತತ್ಪರೇ || ೧೧ ||
 ವಿಧಿನಾ ಚ ಪ್ರದದ್ಯಾದ್ಯೋ ವಿಧಿನಾ ಯಸ್ತು ಗೃಹ್ಣತೇ |
 ತಾವುಭೌ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾಣೌ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಕಃ ಪುಣ್ಯಭಾಜನಂ || ೧೨ ||
 ಪಿಂಡದಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ಯಾದ್ಯಃ ಪ್ರೇತಾನಾಂ ಭಕ್ತಿಸಂಯುತಃ |
 ಪಿಂಡೇನೈಕೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರೇತಾ ಯಾಂತಿ ಪರಾಂಗತಿಂ || ೧೩ ||
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಣಾಮಂ ರುದ್ರಸ್ಯ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ದಿನೇ ದಿನೇ |
 ತೇಷಾಂ ಸಾಸಂ ಪ್ರಲೀಯೇತ ಭಿನ್ನಪಾತ್ರೇ ಜಲಂ ಯಥಾ || ೧೪ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ರಾಜನ್ಯುಷಭಂ ಚ ಸಮುತ್ಸೃಜೇತ್ |
 ಪಿತರಶ್ಲೋದ್ಧೃತಾಸ್ತೇನ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೫ ||
 ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉನಾಚಃ—
 ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗೇ ಕೃತೇ ತಾತ ಫಲಂ ಯಜ್ಞಾಯತೇ ನೃಣಾಂ |
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಸ್ವಾಶು ಪ್ರಯತ್ನೇನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೧೬ ||
 ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—
 ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣೇ ವೃಷೇ ಚೈವ ತು ಯತ್ಫಲಂ |
 ತದಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಷ್ವ ಧರ್ಮನಂದನ || ೧೭ ||

೧೧-೧೨. ಅಧವಾ ಸಕಲ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಧಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವನೂ, ವಿಧಿಯಿಂದ ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪುಣ್ಯವಂತರು. ನೋಡುವವನೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು.

೧೩. ಮೃತರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಪಿಂಡ ದಿಂದಲೇ ಮೃತರು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೪. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಗೈಯುವವರ ಸಾಸವು ಒಡೆದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯ ನೀರಿನಂತೆ ವಿಲೀನವಾಗುವುದು.

೧೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧೃತರಾಗಿ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು.

೧೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮುನಿಯೆ! ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡಿದ ಮಾನವರಿಗುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಗನೆ ಹೇಳು.

೧೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೃಷಭವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಕೇಳು.

ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚೈವ ವೈಶಾಖೇ ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಂ ನರಾಧಿಪ |
 ರುದ್ರಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ಭೂತ್ವಾ ಶುಚಿಃ ಸ್ನಾತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೮ ||
 ವೃಷಸ್ಥೈವ ಸಮುತ್ಸರ್ಗಂ ಕಾರಯೇತ್ಪ್ರೀಯತಾಂ ಹರಃ |
 ಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ಕಾರಯೇತ್ಪುತ್ರ ಚತಸ್ರೋ ವತ್ಸಿಕಾಃ ಶುಭಾಃ || ೧೯ ||
 ದತ್ವಾ ತು ವಿಪ್ರಮುಖ್ಯಾಯ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಾಃ |
 ಪ್ರೀಯತಾಂ ಚ ಮಹಾದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾವಿಷ್ಣುರ್ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೨೦ ||
 ವೃಷಭೇ ರೋಮಸಂಖ್ಯಾಯಾ ಸರ್ವಾಂಗೇಷು ನರಾಧಿಪ |
 ತಾನದ್ವರ್ಷಪ್ರಮಾಣಂ ತು ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೨೧ ||
 ಶಿವಲೋಕೇ ವಸಿತ್ವಾ ತು ಯದಾ ಮರ್ತ್ಯೇಷು ಜಾಯತೇ |
 ಕುಲೇ ಮಹತಿ ಸಂಭೂತಿರ್ಧನಧಾನ್ಯಸಮಾಕುಲೇ || ೨೨ ||
 ನೀರೋಗೋ ರೂಪವಾಂಶ್ಚೈವ ವಿದ್ಯಾಧ್ಯಃ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯುಚಿಃ |
 ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮಯಾಖ್ಯಾತಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ಗೋದೇಹಾನ್ನಿಃಸೃತಂ ಲಿಂಗಂ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ || ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ತ್ರಿಸಪ್ತ ತಿ ತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮-೨೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಕಾರ್ತಿಕ ಅಥವಾ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯ ದಿನ ರುದ್ರನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ರುದ್ರನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಹರನು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಮಾಡಬೇಕು ಶಿವನ ಬಳಿ ನಾಲ್ಕು ಕರುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಪ್ರೀತರಾಗಲೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೧. ಹೀಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು ವೃಷಭದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ರೋಮ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು

೨೨-೨೩. ಅವನು ಆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಯಾದಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕ ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವಾಗ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ರೋಗರಹಿತನೂ, ಸುಂದರನೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತುಳ್ಳವನೂ, ಶುದ್ಧನೂ ಆಗುವನು. ಈ ಪುಕಾರವಾಗಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಗೋವಿನ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವುಳ್ಳ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುಃ ಸಪ್ತ ತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ರೇನಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಮರ್ತ್ಯೇ ನಾಮ್ನಾ ನೈ ಗೌತಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೧ ॥

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಗೌತಮೇನೈವ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ।

ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನರೂಪಂ ತು ತೀರ್ಥಂ ಪುಂಸಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ಗಚ್ಛ ಪರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ ।

ಪಾತಕಸ್ಯ ವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಪ್ರದಸ್ತಥಾ ॥ ೩ ॥

ಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧನಂ ತೀರ್ಥಂ ಜಯದಂ ದುಃಖನಾಶನಂ ।

ಪಿಂಡದಾನೇನ ಚೈಕೇನ ಕುಲಾನಾಮುದ್ಧರೇತ್ರಯಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮಂಗಳಕರವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಹರವೂ ಆದ ಗೌತಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥವಿದೆ.

೨. ಗೌತಮನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದ ಮೆಟ್ಟಿಲಂತಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೩. ಜಗದ್ಗುರುವೂ, ಸ್ವರ್ಗವಾಸವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪಾಪದ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗು.

೪. ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ, ಜಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ ಆದ ಆ ತೀರ್ಥವು, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪಿಂಡವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದು.

ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಧೀಯತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಲ್ಪಂ ನಾ ಯದಿ ನಾ ಬಹು ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಶತಸಾಹಸ್ರಮಾಜ್ಞಯಾ ಗೌತಮಸ್ಯ ಹಿ

॥ ೫ ॥

ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಸ್ವಯಂ ರುದ್ರೇಣ ಭಾಷಿತಂ

॥ ೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನು ಚತುಃಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದ ವಸ್ತುವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ
ಅದೆಲ್ಲವೂ ಗೌತಮರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯದಷ್ಟಾಗುವುದು.

೬. ರುದ್ರನು ಇದು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಂಚನಪ್ರತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಂಖಚೂಡತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಶಂಖಚೂಡಸ್ಯ ನಾನ್ನಾ ನೈ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಭೂಮಿಮಂಡಲೇ

॥ ೧ ॥

ಶಂಖಚೂಡಃ ಸ್ವಯಂ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಪಾಂಡುನಂದನ ।

ವೈನತೇಯಭಯಾತ್ಪಾರ್ಥ ಸುಖದೇ ನರ್ಮದಾತಟೇ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶುಚಿಭೂತಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।

ಸ್ನಾಪಯೇಚ್ಛಂಖಚೂಡಂ ತು ಕ್ಷೇರಕ್ಸೌದ್ರೇಣ ಸರ್ಪಿಷಾ

॥ ೩ ॥

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಧೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ನರಾಧಿಪ ।

ದಧಿಭಕ್ತೇನ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಭಂಸಿತವ್ರತಾನ್ ।

ಗೋಪ್ರದಾನೇ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರೋಽಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಃ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಂಖಚೂಡತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿ ಪರಮಮಂಗಳಕರವೂ, ಶಂಖಚೂಡನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆದ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆ ನರ್ಮದಾದಡದಲ್ಲಿ ಶಂಖಚೂಡನು ಗರುಡನ ಭಯದಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧನೂ, ಸಾವಧಾನ ಚಿತ್ತನೂ ಆಗಿ ಶಂಖಚೂಡನನ್ನು ಹಾಲು, ಜೇನು, ಘೃತಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

೪. ಅವನ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವ್ರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರನ್ನು ಮೊಸರನ್ನದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಗೋದಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪವೂ ನೀಗುವುದು.

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸಾರ್ಥ ಸರ್ಪದಷ್ಟಂ ಪ್ರತರ್ಪಯೇತ್ |

ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಶಂಕರಸ್ಯ ವಚೋ ಯಥಾ

|| ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶಂಖಚೂಡತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಪಂಚಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಷ್ಟನಾಗಿ ಮಡಿದವನಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ
ಶಂಕರನ ಮಾತಿನಂತೆ ಅವನು ಉತ್ತಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶಂಖಚೂಡತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಷಟ್ ಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪಾರೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ ।

ಪರಾಶರೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ನೈ ನರ್ಮದಾಯಾಸ್ತುಟೇ ಶುಭೇ

॥ ೧ ॥

ತಪಶ್ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ಪಾಂಡುನಂದನ ।

ಹಿಮವದ್ಬಹಿತಾ ತೇನ ಗೌರೀ ನಾರಾಯಣೇ ನೃಪ

॥ ೨ ॥

ತೋಷಿತಾ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನರ್ಮದೋತ್ತರಕೇ ತಟೇ ।

ತಸ್ಯ ತುಷ್ಠಾ ಮಹಾದೇವೀ ಶಂಕರಾರ್ಥಾಂಗಧಾರಿಣೇ

॥ ೩ ॥

ಭೋ ಭೋ ಋಷಿವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತುಷ್ಠಾಹಂ ತವಭಕ್ತಿತಃ ।

ವರಂ ಯಾಚಯ ಮೇ ವಿಪ್ರ ಪರಾಶರ ಮಹಾಮತೇ

॥ ೪ ॥

ಪರಾಶರ ಉನಾಚ :-

ಪರಿತುಷ್ಟಾಸಿ ಮೇ ದೇವಿ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ ।

ದೇಹಿ ಪುತ್ರಂ ಭಗವತಿ ಸತ್ಯಶೌಚಗುಣಾನ್ವಿತಂ

॥ ೫ ॥

ವೇದಾಭ್ಯಸನಶೀಲಂ ಹಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಂ ।

ತೀರ್ಥೇ ಚಾಸ್ತ್ರ ಭವೇದ್ದೇವಿ ಸನ್ನಿಧಾನವರೇಣ ತು

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನರೇಂದ್ರ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪರಾಶರನು ಪುತ್ರನಿಗಾಗಿ ತಪವಂಗೈದು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಮಾಲಯನ ಸುತೆಯಾದ ಗೌರಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದ ಶಂಕರನ ಮಡದಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು, “ಎಲೈ ಮುನಿ ವರ್ಯನೇ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ” ಎಂದಳು.

೫-೬. ಪರಾಶರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವಿ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಸತ್ಯ, ಶೌಚಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸಶೀಲನೂ, ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ನನಗೆ

ಲೋಕೋಪಕಾರಹೇತೋಶ್ಚ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ಗಿರಿನಂದಿನಿ ।

ಪರಾಶರಾಭಿಧಾನೇನ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ

॥ ೭ ॥

ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯವಾಚ :-

ಏನಂ ಭವತು ತೇ ನಿಪ್ರ ತತ್ತ್ವನಾಂತರಧೀಯತ ।

ಪರಾಶರೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ವೈ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಪಾರ್ವತೀಂ

॥ ೮ ॥

ಶಂಕರಂ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಸುರಾಸುರನಮಸ್ತುತಂ ।

ಅಚ್ಛೇದ್ಯಮಪ್ರತರ್ಕ್ಯಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ತು ದುರಾಸದಂ

॥ ೯ ॥

ಪರಾಶರೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ವೈ ಕೃತಾರ್ಥೋಹ್ಯಭವನ್ಮುಪ

॥ ೧೦ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶುಚಿಃ ಪ್ರಯತಮಾನಸಃ ।

ಸ್ತೃಢವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಸಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿನರ್ಜಿತಃ

॥ ೧೧ ॥

ಮಾಘೇ ಚೈತ್ರೇಫ ವೈಶಾಖೇ ಶ್ರಾವಣೇ ನೃಪಸಂದನ ।

ಮಾಸಿ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಚೈವ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಸರ್ವದಾ

॥ ೧೨ ॥

ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಶುಭೇ ಸ್ಥಾನೇ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ

॥ ೧೩ ॥

ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವ್ರತಮೇತತ್ಸಮಾಚರೇತ್ ।

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ದೀಪದಾನಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿಃ

॥ ೧೪ ॥

ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ತಥಾ ವಾದ್ಯಂ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿನರ್ಜಿತಃ ।

ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ದ್ವಿಜಾಃ ಪೂಜಾಃ ಸ್ವಶಕ್ತಿಃ

॥ ೧೫ ॥

ಕೊಡು. ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೀನು ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ನೆಲೆಸು.

೮-೧೦. ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-“ ಮಹರ್ಷಿಯೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪರಾಶರನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ, ಸುರಾಸುರವಂದಿತನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ಉಹಿಸಲಶಕ್ಯನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯನೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಧನ್ಯನಾದನು.

೧೧-೧೭. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂಡಸಾಗಲಿ ಶುದ್ಧರೂ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರೂ ಆಗಿ ಮಾಘ, ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ, ಶ್ರಾವಣ, ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸಗಳ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಶಕ್ತಿಯು ಸಾರ ದೀಪದಾನ ಮಂಗಳಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯ

ಸಂಪೂಜ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಪಾರ್ಥ ಧನಧಾನ್ಯಹಿರಣ್ಯತಃ |
 ವಸ್ತ್ರೇಣ ಭತ್ತದಾನೇನ ಶಯ್ಯಾತಾಂಬೂಲಭೋಜನೈಃ || ೧೬ ||
 ಪ್ರೀಣಯೇನ್ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಶಂಸಿತವ್ರತಾನ್ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕಾರ್ಯಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಮೈಃ ಪಕ್ಷೈರ್ಜಲೇನ ಚ || ೧೭ ||
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚೈವ ತು ಶೂದ್ರಾಣಾಮಾನುಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ |
 ಅನುಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ದೇಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೧೮ ||
 ನೇದೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ದ್ವಿಜಾಃ ಪೂಜ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |
 ಹಸ್ತಮಾತ್ರೈಃ ಕುಶೈಶ್ಚೈವ ತಿಲೈಶ್ಚೈವಾಕ್ಷತೈರ್ನೃಪ || ೧೯ ||
 ವಿಪ್ರಾ ಉದಜ್ಞುಖಾಃ ಕಾರ್ಯಾಃ ಸ್ವಯಂ ನೈ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಃ |
 ದರ್ಭೇಷು ನಿಕ್ಷಿಪೇದನ್ನಂ ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ದ್ವಿಜಾಗ್ರತಃ || ೨೦ ||
 ಪ್ರೇತಾ ಯಾಂತು ಪರೇ ಲೋಕೇ ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ |
 ಸಾಪಂ ಮೇ ಪ್ರಶಮಂ ಯಾತು ಏತು ವೃದ್ಧಿಂ ಶುಭಂ ತದಾ || ೨೧ ||
 ವೃದ್ಧಿಂ ಯಾತು ಸದಾ ವಂಶೋ ಜ್ಞಾತಿವರ್ಗೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |
 ಏವಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ವಿಪ್ರಾಯ ದಾನಂ ದೇಯಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ || ೨೨ ||
 ಗೋ ಭೂತಿಲಹಿರಣ್ಯಾದಿ ಚಾನ್ಯಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ |
 ದಾತವ್ಯಂ ಸಾಂಡನಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾರೇಶ್ವರವರಾಶ್ರಮೇ || ೨೩ ||

ವ್ರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ, ಕನಕ, ವಸ್ತ್ರ, ಕೊಡೆ, ಹಾಸಿಗೆ, ತಾಂಬೂಲ, ಭೋಜನಗಳನ್ನುತ್ತು ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು ಅನಂತರ ಹಸಿ ಅಧವಾ ಪಕ್ಷಪದಾರ್ಥದಿಂದಾಗಲಿ, ಜಲದಿಂದಾಗಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈಯಬೇಕು.

೧೮. ಶ್ರೀ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಆಮಶ್ರಾದ್ಧವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಹಸಿವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಡಿಯಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೧೯. ಹಸ್ತಪರಿಮಾಣದ ದರ್ಭೆ, ತಿಲ, ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ನೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಉತ್ತರಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಾನು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

೨೧-೨೩. “ ಈ ತೀರ್ಥದ ವ್ರಭಾವದಿಂದ ವ್ರೇತಗಳು ವರಲೋಕವಸ್ತ್ರೈದಲಿ. ನನ್ನ ಪಾವವು ಶಾಂತವಾಗಲಿ. ಮಂಗಳವು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲಿ. ವಂರಪೂ, ಜ್ಞಾತಿವರ್ಗವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ.” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ತಿಲ, ಸುವರ್ಣ, ಅನ್ನ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಪರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ

|| ೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
“ವಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ಷಟ್ ಸಪ್ತತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೪. ಇದನ್ನು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ವಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಎಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ ತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಭೀಮೇಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ ।

ಸೇವಿತಂ ಋಷಿಸಂಘೈಶ್ಚ ಭೀಮವ್ರತಧರೈಃ ಶುಭೈಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸೋಪನಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಜಪೇದೇಕಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಮೂರ್ಧ್ವಬಾಹುದರ್ಧವಾಕರೇ

॥ ೨ ॥

ತಸ್ಯ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ ।

ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ಗಾಯತ್ರಾ ನಶ್ಯತೇ ಧ್ರುವಂ

॥ ೩ ॥

ದಶಭಿರ್ಜನ್ಮಭಿರ್ಜಾತಂ ಶತೇನ ತು ಪುರಾ ಕೃತಂ ।

ಸಹಸ್ರೇಣ ತ್ರಿಜನ್ಮೋತ್ಥಂ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಂತಿ ಕಲ್ಪಿಸಂ

॥ ೪ ॥

ವೈದಿಕಂ ಲೌಕಿಕಂ ವಾಃಪಿ ಜಾಪ್ಯಂ ಜಪ್ತಂ ನರೇಶ್ವರ ।

ತತ್ಕ್ಷಣಾದ್ಧಹತೇ ಸರ್ವಂ ತೃಣಂ ತು ಜ್ವಲನೋ ಯಥಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬಳಿಕ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಭಯಂಕರವ್ರತಧಾರಿಗಳಾದ ಶುಭಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಆದ ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪನಾಸಮಾಡಿಸೂರ್ಯಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ತೋಳುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಏಕಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಕೂಡಲೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೪. ಹಿಂದೆ ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಶತಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಲೂ, ಮೂರುಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವು ಸಾವಿರ ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಿಂದಲೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೫. ಅಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಅಥವಾ ಲೌಕಿಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಅದು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡುವಂತೆ ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದು.

ನ ದೇವಬಲಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಕದಾಚಿತ್ಪಾಪಮಾಚರೇತ್ |

ಅಜ್ಞಾನಾನ್ನ ಶ್ಯತೇ ಕ್ಷುಪ್ರಂ ನೋತ್ತರಂ ತು ಕದಾಚನ

|| ೬ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದಾನಂ ಶಕ್ತಿಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಚಾಚರೇತ್ |

ತದಕ್ಷಯ್ಯಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಜಾಯತೇ ಪಾಂಡುನಂದನ

|| ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಸಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ ತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ದೇವಬಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಒಂದುವೇಳೆಯೂ ಪಾಪವನ್ನಾಚರಿಸಬಾರದು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಬೇಗನೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಎರಡನೆಯ ದೇವಬಲದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ನಾರದೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ನಾರದೇನ ತು
ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

॥ ೧ ॥

ನಾರದೇನ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಥಂ ವಿನಿರ್ಮಿತಂ ।
ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಯದಿ ಸತ್ತಮ
ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

॥ ೨ ॥

ಪರಮೇಷ್ಟಿಸುತಃ ಪಾರ್ಥ ನಾರದೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ ।
ರೇವಾಯಾಶ್ಲೋತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ತಪಸ್ತೇನ ಪುರಾಕೃತಂ
ನವನಾಡೀನಿರೋಧೇನ ಕಾಷ್ಠಾವತ್ಯಾಂ ಗತೇನ ಚ ।
ತೋಷಿತಃ ಪಶುಭರ್ತಾ ವೈ ನಾರದೇನ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ
ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

॥ ೩ ॥

॥ ೪ ॥

ತುಷ್ಣೋಹಂ ತವ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಯೋಗಿನಾಥ ಅಯೋನಿಜ ।
ವರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯ ಮೇ ವತ್ಸ ಯಸ್ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನರೇಂದ್ರ! ಅನಂತರ
ನಾರದನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ
ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ನಾರದನು ಏಕೆ
ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು? ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ
ನಾರದನು ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೪. ಆತನು ಒಂಬತ್ತು ನಾಡಿಗಳನ್ನೂ ನಿರೋಧಿಸಿ ಅತಿಶಯ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ
ಶಂಕರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು.

೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಯೋಗಿವರ್ಯನೂ, ಅಯೋನಿಜನೂ ಆದ

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನೇ ಶಂಭೋ ಯೋಗಶ್ಚೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧತು |
 ಅಚಲಾ ತೇ ಭವೇದ್ಭಕ್ತಿಃ ಸರ್ವಕಾಲಂ ಮಮೈವ ತು || ೬ ||
 ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರೀ ಭವೇದೇವ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ |
 ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞೋ ಜಗನ್ನಾಥ ಗೀತಜ್ಞೋಹಂ ಸದಾ ಭವೇ || ೭ ||
 ದಿನೇ ದಿನೇ ಯಥಾ ಯುದ್ಧಂ ದೇವದಾನವಮಾನುಷೈಃ |
 ಪಾತಾಲೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಚ ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಪಿ ಮಹೇಶ್ವರ || ೮ ||
 ಪಶ್ಯೇಯಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಭವಂತಂ ಪಾರ್ವತೀಂ ತಥಾ |
 ತೀರ್ಥಂ ಲೋಕೇಷು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ || ೯ ||
 ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ನಾರದ ಸರ್ವಂ ತು ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಶಂಶಯಃ |
 ಚಿಂತಿತಂ ಮತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಸಿದ್ಧತೇ ನಾತ್ರ ಶಂಶಯಃ || ೧೦ ||
 ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರೋ ಭವೇರ್ವತ್ಸ ಸ್ವರ್ಗೇ ಪಾತಾಲಗೋಚರೇ |
 ಮರ್ತ್ಯೇ ವಾ ಭ್ರಮ ನೈ ಯೋಗಿನ್ ಕೇನಾಪಿ ನಿವಾರ್ಯಸೇ || ೧೧ ||
 ಸಪ್ತ ಸ್ವರಾ ಸ್ತ್ರಯೋ ಗ್ರಾಮಾ ಮೂರ್ಛನಾಶ್ಚೈಕವಿಂಶತಿಃ |
 ತಾನಾ ಏಕೋನಪಂಚಾಶತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮೇ ತವ ಧ್ರುವಂ || ೧೨ ||

ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೬. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈಶ್ವರ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ.

೭. ನಾನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯೂ, ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಂಗತನೂ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನೂ, ಗೀತಜ್ಞನೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

೮-೯. ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ ಅಥವಾ ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೇವ, ದಾನವ, ಮನುಷ್ಯರ ಯುದ್ಧವನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ನೋಡುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಲಿ.

೧೦. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಾರದ! ನೀನು ಚಿಂತಿಸಿರುವುದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

೧೧. ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯಾಗುವೆ.

೧೨. ಏಳು ಸ್ವರಗಳೂ, ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳೂ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮೂರ್ಛನೆ

ಮಮ ಪ್ರಿಯಂಕರಂ ದಿವ್ಯಂ ನೃತ್ಯಗೀತಂ ಭವಿಸ್ಯತಿ |
 ಕಲಿಂ ಚ ಪತ್ಯಸೇ ನಿತ್ಯಂ ದೇವದಾನವಕಿಂನರೈಃ || ೧೩ ||
 ತ್ವತ್ತೀರ್ಥಂ ಭೂತಲೇ ಪುಣ್ಯಂ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಽಪ್ಯವಿಸ್ಯತಿ |
 ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಹ್ಯಶೇಷ ಜ್ಞಾನಕೋನಿದಃ |
 ಏಕಸ್ತ್ವನುಸಿ ನಿಸ್ಸಂಗೋ ಮತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾರದ || ೧೪ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ಧೇ ದೇವೋ ನಾರದಸ್ತತ್ರ ಶೂಲಿನಂ |
 ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವಸತ್ತ್ವೋಪಕಾರಕಂ || ೧೫ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಮುತ್ತಮಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ನಾರದೇನ ತು |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋ ಗಚ್ಛೇದ್ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೬ ||
 ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ಸಾರ್ಥ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀ |
 ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ || ೧೭ ||
 ಛತ್ರಂ ತತ್ರ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಶುಭಲಕ್ಷಣೇ |
 ಶಸ್ತ್ರೇಣ ತು ಹತಾ ಯೇ ವೈ ತೇಷಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ |
 ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಪಿಂಡದಾನಪ್ರಭಾವತಃ || ೧೮ ||

ಗಳೂ, ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತು ತಾನಗಳೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಬರಲಿ.

೧೩. ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯನೃತ್ಯಗೀತಗಳು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುವುವು. ನಿತ್ಯವೂ ದೇವ, ದಾನವ, ಕಿನ್ನರರ ಜಗಳವನ್ನು ನೀನು ನೋಡುವೆ.

೧೪. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನ್ನ ತೀರ್ಥವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗುವುದು. ನೀನೊಬ್ಬನೇ ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಗಳನ್ನರಿತವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವೆ.

೧೫. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು.

೧೬-೧೮. ನಾರದನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ನೃಪವರ್ಯನೆ! ಮಾನವನು ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಲಕ್ಷಣವಂತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿ ಶಸ್ತ್ರಹತರಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಬೇಕು. ಅವರು ಈ ಪಿಂಡದಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

ಕಪಿಲಾ ತತ್ರ ದಾತನ್ಯಾ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ ।

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ದ್ವಿಜೇ ದೇಯಾ ಯಾಂತು ತೇ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೧೯ ॥

ಅಸ್ಯ ಶ್ರಾದ್ಧಸ್ಯ ಭಾವೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ ।

ನರ್ಮದಾತೋಯಭಾವೇನ ನ್ಯಾಯಾರ್ಜಿತಧನಸ್ಯ ಚ ।

ತೇಷಾಂ ಚೈವ ಪ್ರಭಾವೇನ ಪ್ರೇತಾ ಯಾಂತು ಪರಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೨೦ ॥

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ದ್ವಿಜೇ ದೇಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾ ಚ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ ।

ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಚೈವ ದಾಪಯೇತ್ ॥ ೨೧ ॥

ದೀಪಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ ನೃತ್ಯಂ ಗೀತಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।

ಅನಾಪ್ತಂ ತೇನ ವೈ ಸರ್ವಂ ಯಃ ಕರೋತಿಶ್ವರಾಲಯೇ ॥ ೨೨ ॥

ಸ ಯಾತಿ ರುದ್ರಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿತಿ ರುದ್ರಃ ಸ್ವಯಂ ಜಗೌ ।

ವಿದ್ಯಾದಾನೇನ ಚೈಕೇನ ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಂ ಗತಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೨೩ ॥

ಧೂರ್ವಹಾಸ್ತತ್ರ ದಾತನ್ಯಾ ಭೂಮಿಃ ಸಸ್ಯವತೀ ನೃಪ ।

ಚಿತ್ರಭಾನುಂ ಶುಭೈರ್ಮುಂತ್ಯೈಃ ಪ್ರೀಣಯೇತ್ತತ್ರ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ ೨೪ ॥

ಆಜ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಭೂತೇನ ಹೋಮದ್ರವ್ಯೇಣ ಭಾರತ ।

ಯೇ ಯಜಂತಿ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ರಿಕಾಲಂ ನೃತ್ಯಮೇವ ಚ ॥ ೨೫ ॥

ತೀರ್ಥೇ ನಾರದನಾಮಾಖ್ಯೇ ರೇನಾಯಾಶ್ಲೋತ್ತರೇ ತಟೇ ।

ಚಿತ್ರಭಾನುನುಖಾ ದೇವಾಃ ಸರ್ವದೇವನುಯೋ ಋಷಿಃ ॥ ೨೬ ॥

೧೯. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರೇತಗಳು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಕಪಿಲಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೦. “ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ನರ್ಮದಾದಾದಿಯ ನೀರಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇತಗಳು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ.”

೨೧. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯುಸಾರ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ, ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

೨೨-೨೩. “ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ನೃತ್ಯಗೀತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಮತ್ತು ರುದ್ರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು” ಎಂದು ಶಿವನ ತಾನೇ ಹೇಳಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ವಿದ್ಯಾದಾನವೊಂದರಿಂದಲೇ ಅಕ್ಷಯಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೪-೨೬. ಅಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಸಸ್ಯವುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ

ಋಷಿಣಾ ಪ್ರೀತಾಃ ಸರ್ವೇ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ರೀತೋ ಹುತಾಶನಃ ।

ಪೂಜಿತೇ ಹವ್ಯನಾಹೇ ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ನೈವ ಜಾಯತೇ || ೨೭ ||

ಧನೇನ ವಿಪುಲಾ ಪ್ರೀತಿರ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರತಿಜನ್ಮನಿ ।

ಕುಲೀನಾಶ್ಚ ಸುನೇಷಾಶ್ಚ ಸರ್ವಕಾಲಂ ಧನೇನ ತು || ೨೮ ||

ಪ್ಲವೋ ನದೀನಾಂ ಪತಿರಂಗನಾನಾಂ

ರಾಜಾ ಚ ಸದ್ವೃತ್ತರತಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ।

ಧನಂ ನರಾಣಾಮೃತವಸ್ತುರೂಢಾಂ

ಗತಂ ಗತಂ ಯೌವನಮಾನಯಂತಿ

|| ೨೯ ||

ಧನದತ್ವಂ ಧನೇಶೇನ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇಹ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಂ ।

ಯಮೇನ ಹಿ ಯಮತ್ವಂ ಹಿ ಇಂದ್ರತ್ವಂ ಚೈವ ವಜ್ರಿಣಾ || ೩೦ ||

ಅನ್ಯೈರಪಿ ಮಹೀಸಾಲ್ಯೈಃ ಪಾರ್ಥಿವತ್ವಮುಪಾರ್ಜಿತಂ ।

ನಾರದೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾಧ್ವೌ ನಶ್ಚ ಲತಾಂ ಗತಃ || ೩೧ ||

ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಶುಭಕರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಮುಖರಾಗಿರುವರು. ಋಷಿಗಳು ದೇವತಾರೂಪರು. ಋಷಿಯು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿರುವ ನಾರದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ಹೋಮದ್ರವ್ಯದಿಂದಲೂ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುತ್ತ ನೃತ್ಯಗೈಯುತ್ತ ಪೂಜಿಸುವವರು ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೨೮. ಅವರು ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರು. ಕುಲೀನರೂ, ಸುಂದರರೂ ಆಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಧನಿಕರಾಗಿರುವರು.

೨೯. ದೋಣಿಯು ನದಿಗಳಿಗೂ, ಗಂಡನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಸಚ್ಚರಿತನಾದ ರಾಜನು ವ್ರತಗಳಿಗೂ, ದ್ರವ್ಯವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ, ಋತುಗಳು ಮರಗಳಿಗೂ ಕಳೆದುಹೋದ ಯೌವನವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುವು

೩೦-೩೧. ಆ ನಾರದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನು ಧನದತ್ತವನ್ನೂ, ಯಮನು ಯಮತ್ವವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರನು ಇಂದ್ರತ್ವವನ್ನೂ, ಇತರ ರಾಜರು ರಾಜತ್ವವನ್ನೂ ಪಡೆದರು. ಧ್ರುವನು ಈ ನಾರದೇಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ವದವೀರ್ಧನಾದನು.

ಸರ್ವತೀರ್ಥವರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ನಾರದೇನ ತು ।

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ರೇನಾಯಾಶ್ಚೋತ್ತರೇ ತಟೇ ।

ತದ್ವರಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ

॥ ೩೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮಾಷ್ಟಸಪ್ತತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೨. ನಾರದಮುನಿಯು ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು. ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯೈ ಕೋನಾಃ ಶೀತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮಧುಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥದ್ವಯಮನುತ್ತಮಂ ।

ದಧಿಸ್ಕಂದಂ ಮಧುಸ್ಕಂದಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೧ ॥

ದಧಿಸ್ಕಂದೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಸ್ತು ದದ್ಯಾದ್ವಿಜೇ ದಧಿ ।

ಉಪತಿಷ್ಠೇತ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಜನ್ಮನಿ ಭಾರತ

॥ ೨ ॥

ನ ವ್ಯಾಧಿಸರ್ಜರಾ ತಸ್ಯ ನ ಶೋಕೋ ನೈವ ಮತ್ಸರಃ ।

ದಶಚಂದ್ರಶತಂ ಯಾವಜ್ವಾಯತೇ ವಿನುಲೇಕುಲೇ

॥ ೩ ॥

ಮಧುಸ್ಕಂದೇಽಪಿ ಮಧುನಾ ಮಿಶ್ರಿತಾನ್ಯಸ್ತಿಸ್ತಲಾನ್ಮದೇತ್ ।

ನಾಃಸೌ ವೈವಸ್ವತಂ ದೇವಂ ಪಶ್ಯೇದ್ವೈ ಜನ್ಮಸಪ್ತತಿಂ

॥ ೪ ॥

ಮಧುನಾ ಸಹ ಸಂಮಿಶ್ರಂ ಪಿಂಡಂ ಯಸ್ತು ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ।

ತಸ್ಯ ಪಾತ್ರಪ್ರಪಾತ್ರೇಭ್ಯೋ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ನೈವ ಜಾಯತೇ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮಧುಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದೊರೆಯೆ! ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವ ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮತ್ತು ಮಧುಸ್ಕಂದ ಎಂಬ ಎರಡು ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ದಧಿಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೊಸರನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುವುದು.

೩. ಅವನಿಗೆ ರೋಗ, ಮುಪ್ಪು, ದುಃಖ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಚಂದ್ರರಿರುವವರೆಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

೪. ಮಧುಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುಮಿಶ್ರವಾದ ಎಳ್ಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಎಪ್ಪತ್ತು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಮನನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೫. ಅಲ್ಲಿ ಮಧುಮಿಶ್ರವಾದ ಪಿಂಡವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಬಡತನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದಧಿಭಿಃ ಸಹ ಸಂಮಿಶ್ರಂ ಪಿಂಡಂ ಯಸ್ತು ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ |

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ರೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಿನದ್ವಕ್ಷಿಣಾನುಖಃ

|| ೬ ||

ಪಿತಾ ಪಿತಾಮಹಶ್ಚೈವ ತಥೈವ ಪ್ರಪಿತಾನುಹಃ |

ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತುಷ್ಯಂತಿ ನಾಃತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ

|| ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮಧುಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನಾಶೀತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬-೭. ನರನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮೊಸರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಿಂಡವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ತಂದೆ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಕಾಲ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮಧುಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥಾಶೀತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ನಂದಿಕೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾನಂದೀ ತತ್ತೇ ಸರ್ವಂ ವದಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೧ ॥

ರೇವಾಯಾಂ ಪುರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪುರಾ ನಂದೀ ಗಣೇಶ್ವರಃ ।

ತಪಸ್ತಪಂಜಯಂ ಕುರ್ವಂಸ್ತೀರ್ಥಾತ್ರೀರ್ಥಂ ಜಗಾಮ ಹ ॥ ೨ ॥

ದಧಿಸ್ಕಂದಂ ಮಧುಸ್ಕಂದಂ ಯಾವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತು ಗಚ್ಛತಿ ।

ತಾವತ್ತುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವೋ ನಂದಿನಾಥಮುನಾಚ ಹ ॥ ೩ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಭೋ ಭೋಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ನಂದೀಶ ವರಂ ವೃಣು ಯಥೇಚ್ಛಿತಂ ।

ತಪಸಾ ತೇನ ತುಷ್ಣೋಹಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಕೃತೇನ ತೇ ॥ ೪ ॥

ನಂದೀಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ನ ಚಾಹಂ ಕಾಮಯೇ ವಿತ್ತಂ ನ ಚಾಹಂ ಕುಲಸಂತತಿಂ ।

ಮುಕ್ತ್ವಾ ನ ಕಾಮಯೇ ಕಾಮಂ ತವ ಪಾದಾಂಬುಜಾತ್ಪರಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ನರೇಂದ್ರ! ಬಳಿಕ ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಂದಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಹೇಳುವೆನು.

೨. ಹಿಂದೆ ಗಣೇಶ್ವರನಾದ ನಂದಿಯು ರೇವಾನದಿಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತೀರ್ಥದಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೩. ಅವನು ದಧಿಸ್ಕಂದ ಮಧುಸ್ಕಂದಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನಂದೀಶ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ. ನಾನು ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು.

೫. ನಂದೀಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ಸಂತತಿಯನ್ನೂ, ಇತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಮಿಕೀಟಪತಂಗೇಷು ತಿರ್ಯಗ್ಗೋನಿಗತಸ್ಯ ವಾ ।
 ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರೇಷ್ಯಸ್ತು ಭಕ್ತಿತ್ವಯಿ ನುಮಾಚಲಾ ॥ ೬ ॥
 ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನುಹಾದೇವಃ ಪರಯಾ ಕೃಪಯಾ ನೃಪ ।
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ತಂ ಕರೇಸಿದ್ಧಂ ಜಗಾಮ ನಿಲಯಂ ಹರಃ ॥ ೭ ॥
 ತಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೃಕ್ಷ್ಣಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
 ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥ ೮ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಚೇತ್ ।
 ಶಿವಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ನೋದತೇ ಕಲ್ಪಮುಕ್ಖಯಂ ॥ ೯ ॥
 ತತಃ ಕಾಲೇನ ನುಹತಾ ಜಾಯತೇ ವಿನುಲೇ ಕುಲೇ ।
 ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ ॥ ೧೦ ॥
 ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ತಾತ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
 ದುರ್ಲಭಂ ಮರ್ತ್ಯಸಂಜ್ಞಸ್ಯ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ ॥ ೧೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾನಾಶೀತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ನಾನು ಕೃಮಿ, ಕೀಟ, ಪತಂಗ, ತಿರ್ಯಗ್ಗಂತು ಏನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ
 ನನಗೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ.

೭. ಶಂಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವನ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು
 ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು
 ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯುವನು.

೯. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪ್ರಾಣನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಶಿವನಿಗೆ ಸೇವಕನಾಗಿ
 ಅಕ್ಷಯಕಲ್ಪಗಳಕಾಲ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೦. ಬಳಿಕ ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ
 ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಗಳನ್ನರಿತವನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

೧೧. ವತ್ಸ! ಮಾನವನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವೂ, ಸಕಲ ವಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿ
 ಸುವುದೂ ಆದ ಈ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ಎಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭ್ಯುಕ್ತಾಶೀತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:—

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ವರುಣೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾದೇವೋ ವರುಣೋ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ॥ ೧ ॥
ಪಿಣ್ಯಾಕಶಾಕಪರ್ಣೈಶ್ಚ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಭಿಃ ।
ಆರಾಧ್ಯ ಗಿರಿಜಾನಾಥಂ ತತಃ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಾಂಗತಿಂ ॥ ೨ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯಾ ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।
ಪೂಜಯೇಚ್ಛಂಕರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೩ ॥
ಕುಂಡಿಕಾಂ ವರ್ಧನೀಂ ವಾಃಪಿ ಮಹದ್ವಾ ಜಲಭಾಜನಂ ।
ಅನ್ನೇನ ಸಹಿತಂ ಸಾರ್ಥ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೪ ॥
ಯತ್ಫಲಂ ಲಭಿತೇ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಸತ್ತೇ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕೇ ।
ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೫ ॥
ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದಾನಾನಾಮುನ್ನದಾನಂ ಪರಂ ಸ್ಮೃತಂ ।
ಸದ್ಯಃ ಸ್ತೀತಿಕರಂ ತೋಯಮುನ್ನಂ ಚ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜ! ಬಳಿಕ ವರುಣನು ಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಇಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಹಿಂಡಿ, ಶಾಕ, ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿನ್ನುತ್ತ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಗಿಂಡಿ, ಕಲಶ, ದೊಡ್ಡ ಜಲಪಾತ್ರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅನ್ನದೊಡನೆ ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೫. ಅದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

೬. ಸಕಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಅನ್ನ ನೀರುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೂಡಲೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ಭಾನಿತಾತ್ಮನಾಂ ।

ವರುಣಸ್ಯ ಪುರೇ ವಾಸೋ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ

॥ ೭ ॥

ಪಶ್ಚಾತ್ಪೂರ್ಣೇ ತತಃ ಕಾಲೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಪ್ರಜಾಯತೇ ।

ಅನ್ನದಾನಪ್ರದೋ ನಿತ್ಯಂ ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ನರಃ

॥ ೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕಾಶೀತಿನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೃತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಾನವರು ವ್ರಳಯ ಕಾಲದನರೆಗೆ ವರುಣನ ವಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು.

೮. ಅನಂತರ ಆ ಪುಣ್ಯದ ಕಾಲವು ಮುಗಿಯಲು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ನಿತ್ಯವೂ ಅನ್ನದಾನಮಾಡುತ್ತ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ಬದುಕುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದ

“ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ

ಎಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವೈಶೀತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಂಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ವಹ್ನೀತಿರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾತೇಜಾಸ್ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಹುತಾಶನಃ ॥ ೧ ॥
ಸರ್ವಭಕ್ಷ್ಯಃ ಕೃತೋ ಯೋಽಸೌ ದಂಡಕೇ ಮುನಿನಾ ಪುರಾ ।
ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಪೂತೋ ಜಾತೋ ಹುತಾಶನಃ ॥ ೨ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಂ ಕುರುತೇ ಸ ಗಚ್ಛೇದಗ್ನಿಸಾಮ್ಯತಾಂ ॥ ೩ ॥
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಯಸ್ತತ್ರ ತರ್ಪಯೇತ್ಪ್ರಿದೇವತಾಃ ।
ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ ೪ ॥
ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ರಾಜನ್ಯಾಚೀರಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ಕುಬೇರೋ ಯತ್ರ ಸಂಸಿದ್ಧೋ ಯಕ್ಷಾಣಾಮಧಿಪಃ ಪುರಾ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಂಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :-ದೊರೆಯೆ ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ವಹ್ನೀತಿರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

೨. ಹಿಂದೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆ ಮುನಿಯು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಆತನು ನರ್ಮದಾತಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ವವಿತ್ರನಾದನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದವನು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ವಿತ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫. ದೊರೆಯೆ ! ಅವರ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಬೇರತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಕ್ಷರೊಡೆಯನಾದ ಕುಬೇರನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಜಗದ್ಗುರಾಂ ।
 ಉನುಯಾ ಸಹಿತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಸಾಪ್ತೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೬ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದದ್ಯಾದ್ವಿಪ್ರಾಯ ಕಾಂಚನಂ ।
 ನಾಭಿನಾತ್ರೇ ಜಲೇ ತಿಷ್ಠನ್ ಸ ಲಭೇತಾಬುದಂ ಫಲಂ || ೭ ||
 ದಧಿಸ್ಕಂದೇ ಮಧುಸ್ಕಂದೇ ನಂದೀಶೇ ವರುಣಾಲಯೇ ।
 ಆಗ್ನೇಯೇ ಯತ್ನಲಂ ತಾತ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ಪಲನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೮ ||
 ತೇ ವಂದ್ಯಾ ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ಧನ್ಯಾಃ ಪೂರ್ಣಮನೋರಥಾಃ ।
 ಯೈಸ್ತು ದೃಷ್ಟಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥಸಂಚಕಂ || ೯ ||
 ತೇ ರಾಂತಿ ಭಾಸ್ಕರೇ ಲೋಕೇ ವರಮೇ ದುಃಖನಾಶನೇ ।
 ಭಾಸ್ಕರಾದೈಶ್ವರೇ ಲೋಕೇ ಚೈಶ್ವರಾದನಿವರ್ತಕೇ || ೧೦ ||
 ನೀಯತೇ ಸ ವರೇ ಲೋಕೇ ಯಾವಹಿಂದ್ರಾರ್ಜುತುರ್ಧರ ।
 ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾಚ್ಚ್ಯುತೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ || ೧೧ ||
 ಸರ್ವರೋಗವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಭುನಕ್ತಿ ಸಚರಾಚರಂ ।
 ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ದೇವತಾ ಯೇಷಾಂ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥಸೇವಿನಾಂ || ೧೨ ||
 ಅಖಂಡಿತಪ್ರತಾಪಾಸ್ತೇ ಜಾಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ।
 ಗಂಗಾ ಕನಖಲೇ ಪುಣ್ಯಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸರಸ್ವತೀ || ೧೩ ||

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಮಿಂದು ಉನೆಯೊಡನೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಆರ್ಚಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತವಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು.

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಾಭಿಪ್ರಮಾಣದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣವನ್ನಿತ್ತವನು ಅರ್ಬುವಸಂಖ್ಯೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೮. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ದಧಿಸ್ಕಂದ, ಮಧುಸ್ಕಂದ, ನಂದೀಶ, ವರುಣಾಲಯ, ಆಗ್ನೇಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೯. ಅತಿಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನರ್ಮದಾ ಮೊದಲಾದ ಐದು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಂದ್ಯರೂ, ಧನ್ಯರೂ, ಸಂಪೂರ್ಣಮನೋರಥವುಳ್ಳವರೂ ಆಗುವರು.

೧೦-೧೩. ಅವರು ಉತ್ತಮವೂ, ದುಃಖನಿವಾರಕವೂ ಆದ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೂ, ಅದರಿಂದ ಈಶ್ವರಲೋಕಕ್ಕೂ, ಅದರಿಂದ ಅನಿವರ್ತಕಲೋಕಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಇಂದ್ರರಿರುವವರಿಗೆ ವಾಸಿಸಿ ಅನಂತರ ಆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕರಾಜರಾಗಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಪ್ರಸಂಚವನ್ನನುಭವಿಸುವರು. ನರ್ಮದಾತೀರವಾಸಿಗಳಾದವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಯಾಗಿರುವನು. ಅವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳವರಾಗುವರು.

ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ಯದಿ ವಾಃರಣ್ಯೇ ಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವತ್ರ ನರ್ಮದಾ ।

ರೇವಾತೀರೇ ವಸೇನ್ನಿತ್ಯಂ ರೇವಾತೋಯಂ ಸದಾ ಪಿಬೇತ್ ॥ ೧೪ ॥

ಸುಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸೋಮಪಾನಂ ದಿನೇ ದಿನೇ ।

ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಸರಾಂಸಿ ಚ ।

ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಸಂಕ್ಷಯಂ ಯಾಂತಿ ನ ಮೃತಾ ತೇನ ನರ್ಮದಾ ॥ ೧೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಪಂಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ದ್ವ್ಯಶೀತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನಖಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು.

೧೪-೧೫. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವವನೂ, ಅದರ ನೀರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕುಡಿಯುವವನೂ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನೂ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೋಮವಾನ ಮಾಡಿದವನೇ ಆಗುವನು. ಗಂಗಾದಿ ಸಮಸ್ತನದಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ ಕಲ್ಪಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯಿಸುವುವು. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಮಾತ್ರ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ “ ಪಂಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ ಎಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರೈಶೀತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹನುಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಹರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ರೇನಾತಟಿಸಮಾಶ್ರಯಂ ।

ಹನುಮತಾಃ ಭಿಧಂ ಹ್ಯತ್ರ ವಿದ್ಯತೇ ಲಿಂಗಮುತ್ತಮಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಸ್ಥಿರ ಉವಾಚ :-

ಹನುಮಂತೇಶ್ವರಂ ನಾನು ಕಥಂ ಜಾತಂ ವದಸ್ವ ಮೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ರೇನಾದಕ್ಷಿಣಸಂಸ್ಥಿತಂ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಬಾಹೋ ಸೋಮವಂಶವಿಭೂಷಣ ।

ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಾಖ್ಯಾತಂ ಕಸ್ಯಚಿನ್ಮಯಾ

॥ ೩ ॥

ತವ ಸ್ನೇಹಾತ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪಿಂಡಿತೋ ನಾರ್ಥಕೇನ ತು ।

ಪೂರ್ವಂ ಜಾತಂ ಮಹದ್ಬುದ್ಧಂ ರಾಮರಾವಣಯೋರಪಿ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಹನುಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ನರ್ಮದಾದಡದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಹನುಮಂತೇಶ್ವರ ವೆಂಬ ಉತ್ತಮಲಿಂಗವಿರುವುದೂ ಆದ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಹನುಮಂತೇಶ್ವರ ವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಿತು? ಹೇಳು.

೩-೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾಬಾಹುವೂ, ಚಂದ್ರವಂಶಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯನೂ ಆದ ಯುಧಿಸ್ಥಿರನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅತಿ ಗುಟ್ಟಾದ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಷ್ಟಿನಿಂದ ಪಿಂಡಿತ ನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಹಿಂದೆ ರಾಮರಾವಣರಿಗೆ ಘೋರಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು.

ಪುಲಸ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರೋ ವಿಶ್ವವಾಸ್ತಸ್ಯ ವೈ ಸುತಃ |

ರಾವಣಸ್ತೇನ ಸಂಜಾತೋ ದಶಾಸ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ || ೫ ||

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಜಯಾಭೂತಃ ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಛಾಲಿನಃ ಸ ಚ |

ಗೀರ್ವಾಣಾ ವಿಜಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ರಾಮಸ್ಯ ಗೃಹಿಣೇ ಹೃತಾ || ೬ ||

ವಾರಿತಃ ಕುಂಭಕರ್ಣೇನ ಸೀತಾಂ ನೋಚಯ ನೋಚಯ |

ವಿಭೀಷಣೇನ ವೈ ಪಾಪೋ ಮಂದೋದರ್ಯಾ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೭ ||

ತ್ವಂ ಚಿತಃ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯೇಣ ರೈಣುಕೇರ್ಯೇನ ಸೋಽಪಿ ಚ |

ಸ ರಾಮೋ ರಾಮಭದ್ರೇಣ ತಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೇ ಕಥಂ ಜಯಃ || ೮ ||

ರಾವಣ ಉವಾಚ :-

ವಾನರೈಶ್ಚ ನರೈರ್ಯಕ್ಷೈರ್ವರಾಹೈಶ್ಚ ನಿರಾಯುಧೈಃ |

ದೇವಾಸುರಸಮೂಹೈಶ್ಚ ನ ಜಿತೋಽಹಂ ಕದಾಚನ || ೯ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸುಗ್ರೀವಹನುಮದ್ಭಾಕ್ತಂ ಚ ಕುಮುದೇನಾಂಗದೇನ ಚ |

ಏತೈರನ್ಯೈಃ ಸಹಾಯೈಶ್ಚ ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ವೈ ಚಿತಃ || ೧೦ ||

ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ಸೌಲಸ್ತೋ ಹತಃ ಸಂಖ್ಯೇ ಮಹಾಬಲಃ |

ವನಂ ಭಗ್ನಂ ಹತಾಃ ಶೂರಾಃ ಪ್ರಭಂಜನಸುತೇನ ಚ || ೧೧ ||

೫. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಪುಲಸ್ತನಿಗೆ ವಿಶ್ವವಸ್ತೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದ ಹತ್ತುಮುಖವುಳ್ಳ ರಾವಣನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಜನಿಸಿದನಷ್ಟೆ.

೬. ಅವನು ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ ರಾಮನ ನತ್ನಿಯಾವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು.

೭-೮. ಅವನನ್ನು ಕುಂಭಕರ್ಣ, ವಿಭೀಷಣ, ಮಂಡೋದರಿ ಇವರು “ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಗೆದ್ದಿರುವನು. ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಪರಶುರಾಮನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಆ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜಯವು ಲಭಿಸುವುದು?” ಎಂದು ತಡೆದರು.

೯. ರಾವಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ಆಯುಧಗಳಿಲ್ಲದ ಕಪಿಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಕರಡಿಗಳು, ಹಂದಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಲಾರರು.

೧೦-೧೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಇತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಜನೇಯ, ಕುಮುದ, ಅಂಗದ ಇವರ ಮತ್ತು ಇತರರ ಸಹಾಯ

ರಾವಣಸ್ಯ ಸುತೋ ಜನ್ಯೇ ಹತಶ್ಚಾಕ್ಷು ಕುಮಾರಕಃ |

ಅಯಾನೋ ರಕ್ಷಸಾಂ ಭೀಮಃ ಸಂಪಿಷ್ಠೋ ವಾನರೇಣ ತು || ೧೨ ||

ಏವಂ ರಾಮಾಯಣೇ ವೃತ್ತೇ ಸೀತಾಮೋಕ್ಷಂ ಕೃತೇ ಸತಿ |

ಅಯೋಧ್ಯಾಂ ತು ಗತೇ ರಾಮೇ ಹನುಮಾನ್ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ || ೧೩ ||

ಕೈಲಾಸಾಖ್ಯಂ ಗತಃ ಶೈಲಂ ಪ್ರಣಾಮಾಯ ಮಹೇಶಿತುಃ |

ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠೇತ್ಯಸೌ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ನಂದಿನಾ ವಾನರೋತ್ತಮಃ || ೧೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯುತಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಧೇನ ಹಿ |

ಭೈರವಸ್ಯ ಸಭಾ ನೂನಂ ನ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ ತ್ವಯಾ ಕಪೇ || ೧೫ ||

ಹನುಮಾನುನಾಚ :-

ನಂದಿನಾಥ ಹರುಂ ಪೃಚ್ಛ ಸಾತಕಸ್ಯೋಪಶಾಂತಿದಂ |

ಸಾಪೋಹಂ ಸ್ವವಗೋ ಯಸ್ಮಾತ್ಸಂಜಾತಃ ಕಾರಣಾಂತರಾತ್ || ೧೬ ||

ನಂದ್ಯುನಾಚ :-

ರುದ್ರದೇಹೋದ್ಭವಾಂ ಕಿಂ ತೇ ನಶ್ರುತಾ ಭೂತಲೇ ಸ್ಥಿತಾ |

ಶ್ರವಣಾಜ್ಞಾನ್ವಜನಿತಂ ದ್ವಿಗುಣಂ ಕೀರ್ತನಾದ್ವೃಜೇತ್ || ೧೭ ||

ತ್ರಿಂಶಜ್ಞನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯೇದ್ರೇವಾವಗಾಹನಾತ್ |

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ನರ್ಮದಾತೀರಂ ಗತ್ವಾ ಚರತಪೋ ಮಹತ್ || ೧೮ ||

ದಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿ ಕೊಂದನು. ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಮುರಿದನು. ಶೂರರನ್ನು ಕೊಂದನು.

೧೨ ಮತ್ತು ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಅಕ್ಷುಕುಮಾರನನ್ನೂ, ಭಯಂಕರ ವಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಮೂಹವನ್ನೂ ವುಡಿಮಾಡಿದನು.

೧೩-೧೪. ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣವು ನಡೆದು ಸೀತೆಯು ಬಂಧನಮುಕ್ತ ಳಾಗಲು ರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಬಳಿಕ ಅಂಜನೇಯನು ಶಿವನನ್ನು ವಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಂದಿಯು, “ಎಲೈ ಕಪಿಯೆ! ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು. ನೀನು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಳ್ಳವ ನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೈರವನ ಸಭೆಯನ್ನು ನೋಡಬಾರ ದು” ಎಂದನು.

೧೬. ಹನುಮಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಂದಿನಾಥ! ಕಪಿಯಾದ ನಾನು ಯಾವ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ವಾಪಿಯಾದೆನು. ಈ ಪಾಪವು ಶಾಂತಿಯಾಗುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳು.

೧೭-೧೮. ನಂದಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನೀನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರ ದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಆ ನದಿಯು ನಾಮಶ್ರವಣ

ಗಂಧನಾಹ ಸುತೋಽಪ್ಯೇವಂ ನಂದಿನೋಕ್ತಂ ನಿಶಮ್ಯ ಚ |
 ಪ್ರಯಾತೋ ನರ್ಮದಾತೀರಮೌರ್ವ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣಸಂಗಮಂ || ೧೯ ||
 ದಧ್ಯಾ ಸುದಕ್ಷಿಣೇ ದೇವಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ತ್ರಿಶೂಲಿನಂ |
 ಜಟಾಮುಕುಟಸಂಯುಕ್ತಂ ವ್ಯಾಲಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಂ || ೨೦ ||
 ಭಸ್ಮೋಪಚಿತಸರ್ವಾಂಗಂ ಡನುರುಸ್ವರನಾದಿತಂ |
 ಉಮಾರ್ಥಾಂಗಹರಂ ಶಾಂತಂ ಗೋನಾಥಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೨೧ ||
 ವತ್ಸರಾನ್ಮುಬಹೂನ್ಯಾವದುಪಾಸಾಂಚಕ್ರ ಈಶ್ವರಂ |
 ತಾನತ್ಪುಷ್ಪೋ ಮಹಾದೇವ ಆಜಗಾಮ ಸಹೋಮಯಾ || ೨೨ ||
 ಉನಾಚ ಮಧುರಾಂ ನಾಣೀಂ ಮೇಘಗಂಭೀರನಿಸ್ಪನಾಂ |
 ಸಾಧುಸ್ವಾಧ್ವಿತ್ಯುನಾಚೇಶಃ ಕಷ್ಟಂ ವತ್ಸ ತ್ವಯಾ ಕೃತಂ || ೨೩ ||
 ನ ಚ ಪೂರ್ವಂ ತ್ವಯಾ ಪಾಪಂ ಕೃತಂ ರಾವಣಸಂಕ್ಷಯೇ |
 ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯರತಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ಸಿದ್ಧೋಽಸಿ ಮನು ದರ್ಶನಾತ್ || ೨೪ ||
 ಹನುಮಾಂಶ್ಚ ಹರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಉಮಾರ್ಥಾಂಗಹರಂ ಸ್ಥಿರಂ |
 ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣತೋವೋಚಜ್ಜಯಶಂಭೋ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |
 ಜಯಾಂಧಕನಿಶಾಯ ಜಯಗಂಗಾಶಿರೋಧರ || ೨೫ ||

ದಿಂದ ಒಂದು ಜನ್ಮದ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಕೀರ್ತನದಿಂದ ಇದರ ಇಮ್ಮಡಿ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನರ್ಮದಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು.

೧೯. ಅಂಜನೇಯನೂ ನಂದಿಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೂಮಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತಟಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೨೦-೨೨. ಆ ದಕ್ಷಿಣ ತಟದಲ್ಲಿ ಅವನು ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯೂ, ಜಟಾಮುಕುಟ ಸಹಿತನೂ, ಸರ್ಪಯಜ್ಞೋಪವೀತವುಳ್ಳವನೂ, ಭಸ್ಮಲಿಪ್ತನಾದ ಸಂಪೂರ್ಣಾವಯವಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಡನುರುಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನೂ, ಶಾಂತನೂ, ವೃಷಭನಾಹನನೂ ಆದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಅವನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ಮಹಾದೇವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೈತಂದನು.

೨೩-೨೪. ಆ ಶಂಕರನು ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ “ವತ್ಸ! ಒಳ್ಳೆಯದು. ನೀನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವೆ. ರಾವಣನಾಶದಲ್ಲಿ ನೀನಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯನಿರತನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ” ಎಂದನು.

೨೫. ಹನುಮಂತನೂ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹರನನ್ನು

ಏವಂ ಸ್ತುತೋ ಮಹಾದೇವೋ ವರದೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |

ವರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯ ಮೇ ವತ್ಸ ಪ್ರಾಣಸಂಭವ ಸಂಭವ || ೨೬ ||

ಶ್ರೀ ಹನುಮಾನವಾಚ :-

ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷೋನಧಾಜ್ವತಾ ಮಮ ಹತ್ಯಾ ಮಹೇಶ್ವರ |

ನ ಸಾಪೋಹಂ ಭವೇದೇವ ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಭಾಷಣೇಕ್ಷಣಾತ್ || ೨೭ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ್ಧರ್ಮಯೋಗಪ್ರಭಾವತಃ |

ಮನ್ಮೂರ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ಪತ್ರ ನಿಷ್ಪಾಪೋಃಸಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೨೮ ||

ಅನ್ಯಜ್ಞ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ವರಂ ವಾನರಪುಂಗವ |

ಉಪಕಾರಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ನಾನಾನಿ ತವ ಮಾರುತೇ || ೨೯ ||

ಹನೂಮಾನಂಜನಿಸುತೋ ವಾಯುಪುತ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ |

ರಾಮೇಷ್ಟಃ ಫಾಲ್ಗುನೋ ಗೋತ್ರಃ ಪಿಂಗಾಕ್ಷೋಮಿತವಿಕ್ರಮಃ || ೩೦ ||

ಉದಧಿಕ್ರಮಣೇ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದಶಗ್ರೀವಸ್ಯ ದರ್ಪಹಾ |

ಲಕ್ಷ್ಮಣಪ್ರಾಣದಾತಾ ಚ ಸೀತಾಶೋಕನಿವರ್ತನಃ || ೩೧ ||

ನೋಡಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೀಗಂದನು. “ಶಂಕರ! ನೀನು ಜಯಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರವು. ಅಂಧಕನಾಶಕನೂ, ಗಂಗಾಧರನೂ ಆದ ಶಂಕರ! ಜಯಿಸು.”

೨೬. ಅಂಜನೇಯನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಲು, ವರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಹಾದೇವನು, “ವಾಯುತನಯ! ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ” ಎಂದನು.

೨೭. “ಶಂಕರ! ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ನಾಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ಪಾಪಿಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡು.”

೨೮. “ವತ್ಸ! ನೀನು ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದುದರಿಂದಲೂ ಪಾಪವಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವೆ.

೨೯. ವಾನರೋತ್ತಮ! ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಈ ನಾಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ವರವನ್ನಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

೩೦-೩೧. ಹನುಮಾನ್, ಅಂಜನಾಸುತ, ವಾಯುಪುತ್ರ, ಮಹಾಬಲ, ರಾಮೇಷ್ಟ, ಫಾಲ್ಗುನ, ಗೋತ್ರ, ಪಿಂಗಾಕ್ಷ, ಅಮಿತವಿಕ್ರಮ, ಉದಧಿಕ್ರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ದಶಗ್ರೀವದರ್ಪಹಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಪ್ರಾಣದಾತ, ಸೀತಾಶೋಕನಿವರ್ತನ.

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ದೇವ ಉನುಯಾ ಸಹ ಶಂಕರಃ ।

ಹನೂಮಾನೀಶ್ವರಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ ೩೨ ॥

ಆತ್ಮಯೋಗಬಲೇನೈವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪ್ರಭಾವತಃ ।

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ಲಿಂಗಂ ಕಾಮಪ್ರದಂ ಹಿ ತತ್ ।

ಅಚ್ಛೇದ್ಯಮಪ್ರತರ್ಕ್ಯಂ ಚ ವಿನಾಶೋತ್ಪತ್ತಿವರ್ಜಿತಂ ॥ ೩೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರಂ ಪುತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಶೃಣು ।

ಯದ್ವೃತ್ತಂ ದ್ವಾಪರಸ್ಯಾದೌ ತ್ರೇತಾಂತೇ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೩೪ ॥

ಸುಪರ್ವಾ ನಾನು ಭೂಪಾಲೋ ಬಭೂವ ವಸುಧಾತಲೇ ।

ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ ಸದಾ ಸೌಖ್ಯಂ ನರಾ ದೀರ್ಘಾಯುಷಃ ಸದಾ ॥ ೩೫ ॥

ಸ ಪುತ್ರಧನಸಂಯುಕ್ತಶ್ಚಾರೋಪದ್ರವವರ್ಜಿತಃ ।

ಶತಬಾಹುರ್ಬಭೂವಾಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಃ ॥ ೩೬ ॥

ಆಸಕ್ಶೋಸೌ ಸದಾಕಾಲಂ ಪಾಪಧರ್ಮೈರ್ನರೇಶ್ವರ ।

ಅಟಾಟ್ಯತ ಧರಾಂ ಸರ್ವಾಂ ಪರ್ವತಾಂಶ್ಚ ವನಾನಿ ಚ ॥ ೩೭ ॥

೩೨. ಶಂಕರನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆ ಮಾರುತಿಗೆ ಶುಭ ನಾಮಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೩೩. ಆ ಲಿಂಗವು ಹನುಮಂತನ ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದೂ, ಅಚ್ಛೇದ್ಯವೂ, ಅಪ್ರಮೇಯವೂ, ವಿನಾಶೋತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆಯಿತು.

೩೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಇನ್ನು ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೫. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಪರ್ವನೆಂಬ ದೊರೆಯೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಗಳೂ, ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೩೬. ಆ ರಾಜನು ಪುತ್ರ ಧನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಕಳ್ಳರ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಶತಬಾಹುವು ಮಗನಾಗಿದ್ದನು.

೩೭. ಈ ಶತಬಾಹುವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪರ್ವತವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಧಾರ್ಥಂ ವ್ಯುಗಯೂಥಾನಾಮಾಗತೋ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಂ ।

ತರುಜಾತಿಸಮಾಕೀರ್ಣೇ ಹಸ್ತಿಯೂಥಸಮಾಚಿತೇ ॥ ೩೮ ॥

ಸಿಂಹಚಿತ್ರಕಶೋಭಾಢ್ಯೇ ವ್ಯುಗವಾರಾಹಸಂಕುಲೇ ।

ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ ಸ ವನೇ ರಾಜಾ ನರ್ಮದಾಮಾಗತಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೩೯ ॥

ಹನೂಮಂತವನೇ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಶತಕ್ರೋಶಪ್ರಮಾಣಕೇ ।

ಚಿಂಚಿಣೀವನಶೋಭಾಢ್ಯೇ ಕದಂಬತರುಸಂಕುಲೇ ॥ ೪೦ ॥

ನಿತ್ಯಂ ಪಾಲಾಶಜಂಬೀರೈಃ ಕರಂಜಖದಿರೈಸ್ತಥಾ ।

ಪಾಟಲೈರ್ಬದರೈರ್ಯುಕ್ತೈಃ ಶಮೀತಿದುಕಶೋಭಿತಂ ॥ ೪೧ ॥

ವ್ಯುಗಯೂಥೈಃ ಸಮಾಚ್ಛನ್ನಶಿಖಂಡಿಸ್ವರನಾದಿತಂ ।

ಪಾರಾವತಕ ಸಂಘಾನಾಂ ಸಮಂತಾತ್ಸ್ವನುಶೋಭಿತಂ ॥ ೪೨ ॥

ಶರತ್ಕಾಲೇಽರನುದ್ರಾಜಾ ಬಹುಲೇ ಚಾಶ್ವಿನಸ್ಯ ಚಃ ।

ವನಮಧ್ಯಂಗತೋಽದ್ರಾಕ್ಷೇದ್ಭ್ರಮಂತಂ ಪಿಂಗಲದ್ವಿಜಂ ॥ ೪೩ ॥

ಪುಸ್ತಿಕಾಕರಸಂಸ್ಥಂ ಚ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಚಪಲಂ ದ್ವಿಜಂ ॥ ೪೪ ॥

ಶತಬಾಹುರುನಾಚಃ—

ಏಕಾಕೀ ತ್ವಂ ವನೇ ಕಸ್ಮಾದ್ಭ್ರಮಸೇ ಪುಸ್ತಿಕಾಕರಃ ।

ಇತಸ್ತತೋಽಪಿ ಸಂಪಶ್ಯನ್ಯಥಯಸ್ವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ ೪೫ ॥

೩೮-೩೯. ಅವನು ವ್ಯುಗಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಆನೆಗಳ ಹಿಂಡಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ, ಸಿಂಹ, ಚರತೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೂ, ವ್ಯುಗ, ವರಾಹಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿನೋದಗೊಂಡು ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಬಂದನು.

೪೦. ಅವನು ಇನ್ನೂರು ಮೈಲಿಗಳು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದೂ, ಹುಣಸೇ ಮರಗಳ ಕಾಡಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಈಚಲಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಹನುಮಂತವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೪೧-೪೪. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಾಲಾಶ, ಜಂಬೀರ, ಕರಂಜ, ಖದಿರ, ಪಾಟಲ, ಬದರ, ಶಮಿ, ತಿಂದುಕ ಇವುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೂ, ವ್ಯುಗಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ನೆಲಿಗುಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಧ್ವನಿಗೊಂಡುದೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಮಂಜುಳಸ್ವರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೂ ಆದ ಆ ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರದೃತುವಿನ ಆಶ್ವಯುಜ ಬಹುಳದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಿಂಗಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಚಂಚಲನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೪೫. ಶತಬಾಹುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ದ್ವಿಜನೆ! ನೀನು ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ :-

ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜಾತ್ಮನಾಯಾತಃ ಪ್ರೇಷಿತೋ ರಾಜಕನ್ಯಯಾ ।

ಅಸ್ಥಿಕ್ಷೇಪಾಯ ವೈ ರಾಜನ್ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ಜಲೇ ॥ ೪೬ ॥

ರಾಜೋವಾಚ :-

ಅಸ್ಥಿಕ್ಷೇಪೋ ಜಲೇ ಕಸ್ಮಾದ್ಧನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ದ್ವಿಜ ।

ಕ್ರಿಯತೇ ಕೇನ ಕಾರ್ಯೇಣ ಸಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಕಥ್ಯತಾಂ ನುನು ॥ ೪೭ ॥

ಸುಪರ್ವಣಃ ಸುತೋ ಯಾನಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಭೂಮೌ ಪ್ರಣಮ್ಯಚ ।

ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನರೇಶ್ವರ ।

ಸಮಸ್ತಂ ಕಥಯಾನಾಸ ವೃತ್ತಾಂತಂ ಸ್ವಂ ಪುರಾತನಂ ॥ ೪೮ ॥

ಬಾಹ್ಯಣ ಉವಾಚ :-

ಶಿಖಂಡೀ ನಾಮ ರಾಜಾಸ್ತಿ ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜೇ ಪ್ರತಾಪನಾನ್ ।

ಅಪುತ್ರೋಽಸೌ ಮಹಿಸಾಲಃ ಕನ್ಯಾ ಜಾತಾ ಮನೋರಥೈಃ ॥ ೪೯ ॥

ಜಾತಿಸ್ಮರಾ ಸುಚಾರ್ವಂಗೀ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಪ್ರಭಾವತಃ ।

ಪಿತ್ರಾ ಚ ಸೈಕದಾ ಕನ್ಯಾ ವಿನಾಹಾಯ ಪ್ರಜಲ್ಪಿತಾ ॥ ೫೦ ॥

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವೆಯೇಕೆ? ಹೇಳು.

೪೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಾನು ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದಿಂದ ಬಂದಿರುವೆನು. ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

೪೭. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಹಾಕುವರು? ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪೮. ಸುಪರ್ವನ ಮಗನಾದ ಆ ಶತಬಾಹುವು ವಾಹನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಳಿದು ವಂದಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೪೯-೫೦. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಶಿಖಂಡಿಯೆಂಬ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನಿರುವನು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಈ ದೊರೆಗೆ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ವಜಾತಿಸ್ಮರಣೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಒರ್ವ ಕನ್ಯೆಯು ಜನಿಸಿದಳು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ತಂದೆಯು ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದನು.

ಅನಿತ್ಯೇ ಪುತ್ರ ಸಂಸಾರೇ ಕನ್ಯಾದಾನಂ ಕರೋಮ್ಯಹಂ ।

ಶ್ವಃ ಕೃತ್ಯಮದ್ಯ ಕುರ್ವೀತ ಪೂರ್ವಾಹ್ನೇ ಚಾಪರಾಹ್ನಿಕಂ ।

ನ ಹಿ ಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ ಮೃತ್ಯುಃ ಕೃತಂ ಚಾಸ್ಯ ನ ಚಾಕೃತಂ ॥ ೫೧ ॥

ಕನ್ಯೋನಾಚಃ—

ಇಚ್ಛೇಯಂ ಯತ್ರ ಕಾಲೇ ಹಿ ತತ್ರ ದೇಯಾ ತ್ವಯಾ ಸಿತುಃ ।

ಪುತ್ರೀ ನಾಕ್ಯಾದಸೌ ರಾಜಾ ವಿಸ್ಮಿತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೫೨ ॥

ಶಿಖಂಡುನಾಚಃ—

ಕಥ್ಯತಾಂ ಮೇ ಮಹಾಭಾಗೇ ಸಾಶ್ಚ ಯಂ ಭಾಷಿತಂ ತ್ವಯಾ ।

ಪಿತುರ್ವಾಕ್ಯೇನ ಸಾ ಬಾಲಾ ಉತ್ತಮಾ ಹ್ಯಾಗತಾಂತಿಕಂ ॥ ೫೩ ॥

ಕಥಯಾನಾಸ ಯದ್ವೃತ್ತಂ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ನೃಪ ।

ಕಲಾಪಿನೀ ಹ್ಯಹಂ ತಾತ ಯುತಾ ಭರ್ತ್ಸನಸಂ ತದಾ ॥ ೫೪ ॥

ರೇವೌರ್ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಂತಿಸ್ಥಾ ರೇನಾಯಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ ।

ಹನೂಮಂತನೇ ಪುಣ್ಯೇ ಚಿಕ್ರೀಡಾಹಂ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ ॥ ೫೫ ॥

ಭರ್ತ್ಸಯುಕ್ತಾ ಚ ಸಂಸುಪ್ತಾ ರಜನ್ಯಾಂ ಸರಲೇ ನಗೇ ।

ಆಗತಾ ಉಬ್ಧಕಾಸ್ತತ್ರ ಕ್ಲುಧಾರ್ತಾ ವನಮುತ್ಸುತಮಂ ॥ ೫೬ ॥

೫೧. ಮಗು! ನಾನು ಕನ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದನ್ನು ಈ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದನ್ನು ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೃತ್ಯುವು ಇವನು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನೂ, ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೫೨. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ—“ನಾನು ಯಾವಾಗ ಮದುವೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವೆನೋ ಆಗ ಮಾಡು.” ಮಗಳ ಈ ಮಾತಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ಈ ರಾಜನು ಇಂತೆಂದನು.

೫೩-೫೪. ಶಿಖಂಡಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಮಗಳೆ! ನೀನು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತನ್ನಾಡಿರುವೆ. ನನಗೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳು.” ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉತ್ತಮಳಾದ ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. “ತಂದೆಯೆ! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನವಿಲಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಹನುಮಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡಿದೆನು.

೫೫-೫೬ ರೇವೋರ್ವೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುವ ನಾನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಹನುಮಂತವನದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಹಂಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ರಾತ್ರಿ ಸರಳಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಮಲಗಿದೆನು. ಆಗ ಹಸಿವುಗೊಂಡ ಬೇಡರು ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದರು.

ಭರ್ತೃಯೋಗಯುತಾ ಸಾಪೈದೃಷ್ಟಾಹಂ ವಧಚಿಂತಕೈಃ |
 ಸಾಶಬಂಧಂ ಸಮಾದಾಯ ಬದ್ಧಾಹಂ ಸ್ವಾಮಿನಾ ಸಹ || ೫೭ ||
 ಗ್ರೀವಾಂತೇ ಮೋಟಿಯಾನಾಸುಃ ಪಿಚ್ಛಾಚ್ಛೋಟಿನಕಂ ಕೃತಂ |
 ಹುತಾಶನಮುಖೇ ತೈಸ್ತು ಸಹ ಕಾಂತೇನ ಲುಬ್ಧಕೈಃ || ೫೮ ||
 ಪರಿಭರ್ಜ್ಯಾನಯೋರ್ಮಾಸಂ ಭಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಯಥೇಷ್ಟತಃ |
 ಸುಸ್ತಾಃ ಸ್ವಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯಾ ರಾತ್ರೌ ಸಾ ಗತಾ ಶರ್ವರೀ ಕ್ಷಯಂ || ೫೯ ||
 ಪ್ರಭಾತೇ ಮಾಂಸಶೇಷಂ ಚ ಜಂಬುಕೈರ್ಗೃಧ್ರಘಾತಿಭಿಃ |
 ಮಚ್ಛರೀರೋದ್ಭವಂ ಚಾಸ್ಥಿ ಸ್ನಾಯುಮಾಂಸೇನ ಚಾವೃತಂ || ೬೦ ||
 ಗೃಹೀತಂ ಘಾತಿನೈಕೇನ ಚಾಕಾಶಾತ್ಪ್ರತಿತಂ ತದಾ |
 ತಂ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರೇ ಪಕ್ಷಿಣ ಆಗತಾಃ || ೬೧ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಕ್ಷಿ ಸಮೂಹಂತು ಅಸ್ಥಿಖಂಡಂ ವ್ಯಸರ್ಜಯತ್ |
 ವಿಹಗಾನಾಂ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಧಾವತಾಂ ಚೈವ ಪಶ್ಯತಾಂ || ೬೨ ||
 ಪತಿತಂ ಸರ್ಮದಾತೋಯೇ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ನೃಪ |
 ಮದೀಯಮಸ್ಥಿಖಂಡಂ ಚ ಪತಿತಂ ನರ್ಮದಾಜಲೇ || ೬೩ ||
 ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಪುಣ್ಯೇನ ಜಾತಾಹಂ ಪುತ್ರಿಕಾ ತವ |
 ಭೂಪಕನ್ಯಾ ತ್ವಹಂ ಜಾತಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾ || ೬೪ ||

೫೭. ವಧೆಯನ್ನೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಅವರು ಪ್ರಿಯ ನೊಡನೆ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಗ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಆತನೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

೫೮-೬೦. ಅವರು ನಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಿರುವಿ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದರು. ಬೆಳಗಾಗಲು ಉಳಿದ ನನ್ನ ಶರೀರದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಗೃಧ್ರ ಘಾತಿಗಳಾದ ನರಿಗಳು ಸುತ್ತುವರಿದುವು.

೬೧. ಆಗ ಒಂದು ಘಾತುಕಪಕ್ಷಿಯು ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದು ಆ ಮಾಂಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದಿತು. ಆ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಇತರ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಬಂದುವು.

೬೨. ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದ ಪಕ್ಷಿಯು ಓಡುತ್ತಿರುವ ಸಕಲ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆ ಅಸ್ಥಿಶಕಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೆಡವಿಬಿಟ್ಟಿತು.

೬೩. ಆಗ ಆ ನನ್ನ ಮೂಳೆಯ ತುಂಡು ಹನುಮಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿರುವ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೬೪-೬೬. ನಾನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯೂ,

ಜಾತಿಸ್ತುರಾ ನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಂಜಾತಾ ಭವತಃ ಕುಲೇ |
ತಸ್ಮಾದ್ವಿನಾಹಂ ನೇಚ್ಛಾಮಿ ನುನು ಭರ್ತಾ ನೃಪೋತ್ತಮಂ || ೬೫ ||
ವಿಷನೇ ವರ್ತತೇಽದ್ಯಾಪಿ ಶಕುಂತಮೃಗಜಾತಿಷು |
ತಸ್ಯಾಸ್ಥಿ ಶೇಷಂ ರಾಜೇಂದ್ರ ತಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೬೬ ||
ತತ್ಕ್ಷೇಪಣಾರ್ಥಂ ನೈ ತಾತ ಪ್ರೇಷಯಾಽದ್ಯ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಂ |
ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕಾರಣಂ ನೃಪಸತ್ತಮಂ || ೬೭ ||
ಮದ್ಭರ್ತಾ ವಿಷನೇ ಸ್ಥಾನೇ ಶಕುಂತಮೃಗಜಾತಿಷು |
ಯದಿ ಪ್ರೇಷಯಸೇ ತಾತ ಕಂಚಿತ್ತ್ವಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ || ೬೮ ||
ತಸ್ಯಾಹಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸ್ಥಾನೈಶ್ಚಿಹ್ನೈಶ್ಚ ಲಕ್ಷಿತಂ |
ಶಿಖಂಡಿನ್ಯಾಃ ಪೃಹಂ ತತ್ರ ಹ್ಯಾಹೂತೋ ಹ್ಯವನೀಪತೇ || ೬೯ ||
ದಾಸ್ಯಾಮಿ ವಿಂಶತಿಗ್ರಾಮಾನ್ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ |
ಪ್ರೇಷಣಂ ಮೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮಲಕ್ಷ್ಮಾಕೃತ ಸೀಡಿತೇನ ತು || ೭೦ ||
ಕನ್ಯೋವಾಚಃ—
ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ನರ್ಮದಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೀಂ |
ಆಗ್ನೇಯಾಂ ಸೋಮನಾಥಸ್ಯ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೋ ಪರಃ || ೭೧ ||

ಪೂರ್ವಜಾತಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತಿಯು ಈಗಲೂ ಪಕ್ಷಿಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈಗ ಅವನ ಅಸ್ತಿ ಶೇಷವು ಆ ಹನುಮಂತತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕು.

೬೭ ಅಪ್ಪ! ಈಗ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ನೃಪವರ್ಯ! ನಿನಗೆ ಈ ಕಾರಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೬೮-೬೯. ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ಮೃಗ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನು. ನೀನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವುದಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪತಿಯಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ, ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು.” ದೊರೆಯೆ! ಕನ್ಯಾಪಿತನಾದ ಆ ಶಿಖಂಡಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು.

೭೦. “ಇಪ್ಪತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನೀನು ಆ ನರ್ಮದಾ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗು” ಎಂದನು. ಬಡವನಾದ ನಾನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನು.

೭೧. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—“ದ್ವಿಜನೆ! ನೀನು ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಹೋಗು. ಸೋಮ ನಾಥನ ಆಗ್ನೇಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರನಿರುವನು.

ಅರ್ಥಕ್ಕೋಶೇನ ರೇವಾಯಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೋ ವಟಿಸಾದಪಃ |

ಕರಂಜಃ ಕಟಿಹಶ್ಚೈವ ಸನ್ನಿಧಾನೇ ವಟಿಸ್ಯಚ || ೨೨ ||

ನ್ಯಗ್ರೋಧಮೂಲಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾನ್ಯಸ್ಥಿನಿ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ |

ಸಮೂಹ್ಯ ತಾನಿ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಗಚ್ಛ ರೇವಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೨೩ ||

ಆಶ್ವಿನಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ತ್ರಿಪುರಾರೇಸ್ತು ನೈ ತಿಥೌ |

ಸ್ನಾಪ್ಯ ತ್ರಿಶೂಲಿನಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ತ್ವಂ ಕುರು ಜಾಗರಂ || ೨೪ ||

ಕ್ಷಿಪೇಃ ಪ್ರಭಾತೇ ತಾನಿ ತ್ವಂ ನಾಭಿನಾತ್ರಜಲೇ ಸ್ಥಿತಃ |

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ದ್ವಿಜಶೇಷ ವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜಾಯತಾಂ || ೨೫ ||

ಕ್ಷಿಪ್ತಾನ್ವಸ್ಥಿನಿ ಪುನಃ ಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ವಘನಾಶನಂ |

ಏನಂ ಕೃತೇತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೨೬ ||

ಕಥಿತಂ ಕನ್ಯಯಾ ಯಚ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ಪುಸ್ತಿಕಾಕೃತಂ |

ಆಗತೋಽಹಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥೇಽತ್ರ ದುರಿತಾಪಹೇ || ೨೭ ||

ಸೋಽಭಿಜ್ಞಾನಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೀತ್ವಾಸ್ಥಿನಿ ನರೇಶ್ವರ |

ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಪ್ರಾಕ್ಸಪನ್ನರ್ಮದಾಂಭಸಿ || ೨೮ ||

೨೨. ಆ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಒಂದು ಮೈಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಆಲದಮರವಿದೆ. ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಕರಂಜ ಮತ್ತು ಕಟಿಹ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಇವೆ.

೨೩. ಆ ಆಲದಮರದ ಬುಡದ ಹತ್ತಿರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಹೋಗು.

೨೪. ಆಶ್ವಿನಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ನೀನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡು.

೨೫. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಭಿಪ್ರಮಾಣದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೃತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗ ಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕು.

೨೬. ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಮೇಲೆ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು.” ದೊರೆಯೇ! ಇವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

೨೭. ನಾನು ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದೆನು ಎಂದನು.

೨೮. ಅನಂತರ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗುರುತನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು.

ಪುಷ್ಪನ್ಮಷ್ಟಿಃ ಪಸಾತಾಶು ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ಪಾಂಡವ |

ವಿಮಾನಂ ಚ ತತೋ ದಿವ್ಯಮಾಗತಂ ಬರ್ಹಿಣಸ್ತದಾ

|| ೭೯ ||

ದಿವ್ಯರೂಪಧರೋ ಭೂತ್ವಾ ಗತೋ ನಾಕೇ ಕಲಾಪವಾನ್ |

ಏನಂ ತು ಪ್ರತ್ಯಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ನೃಪ

|| ೮೦ ||

ಚಕಾರಾಽನಶನಂ ವಿಪ್ರಃ ಶತಬಾಹುಶ್ಚ ಭೂಪತಿಃ |

ಶೋಷಯಾಮಾಸತುಸ್ತೌ ಸ್ವನಿಶ್ಚರಾರಾಧನೇ ರತೌ

|| ೮೧ ||

ಧ್ಯಾಯಂತೌ ತಸ್ಯ ತುದೇವಂ ಶತಬಾಹುದ್ವಿಜೋತ್ತಮೌ |

ಮಾಸಾರ್ಥೇನ ಮೃತೋ ರಾಜಾ ಶತಬಾಹುರ್ಮಹಾಮನಾಃ

|| ೮೨ ||

ಕಿಂಕಣೇಜಾಲಶೋಭಾಧ್ಯಂ ವಿಮಾನಂ ತತ್ರ ಚಾಗತಂ |

ಸಾಧು ಸಾಧು ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಮಾನಾರೋಹಣಂ ಕುರು

|| ೮೩ ||

ಶತಬಾಹುರುವಾಚ :-

ನ ಯಾಮಿ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಾಗ್ರಂ ನಿಪ್ರೋ ಯಾವನ್ನ ಸಂಸ್ಥಿತಃ

ಉಪದೇಶಪ್ರದೋ ಮಹ್ಯಂ ಗುರುರೂಪೀ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ

|| ೮೪ ||

ಅಪ್ಸರಸ ಉಚುಃ :-

ಲೋಭಾವೃತೋ ಹ್ಯಯಂ ನಿಪ್ರೋ ಲೋಭಾತ್ಪಾಪಸ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಃ |

ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೇ ರಾಜನ್ಯೇ ಮೃತಾಃ ಸತ್ಸಮಾಸ್ಥಿತಾಃ

|| ೮೫ ||

ತೇ ಯಾಂತಿ ಶಾಂಕರೇ ಲೋಕೇ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೇ |

ನೈವ ಪಾಪಕ್ಷಯಶ್ಚಾಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ನರೇಶ್ವರ

|| ೮೬ ||

೭೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಕೂಡಲೆ “ಒಳ್ಳೆಯದು. ಒಳ್ಳೆಯದು” ಎಂದು ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಹೂಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಆ ನವಿಲಿಗೆ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವು ಬಂದಿತು.

೮೦-೮೧. ಅದು ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿತು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಶತಬಾಹುರಾಜನೂ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸಿದರು.

೮೨. ಆ ಶತಬಾಹು ಮತ್ತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶತಬಾಹುವು ಮೃತನಾದನು.

೮೩. ಘಂಟೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವವಿಮಾನವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಪ್ಸರೆಯರು, “ನೃಪಸರ್ಯನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು ವಿಮಾನವನ್ನೇರು” ಎಂದರು.

೮೪. ಶತಬಾಹುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಾನು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ಗುರುವಿನಂತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮುಡಿಯುವವರೆಗೆ ಮಂದಾಗಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರುವುದಿಲ್ಲ.

೮೫-೮೬. ಅಪ್ಸರೆಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—“ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆಶೆಯುಳ್ಳವನು. ಆಶೆಯಿಂದ ಪಾಪವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ದೊರೆಯೆ! ಹನುಮಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ

ಗೃಹಂ ಚ ಗೃಹಿಣೀಚಿತ್ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।

ಶತಬಾಹುಸ್ತತೋ ವಿಪ್ರಮುನಾಚ ವಿನಯಾನ್ವಿತಃ

|| ೮೭ ||

ತ್ವಜ ಮೂಲಮನರ್ಥಸ್ಯ ಲೋಭಮೇನಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವರ್ಯೌ ರಾಜಾ ಸ್ವರ್ಗಕನ್ಯಾಸಮಾವೃತಃ

|| ೮೮ ||

ದಿನೈಃ ಕೃಶ್ಚಿದ್ಗತೋ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ನೈತಾಲಿಕೃವ್ಯತಃ ।

ಬರ್ಹಿ ಚ ಕಾಶೀ ರಾಜಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ

|| ೮೯ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಕನ್ಯಯಾ ದತ್ತಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ವ್ಯಚಿಂತಯನ್ ।

ಸಾ ಚ ತಂ ಪ್ರೌಢಮಾಲೋಕ್ಯ ಪಿತುರಾಜ್ಞಾಮನಾಪ್ಯಚ ।

ಸ್ವಯಂವರೇ ಸ್ವಭರ್ತಾರಂ ಲೇಭೇ ಸಾಧ್ವೀ ನೃಸಾತ್ಮಜಂ

|| ೯೦ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏತದ್ವೃತ್ತಾಂತಮಭವತ್ಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ನೃಪೋತ್ತಮ ।

ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾನ್ನೇಧ್ಯಂ ತೀರ್ಥಮೇತತ್ಸದಾ ನೃಪ

|| ೯೧ ||

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸರ್ವಕಾಲಂ ನರೇಶ್ವರ ।

ವಿಶೇಷಾಶ್ಚಿನ್ದೇ ಮಾಸಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ

|| ೯೨ ||

ಸಾತ್ವಿಕಭಾವದಿಂದ ಮೃತರಾದವರು ಮಾತ್ರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪಾಪವು ಕ್ಷಯಿಸಲಿಲ್ಲ.

೮೭. ಇವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯನ್ನೂ, ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು.” ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ಶತಬಾಹುವು ವಿನಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೮೮. “ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಆಶೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು.” ದೊರೆಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಪ್ಪರೆಯರೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೮೯-೯೦. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ತುತಿಪಾರಕರೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ನವಿಲೂ ಕನ್ಯೆಯು ಕೊಟ್ಟ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಾಶಿರಾಜನ ಪುತ್ರನಾಯಿತು. ಅವಳೂ ಅವನು ಯುವಕನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದಳು.

೯೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಅದ್ಭುತವೃತ್ತಾಂತವು ನಡೆಯಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು.

೯೨-೯೪. ದೊರೆಯೆ! ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಶ್ವಿನ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಧು, ಕ್ಷೀರ,

ಸ್ನಾಪಯೇದೀಶ್ವರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕ್ಷೌದ್ರಕ್ಷೀರೇಣ ಸರ್ಪಿಷಾ |
 ದಧ್ನಾಚ ಖಂಡಯುಕ್ತೇನ ಕುಶತೋಯೇನ ವೈ ಪುನಃ || ೯೩ ||
 ಶ್ರೀಖಂಡೇನ ಸುಗಂಧೇನ ಗುಂಠಯೇಚ್ಛ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
 ತತಃ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಬಿಲ್ವಪತ್ಮೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ || ೯೪ ||
 ಮುಚಕುಂದೇನ ಕುಂದೇನ ಜಾತೀಕಾಶಕುಶೋದ್ಭವೈಃ |
 ಉನ್ನತ್ತಮುನಿಪುಷ್ಪಾಘೈಃ ಪುಷ್ಪೈಸ್ತತ್ಕಾಲಸಂಭವೈಃ || ೯೫ ||
 ಅರ್ಚಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರಂ ಶಿವಂ |
 ಘೃತೇನ ದಾಪಯೇದ್ವೀಪಂ ತೈಲೇನ ತದಭಾವತಃ || ೯೬ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ತತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ನೇದಪಾರಗೈಃ |
 ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮಣಸಂಪೂರ್ಣೈಃ ಕುಲೀನೈರ್ಗೃಹಪಾಲಕೈಃ || ೯೭ ||
 ತರ್ಪಯೇದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಸನಾನ್ನಹಿರಣ್ಯತಃ |
 ನರಕಸ್ಥಾ ದಿವಂ ಯಾಂತು ಪೋಚ್ಯೇತಿ ಪ್ರಣಮೇದ್ವಿಜಾನ್ || ೯೮ ||
 ಪತಿತಾನ್ವರ್ಜಯೇದ್ವಿಸ್ತಾನ್ಸುಷಲೀ ಯಸ್ಯ ಗೇಹಿನೀ |
 ಸ್ವವೃಷಂ ಚಾಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ವೃಷೈರನ್ಯೈರ್ವೃಷಾಯತೇ || ೯೯ ||
 ವೃಷಲೀ ತಾಂ ವಿದುದ್ಧೇವಾ ನ ಶೂದ್ರೀ ವೃಷಲೀ ಭವೇತ್ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುರಾಪಾನಂ ಗುರುದಾರನಿಷೇವಣಂ || ೧೦೦ ||

ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ದರ್ಭೆ, ನೀರು, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೯೩-೯೬. ಮತ್ತು ಮುಚಕುಂದ, ಕುಂದ, ಜಾತಿ, ಕಾಶ, ಕುಶ, ಉನ್ನತ್ತ, ಮುನಿ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದಾದರೂ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕು.

೯೭-೯೮. ಅಲ್ಲಿ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಂಗತರಗ, ಸಮಸ್ತಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದವರೂ, ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತರೂ, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ವಸ್ತ್ರ, ಅನ್ನ, ಸುವರ್ಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. “ನರಕದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಲಿ” ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು.

೯೯-೧೦೦. ಪತಿತರೂ, ವೃಷಲೀಪತಿಗಳೂ ಆದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅನ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಕಾಮಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವೃಷಲಿ

ಸುವರ್ಣಹರಣನ್ಯಾಸಮಿತ್ರದ್ರೋಹೋದ್ಭವಂ ತಥಾ ।

ನತ್ಯತೇ ಪಾತಕಂ ಸರ್ವಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೧೦೧ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ವಾಕ್ತೃಲಾಪೇನ ಭೋ ವತ್ಸ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಕಿಂ ಮಯಾ ।

ಸರ್ವಪಾತಕಸಂಯುಕ್ತೋ ದದ್ಯಾದ್ಧಾನಂ ದ್ವಿಜನ್ಮನೇ || ೧೦೨ ||

ಗೋದಾನಂ ಚ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಮಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಗೋದಾನಂ ಹಿ ಯತಃ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವದಾನಾಂಧಿಕಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೧೦೩ ||

ಸರ್ವದೇವಮಯಾ ಗಾನಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಸ್ತದಾತ್ಮಕಾಃ ।

ಶೃಂಗಾಗ್ರೇಷು ಮಹೀಪಾಲ ಶಕ್ರೋ ವಸತಿ ನಿತ್ಯಶಃ || ೧೦೪ ||

ಉರಃ ಸ್ಕಂದಃ ಶಿರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲಲಾಟೇ ವೃಷಭಧ್ವಜಃ ।

ಚಂದ್ರಾರ್ಕೇ ಲೋಚನೇ ದೇವೌ ಚಿಹ್ವಾಯಾಂ ಚ ಸರಸ್ವತೀ || ೧೦೫ ||

ಮರುದ್ಗಣಾಃ ಸದಾ ಸಾಧ್ಯಾ ಯಸ್ಯಾ ದಂತಾ ನರೇಶ್ವರ ।

ಹುಂಕಾರೇ ಚತುರೋ ವೇದಾನ್ವಿದ್ಯಾತ್ಸಾಂಗಪದಕ್ರಮಾನ್ || ೧೦೬ ||

ಋಷಯೋ ರೋಮಕೂಪೇಷು ಹ್ಯಸಂಖ್ಯಾತಾಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ ।

ದಂಡಹಸ್ತೋ ಮಹಾಕಾಯಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಮಹಿಷನಾಹನಃ || ೧೦೭ ||

ಯನುಃ ಪೃಷ್ಠಸ್ಥಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ಶುಭಾಃ ಶುಭಪರೀಕ್ಷಕಃ ।

ಚತ್ವಾರಃ ಸಾಗರಾಃ ಪುಣ್ಯಾಃ ಕ್ಷೀರಧಾರಾಃ ಸ್ತನೇಷು ಚ || ೧೦೮ ||

ಯೆನ್ನುವರು. ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯು ವೃಷಲಿಯಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಮದ್ಯವಾನ, ಗುರುಪತ್ತೀಗಮನ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ತ್ರೀಯ, ನ್ಯಾಸ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹ ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಪಾತಕವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುವನು.

೧೦೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಗು! ಬಹಳ ಮಾತ ನಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನು ದ್ವಿಜರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೦೩. ಗೋದಾನವು ಸಮಸ್ತದಾನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೦೪-೧೦೮. ಗೋವುಗಳು ಸಕಲ ದೇವತಾರೂಪವಾಗಿರುವುವು. ಅವು ಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ವಾಸಿಸುವರು. ಅವುಗಳ ಕೊಂಬುಗಳ ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದನೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರನೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೂ, ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದ್ಗಣಗಳೂ, ಸಾಧ್ಯರೂ, ಹುಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗವಾದ ವೇದಗಳೂ, ರೋಮ ಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಋಷಿಗಳೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ದಂಡಧಾರಿಯೂ, ಮಹಾ

ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದ್ಭವಾ ಗಂಗಾ ದರ್ಶನಾತ್ಪಾಪನಾಶನೀ ।
 ಪ್ರಸ್ತಾವೇ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸಾದ್ಯಂದ್ರಾ ಸದಾ ಬುಧೈಃ ॥ ೧೦೯ ॥
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಗೋಮಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಾ ಸರ್ವಮಂಗಲಾ ।
 ಗೋಮಯಾಲೇಪನಂ ತಸ್ಮಾತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೧೧೦ ॥
 ಗಂಧರ್ವಾಃಪ್ರಸೋ ನಾಗಾಃ ಋರಾಗ್ರೇಷು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ।
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಭಾರತ ।
 ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಜಾನೀಯಾದೌರ್ಗವ್ಯಂ ತೇನ ಪಾವನಂ ॥ ೧೧೧ ॥
 ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉನಾಚಃ—

ಸರ್ವದೇವಮಯಾ ಧೇನುರ್ಗೀರ್ವಾಣಾದ್ವೈರಲಂಕೃತಾ ।
 ಏತತ್ಕಥಯ ಮೇ ತಾತ ಕಸ್ಮಾದ್ಗೋಷು ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ॥ ೧೧೨ ॥
 ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಗಾವೋ ವಿಷ್ಣುಶರೀರಜಾಃ ।
 ದೇವಾಸ್ತದುಭಯಾತ್ಪ್ರಾತ್ಪಲಿತಾ ವಿವಿಧಾ ಜನೈಃ ॥ ೧೧೩ ॥
 ಶ್ವೇತಾ ನಾ ಕಪಿಲಾನ್ವಾಪಿ ಕ್ಷೀರಿಣೀ ಪಾಂಡುನಂದನ ।
 ಸವತ್ಸಾ ಚ ಸುಶೀಲಾ ಚ ಸಿತವಸ್ತ್ರಾವಗುಂಠಿತಾ ॥ ೧೧೪ ॥

ಕಾಯನೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣನೂ, ಮಹಿಷವಾಹನನೂ, ಶುಭಾಶುಭ ಪರೀಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿರುವ ಯಮನೂ, ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೀರಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಕ್ಷೀರಪ್ರವದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ವಿಷ್ಣುಪಾದದಿಂದಂಟಾದ ಗಂಗೆಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಗೋವನ್ನು ಬುಧರು ಯಾವಾಗಲೂ ವಂದಿಸಬೇಕು.

೧೧೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಗೋಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮಂಗಳಕರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ನೆಲಸಿರುವುದರಿಂದ ಗೋಮಯಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೧೧. ಗೊರಸುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರೂ, ಆಪ್ಸರೆಯರೂ, ನಾಗರೂ ಇರುವರು. ಗವ್ಯವು ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುವುದು.

೧೧೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ತಾತ! ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಆ ಗೋವಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವರೇಕೆ? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೧೧೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ವಿಷ್ಣುವು ಸಕಲದೇವತಾರೂಪನು. ಗೋವುಗಳು ವಿಷ್ಣುಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುವು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜನರು ಗೋವನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೧೪-೧೧೬. ಅನಂತಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಹನು

ಕಾಂಸ್ಯದೋಹನಿಕಾ ದೇಯಾ ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀ ಸುಭೂಷಿತಾ ।
 ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ದಾಪಯೇತ್ ॥ ೧೧೫ ॥
 ನಿಯಮಸ್ಥೇನ ಸಾ ದೇಯಾ ಸ್ವರ್ಗಮಾನಂತ್ಯನಿಚ್ಛತಾ ।
 ಅಸಮರ್ಥಾಯ ಯೇ ದದ್ಯುರ್ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ತೇ ॥ ೧೧೬ ॥
 ಅಸೌ ಲೋಕೇ ಚ್ಯುತೋ ರಾಜನ್ಯುತಲೇ ದ್ವಿಜಮಂದಿರೇ ।
 ಕುಶಲೋ ಜಾಯತೇ ಪುತ್ರೋ ಗುಣವಿದ್ಯಾಧನರ್ಥಮಾನ್ ॥ ೧೧೭ ॥
 ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರಂ ನೃಪ ।
 ಶೃಣ್ವನ್ನಿಮುಚ್ಯತೇ ಸಾಸಾದ್ವರ್ಣಸಂಕರಸಂಭವಾತ್
 ದೂರಸ್ಥಶ್ಚಿಂತಯನ್ನಶ್ಯಮ್ನುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೧೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ನಿಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
 “ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾನು ತೃತೀತನೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮಂತೇಶ್ವರನ ಮುಂದೆ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವುದೂ, ಕರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತ
 ವಾದುದೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿರು
 ವುದೂ, ಕಂಚಿನಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಚಿನ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ
 ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಶ್ವೇತ ಅಥವಾ ಕಪಿಲ ಗೋವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವರು ವಿಷ್ಣು
 ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

೧೧೬. ಈ ಲೋಕವು ತಪ್ಪಿದಕೂಡಲೆ ಅವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ
 ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೂ, ಗುಣ, ವಿದ್ಯೆ, ಧನಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನೂ ಆದ ಪುತ್ರ
 ನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೧೧೮. ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥ
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುವವನು ಜಾತಿಸಾಂಕರ್ಯದಿಂದ ಮುಟ್ಟದ ಪಾಪದಿಂದ
 ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ದೂರದಲ್ಲಿರುವವನು ಇದನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪಾಪ
 ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ಎಂಬತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಚತುರಶೀತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಪಿತಿರ್ಥರಾಮೇಶ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ ಕುಂಭೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತ್ರೈವೋದಾಹರಂತೀಮುನಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ।

ಕೈಲಾಸೇ ಪೃಚ್ಛತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಷಣ್ಮುಖಾಯ ಶಿವೋದಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪೂರ್ವಂ ಶ್ರೇತಾಯುಗೇ ಸ್ಕಂದ ಹತೋ ರಾಮೇಣ ರಾವಣಃ ।

ಚತುರ್ದಶ ತದಾ ಕೋಟ್ಯೋ ನಿಹತಾ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಾಃ

॥ ೨ ॥

ಹತೇಷು ತೇಷು ನೈ ತತ್ರ ರಕ್ಷಣಾಯ ದಿನಾಕಸಾಂ ।

ಮಹಾನಂದಸ್ತದಾ ಜಾತಸ್ತೃಷು ಲೋಕೇಷು ಪುತ್ರಕ

॥ ೩ ॥

ತತಃ ಸೀತಾಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸಮಂ ವಾನರಪುಂಗವೈಃ ।

ರಾಮೋಽಪ್ಯಯೋಧ್ಯಾಮಾಯಾತೋ ಭರತೇನ ಕೃತೋತ್ಸವಃ ।

ತಸ್ಮೈ ಸಮರ್ಪಯಾಮಾಸ ಸ ರಾಜ್ಯಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ

॥ ೪ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ಪ್ರಶಾಸತಿ ತತೋ ರಾಜ್ಯಂ ನಿಹತಕಂಟಕಂ ।

ಕೃತಕಾರ್ಯೋಽಥ ಹನುಮಾನ್ ಕೈಲಾಸಮಗಮತ್ಪುರಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಪಿತಿರ್ಥರಾಮೇಶ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ ಕುಂಭೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ ಸ್ಕಂದನಿಗೆ ಶಿವನು ಹೇಳಿದ ಪುರಾತನೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸ್ಕಂದ ! ಹಿಂದೆ ಶ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನೂ, ಹದಿನಾಲ್ಕುಕೋಟಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಕೊಂದನು.

೩. ದೇವತೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ರಾಮನು ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತು.

೪. ಬಳಿಕ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಾನರೋತ್ತಮರೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಭರತನು ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

೫. ಬಳಿಕ ರಾಮನು ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರಲು, ಕೃತಕಾರ್ಯನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ತತೋ ನಂದೀ ಪ್ರತೀಹಾರೋ ರುದ್ರಾಂಶಮಪಿ ತಂ ಕಪಿಂ ।

ನ ಚ ಸಂಗಮಯಾನಾಸ ರುದ್ರೇಣಾಘೌಘಹಾರಿಣಾ ॥ ೬ ॥

ತೇನ ಪೃಷ್ಠಸ್ತದಾ ನಂದೀ ಕಿಂ ಮಯಾ ಪಾತಕಂ ಕೃತಂ ।

ಯೇನ ರುದ್ರವಪುಃ ಪುಣ್ಯಂ ನ ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಂಬಿಕಾನ್ವಿತಂ ॥ ೭ ॥

ನಂದ್ಯವಾಚ:-

ತ್ವಯಾ ನತರಣಂ ಚಕ್ರೇ ಕಪೀಂದ್ರಾ ಮರಹೇತುನಾ ।

ತಥಾಪಿ ಹಿ ಕೃತಂ ಪಾಪಮುಪಭೋಗೇನ ಶಾಮ್ಯತಿ ॥ ೮ ॥

ಹನುಮಾನವಾಚ:-

ಕಿಂ ಮಯಾಕಾರಿ ತತ್ಪಾಪಂ ನಂದಿನೈವಾರ್ಥಕಾರಿಣಾ ।

ರಾಕ್ಷಸಾಶ್ಚ ಹತಾ ದುಷ್ಟಾ ವಿಪ್ರಯಜ್ಞಾಂಗಘಾತಿನಃ ॥ ೯ ॥

ತತಸ್ತದಾಲಾಪ ಕುತೂಹಲೀ ಹರೋ

ನಿಜಾಂಶಭಾಜಂ ಕಪಿಮುಗ್ರತೇಜಸಂ ।

ಉವಾಚ ದ್ವಾರಾಂತರ ದತ್ತದೃಷ್ಟಿಃ

ಪುರಃಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಕಪೀಶ್ವರಂ ಪುನಃ ॥ ೧೦ ॥

೬. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ನಂದಿಯು ಅಂಜನೇಯನು ರುದ್ರಾಂಶ ನಾದಾಗ್ಲೂ ಅವನನ್ನು ರುದ್ರನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಲಿಲ್ಲ.

೭. ಆಗ ಅಂಜನೇಯನು ನಂದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ನಾನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು? ಯಾವುದರಿಂದ ನಾನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ರುದ್ರನ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಲಾರದಾಗಿರುವೆನು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

೮. ನಂದಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ. ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಅನುಭವದಿಂದ ಶಾಂತ ವಾಗುವುದು.

೯. ಹನುಮಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಂದಿಯೇ! ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನೆಸಗಿರುವ ನಾನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದ ದುಷ್ಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಂದಿರುವೆನಷ್ಟೆ.

೧೦. ಬಳಿಕ ಆ ಅಂಜನೇಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ಹರನು ಬಾಗಿಲ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಅಂಶದವನಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಯಾಗಿ ಮುಂದಿರುವ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಗಂಗಾ ಗಯಾ ಕಪೇ ರೇವಾ ಯಮುನಾ ಚ ಸರಸ್ವತೀ	
ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ನದ್ಯಸ್ತಾಸು ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರ	೧೧
ನರ್ಮದಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ	
ಸೋಮನಾಥಸಮೀಪಸ್ಥಂ ತತ್ರ ತ್ವಂ ಗಚ್ಛ ವಾನರ	೧೨
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಹಾಪಾಪಂ ಶಮಿಸ್ಯತಿ ಮಮಾಜ್ಞಯಾ	
ಉತ್ಪತ್ಯ ನೇಗಾದ್ಧನುಮಾಂಘ್ರೀರೇವಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ	೧೩
ಜಗಾಮ ಸುಮಹಾನಾದಸ್ತಪಶ್ಚಕ್ರೇ ಸುದುಷ್ಕರಂ	
ತಸ್ಯ ನೈ ತಸ್ಯಮಾನಸ್ಯ ರಕ್ಷೋವಧಕೃತಂ ತಮಃ	೧೪
ವಿಲೀನಂ ಪಾರ್ಥ ಕಾಲೇನ ಕ್ರಿಯತೇಶಪ್ರಸಾದತಃ	
ತತೋ ದೇವೈಃ ಸಮಂ ದೇವಸ್ತುತೀರ್ಥಮಗಮದ್ಧರಃ	೧೫
ಕಸಿಮಾಲಿಂಗಯಾಮಾಸ ವರಂ ತಸ್ಮೈ ಪ್ರದತ್ತವಾನ್	
ಅದ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ತೇ ತೀರ್ಥಂ ಭವಿಸ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ	೧೬
ಕಸಿತೀರ್ಥಂ ತತೋ ಜಾತಂ ತಸ್ಮೌ ತತ್ರ ಸ್ವಯಂ ಹರಃ	
ಹನೂಮಂತೇಶ್ವರೋ ನಾಮ್ನಾ ಸರ್ವಹತ್ಯಾಹರಸ್ತದಾ	೧೭

೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — “ಕಸಿಯೆ! ಗಂಗೆ, ಗಯೆ, ನರ್ಮದಾ, ಯಮುನಾ, ಸರಸ್ವತೀನದಿಗಳು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡು.

೧೨. ವಾನರ! ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥನ ಬಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಂಗಳಕರವಾದ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು.

೧೩-೧೫. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮಹಾಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.” ಹನುಮಂತನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ದನಿಗೈಯುತ್ತ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ದುಷ್ಕರವಾದ ತಪವಂಗೈದನು. ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ರಾಕ್ಷಸವಧೆಯಿಂದಂಟಾದ ಅವನ ಪಾಪವು ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಹರನು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೧೬. ಹನುಮಂತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, “ಇದು ಮೊದಲೊಂದು ಈ ತೀರ್ಥವು ನಿನ್ನ ತೀರ್ಥವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತನು.

೧೭. ಬಳಿಕ ಅದು ಕಸಿತೀರ್ಥವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಹರನು ತಾನೇ ನೆಲೆಸಿದನು. ಅದು ಸಕಲ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಹನುಮಂತೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲಿಂಗಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ |
 ಸರ್ವಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಹರಸ್ಯ ವಚನಂ ಯಥಾ || ೧೮ ||
 ತತ್ರಾಸ್ಥಿ ನಿಲೀಯಂತೇ ಪಿಂಡದಾನೇಕ್ಷಯಾಗತಿಃ |
 ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ನೀಯತೇ ತತ್ರ ತದ್ಧಿ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೧೯ ||
 ಹನುಮಾನಸ್ಯಯೋಧ್ಯಾಯಾಂ ರಾಮಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಥಾಗಮತ್ |
 ಚಕಾರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ನೃನೇದಯತ್ || ೨೦ ||
 ಶ್ರೀ ರಾಮ ಉವಾಚ :-

ಕುರ್ವತೋ ದೇವಕಾರ್ಯಂ ತೇ ಮಮ ಕಾರ್ಯಂ ಚ ಕುರ್ವತಃ |
 ತತೋಹನುಪಿ ಸಾಪೀಯಾಂಸ್ತಪಸ್ತಪ್ಯಾಮ್ಯಸಂಶಯಂ || ೨೧ ||
 ತತ್ರೈವ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ರೇವಾಯಾಃ ಸಾಪಹಾರಿಣಿ |
 ಚತುರ್ವಿಂಶತಿವರ್ಷಾಣಿ ತಪಸ್ತೇಪೇಽಥ ರಾಘವಃ || ೨೨ ||
 ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಪುರೀಸಂಸ್ಥಃ ಶ್ರೀರೇವಾಸ್ನಾನಮಾಚರನ್ |
 ತಸ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಚಕ್ರೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಽಪಿ ತದಾಜ್ಞಯಾ |
 ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸತುರ್ಲಿಂಗೇ ತೌ ತದಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ || ೨೩ ||

೧೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ಶಿವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೧೯. ಅಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಅಡಗಿಹೋಗುವುವು; ಪಿಂಡದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು, ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಿತ್ತರೂ ಅದು ಕೋಟಿಮಡಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವುದು.

೨೦. ಬಳಿಕ ಅಂಜನೇಯನು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

೨೧. ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಪಾಪವುಂಟಾದರೆ ನಾನೂ ಪಾಪಿಯಾಗುವೆನು. ಅದುದರಿಂದ ನಾನೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೨೨. ರಾಮನು ಅದರಂತೆ ಆ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾಸವನ್ನು ನಿವಾಸಲು ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨೩. ಅವನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪ್ರಭಾವಾತ್ಸ್ಯ ತಪಸೋ ರೇವಾತೀರೇ ಮಹಾನುತೀ |
 ನಿಷ್ಪಾಪತಾಂ ತದಾ ನೀರೌ ಜಗ್ಮತೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ || ೨೪ ||
 ತತಸ್ತದಾ ದೇವಪುರೋಗಮೋ ಹರೋ
 ಗತೋ ಹಿ ನೈ ಪುಣ್ಯಮುನೀಶ್ವರೈಃ ಸಹ |
 ಆಗತ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಚ ವರಂ ದದೌ ತದಾ
 ನಿಜಾಂ ಕಲಾಂ ತತ್ರ ವಿನುಚ್ಯ ತೀರ್ಥೇ || ೨೫ ||
 ಮುನಿಭಿಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಕುಂಭೋದಕಂ ಭುವಿ |
 ಏಕಸ್ಥಂ ಲಿಂಗನಾಮಾಫ ಕಲಾಕುಂಭಸ್ತಥಾಽಭವತ್ || ೨೬ ||
 ಕುಂಭೇಶ್ವರ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಸ್ತದಾ ದೇವಗಣಾರ್ಚಿತಃ |
 ರಾಮೋಽಪಿ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತಲ್ಲಿಂಗಂ ದೇವಸೇವಿತಂ || ೨೭ ||
 ತತೋ ವರಂ ದದೌ ದೇವೋ ರಾಮಕೀರ್ತ್ಯಭಿವೃದ್ಧಯೇ |
 ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮೇ ವರ್ಷೇ ರಾಮೋ ನಿಷ್ಪಾಪತಾಂ ಗತಃ || ೨೮ ||
 ಯದಾ ಕನ್ಯಾ ಗತಃ ಪಂಗುರ್ಗುರುಣಾ ಸಹಿತೋ ಭವೇತ್ |
 ತದೇವ ದೇವಯಾತ್ರೇಯಮಿತಿ ದೇವಾ ಜಗುರ್ಮುದಾ || ೨೯ ||
 ಯಥಾ ಗೋದಾವರೀತೀರ್ಥೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ಭವೇತ್ |
 ತಥಾಸ್ತ್ರ ರೇವಾಸ್ನಾನೇನ ಲಿಂಗಾನಾಂ ದರ್ಶನೈರ್ನೃಣಾಂ || ೩೦ ||

೨೪. ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸತ್ಯತಪಸ್ಸುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರೇವಾತೀರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಪಾಪರಹಿತರಾದರು.

೨೫. ಬಳಿಕ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಹರನು ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವರವನ್ನಿತ್ತನು.

೨೬-೨೭. ಮುನಿಗಳು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಜಲವನ್ನು ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಅದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಕಲಾಕುಂಭವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆ ಕುಂಭೇಶ್ವರನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ಅರ್ಚಿಸಿದರು. ರಾಮನೂ ದೇವತೆಗಳು ಸೇವಿಸಿದ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು.

೨೮. ತರುವಾಯ ಶಂಕರನು ರಾಮನ ಕೀರ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಲೆಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಾಪರಹಿತನಾದನು.

೨೯. ಕನ್ಯಾಗತನಾದ ಶನಿಯು ಗುರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತನಾದಾಗ ಈ ಕುಂಭೇಶ್ವರನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

೩೦. ಗೋದಾವರೀತೀರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಸ್ನಾನದಿಂದಲೂ, ಶಿವಲಿಂಗಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವೂ ದೊರೆಯುವುದು.

ಕರಿಷ್ಯಂತ್ಯತ್ರ ಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪಿತೃಣಾಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ |

ಕುಂಭೇಶ್ವರಸಮಾಪಸ್ಥಾಪ್ತಫಲಂ ಶೃಣು ಪುನಃ || ೩೧ ||

ಯಾನಂತೋ ರೋಮಕೂಪಾಃಸ್ಯುಃ ಶರೀರೇ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ |

ತಾನದ್ವರ್ಷಪ್ರಮಾಣೇನ ಪಿತೃಣಾನುಕ್ಸಯಾ ಗತಿಃ || ೩೨ ||

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ದೇವತಾಃ ಸರ್ವಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಯಾನಿ ತು |

ಲಭಂತೇ ತತ್ಫಲಂ ಮರ್ತ್ಯಾ ಲಿಂಗತ್ರಯವಿಲೋಕನಾತ್ || ೩೩ ||

ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಂ ನಿರ್ಧನೋ ಧನಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಸರೋಗೋ ಮುಚ್ಯತೇ ರೋಗಾನ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೩೪ ||

ಸಿಂಹರಾಶಿಂ ಗತೇ ಜೀವೇ ಯತ್ಸ್ಯಾದ್ಗೋದಾನರೀಫಲಂ |

ತದ್ವಾದಶಗುಣಂ ಸ್ಕಂದ ಕುಂಭೇಶ್ವರಸಮಾಪತಃ || ೩೫ ||

ಯೇ ಜಾನಂತಿ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಕುಂಭಶಂಭುಮುನಾಪತಿಂ |

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕಂ || ೩೬ ||

ಯಥಾ ಗೋದಾನರೀಯಾತ್ರಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮುನಿಶಾಸನಾತ್ |

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮೇ ವರ್ಷೇ ತಥೇಯಂ ದೇವಭಾಷಿತಂ || ೩೭ ||

೩೧. ಸ್ಕಂದ ! ಈ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಭೇಶ್ವರನ ಬಳಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿರೆ ದೊರಕುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೨. ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೋಮಕೂಪಗಳಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟುವರ್ಷಕಾಲ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೩೩. ಈ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದಾಗುವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೪. ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದವನು ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಧನವಿಲ್ಲದವನು ಧನವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನಲ್ಲದೆ, ರೋಗಿಯು ರೋಗದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

೩೫-೩೬. ಸ್ಕಂದ ! ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಸಿಂಹರಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಗೋದಾನರಿಯಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹನ್ನೆರಡರಷ್ಟು ಫಲವು ಕುಂಭೇಶ್ವರನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಭೇಶ್ವರನನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಮತ್ತು ನೋಡದ ಮಾನವನ ಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವು.

೩೭. ಮುನಿಯ ಶಾಸನದಂತೆ ಗೋದಾನರೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಈ ತೀರ್ಥದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಯಾವದ್ವೈ ದಿವಿ ತಾರಕಾಃ |
 ತಾವತ್ತದಕ್ಷಯಂ ದಾನಂ ರೇನಾಕುಂಭೇಶ್ವರಾಂತಿಕೇ || ೩೮ ||
 ಮಹಾದಾನಾನಿ ದೇಯಾನಿ ತತ್ರ ಲೋಕೈರ್ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ |
 ಗೋದಾನಮತ್ರ ಶಂಸಂತಿ ಸೌವರ್ಣಂ ರಾಜತಂ ತಥಾ || ೩೯ ||
 ಯಸ್ಯಾಃ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ನಶ್ಯತೇ ಪಾಪಸಂಚಯಃ |
 ಸ್ನಾನೇನ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಕಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೪೦ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯುಧಿಸ್ಮಿರ |
 ಏಕೋತ್ತರಂ ಕುಲಶತಮುದ್ಧರೇಚ್ಛಿವಶಾಸನಾತ್ || ೪೧ ||
 ಯಾನಿ ಕಾನಿಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಚಾಸಮುದ್ರಸರಾಂಸಿ ಚ |
 ಶಿವಲಿಂಗಾರ್ಚನಸ್ಯೇಹ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ || ೪೨ ||
 ಏವಂ ದೇವಾ ವರಂ ದತ್ವಾ ಹರೀಶ್ವರಪುರೋಗಮಾಃ |
 ಸ್ವಸ್ಥಾನಮಗಮನ್ಸೂರ್ವಮುಕ್ತ್ವಾ ತನ್ನಾಮಚೋತ್ತಮಂ || ೪೩ ||
 ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ವರಂ ದತ್ವಾ ಸ ರಾಮೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ |
 ಅಯೋಧ್ಯಾಂ ಪ್ರವಿವೇಶಾಸೌ ನಿಷ್ಪಾಪೋ ನರ್ಮದಾಜಲಾತ್ || ೪೪ ||
 ಸೌವರ್ಣೀಂ ಚ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ನೀತಾಂ ಯಜ್ಞಂ ಚಕಾರ ಸಃ |
 ಅನುಮಂತ್ರೈ ಮುನೀಂಲೋಕಾನ್ದೇವತಾಶ್ಚ ನಿಜಂ ಕುಲಂ || ೪೫ ||

೩೮-೩೯. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಇರುವಷ್ಟು
 ಕಾಲ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಕುಂಭೇಶ್ವರನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ
 ದಾನವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದ ನರರು ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು
 ಕೊಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗೋದಾನವು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದು.

೪೦. ಸ್ಕಂದ! ಅದರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಪಾಪಸಮೂಹವು ನಾಶವಾಗು
 ವುದು. ಸ್ನಾನದಿಂದಿನ್ನೇನು? ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೂ ವರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೪೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದರೆ ಶಿವನ ಅಜ್ಞೆ
 ಯಂತೆ ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ಕುಲಗಳು ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುವು.

೪೨-೪೩. ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ಇರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಶಿವಲಿಂಗದ ಪೂಜೆಯ
 ಹದಿನಾರನೆ ಒಂದಂಶಕ್ಕೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಹೀಗೆ ವರವ
 ನಿತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೪೪. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಆ ರಾಮನು ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ವರವನ್ನಿತ್ತು
 ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೪೫. ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ
 ವಂಶದವರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಸೀತೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ
 ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದನು.

ಪುರಾ ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ರಾಜನ್ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸ್ಕಂದನಾಮಕಂ ।

ನಿಯಮೇನ ತತೋ ಲೋಕೈಃ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಲಿಂಗದರ್ಶನಂ ॥ ೪೬ ॥

ತಾವತ್ಪಾಪಾನಿ ದೇಹೇಷು ಮಹಾಪಾತಕಜಾನ್ಯಪಿ ।

ಯಾವನ್ಮ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯತೇ ಜಂತುಸ್ತತ್ತೀರ್ಥಂ ದೇವಸೇವಿತಂ ॥ ೪೭ ॥

ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಪುರೀ ಸಂಸ್ಥಂ ಯೇ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ಹರಂ ಪರಂ ॥ ೪೮ ॥

ತಸ್ಮಾನ್ನೋಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಜನೈರ್ಗಂತವ್ಯಮಾದರಾತ್ ।

ತೀರ್ಥಾರ್ಷೇಷಫಲಾನ್ವಾಪ್ನೋತಿರ್ಥಂ ಕುಂಭೇಶ್ವರಾಹ್ವಯಂ ॥ ೪೯ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ:-

ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ಶಂಭುವಚಸಾ ಸ ಷಡಾನನೋಽಥ

ನತ್ವಾ ಪಿತುಃ ಪದಯುಗಾಂಬುಜಮಾದರೇಣ ।

ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ದಕ್ಷಿಣತಟಂ ಗಿರಿಶಸ್ತ್ರವಂತ್ಯಾಃ

ಕೇಶಾಗ್ರ್ಯರಾಮ ಕಲಶಾಖ್ಯ ಶಿನಾನ್ದದರ್ಶ ॥ ೫೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಪಿತೀರ್ಥ ರಾಮೇಶ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ ಕುಂಭೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಚತುರಶೀತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೬-೪೭. 'ಹಿಂದೆ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥವು ಸ್ಕಂದನೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಜನರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರಿಯೂ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಿಯು ದೇವತೆಗಳು ಸೇವಿಸಿದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೋಡದಿರುವವರಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಾತಕಮಹಾಪಾತಕಗಳಿರುವುವು.

೪೮. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡುವವರು ಧನ್ಯರು; ಮಹಾತ್ಮರು; ಅವರ ಜನ್ಮವು ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನವುಳ್ಳುದು.

೪೯. ಅದುದರಿಂದ ಜನರು ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕುಂಭೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೫೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸ್ಕಂದನು ಹೀಗೆ ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶಿವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೇಳಿ ತಂದೆಯ ಅಡಿದಾವರಿಗಳಿಗೆ ಎರಗಿ, ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡವನ್ನು ಸೇರಿ ಹನುಮಂತ, ರಾಮ, ಕುಂಭೇಶ್ವರರನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಪಿತೀರ್ಥಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಎಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯ ವಂಚಾಃಶೀತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಪುರಾತನಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಸಮಂ ಹಿ ತತ್

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ:-

ಆಶ್ಚರ್ಯಂ ಕಥ್ಯತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯದ್ವೃತ್ತಂ ನರ್ಮದಾ ತಟೇ ।

ನಾರಾಣಸ್ಯಾ ಸಮಂ ಕಸ್ಮಾದೇತತ್ಕಥಯ ಮೇ ಪ್ರಭೋ

॥ ೨ ॥

ನಿಮಗ್ನೋ ದುಃಖಸಂಸಾರೇ ಹೃತರಾಜ್ಯೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।

ಯುಷ್ಮದ್ವ್ಯಾಣೇಜಲಸ್ಮತೋ ನಿರ್ದುಃಖಃ ಸಹ ಬಾಂಧವೈಃ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಸಾಧುಸಾಧು ಮಹಾಬಾಹೋ ಸೋಮವಂಶವಿಭೂಷಣ ।

ಪೃಷ್ಠೋಽಸ್ಮಿ ದುರ್ಲಭಂ ತೀರ್ಥಂ ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ಪರಂ

॥ ೪ ॥

ಅದೌ ಪಿತಾನುಹಸ್ತಾವತ್ಸನುಸ್ತಜಗತಃ ಪ್ರಭುಃ ।

ಮನಸಾ ತಸ್ಯ ಸಂಜಾತಾ ದಶೈವ ಋಷಿಪುಂಗವಾಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ! ಅನಂತರ ಪುರಾತನವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಕಾತಿಗೆ ಸಮವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರ್ಥವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮುನಿಯೆ! ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು. ಇದು ಕಾತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮವಾಯಿ ತೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸು.

೩. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಾನು ದುಃಖಕರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವೆನು. ಈಗ ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತೆಂಬ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದುಃಖರಹಿತನಾಗುವೆನು.

೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಚಂದ್ರವಂಶಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವೂ, ಮಹಾಬಾಹುವೂ ಆದ ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು. ದುರ್ಲಭವೂ, ಅತಿಗುಹ್ಯವೂ ಆದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳುವೆ.

೫-೭. ಮೊದಲು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಪಿತಾನುಹನ

ಮರೀಚಿನುತ್ಕ್ರಾಂತಿಗಿರಸೌ ಪುಲಸ್ತ್ಯಂ ಪುಲಹಂ ಕೃತುಂ ।

ಪ್ರಚೇತಸಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಚ ಭೃಗುಂ ನಾರದಮೇವ ಚ || ೬ ||

ಜಜ್ಞೇ ಪ್ರಾಚೇತಸಂ ದಕ್ಷಂ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।

ದಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾ ಜಾತಾಃ ಪಂಚಾಶದ್ಬಹಿತಾಃ ಕಿಲ || ೭ ||

ದದೌ ಸ ದಶ ಧರ್ಮಾಯ ಕಶ್ಯಪಾಯ ತ್ರಯೋದಶ ।

ತಥೈವ ಸ ಮಹಾಭಾಗಃ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಮಿಂದನೇ || ೮ ||

ರೋಹಿಣೇ ನಾನು ಯಾ ತಾಸಾನುಭೀಷ್ವಾ ಸಾಂಭವದ್ವಿಧೋಃ ।

ಶೇಷಾಸು ಕರುಣಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಶಪ್ತೋ ದಕ್ಷೇಣ ಚಂದ್ರಮಾಃ || ೯ ||

ಕ್ಷಯರೋಗ್ಯಭವಚ್ಚಂದ್ರೋ ದಕ್ಷಸ್ಯಾಯಂ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ।

ಸ ಚ ಶಾಪಪ್ರಭಾವೇಣ ನಿಶ್ತೇಜಾಃ ಶರ್ವರೀಪತಿಃ || ೧೦ ||

ಗತಃ ಪಿತಾಮಹಂ ಸೋಮೋ ವೇಪಮಾನೋಽನ್ಯತಾಂಶುಮಾನ್ ।

ಪದ್ಮಯೋನೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವೇದಗರ್ಭ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ।

ಶರಣಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಕಮಲಾಸನ || ೧೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚಃ—

ನಿಶ್ತೇಜಾಃ ಶರ್ವರೀನಾಥ ಕಲಾಹಿನಶ್ಚ ದೃಶ್ಯಸೇ ।

ಉದ್ವಿಗ್ನಮಾನಸಸ್ತಾತ ಸಂಜಾತಃ ಕೇನ ಹೇತುನಾ || ೧೨ ||

ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ್ಸು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ವಸಿಷ್ಠ, ಭೃಗು, ನಾರದ, ದಕ್ಷ ಎಂಬ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಮುನಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ದಕ್ಷನಿಗೂ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದರು.

೮. ಆ ದಕ್ಷನು ಹತ್ತುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಯಮಧರ್ಮನಿಗೂ, ಹದಿಮೂರು ಮಂದಿಗಳನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೂ, ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಮಂದಿಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

೯. ಅವರಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣಿಯೆಂಬವಳು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾದಳು. ಅದರಿಂದ ದಕ್ಷನು ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಗೊಂಡು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಶಪಿಸಿದನು.

೧೦. ಆ ಚಂದ್ರನು ದಕ್ಷನ ಶಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೇಜೋಹೀನನಾದನು.

೧೧. ಬಳಿಕ ಅಮೃತಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಆ ಚಂದ್ರನು ನಡುಗುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, “ಪದ್ಮಸಂಭವನೂ, ವೇದಗರ್ಭನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

೧೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಿಶಾನಾಥ! ನೀನು ತೇಜೋಹೀನನೂ,

ಸೋಮ ಉವಾಚ :-

ದಕ್ಷಶಾಪೇನ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಿಸ್ತೇಜತ್ವಂ ಜಗತ್ಪತೇ ।

ನಿರ್ಹಾರಶ್ವಾಸ್ಯ ಶಾಪಸ್ಯ ಕಥ್ಯತಾಂ ಮೇ ಪಿತಾಮಹ ॥ ೧೩

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಸರ್ವತ್ರ ಸುಲಭಾ ರೇವಾ ತ್ರಿಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ದುರ್ಲಭಾ ।

ಓಂಕಾರೇಽಥ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತಥಾ ಚೈವೌರ್ವಸಂಗಮೇ ॥ ೧೪ ॥

ತತ್ರ ಗಚ್ಛ ಕ್ಷಸಾನಾಥ ಯತ್ರ ರೇವಾಂತರಂ ತಟಿಂ ।

ತ್ವರಿತೋಽಸೌ ಗತಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ರೇವೌರ್ವಸಂಗಮಃ ॥ ೧೫ ॥

ಕಾಷ್ಠಾವಸ್ಥಃ ಸ್ಥಿತಃ ಸೋಮೋ ದಧ್ಯೌ ತ್ರಿಪುರನೈರಿಣಂ ।

ಯಾವದ್ವರ್ಷಶತಂ ಪೂರ್ಣಂ ತಾವತ್ಪುಷ್ಪೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೧೬ ॥

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಸೋಮರಾಜಸ್ಯ ವೃಷಾಸನ ಉಮಾಪತಿಃ ।

ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣವತ್ಯೋಚ್ಚೈರ್ಜಯ ಶಂಭೋ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥ ೧೭ ॥

ಜಯಶಂಕರ ಪಾಪಹರಾಯ ನಮೋ

ಜಯ ಈಶ್ವರ ತೇ ಜಗದೀಶ ನಮಃ ।

ಜಯ ವಾಸುಕಿಭೂಷಣಧಾರ ನಮೋ

ಜಯ ಶೂಲಕಪಾಲಧರಾಯ ನಮಃ

॥ ೧೮ ॥

ಕಲೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ವೃಥೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಕಾಣುವೆ, ಏಕೆ ಹೀಗಾದೆ?

೧೩. ಸೋಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — “ ಪಿತಾಮಹ! ನಾನು ದಕ್ಷನ ಶಾಪ ದಿಂದ ತೇಜೋಹೀನನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೧೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಸಕಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದು ಆದರೆ ಓಂಕಾರ, ಭೃಗು, ಔರ್ವ ಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದುದು.

೧೫. ಚಂದ್ರ! ನೀನು ನದಿಯಾದ ಉರಿಯು ಸೇರಿರುವ ನರ್ಮದಾತಟಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗು.

೧೬-೧೭. ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೈತಂದು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಕಾಷ್ಠದಂತಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನೂರುವರ್ಷಗಳಾಗಲು ಶಂಕರನು ವೃಷಭಾರೂಢನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಆಗ ಚಂದ್ರನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. “ ಶಂಕರ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೮-೧೯. ಅಂಧಕಾಸುರ ದೇಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ಶಂಕರ! ಜಯಿಸು.

ಜಯ ಅಂಧಕ ದೇಹ ವಿನಾಶ ನನೋ
ಜಯದಾನವವೃಂದವಧಾಯ ನಮಃ ।

ಜಯ ನಿಷ್ಕಲರೂಪ ಸಕಲಾಯ ನನೋ
ಜಯ ಕಾಲ ಕಾಮದಹಾಯ ನಮಃ ॥ ೧೯ ॥

ಜಯ ಮೇಚಕಕಂಠಧರಾಯ ನನೋ
ಜಯಸೂಕ್ಷ್ಮನಿರಂಜನಶಬ್ದ ನಮಃ ।

ಜಯ ಆದಿರನಾದಿರನಂತ ನನೋ
ಜಯ ಶಂಕರ ಕಿಂಕರಮಾಶು ಭಜೇ ॥ ೨೦ ॥

ಏನಂ ಸ್ತುತೋ ಮಹಾದೇವಃ ಸೋಮರಾಜೇನ ಪಾಂಡವ ।

ತುಷ್ಠಸ್ತಸ್ಯ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಿವಯಾ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨೧ ॥
ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ವರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯ ಮೇ ಭದ್ರ ಯತ್ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ ।

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಸತ್ಯ ತುಷ್ಠೋಽಹಂ ತಪಸಾ ತವ ॥ ೨೨ ॥
ಸೋಮ ಉವಾಚ :-

ದಕ್ಷಶಾಪೇನ ದಗ್ಧೋಽಹಂ ಕ್ಷೀಣಸತ್ವೋ ಮಹೇಶ್ವರ ।

ಶಾಪಸ್ತೋಪಶಮಂ ದೇವ ಕುರು ಶರ್ಮ ಮಮ ಪ್ರಭೋ ॥ ೨೩ ॥

ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದಾನವರ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ಶಂಕರ!
ಜಯಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿಷ್ಕಲನೂ, ಸಕಲನೂ, ಕಾಲನೂ,
ಕಾಮದಾಹಕನೂ ಆದ ಶಂಕರ! ಜಯಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೨೦. ನೀಲಕಂಠನೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ, ದೋಷರಹಿತನೂ, ವೇದಪ್ರತಿ
ಪಾದ್ಯನೂ, ಆದಿಯೂ, ಅನಾದಿಯೂ ಆದ ಶಂಕರ! ಜಯಿಸು. ನಿನಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸೇವಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

೨೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಚಂದ್ರನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಪಲು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ
ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶಂಕರನು ಹೀಗೆಂದನು.

೨೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾ ಸತ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಚಂದ್ರನೆ!
ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ
ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ.

೨೩. ಸೋಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಮಹೇಶ್ವರ! ನಾನು ದಕ್ಷನ ಶಾಪ
ದಿಂದ ದಗ್ಧನಾಗಿ ಕ್ಷೀಣತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಶಾಪವನ್ನು
ಪರಿಹರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ತವ ಭಕ್ತಿಗೃಹೀತೋಽಹಮುನುಯಾ ಸಹ ತೋಷಿತಃ |
 ನಿಷ್ಪಾಪಃ ಸೋಮನಾಥಸ್ತ್ವಂ ಸಂಜಾತಸ್ತೀರ್ಥಸೇವನಾತ್ || ೨೪ ||
 ಇತ್ಯಾಚೇ ದೇವದೇವೇಶಃ ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವೇಂದುನಾ ತತಃ |
 ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪರಮಂ ಲಿಂಗಂ ಕಾನುದಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಭುವಿ |
 ಸರ್ವದುಃಖಹರಂ ತತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾನಿನಾಶನಂ || ೨೫ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಸೋಮನಾಥಪ್ರಭಾವಂ ಮೇ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಯ ಪ್ರಭೋ |
 ದುಃಖಾರ್ಣವನಿನುಗ್ನಾನಾಂ ತ್ರಾತಾ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೨೬ ||
 ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವಂ ತೇ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಯಾಮ್ಯಹಂ |
 ಯದ್ವೃತ್ತಮುತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ರೇನಾಯಾ ಉರಿಸಂಗಮೇ || ೨೭ ||
 ಶಂಬರೋ ನಾನು ರಾಜಾಃಭೂತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ |
 ತ್ರಿಲೋಚನಸುತಃ ಕಣ್ವಃ ಸ ಪಾಪರ್ಥಿಪರೋಽಭವತ್ || ೨೮ ||

೨೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಾನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರ್ವತೀ ಸಹಿತನಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವೆನು. ಚಂದ್ರ! ನೀನು ಈ ತೀರ್ಥಸೇವನೆಯಿಂದ ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿರುವೆ.

೨೫. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆನ್ನಲು, ಚಂದ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದೂ, ಸಮಸ್ತದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿನಾರಿಸುವುದೂ ಆದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನು.

೨೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿವರ್ಮನೆ! ನೀನು ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸೋಮನಾಥನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳು.

೨೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿರುವ ಉರಿಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೨೮. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಂಬರನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಚನನೆಂಬ ಸುತನಾದನು. ಆ ತ್ರಿಲೋಚನನಿಗೆ ಕಣ್ವನೆಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನು ಪಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದನು.

ವನೇ ನಿತ್ಯಂ ಭ್ರಮನ್ ಸೋಽಥ ಮೃಗಯಾಥಂ ದದರ್ಶ ಹ	
ಮೃಗಯಾಥಂ ಹತಂ ತತ್ಪ್ರಿಲೋಚನಸುತೇನ ಚ	೨೯
ಮೃಗರೂಪೀ ದ್ವಿಜೋ ಮಧ್ಯೇ ಚರತೇ ನಿರ್ಜನೇ ವನೇ	
ಸಹತಸ್ತೇನ ಸಂಗೇನ ಕಣ್ವೇನ ಮುನಿಸತ್ತಮಾ	೩೦
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾನ್ವಿತಃ ಕಣ್ವೋ ನಿಸ್ತೇಜಾ ವ್ಯಚರನ್ಮಹೀಂ	
ವ್ಯಚರಂಶ್ಚೈವ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋ ನರ್ಮದಾಮುರಿಸಂಗಮೇ	೩೧
ಕಿಂಶುಕಾಶೋಕಬಹಲೇ ಜಂಬೀರಪನಸಾಕುಲೇ	
ಕದಂಬಪಾಟಲಾಕೇರ್ಣೇ ಬಿಲ್ವನಾರಂಗಶೋಭಿತೇ	೩೨
ಚಿಂಚೀಚಂಪಕೋಪೇತೇ ಹೃಗಸ್ತಿತರುಚ್ಛಾದಿತೇ	
ಪ್ರಭೂತಭೂತಸಂಯುಕ್ತಂ ವನಂ ಸರ್ವತ್ರಶೋಭಿತಂ	೩೩
ಚಿತ್ರಕೈರ್ಮೃಗಮಾರ್ಜಾರೈರ್ಹಿಂಸ್ರೈಃ ಶಂಬರಸೂಕರೈಃ	
ಶಶ್ಯೈರ್ಗವಯಸಂಯುಕ್ತೈಃ ಶಿಖಂಡಿಖರಮಂಡಿತಂ	೩೪
ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತು ವನೇ ಕಣ್ವಸ್ತೃಷಾತಃ ಶ್ರಮಸೀಡಿತಃ	
ಸ್ನಾತೋ ರೇವಾಜಲೇ ಪುಣ್ಯೇ ಸಂಗಮೇ ಪಾಪನಾಶನೇ	೩೫
ಅರ್ಚಿತಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೋಮನಾಥೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ	
ಪಪೌ ಸುನಿಮಲಂ ತೋಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ	೩೬

೨೯. ಆ ಕಣ್ವನು ನಿತ್ಯವೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಮೃಗಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಹೋಡಿ ಅದನ್ನು ಕೊಂದನು.

೩೦. ಅದರಿಂದ ಆ ಹಿಂಡಿನ ನಡುವೆ ಮೃಗರೂಪದಿಂದ ನಿರ್ಜನವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಹತನಾದನು.

೩೧-೩೬. ಅದರಿಂದ ಆ ಕಣ್ವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೊಳಗಾದನು. ಸಿಸ್ತೇಜಸ್ತು ನಾಗಿ ಅವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಿಂಶುಕ, ಅಶೋಕ, ನಿಂಬೆ, ಹಲಸು, ಕದಂಬ, ಪಾಟಲ, ಬಿಲ್ವ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಹುಣಸೆ, ಸಂಪಗೆ, ಅಗಸೆ ಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಉರಿಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಭಿಸುವುದೂ, ಚರತೆ, ಜಿಂಕೆ, ಮಾರ್ಜಾರ, ಶಂಬರ, ಹಂದಿ, ಮೊಲ, ಗವಯ, ನವಿಲು, ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ ಆದ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಆಯಾಸಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಆ ನರ್ಮದಾಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದನು.

ಫಲಾನಿ ಚ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಚಖಾದ ಸಹ ಕಿಂಕರೈಃ |

ಸುಪ್ತಃ ಸಾದಪಚ್ಛಾಯಾಯಾಂ ಶ್ರಾಂತೋ ಮೃಗವಧೇನ ಚ || ೩೭ ||

ತಾವತ್ತೀರ್ಥವರಂ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಸಂಗಮಂ ಗತಃ |

ಮಾರ್ಗಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಹರ್ಷೋದ್ಯುಕ್ತಸ್ತದ್ಗತಮಾನಸಃ || ೩೮ ||

ಅಬಲಾ ತಮುನಾಚೇದಂ ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ತ್ರಸೋ ನಿರೀಕ್ಷತೇ ಯಾವದ್ದಿಶಃ ಸರ್ವಾ ನರೇಶ್ವರ || ೩೯ ||

ತಾವದ್ವ್ಯುಕ್ತಸಮಾರೂಢಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ರಕ್ತಾಂಬರಾವೃತಾಂ |

ರಕ್ತಮಾಲಾಂ ತದಾ ಬಾಲಾ ರಕ್ತಚಂದನಚರ್ಚಿತಾಂ |

ರಕ್ತಾಭರಣಶೋಭಾಢ್ಯಾಂ ಪಾಶಹಸ್ತಾಂ ದದರ್ಶ ಹ || ೪೦ ||

ಸ್ತುನಾಚಃ—

ಸಂದೇಶಂ ಶ್ರೂಯತಾಂ ವಿಪ್ರ ಯದಿ ಗಚ್ಛಸಿ ಸಂಗಮೇ |

ಮದ್ಭರ್ತಾ ತಿಷ್ಠತೇ ತತ್ರ ಶೀಘ್ರಮೇವ ವಿಸರ್ಜಯ || ೪೧ ||

ಏಕಾಕಿನೀ ಚ ತೇ ಭಾರ್ಯಾ ತಿಷ್ಠತೇ ವನಮಧ್ಯಗಾ |

ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ಗತೋ ವಿಪ್ರಃ ಸಂಗಮೇ ಸುರದುರ್ಲಭೇ || ೪೨ ||

೩೭. ಸೇವಕರೊಡನೆ ವಿಚಿತ್ರಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಅವನು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸಿದನು.

೩೮. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಸ್ಥನೂ, ಹರ್ಷಗೊಂಡವನೂ, ತೀರ್ಥಾಸಕ್ತ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಂಗಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೩೯-೪೦. ಆಗ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ! ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು.” ಎಂದಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭಯಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡುವಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಮರವನ್ನೇರಿದವಳೂ, ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟವಳೂ, ಕೆಂಪುಮಾಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಕೆಂಪುಗಂಧದಿಂದ ಲೇಪಿತಳೂ, ಕೆಂಪು ಅಭರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಪಾಶವನ್ನು ಹಿಡಿದವಳೂ ಆದ ಓರ್ವ ಹೆಂಗಸು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೪೧-೪೨. ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ವಿಪ್ರ! ನೀನು ಸಂಗಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ನನ್ನೇಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳು. ನನ್ನ ಪತಿಯು ಅಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಅವನಿಗೆ, ‘ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬೇಗನೆ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು.” ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವದುರ್ಲಭವಾದ ಆ ಸಂಗಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ವೃಕ್ಷಚ್ಛಾಯಾನ್ವಿತಃ ಕಣ್ವೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನಾವಲೋಕಿತಃ ।

ಉನಾಚ ತಂ ಪ್ರತಿ ತದಾ ವಚನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ ॥ ೪೩ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉನಾಚ:-

ವನಾಂತರೇ ನುಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬಾಲಾ ಕಮಲಲೋಚನಾ ।

ರಕ್ತಾಂಬರಧರಾ ತನ್ವೀ ರಕ್ತಚಂದನಚರ್ಚಿತಾ ॥ ೪೪ ॥

ರಕ್ತಮಾಲಾ ಸುಶೋಭಾಢ್ಯಾ ಪಾಶಹಸ್ತಾ ಮೃಗೇಕ್ಷಣಾ ।

ವೃಕ್ಷಾರೂಢಾಃನದದ್ವಾಕ್ಯಂ ಮಧುರ್ತಾ ಪ್ರೇಷ್ಯತಾಮಿತಿ ॥ ೪೫ ॥

ಕಣ್ವ ಉನಾಚ:-

ಕಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಾನೇ ತು ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ವಿದ್ಯತೇ ಮೃಗಲೋಚನಾ ।

ಕಸ್ಯ ಸಾ ಕೇನ ಕಾರ್ಯೇಣ ಸರ್ವಮೇತದ್ವದಾಶು ಮೇ ॥ ೪೬ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉನಾಚ:-

ಸಂಗಮಾದರ್ಧಕ್ರೋಶೇ ಸಾ ಉದ್ಯಾನಾಂತೇ ಹಿ ವಿದ್ಯತೇ ।

ವಚನಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯೈಷಾ ನ ಜ್ಞಾತಾ ಪಾರ್ಥಿವೇನ ತು ॥ ೪೭ ॥

ತದಾ ಸ ಕಣ್ವಭೂಪಾಲಃ ಸ್ವಕಂ ದೂತಂ ಸಮಾದಿಶತ್ ।

ಕಣ್ವ ಉನಾಚ:-

ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಪೃಚ್ಛತಾಂ ತಾಂ ಕ್ವಾ ಗತಾ ಕ್ವಚ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ।

ಪ್ರೇಷಿತಸ್ತ್ವರಿತೋ ದೂತೋ ಗತೋ ನಾರೀಷಮಾಪತಃ ॥ ೪೮ ॥

೪೩. ಅವನು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಣ್ವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆಂದನು.

೪೪-೪೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —“ನಾನು ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ವಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟವಳೂ, ಕೃಶಳೂ, ಕೆಂಪುಗಂಧದಿಂದ ಲಿಪ್ತಳೂ, ಕೆಂಪುಮಾಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವಳೂ, ಮರವನ್ನೇರಿದವಳೂ ಅದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಅವಳು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದಳು.

೪೬. ಕಣ್ವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಆ ಮೃಗಾಕ್ಷಿಯು ಎಲ್ಲಿರುವಳು? ಯಾರ ಸಂಬಂಧಿಕಳು? ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವಳು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ಹೇಳು.

೪೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಂಗಮಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ಯಾನದ ನಡುವೆ ಇರುವಳು.” ದೊರೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

೪೮. ಆಗ ಆ ಕಣ್ವಾರಾಜನು ತನ್ನ ದೂತನನ್ನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕಣ್ವನು

ವೃಕ್ಷಸ್ಯಾಂ ದದೃಶೇ ಬಾಲಾಮುನಾಚ ನೃಪಸತ್ತಮ |
ಮನ್ನಾಥಃ ಪೃಚ್ಛತಿ ತ್ವಾಂ ತು ಕಾಸಿ ತ್ವಂ ಕ್ವ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ || ೪೯ ||
ಕನ್ನೋನಾಚ:-

ಗುರುರಾತ್ಮವತಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ರಾಜಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ದುರಾತ್ಮನಾಂ |
ಇಹ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಪಾಪಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ವೈವಸ್ವತೋ ಯಮಃ || ೫೦ ||
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಚ ಸಂಜಾತಾ ಮೃಗರೂಪಧರದ್ವಿಜಾತ್ |
ಮಯಾ ಯುಕ್ತೋಽಪಿ ತೇ ರಾಜಾ ಮುಕ್ತಸ್ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ || ೫೧ ||
ಅರ್ಧಕ್ರೋಶಾಂತರಾನ್ಮಧ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನ ಸಂವಿಶೇತ್ |
ಸೋಮನಾಥಪ್ರಭಾವೋಽಯಂ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಃ ಸಮಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೫೨ ||
ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಪ್ರೇಷ್ಯತಾಂ ರಾಜಾ ಶೀಘ್ರಮತ್ರ ನ ಸಂಶಯಃ |
ಗತೋ ಭೃತ್ಯಸ್ತತಃ ಶೀಘ್ರಂ ವೇಪಮಾನಃ ಸುವಿಹ್ವಲಃ || ೫೩ ||
ಸಮಸ್ತಂ ಕಥಯಾಮಾಸ ಯದ್ವೃತ್ತಂ ಹಿ ಪುರಾತನಂ |
ತಸ್ಯ ನಾಕ್ಯಾದಸೌ ರಾಜಾ ಪತಿತೋ ಧರಣೀತಲೇ || ೫೪ ||

ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ದೂತ! ನೀನು ಹೋಗು. 'ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ?' ಎಂದು ಆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಅವನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು.

೪೯. ಮರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಅಂಗನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದೂತನು "ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಎಂದು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ" ಎಂದನು.

೫೦. ಕನ್ನೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ - "ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಗುರುವೂ, ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ರಾಜನೂ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಪಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಯಮನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸುವವರಾಗಿರುವರು.

೫೧. ನಿಮ್ಮ ರಾಜನಿಗೆ ಮೃಗರೂಪಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂದು ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವನು ನನ್ನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವನು.

೫೨. ಆ ತೀರ್ಥದ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸೋಮನಾಥ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವು ಕಾಶಿಗೆ ಸಮವಾಗಿರುವುದು.

೫೩-೫೪. ನೀನು ಹೋಗು, ಬೇಗನೆ ರಾಜನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು." ಭೃತ್ಯನು ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಮಾತಿನಿಂದ ರಾಜನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿಬಿದ್ದನು.

ಭೃತ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಕಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಶೋಚಸೇ ನಾಥ ಪ್ರವೋಸಾತ್ತಂ ಶುಭಾಃ ಶುಭಂ ।
 ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜಾ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೫೫ ॥
 ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸೋಮನಾಥಸಮಾಪತಃ ।
 ಶೀಘ್ರಮಾನೀಯತಾಂ ವಹ್ನಿರಿಂಧನಾನಿ ಬಹೂನಿ ಚ ॥ ೫೬ ॥
 ಅನೀತಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ಸರ್ವಂ ಭೃತ್ಯೈಸ್ತದ್ವಶವರ್ತಿಭಿಃ ।
 ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಶುಭೇ ತೋಯೇ ಸಂಗಮೇ ಪಾಪನಾಶನೇ ॥ ೫೭ ॥
 ಅರ್ಚಿತಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೋಮನಾಥೋ ಮಹೀಭೃತಾ ।
 ತ್ರಿಪ್ರದಕ್ಷಿಣತಃ ಕೃತ್ವಾ ಜ್ವಲಂತಂ ಜಾತವೇದಸಂ ॥ ೫೮ ॥
 ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಕಣ್ವರಾಜೋಽಸೌ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ ।
 ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ದೇವಂ ಜಟಾಮುಕುಟಧಾರಿಣಂ ॥ ೫೯ ॥
 ಶ್ರಿಯಾ ಯುಕ್ತಂ ಸುಪರ್ಣಸ್ಯ ಶಂಜಚಕ್ರಗದಾಧರಂ ।
 ಸುರಾಃ ಸೂದನಂ ದಧ್ಯಾ ಸುಗತಿರ್ನೇ ಭವತ್ಪ್ರತಿ ॥ ೬೦ ॥
 ಪಪಾತ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಸ್ತು ಸಾಧು ಸಾಧು ನೃಪಾತ್ಮಜ ।
 ಆಶ್ಚರ್ಯಮತುಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಚ ಪರಸ್ಪರಂ ॥ ೬೧ ॥
 ಮೃತಂ ತೈಃ ಪಾವಕೇ ಭೃತ್ಯೈರ್ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಗದಾಧರಂ ।
 ವಿನಾಸಸ್ಥಾಸ್ತತಃ ಸರ್ವೇ ಸಂಜಾತಾಃ ಸಾಂಡುನಂದನ ॥ ೬೨ ॥

೫೫. ಭೃತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸ್ವಾಮಿ! ನೀನು ಹಿಂದೆಮಾಡಿದ ಶುಭಾ ಶುಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಏತಕ್ಕೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೆ? ರಾಜನು ಭೃತ್ಯನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೀಗೆಂದನು.

೫೬. “ನಾನು ಸೋಮನಾಥನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು. ಬೇಗನೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೂ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.”

೫೭-೬೦. ಅವನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಭೃತ್ಯರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಲೆ ತಂದರು. ಕಣ್ವರಾಜನು ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಆ ಸಂಗಮದ ಶುಭಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೋಮನಾಥನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಪೀತಾಂಬರ, ಜಟೆ, ಮುಕುಟಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ವನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸಹಿತನೂ, ಗರುಡಾರೂಢನೂ, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ, ರಾಕ್ಷಸನಾಶಕನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗತಿಯಾಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೬೧-೬೨. “ರಾಜಕುಮಾರ! ಒಳ್ಳೆಯದು ಒಳ್ಳೆಯದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳು ಹೂಮಳೆ ಸುರಿಸಿದರು. ಆ ಸೇವಕರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು

ನಿಷ್ಪಾಪಾಸ್ತೇ ದಿನಂ ಯಾತಃ ಸೋಮನಾಥಪ್ರಭಾವತಃ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಸಂಗಮೇ ತತ್ರ ಧ್ಯಾಯಮಾನೇ ವೃಷಧ್ವಜಂ ॥ ೬೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸೋಮನಾಥಪ್ರಭಾವೋಽಯಂ ಶೃಣುಷ್ವೈಕಮನಾ ವಿಧಿಂ ।

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ವಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸರ್ವಕಾಲಂ ರವೇದಿನೇ ॥ ೬೪ ॥

ವಿಶೇಷಾಚ್ಛುಕ್ಲ ಸಕ್ಷೇ ಚೇತ್ಸೂರ್ಯವಾರೇಣ ಸಪ್ತಮಿಾ ।

ಉಪೋಷ್ಯ ಯೋ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ ॥ ೬೫ ॥

ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಗಂಧೇನ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಶ್ರೀಖಂಡೇನ ತತೋ ಗುಂತ್ಯ ಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿಕಂ ದದೇತ್ ॥ ೬೬ ॥

ಘೃತೇನ ಬೋಧಯೇದ್ಧೀಪಂ ನೃತ್ಯಂ ಗೀತಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।

ಸೋಮವಾರೇ ತಥಾಃಷ್ಠಮ್ಯಾಂ ಪ್ರಭಾತೇ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಜಾನ್ ॥ ೬೭ ॥

ಜಿತಕ್ರೋಧಾನಾತ್ಮನತಃ ಪರನಿಂದಾವಿನರ್ಜಿತಾನ್ ।

ಸರ್ವಾಂಗರುಚಿರಾನ್ ಶಸ್ತ್ರಾನ್ ಸ್ವದಾರಪರಿಪಾಲಕಾನ್ ॥ ೬೮ ॥

ಗಾಯತ್ರೀಪಾಠಮಾತ್ರಾಂಶ್ಚ ವಿಕರ್ಮವಿರತಾನ್ ಸದಾ ।

ಪುನರ್ಭೂವೃಷಲೀ ಶೂದ್ರೀ ಚರೇಯುರ್ಯಸ್ಯ ಮಂದಿರೇ ॥ ೬೯ ॥

ಪರಸ್ಪರನಾಗಿ ನೋಡಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೃತರಾದರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾಪರಹಿತರಾಗಿ ನಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೬೪-೬೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಇದು ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಭಾವವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು. ಮಾನವನು ಶುಕ್ಲ ಸಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಸಪ್ತಮಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

೬೬. ಪಂಚಗವ್ಯ ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೬೭-೭೦. ತುಷ್ಪದ ದೀವವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ನೃತ್ಯಗೀತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟಮಿ ಸೋಮವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲದವರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಪರರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡದವರೂ, ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರರೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ತನ್ಮೃತಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರೂ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವರೂ, ದುಷ್ಕರ್ಮಮಾಡದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಭೂ, ವೃಷಲೀ, ಶೂದ್ರೀ ಇವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಸಿ

ದೂರತೋಽಸೌ ದ್ವಿಜಸ್ತ್ವಾಜ್ಯ ಆತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಾ |
 ಹೀನಾಂಗಾನತಿರಿಕ್ತಾಂಗಾನ್ಯೇಷಾಂ ಪೂರ್ವಾಪರಂ ನ ಹಿ || ೨೦ ||
 ವ್ರತೇ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ತಥಾ ದಾನೇ ದೂರತಸ್ತಾನ್ವಿವರ್ಜಯೇತ್ |
 ಆಯಸೀ ತರುಣೇ ತುಲ್ಯಾ ದ್ವಿಜಾ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವರ್ಜಿತಾಃ || ೨೧ ||
 ಆತ್ಮಾನಂ ಸಹ ಯಾಜ್ಯೇನ ಪಾತಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಶಾಲ್ಮಲೀನಾನ ತುಲ್ಯಾಃಸ್ಯುಃ ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತಾ ದ್ವಿಜಾಃ || ೨೨ ||
 ದಾತಾರಂ ಚ ತಥಾತ್ಮಾನಂ ತಾರಯಂತಿ ತರಂತಿ ಚ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸೋಮೇಶ್ವರಃ ಪಾರ್ಥ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಗತಮತ್ಸರಃ || ೨೩ ||
 ಪ್ರೇತಾಸ್ತಸ್ಯಹಿ ಸುಪ್ರೀತಾ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |
 ಅನ್ನಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಚ ಯೋ ದದ್ಯಾದಗ್ರಜನ್ಮನೇ || ೨೪ ||
 ಸ ಯಾತಿ ಶಾಂಕರೇ ಲೋಕ ಇತಿ ಮೇ ಸತ್ಯಭಾಷಿತಂ |
 ಹಯಂ ಯೋ ಯಚ್ಛತೇ ತತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ತರುಣಂ ಸಿತಂ || ೨೫ ||
 ರಕ್ತಂ ವಾ ಪೀತವರ್ಣಂ ವಾ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಂ |
 ಕುಂಕುಮೇನ ವಿಲಿಪ್ತಾಂಗಾವಗ್ರಜನ್ಮಹಯಾನಪಿ || ೨೬ ||
 ಸ್ತಗ್ಧಾನುಭೂಷಿತೌ ಕಾರ್ಯೌ ಸಿತವಸ್ತ್ರಾಃ ಸಂಗುಂತೌ |
 ಅಂಘ್ರಿಃ ಪ್ರದೀಯತಾಂ ಸ್ಕಂಧೇ ಮದೀಯೇ ಹಯಮಾರುಹ || ೨೭ ||

ಬೇಕು. ಅಂಗಹೀನರೂ, ಅಧಿಕಾಂಗರೂ, ಪೂರ್ವಾಪರವಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವ್ರತ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.
 ನೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಬ್ಬಿಣದ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಸಮಾನರು.

೨೧. ಅವರು ಯಾಗಮಾಡುವನೊಡನೆ (ಯಜಮಾನನೊಡನೆ) ಪತಿತ
 ರಾಗುವರು.

೨೨-೨೮. ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬೂರುಗದ ನಾವೆಗಳಂತೆ
 ದಾನಮಾಡುವವನನ್ನೂ, ತಮ್ಮನ್ನೂ ದಾಟಿಸುವರು; ಮತ್ತು ದಾಟುವರು.
 ಸೋಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು
 ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅನ್ನ, ವಸ್ತ್ರ,
 ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತು
 ನಿಜವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಲಿ, ಕೆಂಪಾಗಲಿ, ಹಳದಿಯಾಗಲಿ
 ಆದ ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆಶ್ವವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ತೆಗೆದು
 ಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು, ಹೂವಿನಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ, ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ
 ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಡಿಸಿ “ನನ್ನ ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾದವನ್ನಿಟ್ಟು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರು” ಎಂದು
 ಹೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹತ್ತಿದಕೂಡಲೆ ‘ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಕುದುರೆ

ಆರೂಢೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಬ್ರೂಯಾದ್ಭಾಸ್ಕರಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ।
 ಸ ಯಾತಿ ಶಾಂಕರಂ ಲೋಕಂ ಸರ್ವಸಾಪನಿವರ್ಜಿತಃ ॥ ೭೮ ॥
 ಉಪರಾಗೇ ತು ಸೋಮಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಗತ್ವಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
 ಸತ್ಯಲೋಕಾಚ್ಛ್ವತಶ್ಚಾಪಿ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ ॥ ೭೯ ॥
 ತಸ್ಯ ನಾಸಃ ಸದಾ ರಾಜಸ್ವ ನಶ್ಯತಿ ಕದಾಚನ ।
 ದೀರ್ಘಾಯುರ್ಜಾಯತೇ ಪುತ್ರೋ ಭಾರ್ಯಾ ಚ ವಶವರ್ತಿನೀ ॥ ೮೦ ॥
 ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಸರ್ವದುಃಖನಿವರ್ಜಿತಃ ।
 ಸೋಪನಾಸೋ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಧೇನುಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜನ್ಮನೇ ॥ ೮೧ ॥
 ಸನತ್ಸಾಂ ಕ್ಷೀರಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಾವಗುಂಠಿತಾಂ ।
 ಶಬಲಾಂ ಪೀತವರ್ಣಾಂ ಚ ಧೂಮ್ರಾಂ ನಾ ನೀಲಕರ್ಬುರಾಂ ॥ ೮೨ ॥
 ಕಪಿಲಾಂ ವಾಸನತ್ಸಾಂಚ ಘಂಟಾಭರಣಭೂಷಿತಾಂ ।
 ರೂಪ್ಯಮುರಾಂ ಕಾಂಸ್ಯದೋಹಾಂ ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ನರೇಶ್ವರ ॥ ೮೩ ॥
 ಶ್ವೇತಯಾ ವರ್ಧತೇ ವಂಶೋ ರಕ್ತಾ ಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧಿನೀ ।
 ಶಬಲಾ ಪೀತವರ್ಣಾಚ ದುಃಖಘ್ನಾ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತೇ ॥ ೮೪ ॥

ಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸಮಸ್ತಸಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಶಂಕರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೭೯. ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಸತ್ಯಲೋಕಚ್ಛ್ರಷ್ಟನಾದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜನಾಗಿಹುಟ್ಟುವನು.

೮೦. ಚಿರಕಾಲ ಅವನು ಜೀವಿಸಿರುವನು. ಅವನ ಪುತ್ರನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತನೂ, ಪತ್ನಿಯು ಸ್ವಾಧೀನಳೂ ಆಗುವರು.

೮೧-೮೩. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ದುಃಖರಹಿತನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು. ಉಪನಾಸಮಾಡಿ ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವುದೂ, ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಘಂಟಾಭರಣದಿಂದ ಭೂಷಣಗೊಂಡುದೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗೊರಸುಳ್ಳುದೂ, ಕರೆಯಲು ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಚಿನ್ನದ ಕೊಂಬುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಶಬಲ, ಹಳದಿ, ಧೂಮ್ರ, ನೀಲ, ಅಥವಾ ಕಪಿಲವರ್ಣದ ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೮೪. ಶ್ವೇತಗೋವಿನ ದಾನದಿಂದ ವಂಶವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಗೋವು ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಶಬಲ ಮತ್ತು ಪೀತವರ್ಣದ ಗೋವು ದುಃಖವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು.

ಕಪಿಲಾ ನಾಶಯೇತ್ಪಾಪಂ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸಮುದ್ಭವಂ ।
 ಸತ್ಯಲೋಕಮನಾಪ್ನೋತಿ ಗೋಪ್ರದಾಯಿಾ ನರೇಶ್ವರ ॥ ೮೫ ॥
 ಪಕ್ಷಾಂತೇಫ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ವೈಧೃತೌ ರವಿಸಂಕ್ರಮೇ ।
 ದಿನಕ್ಷಯೇ ಗಜಚ್ಛಾಯಾಂ ಗ್ರಹಣೇ ಭಾಸ್ಕರಸ್ತಚ ॥ ೮೬ ॥
 ಯೇ ವ್ರಜಂತಿ ಮಹಾತ್ಮನಃ ಸಂಗಮೇ ಸುರದುರ್ಲಭೇ ।
 ಮೃದಾವಗುಂಠಯಿತ್ವಾತು ಚಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಗಮೇ ವಿಶೇತ್ ॥ ೮೭ ॥
 ಹೃದಯಾಂತರ್ಜಲೇ ಜಾಪ್ಯಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೋಽಥನಾ ನೃಪ ।
 ಗಾಯತ್ರೀ ವೈಷ್ಣವೀ ಚೈವ ಗೌರೀ ಶೈವೀ ಯದೃಚ್ಛಯಾ ।
 ತೇಽಪಿ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯಂತ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್ ॥ ೮೮ ॥
 ಜಗತೀಂ ಸೋಮನಾಥಸ್ಯ ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ।
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೇನ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ॥ ೮೯ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುರಾಪಾನಂ ಗುರುದಾರನಿಷೇವಣಂ ।
 ಭ್ರೂಣಹಾ ಸ್ವರ್ಣಹರ್ತಾ ಚ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾಸತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೯೦ ॥
 ತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
 ವ್ಯಾಧಿತೋ ಮುಚ್ಯತೇ ರೋಗೀ ಚಾಽರೋಗೀಸುಖಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

೮೫. ಕಪಿಲಗೋವು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಆಕಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೮೬-೮೭. ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ವೈಧೃತಿ, ಸೂರ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಸಾಯಂಕಾಲ, ಗಜಚ್ಛಾಯಾ, ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದುರ್ಲಭವಾದ ಸಂಗಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಹಾತ್ಮರು ದೇಹಕ್ಕೆ ಮೃತ್ತಿಕಾಲೇಪನಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬೇಕು.

೮೮. ಅಲ್ಲಿ ಎದೆಯವರೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ವಿಷ್ಣು ಗಾಯತ್ರೀ, ಸೂರ್ಯಗಾಯತ್ರೀ, ಅಥವಾ ಶಿವಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಜಪಿಸುವವರು ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

೮೯. ಸೋಮನಾಥನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದವನು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೯೦. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನ, ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೯೧. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ದವನು ರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ರೋಗಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಯತ್ತೇ ಸಂದಹ್ಯತೇ ಚೇತಃ ಶೃಣು ತನ್ನೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
 ನೈಕಾಪಿ ನೃಪ ಲೋಕೇಽಸ್ತಿನೃಘ್ನಾಣಹತ್ಯಾ ಸುದುಸ್ಸೃಜಾ || ೯೨ ||
 ಕಿಮು ಷಡ್ವಿಂಶತಿಂ ಸಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ ಯಾಃ ಕ್ಷಣದಾಕರಃ ।
 ಸೋಽಪಿ ತೀರ್ಥಮಿದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸುದುಶ್ಚರಂ || ೯೩ ||
 ವಿಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಶೀತರಶ್ಮಿರಭೂತ್ಸುಖೇ ।
 ಶ್ರೂಯತೇ ನೃಪ ಪೌರಾಣೇ ಗಾಥಾ ಗೀತಾ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ || ೯೪ ||
 ಲಿಂಗಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಹ್ಯೇಕಂ ದಶಭ್ರೂಣಹನಂ ಭವೇತ್ ।
 ಅತೋ ಲಿಂಗತ್ರಯಂ ಸೋಮಃ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಭಾರತ || ೯೫ ||
 ರೇವೋರಿಸಂಗಮೇ ಹ್ಯಾದ್ಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕೇ ।
 ತತಃ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಭಾಸೇ ತು ತೃತೀಯಕಂ || ೯೬ ||
 ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
 ಧನ್ಯಾಂ ಯಶಸ್ಯಮಾಯುಷ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಸಂಶುದ್ಧಿಕೃನ್ಮುಣಾಂ || ೯೭ ||
 ಪುತ್ರಾರ್ಥೀ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಾನ್ನಿಷ್ಕಾಮಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
 ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಸ್ತೀರ್ಥಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಂ ನೃಪ || ೯೮ ||

೯೨-೯೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಯೇ ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದುದು. ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಬ್ರೂಣಹತ್ಯೆಗಳಿನ್ನೇನು. ಇದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚಂದ್ರನು ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನುಮಾಡಿ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸುಖಗೊಂಡನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಗಾದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

೯೫. ಒಂದು ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರೆ ಹತ್ತು ಬ್ರೂಣಹತ್ಯೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು.

೯೬. ರೇವೋರಿ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದನ್ನೂ, ಭೃಗುಕಚ್ಛಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದನ್ನೂ, ಪ್ರಭಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

೯೭. ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದೂ, ಆಯುಸ್ಸು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆದ ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

೯೮. ಪುತ್ರರನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ನಿಷ್ಕಾಮನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಸೋಮನಾಥಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಂ ।

ಶ್ರುತ್ವಾ ಪುತ್ರಮನಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಂಷ್ಠಾ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೯೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಪಂಚಾಶೀತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೯. ಈ ಸೋಮನಾಥ ಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನದಿಂದಾಗುವ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ
ದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು
ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
ಎಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಷಡಶೀತಿತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಪಿಂಗಲಾವರ್ತಮುತ್ತಮಂ ।

ಸಂಗಮಸ್ಯ ಸಮೀಪಸ್ಥಂ ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತಟೇ ।

ಹವ್ಯವಾಹೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಃ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಹವ್ಯವಾಹೇನ ಭಗವನ್ನೇಶ್ವರಃ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಕಥಂ ।

ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ

॥ ೨ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶಂಭುನಾ ರೇತಸಾ ರಾಜಂಸ್ತಪಿತೋ ಹವ್ಯವಾಹನಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ತಸೌಖ್ಯೇನ ರೌದ್ರೇಣ ಗೌರ್ಯಾ ಕ್ರೇಡನಚೇತಸಾ

॥ ೩ ॥

ಹವ್ಯವಾಹಮುಖೇ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ರುದ್ರೇಣಾಮಿತತೇಜಸಾ ।

ರುದ್ರಸ್ಯ ರೇತಸಾ ದಗ್ಧಸ್ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಕೃತಾದರಃ

॥ ೪ ॥

ಸಾಗರಾಂಶ್ಚ ನದೀರ್ಗತ್ವಾ ಕ್ರಮಾದ್ರೇವಾಂ ಸಮಾಗತಃ ।

ಚಚಾರ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧ್ಯಾನಮುಗ್ರಂ ಹುತಾಶನಃ ।

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಪಿಂಗಲಾವರ್ತವೆಂಬ ಉತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಪೂಜ್ಯನೆ ! ಅಗ್ನಿಯು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೇಳಲರ್ಹನಾಗಿರುವೆ.

೩-೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ ! ಗೌರಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರುದ್ರನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಅವನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೇತಸನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದರಿಂದ ದಗ್ಧನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಮಾಡಲು ಆಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ನದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಅತಿಭಕ್ತಿ

ವಾಯುಭಕ್ಷಃ ಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಯಾವತ್ತೇಪೇ ಹುತಾಶನಃ ।

ತಾವತ್ಪುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವೋ ವರದೋ ಜಾತನೇದಸಃ ।

ಸನ್ನಿಧೌ ಸಮುಪೇತ್ಯಾಃ ಥ ವಚನಂ ಚೇದಮಬ್ರವೀತ್ || ೬ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ವರಂ ವ್ಯಣೀಷ್ವ ಹವ್ಯಾಶ ಯಸ್ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ

|| ೭ ||

ವಹ್ನಿರುವಾಚ :-

ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ಉಗ್ರಮೂರ್ತೇ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।

ರೇತಸಾ ತವ ಸಂದಗ್ಧಃ ಕುಷ್ಠೀ ಜಾತೋ ಮಹೇಶ್ವರ ।

ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಮಹಾದೇವ ಮಮ ರೋಗಂ ವಿನಾಶಯ || ೮ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಹವ್ಯವಾಹ ಭವಾರೋಗೋ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ಸತ್ವರಂ ।

ಅತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಕೃತಸ್ನಾನಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರತಿಪತ್ಯಸೇ || ೯ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಚ ಮಹಾದೇವಸ್ತತ್ಪ್ರೇನಾಂತರಧೀಯತ ।

ಅನಂತರಂ ಹವ್ಯವಾಹಃ ಸಸ್ನಾ ರೇವಾಜಲೇ ತ್ವರನ್ || ೧೦ ||

ತದೈವ ರೋಗನಿರ್ಮುಕ್ತೋಽಭವದ್ಧಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವಾನ್ ।

ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಸ ವಹ್ನಿಃ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಂ || ೧೧ ||

ಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವಾಯುಭಕ್ಷನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಹಾದೇವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಆ ಅಗ್ನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆಂದನು.

೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗ್ನಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ

೮. ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸಮಸ್ತಲೋಕದೊಡೆಯನೂ, ಉಗ್ರಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ಶಂಕರನೆ! ನಿನಗ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನಿನ್ನ ರೇತಸಿನಿಂದ ದಗ್ಧನಾದ ನಾನು ಕುಷ್ಠ ರೋಗವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನಮೇಲೆ ದಯೆಮಾಡು. ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸು.

೯. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅಗ್ನಿಯೆ! ನೀನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬೇಗನೆ ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಾಗು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನು ನೀನು ಹೊಂದುವೆ.

೧೦. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಬಳಿಕ ಅಗ್ನಿಯು ಬೇಗನೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದನು.

೧೧. ಆಗಲೇ ಅವನು ರೋಗಮುಕ್ತನಾಗಿ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು.

ನಾಮ್ನಾ ಸಂಪೂಜಯಾಮಾಸ ತುಷ್ಪಾವಸ್ತುತಿಭಿರ್ಮುಢಾ |

ತತೋ ಜಗಾಮ ದೇಶಂ ಸ್ವಂ ದೇವಾನಾಂ ಹವ್ಯವಾಹನಃ || ೧೨ ||

ಹವ್ಯವಾಹೇನ ಭೂಪೈವಂ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಃ |

ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಹಿ ಯಸ್ತತ್ರ ಉಪನಾಸಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೧೩ ||

ಅತಿರಾತ್ರಫಲಂ ತಸ್ಯ ಅಂತೇ ರುದ್ರತ್ವಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಗುಣಾನ್ವಿತಾಯ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ಕಪಿಲಾಂ ತತ್ರ ಭಾರತ || ೧೪ ||

ಅಲಂಕೃತ್ಯ ಸವತ್ಸಾಂ ಚ ಶಕ್ತ್ಯಾಂಲಂಕಾರಭೂಷಿತಾಂ |

ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ನಿಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಷಡಶೀತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೨. ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೧೩-೧೫. ದೊರೆಯೇ! ಅಗ್ನಿಯು ಹೀಗೆ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅತಿರಾತ್ರಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವಸಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಗುಣವಂತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಕಪಿಲ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಶಕ್ತನುಸಾರ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಎಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತಾಶೀತಿನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಋಣತ್ರಯಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।
ಸಾಪಿತಂ ಮುನಿಸಂಘೈರ್ಯದ್ಭುಹ್ವವಂಶಸಮುದ್ಭವೈಃ ॥ ೧ ॥
ಋಣಮೋಚನಮಿತ್ಯಾಖ್ಯಂ ರೇವಾತಟಸಮಾಶ್ರಿತಂ ।
ಷಣ್ಮಾಸಂ ಮನುಜೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತರ್ಪಯನ್ಸಿತ್ಯದೇವತಾಃ ॥ ೨ ॥
ದೇವೈಃ ಸಿತ್ಯಮನುಷ್ಯೈಶ್ಚ ಋಣಮಾತ್ಮಕೃತಂ ಚ ಯತ್ ।
ಮುಚ್ಯತೇ ತತ್ತ್ವಣಾನ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಸ್ನಾತೋ ವೈ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ॥ ೩ ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ದುರಿತಂ ತತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ಫಲರೂಪತಃ ।
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ರಾಜನ್ನೇಕಚಿತ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥ ೪ ॥
ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾನಂ ಚ ವೈ ದದ್ಯಾದರ್ಚಯೇದ್ಗಿರಿಜಾಪತಿಂ ।
ಋಣತ್ರಯವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ನಾಕೇ ದೀಪ್ಯತಿ ದೇವವತ್ ॥ ೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಋಣತ್ರಯಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಸಪ್ತಾಶೀತಿನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಋಣತ್ರಯಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಬಳಿಕ
ಬೃಹ್ವಂಶದ ಮುನಿಗಳು ವ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿರುವುದೂ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರು
ವುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮಂಗಳಕರವೂ ಆದ ಋಣಮೋಚನವೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗ
ಬೇಕು. ಮಾನವನು ಆರು ತಿಂಗಳಕಾಲ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಿತ್ಯ
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತರ್ಪಣಗೈದರೆ ಕೂಡಲೆ ತಾನುಮಾಡಿದ ದೇವ ಸಿತ್ಯ
ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಋಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪-೫. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಪವು ಫಲರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು.
ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಮಿಂದು, ದಾನ
ಮಾಡಿ, ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಋಣತ್ರಯ ಮುಕ್ತ
ನಾಗಿ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯಂತೆ ವ್ರತಾಶಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಋಣತ್ರಯಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
ಎಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಾಶೀತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಸಾರ್ಥ ಕಾಪಿಲಂ ತೀರ್ಥಮಾಶ್ರಯೇತ್ |

ಸಾ ಪಿತಂ ಕಪಿಲೇನೈವ ಸರ್ವಸಾತಕನಾಶನಂ || ೧ ||

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ನರೇಶ್ವರ |

ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕಪಿಲಾಕ್ಷೀರಸರ್ಪಿಷಾ || ೨ ||

ಶ್ರೀಖಂಡೇನ ಸುಗಂಧೇನ ಗುಂಠಯೇಚ್ಛ ಮಹೇಶ್ವರಂ |

ತತಃ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಶ್ವೇತೈಶ್ಚ ನೃಪಸತ್ತಮ || ೩ ||

ಯೇಚ್ಛಯಂತಿ ಜಿತಕ್ರೋಧಾ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ |

ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಘೋರಂ ಯಮುಚುಲ್ಲಿ ಸುದಾರಣಾ || ೪ ||

ದೃಶ್ಯತೇ ನೈವ ವಿದ್ಯದ್ಭಿಃ ಕಪಿಲೇಶ್ವರಪೂಜನಾತ್ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ರೇವಾಜಲೇ ಪುಣ್ಯೇ ಭೋಜಯೇದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಶುಭಾನ್ || ೫ ||

ಗೋಪ್ರದಾನೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ತಿಲದಾನೇನ ಭಾರತ |

ಛತ್ರಶಯ್ಯಾಪ್ರದಾನೇನ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಕಪಿಲನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪಾವಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಪಿಲತೀರ್ಥವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೨-೬. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಪಿಲಾ ಗೋವಿನ ಕ್ಷೇರ ಮತ್ತು ಘೃತಗಳಿಂದ ಅತಿಶಯನವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಸುಗಂಧದಿಂದ ಲೇವನಮಾಡಿ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಶ್ವೇತಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವವರು ಯಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಪಿಲೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಸಿಪತ್ರವನವನ್ನೂ, ದಾರುಣವಾದ ಯಮುಚುಲ್ಲಿಯನ್ನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಗೋವು, ವಸ್ತ್ರ, ಎಳ್ಳು, ಕೊಡೆ, ಹಾಸಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ

ತೀವ್ರತೇಜಾ ವಿಘೋರಶ್ಚ ಜೀವತ್ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಿಯಂವದಃ |

ಶತ್ರುವರ್ಗೋ ನ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ಕದಾಚಿತ್ಪಾಂಡುನಂದನ

|| ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
“ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮಾಷ್ಟಾಶೀತಿನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಧಾರ್ಮಿಕನೂ, ಆತಿ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಶಾಂತನೂ, ಜೀವಿಸಿರುವ ಪುತ್ರನುಳ್ಳವನೂ,
ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವನೂ ಆದ ದೊರೆಯಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಶತ್ರುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಎಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯೈಕೋನ ನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪೂತಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೧ ॥

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಜಾಂಬುವಂತೇನ ಲೋಕಾನಾಂ ತು ಹಿತಾರ್ಥಿನಾ ।

ರಾಜಾ ಪ್ರಸೇನಜಿನ್ನಾನು ತಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಸ್ಥಲಾನ್ತುಣಾ

॥ ೨ ॥

ಸಮುತ್ಪಿಸ್ತೇ ತು ತೇನೈವ ಸಪೂತಿರಭವದ್ವ್ರಣಃ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ನಿವ್ರಣಃ ಸಮಜಾಯತ

॥ ೩ ॥

ತೇನ ತತ್ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಯಸ್ತತ್ರ ಮನುಜೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾಯಾದ್ಭರತಸತ್ತಮ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪೂತಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಉತ್ತಮವೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವ ಜಾಂಬುವಂತನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿರುವುದೂ ಆದ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. (ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಪ್ರಸೇನಜಿದ್ರಾಜನು ಶ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯೊಡನೆ ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪಲಾಯನಗೈಯುತ್ತಿರಲು ಅಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಸಿಂಹವೊಂದು ಕೊಂದಿತಷ್ಟೆ. ತರುವಾಯ ಜಾಂಬುವಂತನು ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದು ಆ ರಾಜನ ಎದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಅನರ್ಘ್ಯಮಣಿಯನ್ನು ಕಂಡನು.) ತರುವಾಯ ಅವನು ಆ ಶ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆ ಮಣಿಯ ಹೊಡೆತದ ರಭಸದಿಂದ ಕೇವಿವಿಂದಕೂಡಿದ ಹುಣ್ಣಾಯಿತು. ಆ ಜಾಂಬುವಂತನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ರಣರಹಿತನಾದನು.

೪-೫. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರವೆಂಬ ಉತ್ತಮಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು

ಸರ್ವಾನ್ಯಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸರ್ವಕಾಲಂ ನರಾಧಿಪ ।

ಯೇರ್ಚಯಂತಿ ನರಾ ದೇವಂ ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ || ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನ್ಮುಕೋನನವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ
ಅಷ್ಟಮಿಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರು
ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಪೂತಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
ಎಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯ ನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜಲಶಾಯಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ನೈಷ್ಠ ವಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಜಲಶಾಯಿತಿ ನೈ ನಾನು ವಿಖ್ಯಾತಂ ವಸುಧಾತಲೇ

॥ ೧ ॥

ದಾನವಾನಾಂ ವಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುಸ್ತುತೃ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ಚಕ್ರಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿತಂ ತತ್ರ ದೇವದೇವೇನ ಚಕ್ರಿಣಾ ।

ಸುದರ್ಶನಂ ಚ ನಿಷ್ಪಾಪಂ ರೇವಾಜಲಸಮಾಶ್ರಯಾತ್

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಮುನಿಸಂಘೈಶ್ಚ ವಂದಿತಂ ।

ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಭಾವಮತುಲಂ ರೇವಾಯಾಶ್ಚೈವ ಯತ್ಪಲಂ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ನಿರಕ್ತಸ್ತ್ವಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ಚಕ್ರಿಣಾ ಸ್ವಯಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಜಲಶಾಯಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ಜಲಶಾಯಿಯೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಒಂದು ನೈಷ್ಠವ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ದಾನವರನ್ನು ಕೊಂದಬಳಿಕ ಸುಖವಾಗಿ ಶಯನಿ ಸಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಆತನು ತನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನು ತೊಳೆದನು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಜಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ಚಕ್ರವು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಯಿತು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮುನಿಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಸದೃಶ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ರೇವಾನದಿ ಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಫಲವನ್ನೂ ಹೇಳು.

೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು. ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಕೇಳು ವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅತಿಗುಟ್ಟಾದ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿ ಸಿರುವನು.

ತತ್ತೇಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಾಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ ।

ಅಸೀತ್ಪುರಾ ಮಹಾದೈತ್ಯಸ್ತಾಲಮೇಘ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ ॥ ೫ ॥

ತೇನ ದೇವಾ ಜಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಹೃತರಾಜ್ಯಾ ನರಾಧಿಪ ।

ಯಜ್ಞಭಾಗಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಅಹಂ ವಿಷ್ಣುರ್ನಸಂಶಯಃ ॥ ೬ ॥

ಧನದಸ್ಯ ಹೃತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೃತಃ ಶಕ್ರಸ್ಯ ನಾರಣಃ ।

ಇಂದ್ರಾಣೀಂ ನಾಂಛತೇ ಸಾಪೋ ಹಯರತ್ನಂ ರನೇರಪಿ ॥ ೭ ॥

ತಾಲಮೇಘಭಯಾತ್ಪಾರ್ಥ ರವಿರುದ್ರಾಃ ಸನಾಸನಾಃ ।

ಯಮಃ ಸ್ಯಂದೋ ಜಲೇಶೋಗ್ನಿವಾರ್ಯುರ್ದೇವೋ ಧನೇಶ್ವರಃ ॥ ೮ ॥

ಸನಾಕ್ಸತಿಮಹೇಶಾಶ್ಚ ನಷ್ಟಚಿತ್ತಾಃ ಪಿತಾಮಹಂ ।

ಗತಾ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಿತಾಮಹಂ ॥ ೯ ॥

ತುಷ್ಟುವುರ್ವಿವಿಧೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ವಾಗೀಶಪ್ರಮುಖಾಃ ಸುರಾಃ ।

ಗುಣತ್ರಯವಿಭಾಗಾಯ ಪಶ್ಚಾಧ್ಭೇದಮುಪೇಯುಷೇ ॥ ೧೦ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾನ್ನಿರುತ್ಸಾಹಾನ್ಸಿವರ್ಣಾನವನೀಪತೇ ।

ಪ್ರಸಾದಾಭಿಮುಖೋ ದೇವಃ ಪ್ರತ್ಯುಪಾಚ ದಿನೌಕಸಃ ॥ ೧೧ ॥

೫. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಹಿಂದೆ ತಾಲಮೇಘನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಹಾದೈತ್ಯನೊಬ್ಬ ನಿದ್ದನು.

೬. ರಾಜನೆ! ಅವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ ಅವರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ನಾನೇ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೭. ಅವನು ಕುಭೇರನ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರನ ಐರಾವತವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿದನು. ಪಾಪಿಯಾದ ಅವನು ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯನ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

೮-೧೦. ಪಾರ್ಥ! ಆ ತಾಲಮೇಘನ ಭಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯರು, ರುದ್ರರು, ಇಂದ್ರ, ಯಮ, ಸ್ಯಂದ, ವರುಣ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಕುಬೇರ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಪತಿ, ಮಹೇಶ್ವರರು ನಷ್ಟಚಿತ್ತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಈರಿತೆ ವಿವಿಧ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. “ಸತ್ಸ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ವಿಭಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅನಂತರ ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.”

೧೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದವರೂ, ಕಳೆಗುಂದಿದವರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅನುಗ್ರಹಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಸ್ವಾಗತಂ ಸುರಸಂಘಸ್ಯ ಕಾಂತಿರ್ನಷ್ಟಾ ಪುರಾತನೀ |
 ಹಿಮುಕ್ಲಿಷ್ಟಪ್ರಭಾವೇಣ ಜ್ಯೋತೀಂಷೀನ ಮುಖಾನಿ ವಃ || ೧೨ ||
 ಪ್ರಶಮಾದರ್ಚಿಷಾಮೇತದನುದ್ಗೀರ್ಣಂ ಸುರಾಯುಧಂ |
 ವೃತ್ರಸ್ಯ ಹಂತುಃ ಕುಲಿಶಂ ಕುಂಠಿತಶ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯತೇ || ೧೩ ||
 ಕಿಂಚಾಸ್ಯಮುರಿದುರ್ವಾರಃ ಸಾಣೌ ಸಾಶಃ ಪ್ರಚೇತಸಃ |
 ಮಂತ್ರೇಣ ಹತನೀರ್ಯಸ್ಯ ಘಣಿನೋ ದೈನ್ಯಮಾಶ್ರಿತಃ || ೧೪ ||
 ಕುಬೇರಸ್ಯ ಮನಃಶಲ್ಯಂ ಶಂಸತೀವ ಪರಾಭವಂ |
 ಅಪನಿಧಗತೋ ವಾಯುರ್ಭಗ್ನಶಾಖ ಇವ ದ್ರುಮಃ || ೧೫ ||
 ಯನೋಽಪಿ ನಿಲಿಖನ್ಭೂಮಿಂ ದಂಡೇನಾಸ್ತಮಿತತ್ಪಿಷಾ |
 ಕುರುತೇಸ್ತಿಸ್ತನ್ನೋಘೋಽಪಿ ನಿರ್ವಾಣಾಲಾತಲಾಘವಂ || ೧೬ ||
 ಅಮಿಾಚ ಕಥಮಾದಿತ್ಯಾಃ ಪ್ರತಾಪಕ್ಷತಿಶೀತಲಾಃ |
 ಚಿತ್ರನ್ಯಸ್ತಾ ಇವ ಗತಾಃ ಪ್ರಕಾಮಾಲೋಕನೀಯತಾಂ || ೧೭ ||

೧೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಸುರರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸುಖಾಗಮನವಾಗಲಿ. ಆಹಾ! ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕಾಂತಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೇಕೆ? ನಿಮ್ಮ ಮುಖಗಳು ಹಿಮದಿಂದ ಕ್ಲೇಶಗೊಂಡ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತಿವೆ.

೧೩. ಕಾಂತಿಯು ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಕುಂಠಿತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

೧೪. ವರುಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ತಡೆಯಲಾಗದ ಈ ಪಾಶವು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಡಗಿದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಸರ್ಪದಂತೆ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

೧೫. ಕುಬೇರನ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃಥೆಯು ಸೋಲನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಿದೆ. ವಾಯುವು ತಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮುರಿದ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ ವೃಕ್ಷದಂತಿರುವನು.

೧೬. ಯಮನೂ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ದಂಡದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೆರೆಯುತ್ತ ಈ ಅಮೋಘವಾದ ದಂಡದಲ್ಲಿ, ಆರಿಹೋದ ಬೆಂಕಿಕೊಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತೋ ಅಂತು ಲಾಘವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೭. ಈ ಸೂರ್ಯರು ಪ್ರತಾಪದ ನಾಶದಿಂದ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರಂತೆ ಆಶಯವಾಗಿ ನೋಡಲರ್ಹರಾಗಿರುವರೇಕೆ?

ತದ್ಬ್ರೂತ ವತ್ಸಾಃ ಕಿಮಿತಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಧ್ವಂ ಸಮಾಗತಾಃ ।
 ಕಿಮಾಗಮನಕೃತ್ಯಂ ವೋ ಬ್ರೂತ ನಿಸಂಶಯಂ ಸುರಾಃ ।
 ಮಯಿ ಸೃಷ್ಟಿಹಿ ಲೋಕಾನಾಂ ರಕ್ಷಾ ಯುಷ್ಮತ್ಸವಸ್ಥಿತಾ ॥ ೧೮ ॥
 ತತೋ ಮಂದಾಃನಿಲೋದ್ಭೂತಕಮಲಾಕರ ಶೋಭಿನಾ ।
 ಗುರುಂ ನೇತ್ರಸಹಸ್ರೇಣ ಪ್ರೇರಯಾಮಾಸ ವೃತ್ರಹಾ ॥ ೧೯ ॥
 ಸ ದ್ವಿನೇತ್ರಂ ಹರೇಶ್ಚಕ್ಷುಃ ಸಹಸ್ರನಯನಾಧಿಕಂ ।
 ನಾಚಸ್ತತಿರುನಾಚೇದಂ ಪ್ರಾಂಜಲಿರ್ಜಲಜಾಸನಂ ॥ ೨೦ ॥
 ಯುಷ್ಮದ್ವಂಶೋದ್ಭವಸ್ತಾತ ತಾಲಮೇಘೋ ಮಹಾಬಲಃ ।
 ಉಪತಾಪಯತೇ ದೇವಾನ್ ಧೂಮಕೇತುರಿವೋಚ್ಚ್ರಿತಃ ॥ ೨೧ ॥
 ತೇನ ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ದುಃಖಿತಾ ದಾನವೇನ ಚ ।
 ತಾಲಮೇಘೋ ದೈತ್ಯಪತಿಃ ಸರ್ವಾನ್ನೋ ಬಾಧತೇ ಬಲೀ ॥ ೨೨ ॥
 ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಾಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಶರಣಂ ನೋ ವಿಧೇ ಭವ ॥ ೨೩ ॥
 ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ಸ್ವೇಧಾಸ್ತಾನಬ್ರವೀದ್ವಚಃ ॥ ೨೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೇವಾಚ:-

ತಾಲಮೇಘೇನ ವೋ ಮಧ್ಯೇ ಬಲೀ ತೇನ ಸಮಃ ಸುರಾಃ ।
 ವಿನಾ ಮಾಧವದೇವೇನ ಸಾಧ್ಯೋ ಮೇ ನೈವ ದಾನವಃ ॥ ೨೫ ॥

೧೮. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೆ! ನನ್ನಿಂದೇನಾಗಬೇಕು? ಬೇಡಿರಿ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರಿ.

೧೯-೨೨. ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ನನ್ನ ನಶದಲ್ಲಿರುವುದು. ನೀವು ಆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವರು.” ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರನು ಮಂದಮಾರುತದಿಂದ ಅಲುಗಾಡಿದ ಕಮಲಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುವ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಂತಿರುವ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಿಯು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ತಾತ! ನಿನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ತಾಲಮೇಘನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಧೂಮಕೇತುವಿನಂತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ದಾನವನಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ದುಃಖಗೊಂಡಿರುವರು.

೨೩-೨೪. ಬಲಿಷ್ಠನೂ, ದೈತ್ಯರಾಜನೂ ಆದ ತಾಲಮೇಘನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕೇವು. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡು.” ಬಳಿಕ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವತೆಗಳೆ! ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ತತಃ ಸುರಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿರಿಂಚಿಪ್ರಮುಖಾ ನೃಪಃ |

ಕ್ಷೀರೋದಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದುಃಖಿತಾಸ್ತೇನ ನೈರಿಣಾ || ೨೬ ||

ತ್ವರಿತಾಃ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾ ದೇವಾಃ ಕೇಶವಂ ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮ್ಯಯಾ |

ಕ್ಷೀರೋದಂ ಸಾಗರಂ ಗತ್ವಾಸ್ತುನಂಸ್ತೇ ಜಲಶಾಯಿನಂ || ೨೭ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ:-

ಜಗದಾದಿರನಾದಿಸ್ತ್ವಂ ಜಗದಂತೋಽಪ್ಯನಂತಕಃ |

ಜಗನ್ಮೂರ್ತಿರಮೂರ್ತಿಸ್ತ್ವಂ ಜಯ ಗೀರ್ವಾಣ ಪೂಜಿತ || ೨೮ ||

ಜಯ ಕ್ಷೀರೋದಶಯನ ಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮಾಪ್ತ್ಯ ಸದಾ ವೃತ |

ಜಯ ದಾನವನಾಶಾಯ ಜಯ ದೇವಕಿನಂದನ || ೨೯ ||

ಜಯ ಶಂಖಗದಾಪಾಣೇ ಜಯ ಚಕ್ರಧರ ಪ್ರಭೋ |

ಇತಿ ದೇವಸ್ತುತಿಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಬುದ್ಧೋ ಜಲಶಾಯ್ಯಥ || ೩೦ ||

ಉನಾಚ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ಮೇಘಗಂಭೀರನಿಃಸ್ವನಾಂ |

ಕಿಮರ್ಥಂ ಬೋಧಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸಮರ್ಥೈರ್ವಃ ಸುರಾಸುರೈಃ || ೩೧ ||

ಆ ತಾಲಮೇಘನಿಗೆ ಸಮನಾದವನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನೂ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಆಸಮರ್ಥನು.

೨೬. ಬಳಿಕ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

೨೭. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೊರಟ ದೇವತೆಗಳು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೨೮. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಯೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಜಗನ್ನಾಶಕನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಜಗನ್ಮೂರ್ತಿಯೂ, ಮೂರ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವೆ! ಜಯಿಸು.

೨೯. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ, ದಾನವಾಂತಕನೂ, ದೇವಕೀಪುತ್ರನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವೆ! ಜಯಿಸು.

೩೦. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಓ ನಾರಾಯಣನೆ! ಜಯಿಸು.” ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳ ಈ ರೀತಿಯಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡನು.

೩೧. ಇಂಪಾಗಿಯೂ, ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವೂ ಆದ ವಾಣಿಯಿಂದ “ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಸಮರ್ಥರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಬ್ರಹ್ಮೋನಾಚ:-

ತಾಲಮೇಘಭಯಾತ್ಮಷ್ಟ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ತವಮಂದಿರಂ ।

ನ ವದ್ಯಃ ಕಸ್ಯಚಿತ್ಪಾಪಸ್ತಾಲಮೇಘೋ ಜನಾರ್ದನ || ೩೨ ||

ತ್ವಮೇವ ಜಹಿ ತಂ ದುಷ್ಟಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಯಾಸ್ಯತಿ ನಾನ್ಯಥಾ || ೩೩ ||

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಉನಾಚ:-

ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಗಮ್ಯತಾಂ ದೇವಾಃ ಸ್ವಕೀಯಾಂ ಲಭತ ಪ್ರಜಾಂ ।

ದುಷ್ಟಾತ್ಮಾನಂ ಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ತಾಲಮೇಘಂ ಮಹಾಬಲಂ || ೩೪ ||

ಸ್ಥಾನಂ ಬ್ರುವಂತು ಮೇ ದೇವಾ ವಸೇದ್ಯತ್ರ ಸ ದಾನವಃ || ೩೫ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ:-

ಹಿಮಾಚಲಗುಹಾಯಾಂ ಸ ವಸತೇ ದಾನವೇಶ್ವರಃ ।

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸಾಹಸ್ರೈಃ ಕನ್ಯಾಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಃ || ೩೬ ||

ತುರಂಗೈಃ ಸ್ಯಂದನೈಃ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಖ್ಯಾ ತಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ ।

ನಟಾ ನಾನಾವಿಧಾಸ್ತತ್ರ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗುಣಾ ಹರೇ || ೩೭ ||

ದ್ವಿರದಾಃ ಪರ್ವತಾಕಾರಾ ಹಯಾಶ್ಚ ದ್ವಿರದೋಪಮಾಃ ।

ಮಹಾಬಲೋ ವಸೇತ್ತತ್ರ ಗೀರ್ವಾಣಭಯದಾಯಕಃ || ೩೮ ||

೩೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಕೃಷ್ಣ ! ನಾವು ತಾಲಮೇಘ ದಾನವನ ಭಯದಿಂದ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆವು. ಆ ತಾಲಮೇಘನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ.

೩೩. ನೀನೇ ಆ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಕೊಲ್ಲು. ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಅವನು ಮಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಅಯ್ಯಾ ದೇವತೆಗಳಿರಾ ! ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. ದುಷ್ಟನೂ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಆ ತಾಲಮೇಘನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುವೆನು.

೩೫. ದೇವತೆಗಳೆ ! ಆ ದಾನವನು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.

೩೬. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಆ ದಾನವೇಶ್ವರನು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆ ಹಿಮಾಚಲದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೩೭. ಕೃಷ್ಣ ! ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಕುದುರೆಗಳು, ರಥಗಳು ಎಷ್ಟೆಂಬುದರ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಬಳಿ ನಾನಾವಿಧರೂ, ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಗುಣವುಳ್ಳ ಬಗೆಬಗೆಯ ನಟಿರುವರು.

೩೮. ಅವನ ಅನೆಗಳು ಪರ್ವತಗಳಂತೆಯೂ, ಕುದುರೆಗಳು ಅನೆಗಳಂತೆಯೂ

ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವೋ ವಚಸ್ತೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಮಾತುರಾತ್ಮನಾಂ ।
 ಅಚಿಂತಯದ್ಗರುತ್ಮಂ ತಂ ಶತ್ರುಸಂಘವಿನಾಶನಂ ॥ ೩೯ ॥
 ಚಕ್ರಂ ಕರೇಣ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಗದಾಚಕ್ರಧರಃ ಪ್ರಭುಃ ।
 ಶಾರ್ಙ್ಗಂ ಚ ಮುಸಲಂ ಸೀರಂ ಕರೈರ್ಗೃಹ್ಯ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೪೦ ॥
 ಆರೂಢಃ ಪಕ್ಷಿರಾಜೇಂದ್ರಂ ವಧಾರ್ಥಂ ದಾನವಸ್ಯ ಚ ।
 ದಾನವಸ್ಯ ಪುರೇ ಹೇತುರುತ್ಪಾತಾ ಘೋರರೂಪಿಣಃ ॥ ೪೧ ॥
 ಗೋಮಾಯುರ್ಗೃಧ್ರಮಧ್ಯೇ ತು ಕಪೋತೈಃ ಸಮಮಾವಿಶತ್ ।
 ವಿನಾ ವಾತೇನ ತಸ್ಯೈವ ಧ್ವಜದಂಡಃ ಪಸಾತ ಹ ॥ ೪೨ ॥
 ಸರ್ಪಮೂಷಕಯೋರ್ಯುಧ್ಧಂ ತಥಾ ಕೇಸರಿನಾಗಯೋಃ ।
 ಉನ್ನಾಗಾಃ ಸರಿತಸ್ತತ್ರಾಃ ವಹನ್ಪ್ರಕ್ತವಿಮಿಶ್ರಿತಾಃ ।
 ಅಕಾಲತರುಪುಷ್ಪಾಣಿ ದೃಶ್ಯಂತೇಸ್ಮ ಸಮಂತತಃ ॥ ೪೩ ॥
 ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಹಿಮವಂತಂ ನಗೇಶ್ವರಂ ।
 ಪಾಂಚಜನ್ಯಶ್ಚ ಸಹಸಾ ಪೂರಿತಃ ಪುರಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೪೪ ॥
 ತೇನ ಶಬ್ದೇನ ಮಹತಾ ಹ್ಯಾರೂಢೋ ದಾನವೇಶ್ವರಃ ।
 ಉನಾಚ ಚ ತದಾ ವಾಕ್ಯಂ ತಾಲಮೇಘೋ ಮಹಾಬಲಃ ॥ ೪೫ ॥

ಇರುವುವು. ಅತಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೩೯. ವಿಷ್ಣುವು ದುಃಖಪೀಡಿತರಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶತ್ರುವ್ಯೂಹವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಗರುಡನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು.

೪೦-೪೧. ಅವನು ಚಕ್ರ, ಗದೆ, ಶಾರ್ಙ್ಗ, ಮುಸಲ, ಸೀರಾದ್ರಾದ್ಯುಧಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆ ದಾನವನ ವಧೆಗಾಗಿ ಗರುಡನನ್ನು ಏರಿದನು. ಆಗ ದಾನವನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಭಯಂಕರನಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳುಂಟಾದುವು.

೪೨. ನರಿಯು ಪಾರಿವಾಳಗಳೊಡನೆ ಹದ್ದುಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಆ ದಾನವನ ಧ್ವಜದಂಡವು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು.

೪೩. ಹಾವು ಮತ್ತು ಇಲಿಗಳಿಗೂ, ಆನೆ ಸಿಂಹಗಳಿಗೂ ಜಗಳವಾಯಿತು. ನದಿಗಳು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಕ್ತಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಹರಿದುವು. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು.

೪೪. ಬಳಿಕ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟಣದಬಳಿ ನಿಂತು ಕೂಡಲೆ ಶಂಖವನ್ನು ಊದಿದನು.

೪೫. ಆ ಮಹಾಶಬ್ದದಿಂದ ಕುಸಿತನಾದ ತಾಲಮೇಘನು ಇಂತೆಂದನು.

ತಾಲಮೇಘ ಉವಾಚ :-

ಕೋಯಂ ಮೃತ್ಯುವಶಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮನು ವಿಕೃಮಂ ।

ಧುಂಧುಮಾರಾಜ್ಞ ಯಾಹ್ಯಾಶು ಸ್ವಸೈನ್ಯಪರಿವಾರಿತಃ ॥ ೪೬ ॥

ಬಲಾದಾನಯ ತಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಮಮಾಗ್ರೇ ಬಾಹುಶಾಲಿನಂ ॥ ೪೭ ॥

ಧುಂಧುಮಾರ ಉವಾಚ :-

ಅನಯಾಮಿ ನ ಸಂದೇಹಃ ಸುರೋ ಯಕ್ಷೋಽಥ ಕಿನ್ನರಃ ।

ಸ್ಯಂದನಾಘೈಃ ಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಗಜನಾಜಿಭಟ್ಟೈಃಸಹ ॥ ೪೮ ॥

ಹೃಷ್ಯಸ್ತತೋ ಜಗದ್ಯೋನಿಃ ಸುಪರ್ಣಸ್ಯೋ ಮಹಾಬಲಃ ।

ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಗೃಹ್ಯತಾಮೇಷ ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇನ ಕಿಂಕರಾಃ ॥ ೪೯ ॥

ಚತುರ್ದಿಕ್ಸು ಪ್ರಧಾವಂತ ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಸರ್ವತಃ ।

ಸುಪರ್ಣೇನಾಂಗಿರೂಪೇಣ ದಗ್ಧಾಸ್ತೇ ಶಲಭಾ ಯಥಾ ॥ ೫೦ ॥

ಧುಂಧುಮಾರೋಪಿ ಕೃಷ್ಣೇನ ಶರಘಾತೇನ ತಾಡಿತಃ ।

ಹತೋ ವಕ್ಷಸ್ಥಲೇ ಸಾಪೋ ಮೃತಾವಸ್ಥೋ ರಥೋಪರಿ ॥ ೫೧ ॥

ಹಾಹಾಕಾರಂ ತತಃಸರ್ವೇ ದಾನನಾಶ್ಚಕ್ರಾತುರಾಃ ।

ತಾಲಮೇಘಸ್ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ರಥಾರೂಢೋ ನಿಗಿರ್ಗತಃ ।

ದದೃಶೇ ಕೇಶವಂ ಸಾರ್ಥ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ ॥ ೫೨ ॥

೪೬-೪೭. ತಾಲಮೇಘನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನರಿಯದೆ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಅಧೀನನಾದ ಇವನಾರು? ಎಲೈ ಧುಂಧುಮಾರನೆ! ನೀನು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆಹೋಗಿ ಬಾಹುಶಾಲಿಯಾದ ಇವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

೪೮. ಧುಂಧುಮಾರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ರಥಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಕಾಲಾಳುಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾದ ನಾನು ಅವನು ದೇವತೆಯಾಗಲಿ, ಯಕ್ಷನಾಗಲಿ, ಕಿನ್ನರನಾಗಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಎಳೆದು ತರುತ್ತೇನೆ.

೪೯. ಬಳಿಕ ಅತಿಬಲಿಷ್ಠನೂ, ಗರುಡಾರೂಢನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಸೇವಕರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ಕಿಂಕರರಾ! ಇವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಹಿಡಿಯಿರಿ” ಎಂದನು.

೫೦. ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಆ ದಾನವನ ಕಿಂಕರರು ಅಗ್ನಿರೂಪನಾದ ಗರುಡನಿಂದ ಮಿಡತೆಗಳಂತೆ ಸುಟ್ಟುಹೋದರು.

೫೧. ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಣದಿಂದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತಾಡಿತನಾದ ಧುಂಧುಮಾರನು ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಥದಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದನು.

೫೨. ಬಳಿಕ ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ಸಕಲ ದಾನವರು ದುಃಖದಿಂದ ಹಾಹಾಕಾರ

ತಾಲಮೇಘ ಉವಾಚ :-

ಅನ್ಯೇ ತೇ ದಾನವಾಃ ಕೃಷ್ಣ ಯೇ ಹತಾಃ ಸಮರೇ ತ್ವಯಾ |
 ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಪ್ರಖ್ಯಾ ನ ಪುಮಾಂಸೋ ಹಿ ತೇಽಚ್ಯುತ || ೫೩ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಾನವಃ ಸಾರ್ಥ ವರ್ಷಯಾಮಾಸ ಸಾಯಕೈಃ |
 ದಾನವಸ್ಯ ಶರಾನ್ಮುಕ್ತಾಂ ಭೇದಯಾಮಾಸ ಕೇಶವಃ || ೫೪ ||
 ಗರುತ್ಮಾನವಧೀಶ್ಚೈನ್ಯಮವಧ್ಯಂ ಯತ್ಸುರಾಸುರೈಃ |
 ಕೃಷ್ಣೇನ ದ್ವಿಗುಣಾಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರೇಷಿತಾಃ ಸ್ವಶಿಲೀಮುಖಾಃ || ೫೫ ||
 ದ್ವಿಗುಣಂ ದ್ವಿಗುಣೇಕೃತ್ಯ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ದಾನವಃ |
 ತಾನಸ್ಯೈಷ್ಯಗುಣೈಃ ಕೃಷ್ಣ ಶ್ವಾದಯಾಮಾಸ ಸಾಯಕೈಃ || ೫೬ ||
 ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧೇನ ದೈತ್ಯೇನ ಹ್ಯಾಗ್ನೇಯಂ ಬಾಣಮುತ್ತಮಂ || ೫೭ ||
 ವಾರುಣಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ತ್ವಾಗ್ನೇಯಂ ಶಮಿತಂ ತತಃ |
 ವಾರುಣೇನೈವ ವಾಯವ್ಯಂ ತಾಲಮೇಘೋ ವ್ಯಸರ್ಜಯತ್ || ೫೮ ||
 ಸಾರ್ಪಂ ಚೈವ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ವಾಯವ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಂತಯೇ |
 ನಾರಸಿಂಹಂ ನೃಸಿಂಹೋಽಪಿ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ಪಾಂಡವ || ೫೯ ||

ಮಾಡಿವರು. ಅನಂತರ ತಾಲಮೇಘನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟು ಶಂಖಚಕ್ರಗದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಆ ಕೇಶವನನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೫೩. ತಾಲಮೇಘನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಎಲೈ ಅಚ್ಯುತನೆ! ನೀನು ಸಮರದಲ್ಲಿ ಕೊಂದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಮೊದಲಾದ ಇತರ ದಾನವರು ಪುರುಷರೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೫೪. ಆ ತಾಲಮೇಘ ದಾನವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು. ಕೇಶವನು ದಾನವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೫೫-೫೬. ಗರುಡನು ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಅವಧ್ಯವಾದ ಆ ದಾನವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಂದನು. ವಿಷ್ಣುವು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಅವನಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ದಾನವನು ಅದಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಕೃಷ್ಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟರಷ್ಟು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದನು.

೫೭-೫೮. ಬಳಿಕ ಕುಪಿತನಾದ ಆ ದಾನವನು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣುವು ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನು. ತಾಲಮೇಘನು ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದನು.

೫೯. ವಿಷ್ಣುವು ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರವನ್ನು, ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ನೃಸಿಂಹನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾರಸಿಂಹಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.

ನಾರಸಿಂಹಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಲಮೇಘೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಉತ್ತೀರ್ಯ ಸ್ಕಂದನಾಚ್ಛೇಘ್ರಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಖಡ್ಗಚರ್ಮಣೇ || ೬೦ ||
 ಕೃಷ್ಣ ತ್ವಾಂ ಪ್ರೇಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಯಮಮಾರ್ಗಂ ಸುದಾರುಣಂ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಾನವಃ ಪಾರ್ಥ ಆಗತಃ ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿ || ೬೧ ||
 ಖಡ್ಗೇನಾತಾಡಯದ್ವೈತ್ಯೋ ಗದಾಪಾಣಿಂ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಮಂಡಲಾಗ್ರಂ ತತೋ ಗೃಹ್ಯ ಕೇಶವೋ ಹೃಷ್ಯಮಾನಸಃ || ೬೨ ||
 ಜಘನೋರಸ್ಥಲೇ ಪಾರ್ಥ ತಾಲಮೇಘಂ ಮಹಾಹವೇ |
 ಜನಾರ್ದನಸ್ತದಾ ದೈತ್ಯಂ ದೈತ್ಯೋ ಹರಿಮಹನ್ಮೃಧೇ || ೬೩ ||
 ಜನಾರ್ದನಸ್ತತಃ ಕೃದ್ರಸ್ತಾಲಮೇಘಾಯ ಭಾರತ |
 ಅಮೋಘಂ ಚಕ್ರಮಾದಾಯ ಮುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಚ ಮೂರ್ಧನಿ || ೬೪ ||
 ನಿಪಸಾತ ಶಿರಸ್ತಸ್ಯ ಪರ್ವತಾಶ್ಚ ಚಕಂಪಿರೇ |
 ಸಮುದ್ರಾಃ ಕ್ಷುಭಿತಾಃ ಪಾರ್ಥ ನದ್ಯ ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿನೀಃ || ೬೫ ||
 ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ತತೋ ದೇವಾ ಮುಮುಚುಃ ಕೇಶವೋಪರಿ |
 ಅವಧ್ಯಃ ಸುರಸಂಘಾನಾಂ ಸೂದಿತಃ ಕೇಶವ ತ್ವಯಾ || ೬೬ ||

೬೦-೬೩. ಬಳಿಕ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ತಾಲಮೇಘನು ಆ ನಾರಸಿಂಹಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಗನೆ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಕತ್ತಿ ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು “ಕೃಷ್ಣ! ನಿನ್ನನ್ನು ದಾರುಣವಾದ ಯಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆಬಂದು ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಆತನನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ವಿಷ್ಣುವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಾಲಮೇಘನ ಜಘನ ಮತ್ತು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದನು. ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ದೈತ್ಯನನ್ನೂ, ದೈತ್ಯನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಹೊಡೆದರು.

೬೪. ತರುವಾಯ ಕುಸಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ತಾಲಮೇಘನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.

೬೫. ಅದರಿಂದ ಆ ದಾನವನ ತಲೆಯು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಪರ್ವತಗಳು ನಡುಗಿದುವು. ಸಮುದ್ರಗಳು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾದುವು. ನದಿಗಳು ದಾರಿಬಿಟ್ಟು ಹರಿದುವು.

೬೬. ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಮೇಲೆ ಹೂಮಳೆ ಸುರಿಸಿದರು. “ಕೇಶವ! ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವಧ್ಯನಾದ ಈ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನೀನು ಕೊಂದು ಉಪಕರಿಸಿರುವೆ” ಎಂದು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

ಸ್ವಸ್ಥಾಶ್ಚೈವ ತತೋ ದೇವಾಸ್ತಾಲಮೇಘೇ ನಿಸಾತಿತೇ |
 ಜನಾರ್ದನೋಽಪಿ ಕೌಂತೇಯ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ || ೬೭ ||
 ಕ್ಷೀರೋದಾಂ ನರ್ಮದಾಂ ಮತ್ವಾ ಹ್ಯನಂತಭುಜಗೋಪರಿ |
 ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಃ ಕೃಷ್ಣೋ ನಿಲೀನಶ್ಲೋತ್ತರೇ ತಟೇ || ೬೮ ||
 ಚಕ್ರಂ ವಿಭೀಷಣಂ ಮರ್ತ್ಯೇ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಾಸಮನ್ವಿತಂ |
 ಪತಿತಂ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಜಲಶಾಯಿಸಮಾಪತಃ || ೬೯ ||
 ನಿರ್ಧೂತಕಲ್ಪಷಂ ಜಾತಂ ನರ್ಮದಾತೋಯಯೋಗತಃ |
 ತಾಲಮೇಘವಧೋತ್ಪನ್ನಂ ಯತ್ಪಾಪಂ ನೃಪನಂದನ || ೭೦ ||
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಾಲಿತಂ ಸದ್ಯೋ ನರ್ಮದಾಂಭಸಿ ಭಾರತ |
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಽಸ್ಥಿನ್ ಜಲಶಾಯಿಾ ಮಹೀಪತೇ || ೭೧ ||
 ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ವದಂತ್ಯನ್ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಕಾಲ್ಯಾಣಘನಾಶನಂ |
 ವಿಖ್ಯಾತಂ ಭಾರತೇ ವರ್ಷೇ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಮಹೀಪತೇ || ೭೨ ||
 ತತ್ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೋಽಯಂ ಶ್ರೂಯತಾನುವನೀಪತೇ |
 ಯಥಾಽನಂತೋ ಹಿ ನಾಗಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಚ ಜನಾರ್ದನಃ || ೭೩ ||
 ಮಾಸಾನಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಸ್ತಿ ನದೀನಾಂ ನರ್ಮದಾ ಯಥಾ |
 ಮಾಸಿ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಪಾರ್ಥ ಹ್ಯೇಕಾದಶ್ಯಾಂ ಸಿತೇಽಹನಿ || ೭೪ ||

೬೭. ಹೀಗೆ ತಾಲಮೇಘನು ಮಡಿಯಲು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸುಖ
 ಗೊಂಡರು. ತರುವಾಯ ವಿಷ್ಣುವು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದನು.

೬೮. ಅವನು ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವೆಂದೇ ಅರಿತು
 ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಶೇಷನಾಗನಮೇಲೆ ಪವಳಿಸಿದನು.

೬೯. ಭಯಂಕರವೂ, ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ಚಕ್ರವು
 ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೭೦-೭೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ
 ತಾಲಮೇಘನ ವಧೆಯಿಂದಂಟಾದ ಅದರ ಪಾಪವು ನೀಗಿತು. ಅದು ಮೊದ
 ಲ್ಲೊಂಡು ಆ ಜಲಶಾಯಿಯನ್ನು ಕೆಲವರು ಚಕ್ರತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಕೆಲವರು
 ಅಘನಾಶನವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥವು
 ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

೭೩-೭೪. ದೊರೆಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೇಳು. ನಾಗಗಳಲ್ಲಿ
 ಅನಂತನೂ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನನೂ, ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ
 ಮಾಸವೂ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯೆಂದು ತಿಳಿ. ನರನು

ಗತ್ವಾ ಯೋ ಮನುಜೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ವೈಷ್ಣವೀಂ ಭಾವನಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಜಲೇಶಂ ತು ವ್ರಜೇತ ವೈ ॥ ೭೫ ॥

ಏಕಭುಕ್ತಂ ಚ ನಕ್ತಂ ಚ ತಥೈವಾಯಾಚಿತಂ ನೃಪ ।

ಉಪನಾಸಂ ತಥಾ ದಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ಭೋಜನಂ ॥ ೭೬ ॥

ಕರೋತಿ ಚ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ನ ಸ ಯಾತಿ ಯಮಾಲಯಂ ।

ಯಮಲೋಕಭಯಾದ್ಭೀತಾ ಯೇ ಲೋಕಾಃ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೭೭ ॥

ತೇ ಪಶ್ಯಂತು ಶ್ರೀಯಃಕಾಂತಂ ನಾಗಪರ್ಯಂಕಶಾಯಿನಂ ।

ಗೋಪೀಜನಸಮಾವೃತ್ತಂ ಯೋಗನಿದ್ರಾಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಂ ।

ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಸಂಸಾರಭಯನಾಶನಂ ॥ ೭೮ ॥

ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕ್ಷೌದ್ರಕ್ಷೇರೇಣ ಸರ್ಪಿಷಾ ।

ಖಂಡೇನ ತೋಯಮಿಶ್ರೇಣ ಜಗದ್ಯೋನಿಂ ಜನಾರ್ದನಂ ॥ ೭೯ ॥

ಸ್ನಾಪ್ಯಮಾನಂ ಚ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯೇ ಲೋಕಾ ಗತಮತ್ಸರಾಃ ।

ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಸುರಾಸುರನಮಸ್ತುತಂ ॥ ೮೦ ॥

ಘೃತೇನ ಬೋಧಯೇದ್ವೀಪಮಥವಾ ತೈಲಪೂರಿತಂ ।

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ವಿಮತ್ಸರಾಃ ॥ ೮೧ ॥

ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲವಕ್ಷ್ಯೈಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಜಲಶಾಯುತಿರ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೭೬-೭೮. ಅಲ್ಲಿ ಏಕಭುಕ್ತ, ನಕ್ತ, ಅಯಾಚಿತ, ಉಪನಾಸ, ದಾನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯುಧಿಸ್ಥಿರ! ಯಮಲೋಕದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಮಾನವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೂ, ಶೇಷಶಾಯಿಯೂ, ಗೋಪಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವವನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪನೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ಸಂಸಾರಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕು.

೭೯. ಜಗತ್ಪಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮಧು, ಕ್ಷೇರ, ಅಜ್ಞ, ಸಕ್ಕರೆ, ನೀರು ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು.

೮೦. ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುವ ಜನರು ದೇವಾಸುರರಿಂದ ವಂದಿತವಾದ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೮೧-೮೨. ರಾತ್ರಿಯವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮುಂದೆ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಎಣ್ಣೆಯದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ವಿಷ್ಣುವಿನ

ಯೇ ಕಥಾಂ ವೈಷ್ಣವೀಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಚ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಾಶ್ಚ ನಶ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೮೨ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂತಿ ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾ ಜಲಶಾಯಿಜಗದ್ಗುರುಂ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೈಸ್ತು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ || ೮೩ ||
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ನಿಮಲೇ ಪಿತ್ಯೂನ್ ಸಂತರ್ಪಯೇಜ್ಜಲೈಃ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಸ್ತತ್ರ ಯೋಗೈಃ ಪಾಂಡವ ಮಾನವಾಃ || ೮೪ ||
 ಸ್ವದಾರನಿರತೈಃ ಶಾಂತೈಃ ಪರದಾರವಿನರ್ಜಕೈಃ |
 ವೇದಾಭ್ಯಸನಶೀಲೈಶ್ಚ ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತೈಃ ಶುಭೈಃ || ೮೫ ||
 ನಿತ್ಯಂ ಯಜನಶೀಲೈಶ್ಚ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಪರಿಸಾಲಕೈಃ |
 ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಕಾರಯೇಚ್ಛ್ರಾದ್ಧಂ ಯದೀಚ್ಛೇಚ್ಛ್ರೇಯ ಆತ್ಮನಃ || ೮೬ ||
 ತೇ ಧನ್ಯಾ ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ವಂದ್ಯಾ ಹಿ ಭುವಿ ಮಾನವಾಃ |
 ಯೇ ವಸಂತಿ ಸದಾಕಾಲಂ ಪಾದಪದ್ಮಾಶ್ರಯಾ ಹರೇಃ || ೮೭ ||
 ಜಲಶಾಯಿಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಸುರನಾಯಕಂ |
 ಪಕ್ಷೋಪನಾಸಂ ವಾರಾಕಂ ವ್ರತಂ ಚಂದ್ರಾಯಣಂ ಶುಭಂ || ೮೮ ||
 ಮಾಸೋಪನಾಸಮುಗ್ರಂ ಚ ಷಷ್ಠಾನ್ನಂ ಪಂಚಮಂ ವ್ರತಂ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪೋಕ್ಷ್ಯಯಾಂ ಗತಿನಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

ಕಥಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಪಾಪಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೮೨. ಜಲಶಾಯಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡುವ ಮಾನವರು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವರಂತಾಗುವರು.

೮೪-೮೬. ಬಳಿಕ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೀರಿನಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಾನವನು ಯೋಗ್ಯರೂ, ಸ್ವಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ಶಾಂತರೂ, ಪರಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಸ್ವರ್ಶಮಾಡದವರೂ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ತೀಲರೂ, ಸ್ವಕರ್ಮಾಪಕ್ತರೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾಗಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರೂ, ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು.

೮೭. ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಯ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವರು ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯರೂ, ವಂದನಾರ್ಹರೂ ಆಗಿರುವರು.

೮೮-೯೦. ಸುರರ ಒಡೆಯನಾದ ಜಲಶಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವವನೂ, ವಕ್ಷೋಪನಾಸ, ಪರಾಕ, ಚಂದ್ರಾಯಣ, ಮಾಸೋಪನಾಸ, ಕರಿನವಾದ ಷಷ್ಠಕಾಲೀನ ಭೋಜನ ಎಂಬ ಪಂಚವ್ರತಗಳನ್ನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವನೂ ಸ್ಥಿರಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಅತಃಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತಿಲಧೇನೋಶ್ಚ ಯತ್ಪಲಂ ।
ಯಥಾ ಯಸ್ತಿಸ್ತದಾ ದೇಯಾ ದಾನೇ ತಸ್ಯಾಃ ಶುಭಂ ಫಲಂ ॥ ೯೦ ॥
ಏತತ್ಕಥಾಂತರಂ ಪುಣ್ಯನ್ಯುಷೇದ್ವೈಷಾಯನಾತ್ಪರಾ ।
ಶ್ರುತಂ ಹಿ ನೈಮಿಷೇ ಪುಣ್ಯೇ ನಾರದಾಧ್ಯೈರನೇಕಥಾ ॥ ೯೧ ॥
ಇದಂ ಪರಮಮಾಯುಷ್ಯಂ ಮಂಗಲ್ಯಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಂ ।
ವಿಸ್ರಾಣಾಂ ಶ್ರಾವಯನ್ಸಿದ್ಧಾನ್ ಫಲಾನಂತ್ಯಂ ಸಮಶ್ನುತೇ ॥ ೯೨ ॥
ಬಹುಭ್ಯೋ ನ ಪ್ರದೇಯಾನಿ ಗೌರ್ಗೃಹಂ ಶಯನಂ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ।
ವಿಭಕ್ತದಕ್ಷಿಣಾ ಹ್ಯೇತಾ ದಾತಾರಂ ನಾಪ್ನುನಂತಿ ಚ ॥ ೯೩ ॥
ಏಕಮೇತತ್ಪದಾತವ್ಯಂ ನ ಬಹೂನಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
ಸಾ ಚ ವಿಕ್ರಯಮಾಪನ್ನಾ ದಹತ್ಯಾಸಪ್ತಮಂ ಕುಲಂ ॥ ೯೪ ॥
ತಿಲಾಃ ಶ್ವೇತಾಸ್ತಿಲಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಸ್ತಿಲಾ ಗೋಮೂತ್ರಸನ್ನಿಭಾಃ ।
ತಿಲಾನಾಂ ತು ವಿಚಿತ್ರಾಣಾಂ ಧೇನುಂ ವತ್ಸಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ॥ ೯೫ ॥

೯೦. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಲಧೇನು ವಿನ ಶುಭಫಲವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಹೇಳುವೆನು.

೯೧. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರದಾದಿಗಳು ವ್ಯಾಸಮುನಿಯಿಂದ ಕೇಳಿರುವರು.

೯೨. ಉತ್ತಮವೂ, ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ, ಮಂಗಳಪ್ರದವೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆದ ಕಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹೇಳುವ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಅನಂತಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯೩. ಗೋವು, ಮನೆ, ಹಾಸಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಇವರನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದು. ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಇವು ದಾನಮಾಡುವವರನ್ನು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.

೯೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಒಂದು ಗೋವೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅವು ವಿಕ್ರಯಕ್ಕೇಡಾಗಿ ಏಳು ಕುಲದವರೆಗಿನವರನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುವುವು.

೯೫. ಎಳ್ಳು, ಶ್ವೇತ, ಕೃಷ್ಣ, ಗೋಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಣ್ಣ ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣಗಳಾಗಿರುವುವು. ಇಂತಹ ನಾನಾಬಣ್ಣದ ಎಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಧೇನು ಮತ್ತು ವತ್ಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಯಥಾ ಲಾಭಾ ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚತುರ್ದೋಷಾ ತು ಗೌಃ ಸ್ತೃತಾ |
 ದ್ರೋಣಸ್ಯ ವತ್ಸಕಃ ಕಾರ್ಯೋ ಬಹುನಾ ವಾಃಪಿ ಕಾನುತಃ || ೯೬ ||
 ಯಸ್ಮಿನ್ನೇಶೇ ತು ಯನ್ಮಾನಂ ವಿಷಯೇ ವಾ ವಿಚಾರಿತಂ |
 ತೇನ ಮಾನೇನ ತಾಂ ಕುರ್ವನ್ಮಕ್ಷಯಂ ಫಲಮಶ್ನುತೇ || ೯೭ ||
 ಸುಖಪೂರ್ವಂ ಶುಚೌ ಭೂಮೌ ಪುಷ್ಪಧೂಪಾಕ್ಷತ್ಪಸ್ತಥಾ |
 ಕರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ರತ್ನೇ ದಾತವ್ಯೇ ದೀಪೌ ನೇತ್ರದ್ವಯೇ ತಥಾ || ೯೮ ||
 ಶ್ರೀಖಂಡಮುರಸಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯಂ ತಾಭ್ಯಾಂ ಚೈವ ತು ಕಾಂಚನಂ |
 ಉದ್ವೇಗ ಮಧು ಘೃತಂ ದೇಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸರ್ವಪರೋಮಕಂ || ೯೯ ||
 ಕಂಬಲೇ ಕಂಬಲಂ ದದ್ಯಾಚ್ಛ್ರೋಣ್ಯಾಂ ಮಧುಘೃತಂ ತಥಾ |
 ಯವಸಂ ಸಾಯಸಂ ದದ್ಯಾಧ್ವೃತಂ ಕ್ಷೌದ್ರಸಮಸ್ಥಿತಂ || ೧೦೦ ||
 ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀ ರೂಪ್ಯಶಿಫಾ ರುಕ್ಮಲಾಂಗೂಲಸಂಯುತಾ |
 ರತ್ನಪೃಷ್ಠೀ ತು ದಾತವ್ಯಾ ಕಾಂಸ್ಯಸಾತ್ರಾವದೋಹಿನೀ || ೧೦೧ ||
 ಯತ್ಸ್ಯಾಧ್ವಾಲ್ಯಕೃತಂ ಸಾಪಂ ಯದ್ವಾ ಕೃತಮುಜಾನತಾ |
 ವಾಚಾ ಕೃತಂ ಕರ್ನುಕೃತಂ ಮನಸಾ ಯದ್ವಿಚಿಂತಿತಂ || ೧೦೨ ||
 ಜಲೇ ನಿಷ್ಕ್ರೀವಿತಂ ಚೈವ ಮುಸಲಂ ವಾಃಪಿ ಲಂಘಿತಂ |
 ವೃಷಲೀಗಮನಂ ಚೈವ ಗುರುದಾರನಿಷೇವಣಂ || ೧೦೩ ||
 ಕನ್ಯಾಯಾ ಗಮನಂ ಚೈವ ಸುವರ್ಣಸ್ತೇಯಮೇವ ಚ |
 ಸುರಾಸಾನಂ ತಥಾ ಚಾನ್ಯತ್ತಿಲಧೇನುಃ ಪುನಾತಿ ಹಿ || ೧೦೪ ||

೯೬. ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗ ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಧೇನುವನ್ನೂ, ಒಂದು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಬಣ್ಣದ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಎಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಕರುವನ್ನೂ ರಚಿಸಬೇಕು.

೯೭. ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಳತೆಯು ಇರುವುದೋ, ಅದನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಅಳತೆಯಂತೆ ಧೇನುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವವನು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೯೮-೧೦೧. ಆ ಗೋವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧವನ್ನೂ, ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನೂ, ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧು, ಘೃತಗಳನ್ನೂ, ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಸಿವೆಯನ್ನೂ, ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ ರತ್ನವನ್ನೂ, ಕೆಚ್ಚಲಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಇಟ್ಟು ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

೧೦೨-೧೦೪. ಈ ತಿಲಧೇನುವು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದೂ, ಅರಿಯದೆ ಮಾಡಿರುವುದೂ, ವಾಕ್ಯರ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಿರುವುದೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಗುಳುವುದು, ಒನಕೆಯನ್ನು ದಾಟುವುದು, ವೃಷಲೀಗಮನ, ಗುರುಪತ್ನೀ ಮತ್ತು

ಅಹೋರಾತ್ರೋಪನಾಸೇನ ವಿಧಿವತ್ತಾಂ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ |
 ಯಾ ಸಾ ಯಮುಪುರೇ ಘೋರೇ ನದೀ ವೈತರಣೀ ಸ್ಫುತಾ || ೧೦೫ ||
 ವಾಲುಕಾರ್ಯೋತ್ಕೃಷ್ಣ ಲಾಚ ಪಚ್ಯತೇ ಯತ್ರ ದುಷ್ಕೃತೀ |
 ಅವೀಚಿರ್ನರಕೋ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಯಾಮಲಪರ್ವತೌ || ೧೦೬ ||
 ಯತ್ರ ಲೋಹಮುಖಾಃ ಕಾಕಾ ಯತ್ರ ಶ್ವಾನೋ ಭಯಂಕರಾಃ |
 ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಚೈವ ಯತ್ರ ಸಾ ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲೀ || ೧೦೭ ||
 ತತ್ಸುಖೇನ ವ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ಧರ್ಮರಾಜಾಲಯಂ ವ್ರಜೇತ್ |
 ಧರ್ಮರಾಜಸ್ತು ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೂನ್ಯತಂ ವಕ್ತಿ ಭಾರತ || ೧೦೮ ||
 ವಿನಾಸನುತ್ಪಮಂ ಯೋಗ್ಯಂ ಮಣಿರತ್ನವಿಭೂಷಿತಂ |
 ಅತ್ರಾರುಹ್ಯ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಯಾಹಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೦೯ ||
 ಮಾಚ ಚಾಟು ಭಟೀ ದೇಹಿ ನೈವ ದೇಹಿ ಪುರೋಹಿತೇ |
 ಮಾಚ ಕಾಣೇ ವಿರೂಪೇಚ ನೂನಾಂಗೇ ನ ಚ ದೇವಲೇ || ೧೧೦ ||
 ಅನೇದವಿದುಷೇ ನೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಸರ್ವವಿಕ್ರಯೇ |
 ಮಿತ್ರಘ್ನೇ ಚ ಕೃತಘ್ನೇ ಚ ಮಂತ್ರಹೀನೇ ತಥೈವ ಚ || ೧೧೧ ||
 ವೇದಾಂತಗಾಯ ದಾತವ್ಯಾ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ |
 ವೇದಾಂತಗಮತೇ ದೇಯಾ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೇ ಗೃಹಸಾಲಕೇ || ೧೧೨ ||

ಕನ್ಯಾಗಮನಗಳಿಂದಲೂ, ಸುವರ್ಣಸ್ತ್ರೀಯ, ಸುರಾನಾನಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

೧೦೫-೧೦೯. ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಆ ಧೇನುವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ಘೋರವಾದ ಯಮನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ವೈತರಣೀ ನದೀ, ಪಾಪಿಯನ್ನು ಬೇಯಿಸುವ ಮರಳು, ಕಬ್ಬಿಣ, ಕಲ್ಲಿನ ನೆಲ, ಅವೀಚಿಯೆಂಬ ನರಕ, ಯಾಮಲಪರ್ವತ, ಲೋಹಮುಖವಾದ ಕಾಗೆಗಳು, ಭಯಂಕರವಾದ ನಾಯಿಗಳು, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲಿಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟಿ ಧರ್ಮರಾಜನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಉತ್ತಮವೂ, ಯೋಗ್ಯವೂ, ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ ಆದ ಈ ವಿನಾಸನನ್ನೇರಿ ಉತ್ತಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗು” ಎಂದು ಹಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವನು.

೧೧೦-೧೧೧. ಈ ತಿಲಧೇನುದಾನವನ್ನು ಭಟ, ಪುರೋಹಿತ, ಕುರುಡ, ಕುರುಪಿ, ಅಂಗಹೀನ, ದೇವಪೂಜಕ, ವೇದವನ್ನರಿಯದವ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ವಿಕ್ರಯಿಸುವವ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಕೃತಘ್ನ, ಮಂತ್ರಹೀನ ಇವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಕೂಡದು.

೧೧೨-೧೧೩. ವೇದಾಂತಜ್ಞನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ, ಕುಟುಂಬಿಯೂ,

ಸರ್ವಾಂಗರುಚಿರೇ ವಿಪ್ರೇ ಸದ್ವೃತ್ತೇ ಚ ಪ್ರಿಯಂವದೇ |

ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಂ ತು ಮಾಘಸ್ಯ ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾನುಥ ಭಾರತ || ೧೧೩ ||

ವೈಶಾಖ್ಯಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ್ಯಾಂ ವಾಷಾಢ್ಯಾಂ ಚೈತ್ರಾನ್ಮಥಾಪಿ ವಾ |

ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ಚೈವ ನೃತೀಪಾತೇ ಚ ಸರ್ವದಾ || ೧೧೪ ||

ಷಡಶೀತಿಮುಖೇ ಪುಣ್ಯೇ ಛಾಯಾಯಾಂ ಕುಂಜರಸ್ಯ ವಾ |

ಏಷ ತೇ ಕಥಿತಃ ಕಲ್ಪಸ್ತಿಲಧೇನೋರ್ಮಯಾನ್ಮಘ || ೧೧೫ ||

ವ್ರಜಂತಿ ನೈಷ್ಠವಂ ಲೋಕಂ ದತ್ವಾ ಸಾದಂ ಯನೋಪರಿ |

ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಾತ್ಪರಂ ಲೋಕಂ ವೈಷ್ಠವಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಭಿತ್ವಾಶು ಭಾಸ್ಕರಂ ಯಾಂತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೧೬ ||

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಫಲಂ ನೃಪ |

ಯಚ್ಚೈತ್ರಾ ಮಾನವೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಸಾಹೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ತ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಸಂಚರ್ಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಜಲಶಾಯಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ನವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವೇದಾಂತವನ್ನರಿತವನ ಮಗನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ, ಗೃಹಸ್ಥನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಸಚ್ಚರಿತನೂ, ಹಿತನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಘ, ಕಾರ್ತಿಕ, ವೈಶಾಖ, ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಆಷಾಢ, ಅಥವಾ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಯನ ಪುಣ್ಯಕಾಲ, ವಿಷುವಕಾಲ, ನೃತೀಪಾತ, ಷಡಶೀತಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲ, ಗಜಚ್ಛಾಯಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತಿಲಧೇನುವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯೆ! ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಈ ತಿಲಧೇನುದಾನಕಲ್ಪವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

೧೧೩. ಇದನ್ನಾಚರಿಸಿದವರು ಮರಣಾನಂತರ ಯಮನಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ತೀಘ್ರವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಕೂಡದು.

೧೧೭. ದೊರೆಯೆ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಈ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಜಲಶಾಯಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಚಂಡಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಪಾವನಂ ।

ಚಂಡಾದಿತ್ಯಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಚಂಡಮುಂಡಯೋಃ ॥ ೧ ॥

ಅಸ್ತಂ ಪುರಾ ಮಹಾದೈತ್ಯಾ ಚಂಡಮುಂಡೌ ಸುದಾರುಣೌ ।

ನರ್ಮದಾತೀರಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಚೇರತುರ್ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ॥ ೨ ॥

ಧ್ಯಾಯಂತೌ ಭಾಸ್ಕರಂ ದೇವಂ ತನೋನಾಶಂ ಜಗತ್ತಯೇ ।

ತುಷ್ಟಸ್ತತ್ತಪಸಾ ದೇವಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶುರುವಾಚ ಹ ॥ ೩ ॥

ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ತೌ ಸಾರ್ಥ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಶುಭೇ ತಟೇ ।

ವರಂ ಸಾರ್ಥಯತಂ ವೀರೌ ಯಥೇಷ್ಟಂ ಚೇತಸೇಚ್ಛಿತಂ ॥ ೪ ॥

ಚಂಡಮುಂಡಾವೂಚತುಃ :-

ಅಜೇಯೌ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಭೂಯಾಸ್ವಾನಾಂ ಸಮಾಹಿತೌ ।

ಸರ್ವರೋಗೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೌ ಸರ್ವಕಾಲಂ ದಿನಾಕರ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚಂಡಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಬಳಿಕ ಚಂಡ ಮುಂಡರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚಂಡಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗ ಬೇಕು.

೨-೩. ಹಿಂದೆ ಚಂಡಮುಂಡರೆಂಬ ಮಹಾಭಯಂಕರರಾದ ದೈತ್ಯರೆದ್ದರು. ಅವರು ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅತಿಶಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಇಂತೆಂದನು.

೪. “ದೈತ್ಯವೀರರೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು; ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಿಮಗಿಷ್ಟವಾದ ವರ ವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

೫. ಚಂಡಮುಂಡರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ದಿನಾಕರ! ನಾವು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಜಯಿಸಲಶಕ್ಯರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಸ್ತರೋಗರಹಿತರಾಗಿರುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡು.

ಏನಮಸ್ವಿತ್ತಿ ತೌ ಪ್ರಾಹ ಭಾಸ್ಕರೋ ವಾರಿ ತಸ್ಯ ರಃ |

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಂತರ್ದಧೇ ಭಾನುದ್ಯೌತ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ತತ್ರ ಭಾಸ್ಕರಃ || ೬ ||

ಸಾಫಿತಿಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಂ ಗಚ್ಛೇದಾತ್ಮಸಿದ್ಧಯೇ |

ಗೀರ್ವಾಣಾಂಶ್ಚ ಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಪಿತೃಂಸ್ತತ್ರಾಪಿ ತರ್ಪಯೇತ್ || ೭ ||

ಸ ವಸೇದ್ಭಾಸ್ಕರೇ ಲೋಕೇ ವಿರಂಚಿದಿವಸಂ ನೃಪ |

ಘೃತೇನ ಬೋಧಯೇದ್ವೀಪಂ ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಸ ಚ ನರೇಶ್ವರ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೈಸ್ತು ಪ್ರತಿಯಾತಿ ಪುರಂ ರವೇಃ || ೮ ||

ಉತ್ಪತ್ತಿಂ ಚಂಡಭಾನೋರ್ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಭರತರ್ಷಭ |

ವಿಜಯಾ ಸ ಸದಾ ನೂನಮಾಧಿವ್ಯಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಚಂಡಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ.

೬-೮. ಜಲತಸ್ಕರನಾದ ಭಾಸ್ಕರನು ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಆ ಇಬ್ಬರು ದೈತ್ಯರೂ ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು. ಮಾನವರು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವಪಿತೃಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದುದಿವಸದವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು. ನರೇಂದ್ರ! ಅಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠೀದಿನ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಚಂಡಾದಿತ್ಯನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಜಯ ಶಾಲಿಯೂ, ಆಧಿವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ ಆಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಚಂಡಾದಿತ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ

ತೊಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಯಮುಹಾಸ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಯಮುಹಾಸ್ಯಮನುತ್ತಮಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಯಮುಹಾಸ್ಯಂ ಕಥಂ ಜಾತಂ ಸೃಧಿನ್ಯಾಂ ದ್ವಿಜಪುಂಗವ ।

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಮಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಸೃಷ್ಟೋಽಹಂ ನೃಪನಂದನ ।

ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾಂ ಪುಣ್ಯಮಾಗತಸ್ತೇ ಸಿತಾ ಪುರಾ

॥ ೩ ॥

ರಜಕೇನ ಯಥಾ ಧೌತಂ ವಸ್ತ್ರಂಭವತಿ ನಿರ್ಮಲಂ ।

ತಥಾಸೌ ನಿರ್ಮಲೋ ಜಾತೋ ಧರ್ಮರಾಜೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ

॥ ೪ ॥

ಸ ಪಶ್ಯನ್ನಿರ್ಮಲಂ ದೇಹಂ ಹಸನ್ಮೋನಾಚ ನಿಷ್ಕಿತಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಯಮುಹಾಸ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಯಮುಹಾಸ್ಯ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ಮುನಿವರ್ಯನೆ ! ಆ ಯಮುಹಾಸ್ಯ ತೀರ್ಥವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದುದು ಹೇಗೆ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೇಳು. ಅತ್ಯಂತಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದೆ.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ ! ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಯಮನು ಹಿಂದೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಬಂದನು.

೪. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಅಗಸನು ಒಗೆದ ವಸ್ತ್ರವು ಹೇಗೆಯೋ ಹಾಗೆ ನಿರ್ಮಲನಾದನು.

೫. ಅವನು ನಿರ್ಮಲನಾದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು.

ಯಮ ಉವಾಚ:-

ಮತ್ಪುರಂ ಕಥಮಾಯಾಂತಿ ಮನುಜಾಃ ಪಾಪಬೃಂಹಿತಾಃ |
 ಸ್ತ್ರಾನೇನೈಕೇನ ರೇವಾಯಾಃ ಸ್ತ್ರಾಪ್ಯತೇ ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ || ೬ ||
 ಸಮರ್ಥಾ ಯೇನ ಪಶ್ಯಂತಿ ರೇವಾಂ ಪುಣ್ಯಜಲಾಂ ಶುಭಾಂ |
 ಜಾತ್ಯಂಧೈಸ್ತೇ ಸಮಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಮೃತ್ಯೇಃ ಪಂಗುಭಿರೇವ ವಾ || ೭ ||
 ಸಮರ್ಥಾ ಯೇ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ರೇವಾಂ ಪುಣ್ಯಜಲಾಂ ನದೀಂ |
 ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ರಾಜನ್ ಹಸಿತೋ ಲೋಕಶಾಸನಃ || ೮ ||
 ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಯಮಸ್ತತ್ರ ದೇವಂ ಸ್ವರ್ಗಂ ಜಗಾಮ ಹ |
 ಯಮಹಾಸೇಶ್ವರೇ ರಾಜನ್ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೯ ||
 ವಿಶೇಷಾಚ್ಚಾಶ್ವಿನೇ ಮಾಸಿ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ |
 ಉಪೋಷ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೦ ||
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವೀಪಂ ದೇವಸ್ಯ ಬೋಧಯೇತ್ |
 ಘೃತೇನ ಚೈವ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶೃಣು ತತ್ರಾಸ್ತಿ ಯತ್ಪಲಂ || ೧೧ ||
 ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾತಕೈಃ ಸರ್ವೈರಗಮ್ಯಾಗಮನೋದ್ಭವೈಃ |
 ಅಭಕ್ತ್ಯಭಕ್ತೃಣೋದ್ಭೂತೈರಪೇಯಾಪೇಯಚೈರಪಿ || ೧೨ ||

೬. “ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವು ಸಿಕ್ಕುವಾಗ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಮಾನವರು ನನ್ನ ವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ?”

೭. ಶಕ್ತರಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನೀರುಳ್ಳ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡದವರು ಜಾತ್ಯಂಧರು, ಮೃತರು, ಅಥವಾ ಕುಂಟರು ಇವರಿಗೆ ಸಮಾನರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೮. ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ಯಾರುತಾನೆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನೀರುಳ್ಳ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಲೋಕಶಾಸಕನಾದ ಯಮನು ನಕ್ಕನು.

೯-೧೦. ಯಮನು ಅಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಆ ಯಮಹಾಸೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನರನು ಜಿತಕ್ರೋಧನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಶ್ವಿನ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೧. ರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೨. ಅವನು ಅಗಮ್ಯಾಗಮನ, ಅಭಕ್ತ್ಯಭಕ್ತನ, ಅಪೇಯಪಾನ ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪಫಲದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಅನಾಹ್ಯವಾಹಿತೇ ಯತ್ಸ್ಯಾದದೋಹ್ಯಾದೋಹನೇ ಯಥಾ |
 ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ತಸ್ಯೈವಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನ್ಯನೇಕಧಾ || ೧೩ ||
 ಯಮಲೋಕಂ ನ ವೀಕ್ಷೇತ ಮನುಜಃ ಸ ಕದಾಚನ |
 ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮಿದಂ ಭೂಮೌ ನರೇಶ್ವರ || ೧೪ ||
 ದದತಾನುಕ್ಷಯಂ ಸರ್ವಂ ಯಮಹಾಸ್ಯೇ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಅಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ಚಿತಕ್ರೋಧೋ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ದ್ವಿಜಾನ್ || ೧೫ ||
 ಹಿರಣ್ಯಭೂಮಿದಾನೇನ ತಿಲದಾನೇನ ಭೂಯಸಾ |
 ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಪ್ರದಾನೇನ ತಿಲಧೇನುಪ್ರದಾನತಃ || ೧೬ ||
 ವಿಧಾನೋಕ್ತದ್ವಿಜಾಗ್ರಾಂ ಯೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಂತಿ ಭಕ್ತಿತಃ |
 ಹಯಂ ನಾ ಕುಂಜರಂ ನಾಥ ಧೂರ್ವಹೌ ಸೀರಸಂಯುತೌ || ೧೭ ||
 ಕನ್ಯಾಂ ವಸುಮತೀಂ ಗಾಂ ಚ ಮಹಿಷೀಂ ನಾ ಪಯಸ್ವಿನೀಂ |
 ದದತೇ ಯೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ನೋಪಸರ್ಪಂತಿ ತೇ ಯಮಂ || ೧೮ ||
 ಯಮೋಽಪಿ ಭವತಿ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರತಿಜನ್ಮ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ಯಮಸ್ಯ ನಾಹೋ ಮಹಿಷೋ ಮಹಿಷ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಮಾತರಃ || ೧೯ ||
 ತಾಸಾಂ ದಾನಪ್ರಭಾವೇಣ ಯಮಃ ಪ್ರೀತೋ ಭವೇದ್ಧೃವಂ |
 ನಾಸೌ ಯಮಮನವಾಪ್ನೋತಿ ಯದಿ ಪಾಪೈಃ ಸಮಾವೃತಃ || ೨೦ ||

೧೩. ಅನಾಹ್ಯವಾಹನ, ಅದೋಹ್ಯದೋಹನ ಇವುಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಪಾಪವು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೪. ಅವನು ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿಯೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತಿರಹಸ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥವಾಗಿರುವುದು.

೧೫-೧೬. ಈ ಯಮಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವವು. ಇಲ್ಲಿ ಅಮಾನಾಸ್ಯೆಯದಿನ ಕೋಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ, ಭೂಮಿ, ಎಳ್ಳು, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ತಿಲಧೇನು ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೭-೧೮. ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಎತ್ತುಗಳು, ಕನ್ಯೆ, ಭೂಮಿ, ಗೋವು, ಅಥವಾ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವ ಎಮ್ಮೆ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವನು ಯಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೯-೨೦. ಯಮನ ವಾಹನವು ಕೋಣವು. ಎಮ್ಮೆಗಳು ಅದರ ತಾಯಂದಿರು. ಅವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಮನು ನಿಶ್ಚಯ

ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದತ್ರ ಮಹಿಷೀದಾನಮುತ್ತಮಂ ।

ತಸ್ಯಾಃ ಶೃಂಗೇ ಜಲಂ ಕಾರ್ಯಂ ಧೂಮ್ರವಸ್ತ್ರಾಃ ಸುನೇಷ್ಟಿತಾ ॥ ೨೧ ॥

ಆಯಸಸ್ಯ ಖುರಾಃ ಕಾರ್ಯಾಸ್ತಾಮ್ರಪೃಷ್ಠಾಃ ಸುಭೂಷಿತಾಃ ।

ಲವಣಾಚಲಂ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮಾಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ ಗುಡಪರ್ವತಂ ॥ ೨೨ ॥

ಕಾರ್ಪಾಸಂ ಯಾಮ್ಯುಭಾಗೇತು ನವನೀತಂ ತು ನೈರ್ಯತೇ ।

ಪಶ್ಚಿಮೇ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಾನಿ ವಾಯವ್ಯೇ ತಂಡುಲಾಃ ಸ್ಪೃತಾಃ ॥ ೨೩ ॥

ಸೌಮ್ಯೇತು ಕಾಂಚನಂ ದದ್ಯಾದೀಶಾನೇ ಘೃತಮೇವ ಚ ।

ಪ್ರದದ್ಯಾದ್ಯನುರಾಜೋ ಮೇ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತ್ಯುದೀರಯನ್ ॥ ೨೪ ॥

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ದ್ವಿಜಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಯಮಲೋಕಂ ಮಹಾಭಯಂ ।

ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಘೋರಂ ಯಮಚುಲ್ಲೀ ಸುದಾರುಣಾ ॥ ೨೫ ॥

ರೌದ್ರಾ ಮೈತರಣೇ ಚೈವ ಕುಂಭೀಪಾಕೋ ಭಯಾವಹಾಃ ।

ಕಾಲಸೂತ್ರೋ ಮಹಾಭೀಮಸ್ತಥಾ ಯಮಲಪರ್ವತೌ ॥ ೨೬ ॥

ಕ್ರೃಕಚಂ ತೈಲಯಂತ್ರಂ ಚ ಶ್ವಾನೋ ಗೃಧ್ರಾಃ ಸುದಾರುಣಾಃ ।

ನಿರುಚ್ಛ್ವಾಸಾ ಮಹಾನಾದಾ ಭೈರವೋ ರೌರವಸ್ತಥಾ ॥ ೨೭ ॥

ಏತೇ ಘೋರಾ ಯಾಮ್ಯಲೋಕೇ ಶ್ರೂಯಂತೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ತೇ ಸೌಮ್ಯಾಸ್ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥ ೨೮ ॥

ವಾಗಿಯೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು. ಈ ದಾನಮಾಡುವವನು ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಯಮನನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧-೨೪. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆಯ ದಾನವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಆ ಎಮ್ಮೆಯ ಕೊಂಬನ್ನು ತೊಳೆದು ಬೂದುಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಬೇಕು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಗೊರಸನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಬೆನ್ನಿಗೆ ತಾಮ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಎಮ್ಮೆಯ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ, ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನೂ, ನೈರ್ಯತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನೂ, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು, ಯಮರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೫-೨೮. ಇಂತೆನಲು ಧರ್ಮನಂದನನು, “ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಯಮಚುಲ್ಲೀ, ಮೈತರಣಿ, ಕುಂಭೀಪಾತ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಯಮಲಪರ್ವತ, ಗರಗಸ, ತೈಲಯಂತ್ರ, ನಾಯಿಗಳು, ಅತಿಯಾಗಿ ಕೂಗುವ ಹದ್ದುಗಳು, ರೌರವ ಮೊದಲಾದ ನರಕಗಳು ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಸೌಮ್ಯವಾಗಲಿ. ಮುನಿಯೆ !

ದಾನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಯಮರಾಜಪ್ರಸಾದತಃ ।

ನರಕೇಹಂ ನ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ದ್ವಿಜ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ

॥ ೨೯ ॥

ಯಮಹಾಸ್ಯಸ್ಯ ಚಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ ।

ತೇಽಪಿ ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ

॥ ೩೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಯಮಹಾಸ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನು ದ್ವಿನವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಈ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ದಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಯಮರಾಜನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ನಾನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಕ್ಕೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲವು.

೩೦. ಯಮಹಾಸ್ಯದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುವ ನರರೂ ಪಾಪರಹಿತರಾಗಿ ಯಮಾಲಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವು” ಎಂದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಯಮಹಾಸ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ತೊಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಿಣವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ನಿಖ್ಯಾತಂ ಭಾರತೇ ಲೋಕೇ ಗಂಗಾಯಾಃ ಸಾಪನಾಶನಂ ॥ ೧ ॥
ದುರ್ಲಭಂ ಮನುಜೈಃ ಸಾರ್ಥ ರೇವಾತಟಸಮಾಶ್ರಿತಂ ।
ಸ್ರಾಣಿನಾಂ ಸಾಪನಾಶಾಯ ಊಷರಂ ಪುಷ್ಕರಂ ತಥಾ ॥ ೨ ॥
ತತ್ತು ತೀರ್ಥಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಮಿತ್ಯೇವಂ ಶೂಲಿನೋ ವಚಃ ।
ಜಾಹ್ನವೀ ಪಶುರೂಪೇಣ ತತ್ರ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಗತಾ ॥ ೩ ॥
ಅತಸ್ತದ್ವಿಶ್ರುತಂ ಲೋಕೇ ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಕಾರಯೇತ್ತತ್ರ ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೪ ॥
ರಜಸ್ತಮಸ್ತಥಾ ಕ್ರೋಧಂ ದಂಭಂ ಮಾತ್ಸರ್ಯಮೇವ ಚ ।
ಏತಾಂಸ್ತಜತಿ ಯಃ ಸಾರ್ಥ ತೇನಾಪ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಜಂ ಫಲಂ ॥ ೫ ॥
ಪಯಸಾ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಧೇವಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಚ ತ್ರ್ಯಹಂ ತಥಾ ।
ಪಯೋ ಗೋಸಂಭವಂ ಸದ್ಯಃ ಸವತ್ಸಾ ಜೀವಪುತ್ರೀಣೀ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ರಸಿಧ್ಧವೂ, ಗಂಗೆಯ ಸಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದುದೂ ಆದ ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಸ್ರಾಣಿಗಳ ಸಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಊಷರ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥಗಳಂತೆ ರೇವಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥವು ದುರ್ಲಭವಾದುದು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥವು ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಗಂಗೆಯು ಪಶುರೂಪದಿಂದ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಳು.

೪-೫. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಕಲ್ಪೋದೀ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿಧ್ಧವಾಯಿತು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು, ಕ್ರೋಧ, ದಂಭ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೬-೧೦. ಬದುಕಿರುವ ಕರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಗೋವಿನ ಹಾಲನ್ನು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೇನು ಬೆರಿಸಿ ಮೂರುದಿನ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಕೃತ್ವಾ ತತ್ತಾಮ್ರಜೇ ಪಾತ್ರೇ ಕ್ಷೌದ್ರೇಣ ಚೈವ ಯೋಜಿತೇ |

ಓಂ ನಮಃ ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೇತಿ ಸ್ನಾನಂ ದೇವಸ್ಯ ಕಾರಯೇತ್ || ೭ ||

ಸ ಯಾತಿ ತ್ರಿದಶಸ್ಥಾನಂ ನಾಕಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಸಮಾವೃತಃ |

ಯಸ್ತತ್ರ ವಿಧಿವತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾನಂ ಪ್ರೇತೇಷು ಯಚ್ಛತಿ || ೮ ||

ಶುಕ್ಲಾಂ ಗಾಂ ದಾಪಯೇತ್ತತ್ರ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಪಿತಾಮಹಾಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಶೌಚಸಂಪನ್ನೇ ಸ್ವದಾರನಿರತೇ ಸದಾ || ೯ ||

ಸನತ್ಸಾಂ ವಸ್ತ್ರಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಹಿರಣ್ಯೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಾಂ |

ಸತ್ಸಯುಕ್ತೋ ದದದ್ರಾಜ್ಞಶಾಂಭವಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನು ತ್ರಿನವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಈಶ್ವರನಿಗೆ ‘ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ’ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ
ದವನು ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ
ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನದ್ವೇಶಿಸಿ ಶುದ್ಧನೂ, ಸ್ವಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ,
ಸುವರ್ಣದಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಶುಕ್ಲಧೇನುವನ್ನು ‘ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹರು
ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಸಾತ್ವಿಕಭಾವದಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುವವನು ಶಿವಲೋಕ
ವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ತ್ವಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ರಾಜನ್ಮಂದಿತೀರ್ಥಂ ವ್ರಜೇಚ್ಛುಭಂ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಂಸಾಂ ನಂದಿನಾ ನಿರ್ಮಿತಂ ಪುರಾ ॥ ೧ ॥
ಪಾಪೌಘಹತಜಂತೂನಾಂ ಮೋಕ್ಷದಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ ।
ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ನಂದಿನಾಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೨ ॥
ಪಂಚೋಪಚಾರಪೂಜಯಾರ್ಚಯೇನ್ಮಂದಿಕೇಶ್ವರಂ ।
ರತ್ನಾನಿ ಚೈವ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ಯೋ ದದ್ವಾದ್ಧರ್ಮನಂದನ ॥ ೩ ॥
ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರ ವಾಸಃ ಪಿನಾಕನಃ ।
ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತೋಽಪ್ಸರೋಭಿಃ ಸಹ ಮೋದತೇ ॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಚತುರ್ನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೊರೆಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥವಾದ ತರುವಾಯ ಮಾನವರ ಸಕಲವಾವಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಹಿಂದೆ ನಂದಿಯು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದೂ ಆದ ನಂದಿತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಮಾನವಮುಖಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೂಡುವುದೂ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವುದೂ ಆದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನನ್ನು ಪಂಚೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು ಈಶ್ವರನ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತರಳುವನು. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೌಖ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಅವ್ಯಯರೊಡನೆ ಆನಂದವಡುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ವ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
ತೊಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಧ ಸಂಚನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನರನಾರಾಯಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಬದರ್ಯಾಶ್ರಮಮುತ್ತಮಂ ।

ಸರ್ವತೀರ್ಥವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ಶಂಭುನಾ ಪುರಾ ॥ ೧ ॥

ಯಶ್ಚೈಷ ಭಾರತಸ್ಯಾರ್ಥೇ ತತ್ರ ಸಿದ್ಧಃ ಕಿರೀಟಭೃತ್ ।

ಭ್ರಾತಾ ತೇ ಘಾಲುನೋ ನಾನು ವಿಧೈನಂ ನರದೈವತಂ ॥ ೨ ॥

ನರನಾರಾಯಣಾ ದ್ವಾ ತಾನಾಗತೌ ನರ್ಮದಾತಟೀ ।

ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯೈವ ಯೋ ರಾಜನ್ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ವೈ ಜನಾರ್ದನೇ ॥ ೩ ॥

ಸಮಂ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವೇಷು ಸ್ಥಾವರೇಷು ಚರೇಷು ಚ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಶ್ವಪಚಂ ಚೈವ ತತ್ರ ಸ್ತ್ರೀತೋ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೪ ॥

ಐಕಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಶ್ಯ ಕೌಂತೇಯ ಮಯಿ ಚಾತ್ಮನಿ ನಾಂತರಂ ।

ನರನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ಹಿ ಕೃತಂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಂ ॥ ೫ ॥

ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಶಂಕರಸ್ತತ್ರ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಣಾತ್ ।

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ಥಾಪಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಾನುಮುಕ್ತಿದಂ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನರನಾರಾಯಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ರಾಜೇಂದ್ರ! ಬಳಿಕ ಹಿಂದೆ ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬದರ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಭಾರತಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಅಲ್ಲಿ ನರದೈವತೆಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಅರಿಯುವನಾಗು.

೩. ನರನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಈ ನರ್ಮದಾತಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು.

೪. ಸಕಲಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂತ್ಯಜ ರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು.

೫-೬. ನಾನು ನೀನು ಅಭಿನ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿ. ನರನಾರಾಯಣರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿರುವರು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆ ಲಿಂಗವು ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಶುಚಿಭೂತಾ ಹೈಕರಾತ್ರೋಪನಾಸಕೃತ್	
ರಜಸ್ತಮಸ್ತಥಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸಾತ್ವಿಕಂ ಭಾವನಾಶ್ರಯೇತ್	೭
ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಧುನಾಸಾಷ್ಟಮಾದಿನೇ	
ಅಥವಾ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾನುಭೌ ಪಕ್ಷೌ ಚ ಕಾರಯೇತ್	೮
ಆಶ್ವಿನಸ್ಯ ವಿಶೇಷೇಣ ಕಥಿತಂ ತವ ಪಾಂಡವ	
ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕ್ಷೀರೇಣ ಮಧುನಾ ಸಹ	೯
ದಧ್ನಾ ಶರ್ಕರಯಾ ಯುಕ್ತಂ ಘೃತೇನ ಸಮಲಂಕೃತಂ	
ಪಂಚಾಮೃತಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ವೃಷಭಧ್ವಜಂ	೧೦
ಸ್ನಾಪ್ಯಮಾನಂ ಶಿವಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಯೋ ವಿಮತ್ಸರಃ	
ತಸ್ಯ ನಾಸಃ ಶಿವೋನಾಂತೇ ಶಕ್ರಲೋಕೇ ನ ಸಂಶಯಃ	೧೧
ಶಾಶ್ವೇನಾಪಿ ನಮಸ್ಕಾರಃ ಪ್ರಯುಕ್ತಃ ಶೂಲಪಾಣಿನೇ	
ಸಂಸಾರಮೂಲಬದ್ಧಾನಾಮುದ್ವೇಷ್ಯನಕರೋ ಹಿ ಯಃ	೧೨
ತೇನಾಧೀತಂ ಶ್ರುತಂ ತೇನ ತೇನ ಸರ್ವಮನುಷ್ಠಿತಂ	
ಯೇನೋನ್ನಮಃ ಶಿವಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಾಸಃ ಸ್ಥಿರೀಕೃತಃ	೧೩
ಯಃ ಪುನಃ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಏಕಭಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ	
ತಸ್ಯಾಪಿ ಯತ್ಪಲಂ ಪಾರ್ಥ ವಕ್ಷ್ಯೇ ತಲ್ಲೇಶತಸ್ತವ	೧೪

೭. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಉಪನಾಸಮಾಡುವವನು ರಜಸ್ತಮೋಭಾವಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನು.

೮-೧೦. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ಅಷ್ಟಮಿ ಅಥವಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಶ್ವಿನಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕ್ಷೀರ, ಮಧು, ದಧಿ, ಸಕ್ಕರೆ, ಘೃತ ಇವುಗಳಿಂದ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರಯ್ಯ ಎಲ್ಲದೆ ನೋಡುವವನು ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಬಳಿ ನಾಸಮಾಡುವನು.

೧೨. ಶಿವನಿಗೆ ಶಾರ್ದುದಿಂದಲಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದವನು ಸಂಸಾರಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೩. “ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಅಧ್ಯಯನ, ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೧೪-೧೫. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತ ಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡುವವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನ

ಪೀಡಿತೋ ವೃದ್ಧಭಾವೇನ ತವ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವದಾನ್ಮುಹಂ ।
 ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಭಿತ್ವಾ ಭಾಸ್ಕರಮಂಡಲಂ ॥ ೧೫ ॥
 ಸಂಸಾರೇ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಾನಾಂ ನಿಲಯಾಸ್ತೇ ಭವಂತಿ ಚ ।
 ಆಶ್ಚರ್ಯಂ ಜ್ಞಾತಿನರ್ಗಾಣಾಂ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ನಿಲಯಾಸ್ತು ತೇ ॥ ೧೬ ॥
 ಸಂಪನ್ನಾಃ ಸರ್ವ ಕಾಮೈಸ್ತೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪೃಥಿವೀಪತೇ ।
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ರೈವ ಯಃ ಕುರ್ಯಾನ್ನರ್ಮದೋದಕಮಿಶ್ರಿತಂ ॥ ೧೭ ॥
 ಯೋಗೈಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ ರಾಜನ್ಯಲೀನೈರ್ವೇದಸಾರಗೈಃ ।
 ಸುರೂಪೈಶ್ಚ ಸುಶೀಲೈಶ್ಚ ಸ್ವದಾರನಿರತೈಃ ಶುಭೈಃ ॥ ೧೮ ॥
 ಆರ್ಯದೇಶಪ್ರಸೂತೈಶ್ಚ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಮಣೈಶ್ಚೈವ ಸುರೂಪಿಭಿಃ ।
 ಕಾರಯೇತ್ಪಿಂಡದಾನಂ ವೈ ಭಾಸ್ಕರೇ ಕುತಪಸ್ವಿ ತೇ ॥ ೧೯ ॥
 ಪಿತೃಣಾಂ ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಯದೀಚ್ಛೇದ್ವರ್ಮನಂದನ ।
 ವರ್ಜಯೇತ್ತಾನ್ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಕಾಣಾನ್ ದುಷ್ಟಾಂಶ್ಚ ದಾಂಭಿಕಾನ್ ॥
 ಪುರುಷಾನ್ ಕ್ರೂರಪಂಡಾಂಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ನಿಂದಕಾನ್ ।
 ಏತಾಂಶ್ಚ ವರ್ಜಯೇದ್ವಿಸ್ತಾನ್ಯದೀಚ್ಛೇಚ್ಛೇಯ ಆತ್ಮನಃ ॥ ೨೦ ॥
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಯೋಗ್ಯಂ ವಿಪ್ರಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ।
 ನರಕಾನೋಚಯೇತ್ಪ್ರೇತಾನ್ಕುಂಭೀಪಾಕಪುರೋಗಮಾನ್ ॥ ೨೧ ॥

ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆಮೆಚ್ಚಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಅವರು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

೧೬-೨೦. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯರೂ, ಬಂಧು ಸಮೂಹಕ್ಕೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯರೂ, ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಆಗುವರು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ದೊರಕಿಸ ಬಯಸುವವರು ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರೂ, ಕುಲೀನರೂ, ವೇದವಾರಂಗತರೂ, ಸುಂದರರೂ, ಸುಶೀಲರೂ, ಸ್ವಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಕ್ತರೂ, ಆರ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೂ, ಸಾಧುಗಳೂ, ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕುತಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ನರ್ತನದಾದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಪಿಂಡ ವ್ರದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಆತ್ಮಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕುರುಡರೂ, ದುಷ್ಟರೂ, ದಾಂಭಿಕರೂ, ಕ್ರೂರರೂ, ನಪುಂಸಕರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರನ್ನೇ ನಿಂದಿಸುವವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೨೧. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸ ಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕುಂಭೀವಾಕ ಮೊದಲಾದ ನರಕಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸ ಬೇಕು.

ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪಿತೃಣಾಂ ನೃಪನಂದನ |
 ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಕಾಂಚನಂ ದದ್ಯಾತ್ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಪಿತಾಮಹಃ || ೨೩ ||
 ಅನ್ನಂ ಚ ದಾಪಯೇತ್ಪತ್ರ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಸ್ತ್ರಂ ಚ ಭಾರತ |
 ಗಾಂ ವೃಷಂ ಮೇದಿನೀಂ ದದ್ಯಾಚ್ಛತ್ರಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ಸೃಪೋತ್ತಮ || ೨೪ ||
 ಸ ಪುನಾನ್ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನೋತಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ |
 ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛಿಖಿನಾ ಸಲಿಲೇನ ವಾ || ೨೫ ||
 ಅನಾಶಕೇನ ವಾ ಭೂಯಃ ಸ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛಿವಮಂದಿರಂ |
 ನರನಾರಾಯಣೇತೀರೇ ದೇವದ್ರೋಣ್ಯಾಂ ಚ ಯೋ ನೃಪ || ೨೬ ||
 ಸ ವಸೇದೀಶ್ವರಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ಧಶ |
 ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಾಚ್ಛ್ವೇತಃ ಸೋಽಪಿ ರಾಜಾ ಭವತಿ ವೀರ್ಯವಾನ್ || ೨೭ ||
 ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಜಾಪಾಲನತತ್ಪರಃ |
 ತತಃ ಸ್ಮರತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಪುನರೇವಾಗಮಿಷ್ಯತಿ || ೨೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅನಂತಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ನರನಾರಾಯಣೇತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಪಂಚನವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩. ರಾಜಪುತ್ರ! ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದು. ‘ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೪-೨೬. ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ವಸ್ತ್ರ, ಗೋವು, ಎತ್ತು, ಭೂಮಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕೊಡೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವನೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುವನು. ನರನಾರಾಯಣೇನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವದ್ರೋಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿ, ನೀರು, ಅಥವಾ ಉಪವಾಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಶಿವಮಂದಿರವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೨೭-೨೮. ಅಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಮುಂದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಕಾಲದವರೆಗೆ ವಾಸಿಸಿ ಮರಳಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ವೀರ್ಯವಂತನೂ, ಸಮಸ್ತೈಶ್ವರ್ಯಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಪ್ರಜಾಪಾಲನದಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಬಳಿಕ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮರಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ನರನಾರಾಯಣೇತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ತೊಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧಃ ಸ್ವರ್ಣವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಟೀಶ್ವರ ತೀರ್ಥಮಾರ್ಗಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟೀಶ್ವರಂ ಪರಂ ।

ಋಷಿಕೋಟಿಃ ಸಮಾಯಾತಾ ಯತ್ರ ನೈ ಕುರುನಂದನ ॥ ೧ ॥

ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಸ್ಯೈವ ಕ್ಷೇಮಾರ್ಥಂ ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ ।

ಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜೈಃ ಸರ್ವೈರ್ವೇದಮಂಗಲಪಾಠಕೈಃ ॥ ೨ ॥

ಸಾಧಿತಃ ಶಂಕರಸ್ತತ್ರ ಕಾರಣಂ ಬಂಧನಾಶನಂ ।

ಸಂಸಾರಚ್ಛೇದಕರಣಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಮಾರ್ತಿನಾಶನಂ ॥ ೩ ॥

ಕೋಟೀಶ್ವರಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ನೃಪನಂದನ ।

ಸ್ನಾಪಯೇತ್ತಂ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಂ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥ ೪ ॥

ಪಿತೃಣಾಂ ತರ್ಪಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಿಂಹದಾನಂ ಯಥಾವಿಧಿ ।

ಶ್ರಾವಣಸ್ಯ ವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾರ್ಗಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೊರೆಯೆ! ಬಳಿಕ ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಟಿಮಂದಿ ಮುನಿಗಳು ಬಂದರು. ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವರಿಸುವ ಆ ದ್ವಿಜ ರೆಲ್ಲರೂ ಆಲೋಚಿಸಿ ಬಂಧವನ್ನು ವರಿಹರಿಸುವವನೂ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರು.

೪-೫. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಟೀಶ್ವರನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯದಿನ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯದಿನ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನೂ, ಸಿಂಹಪ್ರದಾನವನ್ನೂ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಮುನಿ

ಪಿತೃಣಾನ್ಮುಕ್ತಯಾ ತೃಪ್ತಿಯರ್ವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ।

ಪಿತೃಣಾಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ರೇವಾತಟಿಸಮಾಶ್ರಿತಂ ।

ಮೋಕ್ಷದಂ ಸರ್ವಜಂತೂನಾಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ಮುನಿಸತ್ತಮೈಃ

॥ ೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಷಣ್ಣ ವತಿತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವರ್ಯರು ರೇವಾತಟದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತಿಗುಹ್ಯವೂ, ಸಕಲ ಜಂತುಗಳಿಗೆ
ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವುದೂ ಆದ ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ತೊಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸವ್ರನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ದುರ್ಲಭಂ ಮನುಜೈಃ ಪುಣ್ಯಮಂತರಿಕ್ಷೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಸ್ಮಾದ್ವೈ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಂ ತದಂತರಿಕ್ಷೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ।

ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಪ್ರಜ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಂ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಬಾಹೋ ಧರ್ಮವಾನ್ ಸಾಧುವತ್ಸಲ ।

ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತಃ ಪಾರ್ಥ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಕೃತಾದರಃ

॥ ೩ ॥

ದುರ್ಲಭಂ ಸರ್ವಜಂತೂನಾಂ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಂ ಸರೇಶ್ವರ ।

ಪೀಡಿತೋ ವೃದ್ಧಭಾನೇನ ಅಕಲೋಽಹಂ ನೃಪಾತ್ಮಜ

॥ ೪ ॥

ವಿಸಂಜ್ಞೋ ಗತವಿತ್ತಸ್ತು ಸಂಜಾತಃ ಸ್ಮೃತಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಾಖ್ಯಾತಂ ಕಸ್ಯಚಿನ್ಮಯಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಮಾನವರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವೂ ಆಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತರವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾಕರ್ಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾಬಾಹುವೂ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ, ಸಾಧುಪ್ರಿಯನೂ, ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತನೂ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು.

೪. ಸಕಲ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ.

೫. ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನೂ, ವಿತ್ತರಹಿತನೂ, ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿರುವ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಈ ಗುಹ್ಯತಮವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಕಲಿಸ್ತತ್ತ್ವೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ನವಿಶೇದ್ವ್ಯಾಸಸಂಶ್ರಯಾತ್ |
 ಅಂತರಿಕ್ಷೇತು ಸಂಜಾತಂ ರೇನಾಯಾಶ್ವೇಷ್ಟಿತೇನ ತು || ೬ ||
 ವಿರಿಂಚಿನ್ಮೈವ ಶಕ್ನೋತಿ ರೇನಾಯಾ ಗುಣಕೀರ್ತನಂ |
 ಕಥಂ ಜ್ಞಾಸ್ಯಾನ್ಯಹಂ ತಾತ ರೇನಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ಪಮಂ || ೭ ||
 ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಲವನಾತ್ರಂ ಬ್ರವೀನ್ಯತಃ |
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಯತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇದ್ಯ ಕಲೌ ಯುಗೇ || ೮ ||
 ವಿಹಂಗೋ ಗಚ್ಛತೇ ನೈನ ಭಿತ್ವಾ ಶೂಲಂ ಸುದಾರುಣಂ |
 ತಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಸೇನ ಕಥಯಾಮಿ ನೃಪಾತ್ಮಜ || ೯ ||
 ಆಸೀತ್ಪೂರ್ವಂ ಮಹೀಪಾಲ ಮುನಿರ್ಮಾನ್ಯಃ ಪರಾಶರಃ |
 ತೇನಾತ್ಮ್ಯಗ್ರಂ ತನಶ್ಚೀರ್ಣಂ ಗಂಗಾಂಭಸಿ ಮಹಾಫಲಂ || ೧೦ ||
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಸಂತಪ್ತೌ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಜಾಹ್ನುವೀತಲೇ |
 ಪೂರ್ಣೇ ದ್ವಾದಶಮೇ ವರ್ಷೇ ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೋ ಜಲಮುಧ್ಯತಃ || ೧೧ ||
 ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥೇ ಸಂಚರೇದ್ಗ್ರಾಮಂ ನಾಮೋ ಯತ್ರೈವ ತಿಷ್ಠತಿ |
 ತತ್ರ ತೇನ ಪರಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬಾಲಾ ಚೈವ ಮನೋಹರಾ || ೧೨ ||
 ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ ಚ ಕಾಮಾರ್ತ ಉನಾಚ ಮಧುರಂ ತದಾ |
 ಮಾಂ ನಯಸ್ವ ಪರಂ ಪಾರಂ ಕಾಸಿ ತ್ವಂ ಮೃಗಲೋಚನೇ || ೧೩ ||

೬. ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನು ನೆಲಸಿರುವುದರಿಂದ ಕಲಿಯು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ರೇನೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು.

೭. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಗೆತಾನೆ ತಿಳಿಯುವೆನು ?

೮. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥವನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯು ಕಾಣುವುದು

೯. ಯಾವ ಪಕ್ಷಿಯೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ದಾರುಣನಾದ ಶೂಲವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಸರೇಂದ್ರ ! ಅದರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೦. ಮಹಾರಾಜ ! ಹಿಂದೆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಪರಾಶರನೆಂಬ ಮುನಿವರ್ಯನಿದ್ದನು. ಅವನು ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ ಅತಿಕಠಿನವಾದ ತನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೧. ಅವನು ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣಯಾಮಗೈಯುತ್ತ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೧೨. ಅವನು ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಒಂದು ದೋಣಿಯನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಸುಂದರಿಯಾದ ಬಾಲೆಯನ್ನೂ ಕಂಡನು.

೧೩-೧೫. ಕಾಮಸೀದಿತನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಯನ್ನು

ನಾನಾರೂಢೇ ನದೀತೀರೇ ಮನು ಚಿತ್ತಪ್ರಮಾಥಿನಿ ।

ಏವಮುಕ್ತಾ ತು ಸಾ ತೇನ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಋಷಿಪುಂಗವಂ ॥ ೧೪ ॥

ಕಥಯಾಮಾಸ ಚಾತ್ಮಾನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಕಾಮಮೋಹಿತಂ ।

ಕೈವರ್ತಾನಾಂ ಗೃಹೇ ದಾಸೀ ಕನ್ಯಾಹಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ॥ ೧೫ ॥

ನಾನಾಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಾಯ ಆದಿಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಾಮಿನಾ ವಿಭೋ ।

ಮಯಾ ವಿಜ್ಞಾಪಿತಂ ವೃತ್ತಮಶೇಷಂ ಜ್ಞಾತುಮರ್ಹಸಿ ॥ ೧೬ ॥

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತಯಾ ಸೋಽಥ ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾಬ್ರವೀದಿದಂ ॥ ೧೭ ॥

ಪರಾಶರ ಉವಾಚ :-

ಅಹಂ ಜ್ಞಾನಬಲಾದ್ಭದ್ರೇ ತವ ಜಾನಾಮಿ ಸಂಭವಂ ।

ಕೈವರ್ತಪುತ್ರಿಕಾ ನತ್ಸಂ ರಾಜಕನ್ಯಾಸಿ ಸುಂದರಿ ॥ ೧೮ ॥

ಕನ್ಯೋವಾಚ :-

ಕಃ ಪಿತಾ ಕಥ್ಯತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಸ್ಯಾನಾಹ್ಯದರೋದ್ಭವಾ ।

ಕಸ್ಮಿನ್ಸಂಶೇ ಪ್ರಸೂತಾಹಂ ಕೈವರ್ತತನಯಾ ಕಥಂ ॥ ೧೯ ॥

ಹತ್ತಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸುವ ಎಲೆ ಮೃಗಾಕ್ಷಿಯೆ ! ನೀನಾರು ? ನನ್ನನ್ನು ನದಿಯಿಂದ ದಾಟಿಸು ” ಎಂದು ಇಂಪಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದನು. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಆತನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಅವನು ಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು. “ ದ್ವಿಜವರ್ಯ ! ಕನ್ಯೆಯಾದ ನಾನು ಬೆತ್ತರ ಮನೆಯ ದಾಸಿಯು.

೧೬. ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ನನಗೆ ಈ ನಾವೆಯನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರು ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಬಿನ್ನೈಸಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ತಿಳಿಯಲರ್ಹನಾಗಿರುವೆ.

೧೭. ಅವಳು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಮುನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ಹೀಗೆಂದನು.

೧೮. ಪರಾಶರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಸುಂದರಿ ! ನಾನು ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತೆನು. ನೀನು ಬೆತ್ತನ ಮಗಳಲ್ಲ. ರಾಜಕನ್ಯೆಯಾಗಿರುವೆ.

೧೯. ಕನ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ —ಮುನಿಯೆ ! ನನ್ನ ತಂದೆ ಯಾರು ? ತಾಯಿ ಯಾರು ? ಯಾವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವೆನು ? ಬೆತ್ತನ ಮಗಳು ಹೇಗಾದೆನು ? ಹೇಳು.

ಪರಾಶರ ಉವಾಚ:-

ಕಥಯಾಮಿ ಸಮಸ್ತಂ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಪೃಷ್ಠಮಶೇಷತಃ |
 ವಸುರ್ನಾನೇತಿ ಭೂಪಾಲಃ ಸೋಮವಂಶನಿಭೂಷಣಃ || ೨೦ ||
 ಜಂಬುದ್ವೀಪಾಧಿಪೋ ಭದ್ರೇ ಶತ್ರುಣಾಂ ಭಯವರ್ಧನಃ |
 ಶತಾನಿ ಸಪ್ತ ಭಾರ್ಯಾಣಾಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಚ ದಶೈವ ತು || ೨೧ ||
 ಧರ್ಮೇಣ ಪಾಲಯೇಲ್ಲೋಕಾನೀಶವತ್ಸೂಜ್ಞತೇ ಸದಾ |
 ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಸ್ತಸ್ಯಾನಿಧೇಯಾಶ್ಚ ಕ್ಷೀರದ್ವೀಪನಿವಾಸಿನಃ || ೨೨ ||
 ತೇಷಾಮುತ್ಸಾದನಾರ್ಥಾಯ ಯಯಾವುಲ್ಲಂಘ್ಯ ಸಾಗರಂ |
 ಸಂಯುಕ್ತಃ ಪುತ್ರಭೃತ್ಯೈಶ್ಚ ಪೌರುಷೇ ಮಹತಿ ಸ್ಥಿತೈಃ || ೨೩ ||
 ಸಮರಂ ತೈಃ ಸಮಾರಬ್ಧಂ ಮ್ಲೇಚ್ಛೈಶ್ಚ ವಸುನಾ ಸಹ |
 ಜಿತಾ ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಃ ಸಮಸ್ತಾಸ್ತೇ ವಸುನಾ ಮೃಗಲೋಚನೇ || ೨೪ ||
 ಕರದಾಸ್ತೇ ಕೃತಾಸ್ತೇನ ಸಪುತ್ರಬಲವಾಹನಾಃ |
 ಪ್ರಧಾನಾ ತಸ್ಯ ಸಾ ರಾಜ್ಞೇ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಮೃಗೇಕ್ಷಣೇ || ೨೫ ||
 ಪ್ರವಾಸಸ್ಥೇ ಮಹೀಪಾಲೇ ಸಂಜಾತಾ ಸಾ ರಜಸ್ವಲಾ |
 ನಾರೀಣಾಂ ತು ಸದಾಕಾಲಂ ಮನ್ಮಥೋ ಹ್ಯಧಿಕೋ ಭವೇತ್ || ೨೬ ||

೨೦-೨೨. ಪರಾಶರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಎಲೈ ಕನ್ಯೆಯೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದು ನ್ನೇಲ್ಲ ಹೇಳುವೆನು. ಚಂದ್ರವಂಶಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂತನೂ, ಜಂಬುದ್ವೀಪದರಸನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಜನಕನೂ ಆದ ವಸುವೆಂಬ ರಾಜನು ಏಳನೂರು ಮಂದಿ ವತ್ತಿಯರು, ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಪುತ್ರರೊಡನೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಈಶ್ವರನಂತೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ಷೀರದ್ವೀಪವಾಸಿಗಳಾದ ಮ್ಲೇಚ್ಛರು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಅವಿಧೇಯರಾಗಿದ್ದರು.

೨೩. ಆ ವಸುಭೂಪತಿಯು ಅತಿ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಪುತ್ರಭೃತರೊಡನೆ ಆ ಮ್ಲೇಚ್ಛರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದನು.

೨೪. ಆ ತರುವಾಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಸುರಾಜನು ಆ ಮ್ಲೇಚ್ಛರೊಡನೆ ಜಯಿಸಿದನು.

೨೫-೨೬. ಅವರೊಲ್ಲರೂ ಪುತ್ರ, ಸೈನ್ಯ ವಾಹನಗಳೊಡನೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಅತ್ತ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿರಲು ಇತ್ತ ಅವನ ಪ್ರಧಾನ ರಾಣಿಯಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ರಜಸ್ವಲಿಯಾದಳು. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಮವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೆ!

ವಿಶೇಷೇಣ ಋತೋಃ ಕಾಲೇ ಭಿದ್ಯಂತೇ ಕಾಮಸಾಯಕೈಃ ।

ಮನ್ಮಥೇನ ತು ಸಂತಪ್ತಾಃ ಚಿಂತಯತ್ಸಾ ಶುಭೇಕ್ಷಣಾ ॥ ೨೭ ॥

ದೂತಂ ವೈ ಪ್ರೇಷಯಾಮ್ಯದ್ಯ ವಸುರಾಜ್ಞಃ ಸಮಾಪತಃ ।

ಅಹೂತಃ ಸತ್ವರಂ ದೂತ ಗಚ್ಛತ್ವಂ ಸೃಪಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೨೮ ॥

ದೂತ ಉವಾಚ :-

ಪರತೀರಂ ಗತೋ ದೇವಿ ವಸುರಾಜಾಃ ಶಿಶಾಸನಃ ।

ತತ್ರ ಗಂತುಮಶಕ್ಯೇತ ಜಲಯಾನೈರ್ವಿನಾ ಶುಭೇ ॥ ೨೯ ॥

ತಾನಿ ಯಾನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಗೃಹೀತಾನಿ ಪರೇ ತಟೇ ।

ದೂತವಾಕ್ಯೇನ ಸಾ ರಾಜ್ಞೀ ವಿಷಣ್ಣಾ ಕಾಮಪೀಡಿತಾ ॥ ೩೦ ॥

ತತ್ಪ್ರಖೀ ತಾನುನಾಚಾಂಥ ಕಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಪರಿತಪ್ಯಸೇ ।

ಸ್ವಲೇಖಃ ಪ್ರೇಷ್ಯತಾಂ ದೇವಿ ಶುಕಹಸ್ತೇ ಯಥಾರ್ಥತಃ ॥ ೩೧ ॥

ಸಮುದ್ರಂ ಲಂಘಯಿತ್ವಾ ತು ಶಕುಂತಾ ಯಾಂತಿ ಸುಂದರಿ ।

ಸಖೀವಾಕ್ಯೇನ ಸಾ ರಾಜ್ಞೀ ಸ್ವಸ್ಥಾ ಜಾತಾ ನರಾಧಿಪ ॥ ೩೨ ॥

ವ್ಯಾಹೃತೋ ಲೇಖಕಸ್ತತ್ರ ಲಿಖ ಲೇಖಂ ನುಮಾಜ್ಞಯಾ ।

ತ್ವದ್ದೀನಾ ಸತ್ಯಭಾಮಾಽದ್ಯ ವಸೋ ರಾಜನ್ಸಜೀವತಿ ॥ ೩೩ ॥

೨೭-೨೮. ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಮನ್ಮಥಪೀಡಿತಳಾದ ಆ ರಾಣಿಯು, ಈಗ ವಸುರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವೆನು ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ ದೂತನನ್ನು ಕರೆದು ನೀನು ರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು.

೨೯. ದೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — “ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ವಸುರಾಜನು ಇನ್ನೊಂದು ದಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವನು. ಹಡಗುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

೩೦. ವಾಹನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೊರೆಯು ಬೇರೆ ದಡಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನು.” ದೂತನಿಂತನಲು ಕಾಮಪೀಡಿತಳಾದ ಆ ರಾಣಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡಳು.

೩೧. ಆಗಲಾ ರಾಣಿಯ ಸದಿಯು ಹೀಗಿರಬೇಕು. “ರಾಣಿ! ನೀನೇಕೆ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ? ನೀನು ಪ್ರೇಮನತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಗಿಣಿಯಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸು.

೩೨. ವಕ್ಷಿಗಳು ನಾಗರವನ್ನೂ ದಾಟಿ ಹೋಗುವುವು” ಆ ರಾಣಿಯು ಸಖಿಯ ಈ ಮಾತಿಂದ ಸುಖಗೊಂಡಳು.

೩೩-೩೪. ಅವಳು ಲೇಖಕನನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ, “ವಸುರಾಜ! ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಈಗ ಋತುಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಅವಳು ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ”

ಋತುಕಾಲೋಽದ್ಯ ಸಂಜಾತೋ ಲಿಖ ಲೇಖಂ ತು ಲೇಖಕಃ ।

ಲಿಖಿತೇ ಭೂರ್ಜಪತ್ರೇ ತು ಲೇಖೇ ನೈ ಲೇಖಕೇನ ತು ॥ ೩೪ ॥

ಶುಕಃ ಪಂಜರಮಧ್ಯಸ್ಥ ಅನೀತೋಽದ್ಭಾವ ಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೩೫ ॥

ಸತ್ಯಭಾಮೋನಾಚಃ :-

ನೀತ್ವಾ ಲೇಖಂ ಗಚ್ಛ ಶೀಘ್ರಂ ವಸುರಾಜ್ಞಃ ಸಮಾಪತಃ ।

ಶಕುನಿಃ ಪ್ರಣತೋ ಭೂತ್ವಾ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಲೇಖಮುತ್ತಮಂ ॥ ೩೬ ॥

ಉತ್ಪತ್ಯ ಸಹಸಾ ರಾಜನ್ ಜಗಾಮಾಕಾಶಮಂಡಲಂ ।

ತತಃ ಪಕ್ಷೀ ಗತಃ ಶೀಘ್ರಂ ವಸುರಾಜಸಮಾಪತಃ ॥ ೩೭ ॥

ಕ್ಷಿಪ್ತೇ ಲೇಖೇ ಶುಕೇನೈವ ಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಸರ್ಜಿತೇ ।

ವಸುರಾಜ್ಞಾ ತತೋ ಲೇಖೋ ಗೃಹ್ಯ ಹಸ್ತೇನಧಾರಿತಃ ॥ ೩೮ ॥

ಲೇಖಾರ್ಥಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತು ಗೃಹ್ಯ ವೀರ್ಯಂ ನರೇಶ್ವರಃ ।

ಅನೋಘಂ ಪುಟಿಕಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಲೇಖೇನ ವಿಮಿಶ್ರಿತಂ ॥ ೩೯ ॥

ಶುಕಸ್ಯ ಸೋಽರ್ಪಯಾಮಾಸ ಗಚ್ಛ ರಾಜ್ಞೇ ಸಮಾಪತಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ವಸುರಾಜಾನಂ ಬೀಜಂ ಗೃಹ್ಯೋತ್ಪಸಾತ ಹ ॥ ೪೦ ॥

ಸಮುದ್ರೋಪರಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಶುಕಃ ಶೈನೇನ ವೀಕ್ಷಿತಃ ।

ಸಾನಿಷಂ ತಂ ಶುಕಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶೈನಸ್ತಮಭ್ಯಧಾವತ ॥ ೪೧ ॥

ಎಂದು ಬರೆ ಎಂದಳು. ಅದರಂತೆ ಲೇಖಕನು ಭುಜಪತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸೇವಕರು ಪಂಜರದಲ್ಲಿರುವ ಗಿಣಿಯನ್ನು ತಂದರು.

೩೬-೩೭. ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ —“ಗಿಳಿಯೆ! ನೀನು ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ವಸುರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು.” ಪಕ್ಷಿಯು ರಾಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ವಸುರಾಜನ ಸಮಾಪವನ್ನು ನೇರಿತು.

೩೮-೪೧. ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರೇಮಲೇಖವನ್ನು ಶುಕನು ರಾಜನಹತ್ತಿರ ಎಸೆಯಲು ಅವನು ಅದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೆದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಅಮೋಘವಾದ ಪುಟವನ್ನಾಗಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ರಾಣಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಂದು ಗಿಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಗಿಣಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ನಂದಿಸಿ ವೀರ್ಯಸಹಿತವಾದ ಆ ಪ್ರತಿಲೇಖವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಬರುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ಗಿಡಗವು ಅದನ್ನು ನೋಡಿತು. ಅದ ಮಾಂಸವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಿಳಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕುಲ

ಹತಶ್ಚಂಚುಪ್ರಹಾರೇಣ ಶುಕಃ ಶೈಲೇನ ಭಾರತ |

ಮೂರ್ಛಯಾ ತಸ್ಯ ತದ್ವೀಜಂ ಪತಿತಂ ಸಾಗರಾಂಭಸಿ || ೪೨ ||

ಮತ್ಸೈನ ಗಿಲಿತಂ ತಚ್ಚ ಬೀಜಂ ವಸು ಮಹೀಪತೇಃ |

ಕನ್ಯಾ ಮತ್ಸ್ಯೋದರೇ ಜಾತಾ ತೇನ ಬೀಜೇನ ಸುಂದರಿ || ೪೩ ||

ಪ್ರಾಪ್ತೋಸೌ ಲುಬ್ಧಕೈರ್ಮತ್ಸ್ಯ ಆನೀತಃ ಸ್ವಗೃಹಂ ತತಃ |

ಯಾನದ್ವಿದಾರಿತೋ ಮತ್ಸ್ಯಸ್ತಾನದ್ಧೃಷ್ಟಾ ತ್ವಮುತ್ತಮೇ || ೪೪ ||

ಶಶಿಮಂಡಲಸಂಕಾಶಾ ಸೂರ್ಯತೇಜಃ ಸಮಪ್ರಭಾ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಹರ್ಷಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕೈವರ್ತಾ ಜಾಹ್ನುನೀತಟೇ || ೪೫ ||

ಹರ್ಷಿತಾಸ್ತೇ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಚ ಮಂದಿರಂ |

ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಂ ಕಥಯಾಮಾಸುರ್ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಮಹಾಪ್ರಭಂ || ೪೬ ||

ಗೃಹೀತಾ ತೇನ ತನ್ವಂಗೀ ಹ್ಯಪುತ್ರೇಣ ಮೃಗೇಕ್ಷಣಾ |

ಭಾರ್ಯಾಂ ಸ್ವಾನಾಹ ತನ್ವಂಗಿ ಪಾಲಯಸ್ವ ಮೃಗೇಕ್ಷಣೇ || ೪೭ ||

ತತಃ ಸಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಪರಾಶರವಚಸ್ತದಾ |

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಸಾ ತೇನ ದತ್ತಾತ್ಮಾನಂ ನರೇಶ್ವರ || ೪೮ ||

ಗಣಿಯು ಮೂರ್ಛಗೊಂಡಿತು. ಆ ವೀರ್ಯವು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೪೩. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ವಸುರಾಜನ ಆ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಮೀನು ನುಂಗಿತು. ಸುಂದರಿ! ಆ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಮೀನಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯೋರ್ವಳು ಬೆಳೆದಳು.

೪೪. ಬೆಸ್ತರು ಆ ಮೀನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಸೀಳಲು ಅಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಾದ ನೀನಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು.

೪೫. ಆ ಬೆಸ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನಳೂ, ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.

೪೬. ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ “ಅತಿಶಯವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಈ ಉತ್ತಮ ಶಿಶುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ” ಎಂದರು.

೪೭. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಆ ಬೆಸ್ತರ ಮುಖಂಡನು ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಿತ್ತು ಇದನ್ನು ಕಾವಾಡು ಎಂದನು.

೪೮. ಹೀಗೆ ಪರಾಶರನು ಪೂರ್ವಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯು ಪರಾಶರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಉನಾಚ ಸಾಧು ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧೋಽನುವರ್ತತೇ ।

ತತಸ್ತೇನ ತು ಸಾ ಬಾಲಾ ದಿವ್ಯಗಂಧಾಧಿನಾಸಿತಾ

॥ ೪೯ ॥

ಕೃತಾ ಯೋಗಬಲೇನೈವ ಜ್ವಾಲಯಿತ್ವಾ ವಿಭಾವಸುಂ ।

ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ವಹ್ನಿಮೂಢಾ ತೇನ ರಸಾತ್ತದಾ

॥ ೫೦ ॥

ಜಲಯಾನಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ತು ಕಾಮಸ್ಥಾನಾನ್ಯಸಂಸ್ಪೃಶತ್ ।

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಾಮೋತ್ಸುಕಂ ವಿಪ್ರಂ ಭೀತಾ ಸಾ ಧರ್ಮನಂದನ

॥ ೫೧ ॥

ಹಸಂತೀ ತಮುನಾಚಾಽಥ ದೇವ ತ್ವಂ ಲೋಕಸನ್ನಿಧೌ ।

ನ ಲಜ್ಜಸೇ ಕಥಂ ಧೀಮನ್ಕುರ್ವಾಣಃ ಪಾನುರೋಚಿತಂ

॥ ೫೨ ॥

ತತಸ್ತೇನ ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಾ ಹೃದಿ ತಾಮಸೀ ।

ಆಗತಾ ತಾಮಸೀ ಮಾಯಾ ಯಯಾ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಂ

॥ ೫೩ ॥

ತತಃ ಸಾ ವಿಸ್ಮಿತಾ ತೇನ ಕರ್ಮಣೈವ ತು ರಂಜಿತಾ ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಭಿತಪ್ತೇನ ಸ್ತ್ರೀಸೌಖ್ಯಂ ಕ್ರೇಡಿತಂ ತದಾ

॥ ೫೪ ॥

ತತಃ ಸಾ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಗರ್ಭಭಾರೇಣ ಪೀಡಿತಾ ।

ಪ್ರಸೂತಾ ಬಾಲಕಂ ತತ್ರ ಜಟಿಲಂ ದಂಡಧಾರಿಣಂ

॥ ೫೫ ॥

ಕಮಂಡಲುಧರಂ ಶಾಂತಂ ಮೇಖಲಾಕಟಿಭೂಷಿತಂ ।

ಉತ್ತರೀಯಕೃತಸ್ಕಂಧಂ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯಾವಿವರ್ಜಿತಂ

॥ ೫೬ ॥

೪೯-೫೦. “ಮುನಿಯೆ! ನನ್ನ ಶರೀರವು ಮೀಸಿನ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ” ಎಂದಳು. ಬಳಿಕ ಪರಾಶರನು ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ದಿವ್ಯಗಂಧವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಜ್ವಾಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಸ್ತ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದನು.

೫೧-೫೨. ಅವನು ದೋಣಿಯ ನಡುವೆ ಅವಳ ಕಾಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಮುನಿಯು ಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೆದರಿ, “ನಗುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಜ್ಞಾನಿಯೆ! ನೀನು ಲೋಕಸಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪಾಮರಿಗುಚಿತನಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಲಜ್ಜಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

೫೩. ಬಳಿಕ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು. ಆ ಮಾಯಾನಿಶಿಯು ಬಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

೫೪. ಆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ಅವಳು ಅನುರಾಗಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದ ಮುನಿಯೊಡನೆ ರಮಿಸಿದಳು.

೫೫-೫೬. ಅನಂತರ ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ಗರ್ಭಭಾರದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಜಟಾ, ದಂಡ, ಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೂ, ಮೌಂಜಿಯಿಂದ

ತತೋಽಪಿ ಶಂಕಿತಾ ಸಾರ್ಥ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಕಲಬಾಲಕಂ ।

ನೇಪಮಾನಾ ತತೋ ಬಾಲಾ ಜಗಾಮ ಶರಣಂ ಮುನೇಃ ॥ ೫೭ ॥

ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರಾಶರ ಮಹಾಮತೇ ।

ಜಾತಂ ಮೇಘತ್ಯದ್ಭುತಂ ಪುತ್ರಂ ಕೌಪೀನವರಮೇಖಲಂ ।

ದಂಡಹಸ್ತಂ ಜಟಾಯುಕ್ತಮುತ್ತರೀಯವಿಭೂಷಿತಂ ॥ ೫೮ ॥

ಪರಾಶರ ಉವಾಚ :-

ಮಾ ಭೈಷೀಃ ಸ್ಯ ಸುತೇ ಜಾತೇ ಕುಮಾರೀ ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ।

ನಾಮ್ನಾ ಯೋಜನಗಂಧೇತಿ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸತ್ಯವತ್ಯಪಿ ॥ ೫೯ ॥

ಶಂತನುರ್ನಾಮ ರಾಜಾ ಯಃ ಸತೇ ಭರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಪ್ರಥಮಾ ಮಹಿಷೀ ತಸ್ಯ ಸೋಮವಂಶವಿಭೂಷಣಾ ॥ ೬೦ ॥

ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಸ್ವಾಶ್ರಮಂ ಶುಭ್ರೇ ಪೂರ್ವರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।

ಮಾ ವಿಷಾದಂ ಕುರುಷ್ವಾತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೇ ಬಲಂ ॥ ೬೧ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಯಯೌ ವಿಪ್ರಃ ಸಾ ಬಾಲಾ ಪುತ್ರಮಾಶ್ರಿತಾ ।

ಸತೂಚೇ ಮಾತರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ವಿನಯಾನತಃ ॥ ೬೨ ॥

ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಸೂಂಟವುಳ್ಳವನೂ, ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ಬಾಲಕನನ್ನು ವ್ರಸವಿಸಿದಳು.

೫೭. ಅದರಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡ ಅವಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿಯುವ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿ ನಡುಗುತ್ತ ಮುನಿಯನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಳು.

೫೮. “ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಪರಾಶರನೆ! ಕೌಪೀನ, ಉತ್ತಮವಾದ ಮೌಂಜಿ, ದಂಡ, ಜಟಿ, ಉತ್ತರೀಯಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡು ಈಗ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರನಾದ ಈ ಬಾಲಕನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.”

೫೯. ಪರಾಶರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಪ್ರಿಯಳೆ! ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಹೆದರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಯೋಜನಗಂದಿ, ಸತ್ಯವತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನಡೆದು ನೀನು ಕುಮಾರಿಯಾಗಿಯೆ ಇರುವೆ.

೬೦. ಶಂತನುವೆಂಬ ದೊರೆಯು ನಿನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವನು. ನೀನು ಅವನ ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯಾಗಿ ಚಂದ್ರವಂಶವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವೆ.

೬೧. ಶುದ್ಧಳೆ! ನೀನು ಹಿಂದಿನ ಕನ್ಯಾರೂಪದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಾದಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಬಲವನ್ನು ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿದುವೆ.

೬೨-೬೩. ಪರಾಶರನು ಹೀಗೆಂದುನುಡಿದು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆ ಬಾಲೆಯು ಮಗನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದಳು. ಆ ಬಾಲಕನಾದರೋ ತಾಯಿಯನ್ನು

ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ಮಾತರುಕ್ತಂ ಮೇ ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾನುಸಿ |

ಈಶ್ವರಾರಾಧನೇ ಯತ್ನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮ್ಯಹಮುಂಭಿಕೇ || ೬೩ ||

ತತಃ ಸಾ ಪುತ್ರವಾಕ್ಯೇನ ವಿಷಣ್ಣಾ ವಾಕ್ಯಮುಬ್ರವೀತ್ || ೬೪ ||

ಯೋಜನಗಂಧ್ಯವಾಚಃ :-

ಮಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಗಚ್ಛ ವತ್ಸ್ಯಾದ್ಯ ಮಾತರಂ ಮಾನುನಾಗಸಂ |

ತ್ವದ್ವಿಯೋಗೇನ ಮೇ ಪುತ್ರ ಪಂಚತ್ವಂ ಭಾವ್ಯಸಂಶಯಂ || ೬೫ ||

ನಾಸ್ತಿ ಪುತ್ರಸಮಃ ಸ್ನೇಹೋ ನಾಸ್ತಿ ಭ್ರಾತೃಸಮಂ ಕುಲಂ |

ನಾಸ್ತಿ ಸತ್ಯಪರೋ ಧರ್ಮೋ ನಾನ್ಯತಾತ್ಪಾತಕಂ ಪರಂ || ೬೬ ||

ಬಾಲಭಾವೇ ಮಯಾ ಜಾತ ಆಧಾರಃ ಕಿಲ ಜಾಯಸೇ |

ನಮೇ ಭರ್ತಾ ನಮೇ ಪುತ್ರಃ ಪತ್ಯ ಕರ್ಮವಿಡಂಬನಂ || ೬೭ ||

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಮಾ ವಿಷಾದಂ ಕುರುಷ್ವಾಂತಃ ಸತ್ಯಮೇತನ್ಮಯೇರಿತಂ |

ಅಪತ್ಯಾಲೇಸ್ಮಿ ತೇ ದೇವಿ ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಃ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಯೇ || ೬೮ ||

ಅಪದಸ್ತಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ಮೇ ದುರುತ್ತರಂ |

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಯಯೌ ವ್ಯಾಸಃ ಕನ್ಯಾ ಸಾಂಪಿ ಗತಾಗೃಹಂ || ೬೯ ||

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸಿ “ಅಮ್ಮ! ಕ್ಷಮಿಸು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು. ನಾನು ಈಶ್ವರಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವೆನು.”

೬೪. ಆಯೋಜನಗಂಧಿಯು ಮಗನಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಇಂತೆಂದಳು.

೬೫. ಯೋಜನಗಂಧಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಮಗು! ನಿರಸರಾಧಿನಿಯೂ, ತಾಯಿಯೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಬೇಡ. ನಿನ್ನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮಡಿಯುವೆನು.

೬೬. ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಸಹೋದರನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕುಲವೂ, ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಧರ್ಮವೂ, ಸುಳ್ಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪಾಪವೂ ಇಲ್ಲ.

೬೭. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನೀನು ನನಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರಬೇಕು. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋದರೆ ನನಗೆ ಪತಿಯೂ, ಪುತ್ರನೂ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು. ಕರ್ಮದ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ!

೬೮-೬೯. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಅಮ್ಮ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನಾನು ಹೇಳಿರುವುದು ನಿಜ. ನೀನು ಅಪತ್ಯಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪತ್ತಿನಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ದುರುತ್ತರವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ವ್ಯಾಸನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆ ಕನ್ಯೆಯೂ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಬಂದಳು.

ಪರಾಶರಸುತಸ್ತತ್ರ ವಿಷಣ್ಣೋ ವನಮಧ್ಯತಃ |

ತ್ರೇತಾಯುಗಾವಸಾನೇ ತು ದ್ವಾಪರಾದೌ ನರೇಶ್ವರ ॥ ೨೦ ॥

ವ್ಯಾಸಾರ್ಥಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸುರ್ದೇವಾಃ ಶಕ್ರಪುರೋಗಮಾಃ |

ಆಖ್ಯಾತೋ ನಾರದೇನೈವ ಪುತ್ರಃ ಪರಾಶರಸ್ಯ ಸಃ ॥ ೨೧ ॥

ಕೈವರ್ತಪುತ್ರಿಕಾ ಜಾತೋ ಜ್ಞಾನೀ ಜಹ್ನು ಸುತಾತಟೇ |

ತತೋ ನಾರದನಾಕೈನ ಆಗತಾಃ ಸುರಸತ್ತಮಾಃ ॥ ೨೨ ॥

ರಾಮಃ ಪಿತಾಮಹಃ ಶಕ್ರೋ ಮುನಿಸಂಘೈಃ ಸಮಾವೃತಾಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಂ ಪೃಥಗ್ತ್ವಾ ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತ್ಯದೀರಯನ್ ॥ ೨೩ ॥

ಪಿತಾಮಹೇನ ನೈ ಬಾಲೋ ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತಃ |

ದ್ವೀಪಾಯನೋ ದ್ವೀಪಜನ್ಮಾ ಪಾರಾಶರ್ಯಃ ಪರಾಶರಾತ್ ॥ ೨೪ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಂಶಾತ್ಕೃಷ್ಣ ನಾಮಾಯಂ ವ್ಯಾಸೋ ವೇದಾನ್ವ್ಯಸಿಷ್ಯತಿ |

ವಿರಿಂಚೇನಾಭಿಷಿಕ್ತೋಸೌ ಮುನಿಸಂಘೈಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೨೫ ॥

ವ್ಯಾಸಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಯಯುಃ ಸುರಾಃ |

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಸಮಾರಬ್ಧಾ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನೇನ ತು ॥ ೨೬ ॥

೨೦. ಪರಾಶರಸುತನಾದ ಆ ವ್ಯಾಸನು ತ್ರೇತಾಯುಗವು ಮುಗಿದು ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಮೊದಲಾದದ್ದು ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ವೃಥೆಗೊಂಡನು:

೨೧-೨೩. ಆಗಲೇ ಶಕ್ರಪುರೋಗಮರಾದ ದೇವತೆಗಳು ವ್ಯಾಸನಿಗೋಸುಗ ವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಲು ನಾರದಮುನೀಂದ್ರನು, ಆ ವ್ಯಾಸನು ಬೆಸ್ತರ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಪರಶುರಾಮ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ ಇವರು ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಗಿ ಆಸನವನ್ನು ಆತನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ 'ಒಳ್ಳೆಯದು ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದರು.

೨೪-೨೫. ಪಿತಾಮಹನು ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ನೈಸಗಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ದ್ವೀಪಾಯನನೆಂದೂ, ಪರಾಶರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪಾರಾಶರ್ಯನೆಂದೂ, ಕೃಷ್ಣಾಂಶದಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ನೆಂದೂ, ವೇದಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸನೆಂದೂ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು. ಮುನಿಗಳು ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದರು.

೨೬. ಸರ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಸನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವೆಯೆಂದು ನುಡಿದು ದೇವತೆಗಳು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಗಂಗಾವಗಾಹಿತಾ ತೇನ ಕೇದಾರಶ್ಚ ಸುಪುಷ್ಕರಃ |

ಗಯಾ ಚ ನೈಮಿಷಂ ತೀರ್ಥಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸರಸ್ವತೀ || ೭೭ ||

ಉಜ್ಜಯಿನ್ಯಾಂ ಮಹಾಕಾಲಂ ಸೋಮನಾಥಂ ಪ್ರಭಾಸಕೇ |

ಸೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಾತೋ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೭೮ ||

ಅಮೃತಾಂ ನರ್ಮದಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ರುದ್ರದೇಹೋದ್ಭವಾಂ ಶುಭಾಂ |

ಘಾಹ್ಲಾದೋ ನರ್ಮದಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಿತ್ತವಿಶ್ರಾಂತಿನಾಪ ಚ || ೭೯ ||

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ |

ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ವರ್ಷಾಸು ಸ್ನಂದಿಲೇಶಯಃ || ೮೦ ||

ಸಾದ್ರ್ಯವಾಸಾಶ್ಚ ಹೇಮಂತೇ ತಿಷ್ಠನ್ ದಧ್ಯಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ |

ಸ್ನಾಂತರ್ಹೃತ್ಕಮಲೇ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಧ್ಯಾಯತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಂ || ೮೧ ||

ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತಾರಮಚ್ಛೇದ್ಯಂ ವರದಂ ಶುಭಂ |

ನಿತ್ಯಂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಪೂಜಯೇದ್ವ್ಯಾನತತ್ಪರಃ || ೮೨ ||

ಅರ್ಚನಾತ್ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಯೋಗಪ್ರಭಾವತಃ |

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಶಂಕರೋ ಜಾತಃ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಸ್ಯ ಸಃ || ೮೩ ||

೭೭-೭೮. ಅವನು ಸಮುದ್ರದವರೆಗಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆ, ಕೇದಾರ, ಪುಷ್ಕರ, ಗಯಾ, ನೈಮಿಷ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಸರಸ್ವತೀ, ಉಜ್ಜಯಿನೀ, ಮಹಾಕಾಲ, ಪ್ರಭಾಸ, ಸೋಮನಾಥ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಹೊರಟನು.

೭೯. ಬಳಿಕ ಆತನು ರುದ್ರದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ನೇರಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಮನಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೮೦-೮೧. ಅವನು ನರ್ಮದಾತಟವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವವನೂ, ಹೇಮಂತದಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು.

೮೨. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ, ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ವರವನ್ನೀಯುವವನೂ, ನಿತ್ಯನೂ, ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು.

೮೩. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದಲೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ಶಂಕರನು ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ತೋಷಿತೋಽಹಂ ತ್ವಯಾ ವತ್ಸ ವರಂ ವರಯ ಶೋಭನಂ || ೮೪ ||

ವ್ಯಾಸ ಉನಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋಽಸಿ ಮೇ ದೇವ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ನುನು ।

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಸ್ವಯಮೇವ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ।

ಅತೀತಾನಾಗತಜ್ಞೋಽಹಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದುಮಾಪತೇ || ೮೫ ||

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಏನಂ ಭವತು ತೇ ಪುತ್ರ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದಸಂಶಯಂ ।

ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಗೃಹೀತೋಽಹಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ನರ್ಮದಾತಟೇ || ೮೬ ||

ಸಹಸ್ರಾಂಶಾರ್ಥಭಾನೇನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಹಂ ತ್ವದಾಶ್ರಮೇ ।

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಯಯೌ ದೇವಃ ಕೈಲಾಸಂ ನಗಮುತ್ತಮಂ || ೮೭ ||

ಪತ್ನೀಸಂಗ್ರಹಣಂ ಜಾತಂ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಸ್ಯ ತು ।

ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಪತ್ನೀಂ ಪಾಲಯತ್ಸುಧಾ || ೮೮ ||

ಪುತ್ರೋ ಜಾತೋಹ್ಯಪುತ್ರಸ್ಯ ಪರಾಶರಸುತಸ್ಯ ಚ ।

ದೇವೈರ್ವರ್ಧಾಪಿತಃ ಸರ್ವೈರ್ವಿರಿಂಚೀಂದ್ರಪುರೋಗಮೈಃ || ೮೯ ||

ಪುತ್ರಜನ್ಮನ್ಯಥಾಜಗ್ಮುರ್ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯಾ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ।

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಪ್ರಸಂಗೇನ ಪರಾಶರಪುರೋಗಮಾಃ || ೯೦ ||

೮೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಗು! ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ಮಂಗಳಕರವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೮೫. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಸ್ವಾಮಿ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರು. ಉಮಾನಾಥ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅತೀತಾನಾಗತ ವಿಷಯವನ್ನರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡು.

೮೬-೮೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಪುತ್ರ! ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಶನಾದ ನಾನು ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಐನೂರು ಅಂಶಗಳಿಂದಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಶಂಕರನು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೮೮-೮೯. ವ್ಯಾಸನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಆ ಪುತ್ರನನ್ನು ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು.

೯೦-೯೧. ಆ ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದ ತರುವಾಯ ವಸಿಷ್ಠ,

ಮನ್ವತ್ರಿವಿಷ್ಟು ಹಾರೀತ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯೀಶನೋಽಂಗಿರಾಃ |
ಯಮಾಪಸ್ತಂಬಸಂವರ್ತಾಃ ಕಾತ್ಯಾಯನಬೃಹಸ್ಪತೀ || ೯೦ ||
ಏವಮಾದಿ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ |
ಸಶಿಷ್ಯಾಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಗಾ ನರ್ಮದಾತಟಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ || ೯೧ ||
ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮೇ ಶುಭೇ ರಮ್ಯೇ ಸಂತುಷ್ಟಾ ಆಯಯುರ್ನೃಪ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾನ್ ಸೋಽಪಿ ನಿಪ್ರೇಂದ್ರಾನಭ್ಯುತ್ಥಾನಕೃತೋದ್ಯಮಾಃ || ೯೨ ||
ಸಿತುಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಣಮ್ಯಾದೌ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಯಥಾ ವಿಧಿ |
ಅಸನಾನಿ ದದೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಾದ್ಯಮುಷ್ಕಂ ನೃವೇದಯತ್ || ೯೩ ||
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಮೇತದುವಾಚ ಹ |
ಉದ್ಧೃತೋಽಹಂ ನ ಸಂದೇಹೋ ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಭಾಷಣಾರ್ಚನಾತ್ || ೯೪ ||
ಅರಣ್ಯಾನಿ ಚ ಶಾಕಾನಿ ಫಲಾನ್ಯಾರಣ್ಯಜಾನಿ ಚ |
ತಾನಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಂ || ೯೫ ||
ನೃಮಂತ್ರಯತ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪ್ರಣಿವತ್ಯ ಚ |
ತತಸ್ತೇ ಪ್ರಣತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಂ ಮುನಿಂ || ೯೬ ||
ವರ್ಧಯಿತ್ವಾ ಜಯಾಶೀರ್ಭಿರವಲೋಕ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ |
ಪರಾಶರಃ ಸಮಸ್ತೈಶ್ಚ ವೀಕ್ಷ್ಯತೋ ಮುನಿಪುಂಗವೈಃ || ೯೭ ||

ಮಾರರ, ಮನು ಅತ್ರಿ, ವಿಷ್ಣು, ಹಾರೀತ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ಉಶನ, ಅಂಗಿರ, ಯಮ, ಅಪಸ್ತಂಬ, ಸಂವರ್ತ, ಕಾತ್ಯಾಯನ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಮುನಿಗಳು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ನರ್ಮದಾತಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

೯೨-೯೪. ಅವರು ಮನೋಹರವಾದ ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರಲು ವ್ಯಾಸನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಗೈದು ತಂದೆಗೆ ಮೊದಲು ವಂದಿಸಿ ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಧಿಯಂತೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಆಸನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿತ್ತು ಪಾದ್ಯಾರ್ಘ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೯೫. ಅನಂತರ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು. “ನಿಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಉದ್ಧಾರವಾದೆನು.

೯೬. ಕಾಡಿನ ಶಾಕಫಲಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿವೇದಿಸುವೆನು.”

೯೭-೯೮. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಮಂತ್ರಿಸಿದನು. ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಜಯಾಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಾಶರನನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿದರು.

ಉತ್ತರಂ ದೀಯತಾಂ ತಾತ ಕೃಷ್ಣ ದ್ವೈಪಾಯನಸ್ಯ ಚ |
 ಏನಮುಕ್ತಸ್ತು ತೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಭಗವಾನ್ ಸ ಪರಾಶರಃ |
 ಪ್ರೋವಾಚ ಸ್ವಾತ್ಮಜಂ ವ್ಯಾಸಮೃಷೀಣಾಂ ಯಚ್ಚ ಕೀರ್ಷಿತಂ || ೯೯ ||

ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಉವಾಚ :-

ನೇಚ್ಛಂತಿ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ವ್ರತಭಂಗಭಯಾದಥ |
 ಭೋಜನಂ ಭೋಕ್ತುಕಾಮಾಸ್ತೇ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಚೈವ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೦೦ ||

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಕರೋಮಿ ಭವತಾಮುಕ್ತಮತ್ರೈವ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ಕ್ಷಣಂ |
 ಯಾವತ್ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಸರಿತಂ ಕರೋಮಿ ವಿಧಿಮುಕ್ತಮಂ || ೧೦೧ ||
 ಏನಮುಕ್ತಾಸ್ತು ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಸ್ಥಿತಃ |
 ಸ್ತೋತ್ರಂ ಜಗಾದ ಸಹಸಾ ತನ್ನಿಬೋಧ ನರೇಶ್ವರ || ೧೦೨ ||

ಜಯ ಭಗವತಿ ದೇವಿ ನಮೋ ವರದೇ

ಜಯ ಪಾಪವಿನಾಶಿನಿ ಬಹುಫಲದೇ |

ಜಯ ಶುಂಭನಿಶುಂಭ ಕಪಾಲಧರೇ

ಪ್ರಣಮಾಮಿ ತು ದೇವನರಾರ್ತಿಹರೇ || ೧೦೩ ||

೯೯. ತಾತ! ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡೆಂದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಪರಾಶರನು ಋಷಿಗಳು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೧೦೦. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಗು! ಈ ಮುನಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿ ವ್ರತಭಂಗದ ಭಯದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಭೋಜನಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦೧. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ. ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಉತ್ತಮವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೧೦೨. ವ್ಯಾಸನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ನರ್ಮದಾತಟವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಕೂಡಲೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು. ದೊರೆಯೆ! ಅದನ್ನು ಕೇಳು.

೧೦೩. “ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಳೂ, ಅನೇಕ ಫಲಗಳನ್ನೀಯುವವಳೂ ಶುಂಭನಿಶುಂಭರ ಕಪಾಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ದೇವ ಮನುಷ್ಯರ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ ಅದ ನರ್ಮದಾದೇವಿಯೆ! ಜಯಿಸು!

ಜಯ ಚಂದ್ರದಿನಾಕರನೇತ್ರಧರೇ
 ಜಯಸಾವಕಭೂಷಿತವಕ್ತ್ರವರೇ ।
 ಜಯ ಭೈರವದೇಹನಿಲೀನಪರೇ
 ಜಯ ಅಂಧಕರಕ್ತನಿರೋಷಕರೇ ॥ ೧೦೪ ॥
 ಜಯ ಮಹಿಷನಿಮರ್ದಿನಿ ಶೂಲಕರೇ
 ಜಯ ಲೋಕಸಮಸ್ತಕಪಾಪಹರೇ ।
 ಜಯ ದೇವಿ ಪಿತಾಮಹರಾಮನತೇ
 ಜಯ ಭಾಸ್ಕರಶಕ್ರಶಿರೋವನತೇ ॥ ೧೦೫ ॥
 ಜಯ ಷಣ್ಮುಖ ಸಾಯುಧ ಈಶನುತೇ
 ಜಯ ಸಾಗರಗಾಮಿನಿ ಶಂಭುನುತೇ ।
 ಜಯ ದುಃಖದರಿದ್ರವಿನಾಶಕರೇ
 ಜಯ ಪುತ್ರಕಲತ್ರವಿವೃದ್ಧಿಕರೇ ॥ ೧೦೬ ॥
 ಜಯ ದೇವಿ ಸಮಸ್ತಶರೀರಧರೇ
 ಜಯ ನಾಕವಿದರ್ಶನಿ ದುಃಖಹರೇ ।
 ಜಯ ವ್ಯಾಧಿನಿನಾಶಿನಿ ಮೋಕ್ಷಕರೇ
 ಜಯ ವಾಂಛಿತದಾಯಿನಿ ಸಿದ್ಧವರೇ ॥ ೧೦೭ ॥

೧೦೪. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ ರೂಪವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಭೈರವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವವಳೂ, ಅಂಧಕಾಸುರನ ರಕ್ತವನ್ನು ಹಿಂಡುವವಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೇ ! ಜಯಿಸು.

೧೦೫. ಮಹಿಷಾಸುರ ಸಂಹಾರಿಣಿಯೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದವಳೂ, ಜನರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿನಾರಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಮ ರಿಂದಭಿವಂದಿತಳೂ, ಸೂರ್ಯೇಂದ್ರರಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವವಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೇ ! ಜಯಿಸು.

೧೦೬. ಸ್ವಂದ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರರಿಂದ ವಂದಿತಳೂ, ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವಳೂ, ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಪುತ್ರ, ಕಲತ್ರರನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವವಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೇ ! ಜಯಿಸು.

೧೦೭. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವವಳೂ, ದುಃಖನಿವಾರಕಳೂ, ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥದಾಯಕಿಯೂ, ಸಿದ್ಧಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ ಆದ ದೇವಿಯೇ ! ಜಯಿಸು.

ಏತದ್ವ್ಯಾಸಕೃತಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛಿವಸನ್ನಿಧೌ |
 ಗೃಹೇ ನಾ ಶುದ್ಧಭಾವೇನ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತಃ || ೧೦೮ ||
 ತಸ್ಯ ವ್ಯಾಸೋ ಭವೇತ್ತೀತಃ ಪ್ರೀತಶ್ಚ ವೃಷನಾಹನಃ |
 ಪ್ರೀತಾ ಸ್ಯಾನ್ನರ್ಮದಾ ದೇವೀ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೀ || ೧೦೯ ||
 ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಲೋಕಂ ಯೈಃ ಸ್ತುತಾ ಭುವಿ ನರ್ಮದಾ |
 ಪಿತಾಮಹೋಽಪಿ ಮುಹ್ಯೇತ ದೇವಿ ತ್ವದ್ಗುಣಕೀರ್ತನಾತ್ || ೧೧೦ ||
 ವಾಕ್ಯತಿನೈವ ತೇ ವಕ್ತುಂ ಸ್ವರೂಪಂ ವೇದ ನರ್ಮದೇ |
 ಕಥಂ ಗುಣಾನಹಂ ದೇವಿ ತ್ವದೀಯಾನ್ ಜ್ಞಾತುಮುತ್ಸಹೇ || ೧೧೧ ||
 ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶುಚಿಂ ಭಾವಂ ವಾಙ್ಮನಃಕಾಯಕರ್ಮಭಿಃ |
 ಪ್ರಸನ್ನಾ ನರ್ಮದಾ ದೇವೀ ತತೋ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೧೨ ||
 ಸತ್ಯವಾದೇನ ತುಷ್ವಾಹಂ ಭೋ ಭೋ ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಮುನೇ |
 ಯದೀಚ್ಛಸಿ ವರಂ ಕಿಂಚಿತ್ತಂ ತೇ ಸರ್ವಂ ದದಾಮ್ಯಹಂ || ೧೧೩ ||
 ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ವಾಸಿ ಮೇ ದೇವಿ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ |
 ಆತಿಥ್ಯಮುತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಋಷೀಣಾಂ ದಾತುಮರ್ಹಸಿ || ೧೧೪ ||

೧೦೮-೧೦೯. ವ್ಯಾಸನು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಶಿವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಿಸುವವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನೂ, ಶಿವನೂ, ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ನರ್ಮದಾದೇವಿಯೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು.

೧೧೦. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗುಣಕೀರ್ತನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೧೧-೧೧೨. ನರ್ಮದೆಯೆ! ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುತಿಯು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇಂತೆಂದು ನುಡಿಯಲು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥನಾಗುವೆನು? ನರ್ಮದಾದೇವಿಯು ಅವನು ವಾಕ್, ಮನಸ್ಸು, ಶರೀರ, ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂದರಿತು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಇಂತೆಂದಳು.

೧೧೩. “ವ್ಯಾಸಮುನಿಯೆ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿರುವೆನು. ಯಾವುದಾದರೂ ವರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಾದರೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು.

೧೧೪. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವಿ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡುವುದಾದರೆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲರ್ಹಳಾಗಿರುವೆ.

ನರ್ಮದೋವಾಚ :-

ಅಯುಕ್ತಂ ಯಾಚಿತಂ ವ್ಯಾಸ ವಿಮಾರ್ಗೇ ಯತ್ತವರ್ತನಂ ।
 ಇಂದ್ರಚಂದ್ರಯಮೈಃ ಶಕ್ಯಾಮುನ್ಮಾರ್ಗೇ ನ ಪ್ರವರ್ತಿತುಂ ॥ ೧೧೫ ॥
 ಯಾಚಸ್ವಾನ್ಯಂ ವರಂ ಪುತ್ರ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ ।
 ಏತಚ್ಚುತ್ವಾ ವಚೋ ದೇವ್ಯಾ ವ್ಯಾಸೋ ಮೂರ್ಛಾಂಗತಸ್ತದಾ ॥೧೧೬॥
 ವೃಥಾ ಕ್ಲೇಶೋಽದ್ಯ ನೇ ಜಾತ ಇತಿ ಮತ್ವಾ ಸಪಾತ ಹ ।
 ಧರಣೀ ಚಲಿತಾ ಸರ್ವಾ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ ॥ ೧೧೭ ॥
 ಮೂರ್ಛಾಪನ್ನಂ ತತೋ ವ್ಯಾಸಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾಃ ಸವಾಸವಾಃ ।
 ಹಾಹಾಕಾರಮುಖಾಃ ಸರ್ವೇ ತತ್ರಾಜಗ್ಮುಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥ ೧೧೮ ॥
 ವ್ಯಾಸಮುತ್ಥಾಪಯಾಮಾಸುರ್ವೇದವ್ಯಸನತತ್ಪರಂ ।
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ಚ ಸಂಕ್ಲಿಷ್ಟೋ ನಾಃತ್ವಹೇತೋಃ ಸರಿದ್ವರೇ ॥ ೧೧೯ ॥
 ಗನಾರ್ಥೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ಚ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ಸರಿತ್ಯಜೇತ್ ।
 ಏವಂ ಸಾ ನರ್ಮದಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಸುರಸತ್ತಮೈಃ ॥ ೧೨೦ ॥
 ಸುಶೀತಲೈಸ್ತಂ ಬಹುಭಿಶ್ಚನಾತ್ಮೈ
 ರೇವಾಃಭ್ಯಷಿಂಚತ್ಸಜಲೇನ ಭೀತಾ ।
 ಸ ಚೇತನಃ ಸತ್ಯವತೀ ಸುತೋಽಪಿ
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ದೇವಾನ್ ಸರಿತಂ ಜಗಾದ ॥ ೧೨೧ ॥

೧೧೫. ನರ್ಮದೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-“ವ್ಯಾಸ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ವಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಅನುಚಿತವಾದುದನ್ನು ಬೇಡಿದೆ. ನನ್ನನ್ನು ವಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಚಂದ್ರೇಂದ್ರ ಯಮರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

೧೧೬. ಮಗು! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗುರ್ಲಭವಾದ ಬೇರೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಯಾಚಿಸು.” ದೇವಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ಯಾಸನು ಮೂರ್ಛಗೊಂಡನು.

೧೧೭. ‘ನಾನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿ’ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಶೈಲವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವನಿಯು ಚಲಿಸಿತು.

೧೧೮-೧೧೯. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಗೈಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ವೇದವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಆ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ನರ್ಮದೆಯೆ! ಈ ವ್ಯಾಸನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವನು. ತನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ.

೧೨೦. ಇವನು ಗೋವಿಗಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಿಯೂ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಯಾನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

೧೨೧. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಭಯಗೊಂಡು ಅವನ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣಗೂ, ಜಲಮಿಶ್ರವೂ ಆದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಬೀಸಿದಳು. ಆಗ ಸತ್ಯವತೀ ಸುತನಾದ

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ತೀರ್ಥೈಃ ಸಮಸ್ತೈಃ ಕಿಲ ಸೇವನಾಯು
ಫಲಂ ಪ್ರದಿಷ್ಟಂ ಮಮ ಮಂದಭಾಗ್ಯಾತ್ |
ಯದ್ದೇವಿ ಪುಣ್ಯಾ ವಿಫಲಾ ಮಮಾಶಾ
ಅರಣ್ಯಪುಷ್ಪಾಣಿ ಯಥಾ ಜನಾನಾಂ || ೧೨೨ ||

ನರ್ಮದೋವಾಚ :-

ಯತೋ ಯತೋ ಮಾಂ ಹಿ ಮಹಾನುಭಾವ
ನಿನೀಷತೇ ಚಿತ್ತಮಿಲಾತಲೇತ್ಯ |
ವಿಂಧ್ಯೇನ ಸಾರ್ಧಂ ತನ ಮಾರ್ಗಮದ್ಯ
ಯಾಸ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ದಂಡಧರಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ || ೧೨೩ ||
ಏನಮುಕ್ತೋ ಮಹಾತೇಜಾ ವ್ಯಾಸಃ ಸತ್ಯವತೀಸುತಃ |
ದಕ್ಷಿಣೇ ಚಾಲಯಾಮಾಸ ಸ್ವಾಶ್ರಮಸ್ಯ ಸರಿದ್ವರಂ || ೧೨೪ ||
ದಂಡಹಸ್ತೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಹುಂಕಾರಮಕರೋನ್ಮುನಿಃ |
ವ್ಯಾಸಹುಂಕಾರಭೀತಾ ಸಾ ಚಲಿತಾ ರುದ್ರನಂದಿನೀ || ೧೨೫ ||
ದಂಡೇನ ದರ್ಶಯನ್ಮಾರ್ಗಂ ದೇವೀ ತತ್ರ ಪ್ರವರ್ತಿತಾ |
ವ್ಯಾಸಮಾರ್ಗಂ ಗತಾ ದೇವೀ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಕ್ರಪುರೋಗಮ್ಯಃ || ೧೨೬ ||

ಆ ವ್ಯಾಸನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ
ಆ ನದೀದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೧೨೨. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರ
ರಿಂದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯಾದ ನನ್ನ ಆ ಪುಣ್ಯವು ಅರಣ್ಯದ
ಹೂವುಗಳು ಜನರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಲವಾಗುವಂತೆ ಈಗ ವಿಫಲವಾಯಿತು.

೧೨೩. ನರ್ಮದೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ - ಮಹಾನುಭಾವ! ನೀನು ಈ
ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಯಸುವೆಯೋ
ಹೇಳು. ಅದರಂತೆ ನಾನು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದೊಡನೆ ದಂಡಧರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು
ಅನುಸರಿಸುವೆನು.

೧೨೪. ನರ್ಮದೆಯು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಸತ್ಯವತೀಸುತನಾದ ವ್ಯಾಸನು
ಆ ನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

೧೨೫. ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡವನ್ನು
ಹಿಡಿದು ಹುಂಕಾರಮಾಡಿದನು. ಶಿವನಂದಿನಿಯಾದ ಆ ನರ್ಮದೆಯು ವ್ಯಾಸನ
ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಚಲಿಸಿದಳು.

೧೨೬. ವ್ಯಾಸನು ದಂಡದಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನರ್ಮದೆಯು

ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಿಂ ತತೋ ದೇವಾ ವ್ಯಮುಂಚನ್ ಸಹ ಕಿಂಕರೈಃ |

ಪ್ರೋತ್ಪಲ್ಲನಯನಾ ಜಾತಾಃ ಪರಾಶರಮುಖಾ ದ್ವಿಜಾಃ |

ಕಿಂ ಕುರ್ನೋ ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ಪುತ್ರ ಕರ್ಮಣಾ ತೇ ಸ್ಮ ರಂಜಿತಾಃ || ೧೨ |

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ತಪಶ್ಚ ನಿಪುಲಂ ಕೃತ್ವಾ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಮಹಾಫಲಂ |

ಏತದೇವ ನರೈಃ ಕಾರ್ಯಂ ಸಾಧೂನಾಂ ಯತ್ಸುಖಾವಹಂ || ೧೨೪

ಯದಿ ತುಷ್ಠಾ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯೋಹ್ಯಹಂ ಯದಿ |

ತಸ್ಮಾನ್ನಮಾಶ್ರಮೇ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೨೯

ಆತಿಥ್ಯಂ ಶಾಕಪರ್ಣೇನ ರೇವಾನ್ಮೃತನಿಮಿಶ್ರಿತಂ |

ಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಸಮಸ್ತೈರ್ವಃ ಪರಾಶರಮುಖೈರ್ಮಮ |

ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಸ್ವಾಶ್ರಮೇ ಸರ್ವೈ ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತಟೇ || ೧೩೦

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸ್ನಾನತರ್ಪಣನಿತ್ಯಾನಿ ಕೃತಾನಿ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮೈಃ |

ವ್ಯಾಸಕುಂಡೇ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಹೋಮಃ ಸರ್ವೈಃ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತಃ || ೧೩೧

ಹಾಗೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗೆ ಆ ನದಿಯು ವ್ಯಾಸನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿದರು.

೧೨೭. ತರುವಾಯ ದೇವತೆಗಳು ಸೇವಕರೊಡನೆ ಹೂಮಳೆಯನು ಸುರಿಸಿದರು. ಪರಾಶರನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾದ ಮತ್ತೂ, “ಮಗು! ನಿನ್ನ ಈ ಕೆಲಸದಿಂದ ನಾವು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿದ್ದೇ ಈಗ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಹೇಳು” ಎಂದರು.

೧೨೮. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಾನವರು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಸುವಸ್ತುಂಟುಮಾಡುವ ತವಸ್ಸು, ಅತಿಶಯ ಫಲವುಳ್ಳ ದಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೨೯. ಮಹಾಭಾಗರೆ! ನೀವು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೆ ವಾಸಮಾಡಿರಿ.

೧೩೦. ಪರಾಶರೇ ಮೊದಲಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮದಾಜಲಮಿಶ್ರಣ ಶಾಕಪರ್ಣಗಳನ್ನು ಆತಿಥ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ. ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರಿ.

೧೩೧-೧೩೮. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ತರುವಾಯ ಆ ದೀವರ್ಯರು ನಿತ್ಯನಾದ ಸ್ನಾನತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಗೌತಮ, ಭೃಗು

ಶ್ರೀಫಲೈರ್ಬಿಲ್ವಪತ್ನೈಶ್ಚ ಜುಹುವುರ್ಜಾತನೇದಸಂ |
 ಗೌತಮೋ ಭೃಗುನಾಂಡನ್ಯೌ ನಾರದೋ ಲೋಮಶಸ್ತಥಾ || ೧೩೨ ||
 ಪರಾಶರಸ್ತಥಾ ಶಂಖಃ ಕೌಶಿಕಶ್ಚೈವನೋ ಮುನಿಃ |
 ಪಿಪ್ಪಲಾದೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ನಾಚಿಕೇತೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೧೩೩ ||
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಪ್ಯಗಸ್ತ್ಯಶ್ಚ ಉದ್ದಾಲಕಯಮೌ ತಥಾ |
 ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋ ಜೈಮಿನಿಃ ಕಣ್ವೋ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯೋಽಶನೋಽಂಗಿರಾಃ ||
 ಶಾತಾತಪೋ ದಧೀಚಿಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಾಲವಸ್ತಥಾ |
 ಜೈಗೀಷನ್ಯಸ್ತಥಾ ದಕ್ಷೋ ಭರತೋ ಮುದ್ಗಲಸ್ತಥಾ || ೧೩೪ ||
 ನಾತ್ಸ್ಯಾಯನೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಸಂವರ್ತಃ ಶಕ್ತಿರೇವ ಚ |
 ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯೋ ಭರದ್ವಾಜೋ ವಾಲಖಿಲ್ಯಾರುಣಸ್ತಥಾ || ೧೩೫ ||
 ಏವಮಾದಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಜುಹ್ವತೇ ಜಾತನೇದಸಂ |
 ಅಕ್ಷಮಾಲಾಕರೋತ್ತೀರ್ಣಾ ಧ್ಯಾನಯೋಗಪರಾಯಣಾಃ || ೧೩೬ ||
 ಏಕಚಿತ್ತಾ ದ್ವಿಜಾಃ ಸರ್ವೇ ಚಕ್ರಹೋಮುಕ್ತಿಯಾಂ ತದಾ |
 ತತಃ ಸಮುತ್ತಿತಂ ಲಿಂಗಂ ನೋಕ್ಷದಂ ವ್ಯಾಧಿನಾಶನಂ || ೧೩೭ ||
 ಅಚ್ಚೇದ್ಯಂ ಪರಮಂ ದೇವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ಯಾಸಸ್ತುತೋಷ ಚ |
 ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ದದುರ್ದೇವಾ ಆಶೀರ್ವದಾನ್ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೧೩೮ ||

ಮಾಂಡವ್ಯ, ನಾರದ, ಲೋಮಶ, ಪರಾಶರ, ಶಂಖ, ಕೌಶಿಕ, ಜೈವನ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ವಸಿಷ್ಠ, ನಾಚಿಕೇತ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಉದ್ದಾಲಕ, ಯಮ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ಜೈಮಿನಿ, ಕಣ್ವ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ಉಶನ, ಅಂಗಿರ, ಶಾತಾತಪ, ದಧೀಚಿ, ಕಪಿಲ, ಗಾಲವ, ಜೈಗೀಷನ್ಯ, ದಕ್ಷ, ಭರತ, ಮುದ್ಗಲ, ನಾತ್ಸ್ಯಾಯನ, ಸಂವರ್ತ, ಶಕ್ತಿ, ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಾಲಖಿಲ್ಯ, ಅರುಣಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಮುನಿಗಳು ವ್ಯಾಸಕುಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಫಲ, ಮತ್ತು ಬಿಲ್ವಪತ್ರಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದರು. ಸಮಸ್ತ ದ್ವಿಜರೂ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನಯೋಗನಿರತರಾಗಿ ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ ಆದ ಲಿಂಗವು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿತು.

೧೩೮. ವ್ಯಾಸನು ನಾಶರಹಿತವಾದ ಆ ಉತ್ತಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು. ದೇವತೆಗಳೂ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು.

ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣತೋ ವ್ಯಾಸೋ ದೇವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ರಿಲೋಚನಂ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ವಜಯಾಮಾಸ ಶಾಕಮೂಲಫಲೇನ ಚ || ೧೪೦ ||

ಪಿತೃಪೂರ್ವಂ ದ್ವಿಜಾಃ ಸರ್ವೇ ಭೋಜಿತಾಃ ಪಾಂಡುನಂದನ |

ಅಶೀರ್ವಾದಾಂಸ್ತತಃ ಪುಣ್ಯಾನ್ದತ್ವಾ ವಿಸ್ತೃಯಯುಃ ಪುನಃ || ೧೪೧ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ವ್ಯಾಸಾಖ್ಯಂ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ || ೧೪೨ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಸ್ವನೇ |

ಸ್ನಾನದಾನವಿಧಾನಂ ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ಕಾಲೇ ಮಹಾಫಲಂ || ೧೪೩ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಥಯಾಮಿ ಸಮಸ್ತಂ ತೇ ಭ್ರಾತೃಭಿಃ ಸಹ ಪಾಂಡವ |

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೪೪ ||

ಉಪೋಷ್ಯ ಯೋ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ |

ಸ್ನಾಪಯೇದೀಶ್ವರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕ್ಷೌದ್ರಕ್ಷೀರೇಣ ಸರ್ಪಿಷಾ || ೧೪೫ ||

ದಧ್ನಾ ಚ ಖಂಡಯುಕ್ತೇನ ಕುಶಲೋಯೇನ ವೈ ಪುನಃ |

ಶ್ರೀಖಂಡೇನ ಸುಗಂಧೇನ ಗುಂಠಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ || ೧೪೬ ||

೧೪೦-೧೪೧. ವ್ಯಾಸನು ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪಿತೃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಾಕ, ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು, ಫಲಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಅಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನಿತ್ತು ಹೊರಟು ಹೋದರು.

೧೪೨. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥವೆನ್ನುವರು.

೧೪೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೇಳು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತಿಶಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು?

೧೪೪-೧೪೬. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಸಹೋದರರೊಡನಿರುವ ನಿನಗೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನರನು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಬೇಕು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮಧು, ಕ್ಷೀರ, ತುಪ್ಪ, ಸುಗಂಧಸಹಿತವಾದ ದರ್ಭೆಯ ನೀರು, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಶ್ರೀ ಖಂಡದಿಂದ ಲೇಪಿಸಬೇಕು.

ತತಃ ಸುಗಂಧಕುಸುಮೈರ್ಬಿಲ್ವಪತ್ಮೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ |
 ಮುಚುಕುಂದೇನ ಕುಂದೇನ ಕುಶಜಾತೀಪ್ರಸೂನಕೈಃ || ೧೪೭ ||
 ಉನ್ಮತ್ತಮುನಿಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ತಥಾಽನ್ಯೈಃ ಕಾಲಸಂಭವೈಃ |
 ಅರ್ಚಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವೀಪೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ || ೧೪೮ ||
 ಇಕ್ಷುಗಡುಕದಾನೇನ ತುಷ್ಯತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
 ಗಡುಕಾಷ್ಟಕದಾನೇನ ಸಾತಕಂ ಯಾತ್ಯಹೋರ್ಜಿತಂ || ೧೪೯ ||
 ಮಾಸಾರ್ಜಿತಂ ಚ ನಶ್ಯೇತ ಗಡುಕಾಷ್ಟಕತೇನ ಚ |
 ಷಾಣ್ಮಾಸಿಕಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ದ್ವಿಗುಣೈರಬ್ದಿಕಂ ತಥಾ || ೧೫೦ ||
 ಆಜನ್ಮಜನಿತಂ ಸಾಪಮಯುತೇನ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ |
 ದ್ವಿಗುಣೈರ್ನಶ್ಯತೇ ವ್ಯಾಧಿಸ್ತ್ರಿಗುಣೈಃ ಸ್ಯಾದ್ಧನಾಗಮಃ || ೧೫೧ ||
 ಷಡ್ಗುಣೈರ್ಜಾಯತೇ ವಾಗ್ಮೀ ಸಿದ್ಧಸ್ತದ್ವಿಗುಣೈಸ್ತಥಾ |
 ರುದ್ರತ್ವಂ ದಶಲಕ್ಷೈಶ್ಚ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೫೨ ||
 ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ವೀತ ಭಕ್ತಿತಃ |
 ಮಂತ್ರೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ || ೧೫೩ ||
 ವಾರುಣಂ ಚ ತಥಾಗ್ನೇಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂ ಚೈವಾಕ್ಷಯಂಕರಂ |
 ದೇವಾನಿತ್ರೂನ್ಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ವಿಧಿವತ್ತರ್ಪಯೇದ್ಬುಧಃ || ೧೫೪ ||

೧೪೭-೧೪೮. ಬಳಿಕ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಚುಕುಂದ, ಕುಂದ, ಕುಶ, ಜಾಜಿ, ಉನ್ಮತ್ತ, ಆಗಸೆ ಮೊದಲಾದ ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

೧೪೯. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇಕ್ಷುಗಡುಕ (ಕಬ್ಬಿನಜಲ್ಲೆ) ದಾನದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು. ಎಂಟು ಇಕ್ಷುಗಡುಕಗಳ ದಾನದಿಂದ ಒಂದು ದಿನದ ಸಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೫೦-೧೫೨. ಎಂಟನೂರು ಗಡುಕಗಳ ದಾನದಿಂದ ಒಂದುತಿಂಗಳ ಪಾಪವೂ, ಸಹಸ್ರಗಳಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಪಾಪವೂ, ಎರಡುಸಾವಿರಗಳಿಂದ ಒಂದುವರ್ಷದ ಪಾಪವೂ, ಹತ್ತುಸಾವಿರಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಮಾಡಿದಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಇಪ್ಪತ್ತುಸಾವಿರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಧಿ ನಾಶವೂ, ಮೂವತ್ತುಸಾವಿರಗಳಿಂದ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರಗಳಿಂದ ವಾಗ್ಮಿಯೂ, ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನೂ ಆಗುವನು. ಹತ್ತುಲಕ್ಷಗಳಿಂದ ರುದ್ರತ್ವವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೫೩-೧೫೪. ನರೇಂದ್ರನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯದಿನ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನೀಯುವುದೂ

ಋಚಾ ಋಗ್ವೇದಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಮ್ನಾ ಸಾಮುಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಯ ಯಜುಷಾ ಗಾಯತ್ರಾ ಸರ್ವಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೫೫ ||
ಅಕ್ಷರಂ ಚ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸೌರಂ ವಾ ಶಿನದೈವತಂ |
ಅಥನಾ ವೈಷ್ಣವಂ ಮಂತ್ರಂ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂಜ್ಞಿತಂ || ೧೫೬ ||
ಪೂಜಯೇದ್ಭ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಪಕ್ಷಾ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾನ್ |
ಸ್ವದಾರನಿರತಾನ್ವಿಪ್ರಾನ್ ದಂಭಲೋಭವಿವರ್ಜಿತಾನ್ || ೧೫೭ ||
ಭಿನ್ನವೃತ್ತಿಕರಾನ್ವಾಪಾನ್ವತತಾನ್ ಶೂದ್ರಸೇವನಾನ್ |
ಶೂದ್ರೀ ಗೃಹಣಸಂಯುಕ್ತಾನ್ಸ್ವಾಪಲೀ ಯಸ್ಯ ಮಂದಿರೇ || ೧೫೮ ||
ಪರೋಕ್ಷವಾದಿನೋ ದುಷ್ಟಾನ್ಗುರುನಿಂದಾಪರಾಯಣಾನ್ |
ವೇದದ್ವೇಷಣಶೀಲಾಂಶ್ಚ ಹೈತುಕಾನ್ಪಕ್ಷವೃತ್ತಿಕಾನ್ || ೧೫೯ ||
ಈದೃಶಾನ್ಸರ್ವಯೇಚ್ಛಾಂಧೇ ದಾನೇ ಸರ್ವವ್ರತೇಷು ಚ |
ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾರಮಾತ್ರೋಪಿ ವರಂ ವಿಪ್ರಃ ಸುಯಂತ್ರಿತಃ || ೧೬೦ ||
ನಾಯಂತ್ರಿತಶ್ಚ ತುರ್ವೇದೀ ಸರ್ವಾಶೀ ಸರ್ವವಿಕ್ರಯಾ |
ಈದೃಶಾನ್ಪೂಜಯೇದ್ವಿಪ್ರಾನ್ಸನ್ನದಾನಹಿರಣ್ಯತಃ || ೧೬೧ ||

ಆದ ವಾರುಣ, ಆಗ್ನೇಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯನ್ನಾಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ದೇವ, ಪಿತೃ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ತರ್ಪಣವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೫೫. ಒಂದು ಋಕ್ವೇದದ ಋಗ್ವೇದ, ಒಂದು ಸಾಮದಿಂದ ಸಾಮ ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದದ ಒಂದು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಯಜುರ್ವೇದ ಪಾರಾಯಣ ಗಳ ಫಲಗಳೂ, ಗಾಯತ್ರಿ ಜಪದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಫಲಗಳೂ ದೊರೆಯುವುವು.

೧೫೬-೧೫೭. ಸೌರ, ಶೈವ ಅಥವಾ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಸಮಸ್ತಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ಸ್ವವತ್ತೀನಿರತರೂ, ದಂಭಲೋಭಗಳಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೫೮-೧೬೦. ಭಿನ್ನವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿದವರೂ, ಪತಿತರೂ, ಶೂದ್ರ ಸೇವಕರೂ, ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರೂ, ವೃಷಲಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವರೂ, ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುವವರೂ, ದುಷ್ಟರೂ, ಗುರು ನಿಂದಾನಿರತರೂ, ವೇದವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರೂ, ಯುಕ್ತಿನಾದಿಗಳೂ, ಬಕಪಕ್ಷಿಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ, ದಾನ, ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಯೊಂದನ್ನೇ ಜಪಿಸುವ ವಿಪ್ರನು ಉತ್ತಮನು.

೧೬೧-೧೬೨. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಲ್ಲದವನೂ, ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನೂ, ಸಮಸ್ತ ವನ್ನು ಮಾರುವವನೂ ಆದವನು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ

ಉಪಾನಹೌ ಚ ವಸ್ರಾಣಿ ಶಯ್ಯಾಂ ಛತ್ರಮುಥಾಸನಂ ।

ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ವಾಹ್ಮಣೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೋಽಪಿ ಸ್ವರ್ಗೇ ಮಹೀಯತೇ॥೧೬೨॥

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಸುರಭೀ ತತ್ರ ಜಲಧೇನುಸ್ತಥಾಘೃತಾ ।

ತಿಲಧೇನುಃ ಪ್ರದಾತವ್ಯಾ ಮಹಿಷ್ಯಶ್ಚ ತಥೈವ ಚ ॥ ೧೬೩ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಪ್ರದಾತಾ ಯೋ ದಾತಾ ಯಸ್ತಿಲಸರ್ಪಿಷೋಃ ।

ಕನ್ಯಾಪುಸ್ತಕಯೋರ್ದಾತಾ ಸೋಽಕ್ಷಯಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ಧೂರ್ವಹೌ ಸುರಸಂಯುಕ್ತೌ ಧಾನ್ಯೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತೌ ।

ದಾಪಯೇತ್ಸರ್ವಗಕಾನುಸ್ತು ಇತಿ ಮೇ ಸತ್ಯಭಾಷಿತಂ ॥ ೧೬೪ ॥

ಸೂತ್ರೇಣ ವೇಷ್ಠಯೇದ್ವೀಪಮಥನಾ ಜಗತೀಂ ಶುಭಾಂ ।

ಮಂದಿರಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮೇಶಮಥಾಽಪಿ ವಾ ॥ ೧೬೫ ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ನಿಧಾನೇನ ಯಃ ಕರೋತ್ಯತ್ರ ಮಾನವಃ ।

ಜಂಬೂಪ್ಲಕ್ಷಾಹ್ವಯೌ ದ್ವೀಪೌ ಶಾಲ್ಮಲಿಶ್ಚಾಪರೋ ನೃಪ ॥ ೧೬೬ ॥

ಕುಶಃ ಕ್ರೌಂಚಸ್ತಥಾಕಾಶಃ ಪುಷ್ಕರಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಮಃ ।

ಸಪ್ತಸಾಗರಪರ್ಯಂತಾ ವೇಷ್ಟಿತಾ ತೇನ ಭಾರತ ॥ ೧೬೭ ॥

ದ್ವೀಪೇಶ್ವರೇ ಮಹಾರಾಜ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।

ವೃಷೇಣಾಽರುಣವರ್ಣೇನ ಮಾಹೇಶಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೧೬೮ ॥

ದ್ವರೂ ಉತ್ತಮನಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತಹ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನ್ನ, ಸುವರ್ಣ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಹಾಸಿಗೆ, ಕೂಡೆ, ಆಸನ ಇವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೧೬೩-೧೬೪. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಗೋವು, ಜಲಧೇನು, ಘೃತಧೇನು, ತಿಲಧೇನು, ಎಮ್ಮೆ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಎಳ್ಳು, ತುಪ್ಪ, ಕಣ್ಣೆ, ಪುಸ್ತಕ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು ಅಕ್ಷಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೬೫. ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಅಲ್ಲಿ ಗೊರಸು, ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಮಾತು.

೧೬೬-೧೬೭. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೀಪವನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ ನಾಲಿನಿಂದ ಸುತ್ತಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈಯುವವನು ಜಂಬು, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಶಾಲ್ಮಲಿ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಂಚ, ಕಾಶ, ಪುಷ್ಕರಗಳೆಂಬ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಏಳು ಸಮುದ್ರಗಳವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿದಂತಾಗುವನು.

೧೬೮. ಮಹಾರಾಜ! ಈ ದ್ವೀಪೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ವೃಷಭದಿಂದ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮಹೇಶ್ವರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಯಸ್ತು ನೈ ಪಾಂಡರೇ ವಕ್ತ್ರೇ ಲಲಾಟೇ ಪಾದಯೋಸ್ತಥಾ ।
 ಲಾಂಗೂಲೇ ಯಸ್ತು ನೈ ಶುಭ್ರಃ ಸ ನೈ ನಾಕಸ್ಯ ದರ್ಶಕಃ ॥ ೧೭೦ ॥
 ನೀಲೋಽಯಮಾದ್ಯಶಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಯಸ್ತು ದ್ವೀಪೇಶ್ವರೇ ತ್ಯಜೇತ್ ।
 ಸ ಸಮಾ ರೋಮಸಂಖ್ಯಾತಾ ನಾಕೇ ವಸತಿ ಭಾರತ ॥ ೧೭೧ ॥
 ಸೌರಂ ಚ ಶಾಂಕರಂ ಲೋಕಂ ನೈರಂಚಂ ನೈಷ್ಠವಂ ಕ್ರಮಾತ್ ।
 ಭುನಕ್ತಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ರಾಜನ್ಯಾಸತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ ॥ ೧೭೨ ॥
 ಸಪತ್ನೀಕಂ ತತೋ ವಿಪ್ರಂ ಪೂಜಯೇತ್ಪತ್ರ ಭಕ್ತಿತಃ ।
 ಸಿತರಕ್ತಾನಿ ವಸತ್ರಾಣಿ ಯೋ ದದ್ಯಾದಗ್ರಜನ್ಮನೇ ॥ ೧೭೩ ॥
 ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಯುಗ್ಮಂ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜಗದ್ಗುರುಃ ।
 ನಾಸ್ತಿ ವಿಪ್ರಸಮೋ ಬಂಧುರಿಹ ಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ ॥ ೧೭೪ ॥
 ಯನುಲೋಕೇ ಮಹಾಘೋರೇ ಪತಂತಂ ಯೋಽಭಿರಕ್ಷತಿ ।
 ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಜ್ಞಂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಂ ॥ ೧೭೫ ॥
 ಪೂಜಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಮಗಂ ವಾ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ದ್ವೀಪೇಶ್ವರಂ ಚ ಯೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಸ್ಕರಂತಿ ಗೃಹೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ॥ ೧೭೬ ॥
 ನ ತೇಷಾಂ ಜಾಯತೇ ಶೋಕೋ ನಹಾನಿರ್ನಚ ದುಷ್ಕೃತಂ ।
 ಪ್ರಥಮಂ ಪೂಜಯೇತ್ಪತ್ರ ಲಿಂಗಂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ತತಃ ॥ ೧೭೭ ॥

೧೭೦-೧೭೧. ಮುಖ, ಹಣೆ, ಪಾದ, ಬಾಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾದುದು ನೀಲವೃಷಭವೆನ್ನಿಸುವುದು. ಇದನ್ನು ದ್ವೀಪೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವನು ಅದರ ರೋಮಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೧೭೨. ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥದ ವ್ರಭಾವದಿಂದ ಸೌರ, ಶಾಂಕರ, ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೧೭೩-೧೭೮. ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಬಿಳಿಯ ಮತ್ತು ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಜಗದ್ಗುರುವು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿ ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾಘೋರವಾದ ಯನುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಂಧುವು ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನರಿತವನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಮವೇದಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದ್ವೀಪೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರಿಗೆ ಶೋಕವೂ, ಕೇಡೂ, ಪಾವನೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾಭಾಗೋ ವ್ಯಾಸಃ ಸತ್ಯವತೀಸುತಃ |

ಅಸ್ಯೈವ ಪೂಜನಾತ್ಸಿದ್ಧೋ ಧಾರಾಸರ್ಪೋ ಮಹಾನುತಿಃ || ೧೭೮ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ರಾಜನ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಚ |

ಸೂರ್ಯಲೋಕಮಸೌ ಭಿತ್ವಾ ಪ್ರಯಾತಿ ಶಿವಸನ್ನಿಧೌ || ೧೭೯ ||

ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಚ ಸಪ್ತ ನೈ ಜಲೇ

ದಶೈಕಮಗ್ನೌ ಪತನೇ ಚ ಷೋಡಶ |

ಮಹಾಹವೇ ಷಷ್ಟಿರಶೀತಿಗೋಗ್ರಹೇ

ಹೃನಾಶಕೇ ಭಾರತ ಚಾಕ್ಷಯಾ ಗತಿಃ || ೧೮೦ ||

ಪಿತಾ ಪಿತಾಮಹಶ್ಚೈವ ತಥೈವ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ |

ವಾಯುಭೂತಂ ನಿರೀಕ್ಷಂತೇ ಹ್ಯಾಗಚ್ಛಂತಂ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಂ || ೧೮೧ ||

ಅಸ್ಮದ್ಗೋತ್ರೇಸ್ತಿ ಈ ಪುತ್ರೋ ಯೋ ನೋದದ್ಯಾತ್ತಿಲೋದಕಂ |

ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷೇಣ ನೈಶಾಖ್ಯಾಂ ವಾ ತಥೈವ ಚ || ೧೮೨ ||

ಸ್ವರ್ಗತಿಂ ಚ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಾಮಸ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೋಪಸೇವನಾತ್ |

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ದ್ವಿವೇಶ್ವರಮನುತಮಂ || ೧೮೩ ||

ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಧಾರಾಸರ್ಪರಾಜನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

೧೭೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಶಿವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೧೮೦. ಏಳು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹದಿನಾರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರವರ್ಷ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಂಬತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಗೋಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪವಾಸಮಾಡುವವರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೮೧. ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರು ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರದವನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೮೨-೧೮೩. “ನಮ್ಮ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುತ್ರನಿದ್ದಾನೆ? ಕಾರ್ತಿಕ ಅಥವಾ ನೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯದಿನ ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ಮಾಡಲಾರನೆ? ಆದರಿಂದ ನಾವು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವೆವಲ್ಲ!” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ, ನಿಮಗೆ ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ದ್ವಿವೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಯಃ ಪಠೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೃಣುಯಾತ್ತ್ವದ್ಗತೋ ನೃಪಃ |

ಸೋಽಪಿ ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಮೋದತೇ ಶಿವಮಂದಿರೇ || ೧೮೪ ||

ಊಷರಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ಮುನಿಪುಂಗವೈಃ |

ಕಾಮಪ್ರದಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೮೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಶಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಸಪ್ತನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮೪. ಇದನ್ನು ಆ ದ್ವೀಪೇಶ್ವರದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೇಳುವ ಮಾನವನು ಪಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೮೫. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥವು ಊಷರದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ತೊಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಭಾಸೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ವಿಖ್ಯಾತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೧ ॥
ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಭಾಸಂ ತಾತ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕಥಂ ಜಾತಂ ಮಹಾಫಲಂ ।
ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನದಂ ದೃಶ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಯಾಶು ಮೇ ॥ ೨ ॥
ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ದುರ್ಭಗಾ ರವಿಪತ್ನೀ ಚ ಪ್ರಭಾ ನಾಮೇತಿ ವಿಶ್ರುತಾ ।
ತಥಾಚಾರಾಧಿತಃ ಶಂಭುರುಗ್ರೇಣ ತಪಸಾ ಪುರಾ ॥ ೩ ॥
ವಾಯುಭಕ್ಷಾ ಸ್ಥಿತಾ ವರ್ಷಂ ವರ್ಷಂ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಾ ।
ತತಸ್ತುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವಃ ಪ್ರಭಾಯಾಃ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರೇಂದ್ರ ! ಬಳಿಕ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಿಲೂ ಆದ ಪ್ರಭಾಸೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ತಾತ ! ಪ್ರಭಾಸೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವೂ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ದರ್ಶನೀಯವೂ ಹೇಗಾಯಿತು ? ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :— ಹಿಂದೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಭೆಯೆಂಬ ಸೂರ್ಯವತ್ತಿಯು ಕರಿನತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಳು.

೪. ಅವಳು ಒಂದು ವರ್ಷ ವಾಯುಭಕ್ಷಳೂ, ಒಂದು ವರ್ಷ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವಳೂ ಆಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಮಾಡಲು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಕಸ್ಮಾತ್ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಸೇ ಬಾಲೇ ಕಥ್ಯತಾಂ ಯದ್ವಿನಕ್ಷಿತಂ ।

ಅಹಂ ಹಿ ಭಾಸ್ಕರೋಽಪ್ಯೇಕೋ ನಾನಾತ್ವಂ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ || ೫ ||

ಪ್ರಭೋವಾಚ :-

ನಾನೋ ದೇವಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಶಂಭೋ ವಿನಾ ಚರ್ತ್ವಾ ಕ್ವಚಿತ್ಪ್ರಭೋ ।

ಸಗುಣೋ ನಿರ್ಗುಣೋ ವಾಃ ಪಿ ಧನಾಢ್ಯೋ ವಾಃ ಪೃಕಿಂಚನಃ || ೬ ||

ಪ್ರಿಯೋ ನಾ ಯದಿ ನಾ ದ್ವೇಷ್ಯಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಭರ್ತ್ವೇವ ದೈವತಂ ।

ದುರ್ಭಗತ್ವೇನ ದಗ್ಧಾಹಂ ಸಖೀಮಧ್ಯೇ ಸುರೇಶ್ವರ ।

ಭರ್ತರ್ಯಲ್ಲಬ್ಧಸೌಖ್ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀ ತೇನ ಕ್ಲಿಶ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಭೃಶಂ || ೭ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ವಲ್ಲಭಾ ಭಾಸ್ಕರಸ್ಯೈವ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ಭವಿಷ್ಯಸಿ

|| ೮ ||

ಪಾರ್ವತೃವಾಚ :-

ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಭವದ್ವಾಕ್ಯಂ ಭಾಸ್ಕರೋಽಪಿ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।

ವೃಥಾ ಕ್ಲೇಶೋ ಭವೇದಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಭಾಯಾಃ ಪರಮೇಶ್ವರ || ೯ ||

ಉಮಾವಾಕ್ಯಾನ್ಮಹೇಶಾನ ಧ್ಯಾತಸ್ತಿಮಿರನಾಶನಃ ।

ಆಗತೋ ಗಗನಾದ್ಭಾನುರ್ಮರ್ಮದೋತ್ತರರೋಧಸಿ || ೧೦ ||

೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬಾಲೆಯೆ! ಏಕೆ ಕಷ್ಟಪಡುವೆ? ನಿನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಳು. ನಾನೂ ಸೂರ್ಯನೂ ಅಭಿನ್ನರಾಗಿರುವೆವು.

೬-೭. ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ಶಂಕರ! ಪತಿಯು ಗುಣವಂತನಾಗಲಿ, ಗುಣವಿಲ್ಲದವನಾಗಲಿ, ಧನವಂತನಾಗಲಿ, ಬಡವನಾಗಲಿ, ಪ್ರಿಯನಾಗಲಿ, ದ್ವೇಷಿಯಾಗಲಿ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದೇವತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಖಿಯರ ನಡುವೆ ದುರ್ಭಗಳಾಗಿ ಗಂಡನಿಂದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಪ್ರಭೇ! ನೀನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾಗುವೆ.

೯. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ಶಂಕರ! ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಅಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಯಾನು! ಈ ಪ್ರಭೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦. ಶಂಕರನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಅವನು ಆಕಾಶದಿಂದ ನರ್ಮದೆಯ ತಟಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಭಾನುರುನಾಚ :-

ಅಹೂತೋಽಸ್ಮಿ ಕಥಂ ದೇವ ಹೃಘಾಃಸುರನಿಷೂದನ || ೧೧ ||

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಪ್ರಭಾಂ ಸಾಲಯ ಭೋ ಭಾನೋ ಸಂತೋಷೇಣ ಪರೇಣ ಹಿ || ೧೨ ||

ಉನೋನಾಚ :-

ಪ್ರಭಾಯಾ ನುಂದಿರೇ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ಥಿಯತಾಂ ಹಿಮನಾಶನ |

ಅಗ್ರಪತ್ನೀ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಭಾರ್ಯಾಣಾಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ರನೇ || ೧೩ ||

ಭಾನುರುನಾಚ :-

ಏನಂ ದೇವಿ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ತವ ವಾಕ್ಯಂ ವರಾನನೇ |

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಭಾಹೂತಾ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೧೪ ||

ಪ್ರಭೋನಾಚ :-

ಸ್ವಾಂಶೇನ ಸ್ಥಿಯತಾಂ ದೇವ ಮನ್ಮಥಾಸರೇ ಉಮಾಪತೇ |

ಏಕಾಂಶಃ ಸ್ಥಾಪ್ಯತಾಮತ್ರ ತೀರ್ಥಸ್ಯೋನ್ಮೀಲನಾಯ ಚ || ೧೫ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ :-

ಸರ್ವದೇವನುಯಂ ಲಿಂಗಂ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ತತ್ರ ಸಾಂಡನ |

ಪ್ರಭಾಸೇಶ ಇತಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ದುರ್ಲಭಂ || ೧೬ ||

೧೧. ಸೂರ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಅಘಾಸುರಸಂಹಾರಕನಾದ ಶಂಕರನೆ! ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಕರೆಯಿಸಿರುವೆ?

೧೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಭಾಸ್ಕರ! ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೧೩. ಉಮೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ -ಹಿಮನಾಶಕನಾದ ಭಾಸ್ಕರ! ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಭೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರು. ಈ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

೧೪. ಸೂರ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಸುಂದರಿ! ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಲು ಅವಳು ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

೧೫. ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.-ಮನ್ಮಥನಾಶಕನಾದ ಶಂಕರನೆ! ನೀನು ಒಂದಂಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರಬೇಕು. ಈ ತೀರ್ಥವು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸು.

೧೬. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಪ್ರಭಾಸೇಶವೆಂಬ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಅನ್ಯಾನಿ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಕಾಲೇ ತಾನಿ ಫಲಂತಿ ನೈ ।
 ಪ್ರಭಾಸೇಶಸ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಸದ್ಯಃ ಕಾಮಫಲಪ್ರದಃ ॥ ೧೭ ॥
 ಮಾಘಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ಅಶ್ವಂ ಯಃ ಸ್ಪರ್ಶಯೇತ್ತತ್ರ ಯಥೋಕ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ನೃಪ ॥ ೧೮ ॥
 ಇಂದ್ರತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ತೇನ ಭಾಸ್ಕರಸ್ಯಾಃ ಥವಾ ಪದಂ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪರಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಾನಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯೇ ॥ ೧೯ ॥
 ಗೋಪ್ರದಾತಾ ಲಭೇತ್ಸ್ವರ್ಗಂ ಸತ್ಯಲೋಕಂ ನರೇಶ್ವರ ।
 ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀಂ ಶುಭ್ರಾಂ ಕ್ಷೀರಿಣೀಂ ತರುಣೀಂ ಶುಭಾಂ ॥ ೨೦ ॥
 ಸವತ್ಸಾಂ ಘಂಟಾಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಕಾಂಸ್ಯ ಸಾತ್ರಾವದೋಹಿನೀಂ ।
 ದದತೇ ಯೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ನತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ ॥ ೨೧ ॥
 ಅಥ ಯಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾನಂ ದೇವಸ್ಯ ಕಾರಯೇತ್ ।
 ಸ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಂ ಲೋಕಂ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ॥ ೨೨ ॥
 ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ನಾಶಮಾಯಾತಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಸಾಂಡವ ।
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕನ್ಯಾದಾನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥ ೨೩ ॥
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ವಿನಾಹೇನ ದಾಪಯೇತ್ಪಾಂಡುನಂದನ ।
 ಸಮಾನವಯಸೇ ದೇಯಾ ಕುಲಶೀಲಧನೈಸ್ತಥಾ ॥ ೨೪ ॥

೧೭. ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಫಲಿಸುವುವು. ದೊರೆಯೆ !
 ಆದರೆ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಸೇಶನು ಕೂಡಲೆ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೧೮-೧೯. ಮಾಘಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಶ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಇಂದ್ರತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ಭಾಸ್ಕರನ
 ಸ್ನಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವನು. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೦-೨೧. ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವೂ, ಶುಭ್ರವೂ, ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ
 ಯಕೌವನವುಳ್ಳದೂ, ಕರುವಿನಿಂದ ನಹಿತವೂ, ಘಂಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ,
 ಕಂಚಿನ ದೋಹನಮಾತ್ರಿಯುಳ್ಳದೂ, ಆದ ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು
 ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಭಾಸೇಶನ ಮುಂದೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನು ಉತ್ತಮ
 ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ವಾಸಿಸುವನು.

೨೩-೨೪. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ನಾಶ
 ವಾಗುವುದು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಕುಲಶೀಲಧನ
 ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿನಾಹ ವಿಧಿಯಿಂದ ಕನ್ಯಾದಾನ

ಯೇ ದದಂತೇ ಮಹಾರಾಜ ಹೃದಿ ಸಾತಕಸಂಯುತಾಃ	
ತೇಷಾಂ ಪಾಪಾನಿ ಲೀಯಂತೇ ಹೃದಕೇ ಲವಣಂ ಯಥಾ	೨೫
ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಕೃತಂ ಪಾಪಂ ನಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯಾಃ ಪಹಾರಿಣಿ	
ಮಿತ್ರಘ್ನೇ ಚ ಕೃತಘ್ನೇ ಚ ಕೂಟಸಾಕ್ಷ್ಯ ಸಮುದ್ಭವಂ	೨೬
ತದ್ಗ್ಗ್ರಾಮೋದ್ಯಾನಭೇದೋತ್ಥಂ ಪರದಾರನಿಷೇವಣಂ	
ನಾರ್ಥಕಸ್ಯ ಯತ್ಪಾಪಂ ಯತ್ಪಾಪಂ ಸ್ತೇಯಸಂಭವಂ	೨೭
ಕೂಪಭೇದೋದ್ಭವಂ ಯಚ್ಚ ಬೈಡಾಲವ್ರತಧಾರಿಣಃ	
ದಾಂಭಿಕಂ ವೃಕ್ಷಚ್ಛೇದೋತ್ಥಂ ವಿನಾಹಸ್ಯ ನಿಷೇಧಜಂ	೨೮
ಆರಾಮಸ್ಥ ತರುಚ್ಛೇದಮಗಮ್ಯಾಗಮನೋದ್ಭವಂ	
ಸ್ವಭಾರ್ಯಾತ್ಯಜನೇ ಯಚ್ಚ ಪರಭಾರ್ಯಾಸಮೀಹನಾತ್	೨೯
ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹರಣೇ ಯಚ್ಚ ಗರದೇ ಗೋವಿಘಾತಿನಿ	
ವಿದ್ಯಾವಿಕ್ರಯಣೋತ್ಥಂ ಚ ಸಂಸರ್ಗಾದ್ಯಚ್ಚ ಸಾತಕಂ	೩೦
ಶ್ವಬಿಡಾಲವಧಾದ್ವೋರಂ ಸರ್ಪಶೂದ್ರೋದ್ಭವಂ ತಥಾ	
ಭೂಮಿಹರ್ತುಶ್ಚ ಯತ್ಪಾಪಂ ಭೂಮಿಹಾರಿಣಿ ಚೈವ ಹಿ	೩೧
ಮಾದದಸ್ವೇತಿ ಯತ್ಪಾಪಂ ಗೋವಹ್ನಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ಚ	
ತತ್ಪಾಪಂ ಯಾತಿ ವಿಲಯಂ ಕನ್ಯಾದಾನೇನ ಪಾಂಡನ	೩೨
ಸ ಗತ್ವಾ ಭಾಸ್ಕರಂ ಲೋಕಂ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಶುಭೇ ವ್ರಜೇತ್	
ಕ್ರೀಡತೇ ರುದ್ರಲೋಕಸ್ಥೋ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ	೩೩

ಮಾಡುವವರು ಪಾಪಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಪಾಪವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನಂತೆ ವಿಲೀನವಾಗುವುದು.

೨೬-೩೩. ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ, ನಿಧಿಯ ಅಪಹಾರ, ಮಿತ್ರಹತ್ಯೆ, ಕೃತಘ್ನತೆ, ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವುದು, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು, ಪರಪತ್ನೀಸಂಗ, ಬಡ್ಡಿಯ ಜೀವನ, ಕಳ್ಳತನ, ಬಾವಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು, ಬೆಕ್ಕಿನ ವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು, ದಂಭ, ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುವುದು, ವಿನಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಉದ್ಯಾನದ ಮರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಅಗಮ್ಯಾಗಮನ, ಸ್ವಭಾರ್ಯಾತ್ಯಾಗ, ಪರಪತ್ನಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹರಣ, ವಿಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಗೋಹತ್ಯೆ, ವಿದ್ಯಾವಿಕ್ರಯ, ಸಂಸರ್ಗ, ನಾಯಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಸರ್ಪ, ಶೂದ್ರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು, ಭೂಮಿಯ ಅಪಹಾರ, ದಾನನಿಷೇಧ, ಗೋವು, ಅಗ್ನಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇವರಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪಗಳು ಕನ್ಯಾದಾನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಅವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅನಂತರ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಇಂದ್ರರ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿನೋದಪಡುವನು.

ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯೇ ಜಾತೇ ಶಿವೇ ಭವತಿ ಭಾವನಾ ।

ಏತದ್ವ್ರಜತಿ ಯಸ್ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಭಾಸಂ ಪಾಂಡುನಂದನ

॥ ೩೪ ॥

ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ಗೋಪ್ರದಾನಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂ ಪರಂ ।

ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಸರ್ವಕಾಲಂ ಹಿ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ

॥ ೩೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮಾಷ್ಟನವತಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೪-೩೫. ಸಕಲಪಾಪಗಳೂ ಕ್ಷಯಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಡೆಯುವನು. ಗೋದಾನವು ಅತಿ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿನಾರಿಸುವುದೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ತೊಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಭೈಕೋನಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ |

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ವಾಸುಕೀಶಂ ತು ಸಮಸ್ತಾಘೌಘನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ಕಾರಣಾತ್ತಾತ ರೇವಾಯಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ |

ವಾಸುಕೀಶಃ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ವೈ ವಿಸ್ತರಾದ್ವದ ಮೇ ಗುರೋ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸಮಾಸ್ಥಾಯ ನೃತ್ಯಂ ಶಂಭುಶ್ಚಕಾರ ವೈ

ಶ್ರಮಾದಜಾಯತ ಸ್ವೇದೋ ಗಂಗಾತೋಯವಿಮಿಶ್ರಿತಂ |

॥ ೩ ॥

ಪತಂತಮುರಗೋಽಶ್ವಾತಿ ಹರಮೌಲಿವಿನಿರ್ಗತಂ

॥ ೪ ॥

ಮಂದಾಕಿನೀ ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧಾ ವ್ಯಾಲಸ್ಯೋಪರಿ ಭಾರತ |

ಪ್ರಾಪ್ನುಹ್ಯಜಗರತ್ವಂ ಹಿ ಭುಜಂಗ ಕ್ಷುದ್ರಜಂತುಕ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ದೊರೆಯೆ ! ಬಳಿಕ ನನ್ನಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವಾಸುಕೀಶನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ತಾತ ! ರೇವಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸುಕೀಶನನ್ನು ಏಕೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ? ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಶಂಕರನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ನೃತ್ಯಮಾಡಿದನು.

೪. ಆಗ ಆಯಾಸದಿಂದ ಗಂಗಾಜಲಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಂಕರನ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಬೆವರನ್ನು ವಾಸುಕಿಯು ಕುಡಿದನು.

೫. ಬಳಿಕ ಮಂದಾಕಿನಿಯು ವಾಸುಕಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು “ ಎಲೈ ಅಲ್ಪಜಂತುವಾದ ಸರ್ಪವೇ ನೀನು ಅಜಗರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದು ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು.

ವಾಸುಕಿರುವಾಚಃ—

ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ಸಾಪೋ ದುರ್ನಯೋಽಹಂ ಹರಾದೃತೇ |

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸಾವನೀ ಪುಣ್ಯಾ ಸರಿತ್ವಂ ಶುಭಲಕ್ಷಣಾ || ೬ ||

ಸಂಸಾರಚ್ಛೇದನಕರೀ ಹ್ಯಾರ್ತಾನಾಮಾರ್ತಿನಾಶಿನೀ |

ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರೇ ಸ್ಥಿತಾ ತ್ವಂ ಹಿ ದಯಾಂ ಕುರು ಮಯೀಶ್ವರಿ || ೭ ||

ಗಂಗೋವಾಚಃ—

ಕುರುಷ್ವ ನಿಪುಲಂ ವಿಂಧ್ಯಂ ತಪಸ್ತ್ವಂ ಶಂಕರಂ ಪ್ರತಿ |

ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಸ್ವಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪನ್ನಗತ್ವಂ ಮನೂಜ್ಞಯಾ || ೮ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚಃ—

ತತೋಽಸೌ ತ್ವರಿತೋ ವಿಂಧ್ಯಂ ನಾಗೋ ಗತ್ವಾ ನಗಂ ಶುಭಂ |

ತಪಸ್ತಪ್ತುಂ ಸಮಾರೇಭೇ ಶಂಕರಾರಾಧನೋದ್ಯತಃ || ೯ ||

ನಿತ್ಯಂ ದಧ್ಯಾ ಮಹಾದೇವಂ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಂ ಡಮರುಕೋದ್ಯತಂ |

ತತೋ ವರ್ಷಶತೇ ಪೂರ್ಣ ಉಪರುದ್ಧೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ |

ಆಗತಸ್ತತ್ಸಮಾಪಂ ತು ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಾಂ ವಾಣೀಮುದಾಹರತ್ || ೧೦ ||

ವರಂ ವರಯ ಮೇ ವತ್ಸ ಪನ್ನಗತ್ವಂ ಕೃತಾದರ || ೧೧ ||

೬-೭. ವಾಸುಕಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಶಿವನಾನಿತ್ಯವಾದ ಗಂಗೆಯೇ ! ಪಾಪಿಯೂ, ಅವಿನೀತನೂ ಆದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ನೀನು ತ್ರಿಲೋಕಸಾವನಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಕರಳೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ದುಃಖಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಸ್ವರ್ಗ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವವಳೂ ಆಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯೆಮಾಡು.

೮. ಗಂಗೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ನೀನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

೯. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಬಳಿಕ ವಾಸುಕಿಯು ಪವಿತ್ರವಾದ ವಿಂಧ್ಯಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಂಕರನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು.

೧೦-೧೧. ನಿತ್ಯವೂ ಡಮರುಕದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯಲು ಆ ವಾಸುಕಿಯು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಶಂಕರನು ಅವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮೃದುವಚನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗಿಂದನು. “ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆದರವುಳ್ಳ ವತ್ಸ ವಾಸುಕಿಯೇ ! ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.”

ವಾಸುಕಿರುವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಪೋಸಿ ಮೇ ದೇವ ವರಂ ದಾಸ್ಯಸಿ ಶಂಕರ ।

ಪ್ರಸಾದಾತ್ತವ ದೇವೇಶ ಭೂಯಾನ್ನಿಷ್ಟಾಪತಾ ಮಮ ।

ತೀರ್ಥಂ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ॥ ೧೨ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪನ್ನಗತ್ವಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ರೇನಾಂ ಗಚ್ಛ ಶುಭಂಕರೀಂ ।

ಯಾಮ್ನೇ ತಸ್ಯಾಸ್ತುಟೇ ಪುಣ್ಯೇ ಸ್ನಾನಂ ಕುರು ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೧೩ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ದಧೇ ದೇವೋ ವಾಸುಕಿಸ್ತ್ವರಯಾನ್ವಿತಃ ।

ರೂಪೇಣಾಜಗರೇಣೈವ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ನರ್ಮದಾ ಜಲಂ ॥ ೧೪ ॥

ಮಾರ್ಗೇಣ ತಸ್ಯ ಸಂಜಾತಂ ಜಾಹ್ನವ್ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೋತ ಉತ್ತಮಂ ।

ನಿರ್ಧೂತಕಲ್ಮಷಃ ಸರ್ಪಃ ಸಂಜಾತೋ ನರ್ಮದಾ ಜಲೇ ॥ ೧೫ ॥

ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಶಂಕರಸ್ತತ್ರ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ತತೋ ನಾಗೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ॥ ೧೬ ॥

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸ್ನಾಪಯೇನ್ಮಧುನಾ ಶಿವಂ ।

ವಿಮುಕ್ತಕಲ್ಮಷಃ ಸದ್ಯೋ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಶಂಕರ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಪಾಪರಹಿತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳು.

೧೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾ ಬಾಹುವಾದ ಸರ್ಪನೆ! ನೀನು ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಹೋಗು. ಆ ನದಿಯ ಪುಣ್ಯ ತಟದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡು.

೧೪. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ವಾಸುಕಿಯು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಆ ಅಜಗರ ರೂಪದಿಂದಲೇ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೧೫. ಆ ವಾಸುಕಿಯು ಯಾವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೋದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರವಾಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅದೇ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಸರ್ಪರಾಜನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದನು.

೧೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ವಾಸುಕಿಯು ಅದೇ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಶಂಕರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಪಾಪವನ್ನು ವರಿಹರಿಸುವ ಆ ಲಿಂಗವು ನಾಗೇಶ್ವರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

೧೭. ಅಷ್ಟಮಿಾ ಅಥವಾ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಜೇನಿನಿಂದ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕೂಡಲೆ ಪಾಪರಹಿತನಾಗುವನು.

ಅಪುತ್ರಾ ಯೇ ನರಾಃ ಪಾರ್ಥ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಂಗಮೇ |
 ತೇ ಲಭಂತೇ ಸುತಾಂಭ್ರೀಷ್ಠಾನ್ಕಾರ್ತವೀರ್ಯೋಪಮಾನ್ ಶುಭಾನ್ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ತ್ವೇನ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದುಪವಾಸಪರಾಯಣಃ |
 ಕುರ್ವನ್ಮನೋಚಯೇತ್ವೇತಾನ್ಸುರಕಾನ್ಸುಪಸಂದನ || ೧೯ ||
 ಸರ್ಪಾಣಾಂ ಚ ಭಯಂ ವಂಶೇ ಜ್ಞಾತಿವರ್ಗೇ ನ ಜಾಯತೇ |
 ನಿರ್ದೋಷಂ ನಂದತೇ ತಸ್ಯ ಕುಲಂ ನಾಗಪ್ರಸಾದತಃ || ೨೦ ||
 ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ತವ ಸ್ನೇಹಾನ್ಸುಪೋತ್ತಮ || ೨೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಪಾಹಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾಮೈಕೋನಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮. ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವರು ಮಿಂದರೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಂತಿ
 ರುವ ಶ್ರೀಷ್ಠರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ವಡೆಯುವರು.

೧೯. ರಾಜಪುತ್ರ! ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈಯುವವನು
 ಪ್ರೇತರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು.

೨೦. ಅವನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಂಧುಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ಪಗಳ
 ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಂಶವು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿ ನಾಗನ ಅನುಗ್ರಹ
 ದಿಂದ ಅನಂದಗೊಳ್ಳುವುದು.

೨೧. ನೃಪವರ್ಯನೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮರೋಚನಂ ।

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ ॥ ೧ ॥

ಉತ್ತಮಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಗೀರ್ವಾಣೈರ್ವಂದಿತಂ ಶಿವಂ ।

ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ಪುತ್ರ ನಾಖ್ಯಾತಂ ಕಸ್ಯಚಿನ್ನಯಾ ॥ ೨ ॥

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ತು ಮಯಾ ಪೂರ್ವಂ ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನಸನ್ನಿಭಂ ।

ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ತ್ವೇವ ಮೇ ಜಾತಂ ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಛಂಕರಸ್ಯ ಚ ॥ ೩ ॥

ಅನ್ಯಸ್ತತ್ತ್ವೇವ ಯೋ ಗತ್ವಾ ದ್ರುಪದಾಮಂತರ್ಜಲೇ ತತ್ತ್ವಸಂ ಜಪೇತ್ ।

ಸ ಪಾತಕೈರಶೇಷೈಶ್ಚ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೪ ॥

ವಾಚಿಕೈರ್ಮಾನಸೈಶ್ಚೈವ ಕರ್ಮಜೈರಪಿ ಪಾತಕೈಃ ।

ಪಿಂಡಿಕಾಂ ಚಾಪ್ಯವಸ್ಪೃಶ್ಯ ಯಾಮ್ಯಾನಾಶಾಂ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹೀಪಾಲ! ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಪುತ್ರ! ನಮಸ್ತು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ದೇವವಂದ್ಯವೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ, ಅತಿ ಗುಹ್ಯವೂ ಆದ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

೩. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಶಂಕರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಯಿತು.

೪-೬. ಪಾಂಡುತನಯ! ಅಲ್ಲಿ ನೀರಿನೊಳಗೆ ದ್ರುವದಾ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದವನು ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸ, ಕರ್ಮಜವಾದ ಅಶೇಷ ಪಾತಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಮಣ್ಣಿನ ಉಂಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂನತ್ತಿರಡು ಅಥವಾ ಬಹು ರೂಪಿಯಾದ

ಯೋ ಜಯೇಚ್ಛಾಳಿನಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ಭಹುರೂಪಿಣಂ ।
 ದೇಹಸಾತೇ ಶಿನಂ ಗಚ್ಛೇದಿತಿ ಮೇ ನಿಶ್ಚಯೋ ನೃಪ || ೬ ||
 ಅಜೈನ ಬೋಧಯೇದ್ವೇಪನುಷ್ಪನ್ಯಾಂ ನಿಶಿ ಭಾರತ ।
 ಸ್ವರ್ಗಲೋಕನುನಾಪ್ನೋತಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೭ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ರೈವ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕುರ್ವೀತ ನೃಪನಂದನ ।
 ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೮ ||
 ಇಂಗುದೈರ್ಬದರ್ಶೈರ್ಬಿಲ್ವೈರಕ್ಷತೇನ ಜಲೇನ ನಾ ।
 ತರ್ಪಯೇತ್ತತ್ರ ಯೋ ವಂಶ್ಯಾನಾಪ್ನುಯಾಜ್ಞಸ್ಮನಃ ಫಲಂ || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾನು ಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿವನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನೆಡೆಗೆ
 ಹೋಗುವನೆಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

೭. ಅಷ್ಟಮಾದಿನದ ರಾತ್ರಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುವವನು
 ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

೮. ನೃಪತನಯ! ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವವನ ಪಿತೃಗಳು
 ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೯. ಇಂಗುದ, ಬದರ, ಬಿಲ್ವಫಲ ಅಥವಾ ನೀರಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ವಂಶದ
 ಜನರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವವನು ತಾನು ದುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕಾಽಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಯಜ್ಞವಾಟಸ್ಯ ಮಧ್ಯತಃ ॥ ೧ ॥

ಸಂಕರ್ಷಣನಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ।

ತಪಶ್ಚೀರ್ಣಂ ಪುರಾ ರಾಜನ್ವಲಭದ್ರೇಣ ತತ್ರ ನೈ ॥ ೨ ॥

ಗೀರ್ವಾಣಾ ಅಸಿ ತತ್ತ್ವೇನ ಸನ್ನಿಧೌ ನೃಪನಂದನ ।

ಉಮಯಾ ಸಹಿತಃ ಶಂಭುಃ ಸ್ಥಿತಸ್ತತ್ತ್ವೇನ ಕೇಶವಃ ॥ ೩ ॥

ಬಲಭದ್ರೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಣಿನಾಮುಪಕಾರತಃ ।

ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಂಕರಃ ಪಾಪನಾಶನಃ ॥ ೪ ॥

ಯಸ್ತತ್ರ ಸ್ನಾತಿ ನೈ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಮಧುನಾ ಸ್ನಾಪಯೇಚ್ಛಿವಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಎಲೈ ಧರ್ಮನಂದನನೇ ! ತರುವಾಯ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವಾಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಶೋಭನವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಪಾಪನಾಶನವೆನಿಸಿದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಸಂಕರ್ಷಣವೆಂದು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿರುವುದು. ದೊರೆಯೆ ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಗ್ರಜನಾದ ಬಲಭದ್ರನು ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವನು.

೩. ನೃಪನಂದನ ! ಆ ತೀರ್ಥದ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಗೀರ್ವಾಣರೂ ನೆಲಸಿರುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಂಕರನೂ ಉಮೆಯೊಡಗೂಡಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನಲ್ಲದೆ ಕೇಶವನೂ ಇರುವನು.

೪. ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಬಲಭದ್ರನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಉಪಕಾರವನ್ನೆಸಗಲೋಸುಗ ಪಾಪನಾಶನವಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನು.

೫-೬. ಅಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಯಾವ ಮಾನವನು ಜಿತಕ್ರೋಧನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಧುವಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ತ್ವೇನ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಿತೃಣಾಮುಥ ದಾಸಯೇತ್ |

ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಬಲಭದ್ರವಚೋ ಯಥಾ

|| ೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮೈಕಾಽಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಯಾವನು, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೆನಗು
ವನೋ ಅವನು ಬಲಭದ್ರನ ವಚನದಂತೆ ಪರಮಪದವನ್ನೈದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”ನೆಂಬ
ನೂರೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವೈಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮುನ್ಮಥೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಮುನ್ಮಥೇಶಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕೃತಂ ।

ಸ್ನಾನಮಾತ್ರಾನ್ನರೋ ರಾಜನ್ ಯಮಲೋಕಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ

॥ ೧ ॥

ಅನಪತ್ಯಾ ಚಯಾ ನಾರೀ ಸ್ನಾಯಾದ್ವೈ ಪಾಂಡುನಂದನ ।

ಪುತ್ರಂ ಸಾ ಲಭತೇ ಪಾರ್ಥ ಸತ್ಯಸಂಧಂ ದೃಢವ್ರತಂ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ರಾಜಂಭುಚಿಃ ಪ್ರಯತಮಾನಸಃ ।

ಉಪೋಷ್ಯ ರಜನೀಮೇಕಾಂ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್

॥ ೩ ॥

ಕಾಮಿಕಂ ತೀರ್ಥರಾಜಂ ತು ತಾದ್ಯಶಂ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಕುರುತೇ ರಾಜನ್ ಸ ಗೋಲಕ್ಷಫಲಂ ಲಭೇತ್

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮುನ್ಮಥೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ಸಕಲ ದೇವತಾವಂದ್ಯನಾದ ಮುನ್ಮಥೇಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಯಮಲೋಕದ ದರ್ಶನವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದು.

೨. ಪಾಂಡವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಬಂಜೆಯಾದ ಯಾವ ನಾರಿಯು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಳೋ, ಅವಳು ಸತ್ಯಸಂಧನೂ ಮಹಾವ್ರತನಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೩. ಮಹಾರಾಜ! ಅಲ್ಲಿ ಸುಸ್ನಾತನಾಗಿ ಶೌಚದಿಂದಲೂ, ಸಮಾಹಿತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೪. ಸರ್ವಕಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹೋಲುವ ತೀರ್ಥ ರಾಜವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು. ಯಾವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗೋವುಗಳ ದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತತ್ರ ನೃತ್ಯಂ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ತುಷ್ಯತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ಗೀತವಾದಿತ್ರನಿಘೋಷೈ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣೇನ ಚ || ೫ ||

ಏರಂಡ್ಯಾಂ ಚ ಮಹಾದೇವೋ ದೃಷ್ಟೋ ಮೇ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರಃ |

ಕಿಂ ಸಮರ್ಥೋ ಯನೋ ರುಷ್ಟೋ ಭದ್ರೋ ಭದ್ರಾಣಿ ಪಶ್ಯತಿ || ೬ ||

ಕಾನೇನ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಶಂಭುರೇತಸ್ಮಾತ್ಕಾಮದೋ ನೃಪ |

ಸೋಪಾನಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರಃ || ೭ ||

ವಿಶೇಷಶ್ಚಾತ್ರ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧದಾನೇ ಚ ಭಾರತ |

ಅನ್ನದಾನೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತಿತಂ ಫಲಮುತ್ತಮಂ || ೮ ||

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ತವ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತು ಭಾರತ |

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ಪ್ರಖ್ಯಾತೋ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರಃ || ೯ ||

ಗೋದಾನಂ ಪಾಂಡವಶ್ರೇಷ್ಠ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಪ್ರಕಾರಯೇತ್ |

ಚೈತ್ರೇ ಮಾಸಿ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೦ ||

೫. ಆ ದೇವನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗೀತವಾದ್ಯಗಳ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದಲೂ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು.

೬. ಏರಂಡಕ್ಕೆತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಅಂತಹ ನನಗೆ ಯಮನು ಕೋಪಗೊಂಡರೂ ಏನುಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾದಾನು? ಪುಣ್ಯಕಾರಿಯು ಪುಣ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನಷ್ಟೆ.

೭. ರಾಜನೆ! ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತನಾದ ಈ ಮಹಾದೇವನು ಇಚ್ಛಾಪ್ರದನಾಗಿರುವನು. ಈ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೋಪಾನವಾಗಿರುವನು.

೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ವಿಶೇಷ ಫಲವಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅನ್ನದಾನದಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮ ಫಲವುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೯. ಇಂತು ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತವಾದ ಭೂಮಂಡಲದೊಳಗೆಲ್ಲ ಈ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೧೦. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮಾನವನು ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ದೀಪಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಘೃತೇನ್ನೈವ ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ನಿವೇದಯೇತ್ || ೧೧ ||
 ಸ್ತೃಘನಾ ಪುರುಷೋ ವಾಃಸಿ ಸಮಮೇತತ್ಸಲಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ದ್ವ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯ
 ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಬೇಕು.

೧೨. ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಫಲ
 ವನ್ನು ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ನೂರರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯತ್ಮಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಏಕಾಂಶೋಽಸಂಗಮತೀರ್ಥಫಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಏಕಾಂಶೋಽಸಂಗಮಂ ಪರಂ ।

ಯಚ್ಛ್ರುತಂ ನೈ ಮಯಾ ರಾಜನ್ ಶಿವಸ್ಯ ವದತಃ ಪುರಾ ॥ ೧ ॥

ಏತದೇವ ಪುರಾ ಪ್ರಶ್ನಂ ಗೌರ್ಯಾ ಪೃಷ್ಠಸ್ತು ಶಂಕರಃ ।

ಪ್ರೋವಾಚ ನೃಪಶಾದೂಲ ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ಶುಭಂ ॥ ೨ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ದೇವಿ ಪರಂ ಗುಹ್ಯಂ ನಾಖ್ಯಾತಂ ಕಸ್ಯಚಿನ್ಮಯಾ ।

ರೇವಾಯಾಶ್ಲೋತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಹರಂ ದೇವಿ ಕಾಮದಂ ಪುತ್ರವರ್ಧನಂ ॥ ೩ ॥

ಪಾರ್ವತೃವಾಚ :-

ಕಥಯಸ್ವ ಮಹಾದೇವ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಹರಂ ಕಸ್ಮಾತ್ಕಾಮದಂ ಸ್ವರ್ಗದರ್ಶನಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಏಕಾಂಶೋಽಸಂಗಮತೀರ್ಥಫಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಭೂಪಾಲನೆ! ಬಳಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ಏಕಾಂಶೋಽಸಂಗಮವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಮುನ್ನು ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು.

೨. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಇದನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹಿಂದೆ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳಷ್ಟೆ! ಶಂಕರನು ಅತ್ಯಂತ ಗುಹ್ಯತರವೂ ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೇವಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಪರಮರಹಸ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಇದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮನೋಹರವೂ, ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಪಾತಕವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ, ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟದಾಯಕವೂ, ಸಂತಾನವರ್ಧಕವೂ ಆದ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೪. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ!—ಮಹಾದೇವನೆ! ಈ ತೀರ್ಥವು ಪರಮ ಪವಿತ್ರವೂ, ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾನಾಶಕವೂ, ಕಾಮಪ್ರದವೂ, ಸ್ವರ್ಗಸಾಧಕವೂ ಆಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಅತ್ರೀರ್ನಾನು ನುಹಾದೇವಿ ಮಾನಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ |

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರರತೋ ನಿತ್ಯಂ ದೇವತಾತಿಥಿಪೂಜಕಃ || ೫ ||

ಸೋನುಸಂಸ್ಥಾಶ್ಚ ಸಪ್ತೈವ ಕೃತಾ ವಿಪ್ರೇಣ ಸಾರ್ವತಿ |

ಅನಸೂಯೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಭಾರ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಗುಣಾನ್ವಿತಾ || ೬ ||

ಪತಿವ್ರತಾ ಪತಿಸ್ತಾಣಾ ಪತ್ಯುಃ ಕಾರ್ಯಹಿತೇ ರತಾ |

ಏನಂ ಯಾತಿ ತತಃ ಕಾಲೇ ನ ಪುತ್ರಾ ನ ಚ ಪುತ್ರೀಕಾ || ೭ ||

ಅಪರಾಹ್ನೇ ನುಹಾದೇವಿ ಸುಖಾಸೀನೌ ತು ಸುಂದರಿ |

ವದಂತೌ ಸುಖದುಃಖಾನಿ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾನಿ ಯಾನಿ ಚ || ೮ ||

ಅತ್ರೀರ್ನುವಾಚ :-

ಸೌಮ್ಯೇ ಶುಭೇ ಪ್ರಿಯೇ ಕಾಂತೇ ಚಾರುಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿ |

ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನೇ ಪದ್ಮಪತ್ರನಿಭೇಕ್ಷಣೇ || ೯ ||

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾಕಾರೇ ಪೃಥುಶ್ರೋಣಿಭರಾಲಸೇ |

ನ ತ್ವಯಾ ಸದೃಶೀ ನಾರೀ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸ ಚರಾಚರೇ || ೧೦ ||

೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವಿಯೆ! ಕೇಳು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾನಸ ಪುತ್ರನಾದ ಅತ್ರಿಯೆಂಬ ನುಹಾಮುನಿಯಿದ್ದನು. ಆತನು ನಿತ್ಯವೂ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರನಿರತನೂ, ದೇವತಾತಿಥಿಪೂಜಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೬. ಆ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನು ಏಳು ಸೋನುಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಭರಿತೆಯಾದ ಅನಸೂಯೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದಳು.

೭. ಆಕೆಯು ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಪತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವಳೂ, ಆತನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುವವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇಂತು ಬಹುಕಾಲವು ಕಳೆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

೮. ಮಹೇಶ್ವರಿಯೆ! ಒಂದು ದಿನದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸುಖಾಸೀನ ರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

೯. ಅತ್ರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸೌಮ್ಯಳೆ! ಮಂಗಳೆಯೆ! ಪ್ರಿಯಳೆ! ಸರ್ವಾವಯವ ಸುಂದರಿಯೆ! ವಿದ್ಯಾವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಭರಿತಳೆ! ಪದ್ಮದಳಾ ಯತನೇತ್ರಿಯೆ!

೧೦. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಸಮಾನವಾದ ಮುಖದವಳೆ! ಶ್ರೋಣಿಭರಾಲಸೆಯೆ! ಚರಾಚರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಗಳಿಗಿಂಡ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೋಲುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಯಾವಳೂ ಕಾಣಲಾರಳು.

ರತಿಪುತ್ರಫಲಾ ನಾರೀ ಪತ್ಯತೇ ವೇದನಾದಿಭಿಃ |
 ಪುತ್ರಹೀನಸ್ಯ ಯತ್ಸೌಖ್ಯಂ ತತ್ಸೌಖ್ಯಂ ಮನು ಸುಂದರಿ || ೧೧ ||
 ಯಥಾಹಂ ನ ತಥಾ ಪುತ್ರಃ ಸಮರ್ಥಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಸು |
 ಪುನ್ನಾಮನರಕಾದ್ಭದ್ರೇ ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ಸುಂದರಿ || ೧೨ ||
 ಸತಂತಂ ರಕ್ಷಯೇದ್ವೇನಿ ಮಹಾಪಾತಕಿನಂ ಯದಿ |
 ಮಹಾಘೋರೇ ಗತಾ ನಾಪಿ ದುಷ್ಟಕರ್ಮಪಿತಾಮಹಾಃ || ೧೩ ||
 ತದ್ಗರಂತಿ ಸುಪುತ್ರಾಶ್ಚ ವೈತರಣ್ಯಂ ಗತಾನಪಿ |
 ಪುತ್ರೇಣ ಲೋಕಾನ್ ಜಯತಿ ಪೌತ್ರೇಣ ಪರಮಾ ಗತಿಃ || ೧೪ ||
 ಅಥ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪೌತ್ರೇಣ ಪ್ರಗಚ್ಛೇದ್ವಿಹ್ಮ ಶಾಶ್ವತಂ |
 ನಾಸ್ತಿ ಪುತ್ರಸಮೋ ಬಂಧುರಿಹಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ || ೧೫ ||
 ಅಹಶ್ಚ ಮಧ್ಯರಾತ್ರೇ ಚ ಚಿಂತಯಾನಸ್ಯ ಸರ್ವದಾ |
 ಶುಷ್ಯಂತಿ ಮನು ಗಾತ್ರಾಣಿ ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ನದ್ಯದಕಂ ಯಥಾ || ೧೬ ||

೧೧. ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಸುರತವನ್ನೂ, ಪುತ್ರ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವುದೇ ಫಲವೆಂದು ವೇದಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು. ಸುಂದರಿಯೆ! ಪುತ್ರಹೀನನಿಗೆ ಯಾವ ಸೌಖ್ಯವೂ, ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನನ್ನದಾಗಿದೆ.

೧೨-೧೪. ನಾನು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಪುತ್ರಲಾಭವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಭದ್ರೆಯೆ! ಪುನ್ನಾಮನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವವನನ್ನು, ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದಲೇ ಮಗನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು. ಮಹಾಪಾತಕಿಯಾದರೂ ಪುತ್ರನಿಂದ ಉದ್ಧೃತನಾಗುವನು. ದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾ ಘೋರನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ವೈತರಣೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸುಪುತ್ರನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಪುತ್ರ ಜನನದಿಂದ ಪಿತನು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸುವನು. ಪೌತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೫. ಪುತ್ರನ ಪೌತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದವನು ಸನಾತನನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ.

೧೬. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಬೇಸಿಗೆಯಕಾಲದ ನದಿಯ ನೀರಿನಂತೆ ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಅನಸೂಯೋನಾಚ :-

ಯತ್ತ್ವಯಾ ಶೋಚಿತಂ ನಿಪ್ರ ತತ್ಸರ್ವಂ ಶೋಚಯಾಮ್ಯಹಂ ।

ತವೋದ್ವೇಗಕರಂ ಯಚ್ಚ ತನ್ನೀ ದಹತಿ ಚೇತಸಿ || ೧೭ ||

ಯೇನ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಆಯುಷ್ಮಂತೋ ಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ ।

ತತ್ಕಾರ್ಯಂ ಚ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಯೇನ ತುಷ್ಯೇತ್ಪ್ರಜಾಪತಿಃ || ೧೮ ||

ಅತ್ರಿರುನಾಚ :-

ತಪಸ್ವಪ್ತಂ ಮಯಾ ಭದ್ರೇ ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ದುಷ್ಕರಂ ।

ವ್ರತೋಪವಾಸನಿಯಮೈಃ ಶಾಕಾಹಾರೇಣ ಸುಂದರಿ || ೧೯ ||

ಕ್ಷೀಣದೇಹಸ್ತು ತಿಷ್ಠಾಮಿ ಹ್ಯಶಕ್ನೋಹಂ ಮಹಾವ್ರತೇ ।

ತೇನ ಶೋಚಾಮಿ ಚಾತ್ಮಾನಂ ರಹಸ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ || ೨೦ ||

ಅನಸೂಯೋನಾಚ :-

ಭರ್ತುಃ ಪತಿವ್ರತಾ ನಾರೀ ರತಿಪುತ್ರವಿವರ್ಧಿನೀ ।

ತ್ರಿವರ್ಗಸಾಧನಾ ಸಾಚ ಶ್ಲಾಘ್ಯಾ ಚ ವಿದುಷಾಂ ಜನೇ || ೨೧ ||

ಜಪಸ್ತಪಸ್ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಮೃಡೇಜ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸಾಧನಂ ।

ದೇವತಾರಾಧನಂ ಚೈವ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಪತನಾನಿ ಷಟ್ || ೨೨ ||

೧೭-೧೮. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಉದ್ವೇಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ನನಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನೋ, ಯಾವುದರಿಂದ ನನಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವಂತರೂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪನ್ನರೂ ಆದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವರೋ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವವನಾಗು.

೧೯. ಅತ್ರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪ್ರಿಯಳೆ! ನಾನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಾಕಾಹಾರವನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು.

೨೦. ಆದರಿಂದ ಕೃಶವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ನಾನು ನಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

೨೧. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಗುಸು ಪತಿಗೆ ರತಿಯನ್ನೂ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಕೊಡುವವಳು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಹಾಯಕಾದ ಆಕೆಯೇ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯಳಾಗುವಳು.

೨೨. ಪತಿಯ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಜಪತಪಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದು, ತೀರ್ಥ

ಈದೃಶಂ ತು ಮಹಾದೋಷಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ತು ವ್ರತಸಾಧನೇ |

ವದಂತಿ ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಯಥೋಕ್ತಂ ವೇದಭಾಷಿತಂ || ೨೩ ||

ಅನುಜ್ಞಾತಾ ತ್ವಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಂಸ್ತಪಸ್ತಪ್ಸ್ಯಾಸಿ ದುಷ್ಕರಂ |

ಪುತ್ರಾರ್ಥಿತ್ವಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ತೋಷಯಾಮಿ ಸುರೋತ್ತಮಾನ್ || ೨೪ ||

ಅತ್ರೀರುನಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೇ ಮನು ಸಂತೋಷಕಾರಿಣಿ |

ಅಜ್ಞಾತಾ ತ್ವಂ ಮಯಾ ಭದ್ರೇ ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ತಪ ಆಶ್ರಯ || ೨೫ ||

ದೇವತಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಿತೂಣಾಮನೃಣೋ ಭವೇ |

ನ ಭಾರ್ಯಾಸದೃಶೋ ಬಂಧುಸ್ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿದ್ಯತೇ || ೨೬ ||

ತೇನ ದೇವಾಃ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ನ ಭಾರ್ಯಾಸದೃಶಂ ಸುಖಂ |

ಸನ್ಮುಖೇ ಮನ್ಮುಖಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ವಿಲೋಮೇ ತು ಪರಾಜ್ಞುಖಾಃ || ೨೭ ||

ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಈಶ್ವರಪೂಜೆ, ಮಂತ್ರವುನಶ್ಚರಣ, ದೇವತಾ ರಾಧನ—ಈ ಆರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಶೂದ್ರರಿಗೂ ಪತನಹೇತುಗಳಾಗಿ ರುವುವು.

೨೩. ಸ್ತ್ರೀಯರು ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ಮಹಾದೋಷ ವನ್ನು ಸಕಲ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ವೇದಾನುಶಾಸನವೂ ಇರುವುದು.

೨೪. ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನೆ! ನಿನ್ನ ಅನುಜ್ಞೆಯಾದರೆ ನಾನು ಪುತ್ರಲಾಭದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದುಷ್ಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸುವೆನು.

೨೫. “ಅತ್ರೀಯು ದೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಎಲಾ ಪ್ರಾಜ್ಞಳೆ! ನಿನ್ನ ಮಾತು ಸಾಧುವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ತಪಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನಾನು ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

೨೬. ಇದರಿಂದ ನಾನೂ ದೇವತೆಗಳ, ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿತ್ಯಗಳ ಋಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆನು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಂಧುವು ದೊರೆಯಲಾರನು.

೨೭. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಾರ್ಯೆಯೊಡನಿರುವ ಸುಖವನ್ನು ಹೋಲುವ ಸುಖವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ವ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನೀನು ಸುಮುಖಳಾದರೆ ಪುತ್ರರೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಆಗುವರು. ವಿಪರೀತವಾದರೆ ಅವರೂ ಪರಾಜ್ಞುಖರಾಗುವರು.

ತೇನ ಭಾರ್ಯಾಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಸ ದೇವಾಸುರಮಾನುಷಾಃ |

ಮಹಾನ್ರತೇ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೇ ಸತ್ಸವತೀ ಶುಭೇಕ್ಷಣೇ || ೨೮ ||

ತಪಸ್ತಪಸ್ವ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ತು ಮಮಾಜ್ಞಯಾ |

ಏತದ್ವಾಕ್ಯಾವಸಾನೇ ತು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣತಾಃಬ್ರವೀತ್ || ೨೯ ||

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾಂ |

ಹಂಸಲೀಲಾಗತಿಃ ಸಾಚ ಮೃಗಾಕ್ಷೀ ವರವರ್ಣಿನೀ || ೩೦ ||

ನಿಯಮಸ್ಥಾ ತತೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ನರ್ಮದಾಂ ನದೀಂ |

ಶಿವಸ್ವೇದೋದ್ಭವಾಂ ದೇವೀಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ || ೩೧ ||

ಯಸ್ಯಾ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ನಶ್ಯತೇ ಪಾಪಸಂಚಯಃ |

ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ವೈ ಯಸ್ಯಾ ಅಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೩೨ ||

ಯೇ ಪಿಬಂತಿ ಮಹಾದೇವಿ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಃ ಪಯಃ ಶುಭಂ |

ಸೋಮಪಾನೇನ ತತ್ಪುಲ್ಕಂ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೩೩ ||

೨೮. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಮಾನವರೂ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವರು. ನೀನು ಮಹಾ ವ್ರತಧರಳೂ, ಮಹಾ ಮೇಧಾವಿಯೂ, ಸತ್ವಗುಣಸಂಪನ್ನಳೂ, ಸುಮುಖಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ.

೨೯. ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನೀನು ಬೇಗ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವವಳಾಗು.” ಇಂತೆಂದ ಪತಿಗೆ ಆ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೩೦-೩೧. “ವಿಪ್ರೇಂದ್ರನೆ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಸಕಲಾ ಭೀಷ್ಠಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದೇ ಬರುವೆನು.” ಇಂತೆಂದು ಹಂಸಗಮನೆಯೂ, ಮೃಗಲೋಚನೆಯೂ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಅಕೆಯು ಮಹಾನಿಯಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪರಮಶಿವನ ಬೆವರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

೩೨. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನ ವಾಪರಾಶಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೩. ಮಹೇಶ್ವರಿಯೆ! ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜನರು ಇದರ ಪವಿತ್ರ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದು ಸೋಮಪಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯೇ ಸ್ವರಂತಿ ದಿನಾರಾತ್ರೌ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತ್ವೇರಪಿ ।
 ಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ತೇ ॥ ೩೪ ॥
 ನರ್ನುದಾಯಾಃ ಸಮಾಪೇ ತು ತಾವುಭೌ ಯೋಜನದ್ವಯೇ ।
 ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯಮಂ ತತ್ರ ಯೇ ಮೃತಾ ನರನರ್ಣಿನಿ ॥ ೩೫ ॥
 ತತಸ್ತದುತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಏರಂಡ್ಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ಶುಭೇ ।
 ನಿಯಮಸ್ಥಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಶಾಕಾಹಾರೇಣ ಸುಂದರಿ ॥ ೩೬ ॥
 ತೋಷಯಂತೀ ತ್ರೀಂಶ್ಚ ದೇವಾನ್ ಶುಭೈಸ್ತೋತ್ರೈಸ್ತೈಸ್ತಥಾ ।
 ಗ್ರೀಷ್ಮೇಷು ಚ ಮಹಾದೇವಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಂ ಸಾಧಯೇತ್ತತಃ ॥ ೩೭ ॥
 ವರ್ಷಾಕಾಲೇ ಚಾದ್ರವಾಸಾಶ್ಚ ರೇಚ್ಛಾಂದ್ರಾಯಣಾನಿ ಚ ।
 ಹೇಮಂತೇ ತು ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತೋಯಮಧ್ಯೇ ವಸೇತ್ಸದಾ ॥ ೩೮ ॥
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನಂ ತತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ದೇವರ್ಷಿತರ್ಪಣಂ ।
 ದೇವಾನಾಮರ್ಚನಂ ಕೃತ್ವಾ ಹೋಮಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾ ವಿಧಿ ॥ ೩೯ ॥

೩೪. ನೂರಾರು ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಿಂದಲೂ ಯಾರು ದಿನಾರಾತ್ರಿ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವರೋ, ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ
 ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೩೫. ಎಲೌ ಸುಂದರಾಂಗಿಯೆ! ನರ್ಮದೆಯ ತೀರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು
 ಕಡೆಯೂ ಎರಡು ಯೋಜನಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೃತರಾದರೂ ಯಮ
 ನನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೬. ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ವಿಶಾಲನೇತ್ರಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆಯಾದರೂ
 ಆ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಏರಂಡೀಸಂಗಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಕಾಹಾರ ಸೇವನೆ
 ಯಿಂದ ನಿಯಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೩೭. ಪಾವನಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ
 ಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲೆಳಸಿ ಆಕೆಯು ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳ
 ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಿಸಿದಳು.

೩೮. ವರ್ಷಾರ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ
 ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು. ಹೇಮಂತಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ
 ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ತಪವಂಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

೩೯. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ, ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ
 ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಋಷಿಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣವನ್ನಿತ್ತು, ಬಳಿಕ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನ್ನು
 ಮಾಡಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಯಜತೇ ವೈಷ್ಣವಾನ್ ಲೋಕಾನ್ ಸ್ನಾನಜಾಪ್ಯಹುತೇನ ಚ |
 ಏವಂ ವರ್ಷಶತೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ರುದ್ರವಿಷ್ಣುಪಿತಾಮಹಾಃ || ೪೦ ||
 ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ದ್ವಿಜರೂಪೈಸ್ತು ಏರಂಡಾಃ ಸಂಗಮೇ ಪ್ರಿಯೇ |
 ಪುರತಃ ಸಂಸ್ಥಿತಾಸ್ತಸ್ಯಾ ವೇದಮುಚ್ಯುರ್ದರಂತಿ ಚ || ೪೧ ||
 ಅನಸೂಯಾ ಜಪಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ತಾನ್ಮಹುರ್ಮುಹುಃ |
 ಉತ್ತಿತಾ ಸಾ ನಿರಾಲಾಕ್ಷೀ ಅಘ್ಯಂ ದತ್ವಾ ಯಥಾ ವಿಧಿ || ೪೨ ||
 ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ತವಃ |
 ದರ್ಶನೇನ ತು ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ಸರ್ವಸಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೪೩ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣತಾಂಬ್ರವೀತ್ |
 ಕಂದಮೂಲಫಲಂ ಶಾಕಂ ನೀವಾರಾನಪಿ ಪಾನನಾನ್ |
 ಪ್ರಯಚ್ಛಾನ್ಯಹದ್ಯೈವ ಮುನೀನಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ || ೪೪ ||
 ವಿಸ್ತಾ ಉಚುಃ:-

ತಪಸಾ ತು ವಿಚಿತ್ರೇಣ ತಪಃ ಸತ್ಯೇನ ಸುವ್ರತೇ |
 ತೃಪ್ತಾಃ ಸ್ತು ಸರ್ವಕಾಮೈಸ್ತು ಸುವ್ರತೇ ತವ ದರ್ಶನಾತ್ || ೪೫ ||

೪೦-೪೧. ಇಂತು ತನ್ನ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮಗಳಿಂದ ದೇವಲೋಕ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತು ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯಲು ಆ ಏರಂಡೀಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ವೇದ ಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೪೨-೪೩. ಜಪದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ ಅನಸೂಯಾ ದೇವಿಯು ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಇಂತೆಂದಳು. “ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವು ಲಭಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಜನ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳೂ ದೂರವಾಗುವುವು.”

೪೪. ಇಂತೆಂದು ಆಕೆಯು ಅವರಿಗೆ ಸ್ತವಕ್ಷಿಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಆದ ನಿಮಗೆ ಈಗಲೇ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನೂ, ಫಲಗಳನ್ನೂ, ಶಾಕಾಯಾರವನ್ನೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ನೀವಾರಾನ್ನವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಡುವೆನು.

೪೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಸುವ್ರತಳೆ! ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನಿನ್ನ ಈ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸಿನ ಸತ್ಯವ್ರತದಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ನಾವು ಸಕಲ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಂತೆ ದಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವೆವು.

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಕೌತುಕಂ ಜಾತಂ ತಾಪಸೇನ ವ್ರತೇನ ಯತ್ |

ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಸುತಸ್ಯಾರ್ಥೇ ತಪಸ್ತಪಸಿ ದುಷ್ಕರಂ

|| ೪೬ ||

ಅನಸೂಯೇವಾಚ :-

ತಪಸಾ ಸಿದ್ಧತೇ ಸ್ವರ್ಗಸ್ತಪಸಾ ಪರಮಾ ಗತಿಃ |

ತಪಸಾ ಚಾರ್ಥಕಾಮೌ ಚ ತಪಸಾ ಗುಣವಾನ್ ಸುತಃ |

ತಪ ಏವ ಚ ಮೇ ವಿಪ್ರಾಃ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಂ

|| ೪೭ ||

ವಿಪ್ರಾ ಉಚುಃ :-

ತನ್ನೀ ಶ್ಯಾಮಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಂಗೀ ರೂಪಸಂಯುತಾ |

ಹಂಸಲೀಲಾಗತಿಗಮಾ ತ್ವಂ ಚ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀ

|| ೪೮ ||

ಕಿಂ ಚ ತೇ ತಪಸಾ ಕಾರ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಶೋಚ್ಯಸೇ ಕಥಂ

|| ೪೯ ||

ಅನಸೂಯೇವಾಚ :-

ಯದಿ ರುದ್ರಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಿತಾಮಹಃ |

ಗೌಡರೂಪಧರಾಃ ಸರ್ವೇ ತಚ್ಚಿಹ್ಮಮುಪಲಕ್ಷ್ಯಯೇ

|| ೫೦ ||

೪೬. ನೀನು ಈ ತಪೋರೂಪವಾದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಮಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೂ, ಪುತ್ರ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನೀನು ಈ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಯಲ್ಲವೆ.

೪೭. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವು ಲಭಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಉತ್ತಮಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅರ್ಧಕಾಮಗಳೂ, ಗುಣವಂತನಾದ ಸತ್ಪುತ್ರನೂ ಲಭಿಸುವರು. ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರಿರಾ! ಇಂತು ತಪಸ್ಸೇ ನನಗೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಭಿಷ್ಟಫಲದಾಯಕ ವಾಗಿರುವುದು.

೪೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ನೀನು ಬಡನಡುವಿನವಳೂ, ಶ್ಯಾಮ ಲೆಯೂ, ವಿಶಾಲನೇತ್ರಿಯೂ, ಸಂಹತಾಂಗಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೂ, ಹಂಸದಂತೆ ಮಂದಗಮನವುಳ್ಳವಳೂ, ಮನೋಹರಳೂ ಆಗಿರುವೆ.

೪೯. ನಿನಗೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ಹೀಗೇಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ?

೫೦. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾ ದೇವನೂ, ವಿಷ್ಣುವೂ, ಪಿತಾಮಹನೂ ಆಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವೇಷಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿ ಕೊಂಡಿರುವಿರಾದರೂ ಆ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ತಸ್ಯಾ ನಾಕ್ಯಾಃ ಸಮಾನೇ ತು ಸ್ವರೂಪಂ ದರ್ಶಯಂತಿ ತೇ |

ಸ್ವಸ್ವರೂಪೈಃ ಸ್ಥಿತಾ ದೇವಾಃ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಾಃ || ೫೧ ||

ಚತುರ್ಭುಜೋ ಮಹಾದೇವಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಃ |

ಅತಸೀಪುಷ್ಪವರ್ಣಸ್ತು ಪೀತವಾಸಾ ಜನಾರ್ದನಃ || ೫೨ ||

ಗರುತ್ಮಾನ್ವಾಹನಂ ಯಸ್ಯ ಶ್ರಿಯಾ ಚ ಸಹಿತೋ ಹರಿಃ |

ಪ್ರಸನ್ನವದನಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸ್ವಯಂ ರೂಪೋ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೫೩ ||

ಪೀತವಾಸಾ ಮಹಾದೇವಿ ಚತುರ್ವದನಪಂಕಜಃ |

ಹಂಸೋಪರಿ ಸಮಾರೂಢೋ ಹ್ಯಕ್ಷಮಾಲಾಕರೋದ್ಯತಃ || ೫೪ ||

ಆಗತೋ ನರ್ಮದಾ ತೀರೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ |

ಯೋಃ ಸೌ ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪೀ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೫೫ ||

ವೃಷಭಂ ತು ಸಮಾರೂಢೋ ದಶಬಾಹುಸಮನ್ವಿತಃ |

ಭಸ್ಮಾಂಗರಾಗಶೋಭಾಢ್ಯಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಸ್ತೀಲೋಚನಃ || ೫೬ ||

೫೧. ಆಕೆಯ ಮಾತು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ನಿಜರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೋಟಿಸೂರ್ಯರನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೫೨. ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದಾಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅತಸೀಪುಷ್ಪಸಂಕಾಶನೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೫೩. ಮತ್ತು ಆತನು ಗರುಡವಾಹನವನ್ನೇರಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನಮುಖಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ನಿಂತನು.

೫೪. ಮಹಾದೇವಿಯೆ! ನಾಲ್ಕು ಮುಖಕಮಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಹಂಸದ ವಾಹನವನ್ನೇರಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದನು.

೫೫. ಇಂತು ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಈತನೊಡನೆಯೇ ಸರ್ವಜಗತ್ತುಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದನು.

೫೬. ಹತ್ತು ಕೈಗಳಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತ ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಆತನು ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಪೂಸಿಕೊಂಡು ಐದು ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಜಟಾಮುಕುಟಸಂಯುಕ್ತಃ ಕೃತಚಂದ್ರಾರ್ಧಶೇಖರಃ |

ಏನಂ ರೂಪಧರೋ ದೇವಃ ಸರ್ವವ್ಯಾಪೀ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೫೭ ||

ಅನಸೂಯಾ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯೈತದ್ದೇವಾನಾಂ ದರ್ಶನಂ ಪರಂ |

ನೇಪನಾನಾ ತತಃ ಸಾಧ್ವೀ ಸುರಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || ೫೮ ||

ಅನಸೂಯೋವಾಚ :-

ಕಿಂ ವ್ಯಾಸಾರಸ್ವರೂಪಾಸ್ತು ವಿಷ್ಣುರುದ್ರಸಿತಾನುಹಾಃ |

ಏತದ್ವೈ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಹ್ಯಶೇಷಂ ಕಥಯಂತು ಮೇ || ೫೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಪ್ರಾವೃಟ್ಟಾ ಲೋಹ್ಯಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಆಪಶ್ಚೈವ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |

ಮೇಘರೂಪೋಹ್ಯಹಂ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವರ್ಷಯಾಮಿ ಚ ಭೂತಲೇ || ೬೦ ||

ಅಹಂ ಸರ್ವಾಣಿ ಬೀಜಾನಿ ಪ್ರಾಕ್ ಸಂಧ್ಯಾಸೂದಿತೇ ರವೌ |

ಏತದ್ವೈ ಕಾರಣಂ ಸರ್ವಂ ರಹಸ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ಪರಂ || ೬೧ ||

ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ :-

ಹೇಮಂತಶ್ಚ ಭವೇದ್ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಚರಾಚರಂ |

ಪಾಲನಾಯ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಾರಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ || ೬೨ ||

೫೭-೫೮. ಇಂತು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ಜಡಗಳ ಕಿರೀಟಗಳಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಅರ್ಧಚಂದ್ರ ಮಂಡಲಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯಾದರೂ ದೇವತೆಗಳ ಈ ಅದ್ಭುತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪತಿವ್ರತೆಯಾದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದೇಹವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಇಂತೆಂದಳು.

೫೯. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರಿರಾ! ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ

೬೦-೬೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಾನು ವರ್ಷಕಾಲವು. ಜಲವೇ ನನ್ನ ತತ್ತ್ವವು. ಮೇಘದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ನಾನು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವೆನು. ವ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರುದಯಿಸಲು ನಾನೇ ಸರ್ವಜಗತ್ತಿನ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವೆನು. ಇಂತು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ರಹಸ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೬೨. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಶ್ವರೂಪವೇ ಹೇಮಂತಸಮಯವು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಈ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಸಮಸ್ತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು.

ರುದ್ರ ಉವಾಚ :-

ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲೋ ಹ್ಯಹಂ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯಂಕರಃ |

ಕರ್ಷಯಾಮಿ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ರುದ್ರರೂಪಸ್ತಪಸ್ವಿನಿ || ೬೩ ||

ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚೈವ ಮಹಾವ್ರತೇ |

ತ್ರಯೋ ದೇವಾಸ್ತ್ರಯಃ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ತ್ರಯಃ ಕಾಲಾಸ್ತ್ರಯೋಽಗ್ನಯಃ || ೬೪ ||

ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚೈಕಾತ್ಮತಾಂ ಗತಃ |

ನರಂ ದದ್ಯುಶ್ಚ ತೇ ಭದ್ರೇ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಮನಸೀಸ್ಸಿತಂ || ೬೫ ||

ಅನಸೂಯೋವಾಚ :-

ಧನ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಾ ಹ್ಯಹಂ ಲೋಕೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯಾ ವಂದ್ಯಾ ಚ ಸರ್ವದಾ |

ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚ ಪ್ರಸನ್ನವದನಾಃ ಶುಭಾಃ || ೬೬ ||

ಯದಿ ತುಷ್ಠಾಸ್ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ದಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನೋಪರಿ |

ಅಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾದ್ವರದಾಃ ಸಂತು ಮೇ ಸದಾ || ೬೭ ||

ರುದ್ರ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ಭವತು ತೇ ವಾಕ್ಯಂ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಶುಭೇ |

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ವೈಷ್ಣವೀ ಮಾಯಾ ಏರಂಡೀನಾಮ ನಾಮತಃ || ೬೮ ||

೬೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲವೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುವರು. ತಪಸ್ವಿನಿಯೆ! ನಾನು ಭಯಂಕರರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಸಕಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವೆನು.

೬೪. ಮಹಾವ್ರತಳೆ! ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳೇ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯೆಗಳು; ತ್ರಿಕಾಲಗಳು; ತ್ರೇತಾಗ್ನಿಗಳು.

೬೫. ಆದರೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ, ರುದ್ರನೂ ಐಕಾತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು. ಸುಮಂಗಲಿಯೆ! ಅವರು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡುವ ಯಾವ ವರವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವರು.

೬೬-೬೭. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ನಾನೇ ಧನ್ಯಳು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಂತಳು. ಶ್ಲಾಘ್ಯಳೂ ನಿತ್ಯವಂದ್ಯಳೂ ಆದೆನು. ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖರಾದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಮಂಗಳಪ್ರದರಾಗಿರುವರು. ಮೂರುದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರೆ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ನಿಂತು ನನಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿ.

೬೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ನೀನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯುವುದು. ವೈಷ್ಣವಮಾಯೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಏರಂಡೀನಾಮವನ್ನು ತಾಳಿರುವುದು.

ಯಸ್ಯಾ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ನಶ್ಯತೇ ಪಾಪಸಂಚಯಃ |
 ಚೈತ್ರಮಾಸೇ ತು ಸಂಸ್ಕಾಪ್ತೇ ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭವೇತ್ || ೬೯ ||
 ಏರಂಡಾಃ ಸಂಗಮೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ |
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಭಾತೇ ಭೋಜಯೇದ್ವಿಜಾನ್ || ೭೦ ||
 ಯಥೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಪಿಂಡಂ ದದ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ತತೋ ದದ್ಯಾದ್ಧಿರಣ್ಯಂ ವಸ್ತ್ರಮೇವ ಚ || ೭೧ ||
 ರಜತಂ ಚ ತಥಾ ಗಾವೋ ಭೂಮಿದಾನಮುಥಾಃ ಪಿ ನಾ |
 ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮಿತಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೭೨ ||
 ಯೇ ಮ್ರಿಯಂತಿ ನರಾ ದೇವಿ ಏರಂಡಾಃ ಸಂಗಮೇ ಶುಭೇ |
 ಯಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಂ ತು ರುದ್ರಲೋಕೇ ವಸಂತಿ ತೇ || ೭೩ ||
 ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಪೇದ್ರುದ್ರಾಂಶ್ಚ ವೈದಿಕಾನ್ |
 ಏಕಾದಶೈಕಸಂಜ್ಞಾಂಶ್ಚ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೭೪ ||

೬೯. ಇದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪಾಪರಾಶಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕು.

೭೦. ಏರಂಡೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಬೆಳಗಾಗಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೭೧ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಲವಂದು ಹಿರಣ್ಯ ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೭೨. ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಗೋವುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಲಿ ದಾನಮಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿಗುಣಿತಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವೆಂದು ಸ್ವಾಯಂಭುವನುನವು ಹೇಳಿರುವನು.

೭೩. ದೇವಿಯೆ! ಯಾರು ಸವಿತ್ರವಾದ ಈ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥದ ಶುಭಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳವರೆಗೂ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೭೪. ಇಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ರುದ್ರೈಕಾದಶೀನಾಮಕವಾದ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯದ ವೈದಿಕಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾನವನು ಉತ್ತಮ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಲಭತೇ ವಿದ್ಯಾಂ ಧನಾರ್ಥಿ ಲಭತೇ ಧನಂ ।

ಪುತ್ರಾರ್ಥಿ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಾಂಲ್ಲಭೇತ್ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಸ್ಯಿತಾನ್ ॥ ೭೫ ॥

ಏರಂಡ್ಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ರೇವಾಯಾ ವಿಮಲೇ ಜಲೇ ।

ಮಹಾಪಾತಕಿನೋ ವಾಸಿ ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೭೬ ॥

ಅನಸೂಯೇವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ಮನು ಭಕ್ತಿಪ್ರಚೋದಿತಾಃ ।

ಮನು ಪುತ್ರಾ ಭವಂತೇನ ಹರಿರುದ್ರಸಿತಾಮಹಾಃ ॥ ೭೭ ॥

ವಿಷ್ಣುರುನಾಚ :-

ಪೂಜ್ಯಾ ಯತ್ಪುತ್ರತಾಂ ಯಾಂತಿ ನ ಕದಾಚಿಚ್ಛುತಂ ಮಯಾ ।

ಶುಭೇ ದದಾಮಿ ಪುತ್ರಾಂಸ್ತೇ ದೇವತುಲ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾನ್ ।

ರೂಪವಂತೋ ಗುಣೋಪೇತಾನ್ ಯಜ್ಞಿನಶ್ಚ ಬಹುಶ್ರುತಾನ್ ॥ ೭೮ ॥

ಅನಸೂಯೇವಾಚ :-

ಈಸ್ಮಿತಂ ತಚ್ಚ ದಾತವ್ಯಂ ಯನ್ಮಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಹರೇ ।

ನಾನ್ಯಥಾ ಚೈವ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮನು ಪುತ್ರೈಷಣಾ ತು ಯಾ ॥ ೭೯ ॥

೭೫. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಧನಕಾಮನು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷಿಯು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು.

೭೬. ಏರಂಡೀಸಂಗಮಪ್ರದೇಶದ ಬಳಿ ರೇವಾನದಿಯ ಪವಿತ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಲು ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾದರೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೭೭. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಹರಿಹರಚತುರ್ಮುಖರೆಂಬ ನೀವು ಮೂವರೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವಿರಾದರೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚೋದಿತರಾಗಿ ನೀವು ಮೂವರೂ ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಬೇಕು.

೭೮. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ಪೂಜ್ಯತಮರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮಾನವರಿಗೆ ಪುತ್ರರಾದುದನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಕೇಳಿದುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಿನಗೆ ದೇವಸಮಾನಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರೂ, ಸುಂದರರೂ, ಸದ್ಗುಣೋಪೇತರೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಆದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

೭೯. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೆ! ನಾನು ಆಶೆಗೊಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ವೃಥಾಗೊಳಿಸಬೇಡ.

ವಿಷ್ಣುರುನಾಚ :—

ಪೂರ್ವಂ ತು ಭೃಗುಸಂವಾದೇ ಗರ್ಭವಾಸ ಉಪಾರ್ಜಿತಃ |

ತಸ್ಯಾಽಹಂ ಚೈವ ಸಾರಂ ತು ನೈವ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಶೋಭನೇ || ೮೦ ||

ಸ್ಮರಮಾಣಃ ಪುರಾವೃತ್ತಂ ಚಿಂತಯಾಮಿ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಏನಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ತೇ ದೇವಾಃ ಪಿತಾಮಹನುಹೇತ್ಸರಾಃ || ೮೧ ||

ಅಯೋನಿಜಾ ಭವಿಷ್ಯಾಮಸ್ತವ ಪುತ್ರಾ ವರಾನನೇ |

ಯೋನಿನಾಸೇ ಮಹಾವ್ರಾಜ್ಞಿ ದೇವಾ ನೈವ ವ್ರಜಂತಿ ಚ || ೮೨ ||

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾತ್ಮಂಗಮೇ ದೇವಿ ಲೋಕಾಸಾಂ ತು ವರಪ್ರದಾಃ |

ಏರಂಡೀ ವೈಷ್ಣವೀ ಮಾಯಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೮೩ ||

ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಾರ್ಥ ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತಟೇ |

ವರಸ್ರಾಪ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಗತಾ ಮಾಹೇಂದ್ರಪರ್ವತಂ || ೮೪ ||

ಕ್ಷೀಣಾಂಗೀ ಶುಕ್ಲದೇಹಾ ಚ ರೂಕ್ಷಕೇಶೀ ಸುದಾರುಣಾ |

ಕೃತಯಜ್ಞೋಪವೀತಾ ಸಾ ತಪೋನಿಷ್ಠಾ ಶುಭೇಕ್ಷಣಾ || ೮೫ ||

೮೦-೮೧ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಸುಮಂಗಲಿಯೆ! ಹಿಂದೆ ಭೃಗು ಮರ್ಷಿಯೊಡನೆ ಸಂವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ಶಾಪದಿಂದ ಗರ್ಭವಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಕಾಣಲಾರದಾಗಿರುವೆನು. ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಪುನಃ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗುತ್ತಿರುವೆನು.” ಇಂತೆಂದು ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮಮಹೇಶ್ವರರೂ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

೮೨. “ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸುಂದರಿಯೆ! ನಾವು ನಿನಗೆ ಅಯೋನಿಜರಾದ ಪುತ್ರರಾಗುವೆವು. ದೇವತೆಗಳಿಂದಿಗೂ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವಾಸವನ್ನನುಭವಿಸಲಾರರು.

೮೩. ದೇವಿಯೆ! ಈ ಏರಂಡೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗುವುದರಿಂದ ಸಕಲಜನರಿಗೂ ವರಪ್ರದರಾಗಿರುವೆವು. ನೀನೂ ಏರಂಡಿಯೆಂಬ ವೈಷ್ಣವಮಾಯೆಯೇ ಆಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿರುವೆ.”

೮೪-೮೫. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಇಂತೆಂದು ನುಡಿದು ಮೂರು ದೇವತೆಗಳೂ ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ದೇವಿಯು ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟಳು. ಆಕೆಯು ಕೃಶದೇಹದವಳೂ, ಬಿಳುಪುಗೊಂಡ ಮೈ ಬಣ್ಣದವಳೂ, ಜಡೆಗೊಂಡ ತಲೆಗೊದಲಿನವಳೂ, ಕ್ಲೇಶಗೊಂಡವಳೂ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದವಳೂ, ತೇಜಃಪುಂಜಗಳಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

ಶಿಲಾತಲನಿವಿಷ್ಟೋಸೌ ದೃಷ್ಟಃ ಕಾಂತೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ।

ಹೃಷ್ಟಚಿತ್ತೋಽಭವದ್ದೇವಿ ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೮೬ ||
ಅತ್ರಿನಾಚಃ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೇ ಹೃನಸೂಯೇ ಮಹಾವ್ರತೇ ।

ಅಚಿಂತ್ಯಂ ಗಾಲವಾದೀನಾಂ ವರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಸಿ ದುರ್ಲಭಂ || ೮೭ ||
ಅನಸೂಯೋವಾಚಃ :-

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ದೇವರ್ಷೇ ವರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ಮಿ ದುರ್ಲಭಂ ।

ತೇನ ದೇವಾಃ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಋಷಯೋಽನುಲಾಃ || ೮೮ ||

ಏನಮುಕ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಹರ್ಷೇಣ ಮಹತಾ ಯುತಾ ।

ಅಲೋಕಯೇತ್ತತಃ ಕಾಂತಂ ತೇನಾಸಿ ಶುಭದರ್ಶನಾ || ೮೯ ||

ಈಕ್ಷಣಾಜ್ಞೈವ ಸಂಜಾತಂ ಲಲಾಟೇ ಮಂಡಲಂ ಶುಭಂ ।

ನವಯೋಜನಸಾಹಸ್ರಂ ಮಂಡಲಂ ರಶ್ಮಿಭಿರ್ವೃತಂ || ೯೦ ||

ಕದಂಬಗೋಲಕಾಕಾರಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಪರಿಮಂಡಲಂ ।

ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ತು ದೇವೇಶಿ ಪುರುಷೋ ದಿವ್ಯರೂಪಧೃಕ್ || ೯೧ ||

೮೬. ವಿಶಾಲವಾದ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಹಾಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಆಕೆಯ ಪತಿಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂದಭರಿತನಾಗಲು ಆತನು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ ಏಳು ಏಳು ” ಎಂದನು.

೮೭. ಅತ್ರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಳೆ! ಮಹಾವ್ರತಳೆ! ಅನಸೂಯೆಯೆ! ಸಾಧು, ಸಾಧು. ಗಾಲವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಚಿಂತಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಹಾವರವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದಿರುವೆ.

೮೮. ಅನಸೂಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಮಹರ್ಷಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಅತಿದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಋಷಿವರ್ಯರೂ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೮೯-೯೦. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಕೆಯು ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಆತನೂ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಹಣೆಯಿಂದ ಒಂಬತ್ತಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ತೇಜೋಮಂಡಲವು ಹೊರಬಿದ್ದು ಮಹಾಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು.

೯೧. ಆ ಮಂಡಲವು ಕದಂಬಪುಷ್ಪದ ಗೋಳಕದಂತೆ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಮಯವೂ ಪರಿವೇಷಯುಕ್ತವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು.

ಹೇನುವರ್ಣೋನ್ಮುತನುಯಃ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಃ |

ಆದ್ಯಃ ಪುತ್ರೋಽನುಸೂಯಾಯಾಃ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಿತಾಮಹಃ || ೯೨ ||

ಚಂದ್ರನಾ ಇತಿ ನಿಖ್ಯಾತಃ ಸೋಮರೂಪೋ ನೃಪಾತ್ಮಜ |

ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೇ ಚ ಸಂವಾತಿ ಕಲಾ ಷೋಡಶಕೇನ ತು || ೯೩ ||

ಪ್ರತಿಪಚ್ಚ ದ್ವಿತೀಯಾ ಚ ತೃತೀಯಾ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಿ |

ಚತುರ್ಥೀ ಪಂಚಮಿಾ ಚೈವ ಅನ್ಯಯಾ ಷೋಡಶೀ ಕಲಾ || ೯೪ ||

ಚತುರ್ವಿಧಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋ ಭೂತ್ವಾ ವರಾನನೇ |

ಆಪ್ರೀಣಾತಿ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ || ೯೫ ||

ಸರ್ವೇ ತೇ ಹ್ಯುಪಜೀವಂತಿ ಹುತಂ ದತ್ತಂ ಶಶಿಸ್ಥಿತಂ |

ವನಸ್ಪತಿಗತೇ ಸೋಮೇ ಧನವಾಂಶ್ಚ ವರಾನನೇ || ೯೬ ||

ಭುಂಜಸ್ವರಗೃಹೇ ಮೂಢೋ ದದೇದಬ್ದಕೃತಂ ಶುಭಂ |

ವನಸ್ಪತಿಗತೇ ಸೋಮೇ ಯಸ್ತು ಛಿಂದ್ಯಾದ್ವನಸ್ಪತೀನ್ |

ತೇನ ಪಾಪೇನ ದೇವೇಶಿ ನರಾ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಂ || ೯೭ ||

೯೨ ಚಿನ್ನದ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಅಮೃತಕಿರಣನೂ, ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಆದ ಚತುರ್ಮುಖನು ತಾನೇ ಅನಸೂಯಾ ದೇವಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗನಾದನು.

೯೩. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಸೋಮರೂಪನಾದ ಆತನೇ ಚಂದ್ರನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಹದಿನಾರು ಕಲೆಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೯೪. ವಾಡ್ಯಮಿ, ಬಿದಿಗೆ, ತದಿಗೆ, ಚೌತಿ, ಪಂಚಮಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತ ಪೌರ್ಣಮಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಕಲೆಯು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು.

೯೫. ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ಈ ಸೋಮನೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ, ಭೂಲೋಕದ ಜರಾಯುಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಅಂಡಜ, ಉದ್ಬಿಜ್ಜಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಜೀವ ರಾಶಿಗಳನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುವನು. ಸಕಲ ಜೀವರೂ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಗತವಾದ ಹೋಮದಾನ ಫಲಗಳಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೯೬-೯೭. ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ಸೋಮನು ವನಸ್ಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಧನವಂತನಾದರೂ ಪರಗೃಹಾನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅನ್ನದಾತನಿಗೆ ಕೊಡುವನು. ಆ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವನಸ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ವನಸ್ಪತಿಗತೇ ಸೋಮೇ ಮೈಥುನಂ ಯೋ ನಿಷೇವತೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸಮಂ ಪಾಪಂ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೯೮ ॥

ವನಸ್ಪತಿಗತೇ ಸೋಮೇ ಮುಂಠನಂ ಯೋಽಧಿವಾಹಯೇತ್ ।

ಗಾವಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಯಾಶ್ಚ ವೈ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಾಃ ॥ ೯೯ ॥

ವನಸ್ಪತಿ ಗತೇ ಸೋಮೇ ಹ್ಯಧ್ವಾನಂ ಯೋಽಧಿಗಚ್ಛತಿ ।

ಭವಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತಂ ಮಾಸಂ ರೇಣುಭೋಜನಾಃ ॥ ೧೦೦ ॥

ಅನಾವಾಸ್ಯಾಂ ಮಹಾದೇವಿ ಯಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ ।

ಅಬ್ಧಮೇಕಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ತೃಪ್ತಾಸ್ತತ್ಪಿತರೋ ಧ್ರುವಂ ॥ ೧೦೧ ॥

ಹಿರಣ್ಯಂ ರಜತಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಯೋ ದದಾತಿ ದ್ವಿಜಾತಿಷು ।

ಸರ್ವಂ ಲಕ್ಷ್ಯಗುಣಂ ದೇವಿ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೦೨ ॥

ಏವಂ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟೋಸೌ ಸೋಮರೂಪಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।

ಸಂಜಾತಃ ಪ್ರಥಮಃ ಪುತ್ರೋ ಹ್ಯನಸೂಯಾಸುನಂದನಃ ॥ ೧೦೩ ॥

೯೮. ಅನಾವಾಸ್ಯೆಯ ತಿಥಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಮಾನವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೋಷವು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೯೯. ಅಂದಿನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಮೊಸರನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗೋವುಗಳೂ ಸಹ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೦೦. ಅಂದು ಯಾವನು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊರಡುವನೋ, ಅಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಅವನ ಪಿತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಧೂಳಿಯ ಕಣಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೦೧. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯೇ! ಯಾವನು ಅನಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪಿತ್ರುದೇವತೆಗಳು ಒಂದುವರ್ಷದವರೆಗೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವರು.

೧೦೨. ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯ, ರಜತ, ವಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದ ಯಾವುದನ್ನೇ ದಾನಮಾಡಿದರೂ, ಆ ದಾನವು ಲಕ್ಷ್ಯಗುಣಿತವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೦೩. ಇಂತಹ ಅನೇಕಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸೋಮರೂಪದಿಂದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಮಹಾದೇವಿ ದುರ್ವಾಸಾ ನಾನು ನಾನುತಃ |

ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತಾ ಚ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೧೦೪ ||

ಋಷಿಮಧ್ಯಗತೋ ದೇವಿ ತಪಸ್ತಪತಿ ದುಷ್ಕರಂ |

ಸೋಽಪಿ ರುದ್ರತ್ವನಾಯಾತಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಭೂತವಿಪ್ಲವೇ || ೧೦೫ ||

ಇಂದ್ರೋಽಪಿ ಶಪ್ತಸ್ತೇನೈವ ದುರ್ವಾಸಸಾ ವರಾನನೇ |

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯ ತು ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸಂಭವಃ ಕಥಿತೋ ಮಯಾ || ೧೦೬ ||

ದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವರೂಪೇಣ ಭಗವಾನ್ಮಧುಸೂದನಃ |

ಜಗದ್ವ್ಯಾಪೀ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾಜ್ಜನಾರ್ದನಃ || ೧೦೭ ||

ಏತೇ ದೇವಾಸ್ತುಯಃ ಪುತ್ರಾ ಅನಸೂಯಾಯಾ ಮಹೇಶ್ವರಿ |

ವರದಾನೇನ ತೇ ದೇವಾ ಹ್ಯವತೀರ್ಣಾ ಮಹೀತಲೇ || ೧೦೮ ||

ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಕರಂ ತೀರ್ಥಂ ರೇವಾಯಾಶ್ಚೋತ್ತರೇ ತಟೇ |

ಅನಸೂಯಾ ಕೃತಂ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂ ಪರಂ || ೧೦೯ ||

೧೦೪. ಮಹಾದೇವಿಯೆ ! ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯಕಾರಕನಾಗಿ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದನು.

೧೦೫. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಆತನು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆತನೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೦೬. ಅದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೂ ಶಾವವನ್ನಿತ್ತ ಮಹಾ ಮಹಿಮನು. ಆತನೇ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ.

೧೦೭. ಮಧುಕೈಟಭಮರ್ದನನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ರೂಪದಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

೧೦೮. ಮಹೇಶ್ವರಿಯೆ ! ಇಂತು ಮೂರು ದೇವತೆಗಳೂ ವರದಾನದಿಂದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ತಾಳಿದರು.

೧೦೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ ! ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕರವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದನ್ನು ಅನಸೂಯೆಯು ನಿರ್ಮಿಸಿದಳು. ಅದು ಸರ್ವ ಪಾತಕನಾಶಕವೂ, ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆಶ್ಚರ್ಯಭೂತಂ ಲೋಕೇಸ್ಥಿನ್ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಪುರಾತನಂ ।

ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ ಗತಾ ತತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ನರಾಧಿಪ

॥ ೧೧೦ ॥

ಯುಧಿಸ್ಥಿರ ಉವಾಚ :-

ಇತಿಹಾಸಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾಸನಘ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಲೋಕೇ ದುಃಖಾರ್ತಸ್ಯ ಚ ಕಥ್ಯತಾಂ

॥ ೧೧೧ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸುವರ್ಣಶಿಲಕೇ ಗ್ರಾಮೇ ಗೌತಮಾನ್ವಯಸಂಭವಃ ।

ಕೃಷೀವಲೋ ಮಹಾದೇವಿ ಭಾರ್ಯಾಪುತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ

॥ ೧೧೨ ॥

ವಸತೇ ತತ್ರ ಗೋವಿಂದಃ ಸಂಜಾತೋ ವಿಪುಲೇ ಕುಲೇ ।

ಪುತ್ರದಾರಸಮೋಪೇತೋ ಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರರತಃ ಸದಾ

॥ ೧೧೩ ॥

ಶಕಟಂ ಪೂರಯಿತ್ವಾ ತು ಕಾಷ್ಠಾನಾಮಗಮದ್ಗೃಹಂ ।

ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಾನಿ ಚ ಕಾಷ್ಠಾನಿ ಹ್ಯೇಕಾಕೇ ಕ್ಷುಧಯಾನ್ವಿತಃ

॥ ೧೧೪ ॥

೧೧೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಒಂದೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿದ ಒಂದು ಚರಿತ್ರೆಯು ನರ್ಮದಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ ದೋಷವು ನಾಶವಾಯಿತು.

೧೧೧. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ದುಃಖ ಪೀಡಿತನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಸರ್ವಪಾಪಪರಿಹಾರಕವೆನಿಸಿದ ಆ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು.

೧೧೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈಶ್ವರನೆಂದನು. “ಸಾರ್ವತಿಯೆ! ಹಿಂದೆ ಸುವರ್ಣಶಾಲಿಕವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗೌತಮವಂತೀಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಪತ್ನೀಪುತ್ರಸಮೇತನಾದ ಆತನು ಬೇಸಾಯದಿಂದ ಜೀವನ ವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೧೩. ಪ್ರಖ್ಯಾತವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಗೋವಿಂದನೆಂಬ ಆತನು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು.

೧೧೪. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಬಂಡಿಯನ್ನು ಸೌದೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆಸೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಿಂಗಮಾಣಸ್ತದಾ ಪುತ್ರಃ ಪಿತುಃ ಶಬ್ದಾತ್ಸಮಾಗತಃ |
 ನದೃಷ್ಟಸ್ತೇನ ನೈ ಪುತ್ರಃ ಕಾಷ್ಠೈಃ ಸಂಭಾದಿತೋಽವಶಃ || ೧೧೫ ||
 ಆಗತಸ್ತ್ವರಿತೋ ಗೇಹೇ ಪಿಸಾಸಾತೋಽನರಾಧಿಪ |
 ಶಕಟಿಂ ನೋಚ್ಯ ತದ್ಧ್ವಾರಿ ಸಸೃಷಂ ರಜ್ಜುಸಂಯುತಂ || ೧೧೬ ||
 ಭಾರ್ಯಾ ತಸ್ಯೈವ ಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ಚಿತ್ತಜ್ಞಾ ನಶವರ್ತಿನೀ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಪಾತಿತಂ ಪುತ್ರಂ ಕಾಷ್ಠೈರ್ನಿರ್ಭಿನ್ನಮಸ್ತಕಂ || ೧೧೭ ||
 ಅಜಲ್ಪಮಾನಾ ಕರುಣಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ರೋಲಿಕಾಂ ಶಿಶುಂ |
 ಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಾ ಸಾಧ್ವೀ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಚ ನರಾಧಿಪ || ೧೧೮ ||
 ತತಃ ಸ್ನಾನಾದಿಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಭೋಜನಾಚ್ಛಯನಂ ಶುಭಂ |
 ಪುತ್ರಂ ಪುತ್ರವತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಹೃತ್ಪಾಪಯತಿ ಶಾಸನೈಃ || ೧೧೯ ||
 ಯದಾ ಚ ನೋತ್ಥಿತಃ ಸುಪ್ತಃ ಪುತ್ರಃ ಪಂಚತ್ವಮಾಗತಃ |
 ತದಾ ಸಾ ದೀನವದನಾ ರುರೋದ ಚ ಮುನೋಹ ಚ || ೧೨೦ ||

೧೧೫. ತಂದೆಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗಂಡುಮಗುವು ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಆತನು ಕಾಣದೆ ಅದರ ಮೇಲೂ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೆಸೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೧೬. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಬಂಡಿಯ ಎತ್ತನ್ನೂ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬೇಗ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೧೧೭. ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತವಳೂ ವಶವರ್ತಿನಿಯೂ ಆದ ಪತ್ನಿಯಾದರೂ ಮಗುವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಅದರ ತಲೆಯು ಒಡೆದುಹೋದುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು.

೧೧೮. ಸಂಕಟಗೊಂಡರೂ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಮಗುವನ್ನೊಂದು ಜೋಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಸಾಧ್ವಿಯಾದುದರಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು.

೧೧೯. ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಭೋಜನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾದ ಆಕೆಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ, ಮೃದುವಚನಗಳಿಂದ ಮಗುವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಲು ಬಂದಳು.

೧೨೦ ಪುತ್ರನು ಮಲಗಿದ್ದು ಏಳದೆಯೇ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಗ ಆಕೆಯು ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತಳಾದಳು.

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ರುದಿತಂ ಶಬ್ದಂ ಗೋವಿಂದಸ್ತಸ್ಮಮಾನಸಃ |

ಕಿಮೇತದಿತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ತು ಪತಿತೋ ಧರಣೇ ತಲೇ || ೧೨೧ ||

ದ್ವಾನೇತೌ ಮುಕ್ತಕೇಶೌ ತು ಭೂಮೌ ನಿಪತಿತೌ ನೃಪ |

ವಿಲಸಾತೇ ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿಃಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಿತೇನ ಚ || ೧೨೨ ||

ಕಂ ಪಶ್ಯೇ ಪ್ರಾಂಗಳೇ ಪುತ್ರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತ್ರೀಡಂತಮಾತುರಂ |

ಸಂಧಾರಯಿಷ್ಯೇ ಹೃದಯಂ ಸ್ಫುಟಿತಂ ತವ ಕಾರಣೇ || ೧೨೩ ||

ತ್ವಜ್ಜನ್ಮಾಂತಂ ಯಶೋ ನಿತ್ಯಮುಕ್ಸಯಾಂ ಕುಲಸಂತತಿಂ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಿಮುನ್ಮಣೇ ಭೂತೋ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೨೪ ||

ಮಮ ವೃದ್ಧಸ್ಯ ದೀನಸ್ಯ ಗತಿಸ್ತ್ವಂ ಕಿಲ ಪುತ್ರಕ |

ಏತೇ ಮನೋರಥಾಃ ಸರ್ವೇ ಚಿಂತಿತಾ ವಿಫಲಾ ಗತಾಃ || ೧೨೫ ||

ಇಮಾಂ ತು ವಿಕಲಾಂ ದೀನಾಂ ವಿಹೀನಾಂ ಸುತಬಾಂಧವೈಃ |

ರುದಂತೀಂ ಪತಿತಾಂ ಪಾಹಿ ಮಾತರಂ ಧರಣೇ ತಲೇ || ೧೨೬ ||

೧೨೧. ಆಕೆಯ ಅಳುವಿನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೋವಿಂದನೂ ಭಯಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇದೇನೆಂದು ಕೂಗುತ್ತಲೇ ತಾನೂ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

೧೨೨. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತು ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿರಿದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗಳಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೨೩. “ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಲಿ? ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ನಿನಗಾಗಿ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೃದಯವನ್ನು ಧರಿಸಲಿ?”

೧೨೪. ನಿನ್ನ ಜನನದಿಂದ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಂಶಪರಂಪರೆ ಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಸಿತ್ಯ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಎಂದಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ.

೧೨೫. ಮಗನೆ! ವೃದ್ಧನೂ, ದೀನನೂ ಆದ ನನಗೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಗತಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಂದಿಗೆ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗಿ ಹೋದುವು.

೧೨೬. ವಿಕಲಳೂ, ದೀನಳೂ, ಪುತ್ರಬಾಂಧವರಿಲ್ಲದವಳೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳುತ್ತ ಅಳುತ್ತಿರುವವಳೂ ಆದ ಈ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡು!

ಪುನ್ನಾನ್ನೋ ನರಕಾದ್ಯಸ್ಮಾತ್ತಿತ್ತರಂ ತ್ರಾಯತೇ ಸುತಃ |
 ತೇನ ಪುತ್ರ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಸ್ವಯಂಭುವಾ || ೧೨೭ ||
 ಅಪುತ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಂ ಶೂನ್ಯಂ ದಿಶಃ ಶೂನ್ಯಾ ಹ್ಯಬಾಂಧವಾಃ |
 ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ಶೂನ್ಯಂ ಸರ್ವಶೂನ್ಯಂ ದರಿದ್ರತಾ || ೧೨೮ ||
 ಮೃಷಾಸಯಂ ನದತೇ ಲೋಕಶ್ಚಂದನಂ ಕಿಲ ಶೀತಲಂ |
 ಪುತ್ರಗಾತ್ರಪರಿಷ್ಕಂಗಳ್ಚಂದನಾದಪಿ ಶೀತಲಃ || ೧೨೯ ||
 ಶ್ವಶ್ರುಗೃಹಣಕ್ರೀಡಂತಂ ಧೂಲಿಧೂಸರಿತಾನನಂ |
 ಪುಣ್ಯಹೀನಾ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ನಿಜೋತ್ಸಂಗಸಮಾಸ್ಥಿತಂ || ೧೩೦ ||
 ದಿಗಂಬರಂ ಗತವ್ರೀಡಂ ಜಟಿಲಂ ಧೂಲಿಧೂಸರಂ |
 ಪುಣ್ಯಹೀನಾ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಗಂಗಾಧರಮಿವಾತ್ಮಜಂ || ೧೩೧ ||
 ವಿಣಾಣಾವಾದ್ಯಸ್ವರೋ ಲೋಕೇ ಸುಸ್ವರಃ ಶ್ರೂಯತೇ ಕಿಲ |
 ರುದಿತಂ ಬಾಲಕಸ್ಯೈವ ತಸ್ಮಾದಾಹ್ಲಾದಕಾರಕಂ || ೧೩೨ ||

೧೨೭ ಪುನ್ನಾಮನರಕದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವನಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪುತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೧೨೮. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವನ ಮನೆಯು ಹಾಳು. ಬಾಂಧವರಿಲ್ಲದ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಹಾಳು ಹಾಳು. ಮೂರ್ಖನ ಹೃದಯವು ಶೂನ್ಯ ಶೂನ್ಯವು. ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೨೯. ಚಂದನವು ಶೀತಲವೆಂದು ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಳ್ಳೇ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಪುತ್ರನ ದೇಹದ ಅಲಿಂಗನವು ಚಂದನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೀತಲವಾಗಿರುವುದು.

೧೩೦. ತಂದೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆತನ ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳನ್ನು ಕೀಳುತ್ತ ದೂಳು ತುಂಬಿದ ಮುಖದಿಂದ ಆಟವಾಡುವ ಬಾಲನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಹೀನರು ನೋಡಲಾರರು.

೧೩೧. ಪರಮಶಿವನಂತೆ ದಿಗಂಬರನೂ, ನಿರ್ಮಯಾದನೂ, ಜಡೆಗಟ್ಟಿದ ಕೂದಲಿನವನೂ, ದೂಳಿನ ಮೈಯವನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪುಣ್ಯಹೀನರೆಂದಿಗೂ ಕಾಣಲಾರರು.

೧೩೨. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಣಾಣಾವಾದ್ಯದ ಧ್ವನಿಯು ಇಂಪಾದುದೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆವು. ಬಾಲಕನ ರೋದನವಾದನವು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಿರುವುದು.

ಮೃಗಪಕ್ಷಿಷು ಕಾಕೇಷು ಪಶೂನಾಂ ಸ್ವರಯೋನಿಷು |
 ಪುತ್ರಂ ತೇಷು ಸಮಸ್ತೇಷು ನಲ್ಲಭಂ ಬೃವತೇ ಬುಧಾಃ || ೧೩೩ ||
 ಮತ್ಸ್ಯಾಶ್ವಪ್ರಕರಾಶ್ವವ ಕೂರ್ಮಗ್ರಾಹಾದಯೋಽಪಿ ನಾ |
 ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತೌ ಚ ಹೃಷ್ಯಂತಿ ವಿಸತ್ತೌ ಯಾಂತಿ ದುಃಖಿತಾಂ || ೧೩೪ ||
 ದೇವಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷಾಶ್ಚ ಹೃಷ್ಯಂತೇ ಪುತ್ರಜನ್ಮನಿ |
 ಸಂಚತ್ವೇ ತೇಽಪಿ ಶೋಚಂತಿ ಮಂದಭಾಗ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಪುತ್ರಕ || ೧೩೫ ||
 ಯುಷಿನೇಲಾಪಕಂ ಚಕ್ರೇ ಪುತ್ರಾರ್ಥೇ ರಾಘವೋ ನೃಪ |
 ಇಂದ್ರಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರೋಕ್ಷತೇ ಹ್ಯಾಸನಂ ಯತಃ || ೧೩೬ ||
 ಸ್ವರ್ಗವಾಸಂ ಸುತಾದ್ವಾಹ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ನ ತು ಪಾಂಡವ |
 ಚಕ್ರೇ ದಶರಥಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ಯಜ್ಞಮುತ್ತಮಂ || ೧೩೭ ||
 ರಾಮೋಲಕ್ಷ್ಮಣಶತ್ರುಘ್ನಾ ಭರತಸ್ತತ್ರಸಂಭವಾತ್ |
 ಕಾರ್ತವೀರ್ಯೋ ಜಿತೋ ಯೇನ ರಾಮೇಣಾಽಮಿತತೇಜಸಾ |
 ಸ ರಾಮೋ ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ಅಷ್ಟವರ್ಷೇಣ ನಿರ್ಜಿತಃ || ೧೩೮ ||

೧೩೩. ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಗೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಂಭಾರ ವನ್ನುಮಾಡುವ ಪಶುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುತ್ರನೇ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಅಭಿಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು.

೧೩೪. ವಿನಾನುಗಳೂ ಕುದುರೆಗಳ ಸಮೂಹಗಳೂ, ಆನೆಗಳೂ, ಮೊಸಳೆಗಳೂ ಸಹ ಮರಿಗಳಾಗಲು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವುಗಳ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೊರಗುವುವು.

೧೩೫. ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯಕ್ಷರೂ ಪುತ್ರರುಂಟಾಗಲು ಹರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅವರು ಮೃತರಾಗಲು ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವರು. ಮಗನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಹತಭಾಗ್ಯನಾದೆನು.

೧೩೬. ರಘುವಂಶದ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಏಳಾವಕನೆಂಬೊಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಹೇಂದ್ರನ ಪದವಿಯನ್ನಲಂಕರಿಸಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು.

೧೩೭. ಪಾಂಡವನೆ! ಮಗನಿಂದಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವು ಲಭಿಸದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಶರಥನು ಪುತ್ರವ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು,

೧೩೮. ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಶತ್ರುಘ್ನ ಮತ್ತು ಭರತರೆಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅಪ್ರತಿಮತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಯಾವ ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಕಾರ್ತ

ಏಕಾಕಿನಾ ಹತೋ ನಾಲೀ ಪ್ಲವಗಃ ಶತ್ರುದುರ್ಜಯಃ |
 ರಾವಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರೋ ಯಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಯಸ್ಯ ಶಂಕತೇ || ೧೩೯ ||
 ಹತಃ ಸ ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ಸ ಪುತ್ರಃ ಸಹ ಬಾಂಧವಃ |
 ಏನಂ ಪುತ್ರಂ ವಿನಾ ಸೌಖ್ಯಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೧೪೦ ||
 ವಂಶಾರ್ಥೇ ಮೈಥುನಂ ಯಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಥೇ ಯಸ್ಯ ಭಾರತೀ |
 ಮೃಷ್ಣಾನ್ನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಸ್ವರ್ಗೇ ನಾಸಂ ತು ಯಾಂತಿ ತೇ || ೧೪೧ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶ್ವಮೇಧಾಭ್ಯಾಂ ನ ಪರಂ ನಾಪಪುಣ್ಯಯೋಃ |
 ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿವಿಪತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ನ ಪರಂ ಸುಖದುಃಖಯೋಃ || ೧೪೨ ||
 ಕಿಂ ಬ್ರವೀಮಾತಿ ಭೋ ವತ್ಸ ನ ತು ಸೌಖ್ಯಂ ಸುತಂ ವಿನಾ || ೧೪೩ ||
 ಏನಂ ಬಹುವಿಧಂ ದುಃಖಂ ಪ್ರಲಪಿತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಜನೈಶ್ಚಾಶ್ವಾಸಿತೋ ವಿಪ್ರೋ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಯ ಬಹಿರ್ಗತಃ || ೧೪೪ ||

ವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೂ ವರಾಜಿತನಾದನೋ, ಅಂತಹ ವರಶುರಾಮನೂ ಕೇವಲ
 ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ ಜಿತನಾದನು.

೧೩೯. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಆಜೇಯನೆನಿಸಿದ್ದ ನಾಲಿಯೆಂಬ ಮಹಾಕಸಿಯೂ
 ಏಕಾಕಿಯಾದ ರಾಮನಿಂದ ಮೃತನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಕುಲವ್ರಸೂತನಾದ
 ರಾವಣನಿಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಭಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

೧೪೦. ಅವನೂ ಪುತ್ರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ
 ಹತನಾದನು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಸೌಖ್ಯವು ಲಭಿಸ
 ಲಾರದು.

೧೪೧. ಯಾವನ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹವಾಸವು ಕೇವಲ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿರುವುದೋ,
 ಯಾವನ ವಿದ್ಯೆಯು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವನ ಮೃಷ್ಣಾನ್ನ
 ಸಂಚಯವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುವುದೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ
 ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು.

೧೪೨. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಿಂತ ಪಾತಕವಿಲ್ಲ. ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ವಿಾರಿದ ಪುಣ್ಯ
 ವಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರಜನನಮರಣಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳೂ ಲೋಕ
 ದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೧೪೩. ವತ್ಸನೆ! ಮತ್ತೇನನ್ನು ಹೇಳಲಿ? ಪುತ್ರನಿಂದಲ್ಲದೆ ಯಾವ
 ಸೌಖ್ಯವೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಲ್ಲ.

೧೪೪. ಇಂತು ದುಃಖಾಕುಲನಾಗಿ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಗಳನ್ನು
 ಮಾಡುತ್ತ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನರು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮ
 ಣನು ಬಾಲಕನ ದೇಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟನು.

ತತಃ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ತಂ ಬಾಲಂ ವಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ ।
 ಸಮವೇತೌ ಸುದುಃಖಾರ್ತಾನಾಗತೌ ಸ್ವಗೃಹಂ ಪುನಃ ॥ ೧೪೫ ॥
 ಏನಂ ಗೃಹಾಗತೇ ವಿಪ್ರೇ ರಾತ್ರಿರ್ಜಾರ್ತಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
 ಭೂಮೌ ಪ್ರಸುಪ್ತೋ ಗೋವಿಂದಃ ಪುತ್ರಶೋಕೇನ ಪೀಡಿತಃ ॥ ೧೪೬ ॥
 ಯಾವನ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಭಾರ್ಯಾ ಭರ್ತಾರಂ ದುಃಖಪೀಡಿತಂ ।
 ಕೃಮಿರಾಶಿಗತಂ ಸರ್ವಂ ಗೋವಿಂದಂ ಸಮಪಶ್ಯತ ॥ ೧೪೭ ॥
 ದುಃಖಾದ್ಧುಃಖತರೇ ಮಗ್ನಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಪಾತಕಾನ್ವಿತಂ ।
 ಏನಂ ದುಃಖನಿಮಗ್ನಾಯಾಃ ಶರ್ವರೀ ವೀಗಿತಾ ತದಾ ॥ ೧೪೮ ॥
 ಪಶುಪಾಲಾಸ್ತು ಮಹಿಷೀನುರಕ್ತ್ವಾ ರಣೈಃಗಮದ್ಗೃಹಾತ್ ।
 ಅರಣ್ಯೇ ಮಹಿಷೀಃ ಸರ್ವಾ ರಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಗೃಹಾಗತಃ ॥ ೧೪೯ ॥
 ವಿಜ್ಞಾಪ್ತಃ ಪಶುಪಾಲೇನ ಗೋವಿಂದೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ ।
 ಯಾವದ್ಭೋಕ್ಷ್ಯಾನ್ಯಾಹಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ಮಹಿಷೀಸ್ತ್ವಂ ಚ ರಕ್ಷಸೇ ॥ ೧೫೦ ॥
 ತತಃ ಸ ತ್ವರಿತೋ ವಿಪ್ರೋ ಜಗಾಮ ಮಹಿಷೀಃ ಪ್ರತಿ ।
 ನ ತತ್ರ ಮಹಿಷೀಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ಕೋತ್ರಾಭಿಸನ್ಮುಖಂ ॥ ೧೫೧ ॥

೧೪೫. ಬಳಿಕ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಆ ದೇಹದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನುಮಾಡಿ ದುಃಖತಪ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

೧೪೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಇಂತು ಆ ಗೋವಿಂದನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಲು ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಆತನು ಪುತ್ರಶೋಕಾತುರನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದನು.

೧೪೭. ಹೆಂಡತಿಯು ದುಃಖಪೀಡಿತನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆತನು ಕ್ರಿಮಿಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದಾವೃತನಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಳು.

೧೪೮. ಆಕೆಯು ಪಾವಲೇಪಿತನಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕಂಡು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸಿದಳು. ಇಂತು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರಲು ಆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಕಳೆಯಿತು.

೧೪೯. ಪಶುಪಾಲಕನು ಯಜಮಾನಿಯ ಆವೃಣೆಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

೧೫೦. ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾನು ಊಟವನ್ನುಮಾಡಿ ಬರುವವರೆಗೂ ಈ ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

೧೫೧-೧೫೨. ಎವ್ರನು ವೇಗವಾಗಿ ಎಮ್ಮೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವು

ಧಾವಮಾನಶ್ಚ ವಿಪ್ರಸ್ತು ಏರಂಡೀಸಂಗಮೇ ಗತಃ |

ತತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತು ಜಲೇ ರೇವೈರಂಡೋಸ್ತು ಸಂಗಮೇ || ೧೫೨ ||

ತಜ್ಜಲಂ ಪೀತಮಾತ್ರಂ ತು ತ್ವರಯಾ ಚಾಂತಿತರ್ಷಿತಃ |

ಅಕಾನಾತ್ಸಲಿಲಂ ಪೀತ್ವಾ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ನಯನೇ ಶುಭೇ || ೧೫೩ ||

ಅಜಗಾಮ ತತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಭವನಂ ದಿವಸಕ್ಷಯೇ |

ಭುಕ್ತ್ವಾ ದುಃಖಾನ್ವಿತೋ ರಾತ್ರೌ ಗೋವಿಂದಃ ಶಯನಂ ಯಯೌ ||

ನಿದ್ರಾಭಿಭೂತಃ ಶೋಕೇನ ಶ್ರಮೇಣೈವ ತು ಖೇದಿತಃ |

ಪುನಸ್ತಚ್ಚಾರ್ಧರಾತ್ರೇ ತು ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೧೫೪ ||

ಕೃಮಿಭಿರ್ವೇಷ್ಟಿತಂ ಗಾತ್ರಂ ಕ್ವಚಿತ್ಪಶ್ಯತ್ಯವೇಷ್ಟಿತಂ |

ಪುನಃ ಸಾ ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟಾ ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಗುಣಾನ್ವಿತಾ |

ಉನಾಚ ದುಷ್ಕೃತಂ ತಸ್ಯ ಸಾಧ್ಯಸಾವಿಷ್ಟತೇಜಸಾ || ೧೫೫ ||

ಭಾರ್ಯೇವಾಚ :-

ಅತೀತೇ ಪಂಚಮೇ ಚಾಂಹ್ನಿ ತ್ವಿಂಧನಂ ಕ್ಷಿಪತಸ್ತು ತೇ |

ಗೃಹಪಶ್ಚಾದ್ಗತೋ ಬಾಲೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾನಾದ್ಭಾತಿತಸ್ತ್ವಯಾ || ೧೫೬ ||

ಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಬರುತ್ತ ಗೋವಿಂದನು ಏರಂಡೀ ಸಂಗಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅತ್ಯಂತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಅತನು ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಜಲಸಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೫೩. ಇಂತು ಅನಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಆ ತೀರ್ಥೋದಕವನ್ನು ಕುಡಿದು ತನ್ನ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಒರಸಿಕೊಂಡು ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

೧೫೪. ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಪುತ್ರಶೋಕ ದಿಂದಲೂ, ದೇಹಾಯಾಸದಿಂದಲೂ ಖೇದಗೊಂಡು ಗೋವಿಂದನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೧೫೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಪತ್ನಿಯು ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಕೃಮಿವೇಷ್ಟಿತವಾದ ಆತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವು ವರಿಶುದ್ಧ ವಾಗಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡಳು.

೧೫೬. ಗುಣಶಾಲಿನಿಯಾದ ಆಕೆಯು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟಳಾಗಿ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡು ಗಂಡನನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಆತನ ಪಾತಕದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು.

೧೫೭. ಪತ್ನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — “ಹಿಂದೆ ಐದನೆಯ ದಿವಸದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ನಿನ್ನಿಂದ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಾಲಕನು ಅಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹತನಾದನು.

ಮಯಾ ತತ್ಪಾತಕಂ ಘೋರಂ ರಹಸ್ಯಂ ನ ಪ್ರಕಾಶಿತಂ ।
 ತೇನ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಪಾಪೇನ ದಹ್ಯಮಾನಾ ದಿನಾನಿಶಂ ॥ ೧೫೮ ॥
 ನ ಸುಖಂ ತವ ಗಾತ್ರಸ್ಯ ಪಶ್ಯಾಮಿ ನಹಿ ಚಾತ್ಮನಃ ।
 ನಿದ್ರಾ ಮನು ಶಮಂ ಯಾತಾ ರತಿಶ್ಚೈವ ತ್ವಯಾ ಸಹ ॥ ೧೫೯ ॥
 ಶ್ರೂಯತೇ ಮಾನವೇ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶ್ಲೋಕೋ ಗೀತೋ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ ।
 ಸ್ತೃತ್ವಾ ಸ್ತೃತ್ವಾ ತು ತಂ ಚಿತ್ತೇ ಪರಿತಾಪೋ ನ ಶಾನ್ಯತಿ ॥ ೧೬೦ ॥
 ಕೀರ್ತನಾನ್ಮತ್ಯತೇ ದರ್ಶನೋ ವರ್ಧತೇಽಸೌ ನಿಗೂಹನಾತ್ ।
 ಇಹಲೋಕೇ ಪರೇ ಚೈವ ಪಾಪಸ್ಯಾಪ್ಯೇವಮೇವ ಚ ॥ ೧೬೧ ॥
 ಏವಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯಮಾನಾಹಂ ಸ್ಥಿತಾ ರಾತ್ರೌ ಭಯಾತುರಾ ।
 ಕೃಮಿರಾಶಿತಂ ತ್ವಾಂ ಹಿ ಕಸ್ಯಾಹಂ ಕಥಯಾಮಿ ಕಿಂ ॥ ೧೬೨ ॥
 ಪುನಸ್ತ್ವಂ ಚಾನ್ಯಮೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ ಕೃಮಿಶ್ರಿತಃ ।
 ಕ್ವಚಿದ್ಭಿಂದಂತಿ ತೇ ಗಾತ್ರಂ ಕ್ವಚಿನ್ನಿಷ್ಠಾಃ ಸಮಂತತಃ ॥ ೧೬೩ ॥

೧೫೮. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಮಹಾ ಪಾತಕವನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಟ್ಟಾದ ಪಾಪದಿಂದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಯುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೫೯. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ದೇಹಕ್ಕಾಗಲಿ ನನಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಸೌಖ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿರುವುದು. ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಹನಾಸವೂ ಕಳೆದು ಹೋದುವು.

೧೬೦. ಮನುಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪರಿತಾಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು.

೧೬೧. ಧರ್ಮದ ಫಲವು ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಮುಚ್ಚಿಡುವುದರಿಂದ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪದ ಫಲವೂ ಹೀಗೆಯೇ.

೧೬೨. ಇಂತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನಾನು ಪ್ರತಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಯಗೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನೀನು ಕೃಮಿರಾಶಿಯಿಂದಾವೃತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ ?

೧೬೩. ಮತ್ತೆ ಇಂದೂ ಸಹ ಶಿಶು ಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕದಿಂದ ನೀನು ಕೃಮಿರಾಶಿ ಪೀಡಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಕೆಲವು ಕೃಮಿಗಳು ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೆಲವು ರಾಶಿಗಳಾಗಿ ಸತ್ತು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಏತತ್ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ವಿನ್ಯುಶಾಮಿ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ೪ ಜಾನೇ ಕಾರಣಂ ಕಂಚಿತ್ಪ್ರಚ್ಛಂತ್ಯಾಃ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ || ೧೬೪ ||
 ತಡಾಗಂ ವಾ ಸರಿದ್ವಾಪಿ ತೀರ್ಥಂ ವಾ ದೇವತಾರ್ಚನಂ |
 ಯಂ ಗತೋಽಸಿ ಪ್ರಭಾವೋಯಂ ತಸ್ಯ ನಾಂನ್ಯಸ್ಯ ಮೇ ಸ್ಥಿತಂ || ೧೬೫ ||
 ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ವಿಪ್ರೋಽಸೌ ಕಥಯಾಮಾಸ ಭಾರತ |
 ಭಾರ್ಯಾಯಾ ಯದ್ವಿನಾ ವೃತ್ತಂ ಶಂಕಮಾನೋ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೧೬೬ ||
 ಅದ್ವ್ಯಾಹಂ ಮಹಿಷೀಸಾರ್ಥಂ ಏರಂಡೀಸಂಗಮಂ ಗತಃ |
 ನಾಭಿಮಾತ್ರೇ ಜಲೇ ಗತ್ವಾ ಪೀತವಾನ್ ಸಲಿಲಂ ಬಹು || ೧೬೭ ||
 ನಾನ್ಯತ್ತೀರ್ಥಂ ವಿಜಾನಾಮಿ ಸರಿತಂ ಸರ ಏವ ನಾ |
 ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಃ ಸತ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ತವ ಭಾಮಿನಿ || ೧೬೮ ||
 ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ಸಾ ಸರ್ವಮುಪವಾಸಕೃತಕ್ಷಣಾ |
 ೪ಪತ್ನೀಕೋ ಗತಸ್ತತ್ರ ಸಂಗಮೇ ವರವರ್ಣಿನಿ || ೧೬೯ ||

೧೬೪. ಇದನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಪುನಃ ನಾನೇ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯೆನು. ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳು.

೧೬೫. ಯಾವ ತಟಾಕವನ್ನೋ, ನದಿಯನ್ನೋ, ತೀರ್ಥವನ್ನೋ ನೀನು ಸೇವಿಸಿರಬೇಕು. ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನೋ ಪೂಜಿಸಿರಬೇಕು ಅಂತಲ್ಲದೆ ಇದು ಬೇರೊಂದರ ಪ್ರಭಾವವೆಂದು ನಾನೆಣಿಸಲಾರೆನು.”

೧೬೬. ಧರ್ಮಜನೆ! ಇಂತೆಂದ ತನ್ನ ಮಡದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದನು. ತಾನೂ ಅನುಮಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು

೧೬೭. “ಇಂದು ನಾನು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಏರಂಡೀಸಂಗಮವನ್ನು ಸೇರಿದೆನು ನಾಭಿಯ ಅಳದ ನೀರಿನಲ್ಲಿಗಿದು ಬಹಳ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದೆನು

೧೬೮. ಪ್ರಿಯಳೆ! ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ, ನದಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಸರೋವರವನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಸೇವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸರ್ವಧಾ ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ.”

೧೬೯. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅಕೆಯು ಅಂದು ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು. ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ತರುವಾಯ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವತ್ತೀಸುತನಾಗಿ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಸ್ವಾತ್ಮಾ ತತ್ರ ಜಲೇ ರಮ್ಯೇ ನತ್ವಾ ದೇವಂ ತು ಭಾಸ್ಕರಂ ।
 ಸ್ವಾಪಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಶಂಕರಂ ಚೋನುಯಾ ಸಹ ॥ ೧೭೦ ॥
 ಪಂಚಗವ್ಯಘೃತಕ್ಷೀರೈರ್ಧಧಿ ಕ್ಷೌದ್ರಘೃತೈರ್ಜಫಲೈಃ ।
 ಗಂದಮಾಲ್ಯಾದಿ ಧೂಪೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭನೈಃ ॥ ೧೭೧ ॥
 ಪೂಜ್ಯ ತ್ರಯೀನುಯಂ ಲಿಂಗಂ ದೇವೀಂ ಕಾತ್ಯಾಯನೀಂ ಶುಭಾಂ ।
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪತ್ಯಾ ಸಹ ಪತಿವ್ರತಾ ॥ ೧೭೨ ॥
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ದ್ವಿಜಾನ್ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಯತ್ನತಃ ।
 ಗೋದಾನೇನ ಹಿರಣ್ಯೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣಾನ್ನೇನ ಭಾರತ ॥ ೧೭೩ ॥
 ಗೋವಿಂದಃ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಭುಭಾನ್ ।
 ಮುಕ್ತಪಾಪೋ ಗೃಹಾಯಾತಃ ಸ್ವಭಾರ್ಯಾಸಹಿತೋ ನೃಪ ॥ ೧೭೪ ॥
 ಏನಂ ಯಃ ಶೃಣುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೋವಿಂದಾಖ್ಯಾನಮುತ್ತಮಂ ।
 ಪಠತೇ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೧೭೫ ॥
 ಕ್ರೀಡತೇ ಶಾಂಕರೇ ಲೋಕೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ।
 ಯಶ್ಚೈವಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ಚೈತ್ರೇ ನಾ ನೃಪಸತ್ತಮ ॥ ೧೭೬ ॥

೧೭೦. ಆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ಉಮಾಸಮೇತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

೧೭೧-೧೭೨. ಬಳಿಕ ಪಂಚಗವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಶುದ್ಧೋದಕಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ವೇದಮಯನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಕಾತ್ಯಾಯನೀದೇವಿಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತಿಯೊಡನೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೧೭೩-೧೭೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಬಳಿಕ ಸುಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗೋವು, ಹಿರಣ್ಯ, ವಸ್ತ್ರ, ಅನ್ನಾದಿ ದಾನಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ, ಗೋವಿಂದನು ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೧೭೫. ಇಂತು ನಡೆದ ಗೋವಿಂದಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಉತ್ತಮವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಓದುವನೋ, ಅವರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೧೭೬-೧೭೭. ಆತನು ಪಂಚಭೂತಗಳ ನಾಶವಾಗುವವರೆಗೂ ಕೈಲಾಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದಲ್ಲಾಗಲಿ,

ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಸೋಪವಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಸಾತ್ವಿಕೇಂ ವಾಸನಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋ ವಸೇಚ್ಛಿವಮಂದಿರೇ || ೧೭೭ ||
 ಧ್ಯಾಯಮಾನೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ತ್ರಿಶೂಲಕರಸಂಸ್ಥಿತಂ |
 ಕಂಸಾಃ ಸುರಸಿಹಂತಾರಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ || ೧೭೮ ||
 ಪಕ್ಷಿರಾಜಸಮಾರೂಢಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನರದಾಯಕಂ |
 ಪಿತಾಮಹಂ ತತೋ ಧ್ಯಾಯೇದ್ಧಂ ಸತ್ಥಂ ಚತುರಾನನಂ || ೧೭೯ ||
 ಸರ್ಗಪ್ರದಂ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಕಮಲಾಕರಶೋಭಿತಂ |
 ಯೋ ಹ್ಯೇವಂ ವಸತೇ ತತ್ರ ತ್ರಿಯಾಮೇ ಸ್ಥಾನ ಉತ್ತಮೇ || ೧೮೦ ||
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ಹೃಷ್ಯಮ್ಯಾಂ ಚ ಸರಾಧಿಪ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ನೋಜಯೇದ್ಧಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಾನ್ || ೧೮೧ ||
 ಸರ್ವಾಃ ವಯವಸಂಪೂರ್ಣಾನ್ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಾನ್ |
 ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ರತಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವದಾರನಿರತಾನ್ ಸದಾ || ೧೮೨ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧೇ ದಾನೇ ವ್ರತೇ ಯೋಗ್ಯಾನ್ಪ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಪಂಡುನಂದನ |
 ಪ್ರೇತಾನಾಂ ಪೂಜನಂ ತತ್ರ ದೇವಪೂರ್ವಂ ಸಮಾರಭೇತ್ || ೧೮೩ ||

ಜೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಾಗಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕ ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೧೭೮-೧೮೦. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಲಿ, ಕಂಸರಾಕ್ಷಸಸಿಹಂತೃವೂ, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧಾರಿಯೂ, ಗರುಡವಾಹನವನ್ನೇರಿರುವನೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನಾಗಲಿ, ಹಂಸವಾಹನನೂ, ಚತುರ್ಮುಖ ಸಹಿತನೂ, ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನಾಗಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಆ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯಾಮಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು.

೧೮೧. ಧರ್ಮನಂದನೇ! ಬಳಿಕ ಸುಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಅಷ್ಟಮಿಯದಿನದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೋಷರಹಿತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೧೮೨. ಅಂಗವಿಕಲರಾಗದಿರುವವರೂ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರೂ, ನಿತ್ಯವೂ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಾಧ್ಯಾಪನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರೂ, ಏಕಪತ್ನೀ ವ್ರತನಿಷ್ಠರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕು.

೧೮೩. ಪಾಂಡುತನಯನೇ! ಇಂತಹ ದ್ವಿಜರೇ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದಾನ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೂ, ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗ್ಯರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತಾಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಪ್ರೇತಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರೇತತ್ವಾನ್ಮಚ್ಯತೇ ಶೀಘ್ರಮೇರಂಡ್ಯಾಂ ಪಿಂಡತರ್ಪಣೈಃ |

ದಾನಾನಿ ತತ್ರ ದೇಯಾನಿ ಹ್ಯನ್ನಮುಖ್ಯಾನಿ ಸರ್ವದಾ || ೧೮೪ ||

ಹಿರಣ್ಯಭೂಮಿಕನ್ಯಾಶ್ಚ ಧೂರ್ವಾಹೌ ಶುಭಲಕ್ಷಣೌ |

ಸೀರೇಣ ಸಹಿತೌ ಪಾರ್ಥ ಧಾನ್ಯಂ ದ್ರೋಣಕಸಂಖ್ಯಯಾ || ೧೮೫ ||

ಅಲಂಕೃತಾಂ ಸವತ್ಸಾಂ ಚ ಕ್ಷೀರಿಣೀಂ ತರುಣೀಂ ಸಿತಾಂ |

ರಕ್ತಾಂ ನಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಂ ನಾ ಪಾಟಲಾಂ ಕಪಿಲಾಂ ತಥಾ || ೧೮೬ ||

ಕಾಂಸ್ಯದೋಹನಸಂಯುಕ್ತಾಂ ರುಕ್ಮಖುರವಿಭೂಷಣಾಂ |

ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ಸವತ್ಸಾಂ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯೋಪಸಾದಯೇತ್ || ೧೮೭ ||

ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಹರಕೃಷ್ಣ ಸಿತಾಮಹಾಃ |

ಸಂಸಾರರಕ್ಷಣೇ ದೇವೀ ಸುರಭೀ ಮಾಂ ಸಮುದ್ರರೇತ್ || ೧೮೮ ||

ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ ಪಾರ್ಥ ಹ್ಯೇರಂಡೀಸಂಗಮೇ ನೃಪ |

ಸ್ನಾಪ್ಯಂತೇ ರುದ್ರಸೂಕ್ತೈಶ್ಚ ಚತುರ್ವೇದೋದ್ಭವೈಸ್ತಥಾ || ೧೮೯ ||

೧೮೪. ಎರಂಡೀತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸತ್ತವರು ಪ್ರೇತತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ನಿತ್ಯವೂ ಅನ್ನವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೮೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಚಿನ್ನವನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ, ನೇಗಿಲಿನೊಡಗೂಡಿದುವೂ, ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವಂತಹವೂ, ಸುಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಆದ ಎತ್ತುಗಳ ಜೊತೆಯನ್ನೂ, ದ್ರೋಣವರಿಮಾಣದಷ್ಟು ಧಾನ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

೧೮೬. ಗೋದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಅಲಂಕೃತವೂ, ಕರುವುಳ್ಳದೂ, ಹಾಲುಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದೂ, ಎಳೆಯದೂ, ಬಿಳುವು, ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕಂದು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಗೋವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೮೭. ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡಿನಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲ್ಪೋರಸುಗಳೂ, ಚಿನ್ನದ ಕಳಶಗಳುಳ್ಳ ಕೋಡುಗಳೂ, ಉಳ್ಳ ಆಕಳನ್ನು ಕರು ಮತ್ತು ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೮೮. ದಾನಮಂತ್ರವು:—ಶೋಕನಾಯಕರಾದ ಈಶ್ವರ, ನಾರಾಯಣ, ಚತುರ್ಮುಖರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವ್ರಸನ್ನರಾಗಲಿ. ಸಂಸಾರಪಾಲಕಳಾದ ಕಾಮಧೇನು ದೇವಿಯು ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಲಿ.

೧೮೯. ಪಾರ್ಥನೆ! ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎರಂಡೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಸೂಕ್ತಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಇತರ ಸೂಕ್ತಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಚತುರ್ಭ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಶಸ್ತ್ರಂ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಗೈಶ್ಚ ಕಾರಯೇತ್ |

ಏಕೇನ ಸಾದ್ರ್ವಕುಂಭೇನ ದಾಂಪತ್ಯಮಭಿಷೇಚಯೇತ್ || ೧೯೦ ||

ದೈವಜ್ಞೇನೈವ ಚೈಕೇನ ಅಥವಾ ಸಾಮಗೇನ ವಾ |

ಸಂಚರತ್ಸಸನಾಯುಕ್ತಂ ಕುಂಭೇ ತತ್ರೈವ ಕಾರಯೇತ್ || ೧೯೧ ||

ಗಂಧತೋಯಸನಾಯುಕ್ತಂ ಸರ್ವೌಷಧಿವಿಮಿಶ್ರಿತಂ || ೧೯೨ ||

ಅನ್ರುಪಲ್ಲವಸಂಯುಕ್ತಮಶ್ವತ್ಥಮಧುಕಂ ತಥಾ |

ಗುಂರಿತಂ ಸಿತವಸ್ತ್ರೇಣ ಸಿತಚಂದನಚರ್ಚಿತಂ || ೧೯೩ ||

ಸಿತಪುಷ್ಪೈಸ್ತು ಸಂಘನ್ನಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕೃತಮಧ್ಯಮಂ |

ಕಾಂಸ್ಯಸಾತ್ರೇ ತು ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪುತ್ರಾರ್ಥೇ ದೇಶಿಕೋತ್ತಮಃ || ೧೯೪ ||

ಅಂಗಲಗ್ನಂ ತು ಯದ್ವಸ್ತ್ರಂ ಕಟಿಕಾಭರಣಂ ತಥಾ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ಮಂಡಲೇ ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಚಾತ್ಮನಸ್ತದಾ || ೧೯೫ ||

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಭಾಸ್ಕರಂ ಪಶ್ಚಾದಾಚಾರ್ಯಂ ರುದ್ರರೂಪಿಣಂ |

ಮಧುರಂ ಚ ತತೋಃಶ್ವೀಯಾದ್ವೇನ್ಯಾ ಭುವನ ಉತ್ತಮೇ || ೧೯೬ ||

೧೯೦. ನಾಲ್ವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಾಗಲಿ, ಯೋಗ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರಿಂದಾಗಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನೀರು ತುಂಬಿದ ಒಂದೇ ಕುಂಭದಿಂದ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯೧-೧೯೨. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನೋ, ಸಾಮನೇದಿಯೊ ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಕಳಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರತ್ನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲವು ಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವೌಷಧಿಗಳ ರಸಗಳಿಂದಲೂ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

೧೯೩ ಮಾವು, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅಶೋಕಗಳ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ೮ ಕಳಶವು ಬಿಳಿಯ ಚಂದನದಿಂದ ಲೇಪಿತವಾಗಿ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

೧೯೪. ಬಿಳಿಯ ಹೂಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಕಳಶವು ಬಿಳಿಯ ಸಾಸುವೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರಬೇಕು. ಪುತ್ರಕಾಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಇಂತಹ ಎರಡು ಕಂಚಿನ ಕಳಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೯೫. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಾನು ಧರಿಸಿರುವ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಕಡಗನೇ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೧೯೬. ಮೊದಲು ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನೂ, ಆಮೇಲೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಉತ್ತಮ ಮಂದಿರದ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸಿಹಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.

ಫಲದಾನಂ ಚ ವಿಸ್ತಾಯ ಭತ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಮೇವ ಚ |

ಉಪಾನಹೌ ಚ ಯಾನಂ ಚ ಸ ಭವೇದ್ಧುಃಖವರ್ಜಿತಃ || ೧೯೭ ||

ಭಾಸ್ಕರೇ ಕ್ರೀಡತೇ ಲೋಕೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |

ದಾನಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಸರ್ವಂ ಶುಭಂ ವಾ ಯದಿವಾಶುಭಂ || ೧೯೮ ||

ಯಥಾ ನದೀನದಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಾಗರೇ ಯಾಂತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ |

ಏನಂ ಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಹ್ಯೇರಂಡೀಸಂಗಮೇ ನೃಣಾಂ || ೧೯೯ ||

ಸಮಂತಾಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಪಾತೇನ ಹ್ಯೇರಂಡೀಸಂಗಮೇ ನೃಪ |

ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಸಮಂ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯತೇ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್ || ೨೦೦ ||

ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಚ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜಾತವೇದಸಿ ಕಾರಯೇತ್ |

ಅನಾಶಕಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಲೇ ವಾ ತದನಂತರಂ || ೨೦೧ ||

ಪಂಚಸಾಹಸ್ರಿಕಂ ಮಾನಂ ವರ್ಷಾಣಾಂ ಜಾತವೇದಸಿ |

ಜಲೇ ತ್ರೀಣಿ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯನಾಶಕೇ ಷಷ್ಠಿ ಭುಂಜತೇ || ೨೦೨ ||

೧೯೭. ಆಚಾರ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಫಲವನ್ನೂ, ಭತ್ತವನ್ನೂ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ, ಯಾನಯಂತ್ರವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದವನು ದುಃಖರಹಿತನಾಗುವನು.

೧೯೮. ಆತನು ಭೂತಪ್ರಳಯವಾಗುವರೆಗೂ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೂ ಕೋಟಿಗುಣಿತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೯೯. ಸಕಲ ನದೀನದಗಳೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ಹೇಗೆ ಅಡಗಿಹೋಗುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ನರರು ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾತಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏರಂಡೀ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಗುವುವು.

೨೦೦. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಏರಂಡೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡಲು ಅದು ಹೋಗುವಷ್ಟು ದೂರ ಸುತ್ತಲೂ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾಪವೂ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿರುವನು.

೨೦೧. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಉಪವಾಸ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಜಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೦೨. ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ, ಉಪವಾಸನಿರತನು ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವರು.

ಕಾಕಾ ಬಕಾಃ ಕಪೋತಾಶ್ಚ ಹ್ಯುಲೂಕಾಃ ಪಶವಸ್ತಥಾ |
 ಸಂಗಮೋದಕಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಾಸ್ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ |
 ವೃಕ್ಷಾಶ್ಚ ತತ್ಪದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯಾಂ ಗತಿಂ ಯಾಂತಿ ಯೋಗಿನಃ || ೨೦೩ ||
 ಏರಂಡಿಕಾ ಮಯಾ ದೇವೀ ದೃಷ್ಟೋ ಮೇ ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರಃ |
 ಕಿಂಸಮರ್ಥೋ ಯಮೋ ರುಷ್ಯೋ ಭದ್ರೋ ಭದ್ರಾಣಿ ಪಶ್ಯತಿ || ೨೦೪ ||
 ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಸಂಗಮೋದ್ಭೂತಾಂ ಯೇ ಚ ಗುಂಠಂತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
 ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿ ನಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತೇ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೦೫ ||
 ಏರಂಡೀಸಂಗಮೇ ಮರ್ತ್ಯೋ ಲುಂಠ್ಯಮಾನೋ ನರಾಧಿಪ |
 ಸರ್ವಪಾಪೈರ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪದಂ ಗಚ್ಛತ್ಯನಾನುಯಂ || ೨೦೬ ||
 ಏರಂಡ್ಯಾಃ ಸಂಗಮಂ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಕೀರ್ತಯಂತ್ಯಾಶ್ರಮಸ್ಥಿತಾಃ |
 ವಿಮುಕ್ತಪಾಪಾ ಜಾಯಂತೇ ಸತ್ಯಂ ಶಂಕರಭಾಷಿತಂ || ೨೦೭ ||
 ಏರಂಡೀಪಾದಪಾಸಗೈಸ್ತು ದೃಷ್ಟೈಃ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೨೦೮ ||

೨೦೩. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಯಾವ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ, ಅದನ್ನೇ ಏರಂಡೀಸಂಗಮದ ನೀರಿನ ಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳ ಕಾಗೆಗಳೂ, ಬಕಗಳೂ, ಪಾರಿವಾಳಗಳೂ, ಗೂಗೆಗಳೂ, ಪಶುಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವುವು.

೨೦೪. ಏರಂಡಿದೇವಿಯನ್ನೂ, ಮನ್ಮಥೇಶ್ವರನನ್ನೂ ನಾನು ನೋಡಿರುವೆನು. ಯಮನು ಕುಪಿತನಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿಯಾನು? ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತನಾದವನು ಮಂಗಳಗಳನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನಷ್ಟೆ.

೨೦೫. ಯಾರು ಏರಂಡೀಸಂಗಮದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಧರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೨೦೬. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಏರಂಡೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೦೭. ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಯಾರು ಏರಂಡೀ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಾತಕರಹಿತರಾಗುವರೆಂದು ಶಂಕರನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿರುವನು.

೨೦೮. ಏರಂಡೀಪ್ರದೇಶದ ಮರಗಳ ತುದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳು ಕಳೆಯುವುವು.

ತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯೇ ಪಠಿಸ್ಯಂತಿ ನಾನನಾಃ |

ಶೃಣ್ವಂತಿ ಚಾಪರೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಕ್ತಪಾಪಾ ಭವಂತಿ ತೇ || ೨೦೯ ||

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಮೇರಂಡೀಸಂಗಮಂ ನೃಪ |

ಭೂಯಶ್ಚಾನ್ಯತ್ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ || ೨೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಏರಂಡೀಸಂಗಮತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ತ್ರ್ಯಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೦೯. ಏರಂಡೀತೀರ್ಥದ ಈ ಮಹದಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಕೀರ್ತನಮಾಡುವರೋ, ಯಾರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಅವರೂ ಮುಕ್ತಪಾಪರಾಗಿರುವರು.

೨೧೦. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತು ನಿನಗೆ ಏರಂಡೀಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅನುಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈಗ ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಏರಂಡೀಸಂಗಮತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸು ವರ್ಣಶಿಲಾ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಸೌವರ್ಣಶಿಲಮುತ್ತಮಂ ।	
ಪ್ರಖ್ಯಾತಮುತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಸಾಸಕ್ಸಯಂಕರಂ	॥ ೧ ॥
ಸಮಂತಾಚ್ಛತಪಾತೇನ ಮುನಿಸಂಘೈಃ ಪುರಾ ಕೃತಂ ।	
ರೇವಾಯಾಂ ದುರ್ಲಭಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸಂಗಮಸ್ಯ ಸಮೀಪತಃ	॥ ೨ ॥
ವಿಭಕ್ತಂ ಹಸ್ತಮಾತ್ರಂ ಚ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಂ ನರಾಧಿಪ ।	
ಸು ವರ್ಣಶಿಲಕೇ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ	॥ ೩ ॥
ನತ್ವಾ ತು ಭಾಸ್ಕರಂ ದೇವಂ ಹೋತವ್ಯಂ ಚ ಹುತಾಶನೇ ।	
ಬಿಲ್ಲೇನಾಜ್ಯವಿಮಿಶ್ರೇಣ ಬಿಲ್ವಪತ್ಯರಥಾಃಪಿ ನಾ	॥ ೪ ॥
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜಗನ್ನಾಥೋ ವ್ಯಾಧಿರ್ನಶ್ಯತು ಮೇ ಧ್ರುವಂ ।	
ದ್ವಿಜಾಯ ಕಾಂಚನೇ ದತ್ತೇ ಯತ್ಪಲಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ಮೇ	॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸು ವರ್ಣಶಿಲಾ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ರೇವಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮವೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಪರಿ ಹಾರಕವೂ ಆದ ಸು ವರ್ಣಶಿಲೆಯನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

೨. ರೇವಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಸಂಗಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ಹಿಂದೆ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿರುವುದು.

೩. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ! ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದುಬಾರು ಪ್ರದೇಶವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿರುವುದು. ಈ ಸು ವರ್ಣಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೪. ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಬೆರಸಿದ ಬಿಲ್ವಫಲದಿಂದಾಗಲಿ, ಬಿಲ್ವದಳಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೫. “ಲೋಕನಾಥನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ; ನನ್ನ ವ್ಯಾಧಿಯು ಕೊನೆಗಾಣಲಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿಗೆ ಸು ವರ್ಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

ಬಹುಸ್ವರ್ಣಸ್ಯ ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯಾಗಸ್ಯ ಫಲಮುತ್ತಮಂ ।

ತಥಾಸೌ ಲಭತೇ ಸರ್ವಂ ಕಾಂಚನಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ || ೬ ||

ತೇನ ದಾನೇನ ಪೂತಾತ್ಮಾ ನೃತಃ ಸ್ವರ್ಗಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರಸ್ತಾವದ್ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ || ೭ ||

ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾವತೀರ್ಣಸ್ತು ಜಾಯತೇ ವಿಶದೇ ಕುಲೇ ।

ಧನಧಾನ್ಯಸಮೋಪೇತಃ ಪುನಃ ಸ್ಮರತಿ ತಜ್ಜಲಂ || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ

“ ಸುವರ್ಣಶಿಲಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಚತುರಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಅಲ್ಪಕಾಂಚನವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿಯೇ ಬಹುಸ್ವರ್ಣದ ಸರ್ವವೇದಸ ದಾನದ ಮತ್ತು ಯಾಗದ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಆತನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೭. ಆ ದಾನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದವನು ವೃತನಾಗಲು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಮತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಆಳುತ್ತಿರುವರೆಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಏಕಾಂತ ಸೇವಕನಾಗಿರುವನು.

೮. ಬಳಿಕ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪುನಃ ಆ ತೀರ್ಥ ವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸುವರ್ಣಶಿಲಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಂಚಾರಿಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕರಂಜತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕರಂಜಾಖ್ಯಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸೋಪನಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವಸಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧ ॥

ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ದತ್ವಾ ದಾನಂ ತು ಭಕ್ತಿತಃ ।

ಸುವರ್ಣಂ ರಜತಂ ನಾಸಿ ಮಣಿಮೌಕ್ತಿಕವಿದ್ವರ್ಮಾನ್ ॥ ೨ ॥

ಪಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಭತ್ರಂ ಶಯ್ಯಾಂ ಪ್ರಾವರಣಾನಿ ಚ ।

ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಂ ಸರ್ವಂ ಜಾಯತೇ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕರಂಜತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನು ಪಂಚಾಂಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕರಂಜತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಕರಂಜನೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೨. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ರತ್ನ, ಮುತ್ತು, ಹವಳ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೩. ಪಾದುಕೆಗಳು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು, ಭತ್ತಿ, ಹಾಸಿಗೆ, ವಸ್ತ್ರಗಳು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳೂ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕರಂಜತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷಡುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಮದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಸೌಭಾಗ್ಯಕರಣಂ ದಿವ್ಯಂ ನರನಾರೀಮನೋರಮಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ಯಾ ದುರ್ಭಗಾ ನಾರೀ ನರೋ ವಾ ನೃಪಸತ್ತಮ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾಚ್ಚಯೇದುಮಾರುದ್ರೌ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ॥ ೨ ॥

ತೃತೀಯಾಯಾಮಹೋರಾತ್ರಂ ಸೋಪನಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ನಿಮಂತ್ರಯೇದ್ವಿಜಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಸುರೂಪಿಣಂ ॥ ೩ ॥

ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರಲಂಕೃತ್ಯ ವಸ್ತ್ರಧೂಪಾದಿನಾಸಿತಂ ।

ಭೋಜಯೇತ್ಪಾಯಸಾನ್ನೇನ ಕೃಸರೇಣಾಫ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ ೪ ॥

ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮುದಾಹರೇತ್ ।

ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಮಹಾದೇವಃ ಸಪತ್ನೀಕೋ ವೃಷಭಜಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಮದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹೀಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಕಾರಕವೂ, ದೇವನಿವಾಸವೂ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೆ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೨. ರಾಜಶೇಖರನೆ! ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಂತ ರಾಗಲಿ, ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩. ತದಿಗೆಯ ದಿವಸ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಮಾನವನು 'ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪವಾಸವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಪತ್ನೀಕನೂ ಸುಂದರನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರಧೂಪಾದಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಉಚಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಯಸಾನ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಬೇಳೆಯನ್ನೂ ಗಳಿಂದಲೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೫. ಶಕ್ತನು ಸಾರವಾಗಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬಳಿಕ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ “ ಸತ್ನೀಸಮೇತನೂ, ವೃಷಭನಾಹನನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಗೊಳ್ಳಲಿ ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಯಥಾ ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ನ ವಿಯೋಗಃ ಕದಾಚನ |
ಮಮಾಸಿ ಕರುಣಾಂ ಕೃತ್ವಾ ತಥಾಸ್ವಿಸ್ತಿತಿ ನಿಚಿಂತಯೇತ್ || ೬ ||
ಏನಂ ಕೃತೇ ತತಸ್ತಸ್ಯ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮುದಾಹೃತಂ |
ತತ್ತೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ || ೭ ||
ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ದುರ್ಗತಿಶ್ಚೈವ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಶೋಕಬಂಧನಂ |
ವಂಧ್ಯತ್ವಂ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಜಾಯತೇ ನ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೮ ||
ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ |
ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಂಚಾಂಗ್ನಿಂ ಸಾಧಯೇತ್ತತಃ || ೯ ||
ಸೋಽಪಿ ಪಾಪೈರಶೇಷೈಸ್ತು ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
ಗುಗ್ಗುಲಂ ದಹತೇ ಯಸ್ತು ದ್ವಿಧಾಚಿತ್ತವಿವರ್ಜಿತಃ || ೧೦ ||
ಶರೀರಂ ಭೇದಯೇದ್ಯಸ್ತು ಗೌರ್ಯಾಶ್ಚೈವ ಸಮಾಪತಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ಮರ್ಮಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿರ್ಜಾಯತೇ ಯದಿ |
ದೇಹಪಾತೇ ವ್ರಜೇತ್ಸ್ವರ್ಗಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್ || ೧೧ ||
ಸಿತರಕ್ತೈಸ್ತಥಾ ಪೀತೈರ್ವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈಃ ಶುಭೈಃ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಚೈವ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ || ೧೨ ||

೬. “ ಎಲೈ ಮಹಾದೇವನೆ! ಹೇಗೆ ನಿನಗೆಂದಿಗೂ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಅನುಸರಣೆ ಯೆಂಬುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನನಗೂ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಕರುಣಿಸು ” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

೭. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವೆನು. ಕೇಳು ಇದನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

೮. ಅವನಿಗೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ, ದುರ್ಗತಿ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ದುಃಖ, ನಿಗ್ರಹ, ಸಂತಾನಹೀನತೆ ಇವು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತದಿಗೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಂಗ್ನಿತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦-೧೧. ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯವರ್ಜಿತನಾಗಿ ಯಾವನು ಗುಗ್ಗುಲದ ಧೂಪವನ್ನು ಹಾಕುವನೋ, ಗೌರಿದೇವಿಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ದೇಹವನ್ನು ಛೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಈ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗುವಾಗ ಮರಣವೇಸಂಭವಿಸಿದರೂ ಆತನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ಶಂಕರನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೧೨-೧೩. ಅಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವರ್ಣಗಳ

ಪುಷ್ಪೈರ್ನಾನಾವಿಧೈಶ್ಚೈವ ಗಂಧಧೂಪೈಃ ಸುಶೋಭನೈಃ |
 ಕಂಠಸೂತ್ರಕಸಿಂದುರೈಃ ಕುಂಕುಮೇನ ವಿಲೇಪಯೇತ್ || ೧೩ ||
 ಕಲ್ಪಯೇತ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಗೌರೀಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಶಿವರೂಪಿಣಂ |
 ತೇಷಾಂ ತದ್ರೂಪಕಂ ಕೃತ್ವಾ ದಾನಮುತ್ಸೃಜ್ಯತೇ ತತಃ || ೧೪ ||
 ಕಂಕಣಂ ಕರ್ಣನೇಷ್ಠಂ ಚ ಕಂಠಿಕಾಂ ಮುದ್ರಿಕಾಂ ತಥಾ |
 ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಂ ತಥಾ ಚೈವ ಭೋಜನಂ ನೃಪಸತ್ತಮ || ೧೫ ||
 ಅನ್ಯಾನ್ಯಸಿ ಚ ದಾನಾನಿ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ದದಾತಿ ಯಃ |
 ಸರ್ವದಾನ್ಯಶ್ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೬ ||
 ಸಹಸ್ರಗುಣಿತಂ ಸರ್ವಂ ನಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೭ ||
 ಶಂಕರೇಣ ಸಮಂ ತಸ್ಮಾದ್ಭೋಗಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಹ್ಯನುತ್ತಮಂ |
 ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವಿಪುಲಂ ಜಾಯತೇ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೮ ||

ಪವಿತ್ರವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ಗಂಧಗಳಿಂದಲೂ, ಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಕಂಠಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸಿಂಧೂರ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಲೇಪಿಸಬೇಕು.

೧೪. ವಿಪ್ರಪತ್ನಿಯನ್ನೇ ವಾರ್ವಾತಿಯೆಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ರೂಪರಾದ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೇ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಕೈ ಕಡಗಗಳು, ಕಿವಿಯೊಲೆಗಳು, ಕಂಠಾಭರಣಗಳು, ಉಂಗುರಗಳು, ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಗಳು ಭೋಜನ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಇತರ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೭. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮವೂ ಸಹಸ್ರಗುಣಿತವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೧೮. ಈ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದಾತನು ಪರಮೇಶ್ವರನೊಡನೆ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಆತನಿಗೆ ಅನಂತ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಾಭವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಮಧನೋ ಧನಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಾಮದಂ ತೀರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಕಾಮದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಷಡುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೯. ಪುತ್ರಹೀನನು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ದರಿದ್ರನು ಧನವನ್ನೂ ಪಡೆಯು
ವರು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾಮದ ತೀರ್ಥ
ವೆಂಬುದೊಂದು ನೆಲಸಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಕಾಮದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
ನೂರಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಮೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ ರಾಜೇಂದ್ರ ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ದರಿದ್ರಚ್ಛೇದಕರಣಂ ಯುಗಾನ್ಯೇಕೋನನಿಂಶತಿಃ

॥ ೧ ॥

ಧನದೇನ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಪದ್ಮಸಂಭವೇ ।

ತತ್ಪ್ರಸನ್ನಾಸ್ತದಾನೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಿತ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಣಂ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿತ್ತಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।

ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನ ಕದಾಚಿದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಸಮೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ, ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಯುಗಗಳವರೆಗೂ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆದ ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಕು.

೨. ಕುಬೇರನೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಪವಾದ ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದಲೇ ಧನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದನು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವನು ಅಲ್ಪವಿತ್ತವನಾದರೂ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗಿಂದಿಗೂ ಧನಾಭಾವವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಭಂಡಾರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೋಹಿಣೀಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ನಿಖ್ಯಾತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪರಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ।

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ತ್ವೇನ ತನ್ಮೇ ತ್ಸಂ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಮಿನ್ನೇಕಾರ್ಣವೇ ಘೋರೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ ।

ಉದಧೌ ಚ ಶಯಾನಸ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ

॥ ೩ ॥

ನಾಭೌ ಸಮುತ್ತಿತ್ತಂ ಪದ್ಮಂ ರವಿಮಂಡಲಸನ್ನಿಭಂ ।

ಕರ್ಣಿಕಾ ಕೇಸರೋಪೇತಂ ಪತ್ಮೇಶ್ವ ಸಮಲಂಕೃತಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರೋಹಿಣೀಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಮಹೀನಾಥನೆ! ಬಳಿಕ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ವಾಸಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ, ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಆದ ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಕವಾದ ಮಾಹುತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸು ವೆನು. ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು ನೀನೇ ತಕ್ಕವನಾಗಿರುವೆ.

೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. - ಕಲ್ಪದ ಆದಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ನೀರಿನಿಂದಾವೃತವಾಗಿರಲು, ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಗಳೆಂಬ ಜೀವರಾಶಿ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಿರಲು ದೇವದೇವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದನು.

೪. ಅತನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸದೃಶವೂ, ಕರ್ಣಿಕಾಕೇಸರ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆದ ಕಮಲವೊಂದು ಹೊರಟಿತು. .

ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಮುತ್ಪನ್ನಶ್ಚ ತುರ್ವದನಪಂಕಜಃ ।

ಕಿಂ ಕರೋಮೀತಿ ದೇವೇಶ ಆಜ್ಞಾ ನೇ ದೀಯತಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥ ೫ ॥

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ದೇವೇಶಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಃ ।

ಉನಾಚ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ತದಾ ದೇವಂ ಸಿತಾಮಹಂ ॥ ೬ ॥

ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಲೋಕಂ ಕುರು ಮನಾಜ್ಞಯಾ ।

ಭೂತಗ್ರಾಮನುಶೇಷಸ್ಯ ಉತ್ಪಾದನವಿಧಿಕ್ಸಯಂ ॥ ೭ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತಂ ತು ವಚನಂ ಪದ್ಮನಾಭಸ್ಯ ಭಾರತ ।

ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಭಗವಾನ್ ಸಪ್ತರ್ಷೀನ್ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೮ ॥

ಕಾನಾತ್ರೇ ಚಿಂತಿತಾಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಹಃ ಕೃತುಃ ।

ಪ್ರಾಚೇತಸೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಭೃಗುರ್ನಾರದ ಏವ ಚ ॥ ೯ ॥

ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರಾಚೇತಸೋ ದಕ್ಷೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।

ದಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾ ಜಾತಾಃ ಪಂಚಾಶದ್ಧಿಹಿತರೋನಘ ॥ ೧೦ ॥

ದದೌ ಸ ದಶ ಧರ್ಮಾಯ ಕಶ್ಯಪಾಯ ತ್ರಯೋದಶ ।

ತಥೈವ ಸ ಮಹಾಭಾಗಃ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಮಿಂದನೇ ॥ ೧೧ ॥

೫. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಮುಖ ಕಮಲಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹುಟ್ಟಿ “ದೇವೇಶ್ವರನೆ! ನಾಥನೆ! ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದು ಬೇಡಿದನು.

೬. ಇಂತೆಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸಿತಾಮಹ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೆಳಸಿ ಮಧುರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

೭. “ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯೆ! ನನ್ನ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀನು ಸರಸ್ವತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಸಮೂಹವೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಜಿಸಲ್ಪಡಲಿ.”

೮. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಪದ್ಮನಾಭನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಚತುರ್ಮುಖನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಲು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೂರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದನು.

೯. ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಪುಲಹ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಕೃತು, ದಕ್ಷ, ವಸಿಷ್ಠ, ಭೃಗು, ನಾರದರೆಂಬ ಏಳು ಜನರೂ ಆತನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದರು.

೧೦-೧೧. ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಚೇತಸನಾದ ದಕ್ಷನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಆದನು. ಪಾಪರಹಿತನೆ! ಆ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಐವತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನರನ್ನೂ, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಹದಿನೂರು ಮಂದಿಯನ್ನೂ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ ಆ ಮಹಾಭಾಗನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ರೋಹಿಣೀನಾಮು ಯಾ ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತಸ್ಯ ನರಾಧಿಪ !

ಅನಿಷ್ಟಾ ಸರ್ವನಾರೀಣಾಂ ಭರ್ತುಶ್ಚೈವ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೨ ||

ತತಃ ಸಾ ಪರಮಂ ಕೃತ್ವಾ ವೈರಾಗ್ಯಂ ನೃಪಸತ್ತಮು |

ಆಗತ್ಯ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ || ೧೩ ||

ಏಕರಾತ್ಮೈಸ್ತ್ವಿರಾತ್ಮೈಶ್ಚ ಸ್ವಡ್ವಾದಶಭಿರೇವ ಚ |

ಪಕ್ಷ್ಮಮಾಸೋಪವಾಸೈಶ್ಚ ಕರ್ಶಯಂತೀ ಕಲೇವರಂ || ೧೪ ||

ಆರಾಧಯಂತೀ ಸತತಂ ಮಹಿಷಾಃಸುರನಾಶಿನೀಂ |

ದೇವೀಂ ಭಗವತೀಂ ತಾತ ಸರ್ವಾರ್ತವಿನಿನಾರಣೀಂ || ೧೫ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಜಲೇ ನಿತ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಶುಚಿಸ್ಥಿತಾ |

ತತಸ್ತುಷ್ಟಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ದೇವೀ ನಾರಾಯಣೇ ನೃಪ || ೧೬ ||

ಪ್ರಸನ್ನಾ ತೇ ಮಹಾಭಾಗೇ ವ್ರತೇನ ನಿಯಮೇನ ಚ |

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ರೋಹಿಣೀ ಶಶಿನಃ ಪ್ರಿಯಾ || ೧೭ ||

ಯಥಾ ಭವಾಮಿ ನಚಿರಾತ್ಮಥಾ ಭವತು ಮಾನದೇ |

ಏನಮಸ್ತ್ವಿತಿ ಸಾ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ಭವಾನೀ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ || ೧೮ ||

೧೨. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಚಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಧ್ಯದವಳಾದ ರೋಹಿಣಿ ಎಂಬಾಕೆಯು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೇ ಅಲ್ಲದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವತಿಗೂ ಬೇಡದವಳಾಗಿದ್ದಳು.

೧೩. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯು ಪರಮವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅತ್ಯಂತವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು.

೧೪. ಒಂದು ರಾತ್ರಿ, ಮೂರು ರಾತ್ರಿ, ಆರು ರಾತ್ರಿ, ಹನ್ನೆರಡು ರಾತ್ರಿ, ಪಕ್ಷ್ಮ, ತಿಂಗಳುಗಳ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಉಪವಾಸವನ್ನಾಚರಿಸಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಸಿ ಕೊಂಡಳು.

೧೫. ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನಿಯೂ, ಸಕಲಾಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ ಆದ ಭಗವತೀದೇವಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೧೬. ನಗೆನೊಗದವಳಾದ ಆಕೆಯು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

೧೭. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಮಹಾಮಹಿಮಳಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಆಕೆಯ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ “ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆ! ನಿನ್ನ ವ್ರತನಿಯಮಗಳಿಂದ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರುವೆನು” ಎಂದಳು.

೧೮. ಆಕೆಯ ಅಭಯವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯಾದ ರೋಹಿಣಿ ಯೆಂದಳು. “ನಾನು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪತಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಸ್ತೂಯಮಾನಾ ಮುನಿಗಣೈಸ್ತತ್ಪ್ರವಾಂತರಧೀಯತ |

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ರೋಹಿಣೀ ಶಶಿನಃ ಪ್ರಿಯಾ

|| ೧೯ ||

ಸಂಜಾತಾ ಸಾರ್ವಕಾಲಂ ತು ವಲ್ಲಭಾ ನೃಪಸತ್ತಮ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಾ ನಾರೀ ನರೋ ವಾ ಸ್ನಾತಿ ಭಕ್ತಿತಃ

|| ೨೦ ||

ವಲ್ಲಭಾ ಜಾಯತೇ ಸಾ ತು ಭರ್ತುರ್ವೈರೋಹಿಣೀ ಯಥಾ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ನೈ

|| ೨೧ ||

ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ದಾಂಪತ್ಯವಿಯೋಗೋ ನ ಭವೇತ್ಕೃಚಿತ್

|| ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ರೋಹಿಣೀ ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೯. ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹತತ್ಪರಳಾದ ಭವಾನಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುನಿಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು.

೨೦. ನೃಪಸತ್ತಮನೆ! ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ರೋಹಿಣಿಯ ಸಹ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯಳಾದ ಪತ್ನಿಯಾದಳು.

೨೧. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಾರಿಯೂ ನರನೂ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಆಕೆಯೂ ಆತನ ಪತ್ನಿಯೂ ರೋಹಿಣಿಯಂತೆಯೇ ಗಂಡಂದಿರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾಗುವರು.

೨೨. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಪತ್ನೀವಿಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ರೋಹಿಣೀಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”ವೆಂಬ

ನೂರೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯೈಕೋನವೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸೇನಾಪುರೇ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಸೇನಾಪುರಮಿತಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೧ ॥

ಸೇನಾಪತ್ಯಭಿಷೇಕಾಯ ದೇವದೇವೇನ ಚಕ್ರಣಾ ।

ಅನೀತಶ್ಚ ಮಹಾಸೇನೋ ದೇವೈಃ ಸೇಂದ್ರಪುರೋಗಮೈಃ

॥ ೨ ॥

ದಾನವಾನಾಂ ವಧಾರ್ಥಾಯ ಜಯಾಯ ಚ ದಿನೌಕಸಾಂ ।

ಭೂಮಿದಾನೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾಂಸ್ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ

॥ ೩ ॥

ಶಂಖಭೇರೀನಿನಾದೈಶ್ಚ ಪಟಹಾನಾಂ ಚ ನಿಃಸ್ವನೈಃ ।

ವೀಣಾವೇಣುಮೃದಂಗೈಶ್ಚ ಝಲ್ಲರೀಷ್ಟನಮಂಗಲೈಃ

॥ ೪ ॥

ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವನಂ ಘೋರಂ ದಾನವೋ ಬಲದರ್ಪಿತಃ ।

ರುರುರ್ನಾಮ ನಿಘಾತಾರ್ಥಮಭಿಷೇಕಸ್ಯ ಚಾಗತಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹೀಸಾಲಕನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೇನಾಪುರವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೂ ಆದ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿ ಸಣ್ಣುಖಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದನು.

೩. ದಾನವರ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜಯವು ಲಭಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು.

೪. ಅಗ ಶಂಖಗಳು, ಭೇರಿಗಳು, ಪಟಹಗಳು, ವೀಣೆಗಳು, ಕೊಳಲುಗಳು, ಮೃದಂಗಗಳು, ಝಲ್ಲರಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈದುವು.

೫. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದರ್ಪಿತನಾದ ರುರುವೆಂಬ ಮಹಾದೈತ್ಯನು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಿರುಚುತ್ತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಹಸ್ಯಶ್ವರಥಪತ್ಯೋಘೈಃ ಪೂರಯನ್ತ್ವೈ ದಿಶೋ ದಶ ।

ತತ್ರ ತೇನ ಮಹದ್ಭೃದ್ಧಂ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ಕಿಲ ಭಾರತ

॥ ೬ ॥

ಶಕ್ತ್ಯುಷ್ಣಿಸಾಶಮುಸಲ್ಯೈಃ ಖಡ್ಗೈಸ್ತೋಮರಟಿಂಕಕೈಃ ।

ಭಲ್ಲೈಃ ಕರ್ಣಿಕನಾರಾಚೈಃ ಕಬಂಧಪಟಿಸಂಕುಲೈಃ

॥ ೭ ॥

ತತಶ್ಚ ತಾಂ ಶತ್ರುಬಲಸ್ಯ ಸೇನಾಂ

ಕ್ಷಣೇನ ಚಾಪಚ್ಯುತಬಾಣಘಾತೈಃ ।

ವಿಧ್ವಸ್ತಹಸ್ಯಶ್ವರಥಾನ್ಮಹಾತ್ಮಾ

ಜಗ್ರಾಹ ಚಕ್ರಂ ರಿಪುಸಂಘನಾಶನಃ

॥ ೮ ॥

ಜ್ವಲಜ್ವ ಚಕ್ರಂ ನಿಶಿತಂ ಭಯಂಕರಂ

ಸುರಾಸುರಾಣಾಂ ಚ ಸುದರ್ಶನಂ ರಣೇ ।

ಚಕರ್ತ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಶಿರಸ್ತದಾನೀಂ

ಕರಾತ್ರಮುಕ್ತಂ ಮಧುಘಾತಿನಶ್ಚ ತತ್

॥ ೯ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸಾ ವಿಘ್ನಮಭಿಷೇಕೇ ಷಡಾನನಃ ।

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತು ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಚಚಾರ ನಿಪುಲಂ ತಪಃ

॥ ೧೦ ॥

೬. ಆತನ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಪದಾತಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ತುಂಬಿಹೋದುವು. ಆತನೊಡನೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು.

೭. ಶಕ್ತಿ, ಋಷಿ, ಪಾಶ, ಮುನಲ, ಖಡ್ಗ, ತೋಮರ, ಟಿಂಕ, ಭಲ್ಲ, ಕರ್ಣಿಕ, ಬಾಣಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ತಲೆಗಳಿಲ್ಲದ ದೇಹಗಳಿಂದಲೂ, ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ರಣರಂಗವು ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

೮. ಆಗ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿ ಸುತ್ತ, ಶತ್ರುಗಳ ಮಹಾನೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿ, ವರಬಲಮರ್ಧನನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

೯. ಮಧುಮರ್ಧನನಾದ ಆತನ ಕೈಯಿಂದ ಹೊರಟ ಚಕ್ರವು ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಉರಿಯನ್ನುಗುಳುವುದೂ ಆಗಿ ದೇವದಾನವರಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿತು.

೧೦. ಇಂತು ತನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒದಗಿದ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಕಂಡು ಷಣ್ಮುಖನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಹಳಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

ಮುಕ್ತಂ ಚಕ್ರಂ ವಿನಾಶಾಯ ಹರಿಣಾ ಲೋಕಧಾರಿಣಾ ।

ದ್ವಿದಲಂ ದಾನವಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಸಾತ ವಿನುಲೇ ಜಲೇ || ೧೧ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪವಿನಾಶಾಯ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿನಾ || ೧೨ ||

ಚಕ್ರತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಧೇವನುಚ್ಯುತಂ ।

ಪುಂಡರೀಕಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೧೩ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ವಾಹ್ಮಣಾಂಭುಭಾನ್ ।

ಶಾಂತದಾಂತಜಿತಕ್ರೋಧಾನ್ ಸ ಲಭೇತ್ಕೋಟಿಜಂ ಫಲಂ || ೧೪ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ಯಜತೇ ದೇಹಮಾತ್ಮನಃ ।

ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಂ ಮೃತೋ ಯಾತಿ ಜಯಶಬ್ದಾದಿನುಂಗಲೈಃ || ೧೫ ||

ಕ್ರೀಡಯಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಕಾಮಂ ದೇವಗಂಧರ್ವಪೂಜಿತಃ ।

ಇಹಾಗತ್ಯ ಚ ಭೂಯೋಽಸಿ ಜಾಯತೇ ವಿಪುಲೇ ಕುಲೇ || ೧೬ ||

೧೧. ಲೋಕಪಾಲಕನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ಅವನನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೧೨. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಚಕ್ರತೀರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವವಾಸಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೧೩. ಯಾವ ಮಾನವನು ಚಕ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪಾಂಡರೀಕಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೧೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಶಮದಮಸಹಿತರೂ, ಜಿತಕ್ರೋಧರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಯಾವನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನ ಕರ್ಮವು ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾಗುವುದು.

೧೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಜಯಶಬ್ದಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ನೇರುವನು.

೧೬. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಪಹರಂ ಧನ್ಯಂ ದುಃಖಪ್ರಣಾಶನಂ ।

ಕಥಿತಂ ತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಭೂಯಶ್ಚಾನ್ಯಚ್ಛುಣುಷ್ವ ಮೇ || ೧೭ ||

ಇತೀ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸೇನಾಪುರೇ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮೈಕೋನವೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೭. ಮಹಾಭಾಗನೆ! ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಸಾಪನಾಶಕವೂ, ಧನ್ಯವೂ,
ದುಃಖನಿವಾರಕವೂ ಆದ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಇನ್ನು
ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
ನೂರೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಧೌತಸಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಧೌತಸಾಪಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಸಮೀಪೇ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುನಾ ನಿರ್ಮಿತಂ ಪುರಾ

॥ ೧ ॥

ನಿಹತ್ಯದಾರ್ವಾನವೈಘೋರೈರ್ದೇವದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ತತ್ಪಾಪಸ್ಯ ವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ದಾನವಾನ್ತೋದ್ಭವಸ್ಯ ಚ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಜಿತಕ್ರೋಧಶ್ಚಕಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ।

ದುಶ್ಚರಂ ಮೌನಮಾಸ್ಥಾಯ ಹ್ಯಶಕ್ಯಂ ದೇವದಾನವೈಃ

॥ ೩ ॥

ಸ್ನಾತ್ವಾ ದತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾತಿಭ್ಯೋ ದಾನಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।

ತತ್ಕೃಣಾನ್ಮುಕ್ತಸಾಪಸ್ತು ಗತಸ್ತದ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಧೌತಸಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಧೌತಸಾವವೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಭಯಂಕರನಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿಹತರಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಕೊಂದು ದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾತಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಜನಾರ್ದನನು ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು

೩. ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕೋವವನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಮೌನವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ದೇವದಾನವರಿಗೂ ಅಸುಧ್ಯವೆನಿಸಿದ ಮಹಾತನನ್ನನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಆಚರಿಸಿದನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಏವಂ ಯುಕ್ತಸ್ತು ಯಸ್ತತ್ರ ಪಾಪಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಜಪ್ತಾನ್ವಿಧಾನೇನ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ

॥ ೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ದಶೋತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಹೀಗೆ ಅತಿದಾರುಣವಾದ ಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಸಹ ಭಕ್ತಿ
ಭರಿತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧೃಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಪತಪಾದಿಗಳನ್ನಾ
ಚರಿಸಲು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
ನೂರಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯೈಕಾದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಸ್ಕಂದೇನ ನಿರ್ಮಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉನಾಚಃ—

ಸ್ಕಂದಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಸರ್ವಮಾಜನ್ಮ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।

ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಚ ವಿಧಿಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕಥಯಸ್ವ ಯಥಾರ್ಥತಃ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ದೇವದೇವೇನ ನೈ ತಪ್ತಂ ತಪಃ ಪೂರ್ವಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ವಿಜ್ಞಪ್ತೇನ ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈರುಮಾದೇವೀ ವಿನಾಹಿತಾ

॥ ೩ ॥

ನಾಸ್ತಿ ಸೇನಾಪತಿಃ ಕಶ್ಚಿದ್ಧೇನಾನಾಂ ಸುರಸತ್ತಮ ।

ನೀಯಂತೇ ದಾನವೈರ್ಘೋರೈಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸನಾಸನಾಃ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪರಮಶೋಭನವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಷಣ್ಮುಖನು ದುಸ್ಸಹದಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಸ್ಕಂದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಿಧಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

೪. ದೇವತೆಗಳಿಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. “ದೇವದೇವನೆ! ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸೇನಾಪತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವರು.

ಯಥಾ ನಿಶಾ ವಿನಾ ಚಂದ್ರಂ ದಿವಸೋ ಭಾಸ್ಕರಂ ವಿನಾ |
 ನ ಶೋಭತೇ ಮುಹೂರ್ತಂ ವೈ ತಥಾ ಸೇನಾನಿನಾಯಕಾ || ೫ ||
 ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾದೇವ ಪರಯಾ ದಯಯಾ ವಿಭೋ |
 ಸೇನಾನೀರ್ದೀಯತಾಂ ಕಶ್ಚಿತ್ತಿಷ್ಟು ಲೋಕೇಷು ನಿಶ್ರುತಃ || ೬ ||
 ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಶುಭಂ ವಾಕ್ಯಂ ದೇವಾನಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
 ಕಾಮಯಾನ ಉಮಾಂ ದೇವೀಂ ಸಸ್ಮಾರ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಂ || ೭ ||
 ತೇನ ಮೂರ್ಛಿತಸರ್ವಾಂಗಃ ಕಾಮರೂಪೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ |
 ಕಾಮಯಾಮಾಸ ರುದ್ರಾಣೀಂ ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಶತಂ ಕಿಲ || ೮ ||
 ದೇವರಾಜಸ್ತತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾಮೃಥುನಗಂ ಹರಂ |
 ಸಂನುಂತ್ರ್ಯ ದೇವತೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಹೈಷಯಜ್ಞಾತನೇದಸಂ || ೯ ||
 ತೇನ ಗತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಃ ಪರಮಾನಂದಸಂಸ್ಥಿತಃ |
 ಸಹಸಾ ತೇನ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಸೌ ಹಾಹೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸಮುತ್ಥಿತಃ || ೧೦ ||
 ತತಃ ಕೃದ್ಧಾ ಮಹಾದೇವೀ ಶಾಪನಾಚಮುನಾಚ ಹ |
 ವೇಪಮಾನಾ ಮಹಾರಾಜ ಕೃಣು ಯತ್ತೇ ವದಾಮ್ಯಹಂ || ೧೧ ||

೫. ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೂ, ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದ ದಿವಸದಂತೆಯೂ, ನಾಯಕನಿಲ್ಲದೆ ಸೈನ್ಯವು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಶೋಭಿಲಾರದು.

೬. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ದೇವನೆ! ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರಮಕೃಪೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸೇನಾವತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು.

೭. ದೇವತೆಗಳ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು.

೮. ಲೋಕಗುರುವಾದ ಆತನು ಮನ್ಮಥಾಕಾರನಾಗಿ ಕಾಮಪಾರವಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಾರ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ನೂರು ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೯. ಇಂತು ಆತನು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೈಥುನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಇಂದ್ರನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮಹಾದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು.

೧೦. ಆತನು ಹೋಗಿ ಮುನ್ನರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹರನ ಆರಮಣಿಯನ್ನು ಹೂಕ್ಕು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನಿದ್ದ ಅತನನ್ನು ಕಂಡನು. ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹರನು ಬೇರೆಯಾದನು.

೧೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಹೀಗೆ ರತಿಭಂಗವನ್ನುಮಾಡಿದಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ

ಅಹಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಯಾಚಿತಾ ಪುತ್ರಜನ್ಮನಿ ।
 ಕೃತಾ ರತಿಶ್ಚ ವಿಫಲಾ ಸಂಪ್ರೇಷ್ಯ ಜಾತನೇದಸಂ || ೧೨ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇ ಪುತ್ರಹೀನಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।
 ಹರೇಣೋಕ್ತಸ್ತತೋ ವಹ್ನಿರಸ್ಮಾಕಂ ಬೀಜನಾವಹ || ೧೩ ||
 ಯಥಾ ಭವತಿ ಲೋಕೇಷು ತಥಾ ತ್ವಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।
 ಮಮ ತೇಜಸ್ತ್ವಯಾ ಶಕ್ಯಂ ಗೃಹೀತುಂ ಸುರಸತ್ತಮ ।
 ದೇವಕಾರ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ನಾನ್ಯಃ ಶಕ್ತೋ ಜಗತ್ತಯೇ || ೧೪ ||

ಅಗ್ನಿರುವಾಚ:-

ತೇಜಸ್ತವ ಮೇ ದೇವ ಕಾ ಶಕ್ತಿರ್ಧಾರಣೇ ವಿಭೋ ।
 ಕರೋತಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಸರ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ || ೧೫ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ:-

ಉದರಸ್ಥೇನ ಬೀಜೇನ ಯದಿ ತೇ ಜಾಯತೇ ರುಜಾ ।
 ತದಾ ಕ್ಷಿಪಸ್ವ ತತ್ತ್ರೇಜೋ ಗಂಗಾತೋಯೇ ಹುತಾಶನ || ೧೬ ||

ಕೋವಗೊಂಡು ಕಂಪಿಸುತ್ತ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಆತನಿಗಿತ್ತ ಶಾಪವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೧೨. “ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಬಂದು ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನನ್ನ ರತಿಯನ್ನೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

೧೩. ಆದುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪುತ್ರಹೀನರಾಗುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.” ಅಗ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಅಗ್ನಿಗೆ, “ನಮ್ಮ ಬೀಜವನ್ನು ಧರಿಸುವವನಾಗುವೆಂದನು.

೧೪. ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೋ, ಅಂತೆಯೇ ನೀನೂ ನಡೆಯಲೇಬೇಕು. ದೇವಮುಖನೆ! ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯದಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಲು ನೀನೊಬ್ಬನು ಶಕ್ಯನೇ ಹೊರತು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾವನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.”

೧೫. ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ದೇವನೆ! ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೆದು? ಚರಾಚರರಾಶಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅದು ಭಸ್ಮಮಾಡುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು.”

೧೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಹುತಾಶನನೆ! ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗ ಸಂಕಟವಾಗುವುದೋ, ಅಗ ಅದನ್ನು ಗಂಗಾ ನದಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾದೇವೋ ಅಮೋಘಂ ಬೀಜಮುತ್ತಮಂ ।

ಹನ್ಯನಾಹಮುಖೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಕ್ಷುಪ್ತಾಂತರಧೀಯತ ॥ ೧೭ ॥

ಗತೇಚ್ಛಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ದಹ್ಯಮಾನೋ ಹುತಾಶನಃ ।

ಗಂಗಾತೋಯೇ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಜಗಾಮ ಸ್ವಂ ನಿವೇಶನಂ ॥ ೧೮ ॥

ಅಸಹಂತೀ ತು ತತ್ತೇಜೋ ಗಂಗಾಸಿ ಸರಿತಾಂ ವರಾ ।

ಶರಸ್ತಂಭೇ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಜಗಾಮಾಸ್ಸ ಶು ಯಥಾಸ್ಸಗತಂ ॥ ೧೯ ॥

ತತ್ರ ಜಾತಂ ತು ತದ್ವಿಷ್ಣ್ವಾ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸನಾಸನಾಃ ।

ಕೃತ್ತಿಕಾಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸುಃ ಸ್ತನ್ಯಂ ಪಾಯಯಿತುಂ ತದಾ ॥ ೨೦ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾ ಆಗತಾಃ ಸರ್ವಾ ಗಂಗಾಗರ್ಭೇ ಮಹಾನುತೇಃ ।

ಷಣ್ಮುಖೈಃ ಷಣ್ಮುಖೋ ಭೂತ್ವಾ ಪಿಸಾಸುರಸಿಬತ್ ಸ್ತನಂ ॥ ೨೧ ॥

ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ನೇದೋಕ್ತಾನ್ ಪದ್ಮಸಂಭವಃ ।

ಚಕಾರ ಸರ್ವಾನ್ ರಾಜೇಂದ್ರ ವಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ ॥ ೨೨ ॥

೧೭. ಅಮೋಘವೀರ್ಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇಂತೆಂದು ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು.

೧೮. ಆ ದೇವದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಆತನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಅದನ್ನು ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

೧೯. ಗಂಗಾದೇವಿಯೂ ಆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅದನ್ನು ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಮೆಳೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ತಾನು ಬಂದಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

೨೦. ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಂತೆ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು.

೨೧. ಅವರು ಗಂಗಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯಾದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸ್ಕಂದನು ಆರು ಮುಖಗಳನ್ನಾಳುವನಾಗಿ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದನು.

೨೨. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಜಾತಕರ್ಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು.

ಷಣ್ಮುಖಾತ್ ಷಣ್ಮುಖೋ ನಾನು ಕಾರ್ತಿಕೇಯಸ್ತು ಕೃತ್ತಿಕಾತ್ |
 ಕುಮಾರಶ್ಚ ಕುಮಾರತ್ವಾದ್ಗಂಗಾ ಗರ್ಭೋಽಗ್ನಿಜೋಽಪರಃ || ೨೩ ||
 ಏವಂ ಕುಮಾರಃ ಸಂಭೂತೋ ಹ್ಯನಧೀತ್ಯ ಸ ವೇದವಿತ್ |
 ಶಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯನೇಕಾನಿ ವೇದ ಚಚಾರ ನಿಪುಲಂ ತಪಃ || ೨೪ ||
 ದೇವಾರಣ್ಯೇಷು ಸರ್ವೇಷು ನದೀಷು ಚ ನದೇಷು ಚ |
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಸಮುದ್ರಾದ್ಯಾನಿ ಭಾರತ || ೨೫ ||
 ತತಃ ಪರ್ಯಾಯಯೋಗೇನ ನರ್ಮದಾತಟಿನಾಶ್ರಿತಃ |
 ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಚಚಾರ ನಿಪುಲಂ ತಪಃ || ೨೬ ||
 ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮನಿಹಿತಂ ಜಪಂ ಜಾಪ್ಯಮಹರ್ನಿಶಂ |
 ಧ್ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾದೇವಂ ಶುಚಿರ್ಧಮನಿಸಂತತಃ || ೨೭ ||
 ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಪೂರ್ಣೇ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ಉನುಯಾ ಸಹಿತಃ ಕಾಲೇ ತದಾ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೮ ||

೨೩. ಆರು ಮುಖಗಳುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಷಣ್ಮುಖನೆಂದೂ, ಕೃತ್ತಿಕೆಯ ರಿಂದ ಪ್ರೇಷಿತನಾಗಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನೆಂದೂ, ಶಿವನ ಕುಮಾರನಾದುದರಿಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಗಾಗರ್ಭನೆಂದೂ, ಅಗ್ನಿಜನ್ಮನೆಂದೂ ಆತನು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು.

೨೪. ಇಂತು ಕುಮಾರನು ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಕಲ ವೇದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿ, ಅಪಾರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೨೫. ಸಮಸ್ತದೇವಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಿದನು.

೨೬. ಹೀಗೆ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ ಅದರ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಕಾಲದವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೭. ಶುಚಿಯೂ ಧಮನಿಮಾತ್ರವಶೇಷವಾದ ಕೃಶಶರೀರನೂ ಆಗಿ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಪಿಸುತ್ತ ಮಹಾದೇವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೮. ಬಳಿಕ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲು ವಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಅಹಂ ತೇ ವರದಸ್ತುತ ಗೌರೀ ಮಾತಾ ಪಿತಾಹ್ಯಹಂ ।

ವರಂ ವ್ಯಣೇಷ್ಯ ಯಚ್ಚೇಷ್ಯಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೨೯ ॥

ಷಣ್ಮುಖ ಉನಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಠೋ ಮಹಾದೇವ ಉಮಯಾ ಸಹ ಶಂಕರ ।

ವೃಣೋಮಿ ಮಾತಾಪಿತೌ ನಾನ್ಯಾ ಗತಿರ್ಮತಿರ್ಮನು ॥ ೩೦ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಶುಭಂ ವಾಕ್ಯಂ ಪುತ್ರಸ್ಯ ವದನಾಚ್ಛ್ವತಂ ।

ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತು ಸ್ನೇಹೇನ ಪ್ರೇಮಾ ತಂ ಪರಿಷಸ್ವಜೇ ॥ ೩೧ ॥

ತತಸ್ತಂ ಮೂಢ್ಘ್ನುಸಾಘ್ರಾಯ ಹ್ಯುಮಯೋನಾಚ ಶಂಕರಃ ॥ ೩೨ ॥

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಅಕ್ಷಯಶ್ಚಾನ್ಯಯಶ್ಚೈವ ಸೇನಾನೀಸ್ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥ ೩೩ ॥

ಶಿಖೀ ಚ ತೇ ವಾಹನಂ ದಿವ್ಯರೂಪೋ

ದತ್ತೋ ಮಯಾ ಶಕ್ತಿಧರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೇ ।

ಸುರಾಸುರಾದೀಂಶ್ಚ ಜಯೇತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ

ಜಗಾಮ ಕೈಲಾಸವರಂ ಮಹಾತ್ಮಾ ॥ ೩೪ ॥

೨೯. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಗನೆ! ನಿನಗೆ ವರಗಳನ್ನೀಯಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ಗೌರಿಯೇ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು, ನಾನೇ ತಂದೆಯು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದುದಾದರೂ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೦. ಷಣ್ಮುಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಶಂಕರನೆ! ಉಮಾಸಮೇತನಾದ ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆಯಾದರೆ ನೀವೇ ನನಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಮತಿಯಿಲ್ಲ?

೩೧-೩೨. ಮಗನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಈ ಮಂಗಳವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು, ಪುತ್ರಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆತನನ್ನಾ ಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಷಣ್ಮುಖನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡುತ್ತ ಮಹಾದೇವನಿಂತೆಂದನು.

೩೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ನೀನು ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾಗುವೆ.

೩೪. ನಿನಗೆ ನಿವಿಲೇ ವಾಹನವಾಗಿರಲಿ. ನಿನಗೆ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇವದಾನವಾದಿ ಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸು” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಮಹಾ ದೇವನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಗತೇ ಚಾಪದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ತದಾ ಸ ಶಿಖಿವಾಹನಃ |

ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಜಗಾನು ಸುರಸನ್ನಿಧೌ || ೩೫ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ |

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ || ೩೬ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ರಾಜನ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾಚ್ಚರ್ಯೇಚ್ಛಿವಂ |

ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕೈಶ್ಚ ಯಾಜ್ಞಕಂ ಸ ಲಭೇತ್ಫಲಂ || ೩೭ ||

ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ |

ತಿಲಮಿಶ್ರೇಣ ತೋಯೇನ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೩೮ ||

ಪಿಂಡದಾನೇನ ಚೈಕೇನ ನಿಧಿಯುಕ್ತೇನ ಭಾರತ |

ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತುಷ್ಯಂತಿ ಪಿತರೋ ನಾಸ್ತು ಸಂಶಯಃ || ೩೯ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಶುಭಂ ವಾ ಯದಿ ವಾಶುಭಂ |

ಇಹಲೋಕೇ ಪರೇಚ್ಛಿವ ತತ್ಸರ್ವಂ ಚಾಕ್ಷಯಂ ಭವೇತ್ || ೪೦ ||

೩೫. ಇಂತು ಮಹೇಶ್ವರನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಶಿಖಿವಾಹನನಾದ ಸ್ಕಂದನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಮಾಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೩೬. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥವೆಂದು ವ್ರಾಹ್ಮಣವಾಗಿರುವುದು. ಸಮಸ್ತವಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ಭೂಲೋಕದ ಮಾನವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವುದು.

೩೭. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ! ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನರ್ಚಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಯಜ್ಞವನ್ನುಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೮. ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತನಾಗಿ ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ಜಲದಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾವನು ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೯. ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಇಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯುಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಂಡದಾನವನ್ನುಮಾಡಲು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೪೦. ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ ದುಷ್ಟಾರ್ಯವಾಗಲಿ, ಅದರ ಫಲವು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರುವುದು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ |

ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಸ ಗಚ್ಛೇಜ್ಞವನುಂದಿರಂ

|| ೪೧ ||

ಕಲ್ಪಮೇಕಂ ವಸಿತ್ವಾ ತು ದೇವಗಂಧರ್ವಪೂಜಿತಃ |

ಅತ್ರ ಭಾರತವರ್ಷೇ ತು ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ

|| ೪೨ ||

ನೇದನೇದಾಂಗತತ್ತ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿನಿವರ್ಜಿತಃ |

ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ

|| ೪೩ ||

ಇದಂ ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜಸ್ಕುಂದತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸಂಭವಂ |

ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಯಮಾಯುಷ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನಮುತ್ತಮಂ |

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೇವದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ

|| ೪೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕಾದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೧. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಿಯಂತೆ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಶಿವನ ನಿನಾಸವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೪೨. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೂ ಇದ್ದು ಬಳಿಕ ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

೪೩. ವೇದವೇದಾಂಗಗಳ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನರಿತವನಾಗಿ, ಸಕಲವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೪೪. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತು ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥವು ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ಈ ಕಥೆಯು ಧನಪ್ರದವೂ, ಯಶಸ್ಕಾರಕವೂ, ಆಯುಷ್ಯವರ್ಧಕವೂ, ಸಕಲದುಃಖನಿವಾರಕವೂ, ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ, ಸಮಸ್ತಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಆದುದೆಂದು ಮಹಾದೇವನ ವಚನವೇ ಇರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯ ದ್ವಾದಶಾಂಧಿಕಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ತು ।
ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಂ ॥ ೧ ॥
ಪುರಾಸ್ಸೀದಂಗಿರಾನಾಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದಪಾರಗಃ ।
ಪುತ್ರಹೇತೋರ್ಯುಗಸ್ಯಾಸದೌ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ॥ ೨ ॥
ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿಷವಣಸ್ನಾಯಿಾ ಜಪನ್ನೇವಂ ಸನಾತನಂ ।
ಪೂಜಯಂಶ್ಚ ಮಹಾದೇವಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಭಿಃ ॥ ೩ ॥
ದ್ವಾದಶಾಬ್ದೇ ತತಃ ಪೂರ್ಣೇ ತುತೋಷ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ವರೇಣ ಚ್ಛಂದಯಾಮಾಸ ದ್ವಿಜಮಾಂಗಿರಸಂ ವರಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವುದು.

೨. ಹಿಂದೆ ಕಲಿಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ ಅಂಗಿರನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬುದನ್ನು. ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಆತನು ಬಹಳವಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೩. ನಿತ್ಯವೂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಅನಾದಿನಿಧನನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಜಪತಪಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೪. ಹೀಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಲು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆತನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಆ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನನ್ನು ಕರೆದು ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ವನೇ ಸತು ಮಹಾದೇವಂ ಪುತ್ರಂ ಪುತ್ರವತಾಂ ವರಂ ।

ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಂ

॥ ೫ ॥

ದೇವಾನಾಂ ಮಂತ್ರಿಣಂ ರಾಜನ್ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಃ ಸದಾನಾಸಮುಕ್ಸಯಂ ಚಾಸ್ಯಯಂ ಸುತ

॥ ೬ ॥

ತಥಾಃಭಿಲಷಿತಃ ಪುತ್ರಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದಃ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂದೇಹಶ್ಚೈವಮುಕ್ತಾ ಯಯೌ ಹರಃ

॥ ೭ ॥

ವರೈರಂಗಿರಸಶ್ಚಾಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿರಜಾಯತ ।

ಯಥಾಃಭಿಲಷಿತಃ ಪುತ್ರೋ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ

॥ ೮ ॥

ಜಾತೇ ಪುತ್ರೇಂಗಿರಾಸ್ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪಯಾನಾಸ ಶಂಕರಂ ।

ಹೃಷ್ಯತುಷ್ಯಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ಜಗಾಮೋತ್ತರಪರ್ವತಂ

॥ ೯ ॥

ತತ್ರ ಚಾಂಗಿರಸೇ ತೀರ್ಥೇ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

॥ ೧೦ ॥

೫-೬. ಆತನು ಪುತ್ರವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕಂಡು ವೇದವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯೂ, ಸಕಲಜನರಿಂದ ಪೂಜಾರ್ಹನೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಮಹಾನಿಲಯನೂ, ಜರಾಮರಣವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಂಡನು.

೭. “ನೀನು ಆಶಿಪಟ್ಟಂತೆಯೇ ಸಕಲವಿದ್ಯಾವಾರಂಗತನಾದ ಪುತ್ರನು ನಿನಗಾಗುವನು; ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೮. ಮಹೇಶ್ವರನ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅಂಗಿರಸನಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಆತನು ತಂದೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿದ್ದನು.

೯. ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಗಲು ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹೃದಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಂಗಿರಸನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಉತ್ತರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೧೦. ಈ ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಮಧನೋ ಧನಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಇಚ್ಛತೇ ಯಶ್ಚ ಯಂ ಕಾಮಂ ಸ ತಂ ಲಭತಿ ಮಾನವಃ

|| ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಆಂಗಿರಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ದ್ವಾದಶಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಪುತ್ರಹೀನನು ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ದರಿದ್ರನು ಧನವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಯಾವ ಮಾನವನು ಯಾವದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೊಂದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಆಂಗಿರಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರಹನಿ ರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ತ್ರಯೋದಶಾಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕೋಟೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಋಷಿಕೋಟೀರ್ಗತಾ ತತ್ರ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮುಪಾಗತಾ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭೋಜಯೇದ್ವಾಹ್ಮಣಾಂಘುಚಿಃ ।

ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೋಜಿತೇ ವಿಸ್ರೇ ಕೋಟೀರ್ಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಸಿತ್ಯದೇವತಾಃ ।

ಪೂಜಿತೇ ತು ಮಹಾದೇವೇ ನಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ತ್ರಯೋದಶಾಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಕೋಟೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಮಾಡಿಸಿದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದಲೂ ಒಂದುಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉಂಡಂತಾಗುವುದು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವನು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ನಾಜಪೇಯ ಯಜ್ಞದ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ

ನೂರಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ದಶಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಯೋನಿಸಂಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಅಯೋನಿಜಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ॥ ೧ ॥

ಅಯೋನಿಜೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಪಿತೃದೇವಾರ್ಚನಂ ಕೃತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ವಿಧಿನಾ ಸ್ನಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಯಃ ।

ಸ ಕದಾಚಿನ್ನಹಾರಾಜ ಯೋನಿದ್ವಾರಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಕಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಅಯೋನಿಸಂಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಚತುರ್ದಶಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಯೋನಿಸಂಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಪರಮಸುಂದರವೂ, ಮಹಾಪುಣ್ಯವ್ರದವೂ, ಸಮಸ್ತದುರಿತಾವಹಾರಕವೂ ಆದ ಅಯೋನಿಜತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಅಯೋನಿಜತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೩. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನೆಂದಿಗೂ ಪುನಃ ಸ್ತ್ರೀಯ ಯೋನಿಯಿಂದ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಅಯೋನಿಸಂಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚದಶೋತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ತೀರ್ಥಮಂಗಾರಕಂ ಪರಂ ।

ರೂಪದಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ವಿಶ್ರುತಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ

॥ ೧ ॥

ಅಂಗಾರಕೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪುರಾ ತಪ್ತಂ ತಪಃ ಕಿಲ ।

ಅರ್ಬುದಂ ಚ ನಿಖರ್ವಂ ಚ ಪ್ರಯುತಂ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯಯಾ

॥ ೨ ॥

ತತಸ್ತುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವಃ ಪರಯಾ ಕೃಪಯಾ ನೃಪ ।

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶೀ ಭಗವಾನುನಾಚ ಕ್ಷಿತಿಂದನಂ

॥ ೩ ॥

ವರದೋಽಸ್ಮಿ ಮಹಾಭಾಗ ದುರ್ಲಭಂ ತ್ರಿದಶೈರಪಿ ।

ವರಂ ದಾಸ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ವತ್ಸ ಬ್ರೂಹಿ ಯತ್ರೇ ವಿವಕ್ಷಿತಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇರಬೇಕು. ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಸೇವಿಸಿದ ಸಕಲರಿಗೂ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರದವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುದು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರಕನು ಹಿಂದೆ ಅರ್ಬುದ, ನಿಖರ್ವ, ಪ್ರಯುತಗಳೆನ್ನದೆ ಅನೇಕವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೩. ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಾದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ದಯಾಮಯನಾಗಿ ಭೂದೇವಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು.

೪. ಪ್ರಿಯನೆ! ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲುಬಂದಿರುವೆನು. ಮಹಾಭಾಗ್ಯ ಶಾಲಿಯಾದ ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಸಹ ಕೊಡುವೆನು. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

ಅಂಗಾರಕ ಉವಾಚ :-

ತವ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಧೇನೇಶ ಸರ್ವಲೋಕಮಹೇಶ್ವರ ।
 ಗ್ರಹಮಧ್ಯಗತೋ ನಿತ್ಯಂ ವಿಚರಾಮಿ ನಭಸ್ತಲೇ || ೫ ||
 ಯಾವದ್ಧ ರಾಧರೋ ಲೋಕೇ ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರದಿನಾಕರೌ ।
 ನದ್ಯೋ ನದಾಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ವರೋ ಮೇ ಚಾಂಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ || ೬ ||
 ಏನಮಸ್ತಿಸ್ತಿತಿ ದೇವೇಶೋ ದತ್ವಾ ವರಮನುತ್ತಮಂ ।
 ಜಗಾಮಾಕಾಶನಾವಿಶ್ಯ ವಂದ್ಯಮಾನಃ ಸುರಾಸುರೈಃ || ೭ ||
 ಭೂಮಿಪುತ್ರಸ್ತತಸ್ತಸ್ಮಿಂಸ್ಥಾ ಪಯಾಮಾಸ ಶಂಕರಂ ।
 ಗತಃ ಸುರಾಲಯೇ ಲೋಕೇ ಗ್ರಹಭಾವೇ ನಿವೇಶಿತಃ || ೮ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।
 ಹುತಹೋಮೋ ಜಿತಕ್ರೋಧಃ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೯ ||
 ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕೇ ಯಸ್ತು ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಂಭ್ಯರ್ಚಯೇದ್ಗೃಹಂ ।
 ಅಂಗಾರಕಂ ವಿಧಾನೇನ ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾನಿ ಭಾರತ ।
 ದಶಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ಮಂಡಲೇ ರೂಪವಾನ್ ಭವೇತ್ || ೧೦ ||

೫. ಅಂಗಾರಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವದೇವನೆ! ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೆ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನವಗ್ರಹಗಳ ಮಧ್ಯಗತನಾಗಿ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೬. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೇರುಪರ್ವತವೂ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ನದಿಗಳೂ, ನದಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗಿರುವುವೂ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಈ ನನ್ನ ವರವು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು.

೭-೮. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ವರವನ್ನಿತ್ತು ದೇವದಾನವರಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವೃಶ್ಯನಾದನು. ಬಳಿಕ ಭೂಮಿ ಪುತ್ರನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೊಂದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯನಾದಲ್ಲಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಜಿತಕ್ರೋಧನಾಗಿ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿ ಹೋಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೦. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಚತುರ್ಥೀತಿಥಿಯು ಮಂಗಳವಾರದೊಡನಿರಲು ಯಾವನು ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದಾ ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಅಂಗಾರಕಗ್ರಹದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಹತ್ತುಯೋಜನಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿಯೆನಿಸುವನು.

ತತ್ತ್ವೇನ ತು ಮೃತೋ ಜಂತುಃ ಕಾಮತೋಽಕಾಮತೋಽಪಿ ವಾ ।

ರುದ್ರಸ್ಯಾಽನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ತೇನೈವ ಸಹ ಮೋದತೇ ॥ ೧೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
ಪಂಚದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಈ ತೀರ್ಥದ
ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನೈದಿದ ಯಾವ ಜಂತುವೇ ಆದರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅನು
ಚರನಾಗಿ ಆತನೊಡನೆ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂಬತ್ತೊಂದುಸುನಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪುಸ್ತಕವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ನೂರಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ವಂಶೋಡಶಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಂ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ರಾಜನ್ಮಚ್ಯುತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಣೈಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾಪಯೇತ್ಕಾಂಚನಂ ಶುಚಿಃ ।

ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ

॥ ೨ ॥

ಪಿಂಡೋದಕಪ್ರದಾನೇನ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ಪಿತರಃ ಪಿತಾಮಹಾಶ್ಚ ನೃತ್ಯಂತೇ ಚ ಪ್ರಹರ್ಷಿತಾಃ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷೋಡಶಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಪಾಂಡು ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇರಬೇಕು. ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶಕವಾದ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನ ಸಮಸ್ತ ಕೆಲ್ವಿಷಗಳೂ ದೂರವಾಗುವುವು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯದಾನವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದಾತನು ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದಲೂ, ಜಲತರ್ಪಣದಿಂದಲೂ ವಾಜಪೇಯದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ದಾತೃವಿನ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ

ನೂರಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಲೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಶ್ರೀಲೋಚನಂ ।

ತತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ದೇವೇಶಃ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ತುತಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾಚರ್ಯತಿ ಶಂಕರಂ ।

ರುದ್ರಸ್ಯ ಭವನಂ ಯಾತಿ ಮೃತೋ ನಾಸ್ತೃತ್ಯ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨ ॥

ಕಲ್ಪಕ್ಷಯೇ ತತಃ ಪೂರ್ಣೇ ಶ್ರೀಡಿತಾ ಚ ಇಹಾಽಽಗತಃ ।

ಅನಿಯೋಗೇನ ತಿಷ್ಠೇತ ಪೂಜ್ಯಮಾನಃ ಶತಂ ಸಮಾಃ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶ್ರೀಲೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಸಪ್ತದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಲೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀಲೋಚನವೆಂಬ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವಲೋಕವಂದಿತನಾದ ದೇವಾಧಿದೇವನು ನೆಲಸಿರುವನು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಮಾನವನು ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೩. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಪೂಜಾರ್ಹನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವಂತನಾಗಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶ್ರೀಲೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥಾವ್ಯಾದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಂ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ।

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಹ್ಯಾದಿಮಧ್ಯಾಂತವಿಸ್ತರೈಃ

॥ ೨ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ನಚನಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ।

ಕಥಯಾಮಾಸ ತದ್ವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ವಿಶ್ವಾಸಯಿತ್ವಾ ಸುಚಿರಂ ಧರ್ಮಶತ್ರುಂ ಮಹಾಬಲಂ ।

ವೃತ್ರಂ ಜಿತ್ವಾಽಥ ಹತ್ವಾ ತು ಗಚ್ಛಮಾನಂ ಶಚೀಪತಿಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಈ ಇಂದ್ರ ತೀರ್ಥವು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು.

೩. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಧರ್ಮರಾಜನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿವರ್ಯನು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೪-೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಧರ್ಮಶತ್ರುವೂ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ವೃತ್ರಾಸುರನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಆತನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಕೊಂದ ಮಹೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಹಗಲು

ನಿಷ್ಕ್ರಾಮಮಾಣಂ ಮಾರ್ಗೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದುರಾಸದಾ ।

ಅಹೋರಾತ್ರಮವಿಶ್ರಾಂತಾ ಜಗಾಮ ಭುವನತ್ರಯಂ

॥ ೫ ॥

ಯತೋ ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಹಣಂ ಯಾತಿ ಯಾನೇನ ಶೋಭನಂ ।

ದಿಶೋ ಭಾಗಂ ಸುರೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ತತೋ ಹತ್ಯಾ ನ ಮುಂಚತಿ

॥ ೬ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುರಾಪಾನಂ ಸ್ತೇಯಂ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮಃ ।

ಸಾತಕಾನಾಂ ಗತಿದ್ವೃಷ್ಟಾ ನ ತು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಿನಾಂ

॥ ೭ ॥

ಸಾಪಕರ್ಮಮುಖಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ನಾನದಾನ್ಯೈರ್ವಿಶುದ್ಧೈಃ ।

ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಽಪಿ ನೈವ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಿನಃ

॥ ೮ ॥

ಏನಮಾದೀನಿ ಚಾಽನ್ಯಾನಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಾನಿ ದೇವರಾಟ್ ।

ವಚನಂ ತದ್ವಿಧೈರುಕ್ತಂ ವಿಷಾದಮಗಮತ್ಪರಂ

॥ ೯ ॥

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಂ ಸುರೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಜಗಾಮ ತಪ ಉತ್ತಮಂ

॥ ೧೦ ॥

ಪುತ್ರದಾರಗೃಹಂ ರಾಜ್ಯಂ ವಸೂನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।

ಫಲಾನ್ಯೇತಾನಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಶೋಭಯಂತಿ ಜನೇಶ್ವರಂ

॥ ೧೧ ॥

ರಾತ್ರಿಗಳೆನ್ನದೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನೊಡನೆಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೬. ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನಾದ ಆ ಇಂದ್ರನಾದರೂ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಯಾವ ಯಾವ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಮಾತ್ರ ಆತನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೭. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಕಳ್ಳತನ, ಗುರುನಕ್ಷಿಗಮನವೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವುಂಟು. ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

೮. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಲಿ ಪುರುಷರಾಗಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿರುವರು. ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರಿಗೆ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ.

೯. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನು ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನರಿತವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಬಹಳವಾದ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಾಳಿದನು.

೧೦. ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ಹೊರಟನು.

೧೧. ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಡಿರು, ಮನೆ, ರಾಜ್ಯ, ವಿಧವಿಧಗಳಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮದಫಲವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವುವು.

ಫಲಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಭುಂಜೇತಿ ಸುಹೃತ್ ಸ್ವಜನಬಾಂಧವಾಃ |
 ಪಶ್ಯತಾಂ ಸರ್ವಮೇತೇಷಾಂ ಪಾಪಮೇಕೇನ ಭುಜ್ಯತೇ || ೧೨ ||
 ಪರಂ ಹಿ ಸುಖಮುತ್ಪ್ರಜ್ಯ ಕರ್ತಯನ್ತ್ವೈ ಕಲೇವರಂ |
 ದೇವರಾಜೋ ಜಗಾಮಾಸೌ ತೀರ್ಥಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ || ೧೩ ||
 ಗಂಗಾತೀರ್ಥೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಯಾಮುನೇಷು ತಥೈವ ಚ |
 ಸಾರಸ್ವತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಸಾಮುದ್ರೇಷು ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ || ೧೪ ||
 ನದೀಷು ದೇವಖಾತೇಷು ತಡಾಗೇಷು ಸರಸ್ಸು ಚ |
 ಪಾಪಂ ನ ಮುಂಚತೇ ಸರ್ವೇ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೇವಸಮಾಗಮೇ || ೧೫ ||
 ರೇವಾಪ್ರಭವತೀರ್ಥೇಷು ಕೂಲಯೋರುಭಯೋರಪಿ |
 ಪೂಜಯನ್ತ್ವೈ ಮಹಾದೇವಂ ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥಂ ಸಮಾಸದತ್ || ೧೬ ||
 ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋಪವಾಸೈಶ್ಚ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಭಿಃ |
 ಕರ್ತಯನ್ತ್ವೈ ಸ್ವಕಂ ದೇಹಂ ನ ಲೇಭೇ ಶರ್ಮಾ ನೈ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೭ ||
 ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ವರ್ಷಾಸು ಸ್ಥಂಡಿಲೇಶಯಃ |
 ಅರ್ಧವಾಸಾಸ್ತು ಹೇಮಂತೇ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ || ೧೮ ||

೧೨. ಈತನ ಧರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರೂ, ಸ್ವಜನರೂ, ಬಂಧುಗಳೂ ಅನುಭವಿಸುವರು. ಆದರೆ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇವರ ಕಣ್ಣುಗಳೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

೧೩. ಇಂತು ಮಹೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಯಿಸುತ್ತ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೪-೧೫. ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ, ಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವಖಾತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಡಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂದರೂ ವಾಸವು ಕಳೆಯದಿರಲು ಪುನಃ ದೇವತಗಳೊಡಗೂಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೧೬-೧೭. ಬಳಿಕ ಅವನು ರೇವಾನದಿಯನ್ನು ನೇರಿ ಅದರ ಎರಡು ತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂವಿಸಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಸ್ಕಂದತೀರ್ಥದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂತು ಮಹಾವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ಮಹಾವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಶೋಷಗೊಳಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವು ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ.

೧೮. ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ವರ್ಷಾರ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಯೂ, ಹೇಮಂತಾರ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಯೂ ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

ಏನಂ ತು ತಪತಸ್ತಸ್ಯ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ	
ವತ್ಸರಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಗತಾನಿ ದಶ ಭಾರತ	೧೯
ತತಸ್ತ್ವೇಕಾದಶೇ ಸ್ರಾಪ್ತೇ ವರ್ಷೇ ತು ನೃಪಸತ್ತಮ	
ಸಹಸಾ ಭಗವಾನ್ದೇವಸ್ತುತೋಷ ಪರಮೇಶ್ವರಃ	೨೦
ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಯಃ ಸಿದ್ಧಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಪುರೋಗಮಾಃ	
ತತ್ರಾಜಗ್ಮುಃ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಯತ್ರ ದೇವಃ ಶತಕ್ರತುಃ	೨೧
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಮಾಗತಾನ್ದೇವಾನೃಷೀಂಶ್ಚೈವ ಮಹಾಮತಿಃ	
ಉನಾಚ ಪ್ರಣತೋ ಭೂತ್ವಾ ಸರ್ವದೇವಪುರೋಹಿತಃ	೨೨
ವಿದಿತಂ ಸರ್ವಮೇತೇಷಾಂ ಯಥಾ ವೃತ್ತವಧಃ ಕೃತಃ	
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಚಾಜ್ಞಯಾ ಪೂರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ	೨೩
ತಥಾಪ್ಯೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಹಣಂ ಮತ್ವಾ ಪಾಪಸ್ಯ ಕಾರಿಣಂ	
ಭ್ರಮಂತಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನ ಮುಂಚತಿ	೨೪
ನ ನಂದತಿ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ	
ಯಥಾ ವಿಹೀನಚಂದ್ರಾರ್ಕಂ ತಥಾ ರಾಜ್ಯಮನಾಯಕಂ	೨೫

೧೯. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು.

೨೦-೨೧. ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಬಳಿಕ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸಾವಿರ ವರ್ಷದ ಕಾಲವು ವ್ಯಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿರಲು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆತನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಗೊಂಡು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಆಗ ಆ ಮಹೇಂದ್ರನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರಿದರು.

೨೨. ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ದೇವಪುರೋಹಿತನೆನಿಸಿದವನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

೨೩-೨೪. “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹಾದೇವರಿರಾ! ಹಿಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಈತನು ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವೂ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರುವುದಷ್ಟೆ. ಹಾಗಾದರೂ ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನೂ, ಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. ಈತನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಬಿಡಲೊಲ್ಲದಾಗಿರುವುದು.

೨೫. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಲ್ಲದ ಗಗನದಂತೆಯೂ, ರಾಜನಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯ ಪಂತೆಯೂ ಚರಾಚರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ಋಖೀನವಾಗಿರುವುವು.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯಂ ಮಮ ಸಂಪ್ರತಿ |
 ಕುರ್ವಂತು ಶಕ್ರಂ ನಿರ್ದೋಷಂ ತಥಾ ಸರ್ವೇ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೨೬ ||
 ಬೃಹಸ್ಪತಿಮುಖೋದ್ಗೀರ್ಣಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತದ್ವಚನಂ ಶುಭಂ |
 ತತಃ ಪೋನಾಚ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ || ೨೭ ||
 ಏತತ್ಪಾಪಂ ಮಹಾಘೋರಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಮುದ್ಭವಂ |
 ದೈವತೇಭ್ಯೋಽಥ ಭೂತೇಭ್ಯಶ್ಚ ತುರ್ಭಾಗಂ ಕ್ಷಿಸಾಮ್ಯಹಂ || ೨೮ ||
 ಏನಂ ಮುಕ್ತ್ವಾಕ್ಷಿಪಚ್ಛೇನೋ ಜಲೋಪರಿ ಮಹಾಮತಿಃ |
 ಅವಗಾಹ್ಯ ತತಃ ಪೇಯಾ ಅಪೋ ನೈ ನಾಃಸ್ಯಥಾ ಬುಧೈಃ || ೨೯ ||
 ಧರಾಯಾಮುಕ್ಷಿಪದ್ಭಾಗಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಪದ್ಮಸಂಭವಃ |
 ಅಭಕ್ತ್ವಾ ತೇನ ಸಂಜಾತಾ ಸದಾಕಾಲಂ ವಸುಂಧರಾ || ೩೦ ||
 ತದರ್ಥಮರ್ಥಂ ನಾರೀಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯೇಽಹ್ನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಭಗವಾನ್ದೇವಃ ಪುನರನ್ಯಜ್ಜಗಾದ ಹ || ೩೧ ||

೨೬. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಈ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಕಲ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡಿ ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನು ನಿಷ್ಪಾಪನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಭರಿತನೂ, ಲೋಕಪಿತಾಮಹನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೨೮. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದಂಟಾದ ಈ ಪಾತಕವು ಮಹಾ ಭಯಂಕರವಾದುದು. ಇದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಹಂಚುವೆನು.

೨೯. ಇಂತೆಂದು ಮಹಾಮತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆತನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು ಒಂದಂಶವನ್ನು ನೀರಿನಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಯೇ ಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೩೦. ಪದ್ಮಸಂಭವನು ವಾಸದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸುಟನು. ಆದುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿತು.

೩೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಅರ್ಥದ ಅರ್ಥವನ್ನು (ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು) ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಬಹಿಷ್ಕೇಯರಾದ ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಇಂತೆಂದು ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು.

ಅಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಾತ್ವಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಾ ತೇನ ಜಾತಾ ರಜಸ್ವಲಾ ।

ಚತುರ್ದಿನಾನಿ ಸಾ ಪ್ರಾಚ್ಛ್ಯಾಃ ಪಾಪಸ್ಯ ಮಹತೋ ಮಹಾನ್ ॥ ೩೨ ॥

ಚತುರ್ಥಂ ತು ತತೋ ಭಾಗಂ ವಿಭಜ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷ್ಯವಾಣಿಜ್ಯೈಃ ಶೂದ್ರಸೇವಾಕರೇ ದ್ವಿಜೇ ॥ ೩೩ ॥

ತತೋಽಭಿನಂದಯಾಮಾಸುಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಮಹರ್ಷಯಃ ।

ದೇವೇಂದ್ರಂ ನಾಗ್ನಿರಿಷ್ಟಾಭಿರ್ನರ್ಮದಾಜಲಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥ ೩೪ ॥

ವರೇಣ ಛಂದಯಾಮಾಸ ತತಸ್ತುಷ್ಠೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ವರಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ವರಂ ವೃಣು ಯಥೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೩೫ ॥

ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ:-

ಯದಿ ತುಷ್ಠೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ ।

ಅತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ ॥ ೩೬ ॥

ಏವಮಸ್ತಿಸ್ತತಿ ಚೋಕ್ತಾಸ್ವ ತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ ।

ಜಗ್ಗುರಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ಸ್ತೂಯಮಾನಾ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ ॥ ೩೭ ॥

೩೨. ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಳೆಂದೆನಿಸಿ ಪುರುಷ ಸಂಪರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯಳಾಗಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ವಾತಕದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಾಚ್ಛರು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ದೂರ ಮಾಡಿರುವರು.

೩೩ ಬಳಿಕ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾಪದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಕೃಷಿ, ವಶುವಾಲನ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೩೪. ಇಂತು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಉದಾರವಾದ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು.

೩೫. ಆಗ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಮಹಾದೇವನು ವರಪ್ರದನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ “ದೇವೇಂದ್ರನೆ! ನಿನಗೆ ವರವನ್ನೀಯುವೆನು, ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು” ಎಂದು ಆಶೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೩೬-೩೭. ಇಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾದರೆ ಕೇಳುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸು.” ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಆತನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಗತೇಷು ದೇವದೇವೇಷು ದೇವರಾಜಃ ಶತಕೃತುಃ |

ಸಾಫಲಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಜಗಾಮ ತ್ರಿದಶಾಲಯಂ || ೩೮ ||

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ |

ಮಹಾಪಾತಕಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ || ೩೯ ||

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ |

ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪುಷ್ಕಲಂ ಫಲಮಶ್ನತೇ || ೪೦ ||

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ |

ಶ್ರುತಮಾತ್ರೇಣ ಯೇನೈವ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಾಃ || ೪೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನಾಷ್ಟಾದಶೋತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೮. ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಶತಾರ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾದನು.

೩೯. ಮಹಾಪಾತಕಸಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವನು ಇಂದ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನೀಯುವನೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪೦. ಇಂದ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೧. ಇಂತು ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿನರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆನು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನರಕಪಾತಕಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಪತ್ತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರಪದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಭ್ಯುಕ್ತೋನವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೇನಾಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ರೇನಾಯಾಶ್ಲೋತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಂ ॥ ೧ ॥

ಹಿತಾರ್ಥಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮೃಷಿಭಿಃ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರಾ ।

ತಪಸಾ ತು ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಮಹಾಂಭಸಿ ॥ ೨ ॥

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥೇ ಕಪಿಲಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।

ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಾಖ್ಯಾನಕಂ ದಿವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಘ್ರಣು ಯತ್ಫಲಂ ॥ ೩ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದಾನಾನಾಂ ಕಪಿಲಾದಾನಮುತ್ತಮಂ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ವೇಷ್ಣಿತಂ ಪೂರ್ವಮೃಷಿದೇವಸಮಾಗಮೇ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರೇನಾಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ರೇನಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಕಲ್ಪೋದೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಹಿಂದೆ ನರ್ಮದೆಯ ಅಗಾಧವಾದ ಜಲದಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿ ಇದನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನೆಸಗಿ ರುವರು.

೩. ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸುಸ್ನಾತನಾಗಿ ಕಪಿಲೆಯಾಕಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಮತ್ತು ಅದರ ದಿವ್ಯ ವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೪. ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಲೆಯ ದಾನವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವಾದುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಸಭೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇದನ್ನೇ ತಮಗಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಸೂತಾಂ ಕಪಿಲಾಂ ಶೋಭನಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
 ಸೋಪವಾಸೋ ಜಿತಕ್ರೋಧಸ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೫ ||
 ಸ ಸಮುದ್ರಗುಹಾ ತೇನ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ |
 ದತ್ತಾ ಚೈವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಹೃಥಿವೀ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೬ ||
 ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಣಾ ಯತ್ಸ್ವರಾಕ್ಯತಂ |
 ನಶ್ಯತೇ ಕಪಿಲಾಂ ದತ್ವಾ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ನೃಪ || ೭ ||
 ಭೂಮಿದಾನಂ ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ಹಸ್ತಶ್ಚಕನಕಾದಿಕಂ |
 ಕಪಿಲಾದಾನಸ್ಯೈಕಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾಃರ್ಹಂತಿ ಪೋಡಶೀಂ || ೮ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕಪಿಲಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
 ಮೃತೋ ವಿಷ್ಣು ಪುರಂ ಯಾತಿ ಗೀಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ || ೯ ||
 ಯಾನಂತಿ ತಸ್ಯಾ ರೋಮಾಣಿ ಸವತ್ಸಾಯಾಸ್ತು ಭಾರತ |
 ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ ಸ್ವರ್ಗೇ ಕ್ರೀಡತೇ ಚಿರಂ || ೧೦ ||

೫. ಆಗತಾನೆ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ಕಪಿಲೆಯಾಕಳನ್ನು ಯಾವನು ಉಪವಾಸ ನಿರತನೂ, ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೂ ಆಗಿ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ದೊರಕುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೬. ಸಮುದ್ರಗಳು, ಗುಹೆಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಅರಣ್ಯಗಳು, ಉದ್ಯಾನಗಳು, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಅವನು ದಾನಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೭. ಅಯ್ಯಾ ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಪಾಪರಾಶಿಯೆಲ್ಲವೂ ಕಪಿಲೆಯ ದಾನದಿಂದ ನಾರವಾಗುವುದು.

೮. ಭೂಮಿ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಸುವರ್ಣ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಯಾವ ದಾನಗಳೂ ಕಪಿಲೆಯ ಗೋವಿನ ದಾನದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಸರಿದೂಗಲಾರವು

೯. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಪಿಲೆಯ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಅಪ್ಸರೋಗಣಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೧೦. ಎಲೈ ಭರತಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೆ! ಆ ಆಕಳು ಮತ್ತು ಕರುಗಳ ಮೈಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕೂದಲಿರುವವೋ, ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ತತೋಽವಕೀರ್ಣಕಾಲೇನ ತ್ವಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂಗತಃ ।

ಧನಧಾನ್ಯಸಮೋಪೇತೋ ಜಾಯತೇ ವಿನುಲೇ ಕುಲೇ ॥ ೧೧ ॥

ನೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ ।

ವ್ಯಾಧಿಶೋಕವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ ॥ ೧೨ ॥

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ಪತ್ನಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ

“ರೇನಾಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕೋನವಿಂಶತ್ಪುತ್ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಆ ಕಾಲವೂ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮಾನುಷ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿ ಸಕಲೈರ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವನು.

೧೨. ವೇದವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸ್ನಾತನಾಗಿ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ರೋಗದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನನುಭವಿಸದೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೧೩. ಇಂತು ನಿನಗೆ ರೇನಾಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ರೇನಾಕಲ್ಹೋಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ವಿಂಶತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಂಬುಕೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುದೈತ್ಯೋ ದಾನವೋ ಬಲದರ್ಶಿತಃ

॥ ೧ ॥

ಅವಧ್ಯಃ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಃ ।

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದೋ ನಾಮ ನಾಮತಃ

॥ ೨ ॥

ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಸಾದಾಧ್ಯಕ್ತ್ಯಾ ಚ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ।

ವಿರೋಚನಸ್ತಸ್ಯ ಸುತಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಬಲಿರೇವ ಚ

॥ ೩ ॥

ಬಲಿಪುತ್ರೋಽಭವದ್ಬಾಣಸ್ತಸ್ಮಾದಪಿ ಚ ಶಂಬರಃ ।

ಶಂಬರಸ್ಯಾನ್ವಯೇ ಜಾತಃ ಕಂಬುರ್ನಾಮ ಮಹಾಸುರಃ

॥ ೪ ॥

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ಮಯಂ ಘೋರಂ ಮಹದ್ಭಯಮುಪಸ್ಥಿತಂ ।

ದಾನವಾನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ನಾನ್ಯೋ ಹೇತುಃ ಕದಾಚನ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಇನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಣಿಹಂಸಕನೂ, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿದ್ದನು.

೨. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಅವಧ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ ನ್ರಪಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುತ್ರನಾದನು

೩. ಆತನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಆತನನ್ನು ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಮಗನು ವಿರೋಚನನು. ವಿರೋಚನನ ಮಗನೇ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು.

೪. ಬಲಿಯ ಪುತ್ರನು ಬಾಣಾಸುರನು ಆತನಿಂದ ಶಂಬರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಶಂಬರನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಬುವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾದೈತ್ಯನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನು.

೫. ದಾನವರ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಭಯಂಕರವೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆದ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ಸ ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪುತ್ರದಾರಾಂಶ್ಚ ಸುಹೃದ್ಬಂಧುಪರಿಗ್ರಹಾನ್ |

ಚಚಾರ ಮೌನಮಾಸ್ಥಾಯ ತಪಃ ಕಂಬುರ್ಮಹಾಮತಿಃ || ೬

ಅಕ್ಷ ಸೂತ್ರಕರೋ ಭೂತ್ವಾ ದಂಡೀ ಮುಂಡೀ ಚ ಮೇಖಲೀ |

ಶಾಕಯಾವಕಭಕ್ಷಶ್ಚ ವಲ್ಕಲಾಜಿನಸಂವೃತಃ || ೭

ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಧೃತಿಪರೋ ನರ್ಮದಾಜಲಮಾಶ್ರಿತಃ |

ಪೂಜಯಂಸ್ತು ಮಹಾದೇವಮರ್ಬುಧಂ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯಯಾ || ೮

ತತಸ್ತುತೋಷ ಭಗವಾನ್ನೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ಉನಾಚ ದಾನವಂ ಕಾಲೇ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ || ೯

ಭೋಭೋಃ ಕಂಬೋ ಮಹಾಭಾಗ ತುಷ್ಣೋಹಂ ತವ ಸುವ್ರತ |

ಇಷ್ಟಂ ವ್ರತಾನಾಂ ಪರಮಂ ಮೌನಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧನಂ || ೧೦ |

ಚರಿತಂ ಚ ತ್ವಯಾ ಲೋಕೇ ದೇವದಾನವದುಶ್ಚರಂ |

ವರಂ ವೈಣೇಷ್ಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ಯತ್ತೇ ಮನಸಿ ರೋಚತೇ || ೧೧

೬. ಅವನು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಚಾರಕರನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೌನವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸತೊಡಗಿದನು.

೭. ರುದ್ರಾಕ್ಷಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ದಂಡವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಂಡವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಖಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕಾಡೀಸೊಪ್ಪು, ಅಕ್ಕಿಗಳನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಹೊದ್ದಿರತ್ತಿದ್ದನು.

೮. ಬಹಳ ಧೈರ್ಯಪರನಾಗಿ ನರ್ಮದಾ ಜಲವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿತ್ಯವೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಬುಧ (ಹತ್ತು ಕೋಟಿ) ಸಂಖ್ಯೆಯ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಹೋದುವು.

೯. ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆ ದಾನವನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಉಚಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮೇಘದ ಗರ್ಜನೆಯಂ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು.

೧೦. “ಅಯ್ಯಾ, ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಕಂಬುವೆ! ನಿನ್ನ ಮಹಾವ್ರದಿಂದ ಪರಿತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ವ್ರತಗಳೆಲ್ಲ ಮೌನವೇ ನನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು.

೧೧. ದೇವದಾನವರಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಆಚರಿಸುವೆ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

ಕಂಬರುವಾಚ:-

ಯದಿ ಪ್ರಸನ್ನೋ ದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ ।

ಅಕ್ಷಯ್ಯಶ್ಚಾಪ್ಯಯಶ್ಚೈವ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ವಿಚರಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೧೨ ॥

ದೈತ್ಯದಾನವಸಂಘಾನಾಂ ಸಂಯುಗೇಷ್ವಪಲಾಯಿತಾ ।

ಭಯಂ ಚಾನ್ಯನ್ನ ವಿದ್ಯೇತ ಮುಕ್ತಾ ದೇವಂ ಗದಾಧರಂ ॥ ೧೩ ॥

ತಸ್ಯಾಹಂ ಸಂಯುಗೇ ಸಾಧ್ಯೋ ಯೇನೋಪಾಯೇನ ಶಂಕರ ।

ಭವಾಮಿ ನ ಸದಾಕಾಲಂ ತಂ ವದಸ್ವ ವರಂ ಮಮ ॥ ೧೪ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ:-

ಮಮ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಯತ್ರ ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ದಾನವ ।

ತತ್ರ ವಿಷ್ಣು ಭಯಂ ನಾಸ್ತಿ ವಸಾತ್ಪ್ರಾವಿಗತಜ್ವರಃ ॥ ೧೫ ॥

ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ವೇದಗರ್ಭಸ್ಯ ಸಂಯುಗೇ ।

ಶಂಖಚಕ್ರಧರಸ್ಯೇಶಾ ನಾಹಂ ಸರ್ವೇ ಸುರಾಸುರಾಃ ॥ ೧೬ ॥

ಃ ಪುನರ್ಯೋ ದ್ವಿಷತ್ಯೇನಂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಭುಂ ಹರಿಂ ।

ಸ ಸುಖೀ ವರ್ತತೇ ಕಾಲಂ ನ ನಿಮೇಷಂ ಮಿತಂ ಮಮ ॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಕಂಬುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ-—ದೇವೇಶ್ವರನೆ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾದರೆ ಅಂಗಹಾಸಿಯೂ, ನಾಶವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೩. ರಾಕ್ಷಸರ ಮತ್ತು ದೈತ್ಯರ ಯಾವ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಪಲಾಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಗದಾಧರನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ.

೧೪. ಶಂಕರನೆ! ಆತನೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗ ಅಜೇಯ ನಾಗುವೆನೋ, ಆ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಇದೇ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವು.

೧೫. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —“ದಾನವೇಂದ್ರನೆ! ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನೀನಿರುವವರೆಗೂ ನಿನಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡು.

೧೬. ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ವೇದಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನನೂ, ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ ಆದ ಆತನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಲು ನಾನೂ ಅಶಕ್ತನು. ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಶಕ್ತರೇ.

೧೭. ಇನ್ನು ಲೋಕಾಲೋಕಗಳ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಆತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ನಿನ್ನಂತಹವರ ಮಾತನ್ನಾಡಲೇಕೆ? ಅಂತಹವನು ಒಂದು ಸಿವಿಃಸ್ರವೂ ಸುಖ ಯಾಗಿರಲಾರನೆಂದ ನನಗೆ ತೋರುವುದು.

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಃ |

ವಸಿಷ್ಠಸಿ ಚಿರಂ ಕಾಲಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾದರ್ಶನಂ ಗತಃ

|| ೧೮ ||

ಗತೇ ಚಾಸದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಯತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾಮುನಿಃ |

ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಶಿವಂ ಶಾಂತಮನಾಮಯಂ

|| ೧೯ ||

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾದೇವಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ದಿವಂಗತಃ |

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಕಂಬುತೀರ್ಥಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ |

ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ

|| ೨೦ ||

ಕಂಬುತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಿನಾಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಭಾಸ್ಕರಂ |

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮನುಂತ್ಯೈಶ್ಚ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ನೃಪೋತ್ತಮ

|| ೨೧ ||

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಸಮುದ್ವಿಷ್ಟಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವೇದಸಾರಗೈಃ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ತು ಶೃಣುಷ್ವಾಽದ್ಯ ಮಮೈವ ಗದತೋ ನೃಪ

|| ೨೨ ||

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಗೀತೇಷು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗೇಷು ಯತ್ಪಲಂ |

ತತ್ಪಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಾತ್ರಮಂತ್ರವಿತ್

|| ೨೩ ||

೧೮. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ವಾಸಮಾಡು.” ಇಂತೆಂದು ಮಹಾದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

೧೯. ದೇವೇಶ್ವರನೂ, ಮಂಗಳವ್ರದನೂ, ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯೂ, ಜರಾ ಮರಣವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಆತನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಲು ಮಹಾವ್ರಾಜ್ಞವಾದ ಆ ದಾನವನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು.

೨೦. ಇಂತು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಆತನು ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಕಂಬು ತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಮತ್ತು ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೆಂದೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರತ್ಯಾತಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವುದು.

೨೧. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಕಂಬುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯ ದೇವನನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಮೂರು ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೨೨. ವೇದವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಎಂತಹದೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳು.

೨೩. ಅಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮಂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದು ಜಪಿಸಿದರೂ ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳನ್ನು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ |

ಪೂಜಯೇದ್ಧೇವನಿಶಾನಂ ಸೋಽಗ್ನಿಷ್ಠೋನುಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೨೪ ||

ಅಕಾಮೋ ನಾ ಸಕಾಮೋ ನಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಕಲೇವರಂ |

ಯಸ್ಯಜೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೨೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಕುತ್ರಂ ರೇವತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನು ವಿಂಶತ್ಕುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಮಹಾದೇವನ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಷ್ಠೋಮದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೫. ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿರಾಗಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಕುತ್ರಂ ರೇವತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥೈಕವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ಚಂದ್ರಹಾಸಮತಃ ಪರಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ಸ್ರಾಪ್ತಃ ಸೋಮರಾಜಃ ಸುರೋತ್ತಮಃ ॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ಸ್ರಾಪ್ತಃ ಸೋಮನಾಥೋ ಜಗತ್ಪತಿಃ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾಸನಘ್ನ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಶಪ್ತೋ ಮುನೀಂದ್ರೇಣ ದಕ್ಷೇಣ ಕಿಲ ಭಾರತ ।

ಅಸೇವನಾದ್ಧಿ ದಾರಾಣಾಂ ಕ್ಷಯರೋಗೀ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೩ ॥

ಉದ್ವಾಹಿತಾನಾಂ ಪತ್ತೀನಾಂ ಯೇನ ಕುರ್ವಂತಿ ಸೇವನಂ ।

ಯಾ ನಿಷ್ಠಾ ಜಾಯತೇ ನ್ಯೂಣಾಂ ತಾಂ ಶೃಣುಸ್ವ ನರಾಧಿಪ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹ ತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹೀನಾಥನೆ! ಬಳಿಕ ಚಂದ್ರ ಹಾಸತೀರ್ಥವೆಂಬ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಸೋಮರಾಜನು ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನೆ! ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಸೋಮನಾಥನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜೇಶ್ವರನು ಆತನಿಗೆ, “ ನೀನು ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನನುಭವಿಸು ” ಎಂದು ಶಾಪ ವನ್ನಿತ್ತನು.

೪. ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಮಾನವನಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

ಋತಾವೃತೌ ಹಿ ನಾರೀಣಾಂ ಸೇವನಾಜ್ಞಾಯತೇ ಸುತಃ |
 ಸುತಾತ್ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ನೋಕ್ಷ್ಯಶ್ಚ ಇತ್ಯೇವಂ ಶ್ರುತಿಭಾಷಿತಂ || ೫ ||
 ತತ್ಕಾಲೋಚಿತಧರ್ಮೇಣ ವೇಷ್ಟಿತೋ ರೌರವೇ ಪತೇತ್ |
 ತಸ್ಯಾಸ್ತದ್ರುಧಿರಂ ಪಾಪಃ ಪಿಬತೇ ಕಾಲಮಾಸ್ನಿತಂ || ೬ ||
 ತತೋಽವತೀರ್ಣಃ ಕಾಲೇನ ಯಾಂ ಯಾಂ ಯೋನೀಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯತಿ |
 ತಸ್ಯಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಸದುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ದುರ್ಭಗೋ ಜಾಯತೇ ಸದಾ || ೭ ||
 ನಾರೀಣಾಂ ತು ಸದಾ ಕಾನೋಽಭ್ಯಧಿಕಃ ಪರಿನರ್ತತೇ |
 ವಿಶೇಷೇಣ ಋತೌ ಕಾಲೇ ಪೀಡ್ಯತೇ ಕಾಮಸಾಯಕೈಃ || ೮ ||
 ಪರಿಭೂತಾ ಹಿ ತಾ ಭರ್ತೃ ಧ್ಯಾಯಂತೇಽನ್ಯಂ ಪತಿಂ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ತತಃ ಪುತ್ರಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಹ್ಯುಟತೇ ಕುಲಮುತ್ಪನುಂ || ೯ ||
 ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಸ್ತೇನ ಪಿತರಃ ಪೂರ್ವಜಾಸ್ತೇ ಪಿತಾಮಹಾಃ |
 ಪತಂತಿ ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ಕುಲಟಸ್ತೇನಚೋಚ್ಯತೇ || ೧೦ ||

೫. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಪುತ್ರನಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಮೋಕ್ಷವೂ ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು.

೬. ಋತುಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಲು ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಋತುರಕ್ತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವನು

೭. ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಯಾವ ಯಾವ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದರೂ ಆ ಪಾಪಿಯು ಆಯಾ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿರುವನು.

೮. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ಕಾಮವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳವಾಗಿ ಮನ್ಮಥಬಾಣ ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರು.

೯. ಆಗ ಗಂಡನು ಉಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವರು ಅನ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನು ಉತ್ತಮಕುಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವನು.

೧೦. ಅದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳೂ ಜಾರಜಾತನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕುಲಟನೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಸಾಕೇನ ಕ್ಷಯರೋಗ್ಯಭವಚ್ಛತೀ ।

ತೃಕ್ತ್ವಾ ಲೋಕಂ ಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಮುಪಾಗತಃ ॥ ೧೧ ॥

ತತಸ್ತೀರ್ಥಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ ।

ಭ್ರಮಸ್ವೈ ನರ್ಮದಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನೀಂ ॥ ೧೨ ॥

ಉಪವಾಸಂ ಚ ದಾನಾನಿ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾಂಸ್ತಥಾ ।

ಚಚಾರ ದ್ವಾದಶಾಃಪಾದಾನಿ ತತೋ ಮುಕ್ತಃ ಸ ಕಲ್ಪಿಷ್ಯಃ ॥ ೧೩ ॥

ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹದೇವಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಜಗಾಮ ಪ್ರಭಯಾ ಪೂರ್ಣಃ ಸ ಚ ಲೋಕಮನುತ್ತಮಂ ॥ ೧೪ ॥

ಯೇನೈವ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದೇವಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯಯಾ ।

ತಾನದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಸ ಪೂಜ್ಯತೇ ॥ ೧೫ ॥

ತೇನ ದೇವಾನಿಧಾನೋಕ್ತಾನ್ ಸ್ಥಾಪಯಂತಿ ನರಾ ಭುವಿ ।

ಅಕ್ಷಯಂ ಚಾನ್ಯಯಂ ಯಸ್ಥಾತ್ಮಾಲಂ ಭುಂಜಂತಿ ಮಾನವಾಃ ॥ ೧೬ ॥

೧೧. ಹೀಗೆ ಪತ್ತಿಯರನ್ನು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಸಿದ ವಾವದ ಫಲವಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾದನು. ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕಿಳಿದನು.

೧೨. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳಾದ ದೇವತಾಯತನಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ನರ್ಮದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

೧೩. ಅಲ್ಲಿ ಹನ್ನರಡು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಉಪವಾಸಗಳನ್ನೂ, ದಾನಗಳನ್ನೂ, ವ್ರತಗಳನ್ನೂ, ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು.

೧೪. ಸರ್ವಪಾಪನಿವಾರಕನಾದ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಪುನಃ ತನ್ನ ಕಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೧೫. ಆತನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾನವನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು.

೧೬. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವರು. ಅದರಿಂದ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಸೋಮತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ವೇವಮಿಶ್ವರಂ ।
 ಸ ಭ್ರಾಜತೇ ನರೋ ಲೋಕೇ ಸೋಮವತ್ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಃ ॥ ೧೭ ॥
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯೇ ಗತ್ವಾ ಗ್ರಹಣೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ ।
 ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷ್ಯಃ ॥ ೧೮ ॥
 ತತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
 ಕೃತಂ ನೃಪವರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಂ ಭವತಿ ಚಾಸ್ತ್ವಯಂ ॥ ೧೯ ॥
 ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಗ್ರಹಣಂ ನರಾಃ ॥ ೨೦ ॥
 ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಪುರಾಕೃತಂ ।
 ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೨೧ ॥
 ಬಹವಸ್ತಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಮಹಾನೋಹಸಮನ್ವಿತಾಃ ।
 ದೇಹಸ್ಥಮಿವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪರಮಾನಂದರೂಪಿಣಂ ॥ ೨೨ ॥

೧೭. ಸೋಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಂತೆಯೇ ಸಕಲರಿಗೂ ಆಹ್ಲಾದಕರನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೮. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಗ್ರಹಣಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಚಂದ್ರಹಾಸ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸುವನೋ, ಅವನ ಸಮಸ್ತ ವಾತಕಗಳೂ ಕಳೆದುಹೋಗುವುವು.

೧೯. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವೂ, ದಾನವೂ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಯಾವ ಕರ್ಮವೇ ಆದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಂತಗುಣಿತವಾಗುವುದು.

೨೦. ಯಾವ ನರರು ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗ್ರಹಣವನ್ನು ನೋಡುವರೂ, ಅವರೇ ಧನ್ಯರು. ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಫಲ ಜೀವಿತವು.

೨೧. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಹಿಂದೆ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಮಾಡಿದ ಸಕಲ ವಾತಕಗಳೂ ಈ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೨೨. ಸಮಸ್ತ ಜೀವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾವ ಪರಮಾನಂದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ಜನರು ತಿಳಿಯರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅನೇಕರು ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು.

ಪಶ್ಚಿಮೇ ಸಾಗರೇ ಗತ್ವಾ ಸೋಮತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಫಲಂ ।

ತತ್ಸಮಗ್ರಮವಾಪ್ನೋತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸೇನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨೩ ॥

ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ತಥಾ ।

ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೨೪ ॥

ತೇ ಮೂಢಾಸ್ತೇ ದುರಾಚಾರಾಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕಂ ।

ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಯೇ ರೇವಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥ ೨೫ ॥

ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ದ್ವಿಜಃ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಸೋಮಲೋಕಾನ್ಮ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕವಿಂಶತ್ಪುರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩. ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವುಂಟು. ಆ ಫಲವನ್ನೇ ಮಾನವನು ಈ ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಿಂದ ಪಡೆಯುವನು.

೨೪. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಸಂಕ್ರಮಣಗಳು, ವ್ಯತಿವಾತಯೋಗದ ದಿನಗಳು, ಅಯನ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳು, ವಿಷುವತ್ತಾಲಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೫. ರೇವಾತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಈ ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದವರೇ ಮೂಢರು. ಅವರೇ ದುರಾಚಾರಿಗಳು. ಅವರ ಜನ್ಮವು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ.

೨೬. ಯಾವ ನರನು ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸವಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸೋಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಾರ್ವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

“ ಶ್ರೀಃ ||

ಅಥ ದ್ವಾವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಹನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಕೋಹನಸ್ವೇತಿ ವಿಶ್ರುತಂ |

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಮೃತ್ಯುವಿನಾಶನಂ || ೧ ||

ಪುರಾ ತತ್ರ ದ್ವಿಜಃ ಕಶ್ಚಿದ್ವೇದವೇದಾಂಗಸಾರಗಃ |

ಪತ್ತೀಪುತ್ರಸುಹೃದ್ವಗೈಃ ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತೋಽವಸತ್ || ೨ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ತು ಯತ್ಕರ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ತು |

ವೈಶ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಚ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ || ೩ ||

ಧರ್ಮಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಕಾಮಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ಪರಂ ವಿಧಿಂ |

ನಿಖಿಲಂ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ನಾನ್ಯೋ ವೇತ್ತಾ ಮತಿರ್ಮಮ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಹನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಿವಾರಕವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಕವೂ ಆದ ಕೋಹನವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೨. ಹಿಂದೆ ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲ ನಿಷ್ಣಾತನೂ, ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನು ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದವರಿಗೆ ಉಚಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ನನಗೆ ಸಾಂಗವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

೪. ಮತ್ತು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾಶಿಸುವೆನು. ಇದನ್ನು ನೀನಲ್ಲದೆ ತಿಳಿದವನು ಬೇರೊಬ್ಬನಿಲ್ಲವೆಂದು ನೆನಸಿರುವೆನು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ :-

ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೇವದೇವಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
 ಪ್ರಥಮಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಚರಾಚರಜಗದ್ಗುರುಃ ॥ ೫ ॥
 ದ್ವಿಜಾತಯೋ ಮುಖಾಜ್ಜಾತಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಬಾಹುಯಂತ್ರತಃ ।
 ಊರುಪ್ರದೇಶಾದ್ವೈಶ್ಯಾಸ್ತು ಶೂದ್ರಾಃ ಸಾದೇಷ್ಟಥಾಃ ಭವನ್ ॥ ೬ ॥
 ತತಸ್ತ್ವನ್ಯೇ ಪೃಥಗ್ವರ್ಣಾಃ ಪೃಥಗ್ಧರ್ಮಾನ್ ಸಮಾಚರನ್ ।
 ಸರ್ವಾಯೇಣ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ಹ್ಯನುಲೋಮವಿಲೋಮತಃ ॥ ೭ ॥
 ತೇಷಾಂ ಧರ್ಮಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಚೋದಿತಂ ।
 ಯೇನ ಸನ್ಯುಕ್ತತೇನೈವ ಸರ್ವೇ ಯಾಂತಿ ಪರಾಂಗತಿಂ ॥ ೮ ॥
 ಗತಿಧ್ಯಾನಂ ವಿನಾಭಕ್ತ್ಯರ್ಪಣೈಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ನೃಪ ।
 ಅಧ್ಯಾಪಯನ್ಯತೋ ವೇದಾನ್ವೇದಂ ನಾಪಿ ಯಥಾನಿಧಿ ॥ ೯ ॥
 ಕುಲಜಾಂ ರೂಪಸಂಪನ್ನಾಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮಣಲಕ್ಷಿತಾಂ ।
 ಉದ್ವಾಹಯೇತ್ತತಃ ಪತ್ನೀಂ ಗುರುಣಾಃ ಸುಮತೇ ತದಾ ॥ ೧೦ ॥

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ದೇವದೇವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲಿಗನೇನಿಸಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುವಾಗಿರುವನು.

೬. ಆತನ ಮುಂದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಬಾಹುಧ್ವಯದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರೂ, ವಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರೂ ಜನಿಸಿದರು

೭. ಬಳಿಕ ಇವರಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಲೋಮ ವಿಲೋಮ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಾಂತರ ವರ್ಣಗಳುಂಟಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು

೮. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೯. ಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು. ಮೊದಲು ಸಕಲ ವೇದಗಳನ್ನೂ, ಒಂದೇ ವೇದವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಗುರುವಿನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ವಟುವು ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತೆಯೂ, ರೂಪವಂತೆಯೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣಾನ್ವಿತೆಯೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು.

ತತಃ ಸ್ನಾತೃಂ ವಿನಾಹಾಗ್ನಿಂ ಶೌತಂ ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಕ್ರಮಾತ್ |
 ಪ್ರತಿಗ್ರಹಧನೋ ಭೂತ್ವಾ ದಂಭಲೋಭವಿವರ್ಜಿತಃ || ೧೧ ||
 ಪಂಚಯಜ್ಞವಿಧಾನಾನಿ ಕಾರಯೇದ್ವೈ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ವನಂ ಗಚ್ಛೇತ್ತತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಸ್ತೀಯಾಶ್ರಮಸೇವನಾತ್ || ೧೨ ||
 ಪುತ್ರೇಷು ಭಾರ್ಯಾಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸರ್ವಸಂಗವಿವರ್ಜಿತಃ |
 ಇಷ್ಟಾಂಲ್ಲೋಕಾನವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಚೇಹ ಜಾಯತೇ ಪುನಃ || ೧೩ ||
 ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ತು ಸ್ಥಿತೋ ರಾಜ್ಯೇ ಸಾಲಯಿತ್ವಾ ವಸುಂಧರಾಂ |
 ಶಶ್ವದ್ಧರ್ಮಮನಾಶ್ಚೈವ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೪ ||
 ವೈಶ್ಯಧರ್ಮೋ ನ ಸಂದೇಹಃ ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷಣೇ ರತಃ |
 ಸತ್ಯಶೌಚಸಮೋಪೇತೋ ಗಚ್ಛತೇ ಸ್ವರ್ಗಮುತ್ತಮಂ || ೧೫ ||
 ನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಪೃಥಗ್ಧರ್ಮೋ ವಿಹಿತಃ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಾ |
 ನ ಮುಂತೋ ನ ಚ ಸಂಸ್ಕಾರೋ ನ ವಿದ್ಯಾಪರಿಸೇವನಂ || ೧೬ ||

೧೧. ಬಳಿಕ ಸ್ನಾತೃಶೌತಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ವಾನಗಳ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದಲೇ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಅಭಿಮಾನ ಲೋಭಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೧೨. ನಿತ್ಯವೂ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಈ ಎರಡನೆಯ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಿಂದ ಮನಃಪ್ರಸ್ತಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕು.

೧೩. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಇಷ್ಟ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವನು. ಪುನಃ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದವನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯವೂ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಪರಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೫. ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವುದೇ ವೈಶ್ಯನ ಧರ್ಮವು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ಸಮಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಲು ಆತನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೬. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಪರಮೇಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಧರ್ಮವು ವಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಮಂತ್ರವಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವು.

ನ ಶಬ್ದವಿದ್ಯಾಸಮಯೋ ದೇವತಾಭ್ಯರ್ಚನಾನಿ ಚ |

ಯಥಾ ಜಾತೇನ ಸತತಂ ವರ್ತತನ್ಯಮಹರ್ನಿಶಂ

|| ೧೭ ||

ಸ ಧರ್ಮಃ ಸರ್ವವರ್ಣಾನಾಂ ಪುರಾಸ್ಪಷ್ಟಃ ಸ್ವಯಂಭುವಾ |

ಮಂತ್ರಸಂಸ್ಕಾರಸಂಪನ್ನಾಸ್ತ್ರಯೋ ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ

|| ೧೮ ||

ತೇಷಾಂ ಮತಮನಾದೃತ್ಯ ಯದಿ ವರ್ತೇತ ಕಾನುತಃ |

ಸ ಮೃತೋ ಜಾಯತೇ ಶ್ವಾ ನೈ ಗತಿರೂರ್ಧ್ವಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ

|| ೧೯ ||

ನ ತೇಷಾಂ ಪ್ರೇಷಣಂ ನಿತ್ಯಂ ತೇಷಾಂ ಮತಮನುಸ್ಮರನ್ |

ಯಶೋಭಾಗೀ ಸ್ವಧರ್ಮಸ್ಥಃ ಸ್ವರ್ಗಭಾಗೀ ಸ ಜಾಯತೇ

|| ೨೦ ||

ಏವಂ ಗುಣಗಣಾಕೀರ್ಣೇವಸದ್ವಿಪ್ರಃ ಸ ಭಾರತ |

ಹನಸ್ವೇತಿ ಹನಸ್ವೇತಿ ಶೃಣೋತಿ ವಾಕ್ಯಮಾದ್ಯಶಂ

|| ೨೧ ||

ತತೋ ನಿರೀಕ್ಷತೇ ಚೋರ್ಧ್ವಮಧಶ್ಚ ವ ದಿಶೋ ದಶ |

ವೇಪಮಾನಃ ಸ ಭೀತಶ್ಚ ಪ್ರಸ್ಯಲಂಶ್ಚ ಪದೇ ಪದೇ

|| ೨೨ ||

೧೭. ಶಬ್ದವಿದ್ಯೆಯ (ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣದ) ನಿಯಮಗಳಾಗಲಿ, ದೇವಾದಿಗಳ ಪೂಜೆಗಳಾಗಲಿ ಆತನಿಗಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದಂತೆಯೇ ಯಾವಜ್ಜೀವನೂ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

೧೮. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖನು ಸಕಲ ವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಣಗಳವರೂ ಮಂತ್ರ, ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ದ್ವಿಜರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು.

೧೯. ಅವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕಡೆಗಂಡು ಯಾವ ಶುದ್ಧನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವನೋ, ಅನನು ಸತ್ತು ನಾಯಿಯಾಗಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು. ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯು, ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦. ತ್ರಿವರ್ಣಗಳವರೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮತವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುವವನು ಇವರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಪರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೨೧. ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಇಂತಹ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು “ಕೊಲ್ಲು, ಕೊಲ್ಲು” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹರಾತ್ತಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

೨೨. ಅದರಿಂದ ನಡುಗಿ ಭಯಗೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಎಡನಿಬಿಳುತ್ತ ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ, ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ನೋಡಿದನು.

ಶೃಂಖಲಾಯುಧಹಸ್ತೈಶ್ಚ ಪಾಶೈಶ್ಚೈವ ಸುದಾರುಣೈಃ |
 ನೇಷ್ಠಿತಂ ಮಹಿಷಾರೂಢಂ ನರಂ ಪಶ್ಯತಿ ಸಮ್ನುಖಂ || ೨೩ ||
 ಕೃಷ್ಣಾಂಜನಚಯಪ್ರಖ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣಾಂಬರವಿಭೂಷಿತಂ |
 ರಕ್ತಾಕ್ಷಮಾಯತಭುಜಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮಣಲಕ್ಷಿತಂ || ೨೪ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ತು ಸಮಾಯಾಂತಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ |
 ಜಪಂ ಜಾಪ್ಯಂ ಚ ಪರಮಂ ಶತರುದ್ರೀಯಸಂಸ್ತವಂ || ೨೫ ||
 ತತಃ ಪ್ರೋನಾಚ ಭಗವಾನ್ಯಮಃ ಸಂಯಮನೋ ಮಹಾನ್ |
 ಶೃಣು ವಾಕ್ಯಮತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಮೋಹಂ ಸರ್ವಜಂತುಷು || ೨೬ ||
 ಸಂಹರಸ್ವ ಮಹಾಭಾಗ ರುದ್ರಜಾಪ್ಯಂ ಸುದುರ್ಭಿದಂ |
 ಯೇನಾಹಂ ಕಾಲಪಾಶೈಸ್ತ್ವಾಂ ಸಂಯಮಾಮಿ ಗತವ್ಯಥಃ || ೨೭ ||
 ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ನಿಷ್ಕುರಂ ವಾಕ್ಯಂ ಯಮಸ್ಯ ಮುಖನಿರ್ಗತಂ |
 ಮಹಾಭಯಸಮೋಪೇತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಪಲಾಯಿತಃ || ೨೮ ||

೨೩. ಸಂಕೋಲಿಗಳ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಪಾಶಗಳನ್ನೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಸೇವಕರಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಕೋಣ ನನ್ನೇರಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿಶಾಲಮುಖದವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆತನು ಕಂಡನು.

೨೪. ಆತನು ಕಾಡಿಗೆಯ ಬಣ್ಣದವನೂ, ಕರಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವಿಠಲನಾದ ಭುಜಪ್ರದೇಶದವನೂ, ಸಕಲ ಶುಭಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೨೫. ಆತನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಮಂತ್ರವೆನಿಸಿದ ಶತರುದ್ರೀಯಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸತೊಡಗಿದನು.

೨೬. ಆಗ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯುಕ್ತನೂ, ಜೀವರ ಅನುಶಾಸಕನೂ, ಮಾಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಯಮನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಿಂತೆಂದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಯಮನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವನು.

೨೭. ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆ! ಅಭೇದ್ಯ ಕವಚದಂತಿರುವ ಈ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯದ ಜಪವನ್ನು ಪಸಂಹರಿಸು. ನಾನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಲಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು.

೨೮. ಯಮನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಈ ಕರೋರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಹಾ ಭಯವನ್ನು ತಾಳಿ ಓಡಿಹೋಗಲನುವಾದನು.

ತಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೇ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಯಮೇನ ಸಹಕಿಂಕರಾಃ ।

ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠೇತಿ ತಂ ನಿಪ್ರಮೂಚುಸ್ತೇ ಸೋಃಪ್ಯಧಾವತ ॥ ೨೯ ॥

ತ್ವರಮಾಣಃ ಪರಿಶ್ರಾಂತೋ ಹಾ ಹತೋಽಹಂ ದುರಾತ್ಮಭಿಃ ।

ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಮಹಾದೇವ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ॥ ೩೦ ॥

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾಃ ಪತದ್ಭೂಮೌ ಲಿಂಗಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಭಾರತ ।

ಗತಸತ್ತ್ವಃ ಸ ನಿಪ್ರೇಂದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸುರೇಶ್ವರಂ ॥ ೩೧ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪತಿತಂ ಭೂಮೌ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಕೋಹನಿಷ್ಯತಿ ಮಾಭೈಸ್ತ್ವಂ ಹುಂಕಾರಮಕರೋತ್ತಮಾ ॥ ೩೨ ॥

ತೇನ ತೇ ಕಿಂಕರಾಃ ಸರ್ವೇ ಯಮೇನ ಸಹ ಭಾರತ ।

ಹುಂಕಾರೇಣ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮೇಘಾ ನಾತಹತಾ ಯಥಾ ॥ ೩೩ ॥

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಕೋಹನಸ್ತೇತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ॥ ೩೪ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತ್ಯನುತ್ತಮಂ ॥ ೩೫ ॥

೨೯-೩೦. ಆತನು ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಮನೊಡನೆ ಆತನ ಕಿಂಕರರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ “ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಓಡಿದರು ಆತನು ಓಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ವಿವ್ರನು ‘ಆಹಾ’ ಈ ದುರಾತ್ಮರಿಂದ ನಾನು ಹತನಾದನು, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನಾದ ಮಹಾದೇವನೆ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು” ಎಂದು ಮೊರೆಯುಟ್ಟನು.

೩೧. ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಲೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಿಶ್ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಒಂದು ಲಿಂಗವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡನು.

೩೨ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು “ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಕೊಲ್ಲುವನು?” ಹದರಬೇಡ” ಎಂದು ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಹುಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೩೩. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಆ ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಯಮಸಹಿತರಾದ ಕಿಂಕರ ರೆಲ್ಲರೂ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ದಿಕ್ಕಾವಾಲಾಗಿ ಚಿದಿಹೋದರು.

೩೪. ಆ ದಿನದಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಕೋಹನವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಇದು ಸಮಸ್ತ ಸಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೂ, ಸರ್ವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವನೋ, ಅವನು ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮದ ಉತ್ತಮ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |

ನ ಪಶ್ಯತಿ ಯಮಂ ದೇವಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೩೬ ||

ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಲೇ ನಾ ನೃಪಸತ್ತಮ |

ಅಗ್ನಿಲೋಕೇ ವಸೇತ್ವಾವದ್ಯಾವತ್ಕಲ್ಪಶತತ್ರಯಂ || ೩೭ ||

ಏವಂ ವರುಣಲೋಕೇಽಪಿ ವಸಿತ್ವಾ ಕಾಲಮಾಸ್ನಿತಂ |

ಇಹಲೋಕಮನುಸ್ಮ್ರಪ್ತೋ ಮಹಾಧನಪತಿರ್ಭವೇತ್ || ೩೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕೋಹನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಾವಿಂಶತ್ಪುತ್ರ ರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಯಮದೇವತೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಂಕರನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೩೭. ರಾಜಸತ್ತಮನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಲಿ ಜಲಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಮುನ್ನೂರು ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ಅಗ್ನಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೩೮. ವರುಣಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಯಥೇಚ್ಛಕಾಲದವರೆಗೂ ವಾಸಿಸಿ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಮಹಾ ವಿಭವಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಬಾಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕೋಹನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ಮದೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ನಿಘ್ನೇಶೋ ಗಣನಾಥೋ ಮಹಾಬಲಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ನಾ ಹ್ಯುಪೋಷಿತಃ ।

ನಿಘ್ನಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಜನ್ಮನಿ ಭಾರತ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಹಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವೀಯತೇ ನೃಪಸತ್ತಮ ।

ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಜಾಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮದೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಗಣಗಳಿಗೆ ನಾಥನೂ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಗಣಪತಿಯಿರುವನು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ದಿವಸವನ್ನು ಕಳೆದವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಘ್ನಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಅಲ್ಪ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅನಂತಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕರ್ಮದೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಪುರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ನರ್ಮದೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷ್ಯಃ ॥ ೧ ॥

ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಶ್ಚ ಜಲೇಽಥನಾ ಮೃತ್ಯುರನಾಶಕೇ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಮೇ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಪುರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬಳಿಕ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ನರ್ಮದೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವನು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಜಲಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಲಿ, ನಿರಶನವ್ರತದಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬರದಂತೆ ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಮಹಾದೇವನು ನನಗೆ ಹೇಳಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪುಸ್ತಕವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಪಂಚವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ರವಿತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ದೇವಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಸ್ತಪಸ್ತಪ್ತಾ ದಿವಂಗತಃ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾತಾ ಸರ್ವದೇವನಮಸೃತಃ ।

ತಪಸ್ತಪತಿ ದೇವೇಶಸ್ತಪಸೋ ಭಾಸ್ಕರೋ ರವಿಃ

॥ ೨ ॥

ಆರಾಧ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪೂಜಿತಃ ।

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಲೋಕೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕಾರಕಃ

॥ ೩ ॥

ಆದಿತ್ಯತ್ವಂ ಕಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಥಂ ಭಾಸ್ಕರ ಉಚ್ಯತೇ ।

ಸರ್ವಮೇತತ್ಸಮಾಸೇನ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾಸನಘ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹೀಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ಅನುತ್ತಮವೆನಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ರವಿತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವ ದೇವನಾದ ಸೂರ್ಯನು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತನೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಪ್ರಭಾಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಮುನಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು?

೩. ಸಕಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಪೂಜಾರ್ಹನೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿತನೂ, ಆದ ಆತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು.

೪. ಈತನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯಪದವಿಯು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಿತು? ಭಾಸ್ಕರನೆಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದ ನೀನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ಮಹಾಪ್ರಶೋ ಮಹಾರಾಜ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಪರಿಪೃಚ್ಛಿತಃ |
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸ್ವಯಂಭುವಂ || ೫ ||
 ಅಸೀದಿದಂ ತನೋಭೂತಮಪ್ರಜ್ಞಾ ತಮಲಕ್ಷಣಂ |
 ಅಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮವಿಜ್ಞೇಯಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಮಿವ ಸರ್ವತಃ || ೬ ||
 ತತಸ್ತೇಜಶ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಚ ತಪ್ತಸಿಂಹಮನುತ್ತಮಂ |
 ಆಕಾಶಾತ್ಪ್ರಯಥೈವೋಲ್ಬಾ ಸೃಷ್ಟಿಹೇತೋರಥೋಮುಖೀ || ೭ ||
 ತತ್ತೇಜಸೋಽಂತಃ ಪುರುಷಃ ಸಂಜಾತಃ ಸರ್ವಭೂಷಿತಃ |
 ಸ ಶಿವೋಽಪಾಣಿಪಾದಶ್ಚ ಯೇನ ಸರ್ವಮಿದಂ ತತಂ || ೮ ||
 ತಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನಸ್ಯ ಭೂತಸ್ಯ ತೇಜೋ ರೂಪಸ್ಯ ಭಾರತ |
 ಪಶ್ಚಾತ್ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಭೂಯಃ ಕಾಲಃ ಕಾಲಾಂತರೇಣ ವೈ || ೯ ||
 ಅಗ್ನಿರ್ಜಾತಃ ಸ ಭೂತಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಸುರರಕ್ಷಸಾಂ |
 ಸರ್ವದೇವಾಧಿದೇವಶ್ಚ ಆದಿತ್ಯಸ್ತೇನ ಚೋಚ್ಯತೇ || ೧೦ ||

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅದಿಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು.

೬. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಮಸ್ಸಿನಿಂದಾವೃತವೂ, ತಿಳಿಯಲಸದಳವೂ, ಲಕ್ಷಣರಹಿತವೂ, ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ನಿಲುಕದುದೂ, ನಿರ್ವಿಶೇಷವೂ, ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಸ್ತುತವೂ ಆದಂತಿದ್ದಿತು.

೭. ಬಳಿಕ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಹೋಲುವ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಳಮುಖವಾದ ಬಾಲದ ಚುಕ್ಕೆಯಂತೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು.

೮. ಆ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಒಳಗಿನಿಂದ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತನಾದ ಪುರುಷ ನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಕೈಕಾಲುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತಾವಯವಗಳಿಲ್ಲದ ಆತನೇ ಪರಮಶಿವನು. ಆತನಿಂದಲೇ ಇದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಇಂತು ತೇಜೋರಾಶಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಸದಾಶಿವನಿಂದ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಬಳಿಕ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಲವೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು.

೧೦. ಮನುಷ್ಯರು, ದಾನವರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಭೂತಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಆತನನ್ನು ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು.

ಆದೌ ತಸ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರೋನ್ಮೇಷಾಂ ಚ ತದನಂತರಂ |
 ಕ್ರಿಯತೇ ದೇವತೈಃ ಸರ್ವೈಸ್ತೇನ ಸರ್ವೈರ್ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ || ೧೧ ||
 ತಿಸ್ರಃ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾಃ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ |
 ನಮಸ್ತತೇನ ಸೂರ್ಯೇಣ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ನಮಸ್ತುತಾಃ || ೧೨ ||
 ನ ದಿನಾ ನ ಭವೇದ್ರಾತ್ರೀಃ ಷಣ್ಮಾಸಾ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಂ |
 ಅಯನಂ ಚೋತ್ತರಂ ಚಾಸಿ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ವಿನಾ ನೃಪ || ೧೩ ||
 ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಾಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ದೇವತಾರ್ಚನಂ |
 ನ ವರ್ತತೇ ವಿನಾ ಸೂರ್ಯಂ ತೇನ ಪೂಜ್ಯತಮೋ ರವಿಃ || ೧೪ ||
 ಶಬ್ದಗಾಃ ಶ್ರುತಿಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ |
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ಭಗವಾನ್ದೇವೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಲೋಕಸಾವನಃ || ೧೫ ||
 ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಲಯಸ್ಥಾನಂ ನಿಧಾನಂ ಬೀಜಮವ್ಯಯಂ |
 ಹೇತುರೇಕೋ ಜಗನ್ನಾಥೋ ನಾನ್ಯೋ ವಿದ್ಯೇತ ಭಾಸ್ಕರಾತ್ || ೧೬ ||
 ಏವಮಾತ್ಮಭವಂ ಕೃತ್ವಾ ಜಗತ್ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಂ |
 ಲೋಕಾನಾಂ ತು ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ವರ್ಮಪದ್ಧತಿಂ || ೧೭ ||

೧೧. ಸರ್ವದೇವತೆಗಳೂ ಸಮಸ್ತಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಮೊದಲು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆ ಬಳಿಕ ಇತರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

೧೨. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಶಕ್ತಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

೧೩. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸೂರ್ಯನಿಂದಲ್ಲದೆ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಾಗಲಿ, ಆರಾರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು.

೧೪. ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಸ್ನಾನಗಳೂ, ದಾನಗಳೂ, ಜಪಗಳೂ, ಹೋಮಗಳೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳೂ, ದೇವತಾರ್ಚನೆಗಳೂ ನಡೆಯಲಾರವಾದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಪರಮಪೂಜ್ಯನು.

೧೫. ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೆಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಶಬ್ದೈಕಗಮ್ಯರಾಗಿ ವೇದಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವರು. ಆದರೆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸುವ ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು.

೧೬. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ, ಲಯಸ್ಥಾನವೂ, ನೆಲೆವನೆಯೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಕಾರಣವೂ, ಲೋಕನಾಥನೂ ಎನಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲದೆ ಬೇರೋಬ್ಬರಿಲ್ಲ.

೧೭. ಇಂತು ಆತನು ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಜೀವರಿದೊಡಗೂಡಿದ ಜಗತ್ತನ್ನು

ನರ್ಮದಾತಟಿನಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾತ್ಮನಸ್ತನುಂ ।
 ಸಹಸ್ರಾಂಶುಂ ನಿಧಿಂ ಧಾಮ್ನಾಂ ಜಗಾಮಾಕಾಶಮವ್ಯಯಂ ॥ ೧೮ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।
 ಸಹಸ್ರಕಿರಣಂ ದೇವಂ ನಾಮಮಂತ್ರವಿಧಾನತಃ ॥ ೧೯ ॥
 ತೇನ ತಪ್ತಂ ಹುತಂ ತೇನ ತೇನ ಸರ್ವಮನುಷ್ಠಿತಂ ।
 ತೇನ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಧಾನೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ ೨೦ ॥
 ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯೇ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ದೇವಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಭಾಸ್ಕರಂ ॥ ೨೧ ॥
 ತಥಾ ದೇವಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ।
 ಅನನ್ಯಭಕ್ತ್ಯಾ ಸತತಂ ತ್ರಿರಕ್ಷರಸಮನ್ವಿತಾಃ ॥ ೨೨ ॥
 ತೇನ ಪೂತಶರೀರಾಸ್ತೇ ಮಂತ್ರೇಣ ಗತಸಾತಕಾಃ ।
 ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಚ ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ತದಿಹೈಕಮನಾಃ ಶೃಣು ॥ ೨೩ ॥

ತನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೮. ಆತನೇ ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಸಹಸ್ರಕಿರಣಸಹಿತವೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನ ರಾಶಿಯೂ ಆದ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ತಾನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೧೯-೨೦. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಪರಮೇಶ್ವರ ನನ್ನರ್ಚಿಸಿ, ನಾಮಮಂತ್ರಗಳ ಪುನಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಆತನು ಸಕಲ ವಿಧಗಳಾದ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ಹೋಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಥೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲು ಆತನಿಗೆ ಪರಮಪದವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೧. ನರ್ಮದೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯಾರು ಭಾಸ್ಕರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಅವರೇ ಧನ್ಯರು. ಅವರೇ ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಾರ್ಥಕವು.

೨೨. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಮೂರು ಸಲ ಮಂತ್ರಜಪಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವದೇವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೩. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ಅವರ ದೇಹವು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಪಾತಕಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು, ಅವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳು.

ಸಸಮುದ್ರಗುಹಾ ತೇನ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ |

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ಸರ್ವಾ ಪೃಥಿವೀ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೪ ||

ಮಂತ್ರಮೂಲಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ |

ತೇನ ಮಂತ್ರನಿಹೀನಂ ತು ಕಾರ್ಯಂ ಲೋಕೇನ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ || ೨೫ ||

ಯಥಾ ಕಾಷ್ಠಮಯೋ ಹಸ್ತೀ ಯಥಾ ಚರ್ಮಮಯೋ ಮೃಗಃ |

ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ನೈವ ಸಿದ್ಧ್ಯೇತ ತಥಾ ಕರ್ಮ ಹ್ಯಮಂತ್ರಕಂ || ೨೬ ||

ಯಥಾ ಭಸ್ಮಹುತಂ ಪಾರ್ಥ ಯಥಾ ತೋಯವಿನರ್ಜಿತಂ |

ನಿಷ್ಕಲಂ ಜಾಯತೇ ದಾನಂ ತಥಾ ಮಂತ್ರವಿನರ್ಜಿತಂ || ೨೭ ||

ಕಾಷ್ಠಸಾಕ್ಷಾಣಲೋಷ್ಠೇಷು ಮೃಣ್ಮಯೇಷು ವಿಶೇಷತಃ |

ತೇನ ಲೋಕೇ ಪೂಜಾಂ ತು ಕುರ್ವಂತಿ ನಹ್ಯಮಂತ್ರತಃ || ೨೮ ||

ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ಮನುಸ್ಮಾರಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಲ್ಲಭತೇ ಫಲಂ |

ಮಂತ್ರಯುಕ್ತನಮಸ್ಕಾರಾತ್ಸತ್ಯಲ್ಲಭತೇ ಫಲಂ || ೨೯ ||

೨೪. ಸಮುದ್ರಗಳು, ಗುಹೆಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ವನಗಳು, ಅರಣ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿದ ಫಲವು ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೨೫. ಚರಾಚರವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವೂ ಮಂತ್ರ ದಿಂದಲೇ ಹೊರಟಿರುವುದು ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರರಹಿತನಾದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೬. ಮರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆನೆಯೂ, ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಿಂಕೆಯೂ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಂತ್ರಹೀನನಾದ ಕರ್ಮವೂ ನಿಷ್ಫಲ ವಾಗುವುದು.

೨೭. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಭಸ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದುದೂ, ದಾನೋದಕ ರಹಿತನಾದ ದಾನವೂ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗುವಂತೆಯೇ ಮಂತ್ರರಹಿತನಾದ ಕರ್ಮವೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು.

೨೮. ಮರ, ಕಲ್ಲು, ಲೋಹ, ಮಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಮಂತ್ರರಹಿತವಾಗಿ ಯಾರೂ ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೯. ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಸುಮ್ಮನೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಗಳನ್ನುಮಾಡಲು ಯಾವ ಫಲವುಂಟೋ, ಅದನ್ನೇ ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದು ನಮಸ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ತಥಾ ।
 ನರ್ಮದಾಯಾ ಜಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ರವಿಂ ॥ ೩೦ ॥
 ದ್ವಾದಶಾಬ್ದೇನ ಯತ್ಪಾಪಮಜ್ಞಾ ನಜ್ಞಾನಸಂಚಿತಂ ।
 ತತ್ಕ್ಷಣಾನ್ನಶ್ಯತೇ ಸರ್ವಂ ವಹ್ನಿನಾತು ತುಷಂ ಯಥಾ ॥ ೩೧ ॥
 ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸೋಪವಾಸೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
 ತತ್ರಾದಿತ್ಯಮುಖಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ ॥ ೩೨ ॥
 ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ನೃಪಸತ್ತಮಂ ।
 ಸೋಪವಾಸೋ ಜಿತಕ್ರೋಧ ಉಷಿತ್ವಾ ಸೂರ್ಯಮಂದಿರೇ ॥ ೩೩ ॥
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ದದಾತ್ಯಘ್ಯಂ ದಿನಾಕರೇ ।
 ವಿಧಿನಾ ಮಂತ್ರಯುಕ್ತೇನ ಸ ಲಭೇತ್ಪುಣ್ಯಮುತ್ತಮಂ ॥ ೩೪ ॥
 ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಹೃದಕತರ್ಪಣಂ ।
 ಮಂದಿರೇ ದೇವದೇವಸ್ಯ ತತಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥ ೩೫ ॥
 ಗಂಧೈಃ ಪುಷ್ಪೈಸ್ತಥಾ ಧೂಪೈರ್ದೀಪೈರ್ನೈವೇದ್ಯಶೋಭನೈಃ ।
 ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಜಗನ್ನಾಥಂ ತತೋ ಮಂತ್ರಮುದೀರಯೇತ್ ॥ ೩೬ ॥

೩೦. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನಗಳು, ವ್ಯತೀಪಾತಗಳು, ಅಯನದಿನಗಳು, ವಿಷುವತ್ತುಣ್ಯಕಾಲಗಳು ಮುಂತಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೩೧. ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದೆಯೂ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೊಟ್ಟೆನಂತೆ ಭಸ್ಮವಾಗುವುದು.

೩೨. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನುಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಸ್ನಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೩೩. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನುಮಾಡಿ ಕ್ರೋಧಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೩೪. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಉತ್ತಮ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

೩೫-೩೬. ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಮೊದಲು ಜಲತರ್ಪಣಗಳನ್ನುತ್ತು ಬಳಿಕ ಆ ದೇವದೇವನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪುಷ್ಪಗಳು, ಧೂಪಗಳು, ಚಿತ್ರದೀಪಗಳು,

ವಿಷ್ಣುಃ ಶಕ್ರೋ ಯಮೋ ಧಾತಾ ಮಿತ್ರೋಽಥ ವರುಣಸ್ತಥಾ ।

ವಿಸ್ವಾನ್ ಸವಿತಾ ಪುಷಾ ಚಂಡಾಂಶುರ್ಭರ್ಗ ಏವ ಚ ॥ ೩೭ ॥

ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾನಿ ಜಪನ್ಮತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ।

ಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಸಾರ್ಥ ತದಿಹೈಕಮನಾಃ ಶೃಣು ॥ ೩೮ ॥

ದರಿದ್ರೋ ವ್ಯಾಧಿತೋ ಮೂಕೋ ಬಧಿರೋ ಜಡ ಏವ ಚ ।

ನ ಭವೇತ್ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩೯ ॥

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಜಪನ್ಮಂತ್ರಂ ವಿಚಕ್ಷಿಣಃ ।

ಆರಾಧಯೇದ್ರವಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯ ಇಚ್ಛೇತ್ಪುಣ್ಯಮುತ್ತಮಂ ॥ ೪೦ ॥

ಮಂತ್ರಹೀನಾಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಭಕ್ತಿಂ ದೇವಸ್ಯ ಭಾರತ ।

ಸ ವಿಡಂಬತಿ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಪಶುಕೀಟಪತಂಗವತ್ ॥ ೪೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಜತೇ ದೇಹಮುತ್ತಮಂ ।

ಸ ಗತಸ್ತತ್ರ ದೇವೈಸ್ತು ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ ॥ ೪೨ ॥

ವಿಧವಿಧಗಳಾದ ನೈವೇದ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಲೋಕನಾಥನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬಳಿಕ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೩೭. ವಿಷ್ಣು, ಶಕ್ರ, ಯಮ, ಧಾತೃ, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ವಿಸ್ವತ್, ಸವಿತ್ರ, ಪುಷ, ಚಂಡ, ಅಂಶುಮಾನ್, ಭರ್ಗ ಎಂಬುವೇ ಆತನ ನಾಮಗಳು.

೩೮. ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವನಾಗು.

೩೯. ಆತನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನೂ, ವ್ಯಾಧಿಸೀಡಿತನೂ, ಮೂಕನೂ, ಬಧಿರನೂ, ಮೂರ್ಖನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವರಮಶಿವನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೪೦. ಯಾವನಿಗೆ ಉತ್ತಮಪುಣ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯಿದೆಯೋ, ಅವನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿಚಕ್ಷಣನಾಗಿ ಯಥೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನಾರಾಧಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರರಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅದು ಪಶು, ಕ್ರಿಮಿ, ಪತಂಗಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಂತೆ ಕೇವಲ ಆತ್ಮವಿಡಂಬನೆಯಿಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೪೨. ಆ ತೀರ್ಥದೇಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾನವದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು.

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಮಿಹಲೋಕೇ ನೃಪೋ ಭವೇತ್ || ೪೩ ||
 ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಹಸ್ತಶ್ಚರಥಸಂಕುಲಃ |
 ದಾಸೀ ದಾಸಶತೋಪೇತೋ ಜಾಯತೇ ವಿಪುಲೇ ಕುಲೇ || ೪೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ಪಂಚವಿಂಶತ್ಕೃತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೩. ಮತ್ತೆ ಜನಿಸಿದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ರಾಜನಾಗಿ
 ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಿರುವನು.

೪೪. ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪರಿವಾರಿತನಾಗಿ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ,
 ನೂರಾರು ದಾಸದಾಸಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ
 ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ರವಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ
 ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ಷಡ್ವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಯೋನಿಜಪ್ರಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪರಂ ತೀರ್ಥಮಯೋನಿಜಂ ।

ಸ್ನಾತಮಾತ್ರೋ ನರಸ್ತತ್ರ ನ ಪಶ್ಯೇದ್ಯೋನಿಸಂಕಟಂ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಧೇವಮಿಶ್ವರಂ ।

ಅಯೋನಿಜೋ ಮಹಾದೇವ ಯಥಾ ತ್ವಂ ಪರಮೇಶ್ವರ

॥ ೨ ॥

ತಥಾ ಮೋಚಯ ಮಾಂ ದೇವ ಸಂಭವಾದ್ಯೋನಿಸಂಕಟಾತ್ ।

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಧೂಪೈಶ್ಚ ಸಮುಚ್ಯೇತ್ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ

॥ ೩ ॥

ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕುರುತೇ ಲಿಂಗಪೂರಣಂ ।

ಸ ವಸೇದ್ಧೇವದೇವಸ್ಯ ಯಾವತ್ಸಿಕ್ಧಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಯಾ

॥ ೪ ॥

ಅಯೋನಿಜೇ ಮಹಾದೇವಂ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಗಂಧವಾರಿಣಾ ।

ಮಧುಕ್ಷೀರೇಣ ದಧ್ನಾ ವಾ ಸ ಲಭೇದ್ವಿಪುಲಾಂ ಶ್ರಿಯಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಯೋನಿಜಪ್ರಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆನಿಸಿದ ಅಯೋನಿಜವೆಂಬ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಪುನಃ ಯೋನಿಯ ಸಂಕಟವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨-೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. “ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ಪರಮೇಶ್ವರನೆ! ನೀನು ಹೇಗೆ ಅಯೋನಿಸಂಭವನಾಗಿರುವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಈ ಯೋನಿ ಜನ್ಮದಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲಪಾತಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪. ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ದೇವದೇವನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವಿವಿಧಾನುಗತ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಆ ಅನ್ನದ ಕಬಳಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಹಾದೇವನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

೫. ಅಯೋನಿಜತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಗಂಧೋದಕದಿಂದಾಗಲಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಾಗಲಿ, ಹಾಲಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಮೊಸರಿಂದಾಗಲಿ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅನಂತೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಅಸಿತಾಂ ವಾ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।
 ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಪ್ರೀಣಯೇದ್ಗೀತವಾದ್ಯೈಃ ॥ ೬ ॥
 ವಸೇತ್ಸ ಚ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮನೋಹರಂ ।
 ತೇ ವಸಂತಿ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ॥ ೭ ॥
 ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತು ಯಃ ಕರೋತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ।
 ವಿಜ್ಞಾಪಯಂಶ್ಚ ಸತತಂ ಮಂತ್ರೇಣಾಸನೇನ ಭಾರತ ॥ ೮ ॥
 ತಸ್ಯ ಯತ್ಸಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಪಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಮಾನವೈಃ ।
 ಸಕಾಶಾದ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ಸಮಾಧಿನಾ ॥ ೯ ॥
 ಅಯೋನಿಜೋ ಮಹಾದೇವ ಯಥಾತ್ಮಂ ಪರಮೇಶ್ವರ ।
 ತಥಾ ನೋಚಯ ಮಾಂ ಶರ್ವ ಸಂಭವಾದ್ಭೋನಿಸಂಕಟಾತ್ ॥ ೧೦ ॥
 ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭಿರ್ಮುಂತ್ರೈಃ ಕಂಠಶೋಷಣತಪ್ಪರೈಃ ।
 ಯೇನೋನ್ನಮುಶಿನಾಯೀತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದೇವಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೧೧ ॥

೬. ಪ್ರತಿಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ಗೀತವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೭. ಅಂಧವನು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಯಾರು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಪಂಚಭೂತಗಳೊಡನೆ ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿರುವರು.

೮. ಭರತಕುಲದೀಪಕನೆ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ದೇವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯. ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ದೇವದೇವನಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನುಷ್ಯರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅದನ್ನು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳು.

೧೦. “ಮಹಾದೇವನೆ! ಪರಮೇಶ್ವರನೆ! ಶರ್ವನೆ! ನೀನು ಹೇಗೆ ಯೋನಿಜಾತನಾಗಿರುವೆಯೋ, ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂಕಟದಿಂದ ನನ್ನನ್ನದ್ಧರಿಸು.”

೧೧. ಆ ಮಹಾದೇವನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ “ಓಂ ನಮಶ್ಶಿವಾಯ” ಎಂದುಚ್ಚರಿಸಿದವನಿಗೆ ಗಂಟಲನ್ನೊಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಇತರ ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದೇನು ?

ತೇನಾಧೀತಂ ತ್ರುತಂ ತೇನ ತೇನ ಸರ್ವಮನುಷ್ಠಿತಂ ।

ಯೇನೋನ್ನಮಃಶಿವಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಾಸಃ ಸ್ಥಿರೀಕೃತಃ ॥ ೧೨ ॥

ನ ತತ್ಫಲಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವದೇವೇಷು ವೈ ದ್ವಿಜಃ ।

ಯತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಷಡಕ್ಷರ ಉದೀರಣಾತ್ ॥ ೧೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಯೋಗಿನಂ ।

ದ್ವಿಜಾನಾನುಯುತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಸ ಲಭೇತ್ಫಲಮುತ್ತಮಂ ॥ ೧೪ ॥

ಅಥನಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಸ್ತು ತೇಷಾಂ ದಾಂತೇ ಚಿತೇಂದ್ರಿಯೇ ।

ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ದದತೇ ಭಿಕ್ಷಾಂ ಫಲಂ ತಸ್ಯ ತತೋಽಧಿಕಂ' ॥ ೧೫ ॥

ಯತಿಹಸ್ತೇ ಜಲಂ ದದ್ಯಾದ್ಭಿಕ್ಷಾಂ ದತ್ವಾ ಪುನರ್ಜಲಂ ।

ಸಾ ಭಿಕ್ಷಾ ಮೇರುಣಾ ತುಲ್ಯಾ ತಜ್ಜಲಂ ಸಾಗರೋಪಮಂ ॥ ೧೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಅಯೋನಿಜಪ್ರಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಷಡ್ವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೨. ಯಾವನು ಈ “ಓಂ ನಮಶ್ಶಿವಾಯ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲವೇದಗಳನ್ನೂ ಓದಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

೧೩. ಈ ಷಡಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಉವಾಸನೆಯಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಲಾರನು.

೧೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಸಿಕ್ಕುವುದು.

೧೫. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸಂಯಮಿಯೂ, ಚಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆದ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಆತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೬. ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗೆ ಮೊದಲು ಕೈಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನೆರೆದು, ಬಳಿಕ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಪುನಃ ಕೈಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನೆರೆಯಬೇಕು. ಆ ಭಿಕ್ಷೆಯು ಮೇರುವಿಗೆ ಸಮಾನವೂ, ಆ ಜಲವು ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳಿಗೆ ಸಮವೂ ಎನಿಸುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಅಯೋನಿಜಪ್ರಭವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸು ರಾಜೇಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಮಾನುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಸಕ್ಷಾದೌ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕನ್ಯಾಂ ದದ್ಯಾತ್ಸ್ವಯಮಲಂಕೃತಾಂ ।

ತಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತಚ್ಛುಣುಷ್ಯ ನರೋತ್ತಮ ॥ ೨ ॥

ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾಃ ತಿರಾತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಶತಂ ಶತಗುಣೇಕೃತಂ ।

ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುರುಷೋ ದತ್ತ್ವಾ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಹ್ಯಲಂಕೃತಾಂ ॥ ೩ ॥

ತಸ್ಯಾಃ ಪುತ್ರಪ್ರಸೌತ್ರಾಣಾಂ ಯಾ ಭವೇದ್ರೋಮಸಂಗತಿಃ ।

ಸ ಯಾತಿ ತೇನ ಮಾನೇನ ಶಿವಲೋಕೇ ಪರಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಸಪ್ತವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು ವ್ರತಿಸಾಧ್ಯಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವನು.

೨. ನರೋತ್ತಮನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಆತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೩-೪. ಶಕ್ತನು ಸಾರವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಗಳನ್ನೂ ಅಷ್ಟೇ ಅತಿರಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಆತನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮುಮ್ಮಕ್ಕಳ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೋಮಗಳಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಾರ್ವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭೃಕುಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಭೃಕುಟೀಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾಭಾಗೋ ಭೃಗುಃ ಪರಮಕೋಪನಃ ॥ ೧ ॥
ತೇನ ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ತಪಶ್ಚೀರ್ಣಂ ಪುರಾಃನಘ ।
ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ವರಯಾಮಾಸ ಪುತ್ರಂ ಪುತ್ರವತಾಂ ವರಃ ॥ ೨ ॥
ವರೋ ದತ್ತೋ ಮಹಾಭಾಗ ದೇವೇನಾಂಧಕಘಾತಿನಾ ॥ ೩ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।
ಅಗ್ನಿಷ್ವೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮುಷ್ವಗುಣಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೪ ॥
ಭೃಕುಟೀಶಂ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಕೃತೇನ ಮಧುನಾ ಸಹ ।
ಪುತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಲಭೇತ್ಪುತ್ರಮೀಶ್ವರತಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೃಕುಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಭೃಕುಟೀಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಭೃಗುಮುನಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆತನು ಪೂರ್ಣಶತಮಾನದವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ತನಗೆ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನು ಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಪುತ್ರವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು.

೩. ಮಹಾಭಾಗನೆ! ಅಂಧಕವೈರಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆತನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು.

೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದವನು ಅಗ್ನಿಷ್ವೋಮಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯದ ಎಂಟರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫. ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಯಾವನು ಭೃಕುಟೀಶನಿಗೆ ತುಷ್ಟದಿಂದಾಗಲಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಾಗಲಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದದ್ಯಾದ್ವಿಪ್ರಾಯ ಕಾಂಚನಂ ।

ಗೋದಾನಂ ನಾ ಮಹೀಂ ನಾಽಪಿ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೬ ॥

ಸಸಮುದ್ರಗುಹಾ ತೇನ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ ।

ದತ್ವಾ ಪೃಥ್ವೀ ನ ಸಂದೇಹಸ್ತೇನ ಸರ್ವಾ ನೃಪೋತ್ತಮಾ ॥ ೭ ॥

ತೇನ ದಾನೇನ ಸ ಸ್ವರ್ಗೇ ಕ್ರೀಡಯಿತ್ವಾ ಯಥಾಸುಖಂ ।

ಮರ್ತ್ಯೇ ಭವತಿ ರಾಜೇಂದ್ರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾ ಸುಪೂಜಿತಃ ॥ ೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಭೃಕುಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮಾಷ್ಟವಿಂಶತ್ಪತ್ತಿರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯ ವನ್ನಾಗಲಿ, ಗೋವನ್ನಾಗಲಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಲಿ ದಾನಮಾಡಿದವನ ಪುಣ್ಯ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೭. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಸಮುದ್ರಗಳು, ಗುಹೆಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಉದ್ಯಾನ ವನಗಳು, ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೂ ಆತನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೮. ಆ ದಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಆತನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಪೂಜ್ಯ ನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ, ಜನಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಭೃಕುಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರಾಷ್ಟತ್ವಿಂಶನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭೈಕೋನತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಸಾಹಾತ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಬ್ರಹ್ಮ ತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಚೈವ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಮಹತ್ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।

ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ವರ್ಣಾನಾಂ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ ॥ ೨ ॥

ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಸ್ಮರಾಕೃತಂ ।

ತತ್ಕಾಲ್ಪಯತಿ ದೇವೇಶೋ ದರ್ಶನಾದೇವ ಪಾತಕಂ ॥ ೩ ॥

ಶ್ರುತಿಶ್ರುತ್ಯುದಿತಾನ್ಯೇವ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜರ್ಷಭಾಃ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಕುರ್ವಂತಿ ತೇಷಾಂ ವಾಸ್ತವಿಷ್ಣುಪೇ ॥ ೪ ॥

ಯೇ ಪುನಃ ಶಾಸ್ತ್ರಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಕಾಮಲೋಭಪ್ರಸೇದಿತಾಃ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವದಿಷ್ಯಂತಿ ತೇ ವೈ ನಿರಯಗಾಮಿನಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಸಾಹಾತ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹೀಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಕು ಇತರ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಇದು ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ ಮಹಾಮಹಿಮಾನ್ವಿತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೨. ನರ್ಮದೆಯ ತೀರದ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನೂ, ಘಾಲ್ಕುವರ್ಣಗಳವರಿಗೆ ಜನಕನೂ, ಸುರೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ನೆಲಿಸಿದ್ದನು.

೩. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದವರ ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸ, ಕಾಯಿಕಗಳೆಂಬ ಹಿಂದಿನ ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡೆದು ಹಾಕುವನು.

೪. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ವಾಸವು ನಿಶ್ಚಯವು.

೫. ಯಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕಾಮಲೋಭಗಳಿಂದ ಅಭಿಭೂತರಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರೋ, ಅವರೇ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರು.

ಸ್ನಾತ್ವಾಽದೌ ಪಾತಕೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನತ್ವಾ ತು ಕೀರ್ತಯೇದಘಂ ।	
ತಸ್ಯ ತನ್ನತ್ಯತೇ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ	೬
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।	
ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸ ಲಭೇತ್ಫಲಮುತ್ತಮಂ	೭
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ದಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ವಿಶ್ಯ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।	
ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್	೮
ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾರಮಾತ್ರೋಽಪಿ ತತ್ರ ಯಃ ಕ್ರಿಯತೇ ಜಪಃ ।	
ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಸಹಿತಃ ಸಭವೇನ್ನಾಸತ್ರ ಸಂಶಯಃ	೯
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ಯಜೇದ್ವೇಹಂ ಸುದುಸ್ತುಜಂ ।	
ಅನಿವರ್ತಿತಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾನ್ ಸಂಶಯಃ	೧೦
ಯಾವದಸ್ಥೀನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥೇ ಚ ದೇಹಿನಾಂ ।	
ತಾನದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ದೇವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ	೧೧
ಅವತೀರ್ಣಸ್ತತೋ ಲೋಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞೋ ಜಾಯತೇ ಕುಲೇ ।	
ಉತ್ತಮಃ ಸರ್ವವರ್ಣಾನಾಂ ದೇವಾನಾಮಿವ ದೇವತಾ	೧೨

೬. ಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತನ್ನ ವಾಸವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಡನೆಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಕತ್ತಲೆಯು ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಅವನ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುವುದು.

೭. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿತ್ಪದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾವನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಯಾವದಾನ ನಾದರೂ ಅಕ್ಷಯಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದೆಂದು ಶಂಕರನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೯. ಗಾಯತ್ರಿಯ ಸಾರವಾದ ಕೇವಲ ಪ್ರಣವದ ಜಪವನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾರಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೦. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಡಲಾಗದ ಈ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೧. ಈ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಅವನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾಗಿರುವನು.

೧೨. ಅಲ್ಲಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದರೆ ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ

ವಿದ್ಯಾಸ್ಥಾನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವೇತ್ತಿ ವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ |

ಜಾಯತೇ ಪೂಜಿತೋ ಲೋಕೇ ರಾಜಭಿಃ ಸ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೩ ||

ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮೋಪೇತಃ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನರ್ಜಿತಃ |

ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ || ೧೪ ||

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನವತಾಂ ವರಂ |

ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಹ್ಯಮೃತತ್ವಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ತೇ || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನ್ಮುಕೋನತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಸರ್ವವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆನಿಸುವನು.

೧೩. ವಿದ್ಯೆಯ ರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿರುವನು. ರಾಜರಿಂದಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾಗುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೪. ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥದ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಂ ದೊಡಗೂಡಿ, ಯಾವ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸದೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೧೫. ಈ ತೀರ್ಥವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವೂ, ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ಇದನ್ನು ನೋಡುವರೋ, ಅವರೂ ಮರಣವಿಲ್ಲದವರಾಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ದೇವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ದೇವೈಃ ಸಮಾಗತ್ಯ ತೋಷಿತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಸ ಲಭೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಧ್ರುವಂ

॥ ೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವತೀರ್ಥವೆಂಬುದಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರು.

೨. ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳನ್ನುಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಭೈಕತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ನಾಗತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾನಾಗಾ ಭಯೇ ಜಾತೇ ತತೋ ನೃಪ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಮಹಾಭಯಾನಾಂ ಲೋಕಸ್ಯ ನಾಗಾನಾಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।

ಕಥಂ ಜಾತಂ ಭಯಂ ತೀವ್ರಂ ಯೇನ ತೇ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೨ ॥

ಭೂತಂ ಭವ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯಚ್ಛ ಯತ್ಸುರಾಸುರಮಾನವೇ ।

ತಾತ ತೇ ವಿವಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೇನ ಮೇ ಕೌತುಕಂ ಮಹತ್

॥ ೩ ॥

ಮನು ಸಂತಾಪಜಂ ದುಃಖಂ ದುರ್ಯೋಧನಸಮುದ್ಭವಂ ।

ತವ ವಕ್ತ್ರಾಂಬುಜಾಘೇನ ಪ್ಲಾವಿತಂ ನಿರ್ವೃತಿಂ ಗತಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜನೆ! ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ನಾಗತೀರ್ಥವೆಂಬುದಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಾಗರು ಭಯವನ್ನುಳಿದು ಅಭೀಷ್ಟಿಸಿದ್ದಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನಾಗರಿಂದಲೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಯಗಳುಂಟಾಗಿರುವುವು. ಇಂತಹ ನಾಗರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ಅವರಿಗೊದಗಿದ ಮಹಾಭಯವಾದರೂ ಏನು? ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು?

೩. ದೇವತೆಗಳ, ರಾಕ್ಷಸರ, ಮನುಷ್ಯರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ, ಈಗಿನ ಮುಂದಿನ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲನಾಗಿರುವುದು.

೪. ದುರ್ಯೋಧನನ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ಉಂಟಾದ ದುಃಖದ ಬಗೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಬರುವ ಮಾತುಗಳೆಂಬ ಜಲದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಂಡು ಶಾಂತ ವಾಯಿತು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ತವ ಮುಖೋದ್ಗೀತಾಂ ಕಥಾಂ ಸಾಪಪ್ರಣಾತನೀಂ ।
 ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಸ್ಮೃತಿರ್ಜಾತಾ ಶ್ರವಣೇ ಮನು ಸುವ್ರತ ॥ ೫ ॥
 ನ ಕ್ಲೇಶತ್ವಂ ದ್ವಿಜೇ ಯುಕ್ತಂ ನ ಚಾಃನ್ಯೋ ಜಾನತೇ ಫಲಂ ।
 ವಿದ್ಯಾದಾನಸ್ಯ ಮಹತಃ ಶ್ರಾವಿತಸ್ಯ ಸುತಸ್ಯ ಚ ॥ ೬ ॥
 ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಯಃ ಪ್ರಶ್ನಃ ಪೃಚ್ಛಿತೋ ಮಯಾ ।
 ಕಥಾ ತು ಕಥ್ಯತಾಂ ನಿಪ್ರ ದಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನೋಪರಿ ॥ ೭ ॥
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಯಥಾ ಯಥಾ ತ್ವಂ ನೃಪ ಭಾಷಸೇ ಚ
 ತಥಾ ತಥಾ ಮೇ ಸುಖಮೇತಿ ಭಾರತೀ ।
 ಶೈಥಿಲ್ಯಭಾವಾಜ್ಜರಯಾನ್ವಿತಸ್ಯ
 ತ್ವತ್ಸೌಹೃದಂ ನಶ್ಯತಿ ನೈವ ತಾತ ॥ ೮ ॥
 ಕಥಯಾಮಿ ಯಥಾವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ।
 ಕಥಿತಂ ಪೂರ್ವತೋ ವೃದ್ಧೈಃ ಸಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಭಾರತ ॥ ೯ ॥
 ದ್ವೇ ಭಾರ್ಯೇ ಕಶ್ಯಪಸ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷ್ವನುತ್ತಮೇ ।
 ಗರುತ್ಮತೋ ವೈ ವಿನತಾ ಸರ್ಪಾಣಾಂ ಕದ್ಗುರೇವ ಚ ॥ ೧೦ ॥

೫. ಸಮಸ್ತಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ
 ಮತ್ತು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿರುವುದು.

೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಆದರೂ
 ಮಹತ್ತರವಾದ ವಿದ್ಯೆಯ ದಾನಕ್ಕೂ, ಮಗನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ
 ಲಭಿಸುವ ಫಲವು ಅತನಿಗಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು.

೭. ವಿಪ್ರನೇ! ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನೀನು ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಪೇಲಿ
 ವಯೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಾನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳು
 ವವನಾಗು

೮. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೇ! ನೀನು ಹೇಗೆ
 ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಹಾಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ
 ಹೊರಡುತ್ತಿರುವುವು. ಮುದುಕನಾಗಿ ಜರ್ಘನಿತ ಶರೀರವಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ
 ಸ್ನೇಹವು ಕೊನೆಗಾಣದಿರುವುದು

೯. ಭರತಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೇ! ಪೂರ್ವದಿಂದ ವೃದ್ಧರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ
 ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿಪ್ರರಿ
 ಸುವೆನು.

೧೦. ಕಶ್ಯಪ ಪ್ರಜೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರೆನಿಸಿದ

ಅಶ್ವಸಂದರ್ಶನಾತ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಕಲಿರುಗ್ರಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ।

ಪ್ರಭಾತಕಾಲೇ ರಾಜೇಂದ್ರ ಭಾಸ್ಕರಾಕಾರವರ್ಚಸಂ

॥ ೧೧ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿನತಾ ರೂಪಮಶ್ವಂ ಸರ್ವತ್ರಪಾಂಡುರಂ ।

ಅಥ ತಾಂ ಕದ್ರೂನುಮೋಚತ್ಸಾ ಪಶ್ಯಪಶ್ಯ ವರಾನನೇ

॥ ೧೨ ॥

ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸಃ ಸಾದೃಶ್ಯಂ ಪಶ್ಯ ಸರ್ವತ್ರಪಾಂಡುರಂ ।

ಧಾವಮಾನನುನಿಶ್ರಾಂತಂ ಜವೇನ ಪವನೋಪಮಂ

॥ ೧೩ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸಾಯಾಂತಮಿಷ್ಟ್ಯಭಾವೇನ ನೋಹಿತಾ ।

ಕೃಷ್ಣಂ ಮತ್ಸಾ ತಥಾಜಲ್ಲತ್ತಯಾ ಸಹ ನೃಪೋತ್ತಮ

॥ ೧೪ ॥

ವಿನತೇ ತ್ವಂ ಮೃಷಾ ಲೋಕೇ ನೃಶಂಸೇ ಕುಲಪಾಂಸನಿ ।

ಕೃಷ್ಣಂ ಚೈನಂ ವದ ಶ್ವೇತಂ ನರಕಂ ಯಾಸ್ಯಸೇ ಪರಂ

॥ ೧೫ ॥

ವಿನತೋವಾಚ :-

ಸತ್ಯಾನ್ಯತೇ ತು ವಚನೇ ಪಣೋಯಂ ತೇ ಮನುವೈವ ತು ।

ಸಹಸ್ರಂ ವತ್ಸರಾನ್ದಾಸೀ ಭವೇಯಂ ತವ ವೇಶ್ವನಿ

॥ ೧೬ ॥

ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬಳು ಗರುಡನ ತಾಯಿಯಾದ ವಿನತೆಯು, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ನಾಗಮಾತೆಯಾದ ಕದ್ರುವು.

೧೧. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸೂರ್ಯೋದಯಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮನಾದ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಲಹವುಂಟಾಯಿತು.

೧೨. ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಬಿಳಿಯದಾಗಿದ್ದ ಆ ಅಶ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ವಿನತೆಯು ಕದ್ರುದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. “ಎಲಾ ಸುಂದರಮುಖಿಯೆ! ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು.

೧೩. ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಬಿಳಿಯದಾಗಿ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ವಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಆ ಕುದುರೆಯು ನಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಾಯುವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿರುವುದು.”

೧೪. ನೃಪೋತ್ತಮನೆ! ಆಕೆಯೂ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ತಕ್ಷಣವೇ ಅಸೂಯೆಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕುದುರೆಯು ಕಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿನತೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿದಳು.

೧೫. “ವಿನತೆಯೆ! ನೀನು ನೃಶಂಸೆಯು, ಕುಲಕಳಂಕಳು, ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಕಪ್ಪುಗಿರುವ ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಯದೆಂದು ಹೇಳುವ ನೀನು ಮಹಾನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ.”

೧೬. ವಿನತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :-ನಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸತ್ಯ, ಯಾವುದು ಸುಳ್ಳೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪಣವನ್ನು ತೊಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾದರೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ದಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ತಥೇತಿ ತೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ರಾತ್ರೌ ಗತ್ವಾ ಸ್ವಕಂ ಗೃಹಂ ।
 ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಉಭೇ ತೇ ತು ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಮೂರ್ಛಿತೇ || ೧೭ ||
 ಬಂಧುವರ್ಗಸ್ಯ ಗತ್ವಾ ತು ಕಥಯಾಮಾಸ ತಂ ಪಣಂ ।
 ಕದ್ರೂರ್ವಿನತಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಯದ್ವೃತ್ತಂ ಪ್ರಮದಾಲಯೇ || ೧೮ ||
 ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಬಾಂಧವಾಃ ಸರ್ವೇ ಕದ್ರುಪುತ್ರಾಸ್ತದೈವ ಚ ।
 ನ ಮನ್ಯಂತೇ ಹಿತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕೃತಂ ಮಾತ್ರಾ ವರ್ಗಹಿತಂ || ೧೯ ||
 ಅಕೃಷ್ಣಃ ಕೃಷ್ಣತಾಮಂಬ ಕಥಂ ಗಚ್ಛೇದ್ಧಯೋತ್ತಮಃ ।
 ದಾಸೀತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸೇ ತ್ವಂ ಹಿ ಪಣೇನಾನೇನ ಸುವ್ರತೇ || ೨೦ ||
 ಕದ್ರುರುವಾಚಃ—

ಭವೇಯಂ ನ ಯಥಾ ದಾಸೀ ತತ್ಕುರುಧ್ವಂ ಹಿ ಸತ್ವರಂ ।
 ವಿಶದ್ಧ್ವಂ ರೋಮಕೂಪೇಷು ತಸ್ಯಾಶ್ವಸ್ಯ ಮತಿರ್ಮಮ || ೨೧ ||
 ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ ಕೃತೇ ಕಾರ್ಯೇ ಸಾ ದಾಸೀ ಚ ಭವೇನ್ಮಮ ।
 ತತಃ ಸ್ವಸ್ಥೋರಗಾಃ ಸರ್ವೇ ಭವಿಷ್ಯಥ ಯಥಾ ಸುಖಂ || ೨೨ ||

೧೭. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು.

೧೮. ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ನಡೆಯಲು ಕದ್ರುವು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿನತೆಯೊಡನೆ ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪಣವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದಳು.

೧೯. ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾಗರು ಸಹ ತಾಯಿಯು ಮಾಡಿದ ಈ ಕೆಲಸವು ನಿಂದಾರ್ಹವೂ ಅಹಿತವೂ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

೨೦. “ತಾಯೆ! ಕಪ್ಪೇ ಇಲ್ಲದ ಆ ಉತ್ತಮಾರ್ಪವು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಾಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಲಾ ಸುವ್ರತೆಯೆ! ಈ ಪಣದಿಂದ ನೀನೇ ಆಕೆಗೆ ದಾಸೀತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.”

೨೧. ಕದ್ರುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನೀವು ಬೇಗ ಹೋಗಿ ನಾನು ದಾಸಿಯಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕುದುರೆಯ ರೋಮಕೂಪಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು.

೨೨. ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿದರೆ ಅವಳೇ ನನ್ನ ದಾಸಿಯಾಗುವಳು. ಬಳಿಕ ಸಕಲ ನಾಗರೂ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿರಬಹುದು.

ಸರ್ಪ ಉಚ್ಚು:-

ಯದಿ ತ್ವಂ ಜನನೀ ದೇವಿ ಪನ್ನಗಾನಾಂ ಮತಾ ಭುವಿ ।

ತಥಾಽಪಿ ಸನಿಶೇಷೇಣ ವಂಚಿತವ್ಯಾ ನ ಕರ್ಹಚಿತ್

॥ ೨೩ ॥

ಕದ್ರೂರುವಾಚ:-

ಮನು ವಾಕ್ಯಮಕುರ್ವಾಣಾ ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಭುವಿ ಪನ್ನಗಾಃ ।

ಹವ್ಯನಾಹನುಖಂ ಸರ್ವೇ ತೇ ಯಾಸ್ಯಂತ್ಯನಿಚಾರಿತಾಃ

॥ ೨೪ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ಘೋರಂ ಮಾತೃಮುಖೋದ್ಭವಂ ।

ಕೇಚಿತ್ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರೋಮಾಣಿ ತಥಾಽನ್ಯೇ ಗಿರಿಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೨೫ ॥

ಕೇಚಿತ್ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಜಾಹ್ನವ್ಯಾಮನ್ಯೇ ಚ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೨೬ ॥

ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ತುತೋಷ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ಮಹಾದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾತಾ ಹ್ಯುನಾಚ ಪರಮಾ ಗಿರಾ

॥ ೨೭ ॥

ಭೋ ಭೋಃ ಸರ್ಪಾ ನಿವರ್ತಧ್ವಂ ತಪಸೋಽಸ್ಯ ಮಹತ್ಪಲಂ ।

ಯಮಿಚ್ಛಥ ದದಾಮ್ಯದ್ಯ ನಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ನಿಚಾರಣಾ

॥ ೨೮ ॥

೨೩. ನಾಗರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ದೇವಿಯೇ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಗೂ ನೀನು ಹೇಗೆ ತಾಯಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯೂ ತಾಯಿಯೇ ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಂಚನೆಯು ಆಕೆಗೆ ಸಲ್ಲದು.

೨೪. ಕದ್ರುವು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯದೆ ಈ ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಾಗರಿರುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

೨೫. ತಾಯಿಯಾಡಿದ ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲವು ನಾಗರು ಆಕೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಕುದುರೆಯ ರೋಮಕೂಸಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಹಲವರು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು.

೨೬. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಹಲವರು ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೭. ಇಂತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ, ಕಳೆಯಲು ಪರಮೇಶ್ವರನೂ, ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಕಾರಕನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

೨೮. “ಎಲೈ ಸರ್ಪಗಳಿರಾ! ಸಾಕುಮಾಡಿರಿ. ಈ ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಮಹತ್ಪಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಕೊಡುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ.

ಸರ್ಪ ಉಚುಃ:-

ಕದ್ರೂಶಾಪಭಯಾದ್ಭೀತಾ ದೇವದೇವ ಮಹೇಶ್ವರ ।

ತವ ಸಾರ್ಥ್ಯೇ ವಸಿಷ್ಠಾಮೋ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೨೯ ||

ದೇವದೇವ ಉವಾಚ:-

ಏಕಶ್ಚಾಯಂ ಮಹಾಬಾಹುರ್ನಾಸುಕಿರ್ಭುಜಗೋತ್ತಮಃ ।

ಮನು ಸಾರ್ಥ್ಯೇ ವಸೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭಯರಕ್ಷಕಃ || ೩೦ ||

ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಚೈವ ಸರ್ಪಾಣಾಂ ಭಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಮನುಜ್ಞಯಾ ।

ಆಪ್ಲುತ್ಯ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಭುಜಗಾಸ್ತೇ ಚ ರಕ್ಷಿತಾಃ || ೩೧ ||

ನಾಸ್ತಿ ಮೃತ್ಯುಭಯಂ ತೇಷಾಂ ವಸಧ್ವಂ ಯತ್ರ ಚೇಪ್ಸಿತಂ ।

ಕದ್ರೂಶಾಪಭಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಹ್ಯೇಷ ಮೇ ವಿಸ್ತರಃ ವರಃ || ೩೨ ||

ಏವಂ ದತ್ವಾ ವರಂ ತೇಷಾಂ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಜಗಾಮಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ಕೈಲಾಸಂ ಧರಣೀತಲಂ || ೩೩ ||

ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ನಾಸುಕಿಪ್ರಮುಖಾ ನೃಪ ।

ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ತಥಾ ಜಗ್ಮುರ್ದೇವದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೩೪ ||

೨೯. ಸರ್ಪರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ದೇವದೇವನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ಕದ್ರುವಿನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ನಾವು ಭಯಗೊಂಡಿರುವೆವು. ಪಂಚಭೂತಗಳ ಲಯವಾಗುವವರೆಗೂ ನಾವು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುವೆವು.

೩೦. ಮಹಾದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ನಾಗರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಈ ವಾಸುಕಿಯೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಭಯರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವನು.

೩೧-೩೨ ನನ್ನ ಆಪ್ತನೆಯಂತೆ ಇತರ ಭುಜಂಗಗಳಿಗೂ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಂದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಮರಣದ ಭಯವಾಗಲಿ ಕದ್ರುದೇವಿಯ ಶಾಪದ ಭಯವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಿ. ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ವರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

೩೩. ಇಂತೆಂದು ದೇವದೇವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವರಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ನಿಮಸವಾದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೩೪. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ದೇವದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ವಾಸುಕಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಗರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪಂಚನ್ಯಾನುಚರ್ಯೇಚ್ಛಿನಂ ।

ತಸ್ಯ ನಾಗಕುಲಾನ್ಯಷ್ಟೌ ನ ಹಿಂಸಂತಿ ಕದಾಚನ

॥ ೩೫ ॥

ಮೃತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೇಶ್ವರ ।

ಶಿವಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ವಸತೇ ಕಾಲಮಿಾಸ್ಥಿತಂ

॥ ೩೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕತ್ರಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೫. ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪಂಚಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದವನನ್ನು ನಾಗರ ಎಂಟು ಕುಲದವರೂ ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩೬. ನರೇಶ್ವರನೆ! ಬಹಳ ಕಾಲದಮೇಲೆ ಆತನು ಮೃತನಾದರೂ ಶಿವನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನುಚರನಾಗಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾದ ಕಾಲದವರೆಗೂ ವಾಸಮಾಡುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅದಿನರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹತ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾತಟೇ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಾರಾಹಂ ನಾನು ನಾನುತಃ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾತಾ ನಾರಾಹಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಿತಃ ।
ಸ್ಥಿತೋ ಲೋಕಕುತಾರ್ಥಾಯ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಕಃ ॥ ೨ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಧರಣೀಧರಂ ।
ಗಂಧಮಾಲ್ಯವಿಶೇಷೈಶ್ಚ ಜಯಶಬ್ದಾದಿಮಂಗಳೈಃ ॥ ೩ ॥
ಉಪನಾಸಪರೋ ಭೂತ್ವಾ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ನೃಪಸತ್ತಮು ।
ವೃಷಲಾಃ ಪಾಪಕರ್ಮಾಣಸ್ತಥೈವಾಂಧಪಿಶಾಚಿನಃ ॥ ೪ ॥
ಆಲಾಪಾದ್ಗತ್ತಸಂಪರ್ಕಾನ್ನಿಶ್ವಾಸಾತ್ಪಹ ಭೋಜನಾತ್ ।
ಪಾಪಂ ಸಂಕ್ರಮತೇ ಯಸ್ನಾತ್ಸ್ಮಾತ್ತಾನ್ವರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅದಿನರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹತ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ವರಾಹವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಹರನೆಂದೆನಿಸಿದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇರಬೇಕು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲಕನೂ, ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕಡೆಹಾಯಿಸುವವನೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನೆಲಸಿರುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧ್ವರಿಸಿದ ವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿವಿಧಗಳಾದ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಜಯಜಯಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪-೫. ರಾಜಸತ್ತಮನೆ! ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಾಸದಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶೂದ್ರರು ಮತ್ತು ಪತಿತದ್ವಿಜರು, ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳು, ಅಂಧ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಮುಂತಾದವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ, ಉಸಿರಾಟದಿಂದಲೂ, ಸಹಭೋಜನದಿಂದಲೂ ಪಾಪವು ಸಂಘಟಿಸುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ನಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾವಿಧಿ ।

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕಥಾಯಾಂ ತತ್ರ ಭಾರತ ॥ ೬ ॥

ಪ್ರಭಾತೇ ನಿಮಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಜಗದ್ಗುರುಂ ।

ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಚಿತಕ್ರೋಧಾಸ್ತೇ ಮುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ ॥ ೭ ॥

ಯಥಾ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭುಜಗಾಃ ಸುಪರ್ಣಂ

ನಶ್ಯಂತಿ ಮುಕ್ತಾಃ ವಿಷಮುಗ್ರತೇಜಃ ।

ನಶ್ಯಂತಿ ಸಾಸಾನಿ ತಥೈವ ಶೀಘ್ರಂ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಖಂ ಶೂಕರರೂಪಿಣಸ್ತು ॥ ೮ ॥

ನಭೋಗತಂ ನಶ್ಯತಿ ಚಾಂಧಕಾರಂ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರವಿಂ ದೇವನರಂ ತಥೈವ ।

ನಶ್ಯಂತಿ ಸಾಸಾನಿ ಸುದುಸ್ತರಾಣಿ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಖಂ ಪಾರ್ಥ ಧರಾಧರಸ್ಯ ॥ ೯ ॥

ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭಿರ್ಮುಕ್ತೈರ್ಭಕ್ತಿಯಸ್ಯ ಜನಾರ್ದನೇ ।

ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ ॥ ೧೦ ॥

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನರ್ಚಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ಕಳೆಯಬೇಕು.

೭. ನಿಮಲವಾಗಿ ಸುಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಕೋಪವನ್ನು ಕಳೆದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದು ಆ ಲೋಕಗುರುವನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾನವರು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೮. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಸರ್ಪಗಳು ಹೇಗೆ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ತಮ್ಮ ವಿಷವನ್ನುಳಿದು ನಾಶವಾಗುವವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶೂಕರರೂಪನಾದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಖಕಮಲವನ್ನು ಕಂಡವನ ಪಾಪಗಳೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವವು.

೯. ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಅಂಧಕಾರವೆಲ್ಲವೂ ದೇವದೇವನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಪಾರ್ಥನೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಭೂಧರನಾದ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ದುಸ್ತರಗಳಾದ ಪಾಪಗಳೂ ಕಳೆದುಹೋಗುವವು.

೧೦. ಜನಾರ್ದನನಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿರುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದೇನು? “ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎಂಬ ಒಂದು ಮಂತ್ರವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದು.

ಏಕೋಽಪಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಕೃತಪ್ರಣಾಮೋ
ದಶಾಶ್ವಮೇಧಾಃವಭೃಥೇನ ತುಲ್ಯಃ |

ದಶಾಶ್ವಮೇಧೀ ಪುನರೇತಿ ಜನ್ಮ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಣಾಮಿಾ ನ ಪುನರ್ಭವಾಯ

|| ೧೧ ||

ಧ್ಯಾಯಮಾನಾ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ರೂಪಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರೇಃ |

ಯೇ ತ್ಯಜಂತಿ ಸ್ವಕಂ ದೇಹಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ

|| ೧೨ ||

ತೇ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಮಲಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ಸುರೈರಪಿ ದುರ್ಲಭಂ |

ಕ್ಷರಾಕ್ಷರವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ

|| ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಆದಿವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನಾಮ

ವ್ಯಾತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದೇ ಪ್ರಣಾಮವು ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು. ದಶಾಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಮಿಸ್ತರಿಸಿದವನು ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨-೧೩. ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಾರಾಯಣ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ದೇಹಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವರೋ, ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿ, ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ವಾಲವಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಆದಿವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

